

SANCTI AURELII

AUGUSTINI,

HIPPONENSIS EPISCOPI,

OPERA OMNIA.

12

S. CLODOALDI, E TYPOGRAPHEO BELIN-MANDAR.

SANCTI AURELII
AUGUSTINI,

HIPPONENSIS EPISCOPI,

OPERA OMNIA,

MULTIS SERMONIBUS INEDITIS AUCTA ET LOCUPLETATA;

EXTRACTA E COLLECTIONE

SS. ECCLESIÆ PATRUM;

ACCURANTIBUS

D. A. B. CAILLAU,

CANONICO HONORARIO CENOMANENSI ET CADURCENSI,

PLURIBUSQUE CLERI GALLICANI PRESBYTERIS,

UNA CUM

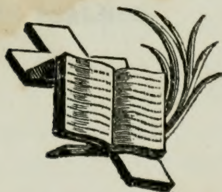
D. M. N. S. GUILLON,

EPISCOPO MAROCHIENSI, IN FACULTATE THEOLOGIÆ PARISIENSI ELOQUENTIÆ SACRÆ PROFESSORE, AUCTORE LIBRI CUI TITULUS GALLICE:

BIBLIOTHÈQUE CHOISIE DES PÈRES GRECS ET LATINS.

OPUS REGI DICATUM.

TOMUS DUODECIMUS.

PARISIIS,

APUD PARENT-DESBARRES, EDITOREM,

VIA VULGO DICTA DE SEINE, 48.

MDCCCXXXVII.

S. AUR. AUGUSTINI

HIPPONENSIS EPISCOPI

ENARRATIONES

IN

PSALMOS.

ENARRATIO

IN PSALMUM CXX.

Sermo ad populum[1].

I. Secundus est iste Psalmus eorum[2], quorum titulus est, « Canticum graduum. » Plures enim sunt significantes, ut jam in primo eorum audistis, ascensum nostrum, qui fit in corde ad Deum, a convalle plorationis, id est, ab humilitate contribulationis. Ascensus enim utilis nobis non potest esse, nisi primo humiliati, a convalle nobis ascendendum esse meminerimus : (convallis enim terræ locus est depressus ; sicut loca terræ alta montes et colles, ita convallis locus humilis :) ne dum præpropere et præ-

[1] Sermo iste ad populum habitus est in natali S. Crispinæ martyris. — [2] Vide D. Guillon, tom. XXII, pag. 38-39.

1.

postere quærimus exaltari, non ascendamus, sed ruamus. Docuit autem ipse Dominus a convalle plorationis ascendendum, quando pro nobis humiliari usque ad mortem crucis et pati dignatus est. Hoc exemplum non relinquamus : istam convallem plorationis Martyres intellexerunt. Unde intellexerunt? unde? Quia et ipsi de convalle plorationis, ut coronarentur, ascenderunt.

II. Congruit et hodierno diei Psalmus iste « Canticum » graduum : » de illis enim dictum est : « Euntes ibant et » flebant, mittentes semina sua[1]. » Hæc est convallis plorationis, ubi a flentibus mittuntur semina. Quæ sunt autem semina? Bona opera in ista tribulatione terrena. Qui bene operatur in convalle plorationis, similis est homini seminanti per hyemem. Numquid frigore ab opere deterretur? Sic pressuris mundi non debemus a bono opere deterreri : quia vides quid sequitur : « Euntes, inquit, » ibant et flebant, mittentes semina sua. » Valde miseri, si semper flebant; valde miseri, si nunquam de lacrymis liberandi. Sed vide quid sequitur : « Venientes autem ve» nient in exultatione, portantes germina sua[2]. »

III. Nihil aliud istis canticis docemur, fratres, quam ascendere; sed ascendere in corde, in affectu bono, in fide, spe et charitate, in desiderio perpetuitatis et vitæ æternæ. Sic ascenditur. Congruit nos dicere quomodo ascendendum sit. Quanta terribiliora lecta de Evangelio audivit Charitas Vestra! Videtis certe, quia hora Domini sicut fur in nocte, ita veniet. « Si sciret, inquit, paterfamilias qua hora fur veniret, amen dico vobis, quia non » pateretur perfodi parietem suum[3]. » Dicitis modo, Quis ergo novit qua hora veniet, quia hora sicut fur erit? Nescis qua hora veniat, semper vigila; ut quia nescis quando veniat, paratum te inveniat, cum venerit. Et ad hoc forte

[1] Psal. cxxv, 6. — [2] Ibid. — [3] Matth. xxiv, 43.

nescis quando venturus est ut semper paratus sis. Illum enim patremfamilias subito occupabit hora illa, qui paterfamilias superbus significatus est. Noli velle esse paterfamilias, et non te subito illa hora occupabit. Et quid ero, inquis? Qualem audisti de Psalmo, « Pauper et dolens ego » sum [1]. » Si enim pauper et dolens eris, non eris paterfamilias, quem illa hora subito inveniet, et subito premet. Patresfamilias enim sunt illi, qui præsumentes de cupiditatibus suis, et in deliciis hujus sæculi diffluentes, tument; et eriguntur adversus humiles, et insultant sanctis intelligentibus angustam viam, quæ ducit ad vitam. Talibus enim veniet illa hora subito : quia tales erant et in diebus Noë, quorum dierum commemorationem audistis factam in Evangelio [2]. Sic erit adventus Filii hominis, inquit, quomodo in dibus Noë [3]. « Manducabant, bibe» bant, nubebant, uxores ducebant, novellabant, ædi» ficabant, donec introiit Noë in arcam; et venit dilu» vium, et perdidit omnes [4]. » Quid ergo? Omnes peribunt, qui ista faciunt, qui nubunt, qui uxores ducunt, qui novellant, qui ædificant? Non : sed qui de his præsumunt, sed qui ista Deo præferunt, sed qui propter hæc offendere Deum cito parati sunt. At vero qui istis omnibus aut non utuntur, aut utuntur tanquam non utentes, plus præsumentes de illo qui dedit, quam de his quæ data sunt, et intelligentes in his ejus consolationem et misericordiam, et non occupati donis, ne a donatore ruant; qui tales sunt, non illos inveniet imparatos hora illa sicut fur. Talibus dixit Apostolus : « Vos autem non estis in » tenebris, ut dies ille vos tanquam fur comprehendat; » omnes enim vos filii lucis estis, et filii diei [5]. » Ideo Dominus cum diceret timendam esse horam sicut furem,

[1] Psal. LXVIII, 30. — [2] Matth. VII, 14. — [3] Id. XXIV, 37, et 44. — [4] Luc. XVII, 26, 27. — [5] 1 Thess. V, 4.

noctem posuit : et Apostolus ita ait : « Quia hora Domini » sicut fur in nocte, ita veniet [1]. » Non vis ut te inveniat? Noli esse in nocte. Quid est, Noli esse in nocte? « Filii » lucis estis et filii diei, non sumus noctis neque tene- » brarum. » Qui sunt filii noctis et tenebrarum? Iniqui, impii, infideles.

IV. Sed et ipsi audiant antequam veniat hora, et dicat illis Apostolus : « Fuistis aliquando tenebræ, nunc autem » lux in Domino [2]. » Sicut iste Psalmus habet, evigilent. Jam illuminati sunt montes, quid adhuc dormiunt? « Le- » vent oculos suos in montes, unde veniet auxilium » illis [3]. » Quid est, jam illuminati sunt montes? Jam ortus est Sol justitiæ, jam ab Apostolis prædicatum est Evangelium, prædicatæ sunt Scripturæ, patuerunt omnia sacramenta, conscissum est velum [4], patuit secretum templi: jam tandem levent oculos in montes, unde veniet auxilium illis. Hoc enim præcipit iste Psalmus, secundus de his qui inscribuntur, « Canticum graduum. » Sed non rursus præsumant de montibus : quia ipsi montes non a se lucent, sed ab illo lucent, de quo dictum est : « Erat » lumen verum, quod illuminat omnem hominem ve- » nientem in hunc mundum [5]. » Montes possunt intelligi, homines magni, homines clari. Et quis major Joanne Baptista? Qualis ille mons erat, de quo Dominus ipse dicit : « In natis mulierum nemo exurrexit major Joanne Bap- » tista [6]? » Vides certe istum magnum montem lucentem, audi confitentem. Quid confitentem? « Nos omnes, inquit, » de plenitudine ejus accepimus [7]. » De cujus ergo plenitudine acceperunt montes, ab illo est tibi auxilium, non a montibus (1); in quos tamen nisi levaveris oculos per Scripturas, non admoveberis (2), ut ab illo illumineris.

[1] Thess. v, 5. — [2] Ephes. v, 8. — [3] Psal. cxx, 1. — [4] Matth. xxvii, 51. — [5] Joan. i, 9. — [6] Matth. xi, 11. — [7] Joan. i, 16.

V. Canta ergo quod sequitur: si vis audire ut firmissime ponas pedes in gradibus, ne in illa ascensione aut fatigeris, aut lapsus cadas (3), dic quod sequitur: « Ne des » ad movendum pedem meum [1].» Unde moventur pedes? Unde motus est pes illi, qui erat in paradiso. Sed prius attende unde motus est illi, qui erat inter Angelos, et moto pede cecidit, et de Angelo factus est diabolus: moto enim pede cecidit. Quære unde cecidit: superbia cecidit (4). Non ergo movet pedem, nisi superbia: ad ruinam non movet pedem nisi superbia. Ad ambulandum et perficiendum et ascendendum charitas movet: ad cadendum superbia movet(5). Ideo et ille quid dicit in Psalmo? « Filii autem ho» minum sub tegmine alarum tuarum sperabunt [2]. » Si sub tegmine, semper humiles, semper de Deo sperantes, semper de se non præsumentes. « Sub tegmine alarum tuarum » sperabunt: » non enim a se satiantur ut beati sint. Sed quid sequitur? « Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ, » et torrente deliciarum tuarum potabis eos [3]. » Ecce sitientes, ecce inebriati; ecce sitiunt, ecce bibunt: sed non a se bibunt, nec ipsi sibi sunt fons. Sed unde bibunt? « Sub tegmine alarum tuarum sperabunt [4]. » Si sub alis, humiles sunt. Quare? « Quia apud te, inquit, fons vitæ [5].» Non ergo a se irrigantur montes, sicut a se non illuminantur montes. Nam vide quid sequitur: « In lumine tuo » videbimus lumen [6].» Si ergo in lumine ipsius videbimus lumen, quis cadit a lumine, nisi cui ipse non est lumen? Et qui voluerit sibi esse lumen, ipse cadit a lumine, quo illuminatur. Ideo sciens non cadere nisi eum, qui sibi vult lucere, cum sit per se tenebræ; statim subjecit: « Non veniat mihi pes superbiæ, et manus peccatorum » non moveat me: » id est, imitatio peccatorum non

[1] Psal. cxx, 3. — [2] Id. xxxv, 8. — [3] Ibid. 9. — [4] Ibid. 8. — [5] Ibid. 10. — [6] Ibid.

moveat me, ut cadam a te. Quare timuisti, et dixisti : « Non veniat mihi pes superbiæ ? » Sequitur : « Ibi ceci- » derunt omnes qui operantur iniquitatem[1]. » Quos modo vides operari iniquitatem, jam damnati sunt: sed ut damnarentur, ibi ceciderunt, cum illis venit pes superbiæ. Recte ergo iste audiens ut ascendat, et non cadat, ut a convalle plorationis proficiat, non in tumore superbiæ deficiat, ait Deo, « Ne des ad movendum pedem meum. » Et Deus illi : « Neque dormitet, qui custodit te. » Intendat Charitas Vestra. Quasi una sententia facta est ex duabus vocibus. Homo dixit ascendens et cantans Canticum graduum, « Ne des ad movendum pedem meum : » et Deus tanquam diceret : « Ne des ad movendum pedem » meum, » dicis mihi; adde, « Neque dormitet, qui cus- » todit te, » et non movebitur pes tuus.

VI. Dixerit autem ille : Numquid in potestate mea est, ut non dormitet qui custodit me? Volo ut non dormiat, neque dormitet. Ergo illum tibi elige, qui non dormiet, neque dormitabit, et non movebitur pes tuus. Deus nunquam est dormiens: si vis habere custodem non dormientem, Deum elige custodem. « Ne des ad movendum pedem » meum, » dicis tu; bene; optime : sed et ille dicit tibi : « Neque dormitet, qui custodit te. » Tu forte conversurus te eras ad homines custodes, et dicturus: Quem sum inventurus non dormientem? quis homo non dormitabit? quem invenio? quo ibo? quo revertar? Iste tibi ostendit : « Ecce non dormitabit, neque obdormiet, qui custodit » Israël[2]. » Vis habere ergo custodem non dormientem ? « Ecce non dormiet, neque dormitabit, qui custodit » Israël : » Christus enim custodit Israël. Esto ergo Israël. Quid est Israël? Israël interpretatur, Videns Deum. Et quomodo videtur Deus? Primo per fidem, postea per speciem.

[1] Psal. xxxv, 12, 13. — [2] Id. cxx, 4.

Si per speciem nondum potes, per fidem vide. Si faciem ejus videre non potes, quoniam ibi species; posteriora ejus vide. Hoc dictum est Moysi a Domino, « Non potes » videre faciem meam, posteriora mea videbis, cum » transiero[1]. » Expectas forte ut transeat; jam transiit; tu vide posteriore ipsius, ubi transiit? Audi Joannem : « Cum venisset, inquit, hora, ut transiret de » mundo ad Patrem[2]. » Dominus noster Jesus Christus jam fecit Pascha. Pascha autem transitus interpretatur. Nam verbum est hebræum : et putant homines græcum esse, quasi passionem, sed non est. A diligentioribus, et a doctioribus inventum est, quia Pascha hebræum verbum est, et non interpretantur passionem, sed transitum. Per passionem enim transiit Dominus a morte ad vitam; et fecit nobis viam credentibus in resurrectionem ejus, ut transeamus et nos de morte ad vitam. Non magnum est credere quia mortuus est Christus : hoc et Pagani et Judæi et omnes iniqui credunt. Hoc omnes credunt, quia mortuus est : fides Christianorum, resurrectio Christi est; hoc pro magno habemus, quia credimus eum resurrexisse. Ergo tunc se voluit videri, cum transiret, hoc est, cum resurrexisset. Tunc in se voluit credi, cum transiret : quia traditus est propter delicta nostra, et resurrexit propter justificationem nostram[3]. Et ipsam fidem in resurrectionem Christi maxime commendavit Apostolus; ait enim : « Si credideris in corde tuo, quia Deus eum suscitavit a mortuis, salvus eris[4]. » Non dixit : Si credideris quia mortuus est Christus, quod et Pagani et Judæi et omnes inimici ejus crediderunt; sed ait : « Si credideris » in corde tuo, quia Deus illum suscitavit a mortuis, sal» vus eris. » Hoc credere, hoc est esse Israël, hoc est videre Deum : quamvis adhuc posteriora ejus, tamen cum

[1] Exod. XXXIII, 20 et 23.— [2] Joan. XIII, 1.— [3] Rom. IV, 25.— [4] Id. X, 9.

credideris in posteriora, pervenies ad visionem faciei. Quid est hoc? Cum credideris in id quod posterius pro te factus est Christus, cum credideris in id quod posterius suscepit Christus. Nam in principio facies ejus quæ est? « In » principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, » et Deus erat Verbum. » Posteriora ejus quæ sunt? « Et » Verbum caro factum est, et habitavit in nobis[1]. » Cum ergo credis in hoc quod pro te factum est Verbum, et resurrexit in carne, ne tu de tua carne desperares, efficeris Israël. Factus autem Israël cum fueris, non dormitabit, neque dormiet, qui custodit te; quia jam Israël es, et audisti in Psalmo: « Ecce non dormitabit, neque » obdormiet, qui custodit Israël. » Christus enim ipse dormivit, sed resurrexit. Quid enim ait ipse in Psalmo? « Ego dormivi, et somnum cepi. » Numquid remansit in somno? « Exurrexi, inquit, quoniam Dominus suscipiet » me[2]. » Si ergo jam resurrexit, jam transiit; si jam transiit, vide posteriora ejus. Quid est, Vide posteriora ejus? Crede in resurrectionem ejus. Et quia ait Apostolus: « Etsi crucifixus est ex infirmitate, sed vivit in virtute » Dei[3]: » et iterum ait: « Christus surgens a mortuis jam » non moritur, et mors ei ultra non dominabitur[4]: » recte tibi cantat: « Ecce non dormitabit, neque obdor- » miet, qui custodit Israël. » Adhuc forte quæris carnali sensu, Quis est, qui « Non dormitabit, neque obdormiet? » Et cum quæris inter homines, falleris, nunquam inventurus es. Noli ergo præsumere de quoquam homine: omnis homo dormit, et dormitabit. Quando dormitat? Cum portat carnem infirmitatis. Quando dormiet? Cum fuerit mortuus. Noli ergo præsumere de homine. Potest dormitare mortalis: dormit moriens. Noli quærere inter homines.

[1] Joan. I, 1 et 14. — [2] Psal. III, 6. — [3] 2 Cor. XIII, 4. — [4] Rom. VI, 9.

VII. Et quis, inquis, custodiet me, qui non dormitat, neque dormiet? Audi quid sequitur: « Dominus custodiet » te. » Non ergo homo dormitans et dormiens, sed Dominus custodit te. Quomodo te custodit? « Dominus tegu» mentum tuum, super manum dexteræ tuæ. « Eia, fratres, intelligamus adjuvante Domino quid sibi velit, « Dominus tegumentum tuum super manum dexteræ » tuæ. » Videtur enim mihi habere sensum occultum, quare non dixerit : « Dominus custodiet te, » absolute et simpliciter ; sed addidit, « Super manum dexteræ tuæ.» Quid enim; dexteram nostram Deus custodit, et sinistram non custodit? Nonne ipse nos totos fecit? Nonne qui fecit nobis dexteram, ipse fecit et sinistram? Postremo si placuit dici de dextera sola, quare dixit : « Super manum » dexteræ tuæ, » et non jam super dexteram tuam? Cur hoc diceret, nisi aliquid hic occultum, quo pulsando perveniremus, absconderet? Diceret enim, aut « Dominus cus» todiet te, » et nihil adderet : aut si dexteram addere voluit, Dominus custodiet te super dexteram tuam : aut certe quia addidit « Manum, » hoc diceret, Dominus custodiet te super manum dexteram tuam, non « Super ma» num dexteræ tuæ. » Quod Dominus ipse suggerere dignatur, promam vobis, qui et in vobis habitat, sine dubio facit vos approbare verum esse quod dico. Nam quid dicturi sumus ignoratis, sed cum dixerimus, non ab ipsis nobis vobis ostendemus verum esse quod dicimus, sed vos ipsi agnoscetis verum esse quod dicimus. Unde autem agnoscetis, nisi demonstrante illo qui in vobis habitat, in quantum de illo numero estis, quorum vox est, « Ne des » ad movendum pedem meum : » et quibus dicitur : « Neque » dormitet qui custodit te? » Oportet enim ut Christus non dormiat in vobis, et modo intelligetis verum esse quod dicimus. Quomodo inquies? Quia si dormiat fides vestra,

dormit Christus in vobis. Christus enim in corde vestro, fides Christi est. Ait Apostolus: « Habitare Christum per » fidem in cordibus vestris[1]. » In quo non dormit fides, vigilat Christus. Etsi forte dormiebat fides tua, et ideo in ista quæstione fluctuabas, quasi navis illa quæ tempestatem patiebatur, ubi Christus dormiebat[2] : excita Christum, et sedabuntur tempestates.

VIII. Fidem ergo vestram interrogo, charissimi : quoniam filii estis Ecclesiæ, et in Ecclesia profecistis, et in Ecclesia proficietis, qui nondum profecistis, et in Ecclesia proficiendi estis qui jam profecistis, interrogo vos, quid soletis intelligere quod dictum est in Evangelio: « Nesciat » sinistra tua quid faciat dextera tua[3]. » Hoc enim intellecto invenietis quæ sit dextera, et quæ sit sinistra: simul intelligetis et utramque partem Deum fecisse, et dexteram et sinistram ; et tamen non debet scire sinistra quid faciat dextera. Sinistra nostra dicitur, quidquid temporaliter habemus. Dextera nostra dicitur, quidquid nobis æternum et incommutabile Dominus pollicetur. Si autem ille qui dabit æternam vitam, ipse et de istis temporalibus consolatur præsentem vitam, ipse fecit dexteram et sinistram. Dicit de quibusdam Psalmus apud David, « Quorum » os locutum est vanitatem, et dextera eorum dextera ini» quitatis. » Invenit ergo quosdam quos reprehendit, qui dexteram veram pro sinistra habebant, et veram sinistram dexteram sibi fecerant : qui sint isti, exponit consequenter. Omnis homo qui felicitatem non putat esse hominis, nisi solum in istis temporalibus facultatibus et deliciis, et affluentia et copia mundi hujus, iste est stultus atque perversus, qui sinistram sibi facit dexteram: tales illi erant, de quibus dicit Psalmus, non qui a Deo non acceperant etiam quæ temporaliter possidebant, sed quia ipsam so-

[1] Ephes. III, 17. — [2] Matth. VIII, 24. — [3] Id. VI, 3.

lam putabant esse beatam vitam, et nihil aliud requirebant. Audite enim quid de illis consequenter dicit: « Quo-
» rum os locutum est vanitatem, et dextera eorum dextera
» iniquitatis. » Et sequitur : « Quorum filii eorum velut
» novellæ constabilitæ; filiæ eorum ornatæ sicut simili-
» tudo templi; cellaria eorum plena, eructantia, ex hoc
» in hoc; oves eorum fœcundæ, multiplicantes in exitibus
» suis; boves eorum crassi : non est ruina sepis nec exi-
» tus, neque clamor in plateis eorum[1]. » Magnam felicitatem quorumdam descripsit. Posset tamen istam felicitatem et aliquis justus habere; sicut habuit Job : sed Job pro sinistra illam habebat, non pro dextera; nam dexteram non habebat nisi apud Deum perpetuam et sempiternam felicitatem. Ideo concessa est percutienda sinistra, et suffecit ei dextera. Quomodo percussa est sinistra? Tentationibus diaboli. Abstulit subito diabolus; permissus quidem a Deo, ut justus probaretur, impius puniretur, abstulit omnia : sed Job qui noverat sinistram sinistram esse, et dexteram nonnisi dexteram, quomodo se tenuit ad dexteram? Exultavit in Domino, consolatus est damna, quia non est passus damnum de interioribus divitiis; Deo plenum cor habebat. « Dominus, inquit, dedit, Dominus
» abstulit; sicut Domino placuit ita factum est : sit no-
» men Domini benedictum[2]. » Hæc erat dextera ipsius, ipse Dominus, ipsa vita æterna, illa lucis possessio, fons vitæ, lumen in lumine. « Inebriabuntur ab ubertate do-
» mus tuæ[3] : » ipsa erat dextera. Sinistra vero erat pro adjutorio consolationis, non ad firmamentum felicitatis. Nam felicitas ejus vera atque germana, Deus erat. Isti autem de quibus dicit David : « Quia os eorum locutum est
» vanitatem, et dextera eorum dextera iniquitatis[4] : » non hinc eos reprehendit, quia his omnibus abundabant; sed

[1] Psal. CXLIII, 11-15.— [2] Job. I, 21.— [3] Psal. XXXIII, 9. — [4] Id. CXLIII, 8.

quia os eorum locutum est vanitatem. Quid enim sequitur? Cum enumerasset copias eorum, ait: « Beatum dixe- » runt populum cui hæc sunt[1]. » Hæc est vanitas quam locutum est os eorum, quod beatum dixerunt populum cui hæc sunt. Tu quid dicis, qui nosti quid est sinistra, et quid est dextera? Sequitur, et dicit: « Beatus populus » cujus est Dominus Deus ipsius[2]. »

IX. Intendat ergo, Charitas Vestra. Vidimus sinistram, vidimus et dexteram. Audi hoc confirmatum in Canticis Canticorum: « Sinistra ejus, inquit, sub capite meo. » Sponsa dicit de sponso, de Christo Ecclesia in amplexu pietatis et charitatis. Quid ait? « Sinistra ejus sub capite » meo, et dextera ejus complectetur me[3]. » Quid autem quia sursum erat dextera, deorsum sinistra, et sic complectebatur sponsus sponsam, supponens sinistram ad consolationem, imponens dexteram ad protectionem? « Si- » nistra, inquit, ejus sub capite meo. » Deus illam dat, ideo sinistra ejus, quia omnia ista temporalia Deus dat. Quam vani sunt, quam impii, qui ab idolis, a dæmonibus ista petunt! Quam multi a dæmonibus ista petunt, et non illa habent; et rursus, qui illa non petunt a dæmonibus, habent ea; sed non a dæmonibus ista dantur. Item multi petunt a Deo, et non habent. Novit enim ille dispensare sinistram, qui vocat ad dexteram. Ergo si est sinistra, sit sinistra; sed sub capite sit: supra illam sit caput tuum, id est, supra illam sit fides tua, ubi habitat Christus. Noli temporalia præponere fidei tuæ; et non erit sinistra super caput tuum: sed omnia temporalia subde fidei tuæ, et fidem tuam præpone omnibus temporalibus; et erit sinistra sub capite tuo, et recte dextera ejus complectetur te.

X. Audi hoc ipsum exponi in Proverbiis, quid est sinis-

[1] Psal. CXLIII, 15. — [2] Ibid. — [3] Cant. II, 6.

tra ipsa, quid est dextera : cum de Sapientia diceret : « Longitudo, inquit, dierum, et anni vitæ in dextera » ejus, in sinistra autem ejus divitiæ et gloria [1]. » Longitudo illa dierum, æternitas est. Hoc enim proprio modo dicit Scriptura longum, quod æternum est. Nam quidquid finem habet, breve est. Alio loco, « Longitudine, inquit, dierum » replebo eum [2]. » Et numquid aliter pro magno diceretur : « Honora patrem tuum et matrem tuam, ut longævus sis su- » per terram [3] ? » Super quam enim terram, nisi de qua dicit : « Spes mea es tu, portio mea in terra viventium [4] ? » Ibi esse longævum quid est, nisi ibi vivere in æternum ? Nam hic esse longævum quid est, nisi ad senectutem pervenire ? Etsi longa videtur ætas, cum pervenerit, brevis convincitur, quia finitur. Et multi maledicentes parentibus, senescunt in hac terra ; multi autem obsequentes parentibus, cito eunt ad Dominum. Numquid ergo impletur, ut longævus sit secundum hanc vitam ? Sed longævum pro æternitate illa positum est [5]. Longævitas est in dextera ejus : at vero divitiæ et gloria, id est, sufficientia vitæ hujus, ea quæ bona existimantur ab hominibus, sinistra est. Nescio quis venit, et vult tibi percutere dexteram, id est, tollere tibi fidem tuam : tu accepisti alapam in dexteram, præbe sinistram [6], id est, ut illud tollat quod temporale est, et non ea quæ æterna habes. Audite Paulum apostolum hoc facientem. Homines persequebantur in eo quod Christianus erat : percutitur illi dextera, ille sinistram opponebat : « Civis roma- » nus sum, ait [7]. » Dexteram contemnebant illi, et de sinistra terrebat ille : quia illi dexteram ejus timere non poterant ; nondum enim Christo crediderant. Quid ergo, si dextera amplectitur, sinistra sub capite est ; quid est, « Nesciat » sinistra tua quid faciat dextera tua [8] ? » Id est, quando

[1] Prov. III, 16. — [2] Psal. XC, 16. — [3] Exod. XX, 12. — [4] Psal. CXLI 6. — [5] Prov. III, 6. — [6] Matth. V, 39. — [7] Act. XXII, 25. — [8] Matth. VI, 3.

facis bonum opus, propter vitam æternam fac. Nam si opus bonum in terra propterea feceris, ut terrena tibi abundent; scit sinistra tua quid faciat dextera tua, miscuisti dexteram sinistræ. Noli facere nisi propter vitam æternam. Ideo fac, et securus facies: hoc enim mandavit Deus. Si propter solas res humanas et solam vitam istam facis quod facis, sinistra sola operatur: si autem propter vitam æternam operaris, dextera sola operatur: si autem habes intentionem ad vitam æternam, sed subrepit tibi cupiditas vitæ temporalis, ut attendas etiam istam, quando facis opus bonum, ut hic tibi aliquid retribuatur, miscet se sinistra operibus dexteræ: hoc vetat Deus.

XI. Veniamus nunc ad illud quod ait Psalmus: « Dominus tegumentum tuum super manum dexteræ tuæ. » Manum potestatem dicit. Unde probamus? Quia et manus Dei, potestas Dei dicta est. Nam diabolus qui tentavit Job, hoc ait Deo: « Mitte manum tuam, et tange omnia quæ habet; et vide, si in faciem benedicet tibi[1]. » Quid est, « Mitte manum tuam, » nisi, da potestatem? Evidentius audi, frater, ne forte carnali sensu adhuc cogites, quia membris distinctus est Deus; audi evidenter quomodo dicatur manus potestas. Ait quodam loco Scriptura, « Mors et vita in manibus linguæ[2]. » Novimus linguas frusta quædam carnis, in ore moventur, et percutiendo palatum et dentes distinguunt sonos quibus loquimur. Ostendantur mihi manus linguæ. Lingua ergo non habet manus, et habet manus. Quæ sunt manus linguæ? Potestas linguæ. Quid est, « Mors et vita in manibus linguæ? Ex ore tuo justificaberis, et ex ore tuo condemnaberis[3]. » Ergo si manus potestas, quid est manus dexteræ? Nihil arbitror intelligi congruentius, nisi ut intelligamus manum dexteræ, potestatem quam tibi dedit Deus, ut si velis, do-

[1] Job. I, 11. — [2] Prov. XVIII, 21. — [3] Matth. XII, 39.

nante Deo, ad dexteram sis. Erunt enim impii omnes ad sinistram; erunt autem omnes filii boni ad dexteram, quibus dicetur: « Venite, benedicti Patris mei, percipite » regnum quod vobis paratum est ab origine mundi[1]. » Ut autem sis ad dexteram, id est, ut possis Dei filius fieri, potestatem accepisti. Quam potestatem? De qua dicit Joannes: « Dedit eis potestatem filios Dei fieri[2]. » Unde accepisti hanc potestatem? « Credentibus, inquit, in nomine » ejus. » Si ergo credis, ipsa tibi potestas data est, ut sis inter filios Dei. Esse autem inter filios Dei, hoc est ad dexteram pertinere. Ergo fides tua, manus dexteræ tuæ: id est, potestas quæ tibi data est, ut sis inter filios Dei, manus est dexteræ tuæ. Sed quid valet ipsa potestas, quam accepit homo, nisi Dominus protegat? Ecce credidit, jam ambulat in fide: infirmus est, inter tentationes agitatur, inter molestias, inter carnales corruptiones, inter suggestiones cupiditatis, inter versutias et laqueos inimici. Quid valet ergo, quia habet potestatem, et credidit in Christum, ut sit inter filios Dei? Væ homini illi, nisi et ipsius fidem Dominus protegat: id est, ut non te permittat tentari supra quam potes ferre; sicut dicit Apostolus: « Fidelis » Deus, qui non vos permittet tentari supra quam potestis » ferre[3]. » Ille ergo qui non sinit tentari supra quam possumus ferre, quamvis jam fideles simus, quamvis jam manus dexteræ nostræ sit in nobis, protegit nos Deus super manum dexteræ nostræ. Non nobis sufficit habere manum dexteræ, nisi ille et ipsam manum dexteræ protegat.

XII. Ecce hoc de tentationibus dixi: intendite quid sequatur. « Protegat te Dominus super manum dexteræ » tuæ. » Dixi: et (quod arbitror) recognovistis. Si enim non recognovissetis, et de Scripturis non recognovissetis,

[1] Matth. xxv, 34. — [2] Joan. I, 12. — [3] I Cor. x, 13.

non vocibus vestris intellectum vestrum mihi significaretis. Ergo quia intellexistis, fratres, videte quid sequitur, quare protegat Dominus et super manum dexteræ, id est, super ipsam fidem, in qua potestatem accepimus esse filios Dei, et esse ad dexteram; quare oportet ut protegat Dominus? Propter scandala. Unde sunt scandala? De duobus timenda sunt scandala, quia et duo sunt præcepta in quibus tota Lex pendet et Prophetæ, dilectio Dei et proximi[1]. Ecclesia propter proximum diligitur, Deus autem propter Deum. In Deo, intelligitur figurate dictus sol : in Ecclesia, intelligitur figurate dicta luna. Quisquis potest errare, ut aliud de Deo credat quam oportet, non credat Patrem et Filium et Spiritum sanctum unius esse substantiæ, deceptus est versutia hæreticorum, maxime Arianorum (6). Si aliquid minus in Filio, aut minus in Spiritu sancto quam in Patre crediderit, passus est scandalum in Deo, a sole uritur. Quisquis rursus putaverit Ecclesiam in una parte esse, et non eam cognoverit diffusam toto orbe terrarum, et crediderit eis qui dicunt, « Ecce » hic est Christus, et ecce illic[2], » sicut modo audistis cum Evangelium legeretur; cum ille totum orbem emerit, quia tantum pretium dedit : ille tanquam in proximo scandalizatur, a luna uritur. Quisquis ergo errat in ipsa substantia veritatis, a sole uritur, et per diem uritur : quia in ipsa sapientia errat, de qua dictum est, « Dies » diei eructat verbum : » unde dicit et Apostolus, « Spi» ritalibus spiritalia comparantes. Dies diei eructat ver» bum, spiritalibus spiritalia comparantes. Dies diei eruc» tat verbum. Sapientiam loquimur inter perfectos[3]. » Quid est, « Et nox nocti annuntiat scientiam[4]? » Parvulis prædicatur humilitas Christi, et caro Christi, et crucifixio

[1] Matth. XXII, 37-40. — [2] Id. XXIV, 13. — [3] I Cor. II, 13. — [4] Psal. XVIII, 3-6.

Christi; quia ipsum est lac quod sufficit parvulis. Et ideo non relinquuntur in nocte parvuli, quia lucet et luna etiam in nocte; id est, per carnem Christi prædicatur Ecclesia, quia ipsa caro Christi caput Ecclesiæ est. Quisquis ibi non scandalizatur, in ipsa Ecclesia et carne Christi, a luna non uritur. Quisquis scandalizatus non fuerit in veritate illa incommutabili et incontaminabili, a sole non uritur : non isto sole non uritur, quem nobiscum vident muscæ et pecora ; sed illo sole, de quo dicunt impii in fine, « Quid nobis profuit superbia, et divitiarum jactatio » quid contulit nobis? Transierunt omnia tanquam um- » bra. » Et cum ista dixissent, « Ergo, inquiunt, erra- » vimus a via veritatis, et justitiæ lumen non luxit nobis, » et sol non ortus est nobis [1]. » Numquid non iste sol omnibus impiis oritur, illo instituente, de quo dictum est, « Qui facit solem suum oriri super bonos et malos [2]?» Ergo alium solem fecit Deus, qui oritur super bonos et malos, istum quem vident et boni et mali : alius est autem ille sol, non factus, sed genitus, per quem facta sunt omnia, ubi est intelligentia incommutabilis veritatis. De ipso dicunt impii, « Et sol non ortus est nobis (7) » Quisquis in ipsa sapientia non errat, non uritur a sole. Quisquis in Ecclesia, et in carne Domini, et in his quæ pro nobis temporaliter gesta sunt, non errat, non uritur a luna. Omnis autem homo quamvis jam crediderit in Christum, aut ibi errat, aut ibi, si non in illo fit quod dictum est, « Dominus tegumentum tuum super manum dexteræ » tuæ. » Ideo enim cum dixisset : « Dominus tegumen- » tum tuum super manum dexteræ tuæ : » quasi quæsisset ille et dixisset, Jam ecce est manus dexteræ meæ, jam elegi credere in Christum, accepi potestatem inter filios Dei esse, quid est quod Deus tegumentum meum est ad-

[1] Sap. v, 6-9. — [2] Matth. v, 45.

huc supra, id est, « Super manum dexteræ meæ. » Sequitur, « Per diem sol non uret te, neque luna per noctem[1]. » Ad hoc igitur tegumentum tuum est super manum dexteræ tuæ, ut non te urat sol per diem, neque luna per noctem. Nam hinc intelligite, fratres, quia figurate dictum est. Etenim revera, solem visibilem si cogitemus, urit per diem : numquid luna urit per noctem? Sed quid est ustio? Scandalum. Audi Apostolum dicentem, « Quis » infirmatur, et ego non infirmor? quis scandalizatur, et » ego non uror?[2] »

XIII. « Per diem ergo sol non uret te, neque luna per » noctem. » Quare? Quia « Dominus custodiet te ab omni » malo[3]. » A scandalis in sole, a scandalis in luna, ab omni malo te custodiet, qui est tegumentum tuum super manum dexteræ tuæ, qui non dormit, neque dormitabit. Et ad quam rem? Quia in tentationibus sumus : « Dominus custodiet te ab omni malo. Custodiat animam tuam » Dominus. » Etiam ipsam animam. « Custodiat introitum » tuum et exitum tuum, ex hoc nunc et usque in sæculum. » Non quasi corpus tuum; nam in corpore perempti sunt Martyres; sed « Custodiat animam tuam » Dominus[4]; » quia de anima non cesserunt Martyres. Et sæviebant persecutores in Crispinam[5], cujus hodie natalitia celebramus, seviebant in fœminam divitem et delicatam : sed fortis erat, quia Dominus tegumentum ejus super manum dexteræ ejus, ille qui eam custodiebat. Hanc enim, fratres, numquid est qui in Africa ignoret? Clarissima enim fuit, nobilis genere, abundans divitiis : sed hæc omnia sinistra erant, sub capite erant. Venit inimicus qui feriret caput, et sinistra illi objecta est, quæ erat sub capite. Caput supra erat, dextera desuper com-

[1] Psal. cxx, 6. — [2] 2 Cor. xi, 29. — [3] Psal. cxx, 7. — [4] Ibid. 8. — [5] Hæc sancta Crispina Tebentæ in Africa passa celebratur nonis decembris.

plectebatur. Quid poterat facere persecutor, quamvis delicatæ fœminæ? Erat quidem illa sexu infirma, et divitiis forte languidior, et consuetudine corporali infirmior : sed quid ad tanta munimenta? Quid ad illum sponsum mittentem sinistram sub caput, et dextera sua complectentem[1]? Quando sic munitam percuteret inimicus? Et tamen percussit, sed in corpus. Quid autem dicit Psalmus? « Custo» diat animam tuam Dominus. » Anima non cessit, corpus percussum est. Et corpus ad tempus percussum est : nam in fine resurrecturum est. Quia et ipse qui dignatus est esse caput Ecclesiæ, præbuit corpus suum ad tempus percutiendum : sed carnem suam ille triduo resuscitavit, carnem nostram in fine resuscitaturus est. Ideo suscitatum est caput, quod attenderet corpus, ut non deficeret. « Custodiat ani» mam tuam Dominus. » Ipsa non cedat, ipsa non frangatur scandalis, in persecutionibus, in tribulationibus, ipsa non cedat deficiendo : sicut Dominus dicit : « Nolite » timere eos qui corpus occidunt, animam autem non » possunt occidere : sed eum timete, qui habet potesta» tem corpus et animam occidere in gehenna ignis[2]. » Hanc ergo animam tuam custodiat Dominus, ne cedas persuasori malo, ne cedas promittenti falsa, ne cedas minanti temporalia, et « Custodiat animam tuam Do» minus. »

XIV. Et deinde, « Custodiat Dominus introitum tuum » et exitum tuum, ex hoc nunc et usque in sæculum[3]. » Nam introitum tuum ad tempus attende. « Custodiat Do» minus introitum tuum et exitum tuum, ex hoc nunc » et usque in sæculum. » Exitum idem custodiat. Quid est, « Introitum? » quid est, « Exitum? » Quando tentamur, intramus : quando vincimus tentationem, eximus. Audi, « Introitum; » audi, « Exitum. Vasa figuli probat

[1] Cant. II, 6. — [2] Matth. X, 28. — [3] Psal. CXX, 8.

» fornax, ait Scriptura, et homines justos tentatio tribu-» lationis[1]. » Si sic sunt homines justi, quomodo vasa figuli; necesse est ut vasa figuli fornacem intrent. Et non quando intrant, jam securus est figulus, sed cum exierint. Dominus autem securus est, quia novit qui sunt ejus[2], et novit qui in fornace non crepent. Illi non crepant, qui non habent ventum superbiæ. Humilitas ergo custodit in omni tentatione : quia convalle plorationis ascendimus cantantes Canticum graduum; et custodit Dominus introitum, ut salvi intremus. Sana fide simus quando accidit tentatio, et, « Custodit exitum ex hoc nunc et usque in » sæculum. » Cum enim exierimus ab omni tentatione, jam in æternum nulla nos tentatio terrebit, nulla concupiscentia saltem sollicitabit. Audi Apostolum idipsum commemorantem, quod paulo ante commemoravi : « Fi-» delis Deus, qui non permittet vos tentari supra quam » potestis ferre[3]. » Ecce introitus tuus custoditur : quando non tibi sinit Deus accidere tentationem, quam non potes ferre; introitum tuum custodit : videte si custodit et exitum. « Sed faciet, inquit, cum tentatione etiam » exitum, ut possitis sustinere[4]. » Numquid possumus nos, fratres, interpretari aliter, quam ipsa verba Apostoli docuerunt? Custodite ergo vos, sed non a vobis, quia Dominus tegumentum, qui custodit, qui non dormitat nec dormit. Semel dormivit pro nobis : surrexit, jam non dormiet. Nemo de se præsumat. De convalle plorationis ascendimus, non remaneamus in via. Gradus in via restant : non debemus pigri remanere, non debemus superbi cadere : dicamus Deo, Non moveatur pes noster. Non dormiet, qui custodit nos. In nostra potestate est, Deo donante, si eum nobis faciamus custodem, qui non dormit, neque dormitat, qui custodit Israël. Quem Israël

[1] Eccli. XXVII, 6. — [2] 2 Tim. II, 17. — [3] 1 Cor. X, 13. — [4] Ibid.

videntem Deum. Ita erit auxilium tuum a Domino, ita erit tegumentum tuum super manum dexteræ tuæ : ita custoditur introitus tuus et exitus tuus ex hoc nunc et usque in sæculum. Nam si de te præsumpseris, motus est pes tuus : si motus est pes tuus, jam putas te in aliquo gradu esse. Inde cadis, si superbus es : quia humilis in convalle plorationis dicit : « Ne des ad movendum pedem » meum.

XV. Etsi brevis Psalmus est, longa tamen tractatio, et longus sermo. Putate, fratres, quia per Natalem beatæ Crispinæ invitavi vos, et immoderatior fui in convivio producendo. Nonne posset hoc vobis fieri, si quis vos militaris invitaret, et ad mensam sine mensura bibere cogeret? Liceat nobis hoc facere in divino sermone, ut inebriemini et satiemini, quemadmodum et Dominus pluvia sua temporali dignatus est terram irrigare, ut cum majore gaudio nos sineret ire ad locum Martyrum, sicut hesterno die promiseramus. Illi enim Martyres sine labore hic sunt nobiscum.

ENARRATIO

IN PSALMUM CXXI.

Sermo ad plebem.

I. Sicut amor immundus inflammat animam[1], et ad terrena concupiscenda et peritura sectanda perituram vocat, et in ima præcipitat, atque in profunda demergit :

[1] Vide D. Guillon, tom. XXII, pag. 39-44.

sic amor sanctus ad superna levat, et ad æterna inflammat, et ad ea quæ non transeunt neque moriuntur, excitat animam, et de profundo inferni levat ad cœlum. Habet tamen omnis amor vim suam, nec potest vacare amor in anima amantis : necesse est ducat. Sed vis nosse qualis amor sit? Vide quo ducat. Non ergo monemus ut nihil ametis : sed monemus ne mundum ametis; ut eum qui fecit mundum, libere ametis. Obligata enim anima amore terreno, quasi viscum habet in pennis, volare non potest. Mundata vero ab affectibns sordidissimis sæculi, tanquam extensis pennis et duabus alis resolutis ab omni impedimento, id est, duobus præceptis dilectionis Dei et dilectionis proximi volat [1]. Quo, nisi ad Deum ascendens volando, quia ascendit amando? Quod antequam possit, gemit in terra, si jam inest ei volandi desiderium; et dicit : « Quis dabit » mihi pennas sicut columbæ, et volabo et requiescam [2]. » Quo autem volabit, nisi de mediis scandalis, ubi gemebat etiam iste, cujus hæc vox est, quam commemoravi? De mediis ergo scandalis, a commixtione malorum hominum, a paleis quibus grana commixta sunt, volare vult, ubi non patiatur conjunctionem et societatem iniqui alicujus, sed vivat in sancta societate Angelorum civium in æterna Jerusalem.

II. Ideo Psalmus iste, quem hodie suscepimus tractandum Sanctitati Vestræ, ipsam Jerusalem desiderat, id est, iste qui ascendit in hoc Psalmo : est enim, « Can» ticum graduum; » quod sæpe diximus Charitati Vestræ, quia non sunt gradus isti descendentium, sed ascendentium [3]. Ascendere ergo vult iste. Et quo vult ascendere, nisi in cœlum? Quid est in cœlum? Utrum ideo vult ascendere, ut sit cum sole et luna et stellis? Absit. Sed est

[1] Matth. xxii, 40. — [2] Psal. liv, 7. — [3] In Psal. xxxviii, n. 2, et in Psal. cxix, n. 1-3.

in cœlo æterna Jerusalem, ubi sunt cives nostri Angeli: ab ipsis civibus nostris peregrinamur in terra. In peregrinatione suspiramus, in civitate gaudebimus. Invenimus autem et socios in ista peregrinatione, qui jam viderunt ipsam civitatem, et invitant nos ut curramus ad illam. Ad hos gaudet iste, qui et dicit: « Jucundatus sum in » his, qui dixerunt mihi, In domum Domini ibimus[1]. » Fratres, veniat in mentem Charitati Vestræ, si qua forte festivitas Martyrum et locus aliquis sanctus nominatur, quo certo die turbæ confluant ad celebrandam solemnitatem; illæ turbæ quomodo se exsuscitant, quomodo se hortantur et dicunt: Eamus, eamus. Et quærunt, Quo eamus? Et dicitur, Ad illum locum, ad sanctum locum. Invicem sibi loquuntur, et tanquam incensi singillatim faciunt unam flammam: et ipsa una flamma facta ex collocutione sese accendentium rapit illos ad locum sanctum, et cogitatio sancta sanctificat eos. Si ergo ad locum temporalem sic rapit amor sanctus: qualis amor debet esse, qui concordes rapit in cœlum, et dicentes sibi, « In domum Domini ibimus? » Ergo curramus, curramus, quia in domum Domini ibimus. Curramus, et non fatigemur; quia illuc perveniemus, ubi non lassabimur. Curramus in domum Domini, jucundetur anima nostra in his qui ea nobis dicunt. Qui enim ea nobis dicunt, priores viderunt ipsam patriam, de longinquo clamantes ad posteriores, « In domum Domini ibimus: » ambulate, currite. Viderunt illam Apostoli, et dixerunt nobis, Currite, ambulate, sequimini, « In domum Domini ibimus. » Et quid dicit unusquisque nostrum? « Jucundatus sum in his qui » dixerunt mihi, In domum Domini ibimus. » Jucundatus sum in Prophetis, jucundatus sum in Apostolis. Omnes

[1] Psal. xxi, 1.

enim isti dixerunt nobis « In domum Domini ibimus. »

III. « Stantes erant pedes nostri in atriis Jerusalem[1]. » Ecce habes domum Domini, si quærebas quid sit domus Domini. In illa domo Domini laudatur, qui condidit domum, Ipse deliciæ omnium habitantium in domo : ipse sola spes hic, et res ibi. Ergo qui currunt, qui debent cogitare? Quasi ibi jam sint, et ibi stent. Magnum enim est ibi stare inter Angelos, et non deficere. Qui enim inde lapsus est, in veritate non stetit. Quicumque non sunt lapsi, in veritate stant[2] : et ille stat, qui Deo fruitur; qui autem se frui voluerit, cadit. Quis autem se frui vult? Qui superbus est. Ideo ille qui semper stare volebat in atriis Jerusalem, « In lumine tuo, inquit, videbimus lumen[3]; » non in lumine meo. Et, « Apud te, inquit, fons vitæ : » non apud me. Et quid adjecit? « Non veniat mihi pes » superbiæ, et manus peccatorum non moveat me[4]. » Ibi ceciderunt omnes qui operantur iniquitatem; expulsi sunt, nec potuerunt stare. Si ergo illi non potuerunt stare, quia superbi fuerunt; humiliter ascende, ut dicas, « Stantes » erant pedes nostri in atriis Jerusalem. » Cogita qualis ibi futurus sis : et quamvis adhuc in via sis, hoc tibi pone ante oculos, quasi ibi stes, quasi jam inter Angelos indeficiens gaudeas, et fiat in te quod dictum est, « Beati qui ha» bitant in domo tua, in sæcula sæculorum laudabunt te[5]. » Stantes erant pedes nostri in atriis Jerusalem. Cujus Jerusalem? solet enim dici et ista Jerusalem : sed ista Jerusalem umbra est illius. Et quid magnum est stare in ista Jerusalem, quando ista Jerusalem stare non potuit, quæ in ruinam conversa est? Hoc ergo pro magno Spiritus sanctus ex inflammato corde amantis hujus eloquitur, quia dicit :

[1] Psal. CXXI, 2.— [2] Joan. VIII, 44. — [3] Psal. XXXV, 10.— [4] Ibid. 12, etc. — [5] Psal. LXXXIII, 5.

« Stantes erant pedes nostri in atriis Jerusalem? » Nonne illa est Jerusalem, cui dixit Dominus, « Jerusalem, Je» rusalem, quæ interficis Prophetas, et lapidas missos ad » te[1]? » Quid magnum ergo iste concupiscebat, stare inter illos qui interficiebant Prophetas, et lapidabant missos ad se? Absit ut de ista Jerusalem sic cogitet, qui sic amat, qui sic ardet, qui sic vult pervenire ad illam Jerusalem matrem nostram, de qua dicit Apostolus: « Æternam in » cœlis[2]? »

IV. Audi postremo, noli mihi credere : audi quid sequatur, et quam Jerusalem designet mentibus nostris. Cum enim dixisset : « Stantes erant pedes nostri in atriis » Jerusalem : » quasi diceretur illi, De qua Jerusalem dicis, de qua Jerusalem loqueris? subjecit statim, « Jeru» salem quæ ædificatur ut civitas. » Fratres, quando dicebat ista David, perfecta erat illa civitas, non ædificabatur. Nescio quam ergo civitatem dicit, quæ modo ædificatur, ad quam currunt in fide lapides vivi, de quibus dicit Petrus : « Et vos tanquam lapides vivi coædificamini in do» mum spiritalem[3], » Id est, templum sanctum Dei. Quid est, « Lapides vivi coædificamini ? » Vivis, si credis. Si autem credis, efficeris templum Dei : quia dicit apos» tolus Paulus, « Templum enim Dei sanctum est, quod » estis vos[4]. » Ipsa ergo modo civitas ædificatur : præciduntur de montibus lapides per manus prædicantium veritatem, conquadrantur ut intrent in structuram sempiternam. Adhuc multi lapides in manibus artificis sunt; non cadant de manibus artificis, ut possint perfecti coædificari in structuram templi. Est ergo ista « Jerusalem quæ ædifica» tur ut civitas : » fundamentum ipsius Christus est. Dicit apostolus Paulus, « Fundamentum enim aliud nemo potest

[1] Matth. xxiii, 37. — [2] Gal. iv, 26, et 2 Cor. v, 1.— [3] 1 Petr. ii, 5.— [4] 1 Cor. iii, 17.

» ponere, præter id quod positum est, quod est Christus Je-» sus[1]. » Fundamentum quando ponitur in terra, desuper ædificantur parietes, et pondus parietum ad ima tendit, quia in imo positum est fundamentum. Si autem fundamentum nostrum in cœlo est, ad cœlum ædificemur. Corpora ædificaverunt istam structuram, quam videtis amplam surrexisse, hujus basilicæ; et quia corporea ædificaverunt, fundamentum in imo posuerunt : quia vero spiritaliter ædificamur, fundamentum nostrum in summo positum est. Illuc ergo curramus, ubi ædificemur : quia de ipsa Jerusalem dictum est, « Stantes erant pedes nostri in atriis Jerusa-» lem. » Sed cujus Jerusalem? « Jerusalem quæ ædifica-» tur ut civitas. » Parum dixit, ut ostenderet Jerusalem, quia dixit, « Ut civitas ædificatur : » adhuc potest illa corporalis intelligi. Quid si enim existat aliquis et dicat : Jam quidem et cum ista dicerentur temporibus David, et ista canerentur, erat civitas illa perfecta; sed videbat in spiritu ruituram, et iterum ædificandam. Expugnata est enim illa civitas, et factus est transitus in Babyloniam populi captivitati, et dicta est ista in Scripturis, Transmigratio in Babyloniam. Et prophetavit Jeremias, post septuaginta annos captivitatis ædificari posse illam civitatem, quæ destructa erat a debellantibus[2]. Forte ait aliquis, Hoc videbat David in spiritu, ruituram civitatem Jerusalem a debellantibus, et iterum posse post septuaginta annos ædificari; et ideo dixit : « Jerusalem quæ ædificatur ut civitas : » noli ergo putare illam civitatem esse dictam, quæ constat ex sanctis, tanquam ex lapidibus vivis. Quid sequitur, ut tollat totam dubitationem? Ait enim, « Stantes erant pedes nos-» tri in atriis Jerusalem. » Sed quam dico Jerusalem? Numquid istam, inquit, quam videtis stare corporeis parietibus erectam? Non : sed « Jerusalem quæ ædificatur ut civi-

[1] I Cor. III, 11. — [2] Jerem. XXIX, 4 et 10.

» tas. » Quare non civitas, sed, « Ut civitas? » Nisi quia ista structura parietum, quæ erat in Jerusalem, visibilis civitas, erat, sicut proprie dicitur ab omnibus, civitas; illa autem ædificatur tanquam civitas, quia et illi qui in eam intrant, « Tanquam vivi lapides sunt, » non enim vere lapides sunt. Sicut illi ut lapides, non lapides : sic illa « Ut civitas, » non civitas; quia dixit « Ædificatur. » Nomine quippe ædificii, structuram compagemque corporum atque parietum voluit intelligi. Nam civitas proprie in hominibus habitantibus intelligitur. Sed manifestavit nobis civitatem se urbem dixisse, quia dixit : « Ædifica- » tur. » Et quia ædificium spiritale similitudinem quamdam habet ædificii corporalis, ideo « Ædificatur ut ci- » vitas. »

V. Sed dicat quod sequitur, et auferat omnem dubitationem, quia non carnaliter debemus accipere, « Jerusa- » lem quæ ædificatur ut civitas. Cujus participatio ejus » in idipsum. » Jam ergo, fratres, quisquis erigit aciem mentis, quisquis deponit caliginem carnis, quisquis mundat oculum cordis, elevet, et videat « Idipsum. » Quid est « Idipsum? » quomodo dicam, nisi « Idipsum? » fratres, si potestis, intelligite « Idipsum. » Nam et ego quidquid aliud dixero, non dico « Idipsum. « Conemur tamen quibusdam vicinitatibus verborum et significationum perducere infirmitatem mentis ad cogitandum « Idipsum, » Quid est « Idipsum? » Quod semper eodem modo est : quod non modo aliud, et modo aliud est. Quid est ergo « Idipsum, » nisi quod est? Quid est quod est? Quod æternum est. Nam quod semper aliter atque aliter est, non est, quia non manet : non omnino non est, sed non summe est. Et quid est, quod est, nisi ille qui, quando mittebat Moysen, dixit illi, « Ego sum qui sum [1]? » Quid est hoc,

[1] Exod. III, 14.

nisi ille qui cum diceret famulus ejus, « Ecce mittis me, » si dixerit mihi populus, Quis te misit, quid dicam ei? » nomen suum noluit aliud dicere, quam, « Ego sum qui » sum : » et adjecit et ait : « Dices itaque filiis Israël, » Qui est misit me ad vos. » Ecce « Idipsum, Ego sum qui » sum, Qui est misit me ad vos. » Non potes capere, multum est intelligere, multum est apprehendere. Retine quod pro te factus est, quem non posses capere. Retine carnem Christi, in quam levabaris ægrotus, et a vulneribus latronum semivivus relictus, ut ad stabulum perducereris[1], et ibi sanareris. Ergo curramus ad domum Domini, et perveniamus ad civitatem, ubi stent pedes nostri; civitatem « Quæ ædificatur ut civitas, cujus par» ticipatio ejus in idipsum. » Quid enim debes tenere? » Quod pro te factus est Christus; quia ipse est Christus; et ipse Christus recte intelligitur, « Ego sum qui sum, » quo modo est in forma Dei. Ubi non rapinam arbitratus est esse æqualis Deo[2], ibi est idipsum. Ut autem efficiaris tu particeps in idipsum, factus est ipse prior particeps tui : et Verbum caro factum est, ut caro participet Verbum. Quia vero quod Verbum caro factum est, et habitavit in nobis[3], ex semine venit Abraham; promissum est autem Abrahæ et Isaac et Jacob, quod in semine eorum benedicerentur omnes gentes[4]; et inde videmus Ecclesiam toto orbe diffusam : loquitur ad infirmos Deus. Firmitatem cordis quæsivit, cum diceret, « Ego sum qui sum. » Firmitatem cordis quæsivit, et aciem contemplationis erectam, cum dixit : « Qui est, misit me ad vos. » Sed nondum habes forte contemplationem : noli deficere, noli desperare. Qui est, voluit esse homo, ut tu es : et ideo secutus ait Moysi quasi expavescenti nomen. Quod nomen? Quod est, « Est. Et dixit, inquit, Dominus ad Moysen,

[1] Luc. x, 30. — [2] Philip. II, 6. — [3] Joan. I, 14. — [4] Gen. XXII, 18.

» Ego sum Deus Abraham, et Deus Isaac, et Deus Jacob : » hoc mihi nomen est in æternum[1]. » Noli de te desperare, quia dixi : « Ego sum qui sum, et, Qui est misit me ad » vos : » quia tu modo fluctuas, et mutabilitate rerum et varietate mortalitatis humanæ percipere non potes quod est idipsum. Ego descendo, quia tu venire non potes. « Ego sum Deus Abraham, et Deus Isaac, et Deus Ja- » cob. » In semine Abraham spera aliquid, ut confirmari possis ad videndum qui venit ad te in semine Abrahæ.

VI. Ergo hoc est idipsum, de quo dictum est, « Muta- » bis ea, et mutabuntur, tu autem idem ipse es, et anni » tui non deficient. Ecce idipsum, cujus anni non defi- » cient[2]. » Fratres, nonne anni nostri quotidie deficiunt, nec stant omnino? Nam et qui venerunt, jam non sunt; et qui futuri sunt, nondum sunt : jam illi defecerunt, et illi defecturi venturi sunt. In hoc ergo ipso uno die, fratres, ecce modo quod loquimur in momento est. Præteritæ horæ transierunt, futuræ nondum venerunt; et cum venerint, et ipsæ transibunt et deficient. Qui sunt anni qui non deficiunt, nisi qui stant? Si ergo ibi anni stant, et ipsi anni qui stant unus annus est, et ipse unus annus qui stat unius dies est; quia ipse unus dies nec ortum habet nec occasum, nec inchoatur ab hesterno, nec excluditur a crastino, sed stat semper ille dies : et quod vis vocas illum diem : si vis, anni sunt, si vis, dies est; quodcumque cogitaveris, stat tamen : ipsius stabilitatis participat illa civitas, « Cujus participa- » tio est in idipsum : » merito ergo, quia illius stabilitatis fit particeps, dicit iste qui illuc currit, « Stantes » erant pedes nostri in atriis Jerusalem. » Omnia enim ibi stant, ubi nihil transit. Vis et tu ibi stare et non transire? Illuc curre. Idipsum nemo habet ex se. Intendite fratres.

[1] Exod. III, 13-15. — [2] Psal. CI, 27, 28.

Quod corpus habet, non est idipsum : quia non in se stat. Mutatur per ætates, mutatur per mutationes locorum ac temporum, mutatur per morbos et defectus carnales : non ergo in se stat. Corpora cœlestia non in se stant, habent quasdam mutationes suas, etsi occultas : certe de locis in loca mutantur, ascendunt ab Oriente in Occidentem, et rursus circumeunt ad Orientem : non ergo stant, non sunt idipsum. Anima humana nec ipsa stat. Quantis enim mutationibus et cogitationibus variatur, quantis voluptatibus immutatur, quantis cupiditatibus diverberatur atque discinditur? Mens ipsa hominis, quæ dicitur rationalis, mutabilis est, non est idipsum. Modo vult, modo non vult; modo scit, modo nescit; modo meminit, modo obliviscitur : ergo idipsum nemo habet ex se. Qui voluit ex se habere idipsum, ut quasi ipse sibi esset idipsum, lapsus est : cecidit angelus, et factus est diabolus. Propinavit homini superbiam, dejecit secum invidentia eum qui stabat[1]. Isti sibi voluerunt idipsum esse ; sibi principari, sibi dominari voluerunt : noluerunt habere verum Dominum, qui vere est idipsum, cui dictum est : « Mutabis ea, et mutabuntur; tu autem idem ipse es[2]. » Jam ergo post tantum languorem, post tantos morbos, difficultates, labores, redeat anima humiliata ad idipsum : et sit in illa civitate « Cujus participatio ejus in idipsum. »

VII. « Illuc enim ascenderunt tribus[3]. » Quærebamus enim quo ascendat qui cecidit ; quia diximus, ascendentis hominis vox est, ascendentis Ecclesiæ. Putamus-ne quo ascendit? quo it? quo erigitur? « Illuc ascenderunt, » inquit, tribus. » Quo ascenderunt tribus? In civitatem, cujus participatio ejus in idipsum. Ergo illuc ascenditur, in Jerusalem. Homo autem qui descendebat de Jerusalem in Jericho, incidit in latrones[4]. Non descenderet, et non

[1] Gen. III, 1. — [2] Psal. CI, 27, 28. — [3] Id. CXXI, 4. — [4] Luc. X, 30.

inciderct in latrones. Quia vero descendendo incidit in latrones, ascendendo veniat ad Angelos. Ascendat ergo, quia ascenderunt tribus. Sed quæ sunt tribus? Multi noverunt, multi non noverunt. Sed et nos qui novimus, descendamus ad illos qui non noverunt tribus ut nobiscum ascendant, quo ascenderunt tribus. Tribus alio nomine dici possunt curiæ, sed non proprie. Itaque tribus uno nomine alio proprie dici non possunt; sed vicino dicuntur curiæ. Nam proprie si dixerimus curias, non intelliguntur nisi curiæ quæ sunt in civitatibus singulis singulæ; unde curiales et decuriones, id est, quod sint in curia vel decuria : et nostis quia tales curias singulas habent singulæ civitates. Sunt autem vel erant aliquando in istis quoque civitatibus curiæ etiam populorum, et una civitas multas curias habet, sicut Roma triginta-quinque curias habet populi. Hæc dicuntur tribus. Has populus Israël duodecim habebat, secundum filios Jacob.

VIII. Duodecim tribus erant populi Israël : sed erant ibi mali, et erant ibi boni. Quam enim malæ tribus, quæ crucifixerunt Dominum? Quam bonæ tribus, quæ cognoverunt Dominum? Illæ ergo tribus, quæ crucifixerunt Dominum, tribus sunt diaboli. Cum ergo hic diceret: « Illuc » enim ascenderunt tribus : » ne omnes tribus intelligeres, addidit, « Tribus Domini. » Quid est, « Tribus Do» mini? » Quæ cognoverunt Dominum. Ex ipsis enim duodecim tribubus malis, erant ibi boni de bonis tribubus, quæ cognoverunt fabricatorem civitatis: et ipsa erant grana inter illas tribus, quæ inter paleas commixta sunt. Ascenderunt autem, non cum paleis, sed tribus purgatæ, electæ, quasi tribus Domini. « Illuc ascenderunt tribus, » tribus Domini. » Quid est, « Tribus Domini? Testimo» nium Israël. » Hoc quid sit, fratres, audite : « Testi» monium Israël, » id est, in quibus cognoscatur, quia est

vere Israël. Quid est enim Israël? Interpretatio nominis ejus dicta est jam, et sæpe dicatur: forte enim etsi recens dicta est, excidit. Dicendo nos faciamus ut non excidat etiam eis, qui legere non noverunt, aut noluerunt: nos simus codex ipsorum. Israël, videns Deum interpretatur: imo diligentius, discusso verbo, sic interpretatur, Israël est videns Deum: utrumque, est videns Deum. Quia homo in se non est: mutatur enim et vertitur, si non participet ejus qui est idipsum. Tunc est, quando videt Deum. Tunc enim est, quando videt eum qui est: et videndo eum qui est, fit et ipse pro modo suo ut sit. Ergo ipse est Israël, Israël est videns Deum. Superbus ergo non est Israël: quia non est participatio ejus in idipsum: quia ipse sibi vult esse in idipsum. Qui sibi vult esse principium, non est Israël. Omnis ergo fictus non est Israël, quia omnis superbus necesse est ut fictus sit. Hoc dico, fratres, necesse est ut omnis superbus velit videri quod non est: aliter, fratres mei, non potest. Et utinam, sic vellet superbus videri quod non est, ut vellet videri, verbi causa, choraula, cum choraula non esset. Cito enim probaretur, diceretur ei: Canta, videamus utrum choraula sis. Non posset, inveniretur falso se videri voluisse quod non erat. Si diceret se eloquentem, diceretur ei: Loquere, et proba. Si locutus fuerit, invenitur non hoc esse, quod professus est. Superbus quod pejus est, justum se vult videri, cum non sit: et quia justitiam intelligere difficile est, difficile est superbos agnoscere. Volunt ergo superbi videri quod non sunt: ideo non est participatio eorum in idipsum; non pertinent ad Israël, qui est videns Deum. Quis ergo pertinet ad Israël? Qui est particeps in idipsum. Quis est qui participat in idipsum? Qui confitetur se non esse quod Deus est, et ab illo habere quod bonum potest habere; a se autem non esse nisi peccatum, ab illo sibi esse justi-

tiam. Talis est in quo dolus non est. Et Dominus videns Nathanaëlem quid ait? « Ecce vere Israëlita, in quo dolus » non est[1]. » Si ergo verus Israëlita, in quo dolus non est, tribus illæ ascendunt ad Jerusalem, in quibus dolus non est. Et ipsæ sunt « Testimonium Israël, » id est, per illas agnoscitur quia erant grana inter illam paleam, quando area cum videretur, tota palea putabatur. Erant ergo ibi grana: sed cum ascenderint in sublimitatem illam splendoris, cum fuerit area ventilata[2], tunc erit « Testi- » monium Israël : » tunc dicent omnes mali, Vere quia erant ibi justi inter malos, quando nobis omnes mali videbantur, et quales nos eramus, tales omnes putabamus. « Testimonium Israël. » Quo ascendunt, quare ascendunt? « Ad confitendum nomini tuo, Domine. » Magnificentius dici non potest. Sicut superbia præsumit, sic humilitas confitetur. Quomodo præsumptor est, qui vult videri quod non est : sic confessor est, qui non vult videri quod est ipse, et amat quod est ille. Ad hoc ergo ascendunt Israëlitæ, in quibus dolus non est, quia sunt vere Israëlitæ, quia in ipsis est testimonium Israël ; ad hoc ascendunt, « Ad confitendum nomini tuo, Domine. »

IX. « Quoniam ibi sederunt sedes in judicium[3]. » Mirum ænigma, mira quæstio, si non intelligatur. Sedes dicit, quos Græci thronos appellant, Thronos Græci sellas dicunt, tanquam honorabiles. Ergo, fratres mei, non est mirum, si sedeant homines in sedibus, in sellis : ut autem ipsæ sedes sedeant, quomodo possumus intelligere? Tanquam si dicat aliquis : Sedeant hic cathedræ, aut sedeant hic sellæ. In sella sedetur, in sedibus sedetur, in cathedris sedetur ; non ipsæ sedes sedent. Quid est ergo hoc, « Quoniam ibi sederunt sedes in judicium? » Certe soletis audire Deo dicente : « Cœlum mihi thronus est, terra au-

[1] Joan. I, 47. — [2] Matth. III, 12. — [3] Psal. XXI, 5.

» tem scabellum pedum meorum[1]. » Latine autem totum sic dicitur : « Cœlum mihi sedes est. » Qui sunt isti, nisi justi? qui sunt cœli, nisi justi? Qui cœlum ipsi cœli : quia quæ Ecclesia ipsæ Ecclesiæ ; sic sunt multæ, ut una sit : sic ergo et justi ; ita sunt justi cœlum, ut cœli sint. In ipsis autem sedet Deus, et de ipsis judicat Deus. Et non sine causa dictum est : « Cœli enarrant gloriam Dei[2]. » Apostoli enim facti sunt cœlum. Unde facti sunt cœlum ; Quia justificati. Quomodo peccator factus est terra, cui dictum est : « Terra es, et in terram ibis[3] : » sic justificati facti sunt cœlum. Portaverunt Deum, et de ipsis Deus coruscabat miracula, tonabat terrores, pluebat consolationes. Erant ergo, erant illi cœlum, et enarrabant gloriam Dei. Nam ut noveritis ipsos dictos cœlum, ibi ait in ipso Psalmo, « In omnem terram exivit sonus eorum, et » in fines orbis terræ verba eorum[4]. » Quæris, quorum, et invenies, cœlorum. Si ergo cœlum sedes Dei, Apostoli autem cœlum ; et ipsi facti sunt sedes Dei, ipsi sunt thronus Dei. Dictum est alio loco : « Anima justi, thronus sa» pientiæ. » Magna res, magna res dicta est : « Thronus » sapientiæ anima justi, » id est, in anima justi sedet sapientia tanquam in sella sua, tanquam in throno suo, et inde judicat quidquid judicat. Ergo erant throni sapientiæ, et ideo dixit illis Dominus : « Sedebitis super duodecim » thronos judicantes duodecim tribus Israël[5]. » Sic et ipsi sedebunt super duodecim sedes, et ipsi sunt sedes Dei : de illis quippe dictum est : « Ibi enim sederunt sedes. Quoniam » ibi sederunt sedes. » Qui sederunt, « Sedes. » Et qui sunt sedes? De quibus dictum est : « Anima justi, sedes sapientiæ. » Qui sunt sedes? Cœli. Qui sunt cœli? Cœlum. Quod est cœlum? De quo dicit Dominus : « Cœlum mihi sedes

[1] Isaï. LXVI, 1, et Act. VII, 49. — [2] Psal. XVIII, 2. — [3] Gen. III, 19. — [4] Psal. XVIII, 2-5. — [5] Matth. XIX, 28.

» est. » Et ipsi justi sunt sedes, et habent sedes, et in illa Jerusalem sedebunt sedes. Ad quam rem? « In judicium. » Sedebitis, inquit, super duodecim sedes, o vos sedes, » judicantes duodecim tribus Israël[1]. » Quos judicantes? Infra qui sunt in terra. Qui judicabunt? Qui facti sunt cœlum. Illi autem qui judicabuntur, in duas partes dividentur; una ad dexteram, altera ad sinistram erit. Judicabunt cum Christo sancti. « Veniet enim in judicium » cum senioribus populi[2], » ait Isaïas. Alii sunt ergo, qui cum illo judicabunt; alii, qui ab illo judicabuntur, et ab illis qui cum eo judicabunt. Dividentur ergo isti in duas partes : una ponetur ad dexteram, cui enumerabuntur eleemosynæ, quas fecerunt : alia ponetur ad sinistram, cui enumerabitur crudelitas et sterilitas misericordiæ. Et illis ad dexteram constitutis dicetur : « Venite, » benedicti Patris mei, percipite regnum quod vobis pa- » ratum est ab origine mundi. » Quare? « Esurivi, in- » quit, et dedistis mihi manducare. » Et illi, « Quando » te vidimus esurientem? » Et ille, Cum uni ex minimis » meis fecistis, mihi fecistis[3]. » Ergo quid est, fratres? Illi judicabunt de quibus dictum est, ut fiant amici de mammona iniquitatis. « Ut et ipsi, inquit, recipiant vos » in æterna tabernacula[4]. » Sancti sedebunt cum Domino attendere qui fecerunt misericordiam, et assument illos separatos in dexteram in regnum cœlorum : et ipsa est pax Jerusalem. Quæ est pax Jerusalem? Ut opera misericordiæ corporalia jungantur operibus prædicationis spiritalibus, et fiat pax dando et accipiendo. Ait enim Apostolus, qui rationem dati et accepti dixit esse istas eleemosynas : ait ergo : « Si nos vobis spiritalia seminavi- » mus, magnum est si vestra carnalia metamus[5]? » Et de

[1] Matth. XIX, 28. — [2] Isaï. III, 14. — [3] Matth. XXV, 31-45. — [4] Luc. XVI, 9. — [5] I Cor. IX, 11.

ipsa re ait alio loco. « Qui multum, non abundavit; et » qui modicum, non defuit illi [1]. » Quare, « Qui multum, » non abundavit? » Quia quod plus habebat, dedit indigenti. Et quid est, « Qui modicum non defuit illi? Quia accepit ab illo, qui abundavit. « Ut fiat, inquit, æqualitas [2]. » Ipsa est pax, de qua dicitur: « Fiat pax in virtute tua. »

X. Namque cum dixisset: « Quoniam ibi sederunt sedes » in judicium, sedes super domum David, » id est, super familiam Christi, cui dederunt in tempore cibaria: statim tanquam ipsis sedibus ait: « Interrogate quæ ad pacem » sunt Jerusalem [3]. » O vos sedes, qui jam sedetis ut judicetis, et facti estis sedes Domini judicantis, (quoniam qui judicant, interrogant; qui judicantur, interrogantur:) « Interrogate, inquit, quæ sunt ad pacem Jerusalem. » Interrogando quid invenient? Alios fecisse misericordiam, alios non fecisse. Quos invenient fecisse misericordiam, ipsos vocabunt ad Jerusalem: quia ipsa sunt ad pacem Jerusalem. Dilectio fortis res, fratres, dilectio fortis res. Vultis videre quam sit fortis dilectio? Quisquis per aliquam necessitatem non potuerit implere quod jubet Deus, amet illum qui implet, et in illo implet. Intendat Charitas Vestra. Verbi gratia, Uxorem habet, quam dimittere non potest: oportet ut obtemperet Apostolo dicenti: « Uxori vir debitum reddat: » et, « Alligatus es uxori, » ne quæsieris solutionem. » Venit in mentem, quia melior est illa vita, de qua dicit idem Apostolus: « Vellem » omnes esse sicut me ipsum [4]. » Attendit eos qui hoc fecerunt; amat eos, et in ipsis implet quod in se non potest. Fortis res est dilectio. Ipsa est virtus nostra: quia si in illa non fuerimus, nihil prodest quidquid aliud habueri-

[1] 2 Cor. VIII, 15. — [2] Ibid. 14. — [3] Psal. CXXI, 6. — [4] 1 Cor. VII, 3, 7 et 27.

mus. « Si linguis hominum loquar, dicit Apostolus, et » Angelorum, charitatem autem non habeam, factus sum » quasi æramentum sonans, aut cymbalum tinniens. » Adjungit aliud magnum : « Quod si distribuero omnem » substantiam meam, et si tradidero corpus meum ut ar- » deam, charitatem autem non habeam, nihil mihi pro- » dest [1]. » Si autem sit sola charitas, quæ non inveniat quod distribuat pauperibus, diligat : solum calicem aquæ frigidæ det [2]; tantum illi imputabitur, quantum Zacchæo, qui dimidium patrimonii donavit pauperibus [3]. Quare hoc? Ille tam modicum dedit; ille tam multum dedit, et tantum illi imputabitur? Tantum plane. Impar enim facultas, sed non impar charitas.

XI. Illi ergo interrogant, vos cogitate quid estis. Jam ecce dictum est nobis : « In domum Domini ibimus.» Jucundati sumus certe in his qui dixerunt nobis : « In do- » mum Domini ibimus. » Videte ergo si imus. Non enim pedibus imus, sed affectibus. Videte si imus, interroget se unusquisque vestrum, qualis est erga pauperem sanctum, erga indigentem fratrem, qualis est erga indigentem mendicum : videat si viscera ejus non sunt angusta. Quia interrogare te habent sedes, quæ sedebunt in judicium, et debent invenire quæ sunt ad pacem Jerusalem. Et quomodo interrogant. Tanquam sedes Dei. Deus interrogat. Si Deum latet aliquid, et illas sedes aliquid interrogantes fugere potest. « Interrogate quæ sunt ad pacem Jeru- » salem. » Sed quæ sunt ad pacem Jerusalem? « Et » abundantia, inquit, his qui diligunt te. » Ad ipsam Jerusalem convertit vocem. Abundantia est illis qui diligunt eam. Abundantia ex inopia : hic inopes, ibi abundantes ; hic infirmi, ibi firmi; hic egeni, ibi divites. Unde facti divites? Quia dederunt hic quod acceperunt a Deo

[1] I Cor. XIII, 1-3. — [2] Matth. X, 42. — [3] Luc. XIX, 8.

ad tempus, et acceperunt ibi quod postea Deus retribuet in æternum. Hic, fratres mei, et divites pauperes sunt. Bonum est diviti, ut agnoscat se pauperem. Si enim plenum se putat, tumor est ille, non plenitudo. Agnoscat se inanem, ut possit impleri. Quid habet? Aurum. Quid nondum habet? Vitam æternam. Attendat quid habeat, et videat quid non habeat. Fratres, ex eo quod habet, det, ut accipiat quod non habet : emat ex eo quod habet, illud quod non habet. « Et abundantia his qui diligunt » te. »

XII. « Fiat pax in virtute tua[2]. » O Jerusalem ! o civitas quæ ædificaris ut civitas, cujus participatio tua in idipsum, « Fiat pax in virtute tua, » fiat pax in dilectione tua : quia virtus tua, dilectio tua. Audi Cantica canticorum : « Valida est sicut mors dilectio[1]. » Magnum verbum, fratres, « Valida est sicut mors dilectio. » Magnificentius exprimi non potuit fortitudo charitatis, quam ut diceretur, « Valida est sicut mors dilectio. » Quis enim resistit morti, fratres? Intendat Charitas Vestra. Resistitur ignibus, undis, ferro, resistitur potestatibus, resistitur regibus : venit una mors, quis ei resistit? Nihil illa fortius. Propterea viribus ejus charitas comparata est, et dictum est, « Valida est sicut mors dilectio. » Et quia ipsa charitas occidit quod fuimus, ut simus quod non eramus ; facit in nobis quamdam mortem dilectio. Ipsa morte mortuus erat, qui dicebat, « Mundus mihi crucifixus est, » et ego mundo[3]. » Ipsa morte mortui erant, quibus dicebat, « Mortui enim estis, et vita vestra abscondita est » cum Christo in Deo[4]. Valida est sicut mors dilectio. » Si ergo valida est, fortis est et magnæ virtutis, et ipsa est virtus, et per ipsam reguntur infirmi a firmis, terra a cœlo, populi a sedibus : ideo, « Fiat pax in virtute

[1] Psal. CXXI, 7. — [2] Cant. VIII, 6. — [3] Galat. VI, 14. — [4] Coloss. III, 3.

» tua, » fiat pax in dilectione tua. Et per istam virtutem, per istam dilectionem, per istam pacem, fiat « Abundantia in turribus tuis : » id est, in excelsis tuis. Pauci enim sedebunt in judicio : sed multi ad dexteram positi facient populum civitatis illius. Multi enim pertinebunt ad singulos quosque excelsos, a quibus recipiantur in tabernacula æterna : et erit abundantia in turribus ejus. Plenitudo autem deliciarum et sufficientia divitiarum ipse Deus, ipse idipsum, ipse cujus participatio est civitatis in idipsum : ipsa erit et abundantia nostra. Sed unde? Per charitatem, hoc est, per virtutem. In quo autem est charitas, fratres? Qui non sua quærit in hac vita [1]. Audi Apostolum habentem charitatem. Ait : « Placere omnibus per omnia sicut et ego omnibus per » omnia placeo [2]. » Ubi est ergo quod dixisti, « Si adhuc » hominibus placerem, Christi servus non essem [3]? » Et modo dicis te placere, modo hortaris ut et illi placeant? Sed non ibi posuit finem, ut quis propter se, non propter charitatem placeat. Qui gloriam suam quærit; non quærit salutem aliorum. Ait enim : « Sicut et ego omnibus » per omnia placeo, non quærens quod mihi prodest, » sed quod multis, ut salvi fiant [4]. »

XIII. Ideo et hic cum de charitate diceret : « Propter » fratres meos, inquit, et propinquos meos, loquebar au» tem pacem de te [5]. » O Jerusalem civitas, cujus participatio in idipsum, ego in hac vita et in hac terra, ego pauper, peregrinus et gemens, nondum perfruens pace tua, et prædicans pacem tuam; non propter me illam prædico, sicut hæretici, qui quærentes gloriam suam dicunt : Pax vobiscum : et pacem non habent quam populis prædicant. Si enim haberent pacem, non conscin-

[1] Philip. II, 4 et 21. — [2] I Cor. X, 33. — [3] Galat. I, 10. — [4] I Cor. X, 32, 33. — [5] Psal. CXXI, 8.

derent unitatem. Ego, inquit, « Loquebar pacem de te : » Sed quare? « Propter fratres meos et propinquos meos : » non propter honorem meum, non propter pecuniam meam, non propter vitam meam : nam, « Mihi vivere » Christus est, et mori lucrum. » Sed, « Loquebar pacem » de te, propter fratres meos et propinquos meos. » Nam cupiebat ipse « Dissolvi, et esse cum Christo. » et qui ista prædicaret propinquis et fratribus, « Manere, inquit, in » carne necessarium propter vos[1]. Propter fratres meos » et propinquos meos, loquebar autem paeem de te. »

XIV. « Propter domum Domini Dei mei, quæsivi bona » tibi[2]. » Non propter me quæsivi bona : nam non tibi quærerem, sed mihi; ideo nec ego haberem, quia non tibi quærerem : sed « Propter domum Domini Dei mei, » propter Ecclesiam, propter sanctos, propter peregrinos, propter inopes, ut ascendant; quia dicimus eis : In domum Domini ibimus : « Propter ipsam domum Domini » Dei mei, quæsivi bona tibi. » Hæc, fratres, prolixiora et necessaria carpite, manducate, bibite, convalescite, currite, apprehendite.

[1] Philip. i, 21-24. — [2] Psal. cxxi, 9.

ENARRATIO

IN PSALMUM CXXII.

Sermo ad plebem.

I. ASCENDENTIS Cantica[1] ex ordine cum Sanctitate Vestra consideranda suscepi : ascendentis et amantis, et ideo ascendentis, quia amantis. Omnis amor aut ascendit, aut descendit. Desiderio enim bono levamur ad Deum, et desiderio malo ad ima præcipitamur. Sed quia jam malo desiderio lapsi cecidimus ; superest nobis, si agnoscimus quis ad nos non ceciderit, sed descenderit, hærendo illi ascendere : quia viribus nostris non possumus. Ipse dixit Dominus noster Jesus Christus : « Nemo ascendit in cœ» lum, nisi qui de cœlo descendit, Filius hominis qui est » in cœlo[2]. » Tanquam de se solo videtur dixisse. Ergo cæteri remanserunt, quia solus ascendit, qui solus descendit ? Quid debent facere cæteri ? Uniri corpori ipsius, ut sit unus Christus, qui descendit et ascendit. Descendit caput, ascendit cum corpore ; vestitus Ecclesiam suam, quam sibi exhibuit sine macula et ruga[3]. Solus ergo ascendit. Sed et nos quando cum illo sic sumus, ut in illo membra ejus simus ; et nobiscum solus est, et ideo unus, et semper unus. Unitas nos compaginat uni. Et illi soli cum illo non ascendunt, qui cum illo unus esse noluerint. Jamvero quoniam ipse qui in cœlo positus est, et carne

[1] Vide D. Guillon, tom. XXII, pag. 41-44. — [2] Joan. III, 13. — [3] Ephes. V, 27.

suscitata immortalis, per quam fuit ad tempus mortalis, et nihil in cœlo persecutionum patiens, nihil malitiarum et opprobriorum, sicut in hac terra quando pro nobis omnia sustinere dignatus est : compassus tamen corpori suo in terra laboranti, dixit : « Saule, Saule, quid me » persequeris [1] ? » Jam ipsum nemo tangebat, et se pati persecutionem de cœlo clamabat. Non præter spem esse debemus, imo cum magna fiducia præsumere, quia si per charitatem ipse nobiscum in terra est, per eamdem charitatem et nos cum eo in cœlo sumus. Sed diximus quemadmodum nobiscum ipse in terra sit, vocem ejus diximus de cœlo sonantis, « Saule, Saule, quid me persequeris ? » Cum eum Saulus omnino non tangeret, sed nec videret. Quomodo autem ostenditur, quia et nos cum illo in cœlo sumus ? Eodem ipso Paulo apostolo dicente : « Si consur- » rexistis cum Christo, quæ sursum sunt quærite, ubi » Christus est in dextera Dei sedens ; quæ sursum sunt » sapite, non quæ super terram. Mortui enim estis, et » vita vestra abscondita est cum Christo in Deo [2]. » Ergo et ille adhuc deorsum est, et nos jam sursum sumus. Ille deorsum est compassione charitatis, nos sursum sumus spe charitatis. « Spe enim salvi facti sumus [3]. » Sed quia spes nostra certa est ; quamvis futurum sit, sic de nobis dicitur, quasi jam factum sit.

II. Ascendat ergo iste cantator : sed de unoquoque corde vestrum cantet hic homo, et unusquisque sit iste homo. Cum enim dicitis illud singuli, quia omnes unum estis in Christo, unus homo illud dicit : et non, Ad te, Domine, levavimus oculos nostros : sed « Ad te, Domine, » levavi oculos meos [4]. » Debetis quidem putare unumquemque vestrum loqui, sed unus ille maxime loquitur, qui etiam diffusus est toto orbe terrarum. Unus ille lo-

[1] Act. IX, 4. — [2] Coloss. III, 1-3. — [3] Rom. VIII, 24. — [4] Psal. CXXII, 1.

quitur, qui alibi dicit : « A finibus terræ ad te clamavi, » cum angeretur cor meum [1]. » Quis est qui clamat a finibus terræ? Quis unus homo diffusus est usque ad fines terræ? Unusquisque homo in regione sua potest clamare, numquid a finibus terræ? Sed hæreditas Christi, de qua dictum est : « Dabo tibi gentes hæreditatem tuam, et pos- » sessionem tuam terminos terræ [2] : » ipsa clamat, et dicit : « A finibus terræ ad te clamavi, cum angeretur cor » meum. » Angatur cor nostrum, et clamemus. Unde angatur cor nostrum? Non de his quæ hic patiuntur et mali, verbi gratia, quia damnum patiuntur. Nam si inde angitur cor, cinis est. Quia nescio quem tuorum ex voluntate Dei amisisti, si inde angitur cor, quid magnum? Hinc anguntur et corda infidelium, ista patiuntur et qui nondum in Christum crediderunt. Unde angitur cor Christiani? Quia nondum cum Christo vivit. Unde angitur cor Christiani? Quia peregrinatur et desiderat patriam. Si inde angitur cor tuum, etiamsi felix secundum sæculum fueris, gemis; etsi omnia prospera confluant, et undique tibi iste mundus arrideat, tu tamen gemis, quia in peregrinatione te constitutum vides; et sentis jam quidem te habere felicitatem secundum oculos stultorum, sed nondum secundum promissionem Christi : illam quærens gemis, illam quærens desideras, et desiderando ascendis, et ascendendo cantas « Canticum graduum, » et cantando « Can- » ticum graduum, » dicis : « Ad te levavi oculos meos, » qui habitas in cœlo. »

III. Ascendentes quo levaturus erat oculos, nisi illuc quo tendebat, et ascendere desiderabat? De terra enim ad cœlum ascendit. Ecce terra deorsum, quam calcamus pedibus nostris; ecce etiam cœlum sursum, quod videmus oculis nostris; et ascendendo cantamus, « Ad te le-

[1] Psal. LX, 3. — [2] Id. II, 8.

» vavi oculos meos, qui habitas in cœlo. » Ubi sunt ergo scalæ? Tanta enim intervalla conspicimus inter cœlum et terram, tanta separatio est, et tanta spatia locorum : illuc volumus ascendere; scalas non videmus : numquid forte fallimus nos, quia «Canticum graduum, id est, Canticum ascensionis cantamus? Ascendimus ad cœlum, si cogitamus Deum, qui ascensus in corde fecit. Quid est ascendere in corde? Proficere in Deum. Quomodo omnis qui deficit, non descendit, sed cadit : sic omnis qui proficit, ascendit : sed si sic proficiat, ut non superbiat, si sic ascendat, ut non cadat : si autem proficiendo superbiat, ascendendo iterum cadit. Sed ut non superbiat, quid debet facere? Levet oculos suos ad illum qui habitat in cœlo, non se attendat. Omnis enim superbus se attendit, et magnus sibi videtur qui sibi placet. Sed qui sibi placet, stulto homini placet : quia ille ipse stultus est, cum sibi placet. Solus securus placet, qui Deo placet. Et quis est qui placet Deo? Cui placuerit Deus. Displicere sibi Deus non potest : placeat et tibi, ut placeas illi. Sed tibi ille placere non poterit, nisi tu tibi displicueris. Si autem displices tibi, tolle a te oculum. Utquid te enim attendis? Si enim vere te attendis, invenis in te quod tibi displiceat; et dicis Deo, « Peccatum meum ante me est semper[1]. » Peccatum tuum sit ante te, ut non sit ante Deum : et tu noli esse ante te, ut sis ante Deum. Quomodo enim volumus ut non a nobis avertat faciem Deus, sic volumus ut avertat faciem a peccatis nostris : nam utrumque illi cantatur in Psalmis : « Ne avertas faciem tuam a » me[2]. » Vox est Psalmi, vox est ergo nostra. Et ille qui dicit, « Ne avertas faciem tuam a me, » vide quid dicat alio loco : « Averte faciem tuam a peccatis meis[3]. » Si vis ut avertat faciem suam a peccatis tuis, tu ipse a te averte

[1] Psal. L, 5. — [2] Id. XXVI, 9. — [3] Id. L, 11

faciem tuam, et a peccatis tuis noli avertere. Si enim non ab eis averteris faciem tuam, tu ipse irasceris peccatis tuis. Si autem tu non avertis faciem tuam a peccatis tuis, tu agnoscis, et ille ignoscit.

IV. At vero a te leva oculos ad illum, et dic, « Ad te » levavi oculos meos, qui habitas in cœlo. » Cœlum, fratres mei, si corporaliter intellexerimus hoc quod videmus oculis corporeis, vere sic errabimus, ut non putemus nos illuc ascendere, nisi scalis positis, aut aliquibus machinamentis : si autem spiritaliter ascendimus, spiritaliter cœlum intelligere debemus : si ascensus in affectu, cœlum in justitia. Quod est ergo cœlum Dei? Omnes sanctæ animæ, omnes justæ animæ. Nam et Apostoli quamvis in terra essent carne, cœlum erant ; quia in illis Dominus sedens per totum mundum ambulabat. Ergo habitat in cœlo. Quomodo? Quomodo dicit in alio Psalmo, « Tu » autem in sancto habitas laus Israël[1]. » Qui habitat in cœlo, habitat in sancto. Sancto quid, nisi templo suo? « Templum enim Dei sanctum est, quod estis vos[2]. » Sed omnes adhuc infirmi et secundum fidem ambulantes[3], secundum fidem sunt templum Dei : erunt aliquando et secundum speciem templum Dei. Quandiu sunt templum secundum fidem? Quandiu in ipsis Christus per fidem habitat : sicut dicit Apostolus, « Habitare Christum » per fidem in cordibus vestris[4]. » Sunt autem jam cœli, in quibus per speciem jam habitat Deus, videntes eum facie ad faciem, omnes sancti Angeli, omnes sanctæ Virtutes, Potestates, Sedes, Dominationes, Jerusalem illa cœlestis unde peregrinando ingemiscimus, et quam desiderando oramus : ibi habitat Deus. Illuc levavit iste fidem, illuc ascendit affectu, desiderando : et ipsum desiderium facit animam desudare sordes peccatorum, et

[1] Psal xxi, 4. — [2] I Cor. iii, 17. — [3] 2 Cor. v, 7. — [4] Ephes. iii, 17.

mundari ab omni labe, ut fiat et ipsa cœlum; quia levavit oculos ad eum qui habitat in cœlo. Nam si cœlum istud corporeum, quod oculis videmus, intellexerimus esse habitationem Dei; transitura est habitatio Dei, quia cœlum et terra transibunt[1]. Deinde antequam faceret Deus cœlum et terram, ubi habitabat? Sed dicit aliquis, Et antequam faceret Deus sanctos, ubi habitabat? In se habitabat Deus, apud se habitabat, et apud se est Deus. Et quando dignatur habitare in sanctis, non sic sunt sancti domus Dei, ut ipsa subtracta cadat Deus. Aliter enim nos habitamus in domo, aliter Deus in sanctis: tu habitas in domo, si subtracta fuerit, cadis; Deus autem sic habitat in sanctis, ut si ipse discesserit, cadant. Quicumque ergo sic portat Deum, ut sit templum Dei; non putet sic a se portari Deum, ut terreat Deum, si se subducat. Væ illi si se subtraxerit Deus; quia ipse cadit: nam Deus in se semper manet. In quibus nos habitamus, ipsa nos continent: in quibus Deus habitat, ipse illos continet. Jam videte quantum interest inter nostram habitationem et Dei: et sic dicat anima, « Ad te levavi oculos meos, qui habitas in » cœlo, » ut intelligat quia Deus nec cœlo indiget, ubi habitet; sed cœlum ipso indiget, ut ab ipso inhabitetur.

V. Quid ergo sequitur, quia dixit: « Ad te levavi oculos » meos, qui habitas in cœlo? » Quomodo levasti oculos tuos? « Ecce sicut oculi servorum in manus dominorum » suorum; et sicut oculi ancillæ in manus dominæ suæ; » sic oculi nostri ad Dominum Deum nostrum, quoadus- » que misereatur nostri[2]. » Et servi sumus, et ancilla sumus: ille et Dominus est, et Domina est. Aut quid sibi volunt ista verba, et quid sibi volunt istæ similitudines rerum? Attendat aliquantum Charitas Vestra. Non mirum si servi sumus, et ille Dominus est: sed mirum si ancilla

[1] Matth. xxiv, 35. — [2] Psal. cxxii, 2-4.

sumus, et ille Domina est. Sed neque hoc mirum quia ancilla sumus; Ecclesia enim sumus : nec illud mirum, quia et ipse Domina est; virtus enim est et sapientia Dei. Audi ergo Apostolum dicentem : « Nos autem prædicamus Christum crucifixum, Judæis quidem scandalum, Gentibus autem stultitiam; ipsis vero vocatis Judæis et Græcis Christum Dei virtutem et Dei sapientiam[1]. » Ut jam sit servus populus, et sit ancilla Ecclesia : « Christum Dei virtutem » et Dei sapientiam : » utrumque audisti, « Christum Dei » virtutem et Dei sapientiam. » Cum ergo audis Christum, leva oculos tuos in manus Domini tui : cum audis Dei virtutem et Dei sapientiam, leva oculos tuos in manus dominæ tuæ : quia et servus et ancilla es; servus, quia populus es, ancilla, quia Ecclesia es : Ipsa autem ancilla magnam dignitatem invenit apud Deum : uxor facta est. Sed donec veniat ad amplexus illos spiritales, ubi secure perfruatur eo quem dilexit, et cui suspiravit in ista diuturna peregrinatione, sponsa est : et accepit arrham magnam, sanguinem sponsi, cui secura suspirat. Nec illi dicitur, Noli amare : quomodo dicitur aliquando virgini jam desponsatæ, et nondum nuptæ : et juste dicitur, Noli amare; cum facta fueris uxor, tunc ama re cte dicitur quia præproperum et præposterum desiderium est, et non castum, amare eum cui nescit an nubat. Potest enim fieri ut alius sponset et alius ducat uxorem. Quia vero nullus alius est qui Christo præponatur, secura amet ista : et antequam illi jungatur, amet, et de longinquo suspiret et de longinqua peregrinatione. Solus ducet, quia solus talem arrham dedit. Quis enim potest sic ducere, ut moriatur pro ea quam vult ducere? Si enim mori pro ea voluerit, non erit qui ducat. Securus autem ille pro sponsa mortuus est, quam resurgens erat ducturus. Verumtamen, fratres, interim simus

[1] 1 Cor. 1, 23, 24.

quomodo servi et ancilla. Dictum est quidem, « Non vos » dicam servos, sed amicos[1]: » sed forte solis Discipulis dixit Dominus? Audite apostolum Paulum dicentem, « Itaque jam, inquit, non est servus, sed filius; si autem » filius, et hæres per Deum[2]. » Populo dicebat, fidelibus dicebat. Jam ergo in nomine Domini redempti sanguine ipsius, loti lavacro ipsius, filii sumus, filius sumus: quia sic multi sumus, ut in illo unus simus. Quid ergo sibi vult, quod adhuc tanquam servi loquimur? Numquid tantum meritum habere possumus in Ecclesia, quamvis jam filii facti ex servis, quantum habuit ipse apostolus Paulus? Et tamen quid dicit in Epistola? « Paulus servus » Christi Jesu[3]. » Si ille se adhuc dicit servum, per quem nobis Evangelium prædicatum est; quanto magis nos debemus agnoscere conditionem nostram, ut major sit in nobis gratia ipsius? Primo enim servos fecit, quos redemit. Sanguis enim ille pro servis pretium est, pro sponsa pignus est. Agnoscentes itaque conditionem nostram, etsi jam filii per gratiam, servi tamen propter creaturam, quia universa creatura Deo servit, dicamus, « Sicut oculi » servorum in manus dominorum suorum, et sicut oculi » ancillæ in manus dominæ suæ; sic oculi nostri ad Do- » minum Deum nostrum, quoadusque misereatur nostri. »

VI. Dixit et quare, sicut servi oculos habent in manus domini sui, et sicut ancillæ oculos habent in manus dominæ suæ; « Sic, inquit, oculi nostri ad Dominum Deum » nostrum, » Et quasi quæreres, Utquid? « Quoadusque, » inquit, misereatur nostri. » Quales ergo voluit servos intelligi, fratres, qui oculos habent in manus dominorum suorum; et quales ancillas, quæ oculos habent in manus dominæ suæ, quoadusque misereatur domina earum? Qui sunt isti servi et ancillæ, qui sic habent oculos in manus

[1] Joan. xv, 15. — [2] Galat. iv, 7. — [3] Rom. i, i.

dominorum suorum, nisi qui jubentur cædi? « Oculi » nostri ad Dominum Deum nostrum, quoadusque mi» sereatur nostri. Quomodo? Sicut oculi servorum in ma» nus dominorum suorum, et sicut oculi ancillæ in ma» nus dominæ suæ. » Ergo et illi et illæ, quoadusque misereatur vel dominus vel domina. Fac ergo aliquem dominum jussisse servum cædi : vapulat servus, sentit plagarum dolores; attendit ad manus domini sui, quoadusque dicat : Parce. Manum enim, ipsam potestatem hic dicit. Ergo quid dicimus, fratres? Jussit nos cædi Dominus noster, et Domina nostra sapientia Dei jussit nos cædi : et in hac vita vapulamus, et tota ista vita mortalis plaga nostra est. Audi vocem Psalmi : « Pro iniquitate » erudisti hominem, et tabescere fecisti sicut araneam » animam meam [1]. » Attendite, fratres, quam tabida est aranea, ut levi tactu conquassetur et moriatur. Et ne quasi carnem solam infirmitate mortalitatis putaremus nos habere tabidam, non dixit : « Tabescere me fecisti; » ne secundum carnem intelligeremus : sed ait, « Tabescere » fecisti sicut araneam animam meam. » Nihil enim infirmius anima nostra posita in mediis tentationibus sæculi, in mediis gemitibus et parturitionibus molestiarum; nihil ea infirmius donec hæreat soliditati cœlesti, et sit in templo Dei, unde jam non cadat : quia primo ut veniret ad hanc infirmitatem et tabificationem, sicut aranea infirma facta est, et de paradiso expulsa est. Tunc jussus est servus cædi. Fratres mei, videte ex quo vapulamus. In omnibus qui ab initio generis humani nati sunt, in omnibus qui nunc sunt, in omnibus qui postea nascentur, Adam vapulat. Vapulat Adam, id est, genus humanum : et multi sic obduruerunt, ut nec plagas suas sentiant. Qui vero ex ipso genere filii facti sunt, receperunt sensum doloris

[1] Psal. XXXVIII, 12.

sentiunt se vapulare, et noverunt quis jussit ut vapulent; et levaverunt oculos suos ad eum, qui habitat in cœlo; et sic sunt oculi eorum in manus Domini sui, quoadusque misereatur, sicut oculi servorum in manus dominorum suorum, et sicut oculi ancillæ in manus dominæ suæ. Vides felices aliquos in isto sæculo ridentes, jactantes se; non vapulant : imo pejus vapulant; hoc ipso gravius cæduntur, quo sensum jam perdiderunt. Evigilent, et vapulent; sentiant quia vapulant, sciant quia vapulant, et doleant quia vapulant. « Quoniam qui apponit scientiam, apponit » dolorem; hoc Scriptura dixit[1] ». Ideo Dominus in Evan- « gelio : Beati lugentes, quoniam ipsi consolabuntur[2]. »

VII. Audiamus vocem hominis qui vapulat, et sint istæ uniuscujusque nostrum voces et quando nobis bene est. Nam quis non intelligat vapulare se quando ægrotat, quando in carcere est, quando forte in catena, quando forte latrones patitur? Quando ab aliquibus improbis ei aliquæ molestiæ irrogantur, sentit vapulare se. Magnus sensus est, videre quia vapulat et quando illi bene est. Non enim ait Scriptura in Job, Tentationibus abundat vita humana : sed ait, « Numquid non tentatio est vita » humana super terram[3]? » Totam ipsam vitam tentationem dixit. Omnis ergo vita tua super terram, plagæ tuæ sunt. Plange quandiu vivis in terra : sive feliciter vivas, sive in aliqua tribulatione constitutus sis, clama, « Ad te » levavi oculos meos, qui habitas in cœlo. » Ad manus Domini, qui te jussit cædi, cui dicis in alio Psalmo, « Pro- » pter iniquitatem erudisti hominem, et tabescere fecisti » sicut araneam animam meam[4] : » clama ad manus cædentis, et dic, « Miserere nostri, Domine, miserere nos- » tri. Nonne sunt istæ voces vapulantis? Miserere nostri, » Domine, miserere nostri. »

[1] Eccli. I, 18. — [2] Matth. V, 5. — [3] Job. VII, 1. — [4] Psal. XXXVIII, 12.

VIII. « Quoniam multum repleti sumus despectione. « In plurimum repleta est anima nostra, opprobrium eis » qui abundant, et despectio superbis [1]. » Qui despicitur, contemnitur. Omnes qui secundum Christum pie volunt vivere, necesse est patiantur opprobria, necesse est contemnantur ab his qui nolunt pie vivere, quorum felicitas tota terrena est. Irridentur illi qui felicitatem vocant, quam oculis videre non possunt, et dicitur eis, Quid credis, insane? vides quod credis? Reversus est aliquis ab inferis, et retulit tibi quid ibi agitur? Ecce ego quod amo video, et fruor. Despiceris, quia speras quod non vides : et despicit te ille, qui quasi tenet quod videt. Attende si ipse tenet : noli turbari; vide si ipse tenet, et non tibi insultet : ne cum putas eum felicem in præsenti, amittas veram felicitatem futuram : noli turbari, attende si tenet. Labitur hoc ab illo quod tenet, vel ipse ab eo quod tenet : necesse est transeat aut ipse per res suas, aut res ipsius per illum. Per quem res transeunt suæ? Qui vivus labefactus erit. Quis transit per res suas? Qui in divitiis moritur : quia cum moritur, non eas secum aufert ad inferos. Domum meam habeo, jactavit se. Quæris, Quam domum tuam? Quam mihi dimisit pater meus. Et ille unde habuit hanc domum? Avus noster illi eam dimisit. Recurre et ad proavum, inde ad atavum, et jam nomina non potest dicere. Non inde potius terreris, quia multos attendis transisse per illam domum, et neminem ipsorum secum illam tulisse ad æternam domum? Pater tuus hic eam dimisit, transiit per illam, sic et tu transibis. Si ergo transitum habetis in domo vestra, stabulum est transeuntium, non habitatio commanentium. Et tamen quia nos ea quæ futura sunt speramus, et in futuram felicitatem suspiramus, et nondum apparuit quod erimus, quamvis

[1] Psal. CXXII, 3, 4.

jam filii Dei simus[1]; quia vita nostra abscondita est cum Christo in Deo[2]: « Repleti sumus despectione, » id est, contemptu, ab his qui felicitatem quærunt vel habent in isto sæculo.

IX. « In plurimum repleta est anima nostra, opprobrium eis qui abundant, et despectio superbis. » Quærebamus, qui sunt, qui abundant; exposuit tibi cum dixit, superbis. Quod est autem, opprobrium; hoc est, despectus : et quod est, qui abundant, hoc est, superbis. Repetitio sententiæ est, « Opprobrium eis qui abundant, et despectio superbis. » Quare abundant superbi? Quia hic volunt esse felices. Quid, quando et ipsi miseri sunt, numquid abundant? Sed forte quando miseri sunt, non nobis insultant. Intendat Charitas Vestra. Tunc insultant forte quando felices sunt, quando se jactant in pompa divitiarum suarum, quando se jactant in ventositate falsorum bonorum : tunc insultant nobis, et quasi dicunt, Ecce mihi bene est, fruor ego rebus præsentibus, recedant a me qui promittunt quod non ostendunt; quod video teneo, quod video fruor; bene mihi sit in hac vita. Tu securior esto; quia resurrexit Christus, et docuit te quid in alia vita daturus sit : certus esto quia dat. Sed insultat ille, quia tenet. Ferto insultantem, et ridebis gementem : postea enim veniet tempus, quando dicturi sunt illi ipsi, « Hi sunt quos aliquando habuimus in risum. » Verba sunt libri Sapientiæ, quia prodidit nobis Scriptura, quæ dicturi sunt illi ipsi qui nos modo irrident, et qui nos despiciunt, et a quibus impleti sumus opprobrio et despectione : quæ verba habebunt tunc, quando a veritate despicientur. Videbunt enim ad dexteram fulgere, quos secum commixtos contempserant, cum factum fuerit in illis quod dixit Apostolus : « Cum Christus apparuerit vita vestra,

[1] I Joan. III, 2. — [2] Coloss. III, 3.

» tunc et vos cum illo apparebitis in gloria[1] : » et dicent, « Hi sunt quos aliquando habuimus in risum, et in si» militudinem improperii, nos insensati vitam illorum æs» timabamus insaniam, et finem illorum sine honore; » quomodo computati sunt inter filios Dei, et inter sanc» tos sors illorum est? » Et sequentur in eo sermone, et adjicient, « Ergo erravimus a via veritatis, et justitiæ lu» men non luxit nobis, et sol non ortus est nobis. Quid » nobis profuit superbia, et divitiarum jactatio quid con» tulit nobis[2]? » Ibi tu non eis insultas, quia jam ipsi sibi insultant. Quod donec fiat, fratres, levemus oculos ad eum qui habitat in cœlo; et non ab illo tollamus oculos quoadusque misereatur nostri, et liberet ab omni tentatione et opprobrio et despectu.

X. Huc accedit, quod aliquando et ipsi qui sunt in flagello infelicitatis temporalis, insultant nobis. Invenis aliquem pro merito iniquitatum suarum, sive occulto judicio Dei, sive manifesta damnatione, mitti in carcerem, portare catenam : et ipse insultat. Et cum ei dictum fuerit, Quare non bene vixisti? Ecce quo venisti male vivendo? Ille respondet, Quare illi qui bene vivunt, ista patiuntur? Sed illi propterea patiuntur, ut probentur, ut tentationibus exerceantur, ut flagellis proficiant : « Quia flagellat » Deus omnem filium quem recipit[3]. » Et si Unicum sine peccato flagellavit, et pro omnibus tradidit eum[4], quomodo debemus nos flagellari, qui fecimus quare flagellamur? cum ista dixerimus, illi et de infelicitate superbiunt adhuc, et afflicti, nondum humiliati, respondent, et dicunt, Ista sunt verba Christianorum vanorum, qui credunt quod non vident. Si et ipsi insultant, quid putamus, fratres, quasi non eos commemoratos in hoc Psalmo, cum diceret, « Opprobrium eis qui abundant, et despectio su-

[1] Coloss. III, 4. — [2] Sap. v, 3-8. — [3] Hebr. XII, 6. — [4] Rom. VIII, 32.

» perbis? » Quandoquidem insultatur Christianis et ab eis qui non abundant, sed cum sint in egestate et ærumnis, nec ipsi cessant insultare. Certe ergo, « Opprobrium eis » qui abundant : » an forte nullus invenitur, qui etiam positus in calamitate insultet? Si non insultavit latro, qui cum crucifixo Domino crucifixus erat[1]? Ergo si insultant et illi qui non abundant, quare Psalmus ait, « Opprobrium » eis qui abundant? » Si diligenter discutiamus, et ipsi abundant. Unde abundant? Nam nisi abundarent, superbi non essent. Alius enim abundat pecunia, et inde superbus est : alius abundat honoribus, et inde superbus est : alius abundare se justitia putat, et inde superbit, quod pejus est. Qui videntur non abundare pecunia, justitia sibi videntur abundare adversus Deum; et positi in calamitatibus se justificant, Deum accusant, et dicunt, Quid admisi, aut quid feci? Et tu dicis : Respice, recordare peccata tua, si nihil fecisti. Titillatur aliquantum conscientia, et redit ad se, et cogitat facta sua mala; et cum cogitaverit facta sua mala, nec sic vult confiteri, quia digna patitur : sed dicit, Ecce manifeste feci multa, sed multos video pejora fecisse, et nihil mali pati. Justus est contra Deum : Abundat ergo et ipse, plenum habet pectus justitia ; quandoquidem illi Deus videtur malefacere, et ipse sibi videtur injuste pati. Etsi dares illi navim gubernandam, in naufragium iret cum illa : vult autem Deum excutere de gubernatione hujus mundi, et ipse tenere gubernacula creaturæ, et distribuere omnibus dolores et lætitias, pœnas et præmia. Infelix anima (Et quid miramini?) abundat, sed abundat nequitia, abundat malitia; et eo plus abundat nequitia, quo sibi videtur abundare justitia.

XI. At vero christianus homo non debet abundare, sed

[1] Luc. XXIII, 39, 40.

pauperem se debet cognoscere : et si habet divitias, scire debet quia non sunt illæ veræ divitiæ, ut alias desideret. Qui enim divitias falsas desiderat, veras non quærit : qui autem veras quærit, adhuc pauper est; et recte dicit, « Pauper et dolens ego sum[1]. » Rursus ille qui et pauper est, et nequitia plenus est, unde dicitur abundare? Quia displicet illi quia pauper est, et justitia ipsa videtur abundare id corde suo adversum justitiam Dei. Et quæ abundantia justitiæ nostræ? Quantacumque justitia in nobis fuerit, ros est nescio quis ad illum fontem; ad saginam illam tantam stillicidia quædam sunt, quæ vitam nostram molliant, et duram iniquitatem solvant. Modo desideremus de pleno fonte justitiæ saginari, desideremus ubertate illa satiari, de qua dicitur in Psalmo, « Inebriabuntur » ab ubertate domus tuæ, et torrente voluptatis tuæ po- » tabis eos[2]. » Hic autem cum sumus, inopes nos esse intelligamus et egentes, non solum harum divitiarum, quæ non sunt veræ divitiæ, sed et ipsius salutis. Et quando sani sumus, intelligamus quia infirmamur. Quandiu enim corpus hoc esurit et sitit, quandiu hoc corpus vigilando fatigatur, stando fatigatur, ambulando fatigatur, sedendo fatigatur, manducando fatigatur; quocumque se verterit ad subsidium fatigationis, ibi invenit aliam fatigationem : non est ergo perfecta sanitas, nec in ipso corpore. Non sunt ergo illæ divitiæ, sed mendicitas : quia quanto magis abundant, tanto crescit inopia et avaritia. Non est ista salus corporis, sed infirmitas. Paregorizamur (8) quotidie medicamentis Dei, quia manducamus et bibimus : medicamenta ipsa sunt, quæ nobis apponuntur. Fratres, si vultis videre qualis morbus nos habeat, qui jejunat septem diebus, fame consumitur : Ergo illa fames ibi est : sed

[1] Psal. LXVIII, 30. — [2] Id. XXXV, 9.

ideo illam non sentis, quia quotidie illam curas : ergo nec ipsa sanitas nobis est perfecta.

XII. Intendat Charitas Vestra, quomodo nos intelligamus inopes, et levemus oculos ad eum qui habitat in cœlo. Non sunt illæ veræ divitiæ; plus augent cupiditatem eis qui eas possident. Non est illa vera corporis sanitas; quia portatur infirmitas ubique defectiva : quocumque se verterit, deficit. In ipso adjutorio non invenies firmamentum : lassatur stando; sedere vult, numquid vel sedendo durabit? Quod sibi elegit ut non fatigaretur, ibi habet deficere. Lassatus est vigilando, dormiturus est : numquid quia dormivit, non deficit? Lassatus est jejunando, refectus est : si plus refecerit, inde deficit. In nulla re potest perseverare ista infirmitas. Justitia quid? Quanta justitia est inter tantas tentationes? Possumus continere ab homicidio, ab adulterio, a furtis, a perjuriis, a fraudibus : numquid ab iniquis cogitationibus? numquid et a suggestionibus malarum cupiditatum? Quæ est ergo justitia nostra? Totum ergo esuriamus, totum sitiamus, et veras divitias, et veram sanitatem, et veram justitiam. Quæ sunt veræ divitiæ? Cœlestis illa mansio in Jerusalem. Quis enim dicitur dives in hac terra? Quando laudatur dives, quid dicitur? Multum dives est, nihil illi deest. Laus certa laudantis illa est : nam ista non est, cum dicitur, Nihil illi deest. Attende si nihil deest. Si nihil cupit, nihil illi deest : si autem adhuc cupit majora, quam quæ habet; ad hoc accesserunt divitiæ, ut egestas cresceret. In illa vero civitate veræ erunt divitiæ, quia ibi nihil nobis deerit; quia nec indigebimus aliqua re, et vera sanitas erit. Quæ est vera sanitas? « Cum absorpta fuerit mors in victoriam, » et cum corruptibile hoc induerit incorruptionem, et » mortale hoc induerit immortalitatem[1] : » tunc erit

[1] 1 Cor. xv, 53, 54.

vera sanitas, tunc erit vera et perfecta justitia, ut nihil mali non solum facere, sed nec cogitare possimus. Modo autem inopes, pauperes, egentes, dolentes suspiramus, gemimus, oramus, levamus oculos ad Deum : quoniam et illi qui felices sunt in hoc mundo, despiciunt nos; abundant enim : et illi qui infelices sunt in hoc sæculo, despiciunt, quia et ipsi abundant, et justitia est in corde ipsorum, sed falsa. Ideo non perveniunt ad veram, quia repleti sunt falsa. Tu autem ut pervenias ad veram, esto egens et mendicus ipsius justitiæ : et audi Evangelium; « Beati qui esuriunt et sitiunt justitiam, quoniam ipsi » saturabuntur[1]. »

ENARRATIO

IN PSALMUM CXXIII.

Sermo ad populum

I. Bene jam nostis, fratres Charissimi, Canticum graduum esse canticum ascensionis nostræ, eademque ascensionem non corporis pedibus fieri, sed cordis affectibus. Hoc sæpissime insinuavimus vobis : nec eadem sæpius repetenda sunt, ut sit locus dicendi quæ nondum dicta sunt. Et iste ergo Psalmus, quem nunc vobis cantatum audistis, « Canticum graduum » superscribitur. Ipse est titulus ejus. Cantat ergo ascendentes : et aliquando tanquam unus cantant, aliquando tanquam multi; quia et

[1] Matth. v, 6.

multi unus, quia et unus Christus, et in Christo membra Christi cum Christo unum faciunt, et horum omnium membrorum caput in cœlo est. Corpus autem etiamsi laborat in terra, non est præcisum a capite suo. Desuper enim caput prospicit, et consulit corpori. Nam si non consuleret, non diceret illi persecutori adhuc Saulo, nondum Paulo, « Saule, Saule, quid me persequeris [1]?» Et hæc optime nostis, et usitata sunt vobis. Non autem cum fastidio commemorentur eis quibus non exciderunt, ut per eorum patientiam redeant in cor etiam eorum, quibus exciderant : salubria sunt enim, et sæpius dicenda. Sive ergo unus cantet, sive multi cantent; et multi homines unus homo est, quia unitas est; et Christus, sicut diximus, unus est, et omnes Christiani membra sunt Christi.

II. Quid ergo isti cantant? hæc membra Christi quid cantant? Amant enim, et amando cantant, desiderando cantant. Aliquando cum tribulatione cantant, et aliquando exultando cantant, cum in spe cantant. Tribulatio enim nostra in præsenti sæculo, spes vero nostra de futuro sæculo : et nisi in tribulatione præsentis sæculi consoletur nos spes futuri sæculi, perimus. Gaudium ergo nostrum, Fratres, nondum est in re, sed jam in spe. Spes autem nostra tam certa est, quasi jam res perfecta sit. Neque enim timemus promittente veritate. Veritas enim nec falli potest, nec fallere : bonum est ut hæreamus illi; illa nos liberat, sed si manseribus in verbo ejus. Modo enim credimus, tunc videbimus : cum credimus, spes est in isto sæculo; cum videbimus, res erit in futuro sæculo. « Videbimus autem facie ad faciem [2] : » tunc autem videbimus facie ad faciem, cum habuerimus corda mundata. « Beati enim mundo corde, quoniam ipsi Deum vide-

[1] Act. IX, 4. — [2] I Cor. XIII, 12.

» bunt[1]. » Unde autem corda mundantur, nisi per fidem, sicut Petrus ait in Actibus Apostolorum, « Mundans fide » corda eorum[2]? » Mundantur autem corda nostra per fidem, ut possint esse ideonea capere speciem. Ambulamus enim nunc per fidem, nondum per speciem : sicut Apostolus dicit : « Quandiu sumus in corpore, peregri» namur a Domino. » Et quid est, « Peregrinamur? Per « fidem enim ambulamus, inquit, non per speciem[3]. » Qui ergo peregrinatur et per fidem ambulat, nondum est in patria, sed jam est in via : qui autem non credit, nec in patria est, nec in via. Sic ergo ambulemus, tanquam in via simus : quia ipse rex patriæ factus est via. Rex patriæ nostræ, Dominus Jesus Christus : et ibi veritas, hic autem via. Quo imus? Ad veritatem. Qua imus? Per fidem. Quo imus? Ad Christum. Qua imus? Per Christum. Ipse enim dixit, « Ego sum via, veritas, et vita[4]. » Dixerat autem aliquando credentibus in se, « Si manseritis » in verbo meo, vere discipuli mei estis; et cognoscetis » veritatem, et veritas liberabit vos[5]. Et cognoscetis, » inquit, veritatem, sed si manseritis in verbo meo. » In quo verbo? Sicut dicit Apostolus, « Hoc est verbum « fidei quod prædicamus[6]. » Primo ergo verbum fidei est, in quo verbo fidei si manserimus, cognoscemus veritatem, et veritas liberabit nos. Veritas immortalis est, veritas incommutabilis est : veritas illud Verbum est, de quo dicitur, « In principio erat Verbum, et Verbum erat » apud Deum, et Deus erat Verbum. » Et quis hoc videt nisi corde mundato? Unde mundantur corda? Et « Verbum » caro factum est, et habitavit in nobis[7]. » Quod ergo manet Verbum in se, veritas est ad quam venimus, et quæ nos liberat : quod autem prædicatur verbum fidei, in

[1] Matth. v, 8. — [2] Act. xv, 9. — [3] 2 Cor. v, 6, 7. — [4] Joan. xiv, 6. — [5] Id. viii, 31, 32. — [6] Rom. x, 8. — [7] Joan. i, 1 et 14.

quo nos vult Dominus permenere, ut cognoscamus veritatem; hoc est « Verbum caro factum est, et habitavit in » nobis. » Credis in Christum natum in carne, et pervenies ad Christum natum de Deo, Deum apud Deum.

III. Exultantes cantant isti quos legimus, membra ista Christi exultantia cantant Psalmum istum. Et quis hic exultat, nisi in spe, sicut dixi? Et nobis certa sit ipsa spes et exultando cantemus. Non enim qui cantant alieni sunt a nobis, aut non in hoc Psalmo vox nostra est. Sic audite, tanquam vos ipsos audiatis : sic audite, tanquam in speculo Scripturarum vos ipsos attendatis. Cum enim tanquam speculum attendis Scripturas, exhilaratur facies tua : cum similem te invenies exultatione spei, membris quibusdam Christi, quæ membra ista cantarunt; eris et tu in ipsis membris, et cantabis ista. Cur ergo isti cantant ista exultando? Quia evaserunt. Ergo spes est in qua cantant. Cum enim hic sumus et peregrinamur, nondum evasimus. Præcesserunt quidem membra quædam de corpore illo, de quo et nos sumus, quæ possunt in veritate cantare. Et hoc cantarunt Martyres sancti : jam enim evaserunt, et in exultatione cum Christo sunt, recepturi corpora jam incorrupta, eadem ipsa quæ primo erant corruptibilia, in quibus passi sunt pœnas : inde illis fient ornamenta justitiæ. Ergo sive illi jam in re, sive nos in spe conjungentes affectum coronis eorum, et desiderantes talem vitam qualem hic non habemus, sed habere non poterimus nisi eam. Hic desideraverimus, cantemus simul omnes, et dicamus, « Nisi quia Dominus erat in nobis[1]. » Respexerunt enim quasdam tribulationes quas passi sunt, et consideraverunt in eo jam loco et in beatitudine et in securitate constituti, qua transierint, quo venerint : et quia difficile erat inde liberari, nisi adesset manus liberantis, in gaudio

[1] Psal. CXXIII, 1.

dixerunt, « Nisi quia Dominus erat in nobis. » Sic cœperunt cantare : nondum dixerunt unde evaserint, tanta exultatio est : « Nisi quia Dominus erat in nobis. »

IV. « Dicat nunc Israël : Nisi quia Dominus erat in no- » bis[1]. » Nunc dicat, quia jam evasit. Evadentes enim, id est, eos qui jam evaserunt, constituit intuendos Psalmus iste. Constituamus illos et nos in corde jam triumphantes ; et tanquam ibi et nos simus, sicut in superiore Psalmo dictum est ; « Stantes erant pedes nostri in atriis Jeru- » salem[2]. » Nondum ibi erant, sed in via erant : tanta autem lætitia erat festinantium, et tanta perveniendi spes, ut adhuc in via positi et laborantes, jam sibi illic constituti viderentur. Sic et nunc ponamus nos in illo triumpho, qui erit in futuro sæculo, quando insultabimus morti jam finitæ, jam consumptæ ; quando dicemus, « Ubi est » mors, contentio tua? ubi est mors, aculeus tuus[3]? » Jam conjuncti Angelis, et exultantes cum Rege nostro, qui primus resurgere voluit, quamvis prior mori noluerit. Multi enim ante illum mortui sunt, sed nemo ante illum resurrexit in æternum. Exultantes autem cum illo, etiam ibi spe et corde constituti, quia evasimus, cogitemus quid evasimus, quæ scandala, quas tribulationes mundi, quas persecutiones omnium Paganorum, quos dolos omnium hæreticorum, quas suggestiones diaboli, quas cupiditatum conflictationes, omnia ista quis evaderet, « Nisi » quia Dominus erat in nobis? Dicat nunc Israël : » securus enim dicit Israël : « Nisi quia Dominus erat in no- » bis. » Quando ? « Cum insurgerent homines super « nos. » Noli ergo mirari : victi sunt, homines enim erant : Dominus autem erat in nobis, non homo erat in nobis ; homines autem insurrexerunt su per nos. Sed tamen opprimerent homines alios homines, nisi in his homini-

[1] Psal. CXXIII, 2. — [2] Id. CXXI, 2. — [3] I Cor. XV, 55.

bus qui non potuerunt opprimi, non homo esset, sed Dominus.

V. Ergo, « Nisi quia Dominus erat in nobis, cum in» surgerent homines super nos. » Quid enim facerent vobis homines, exultantibus et cantantibus, et secure tenentibus beatitudinem sempiternam? Quid vobis facerent homines insurgentes in vos, nisi Dominus esset in vobis? quid facerent? « Forsitan vivos absorbuissent nos. Vivos » absorbuissent[1] : » non prius occidissent, et sic absorbuissent. O immanes, o crudeles! Non sic absorbet Ecclesia : Petro, « Macta et manduca[2], dictum est; non, Vivos absorbe. Quomodo ergo Petrus, id est Ecclesia, mactat, et sic manducat? Et quomodo isti qui exurrexerunt super nos, « Forsitan vivos absorbuissent nos, nisi » quia Dominus erat in nobis? » Quia in Ecclesiæ corpus nemo intrat, nisi prius occisus. Moritur quod fuit, ut sit quod non fuit. Alioquin, qui non occiditur et non manducatur ab Ecclesia, esse in numero populi potest, qui videtur oculis humanis; in numero autem populi, qui cognitus Deo est, de quo dicit Apostolus, « Novit Domi» nus qui sunt ejus[3]. » Non potest esse nisi manducatus, nec manducari poterit, nisi primo mactatus. Venit Paganus, adhuc in illo idololatria vivit, inserendus est membris Christi : ut inseratur, necesse est manducetur; sed non potest manducari ab Ecclesia, nisi primo mactatus. Renuntiet sæculo, tunc mactatur : credat in Deum, tunc manducatur. Quomodo ergo illi « Vivos absorbuissent nos, » nisi quia Dominus erat in nobis? » Surrexerunt enim multi persecutores aliquando, et nunc non desunt. Singillatim insurgunt, et aliquando vivos absorbent, sed in quibus non est Dominus. Ideo ante omnia illi dixerunt, « Nisi quia Dominus erat in nobis : » quia multi absor-

[1] Psal. CXXIII, 3. — [2] Act. X, 13. — [3] 2 Tim. II, 19.

bentur, in quibus non est Dominus. Hi sunt qui vivi absorbentur, qui sciunt malum esse, et lingua consentiunt. Surrexerunt enim quidam persecutores, et dixerunt hominibus: Thurificate; si non feceritis, occidimus vos. Illi amaverunt hanc vitam, et dulcedo vitæ hujus tenuit eos. Non plus dilexerunt ea quæ promisit Deus, quam ea quæ videbant in terra. Illa enim credere jubebantur, quæ nondum videbant, ista quæ amabant videbant. Plus retinentes ea quæ videbant, excluserunt de cordibus Dominum : et quia non erat in eis Dominus, vivi absorpti sunt. Quid est, vivi absorpti sunt? Thurificando idolis, scientes quia nihil est idolum. Nam si aliquid putarent esse idolum, mortui absorberentur : cum autem putant nihil esse idolum, et noverunt omnia illa Gentilium vana esse, vivunt; et tamen cum faciunt quod volunt persecutores, vivi absorbentur. Sed ideo vivi absorbentur, quia non in eis est Dominus. In quibus autem inest Dominus, occiduntur et non moriuntur. Qui autem consentiunt et vivunt, vivi absorbentur, absorpti moriuntur. Isti autem qui passi sunt, et non cesserunt tribulationibus, exultant, et dicunt, « Dicat nunc Israël : » dicat exultans, dicat securus, « Nisi quia Dominus erat in nobis, cum insurgerent homines super nos, forsitan vivos absorbuissent nos. »

VI. « Cum irasceretur furor eorum super nos. » Nostis, fratres, in aliquo de superioribus Psalmis, in ipso initio Canticorum graduum contra linguam subdolam petisse auxilium quemdam, qui cœpit ascendere; et dixisse, « Domine, erue animam meam a labiis injustis, et a lingua dolosa[1]. » Primo enim cum cœperit homo ascendere et proficere, in ipso exordio ascensionis, linguas dolosas patitur, blandas ad perniciem, blandas ad malam suasionem : Quid facis? quare hoc facis? Aliter enim vivi

[1] Psal. CXIX, 2-4.

non potest? serviri aliter Deo non potest? Tu solus es, qui vis hoc esse quod alii non sunt. Etsi inveneris alios qui tecum sunt, illa blanda et dolosa lingua quid dicit? Ecce illi potuerunt; forte tu non poteris. Aggrederis, deficies; et melius erat non incipere, quam cœpisse et defecisse. Lingua dolosa adhuc blanditur. Si perseveraveris, vincitur lingua dolosa et blandiens, incipit esse aperte sæviens: et quæ blandiebatur ut seduceret, minatur ut terreat. Sed si Dominus est in te, et non reliqueris de corde tuo Christum, quomodo per sagittas acutas et carbones desolatorios vicisti linguas dolosas, id est, per verba Dei quibus transfixum erat cor tuum, et per exempla justorum qui de mortuis vivificati sunt, de peccatoribus facti sunt justi, quomodo carbones de morte revivescunt; quomodo ergo illos vicisti sagittis et carbonibus desolatoriis, dolose blandientes et blandiendo seducentes; sic istos vinces, jam irascendo comminantes, quia blandiendo seducere nequiverunt. Victi sunt cum blandirentur, vincantur, et cum minantur. Sed vincuntur, quomodo, « Nisi quia Do» minus erat in nobis? » Manifestum est quia non vicisti tu, sed vicit ille qui est in te. Imperatorem talem portas, et vinceris? Nonne ille est quem portas, qui dixit: « Ego » vici sæculum[1]? » Nonne prior moriens vicit diabolum, cum semper esset super omnem creaturam, quia Verbum Deus est apud Deum? Quare vicit, nisi ut te doceret cum diabolo dimicare? Et tamen jam doctus, nisi in te sit ille qui prior tibi vicit, vinceris. « Nisi quia Dominus erat in » nobis, dum insurgerent homines super nos, forsitan » vivos absorbuissent nos. Dum irasceretur furor ipsorum » super nos: » jam irascuntur, jam aperte sæviunt: « For» sitan aqua demersisset nos[2]. » Aquam dicit populos peccatores: et videbimus qualem aquam in consequentibus.

[1] Joan. XVI, 33. — [2] Psal. CXXIII, 4.

Quicumque autem consensisset illis, aqua illum operuisset. Moreretur enim morte Ægyptiorum, non transiret exemplo Israëlitarum. Nostis enim, fratres, quia per aquam populus Israëlitarum transiit, et ipsa aqua populus Ægyptiorum coopertus est [1]. « Aqua, inquit, demersisset nos. »

VII. Sed qualis est ista aqua? Torrens est, fluit cum impetu, sed transitura est. Torrentes enim dicuntur fluvii, qui repentinis imbribus crescunt: magnum habent impetum; quisquis incurrerit, trahitur; sed in quo Dominus non est: in quo autem Dominus est, transit torrentem anima ipsius. Adhuc fluit torrens, sed jam transiit anima Martyrum. Adhuc quandiu sæculum hoc nascendo et moriendo currit, torrens est: hinc persecutiones, de isto torrente. Hinc bibit ille primus caput nostrum, de quo dictum est in Psalmo: « De torrente in via bibit [2]: » De torrente aqua illa quæ significat populum persecutorem, inde bibit ille qui dixit Discipulis: « Potestis bibere » calicem quem ego bibiturus sum [3]? De torrente in via » bibit. » Quid est, in via bibit? Transiens bibit, non hæsit. In via bibit; quia de illo forte dictum est: « Et in via » peccatorum non stetit [4]. » Transiens bibit. Et quid inde dictum est? « Propterea exaltabit caput. De torrente, in» quit, in via bibit, propterea exaltabit caput. » Exaltatum est enim jam caput nostrum, quia de torrente in via bibit: passus est enim Dominus noster. Si ergo jam exaltatum est caput nostrum, quid timet corpus torrentem? Sine dubio, quia caput exaltatum est, et corpus dicet postea: « Torrentem pertransiit anima nostra: fortasse » pertransiit anima nostra aquam sine substantia [5]. » Ecce qualem aquam dicebat: « Forsitan aqua demersisset nos. »

[1] Exod. XIV, 22-29. — [2] Psal. CIX, 9. — [3] Matth. XX, 22. — [4] Psal. I, 1. — [5] Id. CXXIII, 5.

Qualis autem aqua est sine substantia? Quid est, « Sine » substantia? »

VIII. Primo quid est, « Forsitan pertransiit anima nos» tra? » Quomodo potuerunt enim, Latini expresserunt quod Græci dicunt, ἄρα. Sic enim græca habent exemplaria, ἄρα : quia dubitantis verbum est, expressum est quidem dubitationis verbo, quod est « Fortasse; » sed non omnino hoc est. Possumus illud verbo dicere minus quidem latine conjuncto, sed apto ad intelligentias vestras. Quod Punici dicunt, « Iar, » non lignum, sed quando dubitant; hoc Græci, ἄρα; hoc Latini possunt vel solent dicere : Putas, cum ita loquuntur : Putas, evasi hoc? Si ergo dicatur : Forsitan evasi, videtis quia non hoc sonat : sed quod dixi : Putas, usitate dicitur, latine non ita dicitur. Et potui illud dicere cum tracto vobis : sæpe enim et verba non latina dico, ut vos intelligatis. In Scriptura autem non potuit hoc poni, quod latinum non esset; et deficiente latinitate, positum est pro eo, quod non hoc sonaret. Sic tamen intelligite dici : « Putas, pertransiit » anima nostra aquam sine substantia? » Et quare dicunt, « Putas? » Quia magnitudo periculi vix facit credibile quod evasit. Magnam necem pertulerunt, in magnis discriminibus fuerunt; omnino sic pressi sunt, ut pene vivi consentirent, ut pene vivi absorberentur : jam ergo evadentes, jam securi, sed ipsius periculi magnitudinem recordantes, « Putas, inquiunt, pertransiit anima nostra » aquam sine substantia? »

IX. Quæ est aqua sine substantia, nisi aqua peccatorum sine substantia? Peccata enim non habent substantiam : inopiam habent non substantiam; egestatem habent, non substantiam. In ista aqua sine substantia, perdidit ille minor filius totam substantiam suam. Nostis enim quia minor filius peregrinatus est, et dixit patri : « Da mihi

» portionem substantiæ, quæ me contingit. » Quid tibi vis? Melius apud patrem servatur, tua est: dilapidare illam vis : proficisci vis longius. « Da mihi : » sed, « Da mihi. » Dedit illi. Profectus in regionem longinquam vivens prodige cum meretricibus, perdidit totam substantiam : egens remansit, porcos pavit, in egestate sua patris divitias recordatur[1]. Nisi eum egestas pulsasset, illam satietatem non desideraret. Considerent ergo omnes peccata sua, videant si habent substantiam ipsa peccata. Propter quid irritavit Deum peccator[2]? Si non vides peccatum tuum antequam facias, vel jam cum fecisti considera. Dulcedo hujus sæculi ad tempus fauces indulcat, in magnam amaritudinem postea convertetur. Ecce peccasti, et lucrum fecisti : quid est, quod fecisti lucrum? Ut lucrum faceres, Deum offendisti : ut augeres pecuniam, fides deminuta est, et aurum crevit. Quid perdidisti, et quid acquisisti? Quod acquisisti aurum vocatur, quod perdidisti fides vocatur : compara fidem auro : si venalis esset in nundinis fides, haberet pretium. Lucra tua cogitas, damna tua non cogitas? De arca gaudes, de corde non plangis. Abundat nescio quid in arca tua, sed vide quid imminutum sit in corde tuo. Cum aperueris arcam, invenies solidos qui non erant. Bene, quia gaudes esse ibi quod ibi non erat. Attende arcam cordis; erat ibi fides, et non est. Si hac gaudes, quare hac non plangis? Plus perdidisti quam acquisisti. Vis videre quid perdideris? Nec naufragio tibi posset auferri. Nam aliquando perdunt omnia in mari, nudi exeunt. Multi naufragaverunt cum Paulo[3] : amatores hujus sæculi passi sunt naufragium, et nudi omnes exierunt; illi et quod foris habebant amiserunt, et domum cordis sui invenerunt inanem : Paulus autem in corde ferebat patrimonium fidei suæ, nullis fluctibus,

[1] Luc. xv, 12-17. — [2] Psal IX, 13. — [3] Act. XXVII, 41.

nullis tempestatibus potuit auferri; nudus exiit, et dives exiit. Tales divitias quærere debemus. Sed non eas video, dicis mihi. Stulta anima, non eas vides oculis carnis tuæ: habeto oculum cordis, et vides eas. Sed non vides fidem? Quare illam vides in altero? Quare clamas quando tibi frangitur, si non eam vides? Frangat tibi aliquis fidem, clamas. Vis ergo tibi exhiberi, et tunc vides, cum petitur; ut exhibeas, tunc non vides? Quod clamas alium non habere erga te, plange te non habere erga alium. Et vide quia peccatum quod facis, sine substantia est. Quod enim acquiritur de peccato, videtur esse substantia. Sed et hoc non acquiritur. Ille enim habet aurum, qui novit uti auro: qui autem auro uti non novit, habetur, non habet; possidetur, non possidet. Estote domini auri, et non servi auri: quia et aurum Deus fecit, et te super aurum ipse fecit: aurum fecit ad subsidium tuum, et te ad imaginem suam. Vide quod supra te est, et calcas quod infra te est. Quid ergo acquisisti? Vis videre quam aqua sine substantia sit? Tolle tecum ad inferos quod acquisisti. Quid facturus es? Acquisisti aurum, perdidisti fidem: post paucos dies exis de hac vita; aurum quod acquisisti perdita fide, auferre tecum non potes: cor tuum inane fidei ad pœnas exit, quod plenum fide ad coronam exiret. Ecce nihil est quod fecisti, et propter nihil Deum offendisti. Aqua sine substantia est, quæ te demersit. Propter quid irritavit Deum peccator? Confundantur, inique facientes vane[1]. Nemo enim non inaniter inique facit: sed nemo considerat.

X. Eunt homines, audiunt proverbium illud vulgare; et proverbia Dei, dormitant in eis. Quod proverbium? Malo quod teneo, quam quod spero. O infelix, quid tenes? Ecce dicis: Malo quod teneo: tene sic ut non amit-

[1] Psal. xxiv, 4.

tas, et dic : Malo quod teneo. Si autem non tenes, quare non illud tenes quod non potes amittere ? Quid ergo tenes ? Aurum. Tene ergo ; si tenes, non tibi auferatur invito. Si autem et per aurum traheris quo non vis, et ideo te quærit major raptor, quia invenit minorem raptorem ; ideo te quærit major aquila, quia prior cœpisti leporem : præda tibi fuit minor, præda eris majori. Hæc non vident homines in rebus humanis, tanta cupiditate cæcantur. Mira res est, fratres, horrent qui considerant. Quærit potentior infirmiorem, et quærit eum opprimere, non ob aliud, nisi quia habet quod illi auferat : videt illum pati sub se tribulationem, non ob aliud nisi propter quod habet : et hoc ipse, propter quod ille patitur tribulationem, ad se congerit. Non attendebat, quando illum persequebatur : ille fugiebat, ille torquebatur, ille timebat, ille ubi se absconderet quærebat : unde pateretur ista mala, nisi quia habebat ? Vel in illo disce quid facias : quia res quæ illum torquebat, te persequente, ne auferretur a te, et te sic habet torquere alio persequente. Attendis quia pinguis est : si propterea illum quæris, quia pinguis est ; time pinguescere, ne alter te quærat. Et omnia inaniter fiunt : quære finem, tenebræ occurrunt : quære quare, nihil occurrit.

XI. Ergo exultent et lætentur in Domino, qui dicunt : » Pertransiit anima nostra aquam sine substantia : » et recipiant substantiam suam. Perdiderunt illam viventes prodige : sed num pauper factus est Pater ? Redeant, et invenient ibi divitias, quas in longinqua peregrinatione cum meretricibus consumpserunt ; evadant aquam sine substantia, et dicant : « Benedictus Dominus, qui non dedit » nos in venationem dentibus eorum[1]. » Venantes enim erant persequentes, et posuerunt escam in muscipula.

[1] Psal. CXXIII, 6.

Quam escam? Dulcedinem vitæ hujus, ut unusquisque propter dulcedinem hujus vitæ mittat caput in nequitiam, et muscipula comprimatur. Non illi in quibus erat Dominus, illi qui dicunt: « Nisi quia Dominus erat in nobis, » non capti sunt in muscipula. Sit in te Dominus, et nec tu capieris in muscipula : clama, « Benedictus Dominus, qui » non dedit nos in venationem dentibus eorum. »

XII. « Anima nostra sicut passer eruta est de muscipula » venantium [1]. » Quia in ipsa anima Dominus erat, ideo sicut passer eruta est anima de muscipula venantium. Quare sicut passer? Quia incauta ceciderat sicut passer; et poterat dicere postea : Ignoscet mihi Deus. O passer instabilis, fige potius pedes in petra, noli ire ad muscipulam. Caperis, consumeris, obtereris. Sit in te Dominus, et de majoribus minis eruet te, de muscipula venantium. Quomodo si videas avem veluti jam cadere in muscipulam, facis majorem strepitum, ut volet de muscipula : sic et Martyres, jam forte aliqui ipsorum intendebant collum in dulcedinem vitæ hujus; Dominus, qui erat in illis, fecit strepitum gehennarum, et erutus est passer de muscipula venantium. « Anima nostra sicut passer eruta » est de muscipula venantium. » Et quid? Semper erit illa muscipula? Muscipula erat dulcedo vitæ hujus : illi non hæserunt in muscipula, et occisi sunt : illis occisis muscipula fracta est; jam non remansit dulcedo vitæ hujus, per quam possint iterum capi, sed illa contrita est : numquid et passer contritus est? Absit : quia non erat in muscipula, « Muscipula contrita est, et nos eruti sumus. »

XIII. Clament ergo, quia eruti sunt, volent ad Deum, triumphent in Deo, quia eruti sunt : quoniam Dominus erat in eis, ne a muscipula caperentur. Quare muscipula contrita est, et nos eruti sumus? Vis scire quare? « Ad-

[1] Psal. CXXIII, 7.

» jutorium nostrum in nomine Domini, qui fecit cœlum » et terram[1]. » Nam si adjutorium hoc non esset, non quidem æterna maneret muscipula; sed cum captus esset, conterretur passer. Nam vita ista transitura est, et qui dulcedine ejus capti fuerint, et per hanc dulcedinem offenderint Deum, cum ista vita transibunt. Nam conteretur muscipula, certi estote : omnis dulcedo vitæ istius præsentis non erit, impleta sorte loci sui : sed opus est non hærere, ut quando conteretur muscipula, tunc exultes et dicas : « Muscipula contrita est, et nos eruti sumus. » Sed ne putes hoc viribus tuis te posse, attende cujus est opus ut eruaris, (nam si superbieris, in muscipulam cadis,) et dic : « Adjutorium nostrum in nomine Domini, » qui fecit cœlum et terram. »

XIV. Psalmus tractatus est, et quantum Dominus adjuvare dignatus est, ut puto expositus. Crastino etiam die sermonem deberi Charitati Vestræ optime nostis : adestote, et adjuvate nos orationibus vestris. Pollicitationis enim nostræ meminisse debetis : nec dicerem quid essem tractaturus, nisi adjuvari volens studio fidei et orationum vestrarum. Meministis enim me promisisse vobis de hoc tractare quod dictum est in Evangelio : « Lex per Moysen » data est; gratia et veritas per Jesum Christum facta » est[2]. » Solent enim homines hæretici, maxime Manichæi, reprehendere Legem, et dicere quia Deus illam non dedit. Exponendus est enim locus iste, ut cognoscatur quia et Legem Deus dedit, et Lex per Moysen data est; ut non salvaret, propter certam causam. Non salvavit Lex, ut lator Legis ipse Imperator desideraretur, qui indulgentiam daret peccantibus; et data quidem Lex esset per Moysen, Gratia autem et veritas per Jesum Christum fieret. Ad hoc intentos vos facere volui. Aderit Domini mi-

[1] Psal. cxxiii, 8. — [2] Joan. i, 17.

sericordia, non ex meritis nostris, sed forte pro merito desiderii vestri; neque ex facultatibus nostris, sed ex abundantia donorum suorum; ut sic tractetur res satis necessaria hominibus positis in Novo Testamento, ut omnino nullas latebras inveniat inimicus, ubi se occultet ad decipiendos fideles.

ENARRATIO

IN PSALMUM CXXIV.

Sermo ad populum.

I. Psalmus iste pertinens ad numerum Canticorum graduum[1], (de quo titulo in aliis jam multa diximus, et repetere nolumus, ne vos obtundamus potius quam instruamus,) docet nos ascendentes et levantes animas notras ad Dominum Deum nostrum affectu charitatis atque pietatis, non intendere in homines, qui prosperantur in hoc sæculo felicitate falsa atque ventosa et prorsus seductoria; ubi nihil aliud nutriunt quam superbiam, et cor eorum congelascit adversus Deum, et fit durum adversus imbrem gratiæ ipsius ne fructum ferat. Præsumentes enim omnia sibi abundare, quæ videntur huic vitæ necessaria, et ultra quam necessaria, extolluntur: et cum sint homines per iniquitatem inferiores omnibus hominibus, per superbiam superiores se putant omnibus hominibus. Atque utinam vel sicut alios homines se esse deputarent. Hos

[1] Vide. D. Guillon, tom. xxii, pag. 44-55.

autem aliquando intuendo et nimis attendendo, etiam illi qui Deum colunt, fluctuant et nutant, quasi perierit merces eorum quare Deum colunt, cum se vident in laboribus, in egestate, in ærumna, in morbo, in dolore, in aliqua necessitate, et vident alios habere sanitatem corporis, abundare temporalibus, incolumitate suorum gaudere, nitore honorum florere eos qui non solum Deum non colunt, sed et omnibus hominibus adversantur, attendentes eos, nutant, et dicunt apud se quod aperte scriptum est in quodam Psalmo: « Quomodo scivit Deus, etsi est scien» tia in Altissimo ? Ecce ipsi peccatores et abundantes in » sæculo obtinuerunt divitias. » Et sequitur : « Numquid » vane justificavi cor meum, et lavi in innocentibus ma» nus meas[1] ? » Numquid forte vanus fui, qui volui juste vivere, et innocenter inter homines conversari, quando scio eos qui nolunt servare innocentiam, habere tantam felicitatem, et insultare justis per iniquitatem felices ?

II. Sed quis illud dixit ibi in Psalmo ? Cujus nondum erat rectum cor. Sic enim cœpit iste Psalmus, de quo modo testimonium dedimus, non iste quem considerandum et tractandum modo suscepimus, sed ubi dictum est : « Quomodo scivit Deus, etsi est scientia in Altissimo ? » Ecce ipsi peccatores et abundantes in sæculo obtinue» runt divitias. Numquid vane justificavi cor meum, et » lavi in innocentibus manus meas ? » Ille ergo Psalmus, ubi videtis quia periclitatur anima, ubi videtis, quia nutant pedes, sic cœpit : « Quam bonus Deus Israël rectis » corde ? Mei autem, inquit, pene commoti sunt pedes, » paulo minus effusi sunt gressus mei. » Quare ? « Quia » zelavi in peccatoribus, pacem peccatorum intuens[2]. » Inde ergo dixit commotos pedes suos et pene effusos gressus, lapsu ad ruinam a Deo, quia intuitus est et inspexit

[1] Psal. LXXII, 12, 13. — [2] Ibid. 1-13.

felicitatem peccatorum, et vidit eos habere pacem, se autem laborem. Narravit autem hoc, cum jam evasisset, cum jam correcto corde Deo inhæsisset, narravit præterita pericula sua. Ergo, « Bonus Deus Israël. » Sed quibus ? « Rectis corde. » Qui sunt recti corde ? Qui non reprehendunt Deum. Qui sunt recti corde ? Qui voluntatem suam ad voluntatem Dei dirigunt; non voluntatem Dei ad voluntatem suam curvare conantur. Breve præceptum est, ut homo dirigat cor suum. Vis habere rectum cor ? Tu fac quod vult Deus : noli Deum velle facere quod vis tu. Pravi cordes ergo sunt, id est, qui rectum cor non habent, qui sedent et disputant quomodo debuit facere Deus ; non laudando quod fecit, sed reprehendendo. Corrigere illum volunt : parum est quia corrigi ab eo nolunt ; et dicunt : Non debuit Deus facere pauperes, sed soli divites esse debuerunt ; et ipsi soli viverent. Ut quid factus est pauper ? ut quid vivit ? Reprehendit Deum pauperum. Quanto melius esset pauper Dei, et dives esset de Deo ; hoc est, sequeretur voluntatem Dei, et videret paupertatem suam temporalem esse, et transituram, divitias autem sibi spiritales ita venturas, ut nullo pacto possent præterire, et haberet in divitiis cordis fidem, si ei non contingit aurum habere in arca ? Quia si aurum haberet in arca, furem timeret, et aurum de arca etiam nolens perderet : fidem autem de corde non perderet, si ipse illam inde non expelleret. Cito autem responderi potest, charissimi. Fecit Deus pauperem, ut probet hominem ; et fecit Deus divitem, ut probet illum de paupere. Et omnia quæ fecit Deus, recte fecit. Etsi non possumus videre consilium ipsius, quare illud sic fecit et illud sic : bonum est nobis ut subdamur sapientiæ ipsius, et credamus quia benefecit, etsi nondum novimus quare fecit : et habebimus cor rectum, ut præsumamus et confidamus in Domino, et non

movebuntur pedes nostri, et fit in nobis ascendentibus unde cœpit iste Psalmus, « Qui confidunt in Domino, » sicut mons Sion, non commovebuntur in æternum[1]. »

III. Qui sunt isti? « Qui inhabitant Jerusalem. Ipsi non » commovebuntur in æternum qui inhabitant Jerusalem[2]. » » Si hanc Jerusalem intellexerimus, omnes qui illic inhabitabant, bellis et eversione ipsius civitatis exclusi sunt : modo quæris Judæum in civitate Jerusalem, et non invenis. Quare ergo « Non movebuntur in æternum qui inhabitant » Jerusalem, » nisi quia est alia Jerusalem, de qua multa soletis audire? Ipsa est mater nostra, cui suspiramus et gemimus in ista peregrinatione, ut ad illam redeamus. Erraveramus ab ea, et viam non habebamus : Rex ipsius venit, et via nobis factus est, ut ad illam redire possimus. Ipsa est illa, « Ubi stantes erant pedes nostri in atriis Jerusalem[3], » sicut audistis in Psalmo Canticorum graduum superiore, jam vobis exposito et tractato qui interfuistis : cui suspirabat ille qui cantabat : « Jerusalem quæ ædificatur ut civitas, » cujus participatio ejus in idipsum[4]. » Qui ergo ibi habitant, « Non movebuntur in æternum. » Qui autem habitarunt in ista Jerusalem, moti sunt, primo corde, postea exilio. Quando moti sunt corde, et ceciderunt, tunc regem ipsius supernæ Jerusalem crucifixerunt. Jam spiritaliter foris erant, et ipsum regem foras excludebant. Ejecerunt enim illum extra civitatem suam, et foris crucifixerunt[5]. Et ipse ejecit illos extra civitatem suam, id est, æternam Jerusalem matrem omnium nostrum quæ est in cœlis.

IV. Qualis est ista Jerusalem? Breviter describit eam. « Montes in circuitu ejus. » Magnum aliquid, nos esse in ea civitate, quam circumdederunt montes? Ipsa est tota fe-

[1] Psal. CXXIV, 1. — [2] Ibid. 2. — [3] Id. CXXI, 2. — [4] Ibid. 3. — [5] Matth. XXVII, 33.

licitas nostra, quia habebimus civitatem, quam circumdederunt montes? Num enim non novimus montes? aut quid sunt montes, nisi tumores terrarum? Alii sunt ergo montes amabiles, montes excelsi, prædicatores veritatis, sive Angeli, sive Apostoli, sive Prophetæ. Ipsi sunt in circuitu Jerusalem : ambiunt illam, et quasi murum illi faciunt. De his montibus amabilibus et delectabilibus assidue Scriptura loquitur. Advertite cum auditis vel legitis, pluribus locis invenitis montes delectabiles, quam nos possumus commemorare. Verumtamen quantum Dominus suggerit, delectat nos de his montibus multa dicere; et divina testimonia de Litteris sanctis occurrerunt nobis. Ipsi sunt montes qui illuminantur a Deo : et primitus illuminantur, ut ab ipsis lumen descendat ad valles, vel ad colles; quia non tantæ sunt altitudinis, quantæ sunt montes. Ipsi sunt per quos nobis prærogatur Scriptura, sive in Prophetia, sive in Apostolis, sive in Evangelio. Ipsi sunt montes de quibus cantamus, « Levavi oculos meos in montes, unde » veniet auxilium mihi : » quia de Scripturis sanctis in hac vita habemus auxilium. Sed quia ipsi montes non a se proteguntur; nec a se ipsis nobis consulunt, nec spes nostra debet esse in montibus, nec maledicti simus qui spem in homine ponimus[1] : jam dixerat, « Levavi oculos meos » in montes, unde veniet auxilium mihi : Auxilium, in- » quit, meum a Domino, qui fecit cœlum et terram[2]. » Ipsi sunt montes de quibus item dicit, « Suscipiant montes » pacem populo tuo, et colles justitiam[3]. » Montes magni sunt, et colles minores sunt. Montes ergo vident, colles credunt : qui vident, pacem susceperunt et attulerunt ad eos qui credunt. Qui enim credunt, suscipiunt justitiam : quia, « Justus ex fide vivit[4]. » Angeli vident, annuntiant quod vident, et credimus nos. Joannes ille : « In princi-

[1] Jerem. XVII, 5. — [2] Psal. CXX, 1, 2. — [3] Id. LXXI, 3. — [4] Rom. I, 17.

» pio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus » erat Verbum[1] : » videbat, prædicavit nobis ut crederemus. Et per montes suscipientes pacem, susceperunt colles justitiam : quia de ipsis montibus quid ait? Non dixit, A se habent pacem, vel instituunt pacem, vel generant pacem, sed, suscipiunt pacem. Unde suscipiunt pacem, Dominus est. Sic ergo leva oculos tuos ad montes propter pacem, ut auxilium tuum sit a Domino qui fecit cœlum et terram. Rursus illos montes commemorans Spiritus sanctus hoc ait : « Illuminans tu admirabiliter a » montibus æternis[2]. » Non dixit, Illuminant montes; sed, « Illuminans tu a montibus æternis » Per montes istos quos æternos esse voluisti, prædicans Evangelium, « Tu » illuminans, » non montes. Tales ergo « Montes in cir» cuitu Jerusalem. »

V. Et ut noveritis quales sint montes in circuitu ejus, ubi commemoravit montes bonos Scriptura, valde raro et difficile, aut forte nunquam non et statim ibi nominat Dominum, aut simul significat, ne spes remaneat in montibus. Ecce videte quam multa commemoravi. « Levavi » oculos meos in montes, unde veniet auxilium mihi : » et ne ibi remaneas, « Auxilium meum, inquit, a Domino, » qui fecit cœlum et terram. » Rursus, « Suscipiant mon» tes pacem populo tuo : » cum dixit, « Suscipiant, » ostendit alium esse fontem pacis, unde illi suscipiunt. Rursus, « A montibus illuminans. » Sed, « Tu, dixit : » Illuminans tu admirabiliter a montibus æternis. » Item hoc loco cum dixisset, « Montes in circuitu ejus : » ne tu rursum remaneres in montibus, statim subjunxit, « Et » Dominus in circuitu plebis suæ : » ut tua spes non sit in montibus, sed in illo qui illuminat montes. Cum enim ille habitat in montibus, id est, in sanctis, ipse est in cir-

[1] Joan. I, 1. — [2] Psal. LXXV, 1.

cuitu plebis suæ; et ipse muravit plebem suam munimento spiritali, ne moveatur in æternum. At vero de illis montibus malis quando loquitur Scriptura, non eis addit Dominum. Tales montes, jam sæpe diximus vobis, significant magnas quasdam animas, sed malas. Non enim putetis, Fratres, quia potuerunt fieri hæreses per aliquas parvas animas. Non fecerunt hæreses, nisi magni homines: sed quantum magni, tantum mali montes. Non enim montes erant tales qui susciperent pacem, ut colles susciperent justitiam: sed illi dissensionem susceperunt a diabolo patre suo. Montes ergo erant: ad tales montes cave ne fugias. Venturi enim sunt homines, et dicturi tibi, Magnus ille vir, et magnus ille homo: qualis fuit ille Donatus? qualis est Maximianus? et nescio quis Photinus qualis fuit? et ille Arius qualis fuit? Omnes istos montes nominavi, sed naufragosos. Videtis quia lucet de illis aliqua flamma sermonis, et aliquis de ipsis ignis accenditur. Si navigatis in ligno, et noctem patimini, id est, caliginem hujus vitæ; non vos fallant, nec dirigatis illuc navim: ibi sunt saxa, ibi naufragia magna fiunt. Cum ergo tibi laudati fuerint isti montes, et cœperit tibi suaderi ut venias ad ipsos montes, quasi ad auxilium, et ibi requiescas; responde, « In Domino confido; quo» modo dicitis animæ meæ, Transmigra in montes sicut » passer[1]? » Bonum est enim tibi, ut in illos montes leves oculos, unde tibi auxilium a Domino sit, ut evadas sicut passer de muscipula venantium, non transmigres in montes. Passer enim instabilis res est, cito movetur, cito volat hinc et inde. Sed tu confide in Domino, et eris sicut mons Sion, non commoveberis in æternum, et non transmigrabis in montes sicut passer. Numquid ibi sic nominavit montes, ut de Domino diceret?

VI. Sed montes tales ama, in quibus Dominus est. Tunc

[1] Psal. x, 2.

autem te amant ipsi montes, si non in illis spem posueris. Videte, fratres, quales sunt montes Dei. Nam inde sic nominati sunt in alio loco : « Justitia tua sicut montes » Dei[1]. » Non justitia ipsorum, sed justitia tua. Audi talem montem Apostolum : « Ut inveniar in illo, inquit, non » habens justitiam meam quæ ex lege est, sed eam quæ » est per fidem Christi[2]. » Illi autem qui per justitiam suam montes esse voluerunt, sicut Judæi quidam vel Pharisæi principes eorum, sic reprehenduntur : « Ignorantes » enim Dei justitiam, et suam volentes constituere, justi- » tiæ Dei non sunt subjecti[3]. » Qui autem subjecti sunt, sic sunt alti, ut humiles sint. Et quia magni sunt, montes dicuntur : quia vero subjecti sunt Deo, valles sunt. Et quia habent capacitatem pietatis, suscipiunt abundantiam pacis, et inundationem transmittunt ad colles. Modo tamen tu vide quos montes ames. Si vis amari a bonis montibus, noli spem ponere nec in bonis montibus. Nam qualis mons erat Paulus? quando invenitur talis (De magnitudine loquimur hominum.) Tantæ gratiæ quisquam potest facile inveniri? Et tamen timebat ne passer ille in illo poneret spem. Et quid ait? « Numquid Paulus pro vobis crucifixus « est[4]? » Sed levate oculos in montes, unde auxilium veniat vobis ; quia, « Ego plantavi, Apollo rigavit : » sed auxilium vestrum a Domino, qui fecit cœlum et terram ; quia « Deus incrementum dedit[5]. » Ergo, « Montes in circuitu » ejus. » Sed quomodo « Montes in circuitu ejus. Sic » et Dominus in circuitu plebis suæ, ex hoc nunc et us- » que in sæculum. » Si ergo « Montes in circuitu ejus, et » Dominus in circuitu plebis suæ, » constringit Dominus plebem suam in unum vinculum charitatis et pacis, ut qui confidunt in Domino sicut mons Sion, non commoveantur

[1] Psal. xxxv, 7. — [2] Philip. III, 9. — [3] Rom. x, 3. — [4] I Cor. I, 13. — [5] Id. III, 6.

in æternum, Et hoc est, « Ex hoc et usque in sæculum.»

VII. « Quoniam non derelinquet Dominus virgam peccatorum super sortem justorum, ut non extendant justi ad iniquitatem manus suas. » Modo quidem justi aliquantum laborant, et modo aliquando injusti dominantur justis. Quibus modis? Aliquando injusti perveniunt ad honores sæculi : cum pervenerint et facti fuerint vel judices, vel reges, quia hoc facit Deus propter disciplinam plebis suæ, propter disciplinam populi sui; non potest fieri nisi ut exhibeatur illis honor debitus potestati. Ordinavit enim sic Deus Ecclesiam suam, ut omnis potestas ordinata in sæculo habeat honorem, et aliquando a melioribus. Sed exempli gratia unam rem dico, hinc conjicite gradus omnium potestatum. Prima et quotidiana potestas hominis in hominem domini est in servum. Prope omnes domus habent hujusmodi potestatem. Sunt domini, sunt et servi, diversa sunt nomina : sed homines et homines paria sunt nomina. Et quid dicit Apostolus, docens servos dominis suis subditos esse? «Servi, obaudite dominis vestris secundum carnem : » quia est Dominus secundum spiritum. Ille est verus Dominus et æternus, isti autem temporales secundum tempus. Tu cum ambulas in via, cum vivis in hac vita, non vult te facere superbum Christus. Contigit tibi ut Christianus efficereris, et haberes dominum hominem : non ideo Christianus effectus es, ut dedigneris servire. Cum enim Christo jubente servis homini, non illi servis, sed illi qui jussit. Et hoc ait, « Obaudite dominis vestris secundum carnem, cum timore et tremore, in simplicitate cordis, non ad oculum servientes, quasi hominibus placentes, sed quasi servi Christi, facientes voluntatem Dei ex animo, cum bona voluntate[1]. » Ecce non fecit de servis liberos, sed de malis servis bonos ser-

[1] Ephes. vi, 5, 6.

vos. Quantum debent divites Christo, qui illis componit domum? Ut si fuit ibi servus infidelis, convertat illum Christus : et non ei dicat, Dimitte dominum tuum, jam cognovisti eum qui verus est Dominus : ille forte impius est et iniquus, tu jam fidelis et justus; indignum est ut justus et fidelis serviat iniquo et infideli. Non hoc ei dixit, sed magis, Servi. Et ut corroboraret servum, hoc dixit, Exemplo meo servi, prior servivi iniquis. Dominus enim tanta in passione sustinens, a quibus sustinuit nisi Dominus a servis? Et a quibus, nisi a malis servis? Nam si fuissent boni servi, honorarent Dominum. Sed quia mali servi erant, injuriaverunt. Ille quid contra. Reddidit dilectionem pro odio. Ait enim, « Pater, ignosce illis, quia nes» ciunt quid faciunt[1]. » Si Dominus cœli et terræ, per quem facta sunt omnia, servivit indignis, rogavit pro sævientibus et furentibus, et tanquam medicum se exhibuit adveniens : (nam et medici et arte et sanitate meliores serviunt ægrotis :) quanto magis non debet dedignari homo, ex toto animo, et ex tota bona voluntate, cum tota dilectione servire domino etiam malo? Ecce servit melior deteriori, sed ad tempus. Quod autem dixi de domino et servo, hoc intelligite de potestatibus et regibus, de omnibus culminibus hujus sæculi. Aliquando enim potestates bonæ sunt, et timent Deum; aliquando non timent Deum. Julianus extitit infidelis imperator, extitit apostata, iniquus idololatra : milites christiani servierunt imperatori infideli; ubi veniebatur ad causam Christi, non agnoscebant nisi illum qui in cœlo erat. Si quando volebat ut idola colerent, ut thurificarent; præponebant illi Deum : quando autem dicebat, Producite aciem, ite contra illam gentem; statim obtemperabant. Distinguebant Dominum æternum a do-

[1] Luc. XXIII, 34.

mino temporali: et tamen subditi erant propter Dominum æternum, etiam domino temporali.

VIII. Sed numquid sic erit semper, ut iniqui imperent justis? Non sic erit. Videte enim quid dicat iste Psalmus: « Quoniam non derelinquet Dominus virgam peccatorum » super sortem justorum. » Sentitur ad tempus virga peccatorum super sortem justorum, sed non ibi relinquitur, non erit in æternum. Veniet tempus, quando unus agnoscatur Deus; veniet tempus, quando Christus in claritate sua apparens congreget ante se omnes gentes, et dividat eas, sicut dividit pastor hœdos ab ovibus: oves ponet ad dexteram, hœdos ad sinistram[1]. Et videbis ibi multos servos inter oves, et multos dominos inter hœdos; et rursus multos dominos inter oves, multos servos inter hœdos. Non enim quia sic consolati sumus servos, omnes servi boni sunt; aut quia sic repressimus superbiam dominorum, omnes domini mali sunt. Sunt boni fideles domini, et sunt mali: sunt boni fideles servi, et sunt mali. Sed quandiu servi boni serviunt malis dominis, ferant ad tempus: « Quia » non derelinquet Dominus virgam peccatorum super » sortem justorum. » Quare hoc? « Ut non extendant » justi ad iniquitatem manus suas: » ut ad tempus ferant justi iniquos dominantes, et intelligant non esse hoc sempiternum, sed præparent se ad possidendam sempiternam hæreditatem. Quam hæreditatem? Ubi destruetur omnis potentatus, et omnis potestas, ut sit Deus omnia in omnibus[2]. Ad hoc se servantes, et hoc corde contemplantes, et adhuc in fide retinentes, et ut videant perdurantes, « Non extendunt manus suas in iniquitatem. » Nam si videant quia semper est virga peccatorum super sortem justorum, cogitant apud se, et dicunt, Quid mihi prodest quia justus sum? Semper mihi dominabitur iniquus,

[1] Matth. xxv, 32. — [2] 1 Cor. xv, 28.

et semper servus ero? Faciam ergo et ego iniquitatem; quia nihil prodest tenere justitiam. Ne autem hoc dicat, insinuatur illi fides, quia ad tempus potest esse virga peccatorum super sortem justorum. « Non eam relinquet » Dominus super sortem justorum, ut non extendant justi » in iniquitatem manus suas : » sed teneant ab iniquitate manus suas, et ferant iniquitatem, non faciant. Melius est enim injustitiam ferre quam facere. Unde non semper erit? « Quia non derelinquet Dominus virgam peccatorum » super sortem justorum. »

IX. Hoc cogitant qui recti sunt corde, de quibus paulo ante dixi, qui voluntatem Dei sequuntur, non voluntatem suam. Sed qui sequi Deum volunt, faciunt illum præcedentem, et se sequentes; non autem se præcedentes, et illum sequentem : et in omnibus eum bonum inveniunt, sive emendantem, sive consolantem, sive exercentem, sive coronantem, sive purgantem, sive illuminantem, sicut Apostolus ait, « Scimus quoniam diligentibus Deum, om- » nia cooperantur in bonum[1]. » Et ideo sequitur, « Benefac, » Domine, bonis, et rectis corde[2]. »

X. Sicut autem declinat a malo, et facit bonum rectus corde[3], quia non zelat in peccatoribus, pacem peccatorum intuens[4] : sic pravi cordis, qui scandalizatur in viis Domini, declinat a Deo, et facit malum, et inescatur dulcedine sæculi, et ea illaqueatus et captus amaras pœnas luit. Declinanti autem a Deo, cujus disciplinam ferre noluit, fit illi per judicium Dei verus laqueus falsa malorum felicitas. Unde continuo subjungit : « Declinantes autem » in strangulationem abducet Dominus cum operantibus » injustitiam[5] : » id est, quorum facta imitati sunt; quia eorum præsentes lætitias amaverunt, et futura supplicia

[1] Rom. VIII, 28. — [2] Psal. CXXIV, 4. — [3] Id. XXXVI, 27. — [4] Id. LXXII, 3. — [5] Id. CXXIV, 5.

non crediderunt. Qui ergo recti sunt corde, et non diclinant, quid habebunt? Jam veniamus ad ipsam hæreditatem, fratres, quia filii sumus. Quid possidebimus? Quæ est hæreditas? quæ patria nostra? quid vocatur? Pax. Per hanc vos salutamus, hanc vobis annuntiamus, hanc suscipiunt montes, et colles justitiam[1]. Ipsa est Christus. « Ipse enim est pax nostra, qui fecit utraque unum, et » medium parietum maceriæ solvit[2]. » Quia filii sumus, hæreditatem habebimus. Et quid vocabitur ipsa hæreditas, nisi pax? Et videte quia exhæredati sunt, qui non amant pacem. Non autem amant pacem, qui dividunt unitatem. Pax possessio piorum est, possessio hæredum. Et qui sunt hæredes? Filii. Audite Evangelium : « Beati pa» cifici, quoniam ipsi filii Dei vocabuntur[3]. » Audite et conclusionem hujus Psalmi : « Pax super Israël. » Israël videns Deum; Jerusalem visio pacis interpretatur. Intelligat Charitas Vestra : Israël interpretatur videns Deum; Jerusalem interpretatur visio pacis. « Qui non commove» buntur in æternum? Qui inhabitant Jerusalem. » Non commovebuntur ergo in æternum, qui inhabitant visionem pacis. Et, « Pax super Israël. » Ergo Israël qui videns Deum est, videns pacem est : et ipse Israël est et Jerusalem : quia populus ille Dei, ipsa est civitas Dei. Si ergo videns pacem, hoc est videns Deum; merito et Deus ipse est pax. Ergo quia Christus Filius Dei pax est, ideo venit colligere suos; et secernere ab iniquis. A quibus iniquis? Qui oderunt Jerusalem, qui oderunt pacem, qui volunt conscindere unitatem, qui non credunt paci, qui falsam pacem pronuntiant in populo, et non illam habent, Quibus respondetur cum dixerint, Pax vobiscum, Et cum spiritu tuo : falsum dicunt, et falsum audiunt. Quibus dicunt, Pax vobiscum? Quos separant a pace orbis terra-

[1] Psal. XVII, 3. — [2] Ephes. II, 14. — [3] Matth. V, 9.

rum. Et quibus dicitur, Et cum spiritu tuo? Qui dissensiones amplectuntur, et odiunt pacem. Si enim in spiritu eorum esset pax, nonne unitatem diligerent, et relinquerent dissensionem? Falsum ergo pronuntiantes, falsum audiunt. Nos verum pronuntiemus, et verum audiamus. Simus Israël, et amplectamur pacem; quia Jerusalem est visio pacis, et nos Israël, et « Pax super Israël. »

ENARRATIO

IN PSALMUM CXXV.

Sermo ad plebem.

I. Sicut jam meministis, ex ordine nobis tractantibus iste Psalmus est centesimus vicesimus-quintus, qui inter illos Psalmos est, quorum est titulus, « Canticum graduum. » est autem sicut nostis vox ascendentium : quo, nisi ad illam supernam Jerusalem, matrem omnium nostrum, quæ est in cœlis[1]? Quæ superna est, ipsa et æterna. Hæc autem quæ in terra fuit, umbram habebat illius. Itaque ista cecidit, illa permanet : hæc implevit tempus prædicationis, illa tenet æternitatem nostræ reparationis. Ab illa peregrinamur in hac vita reditum ad ejus, suspiramus; tandiu miseri et laborantes, donec ad illam redeamus. Nec cives nostri Angeli dimiserunt nos in peregrinatione, sed annuntiaverunt nobis ipsum Regem venturum ad nos. Et venit ad nos, et contemptus est inter nos a

[1] Gal. IV, 16.

nobis, et postea nobiscum : et docuit nos contemni, quia contemptus est; docuit tolerare, quia toleravit; docuit pati, quia passus est; et promisit resurrecturos, quia resurrexit, in se ipso ostendens quid sperare debeamus. Si ergo, fratres, Prophetæ antiqui patres nostri, antequam Dominus Jesus Christus veniret in carne, antequam mortuus resurrexisset et ascendisset in cœlum, suspirabant tamen illi civitati : quantum nos oportet desiderare, quo nos ipse præcessit, et unde nunquam recessit? Non enim Dominus sic venit ad nos, ut desereret Angelos. Et illis mansit, et ad nos venit : illis mansit in majestate, ad nos venit in carne. Eramus autem, ubi? Si redemptor noster ille dicitur, captivi tenebamur. Ubi ergo tenebamur, ut ille veniret redimere captivos? ubi tenebamur? Forte apud barbaros. Pejor est barbaris diabolus et angeli ejus. Ipsi antea tenebant genus humanum : ab eis redemit nos, qui non aurum neque argentum, sed sanguinem suum pro nobis dedit.

II. Quomodo autem homo venerat in captivitatem, Paulum apostolum interrogemus. Etenim ipse præcipue gemit in ista captivitate, suspirans æternæ Jerusalem : et docuit nos gemere ex ipso Spiritu, quo et ille impletus gemebat. Hoc enim ait : « Omnis creatura congemiscit et » dolet usque nunc. » Et iterum : « Vanitati enim crea» tura subjecta est, ait, non sponte, sed propter eum » qui subjecit in spe. » Omnem creaturam dixit in hominibus etiam non credentibus, sed tamen credituris, ingemiscere creaturam in laboribus. Numquidnam in his tantum gemit, qui nondum crediderunt? jamvero in his qui crediderunt non gemit, nec parturit creatura, « Non solum autem, inquit, sed et nos ipsi primitias spi» ritus habentes, » id est, qui jam spiritu Deo servimus, qui jam mente Deo credidimus, et in ipsa fide primitias

quasdam dedimus, ut primitias nostras sequamur : « Ergo » et nos ipsi in nobismetipsis ingemiscimus, adoptionem » expectantes, redemptionem corporis nostri. » Gemebat ergo et ipse, et gemunt omnes fideles, adoptionem expectantes, redemptionem corporis sui. Ubi gemunt? In ista mortalitate. Quam redemptionem expectant? Corporis sui, quæ præcessit in Domino, qui resurrexit a mortuis, et ascendit in cœlum. Hoc nobis antequam reddatur, necesse est gemamus, etiam fideles, etiam sperantes. Ideo sequitur ibi, et dicit; cum diceret, « Et ipsi in nobismetipsis ingemiscimus adoptionem expectantes, redemptionem corporis nostri : » quasi diceretur ei, Quid tibi ergo profuit Christus, si adhuc gemis; et quomodo Salvator salvum te fecit? Qui gemit, adhuc ægrotat. Subjunxit, et ait, « Spe enim salvi facti sumus : spes autem quæ videtur, non est spes : quod enim videt quis, quid sperat? Si » autem quod non videmus speramus, per patientiam ex» pectamus[1]. » Ecce quare gemimus, et quomodo gemimus, quia quod speramus, jam quidem expectamus, sed nondum tenemus, et donec teneamus, in tempore suspiramus, quia desideramus quod nondum tenemus. Quare? « Quia » spe salvi facti sumus. » Jam caro sumpta de nobis in Domino, non spe, sed re salva facta est. Resurrexit enim et ascendit in capite nostro caro nostra salva, in membris adhuc salvanda est. Secura gaudeant membra, quia a capite suo non sunt deserta. Dixit enim membris laborantibus, « Ecce ego vobiscum sum usque ad consummatio» nem sæculi[2]. » Ita factum est ut converteremur ad Deum. Spem enim non habebamus, nisi ad sæculum; et inde servi miseri, et bis miseri, quia et in hac vita spem posueramus, et faciem habentes ad sæculum, dorsum contra Deum. Cum vero converterit nos Dominus, ut jam

[1] Rom. VIII, 20-25. — [2] Matth. XXVIII, 20.

incipiamus faciem habere ad Deum, et dorsum ad sæculum, qui adhuc in via sumus, tamen patriam attendimus : et quando forte aliquam tribulationem patimur, sed tamen tenemus viam, et ligno portamur; asper quidem ventus, sed ventus prosper est, cum labore quidem, sed cito ducit, cito perducit. Quia ergo de captivitate nostra gemebamus, gemunt autem et illi qui jam crediderunt : quomodo autem facti sumus captivi, obliti fuimus, sed per Scripturam commemoramur : Paulum ipsum apostolum interrogemus; ait enim, « Scimus enim quia lex spi» ritualis est, ego autem carnalis sum, venumdatus sub » peccato[1]. » Ecce unde facti sumus captivi, quia venundati sumus sub peccato. Quis nos vendidit? Nos ipsi, qui consensimus seductori. Vendere nos potuimus, redimere non possumus. Vendidimus nos consensione peccati, redimimur in fide justitiæ. Sanguis enim innocens datus est pro nobis, ut redimeremur. Quemcumque sanguinem ille fudit persequendo justos, qualem sanguinem fudit? Justorum quidem sanguinem fudit, Prophetarum, patrum nostrorum, justorum sanguinem fudit et Martyrum : tamen omnes de propagine peccati venientes. Unum sanguinem fudit ejus qui non justificatus, sed justus natus est : illo sanguine fuso, perdidit quos tenebat. Pro quibus enim datus est innocens sanguis, redempti sunt; et conversi a captivitate, cantant istum Psalmum.

III. « Cum converteret Dominus captivitatem Sion, facti » sumus sicut consolati. » Hoc volui dicere, facti sumus gaudentes. Quando? « Cum converteret Dominus captivitatem » Sion. » Quæ Sion? Ipsa Jerusalem, et æterna Sion. Quomodo æterna Sion, quomodo captiva Sion? In Angelis æterna, in hominibus captiva. Non enim omnes illius civitatis cives captivi sunt: sed qui inde perigrinantur, ipsi

[1] Rom. VII, 4. — [2] Psal. CXXV, 1.

captivi sunt. Homo civis est Jerusalem; sed venditus sub peccato, factus est peregrinus. De propagine ipsius natum est genus humanum, et implevit terras captivitas Sion. Et ista captivitas Sion quomodo umbra illius Jerusalem? Umbra illius Sion quam acceperunt Judæi, in imagine, in figura fuit, in captivitate in Babylonia, et post septuaginta annos rediit ille populus ad civitatem suam[1]? Septuaginta anni significant omne tempus, quod septem diebus volvitur: cum autem transierit omne tempus, tunc redimus et nos ad patriam nostram; quomodo ille populus post septuaginta annos rediit a captivitate Babyloniæ. Babylonia est enim mundus iste: Babylonia enim interpretatur, confusio. Videte si non est confusio tota vita humana. Quidquid agunt homines in spe vana, quando cognoverint quid agunt, erubescunt. Quare laborant? cui laborant? Filiis meis, inquit. Et ipsi cui? Filiis suis. Et ipsi quibus? Filiis suis. Nemo ergo sibi. Ab ista ergo confusione jam conversi erant, quibus dicit Apostolus, « Quam enim glo» riam habebatis in his, in quibus nunc erubescitis[2]? » Confusio ergo est ista tota vita rerum humanarum, non pertinens ad Deum. In hac confusione, in ista Babylonia, captiva tenetur Sion. Sed « Convertit Dominus captivita» tem Sion. »

IV. « Et facti sumus, inquit, sicut consolati: » id est, gavisi sumus, tanquam consolationem accipientes. Consolatio non est nisi miserorum, consolatio non est nisi gementium, lugentium. Quare « Quasi consolati, » nisi quia adhuc gemimus? Gemimus in re, consolamur in spe: cum transierit res, de gemitu gaudium veniet æternum, ubi non opus erit consolatione, quia nulla miseria sauciabimur. Quare autem « Velut consolati, ait, » et non ait consolati? Non semper quasi ad similitudinem ponitur hoc verbum, « Sicut, »

[1] Jerem. XXV, 11, et XXIX, 10, et I Exod. I, I. — [2] Rom. VI, 21.

quod dicimus, « Sicut, » aliquando ad proprietatem refertur, aliquando ad similitudinem : modo ad proprietatem relatum est. Sed exempla nobis etiam de communi locutione hominum danda sunt, ut facile intelligatur. Quando dicimus, Sicut vixit pater, ita et filius; ad similitudinem hoc dicimus : et, sicut pecus moritur, ita homo moritur; ad similitudinem hoc dicitur. Quando autem dicimus, Fecit sicut vir bonus : numquid non est vir bonus, sed similitudinem habet viri boni? Fecit tanquam justus : hoc, tanquam, non negat eum justum esse, sed proprietatem ejus ostendit. Fecisti sicut senator : Ergo non sum senator, si dicat : Imo quia es, sicut senator fecisti; et quia justus es, sicut justus fecisti; et quia bonus es, sicut bonus fecisti. Ergo quia et isti vere consolati erant, « Sicut consolati » gaudebant : id est, magnum erat gaudium ipsorum, tanquam consolatorum, illo consolante morituros qui mortuus est. Omnes enim moriendo gemimus : consolatus est ille qui mortuus est, ne mori timeremus. Prior resurrexit, ut haberemus quod speraremus. Quia ergo prior resurrexit, spem nobis dedit : quia in miseria positis, spe consolati sumus; hinc gaudium magnum. Et convertit Dominus captivitatem nostram, ut jam de captivitate viam teneamus, et eamus ad patriam. Jam ergo redempti, in via non timeamus insidiantes hostes nostros. Ideo enim redemit nos, ut non audeat hostis insidiari nobis, si de via non recesserimus. Ipse enim Christus factus est via. Vis non pati latrones? Ait tibi, Viam tibi stravi ad patriam, noli de via recedere. Talem viam munivi, ut latro ad te non audeat accedere : tu ab illa noli recedere, et latro ad te non audet accedere. Ambula ergo in Christo et canta gaudens, canta tanquam consolatus; quia ille te præcessit, qui jussit ut sequaris.

V. « Tunc repletum est gaudio os nostrum, et lingua

» nostra exultatione[1]. » Os, fratres mei, quod habemus in corpore, quomodo repletur gaudio? Non solet impleri, nisi aut cibo, aut potu, aut aliqua re tali missa in os. Impletur aliquando os nostrum : et plus est quod dicimus Sanctitati Vestræ, quando os plenum habemus, loqui non possumus. Habemus autem intus os, id est, in corde, unde quidquid procedit, si malum est, inquinat nos; si bonum est, mundat nos. De ipso enim ore audistis, dum Evangelium legeretur. Insultabant enim Judæi Domino, quia Discipuli ejus non lotis manibus manducabant. Illi insultabant, qui munditiam foris habebant, et intus maculis pleni erant : illi insultabant, quorum justitiam non erat, nisi in oculis hominum. Dominus autem quærebat munditiam nostram interiorem; quæ si fuerit, necesse est ut et quæ foris sunt munda sint. « Mundate, inquit, quæ intus » sunt, et quæ foris sunt munda erunt[2]. » Ipse Dominus dicit alio loco, « Verum date eleemosynas, et ecce omnia » munda sunt vobis[3]. » Unde autem procedit eleemosyna? De corde. Si enim manum porrigas, nec in corde miserearis, nihil fecisti : si autem corde miserearis, etiamsi non habeas quod porrigas manu, acceptat Deus eleemosynam tuam. Illi autem iniqui foris quærebant munditiam. De talibus erat etiam ille Pharisæus, qui invitaverat Dominum, quando accessit mulier, quæ in civitate peccatrix erat et famosa, quæ lacrymis lavit pedes Domini, tersit capillis, unxit unguento. Pharisæus ergo, qni invitaverat Dominum[4], et munditiam non habeat nisi forinsecus corpore, corde autem plenus erat iniquitate et rapina, dixit apud semetipsum, « Iste si esset propheta, sciret quæ mu- » lier illi accessit ad pedes[5]. » Unde noverat utrum sciret, an nesciret? Sed ideo eum nescire arbitratus est, quia non

[1] Psal. CXXV, 2. — [2] Matth. XXIII, 26. — [3] Luc. XI, 41. — [4] Id. VII, 36. — [5] Ibid. 39.

a se eam repulit. Si enim accessisset ad ipsum Pharisæum talis mulier, ille qui munditiam tenebat quasi in carne, exsufflaret, repelleret, abjiceret; ne immunda tangeret mundum, et contaminaret ejus munditiam. Quia hoc non fecit Dominus, ideo illum credidit nescisse qualis mulier illi accessisset ad pedes. Dominus autem non solum illam noverat, sed et cogitationes illius audiebat : quia et si contactus corporis aliquid facit, o immunde Pharisæe, caro Domini posset pollui contactu mulieris, an mulier mundari contactu Domini? Permittebat autem medicus ægrotam tangere medicamentum; et illa quæ venerat, noverat medicum; et quæ solebat in sua fornicatione fortasse esse frontosa, frotonsior facta est ad salutem. Irrupit in domum, quo non erat invitata : sed vulnera habebat, et illuc venerat ubi medicus recumbebat. Ille autem qui invitaverat medicum, sanus sibi videbatur, propterea non curabatur. Jam quæ sequuntur in Evangelio nostis; quomodo confusus est ipse Pharisæus, cum ei ostenderet quia et illam mulierem noverat, et cogitationem ipsius audierat.

VI. Sed ad id revertamur, quod modo de Evangelio lectum est, quod pertinet ad præsentem versum, ubi dictum est : « Impletum est gaudio os nostrum, et lingua » nostra exultatione : » quærimus enim, quod os, et quæ lingua. Attendat Charitas Vestra. Insultatum est Domino, quia non lotis manibus Discipuli ejus manducarent. Respondit illis Dominus sicut oportebat, et vocatis turbis ait: « Audite omnes, et intelligite : Omne quod intrat in os, » non coinquinat hominem, sed quod exit [1]. » Quid est hoc? Cum dixit : « Quod intrat in os, » nonnisi os corporis voluit ostendere. Intrant enim cibi, et non coinquinant homines cibi : quia, « Omnia munda mundis [2] : » et, « Omnis creatura Dei bona est, et nihil abjiciendum

[1] Matth. xv, 11. — [2] Tit. 1, 15.

» quod cum gratiarum actione percipitur[1]. » In figura Judæis posita erant quædam, et immunda dicta sunt[2]. Sed postea quam lux ipsa venit, remotæ sunt umbræ, non sumus retenti in littera, sed vivificati in spiritu : et non est impositum jugum observationis Christianis, quod impositum erat Judæis; quia Dominus dixit : « Jugum » enim meum suave est, et sarcina mea levis est[3]. » Et, « Omnia, ait Apostolus, munda mundis : immundis au» tem infidelibus, nihil est mundum, sed polluta sunt » eorum et mens et conscientia[4]. » Quid voluit intelligi? Mundo homini, et panis et porcina munda est, immundo nec panis, nec porcina. « Immundis autem, inquit, et infide» libus nihil est mundum. » Quare nihil est mundum? « Sed » polluta sunt, inquit, eorum et mens et conscientia : » quia si interius quod est, immundum est; foris quod est, nihil mundum esse potest. Si ergo illis quibus interiora immunda sunt, exteriora munda esse non possunt; si volueris ut exteriora munda sint, interiora mundato. Ibi est enim os quod implebitur tibi gaudio, et quando taces. Quando enim taces et gaudes, os tuum clamat ad Deum. Sed vide unde gaudeas. Si de sæculo gaudes : immundo gaudio vociferaris ad Deum : si vero de redemptione gaudes, quomodo dixit Psalmus iste : « Cum converteret Do» minus captivitatem Sion, facti sumus jucundati; » tunc impletur vero gaudio os tuum, et lingua tua exultatione : manifestum est quia in spe gaudes, et acceptum est gaudium tuum apud Deum. In ipso gaudio, vel in ipso ore quod habemus intus, et manducamus et bibimus : sicut de isto ore ad refectionem corporis, sic et de illo ore ad refectionem cordis. Nam inde : « Beati qui esuriunt et » sitiunt justitiam, quoniam ipsi saturabuntur[5]. »

[1] I Tim. IV, 4. — [2] Levit. XI. — [3] Matth. XI, 30. — [4] Tit. I, 15. — [5] Matth. V, 6.

VII. Si autem non facit immundum nisi quod exit de ore, et hoc cum audimus in Evangelio, non intelligimus nisi os corporis; absurdum est et nimis stultum, ut tunc putemus non fieri immundum hominem, cum manducat, tunc autem putemus immundum, si vomat. Ait enim Dominus: « Non quod intrat in os, sed quod exit, coinquinat [1]. » Quando ergo manducas, non fis immundus? et quando vomis, efficeris immundus? Quando bibis, non es immundus; et quando spuis, immundus es? Quando spuis enim, de ore tuo exit aliquid; quando bibis, in os intrat aliquid. Quid voluit dicere Dominus: « Non » quod intrat in os, sed quod exit, inquinat? » Secutus eodem loco secundum alium Evangelistam dixit quæ sunt, quæ procedunt de ore: ut intelligas non de ore corporis eum dixisse, sed de ore cordis. Ait enim: « De corde enim » exeunt cogitationes malæ, fornicationes, homicidia, » blasphemiæ; hæc sunt quæ coinquinant hominem: non » lotis autem manibus manducare non coinquinat homi- » nem [2]. » Illa ergo, fratres mei, quomodo exeunt de ore, nisi quia exeunt de corde, sicut ipse Dominus dicit? Non enim quando illa loquimur, tunc nos maculant. Ne quis dicat: Quando loquitur, de ore nostro exeunt, quia verba et voces de ore nostro exeunt; et quando mala loquimur, immundi efficimur. Quid si aliquis non loquatur, et tantum cogitet mala, mundus est, quia de ore ipsius corporis nihil processit? Sed de ore cordis jam Deus audivit. Ecce, fratres mei, attendite quæ dico. Nomino furtum: modo nominavi furtum, numquid quia nominavi furtum, contaminavit me furtum? Ecce de ore meo exiit, et non me fecit immundum. Fur autem surgit in nocte, et nihil dicit ore, et faciendo fit immundus. Non solum non dicit, sed et

[1] Matth. XV, 11. — [2] Ibid. 1-20, et Marc. VII, 5-23.

premit facinus toto silentio ; et usque adeo vocem suam timet audiri, ut nec vestigia sua velit sonare : numquid ergo quia ita silet, mundus est ? Plus autem dico, fratres mei. Ecce adhuc in stratu suo jacet, nondum surrexit ut furtum faciat ; vigilat, et expectat ut homines dormiant : jam Deo clamat, jam fur est, jam immundus est, jam facinus de ore interiore processit. Quando enim facinus ex ore procedit ? Quando voluntas faciendi decernitur. Decrevisti facere ; dixisti, fecisti. Si furtum non feceris foris ; forsitan ille non meruit perdere, cui disponebas auferre. Et ille nihil perdidit, et tu de furto damnaberis. Decrevisti occidere hominem ; dixisti in corde, sonuit de ore tuo interiore homicidium : adhuc vivit homo, et tu homicida puniris. Quid sis enim apud Deum, quæritur, non quid nondum apparueris apud homines.

VIII. Certe ergo novimus, et nosse debemus, et tenere, quia est os cordis, est et lingua cordis. Ipsum os impletur gaudio : in ipso ore intus oramus Deum, quando labia clausa sunt, et patet conscientia. Silentium est, et clamat pectus : sed auribus cujus ? Non hominis, sed Dei. Securus ergo esto, ille audit qui miseretur. Et rursus quando nemo hominum audit mala, si procedunt de ore tuo, noli esse securus, quia ille audit qui damnat. Susanna non audiebatur ab injustis judicibus, tacebat et orabat. Os ejus non audiebatur ab hominibus, cor ejus clamabat ad Deum[1]. Numquid quia vox ejus de ore corporis non processit, propterea exaudiri non meruit ? Exaudita est illa ; quando oravit, nemo hominum scivit. Ergo, fratres, quid habeamus in ore interiore, cogitate. Ibi videte ne quid mali dicatis intus, et nihil mali facitis foris : non potest enim fieri ab homine foris, nisi quod dictum fuerit

[1] Dan. XIII, 35, etc.

intus. Custodi os cordis a malo, et innocens eris, innocens erit lingua corporis tui, innocentes manus erunt; etiam pedes innocentes erunt, oculi innocentes erunt, aures innocentes erunt, omnia membra tua justitiæ militabunt, quia imperator justus tenuit cor.

IX. « Tunc dicent inter Gentes : Magnificavit Dominus » facere cum eis. Magnificavit Dominus facere nobiscum; » facti sumus jucundati [1]. » Videte, fratres, si modo Sion non illud dicit inter Gentes, per totum orbem terrarum: videte si non ad Ecclesiam curritur. In toto orbe terrarum pretium nostrum accipitur ; Amen respondetur. Dicunt ergo inter Gentes Jerosolymitani captivi, Jerosolymitani redituri, peregrini, suspirantes patriæ suæ. Quid dicunt? « Magnificavit Dominus facere nobiscum, facti sumus » jucundati. » Numquid ipsi secum fecerunt? Ipsi male secum fecerunt, quia sub peccato se vendiderunt. Redemptor venit, et bene cum illis fecit : et « Magnificavit » Dominus facere cum eis. Magnificavit Dominus facere » nobiscum; facti sumus jucundati. »

X. « Converte, Domine, captivitatem nostram, sicut » torrens in austro [2]. » Quid sit hoc, attendat Charitas Vestra. Jam dixerat : « Cum converteret Dominus capti» vitatem Sion. » Quasi de præterito loquebatur : sed solet fieri ut de præterito loquens, futura prænuntiet Propheta. Nam quasi de præterito loquebatur, cum in alio Psalmo diceret : « Foderunt manus meas et pedes meos, » dinumeraverunt omnia ossa mea [3]. » Non dixit, fossuri sunt; non dixit, Dinumerabunt; non dixit, Divident sibi vestimenta mea ; non dixit, Super vestimentum meum mittent sortem: futura erant, et quasi facta cantabantur. Omnia enim quæ futura sunt, Deo jam facta sunt. Hic ergo cum diceret: « Cum converteret Dominus captivita-

[1] Psal cxxv, 3. — [2] Ibid. 4. — [3] Id. xxi, 17.

» tem Sion, facti sumus sicut consolati ; tunc repletum » est gaudio os nostrum, et lingua nostra exultatione : » ut ostenderet se figura præteriti futura cogitare, ait : « Tunc dicent inter Gentes. Dicent, » jam de futuro est. « Magnificavit Dominus facere nobiscum ; facti sumus ju- » cundati. » Tunc cum cantabantur, futura erant, et nunc videntur præsentia. Ergo orat tanquam de futuris, qui futura tanquam præterita præcinebat : « Converte, » Domine, captivitatem nostram. » Nondum erat ergo conversa captivitas, quia nondum Redemptor advenerat. Ergo quando cantati sunt Psalmi, quod orabatur tunc, jam factum est : « Converte, Domine, captivitatem nos- » tram, sicut torrens in austro. » Sicut convertuntur torrentes in austro, sic converte captivitatem nostram. Quærebatur quod sit : sed patebit modo, adjuvante Domino, vestris orationibus. Quodam loco Scriptura, cum præciperet et moneret de operibus bonis, ait : « Sicut glacies » in sereno, ita solventur peccata tua[1]. » Ergo peccata ligabant nos. Quomodo? Quomodo frigus ligat aquam ne currat. Et illigati frigore peccatorum gelavimus. Auster autem calidus ventus est : quando flat auster, liquescit glacies, et implentur torrentes. Torrentes autem dicuntur flumina hyemalia : magno enim impetu repentinis aquis impleta currunt. Gelaveramus ergo in captivitate, constringebant nos peccata nostra : flavit auster Spiritus sanctus ; dimissa sunt nobis peccata, soluti sumus a frigore iniquitatis, tanquam glacies in sereno, solvuntur peccata nostra. Curramus ad patriam, quasi torrentes in austro. Diu enim laboravimus, et laboramus etiam facientes bene. Nam ipsa vita humana quam ingressi sumus, misera est, laboribus plena, doloribus, periculis, ærumnis, tentationibus. Nolite seduci gaudio rerum humana-

[1] Eccli. III, 17.

rum; flenda in rebus humanis advertite. Poterat ridere prius puer qui nascitur : quare a fletu incipit vivere? Ridere nondum novit, quare plorare jam novit? quia cœpit ire in istam vitam. Sed si de illis captivis est, hic flet et gemit : sed veniet gaudium.

XI. Sequitur enim : « Qui seminant in lacrymis, in gau» dio metent[1]. » In ista vita, quæ plena est lacrymis, seminemus. Quid seminabimus? Opera bona. Opera misericordiæ semina nostra sunt : de quibus seminibus ait Apostolus : « Bonum autem facientes non deficiamus; » tempore enim proprio metemus infatigabiles. Itaque » dum tempus habemus operemur bonum ad omnes, » maxime autem ad domesticos fidei[2]. » Loquens itaque de ipsis eleemosynis quid ait? « Hoc autem dico : Qui » parce seminat, parce et metet[3]. » Ergo qui multum seminat, multum metet : « Qui parce seminat, parce et me» tet : » et qui nihil seminat, nihil metet. Quare desideratis latos fundos, ubi multa semina seminetis? Latior vobis non est ubi seminetis, quam Christus, qui se voluit seminari. Terra vestra Ecclesia est; seminate quantum potestis. Sed parum habes unde facias. Habes voluntatem? Quomodo nihil esset quod habes, si non adesset bona voluntas : sic et quia non habes, noli esse tristis, si est tibi bona voluntas. Quid enim seminas? Misericordiam. Et quid metes? Pacem. Numquid autem dixerunt Angeli : Pax in terra divitibus hominibus; sed, « Pax in » terra hominibus bonæ voluntatis[4]. » In Zacchæo magna voluntas, in Zacchæo charitas magna. Suscepit Dominum hospitio, gaudens suscepit, et dimidium patrimonii sui pauperibus promisit se daturum, et si cui aliquid abstulerat, quadruplum redditurum[5] : ut intelligas propterea

[1] Psal. cxxv, 5. — [2] Galat. vi, 8-10. — [3] 2 Cor. ix, 6. — [4] Luc. ii, 14. — [5] Id. xix, 6-8.

sibi eum tenuisse dimidium, non ut haberet quod possideret, sed ut haberet unde debita redderet. Magna voluntas, multum dedit, multum seminavit. Ergo vidua illa, quæ duo minuta misit, parum seminavit? Imo tantum, quantum Zacchæus. Minores enim facultates ferebat, sed parem voluntatem habebat[1]. Misit duo minuta de tanta voluntate, de quanta Zacchæus dimidium patrimonii sui. Si attendas quid dederunt, diversa invenies : si attendas unde dederunt, paria invenies : quidquid habuit dedit illa, et quod habuit dedit ille.

XII. Fac aliquem non habere vel duos nummos : est aliquid vilius quod seminemus, ut metamus illam messem? Est : « Calicem aquæ frigidæ qui dederit discipulo, » non perdet mercedem suam[2]. » Calix aquæ frigidæ non duobus nummis, sed gratis constat : tamen aliquando sic gratis constat, ut habeat illum alius, et alius non habeat : si ergo ille qui illum habet, dederit illi qui non habet; tantum dedit, si de plena charitate dedit quod dedit, tantum dedit, quantum illa in duobus minutis, quantum Zacchæus in dimidio rerum suarum. Non enim sine causa addidit, « Frigidæ, » ut pauperem ostenderet. Ideo dixit : « Calicem aquæ frigidæ, » ne quis vel inde causaretur, quod lignum non habuerit unde calefaceret aquam. « Calicem » aquæ frigidæ qui dederit uni ex minimis, non perdet » mercedem suam. » Quid si nec hoc habeat? Securus sit, etsi nec hoc habet, « Pax in terra hominibus bonæ vo» luntatis : » tantum illud timeat, ne habeat et non faciat. Si enim habet et non facit, intus gelavit : nondum soluta sunt peccata ejus sicut torrens in austro, quia voluntas frigida est. Quid valent tanta bona, quæ possidemus? Accedit voluntas fervens, jam soluta calore austri; etsi nihil habeat, totum illi computatur. Quanta sibi

[1] Luc. XXI, 1-4. — [2] Matth. X, 42, et Marc. IX, 40.

præstant mendici? Intendat Charitas vestra quomodo fiat eleemosyna. Certe mendici sunt in quos facis eleemosynam, mendici egent. Attenditis forte fratres vestros, si aliquo egent; tribuitis, si est in vobis Christus, etiam exteris. Sed si illi sunt mendici, qui professionem habent petendi, in ærumna et ipsi habent quod præstent sibi invicem. Non illos deseruit Deus, unde probentur, quia faciunt eleemosynas. Iste non potest ambulare; qui potest ambulare, pedes suos accommodat claudo: qui videt, oculos suos accommodat cæco: et qui juvenis est et sanus, vires suas accommodat vel seni vel ægroto, portat illum: ille indiget, ille dives est.

XIII. Aliquando et dives invenitur pauper, et a paupere præstatur illi aliquid. Venit nescio quis ad flumen, tanto delicatior quanto ditior; transire non potest: si nudatis membris transiret, frigesceret, ægrotaret, moreretur: accedit pauper exercitatior corpore; trajicit divitem, eleemosynam facit in divitem. Ergo nolite eos tantum putare pauperes, qui non habent pecuniam. In quo quisque pauper est, ibi illum vide; quia forte tu in eo dives es, in quo ille pauper est, et habes unde accommodes. Forte membra tua accommodas, et plus est quam si pecuniam accommodares. Consilio indiget, tu plenus es consilio; in consilio ille pauper, tu dives es. Ecce nec laboras, nec aliquid perdis; das consilium, et præstitisti eleemosynam. Modo, fratres mei, cum loquimur, quasi pauperes ad nos estis; et quia nobis Deus dignatus est dare, damus inde vobis; et omnes ab illo accipimus, qui solus est dives. Sic se ergo tenet corpus Christi, membra socia sic compinguntur et adunantur in charitate et in vinculo pacis, cum quisque id quod habet, præstat ei qui non habet: in eo quod habet, dives est; in eo quod ille non habet, pauper est. Sic vos diligite, sic vos amate. Nolite ad vos solos

attendere, sed attendite indigentes circa vos. Sed quia cum laboribus et ærumnis fiunt ista in ista vita, nolite deficere. In lacrymis seminatis, in gaudio metetis. Quid enim, fratres mei? Ipse agricola quando procedit cum aratro, et portat semen, nonne aliquando frigidus est ventus, et imber deterret? Attendit cœlum, videt triste, tremit frigore, et tamen procedit, et seminat. Timet enim ne cum tristem diem attendit et expectat diem lætum, tempus transeat, et non inveniat quod metat. Nolite differre, fratres mei; seminate in hyeme, seminate bona opera et cum ploratis; quia, « Qui seminant in lacrymis, » in gaudio metent. » Mittunt semina sua, bonam voluntatem et bona opera.

XIV. « Euntes ibant, et flebant, mittentes semina » sua[1]. » Quare flebant? Quia inter miseros erant, et miseri erant. Melius est, fratres mei, ut nullus sit miser, quam ut tu facias misericordiam. Qui enim ut faciat misericordiam optat esse miseros, crudelem habet misericordiam: quomodo si medicus, ut exerceret artem suam, optaret esse multos ægrotos, crudelis medicina esset. Melius est ut omnes sani sint, quam ut exerceatur ars medici. Melius est ergo ut omnes beati regnent in illa patria, quam ut sint quibus impendatur misericordia. Tamen quandiu sunt quibus impendatur, non deficiamus in ista ærumna mittere semina. Etsi cum fletu seminamus, tamen cum gaudio metemus. In illa enim resurrectione mortuorum recipiet quisque manipulos suos, id est, fructum seminis, coronam gaudiorum et exultationis. Tunc erit triumphus lætantium et ipsi morti insultantium, in qua gemebatur. Tunc dicent morti: « Ubi est, mors, contentio tua? Ubi » est mors, aculeus tuus[2]? » Sed quare jam gaudent? Quia « Portant manipulos suos. » Quia, « Euntes ibant, et fle-

[1] Psal. CXXV, 6. — [2] I Cor. XV, 55.

» bant, mittentes semina sua. » Quare, « Mittentes se» mina sua? » Quia, « Qui seminant in lacrymis, in gau» dio metent. »

XV. Isto Psalmo exhortati vos fuerimus maxime ad faciendam misericordiam, quia hinc ascenditur; et videtis quia ille cantat Canticum graduum, qui ascendit. Mementote; nolite amare descendere et non ascendere, sed de ascensione cogitate : quia qui descendebat ab Jerusalem in Jericho, incidit in latrones [1]. Non descenderet, et non incideret in latrones. Jam ergo Adam descendit, et incidit in latrones : omnes enim nos Adam sumus. Sed transiit sacerdos, et contempsit; transiit Levita, et contempsit, quia Lex sanare non potuit. Transiit Samaritanus quidam, id est, Dominus noster Jesus Christus : illi enim dictum est : « Nonne verum dicimus nos, quia Samarita» nus es tu, et dæmonium habes? » Ille non dixit : Non sum Samaritanus : sed dixit : « Ego dæmonium non ha» beo [2]. » Samarites enim interpretatur, custos. Si diceret : Non sum Samaritanus; diceret : Non sum custos. Et quis alius custodiret? Deinde ponens similitudinem : « Transiit Samarites, et fecit cum illo misericordiam [3], » sicut scitis. Jacebat autem in via vulneratus, quia descendit, Transiens Samaritanus non nos contempsit : curavit nos, levavit in jumentum, in carne sua : perduxit ad stabulum, id est, ad Ecclesiam : commendavit stabulario, id est, Apostolo : dedit duos denarios unde curaretur, charitatem Dei et charitatem proximi; « In his duo» bus enim præceptis tota Lex pendet et Prophetæ [4]. » Dixit autem stabulario : « Si quid amplius erogaveris, in » redeundo reddam tibi [5]. » Amplius erogavit Apostolus : quia cum omnibus Apostolis permissum esset, ut acci-

[1] Luc. x, 30.— [2] Joan. viii, 48, 49.— [3] Luc. x, 33.— [4] Matth. xxii, 40. — [5] Luc. x, 35.

perent tanquam milites Christi stipendia a Provincialibus Christi, ille manibus suis laboravit, et annonas suas Provincialibus donavit[1]. Omnia facta sunt : si descendimus, et vulnerati sumus ; ascendamus, cantemus, et proficiamus, ut perveniamus.

ENARRATIO

IN PSALMUM CXXVI.

Sermo ad plebem.

I. Inter omnia cantica, quibus est titulus, « Canticum » graduum, » iste Psalmus aliquid amplius in titulo accepit, quod additum est, « Salomonis. » Sic enim prænotatur, « Canticum graduum Salomonis. » Itaque fecit nos intentos inusitatior titulus cæteris, ut quæramus quare sit additum, « Salomonis. » Nam quid sit « Canticum gra» duum, » non opus est sæpe repetere : plura enim dicta sunt hinc, quia cantat ascendentis vox in affectu pietatis et charitatis ad illam supernam Jerusalem, cui suspiramus quandiu peregrinamur, et ubi lætabitur cum a peregrinatione redierimus. Ascendit ad hanc omnis qui proficit, cadit ab hac omnis qui deficit. Nec pedibus ascendere quæras, nec pedibus te descendere putes : amando Deum ascendis, amando sæculum cadis. Sunt ergo ista cantica amantium, quodam sancto desiderio flagrantium. Ardent qui ista cantant ex corde, quorum etiam cor ardens invenitur in moribus, in bona conversatione, in operibus se-

[1] 1 Cor. IV, 12, 1 Tess. II, 7 et 9, et 2 Thess. III, 8, 9.

cundum præcepta Dei, in contemptu temporalium, in charitate æternorum. Sed quare sit additum, « Salomo» nis, » quantum inspiraverit Dominus, dicam Charitati Vestræ.

II. Salomon erat tempore suo filius David, magnus ille, per quem multa sancta præcepta et salubria monita et divina sacramenta Spiritus sanctus in divinis Litteris operatus est. Nam ipse Salomon mulierum amator fuit, et reprobatus est a Deo : et usque adeo laqueus illi fuit illa cupiditas, ut a mulieribus etiam idolis sacrificare cogeretur, sicut de illo Scriptura testis est[1]. Sed si, illo cadente, quæ per illum dicta sunt, delerentur : judicaretur quia ipse dixerat, non per illum dicta erant. Optime igitur etiam hoc egit misericordia Dei et Spiritus ejus, ut quidquid boni per Salomonem dictum est, Deo tribueretur : peccatum autem hominis homini. Quid mirum quia in populo Dei cecidit Salomon? In paradiso non cecidit Adam? Non cecidit de cœlo angelus, et diabolus factus est? Ideo docemur in nullo hominum spem esse ponendam : quia et iste Salomon ædificaverat templum Domino[2], in typo quidem et in figura futuræ Ecclesiæ et corporis Domini : unde dicit in Evangelio, « Solvite templum hoc, » et in triduo excitabo illud [3]. » Quia ergo ipse ædificaverat illud templum, ædificavit sibi templum, verus Salomon Dominus noster Jesus Christus, verus pacificus. Nomen enim Salomonis interpretatur pacificus : est autem ille verus pacificus, de quo dicit Apostolus, « Ipse est enim » pax nostra, qui fecit utraque unum [4]. » Ipse est verus pacificus, qui duos parietes, diverso venientes in se copulavit, quibus factus est lapis angularis, venienti populo ex circumcisione credentium, et venienti populo ex præputio Gentium et ipsorum credentium ; fecit unam Eccle-

[1] 3 Reg. XI, 1. — [2] Id. VI, 1. — [3] Joan. II, 19. — [4] Ephes. II, 14.

siam de duobus populis, factus est illis lapis angularis[1], et ideo vere pacificus. Quia ergo ille verus Salomon; Salomon autem ille filius David de muliere Bethsabee[2], rex Israël, figuram gestabat hujus pacifici, quando templum ædificavit : ideo ne illum putes Salomonem qui ædificavit domum Deo, alium Salomonem tibi ostendens Scriptura sic cœpit in Psalmo : « Nisi Dominus ædificaverit domum, » in vanum laboraverunt ædificantes eam. » Dominus ergo ædificat domum, Dominus Jesus Christus ædificat domum suam. Laborant multi in ædificando : sed si non ille ædificet, « In vanum laboraverunt ædificantes eam. » Qui sunt qui laborant ædificantes? Omnes qui in Ecclesia prædicant verbum Dei, ministri sacramentorum Dei. Omnes currimus, omnes laboramus, omnes ædificamus modo : et ante nos cucurrerunt, laboraverunt, ædificaverunt : sed « Nisi Dominus ædificaverit domum, in vanum labo» raverunt, ædificantes eam. » Ideo quosdam videntes ruere Apostoli, et proprie Paulus ait, « Dies observatis » et annos et menses et tempora; timeo vos, ne forte sine causa laboraverim in vos[3]. » Quia noverat se intus a Domino ædificari, plangebat istos, quia sine causa laboraverat in eis. Nos ergo loquimur foris, ille ædificat intus. Quomodo audiatis, nos advertimus : quid cogitetis, ille solus novit, qui cogitationes vestras videt. Ipse ædificat, ipse monet, ipse terret; ipse intellectum aperit, ipse ad fidem applicat sensum vestrum : et tamen laboramus et nos tanquam operarii; sed « nisi Dominus ædificaverit » domum, in vanum laboraverunt ædificantes eam. »

III. Quæ autem domus Dei, et ipsa civitas. Domus enim Dei, populus Dei; quia domus Dei, templum Dei. Et quid dicit Apostolus? « Templum enim Dei sanctum » est, quod estis vos[4]. » Omnes autem fideles, quæ est

[1] Ephes. II, 14 et 22.— [2] 2 Reg. XII, 24.— [3] Gal. IV, 10.— [4] 1 Cor. III, 17.

domus Dei, non solum qui modo sunt, sed et qui ante nos fuerunt et jam dormierunt, et qui post nos futuri sunt, adhuc qui nasci habent in rebus humanis usque in finem sæculi, congregati in unum fideles innumerabiles, sed Domino numerati, de quibus dicit Apostolus, « Novit « Dominus qui sunt ejus [1] : » grana illa quæ modo gemunt inter paleas, quæ massam unam factura sunt, quando area in fine fuerit ventilata [2] : omnis ergo numerus fidelium sanctorum, ex hominibus commutandorum ut fiant æquales Angelis Dei, adjuncti etiam ipsi Angelis, qui modo non peregrinantur, sed expectant nos quando a peregrinatione redeamus, omnes simul unam domum Dei faciunt, ut unam civitatem. Ipsa est Jerusalem, Habet custodes : quomodo habet ædificantes, laborantes ut ædificetur; sic habet et custodientes. Nam ad custodiam pertinet quod dicit Apostolus, « Timeo ne sicut serpens » Evam seduxit astutia sua, sic et vestræ mentes corrum» pantur a castitate, quæ est in Christo[3]. » Custodiebat, custos erat; vigilabat quantum poterat, super eos quibus præerat. Et Episcopi hoc faciunt. Nam ideo altior locus positus est Episcopis, ut ipsi superintendant, et tanquam custodiant populum. Nam et græce quod dicitur Episcopus, hoc latine superintentor interpretatur : quia superintendit, quia desuper videt. Quomodo enim vinitori altior fit locus ad custodiendam vineam, sic et Episcopis altior locus factus est. Et de isto alto loco periculosa redditur ratio, nisi eo corde stemus hic, ut humilitate sub pedibus vestris simus, et pro vobis oremus, ut qui novit mentes vestras ipse custodiat. Quia nos intrantes vos et exeuntes possumus videre; usque adeo autem non videmus quid cogitetis in cordibus vestris, ut neque quid agatis in domibus vestris videre possimus. Quomodo ergo custo-

[1] 2 Tim. II, 19. — [2] Matth. III, 12. — [3] 2 Cor. XI, 3.

dimus? Quomodo homines, quantum possumus, quantum accepimus. Et quia nos sicut homines custodimus, et perfecte custodire non possumus, ideo sine custode remanebitis? Absit. Nam ubi est ille de quo dicitur, « Nisi » Dominus custodierit civitatem, in vanum laboravit qui » custodit eam? » Laboramus in custodiendo, sed vanus est labor noster, nisi ille custodiat, qui videt cogitationes vestras. Custodit ille cum vigilatis, custodit et cum dormieritis. Ille enim dormivit in cruce semel, et surrexit, jam non dormit. Estote Israël : « Quia non dormit, ne» que dormitabit, qui custodit Israël[1]. » Eia fratres, si volumus sub umbra alarum Dei custodiri, simus Israël. Custodimus enim vos ex officio dispensationis, sed custodiri volumus vobiscum. Tanquam vobis pastores sumus, sed sub illo Pastore vobiscum oves sumus. Tanquam vobis ex hoc loco doctores sumus, sed sub illo uno Magistro in hac schola vobiscum condiscipuli sumus.

IV. Si volumus custodiri ab illo qui humiliatus est propter nos, et exaltatus est ad custodiendos nos, humiles simus. Nemo sibi arroget aliquid. Nemo habet aliquid boni, nisi ab illo acceperit, qui solus bonus est. Qui autem sibi voluerit arrogare sapientiam, stultus est. Sit humilis, ut veniat sapientia et illuminet illum. Si autem antequam veniat in illum sapientia, putat se esse sapientem; ante lucem surgit, et ambulat in tenebris. Et quid audit in isto Psalmo? « In vanum est vobis ante lucem surgere[2]. » Quid est, « In vanum est vobis ante lucem surgere? » Si surgatis antequam surgat lux, necesse est ut in vanitate remaneatis, quia in tenebris eritis. Surrexit lux nostra Christus : bonum est tibi ut surgas post Christum, non surgas ante Christum. Qui surgunt ante Christum? Qui se volunt præponere Christo. Et qui sunt qui se volunt

[1] Psal. cxx, 4. — [2] Id. cxxvi, 2.

præponere Christo? Qui volunt hic excelsi esse, ubi humilis ille fuit. Sint ergo hic humiles, si volunt ibi esse excelsi, ubi Christus excelsus est. Ait enim de iis qui illi adhæserant fide, in quibus et nos sumus, si et nos in illum puro corde credimus: « Pater, inquit, quos mihi dedisti, » volo ut ubi ego sum, et ipsi sint mecum[1]. » Magnum donum, magna gratia, magna promissio, fratres mei. Et quis non vult esse cum Christo, ubi est Christus? Sed jam excelsus Christus : vis ibi esse ubi est excelsus? Esto humilis, ubi et ille humilis fuit. Propterea illis dicit ipsa lux, « Non est discipulus super magistrum, nec servus » super dominum suum[2]. » Qui volebant discipuli esse super magistrum, et servi volebant esse super dominum suum, ante lucem volebant surgere; in vanum ibant, quia non post lucem ibant. Illis ergo dicit iste Psalmus, « In » vanum est vobis ante lucem surgere. » Tales erant filii Zebedæi, qui antequam humiliarentur secundum passionem Domini, jam sibi loca eligebant, ubi sederent, unus ad dexteram, alter ad sinistram. Ante lucem volebant surgere; ideo in vanum ibant. Revocavit illos Dominus ad humilitatem, cum hoc audiret, et ait illis, « Potestis bi- » bere calicem, quem ego bibiturus sum[3]? » Ego veni humilis esse, et vos ante me vultis esse excelsi? Qua ego eo, illac sequimini, ait. Nam si hac vultis ire, qua ego non eo, « In vanum est vobis ante lucem surgere. » Et Petrus ante lucem surrexerat, quando consilium Domino dare volebat, ut non pateretur pro nobis. Dixerat enim ille de passione sua, in qua salvi futuri eramus, de ipsa humilitate; humilis enim passus est; cum ergo de passione sua futura diceret, expavit Petrus, qui illum paulo ante dixerat Filium Dei: timuit ne moreretur, et ait illi, « Ab- » sit a te, Domine, propitius esto tibi, non fiet istud[4]. »

[1] Joan. XVII, 24. — [2] Matth. X, 24. — [3] Id. XX, 22. — [4] Id. X, 22.

Ante lucem volebat surgere, et luci consilium dare. Sed quid fecit Dominus? Fecit illum, ut post lucem surgeret: « Redi post me, Satanas[1]. » Ideo enim Satanas, qui ante lucem vis surgere. Redi post me, ut ego præcedam, tu sequaris : qua ego eo, illac eas ; non qua tu vis ire, illac me velis ducere.

V. Ergo illis qui volebant ante lucem surgere dicit Psalmus, « In vanum est vobis ante lucem surgere. » Et quando surgemus? Cum fuerimus humiliati. « Surgite » postea quam sedistis. » Surrectio exaltationem significat, sessio humilitatem significat. Aliis locis intelligitur sessio in honore judicandi, aliis locis humilitatem ostendit. Quomodo in honore judicandi sessio? « Sedebitis super duo» decim sedes, judicantes duodecim tribus Israël[2]. » Quomodo in signo humilitatis sessio? « Hora sexta Dominus » fatigatus sedit ad puteum[3]. » Fatigatio Domini, infirmitas Domini fuit, infirmitas virtutis, infirmitas sapientiæ : sed ipsa infirmitas, humilitas. Ergo si sedit ex infirmitate, sessio illa humilitatem significat. Et ipsa sessio ipsius, id est, humilitas ipsius, ipsa nos fecit salvos : quia, « Quod » infirmum est Dei, fortius est quam homines[4]. » Ideo dicit in quodam Psalmo, « Domine, tu cognovisti sessio» nem meam et resurrectionem meam[5] : » id est, humilitatem meam et exaltationem meam. Quid ergo vos ante lucem vultis exaltari, o filii Zebedæi? Sic enim loquamur, et ipsos potius nominemus, qui non nobis irascuntur : quia ideo de illis ista conscripta sunt, ut alii caverent superbiam, in qua ipsi correpti sunt. Quid ergo vultis « Ante » lucem surgere? In vanum est vobis. » Exaltari vultis, antequam humiliemini? Dominus ipse vester, qui est lux vestra, humiliatus est ut exaltaretur. Audite Paulum di-

[1] Matth. x, 23. — [2] Id. xix, 28. — [3] Joan. iv, 6. — [4] I Cor. i, 25. — [5] Psal. cxxxviii, 2.

centem : « Qui cum in forma Dei esset, non rapinam » arbitratus est esse æqualis Deo. » Quare illi non erat rapina? Quia natura erat, quia hoc natus erat ut esset æqualis illi a quo genitus est. Sed quid fecit? « Propter » nos semetipsum exinanivit, formam servi accipiens, in » similitudine hominum factus, et habitu inventus ut » homo. » Humiliavit semetipsum factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis. Hæc est sessio ipsius. Sed audi resurrectionem : « Propter quod et Deus illum » exaltavit, et donavit illi nomen quod est super omne » nomen [1]. » Jam vos ad illud nomen festinatis; « Sur» gite, » sed « Postea quam sedistis. » Surgere vultis, sed primo sedete : et surgens ab humilitate, pervenis ad regnum. Nam si præripis regnum, cadis a regno antequam surgas. « Potestis bibere, inquit, calicem quem ego » bibiturus sum? » Et illi, « Possumus. » Et ille, « Calicem, inquit, meum bibetis, sedere autem ad dexteram, vel ad » sinistram meam, ait, non est meum dare vobis : aliis » paratum est a Patre meo. » Quid est, « Non est meum » dare vobis [2]? » Non est meum dare superbis : hoc enim adhuc erant. Sed si vultis illud accipere, nolite esse quod estis. Aliis paratum est : et vos alii estote, et vobis paratum est. Quid est, Alii estote? Prius humiliamini, qui jam vultis exaltari. Intellexerunt ergo humilitatem profuturam sibi, et correcti sunt. Ergo et nos hoc audiamus, quia hoc dicit Psalmus iste : « Surgite postea quam se» distis. »

VI. Sed ne quis putet se ad hoc sedere ut honoretur, ut ostenderet quia sessione ista humilitatem voluit commendare; ne quis se putaret jussum esse sedere, aut ad judicandum, aut ad epulandum et gaudendum, et majorem superbiam ibi quæreret, in significationem humilitatis

[1] Philip. II, 6-9. — [2] Matth. XX, 22, 23.

addidit, « Qui manducatis panem doloris. » Illi ergo manducant panem doloris, qui gemunt in ista peregrinatione. Ipsi sunt in convalle plorationis. Ascensiones enim fecit Deus in corde. Sed ubi illas disponit ? « Ascensiones, in» quit, in corde ejus disposuit [1]. » Quis ? Deus. Si ascensiones in corde, ideo cantant Canticum graduum. Humiliemur in sæculo ; ascendamus. Quomodo? Corde. Quia ipse ascensio cordis a convalle plorationis surgit. In convalle; inquit, plorationis. Quomodo erecti sunt montes, sic sederunt convalles ; convalles enim dicuntur loca depressa terrarum : colles autem eminentiora loca, minus tamen quam montes : multum excelsa loca terrarum montes dicuntur. Parum est : non ait, A colle surgite, nec ait, A campo ; sed, A convalle, ut sit aliquid humilius quam campus est. Si ergo in convalle plorationis manducas panem doloris, et dicis, « Factæ sunt mihi lacrymæ meæ panis » die ac nocte, dum dicitur mihi quotidie : Ubi est Deus » tuus [2] : » bene surgis, quia sedisti.

VII. Et quasi diceres, Quando surgemus? Modo jubemur sedere, quando erit nostra surrectio? Quando fuit Domini. Ad eum attende, qui te præcessit. Nam si non idipsum attendis, in vanum est tibi ante lucem surgere. Ipse quando exaltatus est ? Cum mortuus est. Ergo et tuam exaltationem post mortem spera, in resurrectione mortuorum spera, quia ille resurrexit et ascendit. Sed ubi dormivit? In cruce. Quando dormivit in cruce, signum gestabat, imo implebat quod significatum est in Adam : quia cum dormiret Adam, costa illi detracta est, et Eva facta est [3] : sic et Domino cum dormiret in cruce, latus ejus lancea percussum est [4], et sacramenta profluxerunt, unde facta est Ecclesia. Ecclesia enim conjux Domini facta est de latere,

[1] Psal. LXXXIII, 6, 7. — [2] Id. XLI, 4. — [3] Gen. II, 21. — [4] Joan. XIX, 34.

quomodo Eva facta est de latere. Sed quomodo illa non est facta nisi de latere dormientis, sic ista non est facta nisi de latere morientis. Si ergo ille non resurrexit nisi mortuus, tu exaltationem speras nisi post hanc vitam? Sed ut doceat te iste Psalmus, quasi interrogares, Quando surgam? fortassis prius quam sedero? « Cum dederit, inquit, dilectis ejus som- » num. » Dat hoc Deus, cum dormierint dilecti ejus, tunc surgent dilecti ejus, id est, Christi. Omnes enim surgent, sed non quomodo dilecti ejus. Omnium est resurrectio mortuorum, sed quid ait Apostolus? « Omnes quidem resurgemus, sed » non omnes immutabimur[1]. » Resurgunt illi ad pœnas; refugimus nos quomodo resurrexit Dominus noster, ut sequamur caput nostrum, si membra ipsius sumus. Si autem membra ejus sumus, tunc sumus dilecti ejus, tunc ad nos pertinet illa resurrectio quæ præcessit in Domino, ut lux surrexit ante nos, nos post lucem : quia in vanum est nobis ante lucem surgere, id est, altitudinem quærere antequam moriamur; cum Christus lux nostra non fit exaltatus in carne, nisi posteaquam mortuus est. Constituti ergo membra ejus, et in membris ejus dilecti ejus, cum somnum acceperimus, tunc surgemus in resurrectione mortuorum. Unus resurrexit, jam non moriturus. Resurrexit Lazarus[2], sed moriturus; resurrexit filia Archisynagogi[3], sed moritura; resurrexit filius viduæ[4], sed moriturus : resurrexit Christus non moriturus. Audi Apostolum : « Christus re- » surgens ex mortuis jam non moritur, et mors ei ultra » non dominabitur[5]. » Talem spera resurrectionem : et propter hoc esto Christianus, non propter felicitatem terræ hujus. Nam si propter felicitatem vitæ hujus vis esse Christianus, quando illa lux tua non hic quæsivit mundanam felicitatem, ante lucem vis surgere, necesse est ut in tene-

[1] I Cor. XV, 51. — [2] Joan. XI, 44. — [3] Matth. IX, 25. — [4] Luc. VII, 15. — [5] Rom. VI, 9.

bris perseveres. Mutare, sequere lucem tuam; quare surrexit, surge : sede prius, et sic surge. « Cum dederit » somnum dilectis ejus. »

VIII. Quasi quæreres iterum, Quibus dilectis? « Ecce » hæreditas Domini, filii, merces fructus ventris[1]. » Quando dicit, « Fructus ventris; » parturiti sunt filii isti. Est quædam mulier, in qua spiritaliter ostenditur quod dictum est Evæ : « In gemitu parturies[2]. » Parit enim Ecclesia filios conjux Christi : et, si parit, parturit. In cujus figura etiam mater vivorum appellata est[3]. In membris parturientis erat ille qui dicebat, « Filioli mei, quos iterum par» turio, donec Christus formetur in vobis[4]. » Sed non frustra parturivit, nec frustra peperit : erit semen sanctum in resurrectione mortuorum; abundabunt justi, qui diffusi sunt modo toto orbe terrarum. Gemit illos Ecclesia, parturit illos Ecclesia : in illa autem resurrectione mortuorum apparebit partus Ecclesiæ, transiet dolor et gemitus. Et quid dicetur? « Ecce hæreditas Domini, filii, merces » fructus ventris. » Hujus « fructus; » non, hic fructus[5] : « merces » hujus « fructus ventris. » Quæ est ipsa merces? Resurgere a mortuis. Quæ est ipsa merces? Surgere, postea quam sedisti. Quæ est ipsa merces? Lætari postea quam manducasti panem doloris. Cujus ventris? Ecclesiæ : in cujus ventre, quia ejus typum Rebecca gestabat, duo illi gemini tanquam duo populi luctabantur[6]. Una mater in visceribus suis dissentientes fratres nondum natos continebat : pulsabant materna viscera discordiis internis; gemebat illa, vim patiebatur; sed pariens discernebat, quos geminos prægnas pertulerat. Sic et modo, fratres, quandiu gemitus datus est Ecclesiæ, quandiu parturit Ecclesia, ipsi sunt intus et boni et mali. Fructus autem

[1] Psal. cxxvi, 3. — [2] Gen. iii, 16. — [3] Ibid. 20. — [4] Gal. iv, 19. — [5] Græc. τοῦ καρποῦ. — [6] Gen. xxv, 22, 23.

ventris in Jacob erat, quia ipsum dilexit mater. « Jacob » dilexi, dicit Deus, Esaü autem audio habui[1]. » Ambo de uno utero processerunt : unus amari meruit, alius reprobari. In dilectis ergo ejus fructus erit, « Ergo merces » fructus ventris. »

IX. « Sicut sagittæ in manu potentis, sic filii excusso» rum. » Unde enim facta est hæreditas ista, fratres? Unde facta est tam multa hæreditas, de qua dici habet in fine, Ecce hæreditas Domini, filii, merces fructus ventris? Excussi sunt quidam de manu Domini, tanquam sagittæ, et ierunt longe, et totam terram impleverunt, unde pullulant sancti. Nam ipsa est hæreditas, de qua dicitur : « Postula » a me et dabo tibi gentes hæreditatem tuam, et posses» sionem tuam terminos terræ[2]. » Et quomodo ista possessio pertenditur et crescit usque ad fines terræ? Quia, » Sicut sagittæ in manu potentis, sic filii excussorum. » De arcu excutiuntur sagittæ, et quanto fortior excusserit, tanto longius vadit sagitta. Quid autem fortius excutiente Domino? De arcu suo mandat Apostolos suos : non potuit esse residuum, quo non perveniret sagitta a tam forti excussa, pervenit usque ad fines terræ. Ideo non ultra, quia nihil est ultra generis humani. Nam tantas vires ille habet, ut etiam si ultra esset quo pertenderet sagitta, excuteret illuc sagittam. Sic sunt autem filii excussorum, quomodo et illi excussi. Quæsitum est enim de hoc verbo etiam ab iis qui ante nos ista tractarunt, quare filii excussorum dicti sunt, vel qui sunt intelligendi filii excussorum : et quibusdam visum est, sicut modo dixi, filios excussorum, filios esse Apostolorum.

X. Intendat paululum Charitas Vestra. Quæsitum est, quare excussi Apostoli : dictum est a quibusdam, ideo illos appellatos excussos, quia præcepit eis Dominus, « Si

[1] Malach. I, 2, 3, et Rom. IX, 13. — [2] Psal. CXXVI, 4. — [3] Id. II, 8.

» exieritis de civitate in qua non audiunt vos, excutite pul-
» verem de pedibus vestris[1]. » Sed ait alius, « Non ergo
» filii excussorum » dici debuerunt, sed filii excutientium.
Excutientes enim illos fecit Dominus, quibus dixit, « Ex-
» cutite pulverem de pedibus vestris : » non excussos.
Subtiliter quidem quasi contradicere voluit præcedenti sententiæ, ille a quo jam ista tractata et dicta erant : verumtamen nos, quantum adjuvat Dominus, quærentes quomodo recte dici potuerint etiam excussi, quibus ait Dominus, « Excutite pulverem de pedibus vestris : » invenimus non absurde dici potuisse. Quamvis enim ipsi excuterent, se ipsos excutiebant. Hoc dico : Qui excutit, aut se excutit, aut aliquid aliud : si aliquid aliud excutiat, excutiens est, excussus non est : si autem se excutiat, et excutiens est et excussus. Intendite, hoc planius dicam, si potuero. Si aliud excutiat, excutiens est, non excussus : si ab alio excutiatur, excussus est, non excutiens : si autem excutiat se ipsum, excutiens est, quia excussit se; et excussus, quia excutitur a se. Quæritur ergo quos excusserint Apostoli? Utique se ipsos : a pedibus enim suis pulverem excusserunt. Sed ait aliquis, Non se excusserunt, sed pulverem. Hoc plane calumniose dicitur. Duobus enim modis dicimus aliquid excuti ; sive illud quod inde excutitur, sive illud unde excutitur. Nam et, Excussus est pulvis, dicimus, et excussa est vestis. Tenent aliqui et excutiunt vestem, et exilit inde pulvis qui inhæserat. Quid dicis de pulvere? Excussus est pulvis. Quid dicis de veste? Excussa est vestis. Si ergo et quod inde excutiendo exiliit, et illud unde exiliit quod inhæserat, excussum dicitur ; et pulvis excussus est, et Apostoli excussi sunt. Quare ergo non dicantur « Filii excussorum, » filii Apostolorum?

XI. Sed est alia sententia, quam prætermittere non de-

[1] Matth. x, 14.

bemus. Ideo enim forte obscurius positum est, ut multos intellectus generet, et ditiores discedant homines; quia clausum invenerunt quod multis modis aperiretur, quam si uno modo apertum invenirent. Dicimus excuti etiam aliquid, ut exeat inde quod forte absconditum est. Aliter enim dicimus excuti vestem, ut excutiant inde pulverem; et aliter dicimus excuti saccum, ut illud quod intus latebat, exeat. Ergo intelligo, fratres, quantum possum, filios excussorum fortasse ipsos Apostolos dictos, filios Prophetarum. Prophetæ enim clausa sacramenta et operta continebant : excussi sunt, ut inde manifesta procederent. Puta ergo Prophetam dixisse, sicut et dixit, « Agnovit » bos possessorem suum, et asinus præsepe Domini sui, » Israël autem me non cognovit[1]. » Hoc mihi interim ad præsens occurrit, quod de Propheta dicerem : si aliud occurrisset, hoc dixissem. Hoc autem audiens homo, si asinum et bovem, et pecora et jumenta quæ videt, cogitaverit; nescio quid intus tanquam in involucro positum forinsecus pertractabit, quid ibi sit nescit. Asinus et bos aliquid significant. Quid ergo dicitur homini jam pronuntiare volenti? expecta, clausum est quod tangis, excute involucrum : Propheta nescio quid illis velaminibus nominum texit; et nescio quem asinum, nescio quem bovem significat. Nam asinus in figura populi Dei, jumentum Dei est, portans sessorem Dominum ne erret in via : et bos ille de quo dicit Apostolus, « Bovi trituranti os non infre- » nabis[2]. » Numquid de bobus pertinet ad Deum, dixit? Sed propter nos Scriptura dicit. Omnis ergo qui prædicat verbum Dei, monet, objurgat, terret; triturat aream, et bovis implet officium. Veniebat bos de gente Judæorum, inde enim prædicatores Apostoli : veniebat et asinus de gente præputii, id est, a Gentibus. Venit enim ut portaret

[1] Isaï. I, 3. — [2] I Cor. IX, 10.

Dominum : et ideo in asino sedit Dominus, qui nunquam portaverat hominem; quoniam ad gentes Lex non erat missa, nec Prophetæ. Ergo quia Dominus noster Jesus Christus cibaria nostra voluit esse, et propterea natus in præsepio collocatus est : « Cognovit bos possessorem suum, » et asinus præsepe Domini sui. » Sed numquid ista exirent, nisi saccus excuteretur? Nisi prophetia involuta accedente diligentia discuteretur, numquid operta exirent ad nos? Omnia ergo ista clausa erant, antequam veniret Dominus. Venit Dominus et excussit illa clausa, et manifestata sunt : excussi sunt Prophetæ, et generati sunt Apostoli. Quia ergo excussis Prophetis generati sunt Apostoli, filii sunt excussorum. Ipsi in manu potentis positi tanquam sagittæ, pervenerunt usque in fines terræ. Unde dici habet in fine : Ecce hæreditas Domini, filii, merces fructus ventris. Quia ideo de finibus terræ colligitur ista hæreditas; quia, « Sicut sagittæ in manu potentis, sic filii excus- » sorum : » id est, filii Prophetarum Apostoli fuerunt quasi sagittæ in manu potentis. Si potens ille potenter excussit : si potenter excussit, usque in fines terræ pervenerunt quos excussit.

XII. « Beatus homo qui implevit desiderium suum ex » eis[1]. » Eia, fratres mei, quis replet desiderium suum ex eis? Qui non amat sæculum. Qui desiderio sæculi plenus est, non est quo intret quod illi prædicaverunt. Funde quod portas, et capax fiere ad id quod non habes. Id est, desideras divitias, non potes implere ex eis desiderium tuum. Desideras honores in terra, desideras ea quæ etiam jumentis donavit Deus, hoc est, voluptatem temporalem, et salutem corporis, et talia; non ex eis implebis desiderium tuum. Si autem sic desideras, quomodo cervus desiderat ad fontes aquarum[2]; si dicis, « Desiderat et deficit

[1] Psal. CXXVI, 5. — [2] Id. XLI, 2.

» anima mea in atria Domini[1] : » imples desiderium tuum ex eis; non quia jam illi possunt tale desiderium implere, sed tales imitando venis ad eum qui implevit desiderium ipsorum.

XIII. « Non confundetur, cum loquetur inimicis suis » in porta[2]. » Fratres, in porta loquamur, id est, omnes noverint quid loquamur. Qui enim non vult loqui in porta, latere vult quod loquitur : et forte ideo vult latere, quia malum est. Si fidit, in porta loquatur : sicut dicitur de Sapientia, « In portis autem civitatum audenter dicit[3]. » Quanto tempore justitiam innocentes tenuerint, non erubescent : hoc est in porta prædicare. Et quis est qui prædicat in porta? Qui prædicat in Christo : quia Christus est porta, qua intramus ad illam civitatem. Mentior : si non ipse dixit, « Ego sum janua[4]. » Si janua est, et porta est. Janua enim dicitur domus : janua civitatis porta est, porta domus janua est. Sed forte non bene dicitur porta, si non bene dicitur civitas, quæ dicta est domus. Utrumque enim paulo ante dictum est : « Nisi Dominus ædificaverit do» mum, in vanum laboraverunt ædificantes eam : » et ne istam domum audiendo parvum aliquid putares; « Nisi » Dominus, inquit, custodierit civitatem, in vanum labo» ravit qui custodit eam. » Illa est ergo domus quæ est civitas. Ipsa ergo habet januam tanquam domus, et habet portam tanquam civitas. Qui est ergo janua domus, ipse est porta civitatis. Ergo si Christus porta civitatis, ille non erubescit qui in Christo stat, et sic prædicat. Qui autem contra Christum prædicat, clauditur contra illum porta. Qui sunt illi qui contra Christum prædicant? Qui negant quia missæ sunt sagittæ de manu potentis, et pervenerunt usque in fines terræ; et ipsa est hæreditas Domini, de qua

[1] Psal. LXXXIII, 3. — [2] Id. CXXVI, 5. — [3] Prov. VIII, 3. — [4] Joan. X, 9.

» dictum est: Postula a me, et dabo tibi gentes hæreditatem » tuam, et possessionem tuam terminos terræ [1]. » Prædicatum est, auditum est, antequam fieret, et jam factum nolunt agnoscere. Qui disputant ergo contra Christum, extra portam sunt: quia suos honores quærunt, non Christi. Qui autem prædicat in porta, Christi honorem quærit, non suum: et ideo qui prædicat in porta, dicit: Nolite in me præsumere, non enim per me, sed per portam intrabitis. Illi autem qui volunt homines in se ipsos præsumere, nolunt eos intrare per portam: non mirum si clauditur contra illos porta, et otiosi pulsant ut aperiatur. Adestote ergo animo, fratres, etiam propter crastinum sermonem, ex nostra pollicitatione, adjuvante Domino, vobis reddendum ex Evangelio de columba [2]. In cujus nomine promisimus, in illius misericordia reddemus. Sed ut possimus esse idonei redditores, ne audaces fuerimus promissores, orate pro nobis.

ENARRATIO

IN PSALMUM CXXVII.

Sermo ad plebem [3].

I. Sicut dicit Apostolus, fratres charissimi, « Spiritalibus » spiritalia comparamus; animalis autem homo non per» cipit quæ sunt Spiritus Dei [4]: » cavendum est ne homines animales non percipientes quæ sunt Spiritus Dei;

[1] Psal. II, 8. — [2] Vide Tract. IV, in Joan. n. 16, et Tract. V, 6. — [3] Sermo iste ad populum die S. Felicis martyris habitus est. — 4 I Cor. XII, 13.

scandalizentur potius in hoc Psalmo, quam ædificentur. Nam breviter, (quanquam eum, cum cantaretur, audivimus,) quia brevis est, curro eum, non tractans, sed legens. Et videte quia si talia quisque concupierit pro magno a Deo, qualia continet iste Psalmus; et forte non quia desertus est ab illo, sed quia magis diligitur, non acceperit; videritque illa quæ hic sic audivit esse præmia timentium Deum, abundare illis qui non timent Deum, nutent gressus illius, et effundantur lapsu vestigia ejus, et dicat in corde suo, sine causa se Deum timuisse, quando illa dona non meruit, quæ promisit timentibus se; insuper et illi acceperunt, qui eum non solum non timuerunt, sed etiam blasphemaverunt. Videte enim quid dicat: « Beati omnes » qui timent Dominum, qui ambulant in viis ejus. Labo- » res fructuum tuorum manducabis, beatus es, et bene » tibi erit[1]. » Adhuc possumus hic, et quamvis animales, beatitudinem futuri sæculi cogitare; sed videte quid sequitur. « Uxor tua sicut vinea fertilis, in lateribus domus » tuæ. Fili tui sicut novellatio olivarum, in circuitu mensæ » tuæ[2]. Ecce sic benedicetur homo, qui timet Dominum. » Quomodo? Ut sit uxor ejus tanquam vinea fertilis in lateribus domus ejus, et filii ejus circumdent mensam ejus, tanquam olivarum novellatio. Ergo perdiderunt mercedem suam, qui propter Deum etiam uxores ducere noluerunt? Sed ait qui noluit ducere uxorem: Aliter me benedicet Deus. Imovero, aut sic te benedicet, aut non te benedicet. Aperte dicta sententia est: « Ecce sic benedicetur homo, qui ti- » met Dominum. »

II. Quid ergo sibi hoc vult, fratres? Ne desiderando temporalem et terrenam felicitatem, perdamus cœlestem, Propheta tanquam involucrum nobis constituit. Involucrum hoc nescio quid habet intus. Meminit autem Chari-

[1] Psal. CXXVII, 1, 2. — [2] Ibid. 3, 4.

tas Vestra, cum superiorem Psalmum vobis tractarem, qui est ante istum, incurrisse nos in quemdam versum obscurum, ubi dictum est, « Sicut sagittæ in manu potentis, sic filii excussorum [1] : » et cum quæreremus quid sint filii excussorum, visum esse nobis, suggerente quantum credimus Domino, filios excussorum Apostolos dictos esse filios Prophetarum : quia Prophetæ in ænigmatibus locuti sunt et figuris rerum tanquam mysteriorum involucris cooperuerunt intellectum : qui intellectus prodire non potuit ad homines, nisi involucra illa excuterentur : unde dicti sunt illi filii excussorum, qui de Prophetis excussis profecerunt. Ergo et nos excutiamus istum, ne per involucra fallamur, et tangentes quod intus est et non videntes, dicamus forte lignum pro auro, aut testam pro argento. Excutiamus, si videtur Charitati Vestræ : aderit Dominus, ut procedat quod intus est : maxime, fratres mei, quia Martyrum natalitia celebramus. Quanta mala passi sunt Martyres, quanta exitia, quanta tormenta, squalores carcerum, stricturam catenarum, sævitiam ferarum, ardorem flammarum, aculeos contumeliarum. Ista omnia passi essent, nisi nescio quid viderent quo se tenderent, quod ad hujus sæculi felicitatem non pertinet? Turpe est autem ut natalitia Martyrum celebremus, horum videlicet servorum Dei contemnentium mundum istum propter sempiternam felicitatem, et accipiamus quod hic scriptum est pro præsenti felicitate, ut cuicumque forte homini Dei fideli, civi illius Jerusalem, contingat etiam ducta uxore filios non habere, dicamus: Non timet homo iste Dominum; nam si timeret Dominum, uxor ejus tanquam vinea fertilis esset in domo ejus, non sterilis, ut nullum generaret: et si timeret Dominum homo iste, filii ipsius circumdarent mensam ipsius, tanquam arbores olivarum. Si enim talia dixerimus, anima-

[1] Psal. CXXVI, 4.

les sumus, non percipientes quæ sunt Spiritus Dei. Incipiamus et nos excutere, ut simus et nos filii excussorum. Si enim erimus filii excussorum, erimus in manu potentis tanquam sagittæ, et jaculabitur nos de præcepto suo in corda hominum nondum amantium, ut percussa sagittis verborum Dei ament. Nam si talia cœperimus illis prædicare, filii, aut fratres mei, timete Dominum, ut habeatis filios et nepotes, ut gaudeat domus vestra : non sagittamus ut ametur illa æterna Jerusalem; remanebunt in amore terrenorum, et videntes ista abundare impiis, etsi nobis non audent, in corde suo dicunt : Quare ille qui non timet Deum, plenam domum habet filiis? Et forte alius dicit illi : Adhuc nescis quid illi possit contingere; quid si efferet illos, quia non timet Deum, et ad hoc illi plures nati sunt, ut majorem dolorem de illorum morte patiatur? Sed si talia dixeris, respondebit tibi ille : Ego novi hominem impium, paganum, sacrilegum, adoratorem idolorum, (et forte novit et verum dicit, nec unum [1] novit, nec duos vel tres,) quem deduxerunt ad fossam, senem, decrepitum, mortuum in lecto suo, turbæ filiorum et nepotum. Ecce non timuit Dominum, et proles fœcundissima domus ejus clausit oculos ejus. Quid ad hoc dicturi sumus? Nihil illi potest evenire mali, ut efferat filios suos vivus, quando jam mortuus a filiis ad sepulcrum gloriosum deductus est.

III. Excutiamus ergo, excutiamus, si volumus esse filii excussorum : exeat huc aliquid. Est enim quidam homo, qui sic benedicitur; et nemo timet Dominum, nisi qui est in membris ipsius hominis : et multi homines sunt, et unus homo est; multi enim Christiani, et unus Christus. Ipsi Christiani cum capite suo, quod ascendit in cœlum, unus est Christus : non ille unus et nos multi, sed et nos multi in illo uno unum. Unus ergo homo Christus,

[1] *Supple.* tantum.

caput et corpus. Quod est corpus ejus? Ecclesia ejus, dicente Apostolo, « Quoniam membra sumus corporis ejus[1]. » Et, « Vos autem estis corpus Christi et membra[2]. » Intelligamus ergo vocem hujus hominis, in cujus corpore unus sumus homo, et ibi videbimus ista vera bona Jerusalem. Sic enim dixit in fine, « Et videas bona quæ sunt » Jerusalem. » Si autem ista bona terreno oculo attenderis, abundantiam filiorum et nepotum, et fertilitatem fœcunditatemque conjugis, non sunt bona illius Jerusalem: quia bona ista in terra morientium sunt, illa terra viventium est. Noli valde pro magno habere, si habes filios morituros, etsi non ante te, certe post te. Vis habere filios nunquam morituros, et tecum semper victuros? Esto in illius corpore, de quo dictum est, « Vos autem estis cor» pus Christi et membra. »

IV. Nam ut hoc ostenderet et ipse Psalmus, quia sic est obscurus ut admoneat pulsari, sic opertus ut velit excuti, a pluribus cœpit: « Beati omnes qui timent Domi» num, qui ambulant in viis ejus[3]. » Multis loquitur: sed quia ipsi multi unum sunt in Christo, sequitur et singulariter jam dicit, « Labores fructuum tuorum mandu» cabis. » Superius dixerat, « Beati omnes qui timent » Dominum, qui ambulant in viis ejus[4]: » modo quare, « Labores fructuum tuorum manducabis; » et non, manducabitis? Et quare, « Labores fructuum tuorum; » et non, Labores fructuum vestrorum? Tam in proximo oblitus est, quia pluribus loquebatur? Sed si jam excussisti, quid tibi responditur? Cum plures Christianos appello, in uno Christo unum intelligo. Plures ergo estis, et unus estis: plures sumus, et unus sumus. Quomodo plures sumus, et unus sumus? Quia illi inhæremus cujus membra sumus, et quorum caput in cœlo est, ut membra sequantur.

[1] Ephes. v, 30. — [2] I Cor. xii, 27. — [3] Psal. cxxvii, 1. — [4] Ibid. 2.

V. Ipse ergo describat jam ; quia manifestum est quem describit. Sic patebunt omnia quæ sequuntur : tantum vos timete Dominum, et ambulate in viis ejus : et nolite zelare eos qui non ambulant in viis ejus, quando illos videritis esse felices infeliciter. Sæculi enim homines infeliciter felices sunt : Martyres autem feliciter infelices erant. Erant enim ad tempus infelices, sed in æternum felices : et in eo ipso quod erant ad tempus infelices, putabantur magis infelices quam erant. Quid enim dicit Apostolus? « Quasi tristes, semper autem gaudentes[1]. » Quare, « Semper? » Et hic et ibi : prorsus et hic et ibi. Hic enim unde gaudemus ? De spe. Ibi unde gaudebimus ? De re. Magnum gaudium habet spes gaudentis. « Etsi spe » gaudentes, » videte quid sequitur : « In tribulatione pa» tientes[2]. » Martyres ergo in tribulatione patientes erant, quia spe gaudebant. Sed quia nondum erat illud quod promittitur, quid dicit Apostolus? « Spes enim quæ vi» detur, non est spes : si autem quod non videmus spe» ramus, per patientiam expectamus[3]. » Ecce quare omnia Martyres pertulerunt, quia quod non videbant, per patientiam expectabant. Illi qui eos occidebant, quæ videbant amabant : illi qui occidebantur, ad ea quæ non videbant suspirabant, et ea quæ non videbant, apprehendere festinabant. Et quod tardius occidebantur, moras sibi fieri arbitrabantur.

VI. Ergo, fratres, Felix martyr et vere felix et nomine et corona, cujus hodie dies est (9), contempsit mundum. An forte quia timebat Dominum, inde erat felix, inde erat beatus, quia uxor ejus tanquam vinea fertilis erat in terra, et filii ejus circumdederant mensam ejus? Omnia ista perfecte habet, sed in corpore illius qui hic describitur. Et quia sic ille intellexit, contempsit præsentia, ut

[1] 2 Cor. VI, 10. — [2] Rom. XII, 12. — [3] Id. VIII, 24, 25.

acciperet futura. Noveritis autem, fratres, non eum passum mortem, quam alii Martyres passi sunt. Confessus est enim, dilatus est ad tormenta; alio die inventum est corpus ejus exanime. Clauserant enim illi carcerem, sed corpori, non spiritui. Quem illic parabant torquere carnifices, absentem invenerunt, perdiderunt sævitiam suam. Jacebat exanimis, sine sensu illis, ne torqueretur: cum sensu apud Deum, ut coronaretur. Unde et iste felix, fratres, non tantum nomine, sed et præmio vitæ æternæ, si ista dilexit?

VII. Ergo sic audiamus istum Psalmum, tanquam de Christo dicatur : et omnes hærentes corpori Christi et effecti membra Christi, ambulemus vias Domini; et timeamus Dominum timore casto, timore permanente in sæculum sæculi. Est enim alius timor quem charitas excludit, dicente Joanne, « Timor non est in charitate, » sed perfecta charitas foras mittit timorem[1]. » Non de omni timore dicit, quia mittitur foras a charitate : habes enim Psalmum dicentem: « Timor Domini castus perma- » nens in sæculum sæculi[2]. » Alius ergo timor permanet, alius excluditur. Timor qui excluditur, castus non est : qui autem permanet, castus est. Quis est timor qui excluditur? Dignamini advertere. Aliqui propterea tantum timent, ne aliquid mali in terra patiantur, ne illi ægritudo accidat, ne damnum, ne orbitas, ne alicujus amissio chari, ne exilium, ne damnatio, ne carcer, ne aliqua tribulatio; propterea timent et tremunt : adhuc iste timor non est castus. Adhuc audi. Alius non in hac terra pati timet, sed gehennas timet, unde terruit et Dominus. Audistis cum Evangelium legeretur : « Ubi vermis eorum non mo- » rietur, et ignis eorum non extinguetur[3]. » Audiunt hæc homines; et quia vere futura sunt impiis, timent; et

[1] I Joan. IV, 18. — [2] Psal. XVIII, 10. — [3] Marc. IX, 43.

continent se a peccato. Habent timorem, et per timorem continent se a peccato. Timent quidem, sed non amant justitiam. Cum autem per timorem continent se a peccato, fit consuetudo justitiæ, et incipit quod durum erat amari, et dulcescit Deus : et jam incipit homo propterea juste vivere, non quia timet pœnas, sed quia amat æternitatem. Exclusus est ergo timor a charitate; sed successit timor castus.

VIII. Quis est iste timor castus? Secundum quem debemus, fratres mei, intelligere quod dictum est : « Beati » omnes qui timent Dominum, qui ambulant in viis » ejus. » Si potuero digne dicere de isto timore casto, adjuvante Domino Deo nostro, multi fortasse hoc timore casto inflammabuntur in amorem castum. Nec possum explicare fortassis, nisi proposita aliqua similitudine. Pone aliquam fœminam castam, timentem virum suum : aliam pone adulteram, et ipsa timet virum suum. Casta timet, ne discedat vir; adultera, ne veniat. Quid si ambo absentes sunt? Illa timet ne veniat, illa ne tardet. Absens est quodam modo cui desponsati sumus, absens est qui nobis arrham dedit Spiritum sanctum, absens est qui nos redemit sanguine suo; sponsus ille, quo nihil est pulchrius; qui quasi fœdus apparuit inter manus persequentium, de quo paulo ante dicebat Isaïas : « Et vidimus eum, et non » habebat speciem neque decorem [1]. » Ergo sponsus noster fœdus est? Absit. Quomodo enim illum virgines amarent, quæ in terra maritos non quæsierunt? Ergo persequentibus fœdus apparuit; et nisi eum fœdum putarent, non insilirent, non flagellis cæderent, non spinis coronarent, non sputis inhonestarent : sed quia fœdus illis apparebat, fecerunt illi ista; non enim habebant oculos unde Christus pulcher videretur. Qualibus oculis Christus pul-

[1] Isaï. LIII, 2.

cher apparuit? Quales oculos quærebat ipse Christus, quando dicebat Philippo: « Tanto tempore vobiscum sum, » et non me vidistis[1]? » Isti oculi mundandi sunt, ut possint videre illam lucem: et leviter tamen perstricti splendore, accenduntur amore, ut sanari velint, et fiant illuminati. Nam ut noveritis quia pulcher est Christus qui amatur, ait Propheta: « Speciosus forma præ filiis homi-» num[2]. » Omnes homines superat illius pulchritudo. Quam rem amamus in Christo? Membra crucifixa, latus perforatum, an charitatem? Quando audimus quia passus est pro nobis, quid amamus? Charitas amatur. Amavit nos ut redamaremus eum; et ut redamare possemus, visitavit nos Spiritu suo. Pulcher est ille, et absens est. Interroget se sponsa, si casta est. In membris sumus omnes, fratres mei, in membris ipsius sumus, ideo unus homo sumus. Videat unusquisque qualem timorem habeat, an eum quem excludit charitas, an castum permanentem in sæculum sæculi. Modo probavit; dico, et probabit. Absens est sponsus noster, interroga conscientiam tuam: Vis ut veniat, an adhuc vis ut tardet? Videte, fratres: ego pulsavi ad ostia pectorum vestrorum, vocem inhabitantium ille audivit. Quid singulorum quorumque modo conscientiæ dixerint, ad aures meas, quia homo sum, pervenire non potuit: ille qui absens est præsentia corporis, sed præsens est vigore majestatis, audivit vos. Quam multi, si dicatur illis: Ecce jam Christus, cras dies judicii, non dicunt: Utinam veniat. Qui enim dicunt, multum amant: et si dicatur illis: Tardabit, timent ne tardet, quia timor castus est. Quomodo autem nunc timetur ne tardet, sic cum venerit, timebitur ne discedat. Erit autem castus iste timor, quia tranquillus et securus. Non enim deseremur

[1] Joan. XIV, 9. — [2] Psal. XLIV, 3.

ab eo, cum invenerit nos, quando quæsivit nos antequam quæreremus eum. Castus ergo timor, fratres mei, hoc habet, venit de amore. Ille autem timor nondum castus, præsentiam et pœnas timet. Timore facit quidquid boni facit; non timore amittendi bonum illud, sed timore patiendi illud malum. Non timet ne perdat amplexus pulcherrimi sponsi, sed timet ne mittatur in gehennam. Bonus est iste timor, utilis est, non quidem permanebit in sæculum sæculi : sed nondum est ille castus permanens in sæculum sæculi.

IX. In quo est castus? Jam iterum interrogo aliquid quod vosmetipsos interrogetis. Si Deus veniens voce propria loqueretur nobis, (Quanquam non taceat loqui per litteras suas,) et diceret homini : Peccare vis, pecca; fac quidquid te delectat; quidquid amaveris in terra, tuum fiat; cui fueris iratus, intereat; quem rapere volueris, rapiatur; quem cædere, cædatur; quem damnare, damnetur; quem possidere, possideas : nemo tibi resistat, nemo tibi dicat : Quid facis? nemo, Noli facere : nemo, Quare fecisti? Abundent tibi omnia ista terrena quæ concupisti, et vive in illis, non usque ad tempus, sed semper : faciem tantum meam nunquam videbis. Fratres mei, unde ingemuistis, nisi quia jam natus est timor castus permanens in sæculum sæculi? Quare percussum est cor vestrum? Si diceret Deus : Faciem meam nunquam videbis : ecce omni ista terrena felicitate, omnibus rebus abundabis, circumfluent te bona temporalia, non illa amittis, non illa deseris : quid vis amplius? Fleret quidem et gemeret timor castus, et diceret : Imo tollantur omnia; et faciem tuam videam. Timor castus exclamaret de Psalmo, et diceret : « Deus virtutum converte nos, et ostende fa» ciem tuam, et salvi erimus[1]. » Timor castus exclamaret

[1] Psal. LXXIX, 8.

de Psalmo, et diceret : « Unam petii a Domino [1]. » Vide quomodo ardeat timor iste castus, amor verus, amor sincerus. « Unam petii a Domino, hanc requiram. » Quid? « Ut inhabitem in domo Domini omnes dies vitæ meæ. » Quid si propter terrenam felicitatem? Audi quid sequitur : « Ut contempler delectationem Domini, et protegar » templum ejus [2] ; » id est, esse templum ejus, et protegi ab eo : « Hanc unam petii a Domino. » Hanc unam si petieritis, ad hanc unam si cor vestrum exercueritis, et hoc solum amittere timueritis, nec invidebitis felicitatibus terrenis, et illam felicitatem veram sperabitis, et eritis in ejus corpore cui cantatur : « Beati omnes qui timent Do» minum, qui ambulant in viis ejus. »

X. « Labores fructuum tuorum manducabis. » O vos, o tu, vos multi qui unus estis, « Labores fructuum tuo» rum manducabis. » Quasi perverse videtur dicere non intelligentibus : debuit enim dicere : Fructum laborum tuorum manducabis. Multi enim manducant fructum laborum suorum. Laborant in vinea, ipsum laborem non manducant ; sed quod de labore ipsorum nascitur, manducant. Laborant circa arbores pomiferas, quis manducet labores? Sed quod illæ arbores attulerint, fructus laboris, ipse jucundat agricolam. Quid sibi vult, « Labores fructuum tuo» rum manducabis? » Modo labores habemus, fructus postea erit. Sed quia et ipsi labores non sunt sine gaudio, propter spem, de qua paulo ante diximus : « Spe gauden» tes, in tribulatione patientes [3] : » modo nos ipsi labores nostri jucundant, et lætos nos faciunt de spe. Si ergo labor noster potuit manducari, et potuit jucundare ; manducatus fructus ipsiùs laboris qualis erit : « Manducabant » labores suos, qui euntes ibant et flebant mittentes se» mina sua [4] : » quanto jucundius manducabunt fructus

[1] Psal. XXVI, 4. — [2] Ibid. — [3] Rom. XII, 12. — [4] Psal. CXXV, 6.

laborum, qui venientes venient cum exultatione portantes manipulos suos? Et ut noveritis, fratres, quia manducatur labor iste, in superiore Psalmo audistis dictum superbis, qui ante lucem volebant surgere, id est, ante Christum, non per humilitatem, qua surrexit Christus: dictum est illis: « Surgite posteaquam sedistis[1]: » id est, humiliamini, et inde surgite; quia et ille humiliari venit, qui exaltatus est propter vos. Et quid dictum est? Qui manducatis panem doloris. Iste est labor fructuum, panis doloris. Nisi enim manducaretur, non diceretur panis. Nisi autem haberet aliquam suavitatem panis iste, nemo illum manducaret. Cum quanta suavitate plorat in gemitu, qui orat? Dulciores sunt lacrymæ orantium, quam gaudia theatrorum. Et audi flammam desiderii, qua manducatur ipse panis, de quo hic dicit: Qui manducatis panem doloris: alio loco dicit amans iste, cujus vocem in Psalmo plerumque agnoscimus, « Factæ sunt mihi lacry- » mæ meæ panis die ac nocte[2]. » Unde factæ sunt lacrymæ panis? Dum dicitur mihi quotidie: « Ubi est Deus tuus? » Antequam enim videamus eum qui nos dilexit, qui nobis pignus dedit, cui desponsati sumus, insultant nobis Pagani, et dicunt: Ubi est quod colunt Christiani? Ostendant nobis quem colunt. Ecce ego ostendo illis Deum meum, et ipsi ostendant mihi Deum suum. Cum tibi hoc dicit Paganus, non invenis quod illi ostendas; quia non est cui ostendas. Redis ergo, et plangis ad Deum: quia illi suspiras, antequam videas et desiderio ipsius gemis; et quia in ipsius desiderio ploras, dulces sunt et ipsæ lacrymæ, et pro cibo tibi erunt, quia factæ sunt tibi et ipsæ panis die ac nocte, dum dicitur tibi quotidie: « Ubi » est Deus tuus? » Sed veniet Deus tuus, de quo dicitur: « Ubi est? » et absterget lacrymas[3], et ipse pro

[1] Psal. CXXVI, 2. — [2] Id. XLI, 4. — [3] Apoc. XXI, 4.

pane lacrymarum succedet, et te in æternum saginabit; quia erit nobiscum verbum Dei, quo pascuntur Angeli. Interim modo labores fructuum, postea fructus laboris. « Labores fructuum tuorum manducabis : beatus es, et » bene tibi erit. Beatus es, » de præsenti est : « Bene tibi » erit, » de futuro est. Cum manducas labores fructuum tuorum, « Beatus es : » cum perveneris ad fructum laborum tuorum, « Bene tibi erit. » Quid dixit? Nam si bene tibi erit, utique beatus eris : et si beatus eris, bene utique tibi erit. Sed interest inter spem et rem. Si spes tam dulcis, quanto res dulcior erit.

XI. Jam veniamus ad illud, « Uxor tua : » Christo dicitur. Ergo uxor ejus, Ecclesia ejus : Ecclesia ejus, uxor ejus, nos ipsi. « Sicut vinea fertilis[1]. » Sed in quibus vinea fertilis? Videmus enim parietes istos intrantes multos steriles : videmus quia istos parietes intrant multi ebriosi, fœneratores, mangones, quærentes sortilegos, euntes ad præcantores et præcantatrices, quando illis caput dolet. Ista est fertilitas vineæ? Ista est ubertas uxoris? Non ipsa est. Istæ spinæ sunt, sed non ubique spinosa. Habet quamdam fertilitatem, et est vinea fertilis : sed in quibus? « In lateribus domus tuæ. » Non omnes dicuntur latera domus. Quæro enim quæ sint latera : quid dicam? Parietes sunt, quasi lapides fortes? Si de hoc habitaculo corporali diceret, forte hoc intelligeremus latera. Latera dicimus domus, eos qui inhærent Christo. Non enim sine causa et in sermone quotidiano dicimus de aliquo, qui forte male agit ex malorum consiliis amicorum ; de illo dicimus : Mala latera habet. Quid est, Mala latera habet? Mali illi inhærent. Ergo et de alio, Bona latera habet : bonis consiliis vivit. Quid est hoc? Bonis consiliis regitur. Ergo latera domus sunt illi qui inhærent Christo? Nec

[1] Psal. CXXVII, 3.

sine causa et ipsa conjux de latere facta est. Viro dormiente, « Eva facta est[1]; » moriente Christo, Ecclesia facta est : et illa de latere viri, cum costa detracta est; et ista de latere viri, quando latus lancea percussum est, et sacramenta profluxerunt[2]. Ergo, « Uxor tua ut vinea » fertilis. » Sed in quibus? « In lateribus domus tuæ. » In aliis qui non adhærent Christo, sterilis. Sed nec illos in vinea computabo.

XII. « Filii tui. » Quæ est uxor, ipsi sunt et filii. In istis carnalibus nuptiis et conjugiis, alia uxor et alii filii : in Ecclesia quæ uxor, ipsi filii. Ad Ecclesiam enim pertinebant Apostoli, et in membris Ecclesiæ erant. Ergo in conjuge ipsius erant, et conjux erant secundum portionem suam, quam in membris obtinebant. Quare ergo de illis dicitur : « Cum recesserit ab eis sponsus, tunc jeju- » nabunt filii sponsi[3]? Ergo ipsa conjux, et ipsi filii. Mirum dico, fratres mei. In verbis Domini invenimus Ecclesiam et fratres ipsius esse, et sorores ipsius esse, et matrem ipsius esse. Nam cum nuntiarentur ei mater ejus et fratres foris stantes[4]; quia foris stabant, typum gerebant. Quis typus matris? Synagoga. Quis typus fratrum carnalium? Judæi foris stantes. Et foris stat synagoga. Nam Maria in lateribus domus ejus, et cognati ejus ex virginis Mariæ consanguinitate venientes, qui in eum crediderunt, in lateribus domus ejus : non in quantum carnali consanguinitate juncti erant, sed in quantum verbum Dei audiebant et faciebant. Hoc enim respondit Dominus, et ait : « Quæ mihi mater, aut qui fratres[5]? » Unde tentaverunt quidam dicere, quia Christus matrem non habuit, quia dixit : « Quæ mihi mater? » Quare? Ergo Petrus et Joannes et Jacobus, et alii Apostoli patres non

[1] Gen. II, 22. — [2] Joan. XIX, 34. — [3] Matth. IX, 15. — [4] Id. XII, 45. — [5] Ibid. 48.

habuerunt in terra? Et tamen quid eis dicit? «Nolite vobis dicere patrem super terram, unus est enim Pater vester, qui in cœlis est[1].» Quod ergo in patre docebat Discipulos, hoc in matre ipse demonstravit. Vult enim Dominus ut consanguinitatibus terrenis præponamus Deum. Defer patri, quia pater est: defer Deo, quia Deus est. Generavit te pater accommodando carnem suam, creavit te Deus adhibendo potentiam suam. Ne irascatur pater cum Deus illi præponitur: imo gaudeat sibi tantum deferri, ut ille inventus esset, qui ei deberet præponi. Ergo quid dicam? Dominus quid ait? « Quæ mihi mater, aut » qui fratres? Et extendit manus in Discipulos suos, et » ait: Ecce mater mea et fratres mei[2]. » Fratres erant, mater quomodo erat? Addidit, Et qui fecerit voluntatem Patris mei, ipse mihi frater et soror et mater est. Puta, frater, propter sexum virilem quem habet Ecclesia; soror, propter fœminas quas hic in membris habet Christus: mater quomodo, nisi quia ipse Christus est in Christianis, quos Christianos, per baptismum quotidie parit Ecclesia? Ergo in quibus intelligis conjugem, in illis matrem, in illis filios.

XIII. Dicatur ergo quales debent esse filii. Quales? Pacifici. Quare pacifici? Quia « Beati pacifici, quia ipsi filii » Dei vocabuntur[3]. » Quia ergo in oliva fructus est pacis: oleum enim pacem significat, quia charitatem significat; sine charitate nulla pax est. Et manifestum est, quia qui diviserunt pacem, non habebant charitatem. Unde jam exposui Charitati Vestræ[4], quare columba folia cum fructu portavit ad arcam[5], ut significaret quia et illi qui foris baptizati sunt, sicut ligna illa extra arcam baptizata sunt, si non sola folia habuerint, id est, verba sola, sed habuerint et

[1] Matth. XXIII, 9. — [2] Id. XVIII, 48, 49. — [3] Id. V, 9. — [4] Vide Tract. VI, in Joan. n. 19. — [5] Gen. VIII, 11.

fructum, quod est charitas, ipsa columba illos reportat ad arcam, et veniunt ad unitatem. Tales ergo filii debent esse « In circuitu mensæ » Domini, « Velut novellatio oliva- » rum. » Perfecta res est, magna beatitudo : jam quis ibi nolit esse? Cum videris aliquem blasphemum habere uxorem, filios, nepotes, et te forte non habere, noli zelare : vide quia et in te completum est, sed spiritaliter. An forte non es in membris? Si non ibi es, plange quia nec hic, nec ibi. Si autem ibi, securus esto : quia etsi ibi et non hic, fructuosius ibi quam hic.

XIV. Si ergo habemus, quare habemus? Quia timemus Dominum. « Ecce sic benedicetur homo, qui timet Domi- » num[1]. » Ille est homo, qui sunt homines; et ipsi homines, homo : quia multi unum, quia Christus unus.

XV. « Benedicat te Dominus ex Sion. » Cœperas enim attendere, « Ecce sic benedicetur homo qui timet Do- » minum[2]. » Jam forte oculi tui ibant per illos, qui non timent Dominum, et videbant ibi uxores fœcundas, filios abundantes circuire mensam patris sui. Nescio qua ibas. « Benedicat te Dominus, » sed « Ex Sion. » Noli quærere illas benedictiones, quæ non sunt ex Sion. Non benedixit Dominus tales, fratres mei? Benedictio ista Domini est : aut si non est a Domino, quis ducet uxorem, si nolit Dominus? Quis possit esse sanus, si nollet Dominus! Aut quis posset esse dives, si nolit Dominus? Dat illa. Sed non vides, quia et pecoribus dedit? Non ergo de Sion est ista benedictio. « Benedicat te Dominus ex Sion : et videas quæ » bona sunt Jerusalem. » Nam illa bona non sunt Jerusalem. Vis videre quia non sunt bona Jerusalem? Et avibus dictum est : « Crescite, et multiplicamini[3]. » Pro magno vis habere quod avibus donatum est? Voce quidem Dei donatum est, quis nesciat? Sed utere bonis istis,

[1] Psal. CXXVII, 4. — [2] Ibid. 5. — [3] Gen. I, 22.

si accipis; et magis cogita quomodo nutrias qui nati sunt, quam ut nascantur. Non enim jam felicitas est habere filios, sed bonos habere. De nutriendis labora, si nati fuerint : si autem non nati, age gratias Deo. Forte minus sollicitus eris, et tamen sterilis non remansisti illius matris. Forte per te nascuntur spiritaliter de ista matre, qui sunt ut novellæ olivarum circumeuntes mensam Domini. Consoletur ergo te Dominus, ut « Videas bona Jerusalem. » Illa enim bona « sunt. » Quare sunt? Quia æterna sunt. Quare sunt? Quia ibi est rex, « Ego sum qui sum[1]. » Ista vero bona sunt, et non sunt: non enim stant; labuntur, fluunt. Filii sunt parvuli, blandiris parvulis; blandiuntur parvuli : numquid stant in eo? Sed optas ut crescant, ut accedat ætas optas. Sed vide quia cum accedit una, altera moritur. Veniente pueritia, moritur infantia; veniente adolescentia, moritur pueritia; veniente juventute, moritur adolescentia; veniente senectute, moritur juventus; veniente morte, moritur omnis ætas. Quod optas gradus ætatis, tot simul optas et mortes ætatum. Non sunt ergo ista. Num deinde nati sunt tibi filii in terra tecum victuri, an potius exclusuri et successuri? Ad eos gaudes qui nati sunt, ut excludaris? Nati enim pueri tanquam hoc dicunt parentibus suis, Eia cogitate ire hinc, agamus et nos mimum nostrum. Mimus est enim generis humani tota vita tentationis : quia dictum est : « Universa vanitas » homo vivens[2]. » Et tamen si gaudetur ad filios successuros; quantum gaudendum est ad filios cum quibus permanebimus, et ad illum patrem cui nati sumus non moriturum, sed ut nos cum illo semper vivamus? Ipsa sunt bona Jerusalem, quia ipsa sunt. « Benedicat te ergo Do» minus ex Sion, et videas quæ bona sunt Jerusalem. » Nam ista quæ attendis bona, cæcus vides. « Videas, » sed

[1] Exod. III, 14. — [2] Psal. XXXVIII, 6.

illa bona quæ corde videntur. Et quandiu videbo bona Jerusalem? « Omnes dies vitæ tuæ. » Sed si vita tua æterna fuerit, in æternum videbis bona Jerusalem. Si autem, fratres mei, ista bona sunt, sed non omnes dies vitæ tuæ vides : non enim quando exis de corpore, moreris. Perseverat vita tua : corpus moritur, sed vita spiritus perseverat. Oculi non vident, quia discessit qui per oculos videbat. Ubicumque est qui per oculos videbat, videt aliquid. Non enim mortuus erat dives ille, qui in terra induebatur purpura et bysso, si mortuus esset, apud inferos non torqueretur[1]. Optandum illi forte erat ut moreretur, sed malo suo vixit apud inferos. Torquebatur enim, et non videbat bona illa quæ in terra dimiserat. Ecce erat vita ipsius talis, et bona illa non videbat. Ergo tu talia desidera bona, quæ videas « Omnes dies vitæ tuæ, » id est, ut cum ipsis bonis vivas in æternum.

XVI. Quæ sunt ergo illa bona, fratres, attendite. Dici possunt bona ista, Aurum est, argentum est, fundus amœnus est, marmorati parietes sunt, tecta laqueata sunt? Absit. Ista abundantius pauperes habent in hac vita. Plus est enim pauperi videri cœlum stellatum, quam diviti tectum inauratum. Fratres, ergo quod est illud bonum, quo accendimur, cui suspiramus, quo inflammamur, propter quod bonum adipiscendum et videndum tantos labores sustinemus, sicut audistis cum legeretur Apostolus, quia omnes, « Qui volunt pie vivere in Christo » Jesu, persecutionem patiuntur[2]. » Non enim modo, quia diabolus per reges non sævit, ideo Christiani non patiuntur persecutionem. Si mortuus est diabolus, mortuæ sunt persecutiones : si autem ille adversarius noster vivit, unde non tentationes suggerit? unde non sævit? unde non minas aut scandala procurat? O si incipias pie

[1] Luc. XVI, 19. — [2] I Tim. III, 12.

vivere, videbis quia omnis qui vult pie vivere in Christo Jesu, persecutionem patietur. Propter quid ergo patimur tantas persecutiones? « Si enim in hac vita in Christo spe» rantes sumus tantum, ait Apostolus, miserabiliores su» mus omnibus hominibus[1].» Propter quid damnati sunt ad bestias Martyres? quod est illud bonum, dici potest? unde, aut quæ lingua dicat? aut quæ aures audiant? Et quidem illud, « Nec auris audivit, nec in cor hominis as» cendit[2]. » Amemus tantum, proficiamus tantum : videtis enim quia pugnæ non desunt, et pugnamus cum concupiscentiis nostris. Pugnamus foris cum infidelibus et inobedientibus hominibus, pugnamus intus cum suggestionibus, cum perturbationibus carnalibus. Ubique pugnamus adhuc, « Quia corpus quod corrumpitur, aggravat » animam[3]. » Pugnamus adhuc, quoniam si spiritus vita est, tamen corpus mortuum est propter peccatum. Sed quid futurum est? « Si autem spiritus ejus habitat in vo» bis, qui suscitavit Christum ex mortuis vivificabit et » mortalia corpora vestra, propter spiritum ejus qui ha» bitat in vobis[4]. » Cum ergo vivificata fuerint membra nostra mortalia, jam nihil resistet spiritui nostro. Non fames erit, non sitis erit, quia de corruptione corporis ista nascuntur. Ideo reficis, quia a te aliquid deficit. Concupiscentiæ delectationum carnalium contra nos pugnant. Mortem portamus infirmitate corporis : sed cum mors ipsa conversa fuerit in illam incommutabilitatem, et corruptibile hoc induerit incorruptionem, et mortale hoc induerit immortalitatem, quid audiet tunc mors? « Ubi est, » mors, contentio tua? ubi est, mors, aculeus tuus[5]? » Et forte moritur, et dicetur : Restant aliqui inimici? Non, sequitur : « Novissima inimica mors[6]. » Cum hæc des-

[1] I Cor. xv, 19. — [2] Id. II, 9. — [3] Sap. IX, 15. — [4] Rom. VIII, 10, 11. — [5] I Cor. xv, 53, 54. — [6] Ibid. 26.

tructa fuerit, immortalitas succedet. Si nullus erit inimicus, « Quasi novissima destruetur mors. » Bonum nostrum cui suspiramus, pax erit. Ecce bonum, fratres, magnum bonum pax vocatur. Quærebatis quid vocaretur : Aurum est, argentum est, an fundus, an vestis? Pax est. Non pax, qualem inter se habent homines, infidam, instabilem, mutabilem, incertam : nec pax talis, qualem secum habet ipse unus homo. Diximus enim quia et secum pugnat homo : usquequo domet omnes cupiditates, adhuc pugnat. Qualis ergo pax? « Quam oculus non » vidit, nec auris audivit[1]. » Qualis pax? De Jerusalem, quia Jerusalem interpretatur visio pacis. Sic ergo « Bene» dicat te Dominus ex Sion, et videas bona quæ sunt Je» rusalem, » et videas « Omnes dies vitæ tuæ. Et videas, non filios tuos tantum, sed « Filios filiorum tuorum[2]. » Quid est, filios tuos? Opera tua quæ hic agis. Qui sunt filii filiorum? Fructus operum tuorum. Facis eleemosynas, filii tui sunt : propter eleemosynas accipis vitam æternam, filii filiorum tuorum sunt. « Videas filios filio» rum tuorum : » et erit quod sequitur, quo concluditur, « Pax super Israël. » Hæc pax vobis prædicatur a nobis, ipsa amatur a nobis, ipsa ut a vobis ametur, optamus. Ad illam pacem perveniunt, qui et hic pacifici fuerint. Illi sunt et hic pacifici, qui et ibi; qui circumeunt mensam Domini tanquam novellatio olivarum, ut non sit sterilis arbor, qualis fuit illa ficulnea, ubi fructum non invenit esuriens Dominus. Et videtis quid ei contigerit. Folia sola habebat, fructum non habebat[3]. Sic sunt qui verba habent, et facta non habent. Veniens esuriens Dominus non ibi invenit quod manducet: quia fidem nostram et facta bona esurit Dominus. Pascamus illum bene vivendo, et pascet nos in æternum nobis vivere donando.

[1] I Cor. II, 9. — [2] Psal. CXXVII, 6. — [3] Matth. XXI, 18, 19.

ENARRATIO

IN PSALMUM CXXVIII.

Sermo ad plebem.

I. Psalmus quem cantavimus, brevis est[1]: sed sicut scriptum est in Evangelio de Zacchæo, statuta brevis, et magnus in opere[2] : sicut scriptum est de illa vidua, quæ duo minuta misit in gazophylacium[3] ; brevis pecunia, sed magna charitas[4] : sic iste Psalmus, si verba numeres, brevis est ; si sententias appendas, magnus est. Non ergo nos poterit diutius usque ad fastidium detinere. Quare? Advertat prudentia vestra, et adsit intentio christiana : sonet verbum Dei volentibus, nolentibus, opportune, importune. Invenit sibi locum, invenit corda ubi requiescat, invenit terram ubi germinet et fructum ferat. Nam quia multi mali sunt et iniqui, quos portat Ecclesia usque in finem, manifestum est : et hi sunt quibus verbum Dei superfluum est ; et aut sic in illos cadit, quomodo semen in via conculcatur, et a volatilibus colligitur[5] ; aut sic in eos cadit, quomodo semen in petrosa loca, ubi non habet terram multam, statim exit, et calefacto sole arescit, quia non habet radicem ; aut sicut inter spinas, quod etsi germinet et conetur in auras surgere, offocatur tamen multitudine spinarum. Tales autem sunt qui verbum Dei contemnunt sicut via, aut qui ad horam gaudent, et

[1] Vide D. Guillon, tom. XXII, pag. 55-66. — [2] Luc. XIX, 3. — [3] Marc. XII, 43. — [4] Luc. XI, 2, etc. — [5] Matth. XIII, 4, etc.

facta tribulatione, sicut æstu solis, arescunt; aut qui cogitationibus et curis et sollicitudine hujus mundi, tanquam spinis avaritiæ offocant quod in illis cœperat germinare. Est autem etiam terra bona, quo semen cum ceciderit, affert fructum, aliud tricenum, aliud sexagenum, aliud centenum : sive parum, sive multum, omnes in horreo erunt. Sunt ergo tales, et propter hos loquimur. Propter hos loquitur Scriptura, propter hos non tacet Evangelium. Sed et illi audiant, ne forte aliud sint hodie, aliud cras; ne forte mutentur audiendo, aut arent viam, aut lapides purgent, aut spinas evellant. Dicat Spiritus Dei, dicat nobis, cantet nobis; sive velimus saltare, sive nolimus, cantet ipse. Sicut enim qui saltat, membra movet ad cantum : sic qui saltant ad præceptum Dei, operibus obtemperant sono. Ideo qui noluerunt hoc facere, quid illis Dominus dicit in Evangelio? « Cantavimus vo- » bis, et non saltastis; planximus, et non lamentastis[1]. » Cantet ergo : credimus in Dei misericordiam, quia erunt de quibus nos consoletur. Nam qui pertinaces sunt, perseverantes in malitia, quamvis audiant verbum Dei, scandalis quotidie perturbant Ecclesiam. De talibus dicit iste Psalmus; sic enim cœpit :

II. « Sæpe expugnaverunt me a juventute mea[2]. » Ecclesia loquitur de his quos tolerat, et tanquam diceretur : Numquid modo? Olim est Ecclesia : ex quo vocantur sancti, est Ecclesia in terra. Aliquando in solo Abel Ecclesia erat, et expugnatus est a fratre malo et perdito Caïn. Aliquando in solo Enoch Ecclesia erat, et translatus est ab iniquis[3]. Aliquando in sola domo Noë Ecclesia erat, et pertulit omnes qui diluvio perierunt, et sola arca natavit in fluctibus, et evasit ad siccum[4]. Aliquando in solo

[1] Matth. xi, 17. — [2] Psal. cxxviii, 1. — [3] Gen. iv, 8. — [4] Gen. v, 24, et vi, 8.

Abraham Ecclesia erat, et quanta pertulit ab iniquis, novimus. In solo filio fratris ejus Lot, et in domo ejus in Sodomis Ecclesia erat, et pertulit Sodomorum iniquitates et perversitates [1], quousque Deus eum de medio ipsorum liberavit. Cœpit esse et in populo Israël Ecclesia, pertulit Pharaonem et Ægyptios. Cœpit et in ipsa Ecclesia, id est, in populo Israël numerus esse sanctorum : Moyses et cæteri sancti pertulerunt iniquos Judæos populum Israël. Ventum est et ad Dominum nostrum Jesum Christum, prædicatum est Evangelium, dixit in Psalmis : « Annun» tiavi et locutus sum ; multiplicati sunt super nume» rum [2]. » Quid est, « Super numerum ? » Non solum illi crediderunt, qui pertinent ad numerum sanctorum ; sed et super numerum intrarunt ; multi justi, sed et plures iniqui ; et pertulerunt justi iniquos. Quando ? In Ecclesia. Numquid modo solum, ex quo enumerat, ex quo commemorat ? Ideo ne miraretur modo Ecclesia, vel ne quisquam miraretur in Ecclesia, volens esse membrum bonum Ecclesiæ, audiat et ipsam Ecclesiam matrem suam dicentem sibi : Noli mirari ad ista, fili : « Sæpe expugna» verunt me a juventute mea [3]. »

III. Magnus affectus sic cœpisse Psalmum : « Sæpe ex» pugnaverunt me a juventute mea. » Quasi aliquid jam loquebatur : videtur enim non cœpisse, sed respondisse. Respondit autem, quibus ? Cogitantibus et dicentibus : Quanta mala perferimus, quanta scandala crebrescunt quotidie, quando iniqui intrant in Ecclesiam et portamus eos ? Respondeat autem Ecclesia de quibusdam, id est, de fortiorum voce respondeat querelis infirmorum, et confirment firmi infirmos et grandes parvulos, et dicat Ecclesia : « Sæpe expugnaverunt me a juventute mea. Dicat » vero Israël : Sæpe expugnaverunt me a juventute mea. »

[1] Gen. XIX, 4. — [2] Psal. XXXIX, 6. — [3] Id. CXXVIII, 2.

Dicat illud, non illud timeat. Quo enim valet, quod cum dixisset : « Sæpe expugnaverunt me, » addidit « A juventute mea ? » Jam modo Ecclesiæ senectus expugnatur, sed non timeat : dicat : « Sæpe expugnaverunt me a juventute mea. » Numquid ideo non pervenit ad senectutem, quia non cessaverunt illi expugnando ? numquid delere potuerunt ? « Dicat vero Israël : » et consoletur se Israël, consoletur se ipsa Ecclesia de præteritis exemplis, et dicat : « Sæpe expugnaverunt me a juventute mea. »

IV. Quare expugnaverunt ? « Etenim non potuerunt » mihi. Supra dorsum meum fabricaverunt peccatores, » longe fecerunt injustitiam suam[1]. » Quare expugnaverunt ? « Quia non potuerunt mihi. » Quid est, « Non potuerunt mihi ? » Fabricare. Quid est, « Non potuerunt » mihi ? » Non illis consensi ad malum. Omnis enim malus ideo persequitur bonum, quia non illi consentit bonus ad malum. Faciat aliquid mali, non objurget episcopus, bonus est episcopus : objurget episcopus, malus est episcopus. Rapiat aliquid, taceat cui rapit, bonus est : saltem loquatur et reprehendat, etsi non repetat, malus est. Malus est qui reprehendit raptorem, et bonus est qui rapit. Ambulet. « Manducemus et bibamus, cras enim moriemur[2]. » Contra Apostolus : « Corrumpunt bonos mores » colloquia mala[3]. » Sobrii estote justi, et nolite peccare. Sonat verbum, sonat sermo contradictor libidinis : at ille amicus libidinis suæ, et inimicus sermoni contradicenti amicæ suæ, infestus est, et odit sermonem Dei. Facta est amica avaritia, inimicus Deus. Contradicit enim Deus avaritiæ, et vult nihil possideri ab avaritia. Ego possidear, clamat. Quid vis ab avaritia possideri ? Dura jubet, levia jubeo : onus ejus grave, sarcina mea levis est : jugum ejus asperum est, jugum meum lene est[3]. Noli velle ab avari-

[1] Psal. CXXVIII, 3. — [2] Isaï. XXII, 13, et I Cor. XV, 32-34. — [3] Matth. XI, 30.

tia possideri. Jubet avaritia ut mare transeas, et obtemperas, jubet ut te ventis procellisque committas; jubeo ego ut ante ostium tuum ex eo quod habes des pauperi : piger es ad faciendum ante te opus bonum, et strenuus es ad transeundum mare. Quia avaritia imperat, servis : quia Deus jubet, odisti. Et quid? Cum odisse cœperit, incipit velle criminari eos a quibus audit bona præcepta, et velle per suspiciones suas crimina quærere servorum Dei. Qui nobis ista dicunt, ista non faciunt ipsi? Et ista sive quæ fiunt, sive quæ non fiunt, dicuntur fieri; et quæ fiunt bene, dicuntur male fieri : et quæ toleramus, ad culpam nostram applicantur. Nos quid respondemus? Noli me attendere, sermonem istum attende : ipse tibi loquitur per quemlibet, huic tu inimicus es. Concorda cum adversario tuo, cum es cum eo in via[1]. Adversarium tuum sermonem Dei fecisti. Noli attendere quia ille tibi loquitur. Malus est per quem tibi loquitur : sed non est malus, qui tibi loquitur, sermo Dei. Accusa Deum, accusa, si potes.

V. Creditis, fratres, huc usque pervenisse eos, de quibus dicitur, « Sæpe expugnaverunt me a juventute mea, » ut etiam ipsum Deum accusare non dubitent? Accusas avarum, et ille accusat Deum quia fecit aurum. Noli avarus esse. Et non faceret Deus aurum. Jam hoc restat, quia mala tua opera cohibere non potes, accusas opera bona Dei : displicet tibi creator et fabricator mundi. Non faceret et solem : quia multi in fenestris contendunt de luminaribus, et ad judicia se trahunt. O si vitia nostra cohibeamus! Quia bona sunt omnia, quia bonus Deus qui fecit omnia : et laudant illum opera sua, considerata quia bona sunt, ab eo qui habet spiritum consideranti, spiritum pietatis et sapientiæ. Undique laudatur Deus ab operibus suis. Quomodo illum laudant opera sua per os trium puerorum?

[1] Matth. v, 25.

quid prætermissum est? Laudant cœli, laudant Angeli, laudant sidera, laudant sol et luna, landant dies et noctes [1], laudant quidquid germinat de terra, laudat quidquid natat in mari, laudat quidquid volitat in aere, laudant omnes montes et colles, laudant frigora et æstus, et cætera omnia quæ Deus fecit, audistis quia laudant Deum: numquid audistis ibi quia laudat Deum avaritia, quia laudat Deum luxuria? Non laudant ista, quia non ipse illa fecit. Laudant ibi homines Deum: hominis creator est Deus. Avaritia opus est mali hominis; homo ipse opus est Dei. Et quid vult Deus? Occidere in te quod ipse fecisti, et salvare quod ipse fecit.

VI. Noli fœnerare. Tu accusas Scripturam dicentem, « Qui pecuniam suam non dedit ad usuram [2]. » Non ego illud scripsi, non de ore meo primo exiit: Deum audi. Et ille: Clerici non fœnerent. Et forte qui tibi loquitur, non fœnerat: sed si fœnerat, fac quia et ipse fœnerat; numquid fœnerat qui per ipsum loquitur? Si facit quod tibi dicit, et non tu facis; tu in ignem [3], ille in regnum. Si non facit quod tibi dicit, et pariter facit mala quæ facis, et dicit bona quæ non facit; pariter in ignem. « Fœnum » ardebit, verbum autem Domini manet in æternum [4]. » Numquid ardet sermo, qui tibi per illum locutus est? Aut Moyses est quitibi loquitur, id est, bonus et justus famulus Dei; aut Pharisæus est cathedram Moysi sedens. Audisti et de ipsis: « Quæ dicunt facite; quæ autem faciunt » facere nolite [5]. » Non habes tu unde te excuses, quando sermo Dei tibi loquitur. Quia non potes interficere sermonem Dei, criminari quæris eos per quos loquitur tibi sermo Dei. Quære quantum vis, dic quantum vis, blasphema quantum vis. « Sæpe expugnaverunt me a juventute mea:

[1] Dan. III, 57-90. — [2] Psal. XIV, 5. — [3] *Supple* vadis. — [4] Isaï. XL, 8. — [5] Matth. XXIII, 3.

» dicat vero Israël, Sæpe expugnaverunt me a juventute » mea. » Audent etiam fœneratores dicere, Non habeo aliud unde vivam. Hoc mihi et latro diceret, deprehensus in fauce; hoc et effractor diceret, deprehensus circa parietem alienum; hoc mihi et leno diceret, emens puellas ad prostitutionem; hoc et maleficus incantans mala, et vendens nequitiam suam : quidquid tale prohibere conaremur, responderent omnes, quia non haberent unde viverent, quia inde se pascerent; quasi non hoc ipsum in illis maxime puniendum est, quia artem nequitiæ delegerunt, unde vitam transigant. et inde se volunt pascere, unde offendant eum a quo omnes pascuntur.

VII. Sed cum clamaveris hoc et dixeris, illi respondent, Si sic, non huc accedimus. Si sic, non intramus in ipsam Ecclesiam. Veniant, intrent, audiant : « Sæpe expugna» verunt me a juventute mea. Etenim non potuerunt » mihi : supra dorsum meum fabricaverunt peccatores : » hoc est, non potuerunt agere ut consentiam, fecerunt quod portem. Quam præclare dictum est, quam optime significavit, « Etenim non potuerunt mihi : supra dorsum » meum fabricaverunt peccatores. » Agunt nobiscum, primo ut consentiamus illis ad facta mala : si non consenserimus, Tolerate nos, dicunt. Ergo quia non potuisti mihi, ascende in dorsum meum : portare te habeo quousque veniat finis[1]. Sic enim mihi præceptum est, ut fructum afferam cum tolerantia. Non te corrigo, tolero te : aut forte cum tolero te, corrigis te. Si non te corrigis usque in finem, tolero te usque in finem : et usque in finem super dorsum meum eris, usque ad tempus. Numquid semper super dorsum meum eris? Veniet enim qui inde te excutiat. Veniet tempus messis, veniet finis sæculi, immittet Deus messores. Messores autem Angeli sunt : se-

[1] Luc. VIII, 15.

parant malos de medio justorum, sicut zizania a tritico; frumentum recondent in horreo, paleam autem comburent igni inextinguibili[1]. Portavi quousque potui : jam gaudens transeo in horreum Dei, et securus canto, « Sæpe expug-» naverunt me a juventute mea. »

VIII. Quid enim mihi facere potuerunt, quia « Expugna-» verunt me a juventute mea? » Exercuerunt me, non oppresserunt. Valuerunt mihi sicut ignis ad aurum, non sicut ignis ad fœnum. Ignis enim accedens ad aurum, sordem tollit; accedens ad fœnum, in cinerem vertit. « Etenim non potuerunt mihi : » quia non consensi, quia non me fecerunt quales sunt ipsi. « Supra dorsum meum fa-» bricaverunt peccatores, longe fecerunt injustitiam suam. » Fecerunt quod tolerem, et non fecerunt cui consentirem. Jam ergo injustitia ipsorum longe est a me. Mali mixti sunt bonis, non solum in sæculo; sed et in ipsa intus Ecclesia mali mixti sunt bonis. Nostis, et probastis; et magis probabitis, si boni fueritis. « Cum enim crevisset herba et » fructum fecisset, tunc apparuerunt zizania[2]. » Nulli apparent mali in Ecclesia, nisi ei qui fuerit bonus. Nostis ergo quia mixti sunt, et semper et ubique dicit Scriptura, quia non separabuntur, nisi in fine. Sic quomodo mixti sunt, longe sunt a se. Ne quis ergo ex eo quod mixti sunt mali inter bonos, putaret iniquitatem esse juxta justitiam, « Non potuerunt, inquit, mihi : » id est, dixerunt, et male dixerunt, « Manducemus et bibamus, cras enim » moriemur[3]. » Non corruperunt sermones mali mores bonos : in eo quod audivi a Deo, non cessi sermonibus hominum. Fecerunt mihi peccatores quod portarem, non cui commiscerer, et facta est iniquitas eorum longe a me. Quid enim tam prope, quam duo homines in una Ecclesia? quid tam longe, quam iniquitas a justitia? Ubi enim consensio,

[1] Matth. XIII, 27-43. — [2] Ibid. 26. — [3] Isaï. XXII, 13, et I Cor. XV, 32.

ibi propinquitas. Ligantur duo, et mittuntur ad judicem; latro et colligatus, ille sceleratus, ille innocens, una catena ligantur, et longe sunt a se. Quantum longe sunt a se? Quantum longe est scelus ab innocentia. Ecce isti longe sunt ab invicem. Alius latro in Hispania facit scelera, proximus ei est qui facit in Africa. Quantum proximus? Quantum sibi junguntur scelus et scelus, quantum sibi junguntur latrocinium et latrocinium. Nemo ergo timeat mixtos sibi corpore malos. Longe ab illis sit corde, et securus portat quod non timet. « Longe fecerunt injustitiam suam. »

IX. Quid occurrit? Florent illi qui regnant inique : et ut sermonem loquamur vulgi, tonant iniqui, extolluntur in typhos, in calumnias. Quid ergo, semper hoc? Non. Audi quod sequitur : « Dominus justus concidet cervices » peccatorum. » Intendat Charitas Vestra. « Dominus, » inquit, justus concidet cervices peccatorum[1]. » Quis non contremiscat? Quis enim non peccavit? « Dominus » justus concidet cervices peccatorum. » Omnibus qui audiunt, intrat tremor in cor, si credunt Scripturæ Dei. Si enim sibi sine causa tundunt homines pectora, mentiuntur quia tundunt pectora, si justi sunt : et in eo quod mentiuntur Deo, fiunt peccatores. Si ergo veraciter sibi tundunt pectora, peccatores sunt. Et quis nostrum non sibi tundit pectus? Et quis nostrum non elidit oculos ad terram, sicut ille Publicanus, et dicit, « Domine propi- » tius esto mihi peccatori[2]? Si ergo omnes peccatores, et nemo invenitur sine peccato; omnibus timendus est gladius in cervices : quia « Dominus justus concidet cer- » vices peccatorum. » Non puto, fratres mei, quia omnium peccatorum : sed in membro quod percutit, ibi designat quos peccatores percutiat. Non enim dixit, Dominus justus concidet manus peccatorum : aut, Dominus

[1] Psal. CXXVIII, 4. — [2] Luc. XVIII, 13.

justus concidet pedes peccatorum, non dixit : sed quia peccatores superbos volebat intelligi, superbi autem omnes cervicati sunt, qui non solum faciunt mala, sed nec agnoscere volunt, et quando objurgantur, justificant se : (Ecce fecisti, saltem agnosce quid feceris : odit Deus peccatorem, oderis et tu ; conjungere Deo, simul persequemini peccatum tuum. Non, inquit : ego bene feci, Deus male fecit. Quid hoc est? Ego nihil mali feci, inquit : quia Saturnus fecit, quia Mars fecit, quia Venus fecit : ego nihil feci, stellæ fecerunt. Justificas te, accusas Deum qui fecit stellas, qui ornavit cœlum.) Itaque quoniam justificas peccatum tuum, et superbis adversus Deum, quia te facis extra culpam, et Deum in culpa, et tantum erexisti cervicem tuam, et cucurristi contra Deum, sicut scriptum est in Job, dicebat de impio peccatore, « Currens adver» sus Deum in crassa cervice scuti sui[1]; » et ibi cervicem nominavit : quia sic te erigis, et non elidis oculos ad terram, et tundis pectus, et dicis : Domine, propitius esto » mihi peccatori; sed jactas te de meritis tuis : « Et vis » mecum, inquit Deus, judicio contendere, intrare me» cum ad judicium[2] : » cum debeas in reatu tuo satisfacere Deo, et clamare ad illum, quod clamatur in alio Psalmo, « Si iniquitates observaveris, Domine, Domine, quis sus» tinebit[3]? » clamare ad illum, quod clamatur in alio Psalmo, « Ego dixi, Domine, miserere mei, sana animam » meam, quia peccavi tibi[4]. » Quoniam hæc non vis dicere, sed justificas facta tua adversus sermonem Dei, venit in te quod sequitur Scriptura, et dicit, « Dominus justus » concidet cervices peccatorum[5]. »

X. « Confundantur, et avertantur retrorsum, omnes » qui oderunt Sion. » Qui oderunt Sion, oderunt Eccle-

[1] Job. xv, 26. — [2] Jerem. II, 29. — [3] Psal. CXXIX, 3. — [4] Id. XL, 5. — [5] Id. CXXVIII, 5.

siam : Sion Ecclesia est. Et qui intrant in Ecclesiam ficte, oderunt Ecclesiam. Qui nolunt observare verbum Dei, oderunt Ecclesiam. « Super dorsum meum fabricave» runt. » Quid factura est Ecclesia, nisi portatura usque in finem ?

XI. Sed quid de illis dicit ? Sequitur, « Fiant sicut fœ» num tectorum, quod prius quam evellatur aruit[1]. » Fœnum tectorum, herba est quæ nascitur in tectis, in solario integulato. In alto videtur, et radicem non habet. Quanto melius humilius nasceretur, et lætius viresceret ? Modo nascitur altius ad celeriorem ariditatem. Nondum evulsum est, et aruit : nondum finiti sunt in judicio Dei, et jam non habent succum viriditatis. Attendite opera ipsorum, et videte quia aruerunt. Sed vivunt, et hic sunt : nondum ergo avulsi sunt. Aruerunt, sed nondum avulsi sunt. Facti sunt « Sicut fœnum tectorum, quod prius quam evellatur » aruit. »

XII. Et venient messores, sed non de illis implent manipulos. Venturi sunt enim messores, et collecturi sunt triticum in horreum, et zizania alligabunt, et mittent in ignem. Sic et fœnum tectorum expurgatur, et quidquid inde evellitur, in ignem mittitur ; quia et prius quam evelleretur aruit. Non inde implet messor manus. Sequitur enim, et dicit, « Non replevit manum suam messor, et sinum » suum qui manipulos colligit[2]. Messores autem Angeli » sunt[3], » Dominus dicit.

XIII. « Et non dixerunt transeuntes viam, Benedictio » Domini super vos, benediximus vos in nomine Domini[4]. » Nostis enim, fratres, quando transitur per operantes, est consuetudo ut dicatur illis, « Benedictio Domini super » vos. » Et magis ista consuetudo erat in gente Judæorum. Nemo transibat et videbat aliquos facere aliquod

[1] Psal. CXXVIII, 6. — [2] Ibid. 7. — [3] Matth. XIII, 39. — [4] Psal. CXXVIII, 8.

opus in agro, vel in vinea, vel in messe, vel aliquid hujusmodi : non licebat transire sine benedictione. Alii sunt qui manipulos colligunt, alii sunt transeuntes viam. Qui manipulos colligunt, non de illis replent manus; quia non colligitur ad horreum fœnum tectorum. Qui sunt qui manipulos colligunt? Messores. Qui sunt messores? Dominus dixit : « Messores autem Angeli sunt[1]. » Qui sunt transeuntes? Illi qui jam per viam istam, id est, per vitam istam transierunt hinc ad patriam. Apostoli transeuntes erant in ista vita, Prophetæ transeuntes erant. Quos benedixerunt Prophetæ et Apostoli? Illos in quibus radicem charitatis viderunt. Quos autem invenerunt in tectis eminere et superbire in cervice scuti sui, dixerunt contra illos quod futuri erant, benedictionem autem super eos non dederunt. Ergo omnes istos malos quos portat Ecclesia, qui legitis in Scripturis, invenitis maledictos designatos ad Antichristum pertinere, ad diabolum pertinere, ad paleam pertinere, ad zizania pertinere. Et multa innumerabilia per similitudinem dicuntur de illis : « Quia non om- » nis qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in regnum » cœlorum[2]. » Nullam invenis Scripturam, quæ de illis bene loquatur, quia transeuntes viam non illos benedixerunt. Transeuntes Prophetæ omnia de illis mala dixerunt. Ecce et iste quem portamus, David transiit viam; audistis quid de illis dixit : « Dominus justus concidet cervices » peccatorum. Confundantur, et avertantur retrorsum, » omnes qui oderunt Sion. Fiant sicut fœnum tectorum, » quod prius quam evellatur aruit. Non replevit manum » suam messor, et sinum suum qui manipulos colligit. » Hæc de illis dixit. Non ergo supra illos iste transiens benedixit, et impletum est etiam per illum, quod ipse dixit, « Et non dixerunt transeuntes viam, Benediximus vos

[1] Matth. XIII, 39. — [2] Id. VII, 21.

» in nomine Domini. » Et isti transeuntes sive Prophetæ, sive Patriarchæ, sive Apostoli, quicumque transierunt, si bene vivimus, fratres, benedixerunt nos « In nomine Domini. » Quando me, inquis, benedixit Paulus? quando me benedixit Petrus? Attende in Scripturis, vide si bene vivis, et vide ibi benedictum te fuisse. Omnes bene viventes benedixerunt. Et quomodo benedixerunt? « In nomine Domini : » non in nomine suo, sicut hæretici. Qui enim dicunt, Quod nos damus, hoc est sanctum : in nomine suo volunt benedicere, non in nomine Domini. Qui autem dicunt, Non sanctificat nisi Deus, nec quisquam est bonus nisi dono Dei : ipsi in nomine Domini benedicunt, non in nomine suo; quia amici sunt sponsi, nolunt esse adulteri sponsæ[1].

ENARRATIO

IN PSALMUM CXXIX.

Sermo ad plebem.

1. Quoniam vos non solum oculis corporis, sed etiam corde vigilare præsumimus, intelligenter nos cantare oportet : « De profundis clamavi ad te, Domine; Domine, » exaudi vocem meam[2]. » Etenim vox hæc ascendentis est pertinens ad Canticum graduum. Debet itaque unusquisque nostrum videre in quo profundo sit, de quo clamet ad Dominum. Clamavit de profundo Jonas, de ventre ceti[3]. Erat non solum sub fluctibus, verumetiam in visceribus belluæ : nec tamen illud corpus et illi fluctus inter-

[1] Joan. III, 19. — [2] Psal. CXXIX, 1, 2. — [3] Jon. II, 2.

cluserunt orationem ne perveniret ad Deum, et venter bestiæ non potuit tenere vocem deprecantis. Penetravit omnia, disrupit omnia, pervenit ad aures Dei : si tamen dicendum est, quia disruptis omnibus pervenit ad aures Dei ; quando aures Dei in corde precantis erant. Ubi enim Deum præsentem non habet, cujus fidelis est vox? Verumtamen et nos debemus intelligere de quo profundo clamemus ad Dominum. Profundum enim nobis est vita ista mortalis. Quisquis se in profundo intellexerit, clamat, gemit, suspirat, donec de profundo eruatur, et veniat ad eum qui super omnes abyssos sedet et super Cherubim, super omnia quæ creavit, non solum corporalia, sed etiam spiritalia ; donec ad eum veniat anima, donec ab illo liberetur imago ipsius, quod est homo, quæ in hoc profundo tanquam assiduis fluctibus exagitata detrita est : et nisi renovetur et reparetur a Deo, qui illam impressit quando formavit hominem ; (Idoneus potuit esse homo ad casum suum, non est idoneus ad resurrectionem suam ;) semper in profundo est : nisi liberetur, ut dixi, semper in profundo est. Sed cum de profundo clamat, surgit de profundo, et ipse clamor non eum permittit multum in imo esse. Valde enim in profundo sunt, qui nec clamant de profundo. Dicit Scriptura, « Peccator, cum venerit in » profundum malorum, contemnit[1]. » Jam videte, fratres, quale profundum sit, ubi contemnitur Deus. Cum quisque viderit se quotidianis peccatis obrutum, acervis quibusdam et molibus quibusdam iniquitatum premi, si dictum illi fuerit ut Deum roget, irridet. Quibus modis? Primo dicit, Si Deo displicerent facinora, ego viverem? Si curaret Deus res humanas, ad tanta scelera quæ feci, non solum viverem, sed et bene mihi esset? Solet enim hoc illis evenire, qui multum in profundo sunt, et pros-

[1] Prov. XVIII, 3.

perantur in iniquitatibus suis. Et tanto magis in profundo merguntur, quanto magis videntur esse felices : fallax enim felicitas, ipsa major est infelicitas. Deinde et hoc solent homines dicere, Jam quoniam multa feci et damnatio imminet, hoc perdo, quod non facio quidquid possum : et, Ex hoc perdor, cur non facio quidquid possum? Quomodo solent desperati latrones dicere, Sic me occisurus est judex pro decem homicidiis, quomodo pro quinque, quomodo pro uno ; quare non jam quidquid mihi occurrerit facio ? Hoc est, Peccator cum venerit in profundum malorum, contemnit. Sed Dominus Jesus Christus qui nec profunda nostra contempsit, qui usque ad istam vitam venire dignatus est, promittens remissionem omnium peccatorum, etiam de profundo excitavit hominem, ut clamaret de profundo sub molibus peccatorum, et perveniret vox peccatoris ad Deum. Unde clamantis, nisi de profundo malorum?

II. Et videte quia vox peccatoris clamat de profundo : « De profundis clamavi ad te, Domine; Domine, exaudi vo- » cem meam. Fiant aures tuæ intendentes in vocem de- » precationis meæ. » Unde clamat? De profundo. Quis est ergo qui clamat? Peccator. Et qua spe clamat? Quia qui venit solvere peccata, dedit spem etiam in profundo posito peccatori. Ideo quid sequitur post istas voces? « Si » iniquitates observaveris, Domine ; Domine, quis sustinebit? » Ecce aperuit de quo profundo clamaret. Clamat enim sub molibus et fluctibus iniquitatum suarum. Circumspexit se, circumspexit vitam suam, vidit illam undique flagitiis et facinoribus coopertam : quacumque respexit, nihil in se bonum invenit, nihil illi justitiæ serenum potuit occurrere. Et cum tanta et tam multa peccata undique et catervas scelerum suorum videret, tanquam expavescens exclamavit, « Si iniquitates observaveris,

» Domine, Domine, quis sustinebit ? » Non dixit, Ego non sustinebo; sed, « Quis sustinebit? » Vidit enim prope totam vitam humanam circumlatrari peccatis suis, accusari omnes conscientias cogitationibus suis, non inveniri cor castum præsumens de sua justitia. Si ergo cor castum non potest inveniri, quod præsumat de sua justitia; præsumat omnium cor de misericordia Dei, et dicat, « Si » iniquitates observaveris, Domine, Domine, quis sus» tinebit? »

III. Quare autem spes est? « Quoniam apud te propi» tiatio est[1]. » Et quæ est ista propitiatio, nisi sacrificium? Et quod est sacrificium, nisi quod pro nobis oblatum est? Sanguis innocens fusus delevit omnia peccata nocentium : pretium tantum datum redemit omnes captivos de manu captivitatis inimici. Ergo « Est apud te pro» pitiatio. » Nam si non esset apud te propitiatio, si judex solum esse velles et misericors esse nolles, observares omnes iniquitates nostras, et quæreres eas, quis sustineret? Quis ante te staret, et diceret, Innocens sum? Quis staret in judicio tuo? Spes ergo una est, « Quoniam est apud te propitiatio. Propter legem tuam sustinuit te, Domine. » Quam legem? Quæ reos fecit? data est enim lex sancta, justa[2], bona Judæis, sed reos eos potuit facere. Non data est lex quæ posset vivificare[3], sed quæ ostenderet peccata peccatori. Peccator enim oblitus erat se, nec videbat se : data est illi lex, ut videret se. Fecit reum lex, liberavit lator legis : Lator enim legis Imperator est. Lex data est quæ terreat et constringat in reatum : et non solvit lex a peccatis, sed ostendit peccata. Et forte sub ipsa lege positus, animadvertit iste in profundo quanta fecerit contra legem, et sic exclamavit dicens, « Si iniquitates observa» veris, Domine, Domine, quis sustinebit? » Est ergo lex

[1] Psal. CXXIX, 4. — [2] Rom. VII, 12. — [3] Gal. III, 21.

misericordiæ Dei, lex propitiationis Dei. Illa timoris fuit, est alia lex charitatis. Lex charitatis da veniam peccatis, delet præterita, admonet de futuris : in via non deserit comitem, comes fit ei quem ducit in via. Sed concordatum est cum adversario[1], dum es cum eo in via. Est enim sermo Dei adversarius tuus, quandiu cum illo non concordas. Concordas autem, cum cœperit te delectare facere quod dicit sermo Dei. Jam qui erat adversarius, fit amicus : sic finita via, non erit qui tradat te judici. Ergo « Propter » legem tuam sustinui te, Domine. » Quia dignatus es legem misericordiæ afferre, mihi dimittere omnia peccata mea, dare mihi de cætero monita ne te offendam : in ipsis monitis si quid forte titubavero, dedisti mihi remedium, quo te orem, dicens, « Dimitte nobis debita nostra, si» cut et nos dimittimus debitoribus nostris[2]. » Hanc legem statuisti mihi, ut quomodo dimitto, dimittatur mihi. « Propter hanc legem sustinui te, Domine. » Expectavi quando venias et liberes ab omni necessitate, quia in ipsa necessitate non deseruisti legem misericordiæ.

IV. Audi quam legem dicat, si nondum intellixisti quia legem modo dicit charitatis; audi Apostolum : « Invicem » onera vestra portate, et sic implebitis legem Christi[3]. » Qui portant invicem onera sua, nisi qui habent charitatem? Qui non habent charitatem, graves sunt sibi : qui autem habent charitatem, portant se. Læsit te aliquis, petit veniam; si non dimittis, non portas onus fratris tui; si dimittis, portas infirmum. Et tu si forte in aliquam infirmitatem cecideris, quasi homo, oportet ut sic te portet et ille, quemadmodum et tu. Audi quid præcesserit : « Fratres, inquit, si præoccupatus fuerit homo in aliquo » delicto, vos qui spiritales estis, instruite hujusmodi in » spiritu lenitatis[4]. » Et ne forte quia spiritales monuerat,

[1] Matt. v, 25. — [2] Id. vi, 12. — [3] Gal. vi, 2. — [4] Ibid. 1.

veluti securi sibi viderentur, continuo subjecit, « Intendens te ipsum, ne et tu tenteris. » Deinde quod commemoravi, subjunxit, « Alter alterius onera portate, et sic » adimplebitis legem Christi. » Unde dicit, « Propter legem tuam sustinui te, Domine. » Dicuntur cervi, quando transeunt freta in proximas insulas pascuæ gratia, capita super se invicem ponere; et unus qui ante est solus portat caput, et non ponit super alterum : sed cum et ipse defecerit, tollit se ab anteriore parte, et redit posterius, ut et ipse in altero requiescat : et sic portant omnes onera sua, et perveniunt ad quod desiderant; et non patiuntur naufragium, quia quasi navis est illis charitas. Itaque charitas portat onera, sed non timeat ne prematur talibus oneribus : ne peccatis suis unusquisque prematur, attendat. Nam quando portas infirmitatem fratris tui, non te onerant peccata ipsius. Plane si consentias, jam tua te premunt, non alterius. Quisquis enim consenserit peccatori, non alienis, sed suis gravatur. Consensio enim ad peccatum alterius, tuum fit peccatum; et non est quare queraris quod peccata aliena te premant. Dicitur enim tibi, Premunt te sed tua. Vidisti furem, cucurristi cum eo[1]. Quid est hoc? Pedibus ambulasti ad furtum : imo mente conjunxisti te furi. Quod ipsius solum erat, factum est et tuum; quia placuit tibi. Si autem displicuerit tibi, et oraveris pro eo, et deprecatus veniam dederis, ut possis libera fronte dicere in precibus tuis, quas tibi Jurisperitus cœlestis dictavit, « Dimitte nobis debita nostra, sicut et » nos dimittimus debitoribus nostris[2] : » didicisti portare onera fratris tui; ut et alius portet si qua sunt tua, et fiat in vobis quod ait Apostolus, « Invicem onera vestra » portate, et sic implebitis legem Christi[3]. » Ita securus

[1] Psal. XLIX, 18. — [2] Matth. VI, 12. — [3] Gal. VI, 2.

cantas quod modo dictum est, « Propter legem tuam » sustinui te, Domine.

V. Hanc autem legem qui non servat, nec sustinet Dominum; nec si velit sustinere, causa est quare sustineat, inaniter sustinet. Venturus est enim Dominus, et inventurus peccata tua. Quod autem perfecta justitia vixisti, non est inventurus homicidia forte. Gravia sunt enim et valde majora. Non est inventurus adulterium, non est inventurus furta, non est inventurus rapinam, non est inventurus maleficia, non est inventurus idololatriam, non est ista inventurus : nihil ergo est inventurus? Audi sermonem Evangelii : « Qui dixerit fratri suo, Fatue. » Ab istis etiam peccatis linguæ minutissimis quis abstinet? Sed forte dicis, Parva sunt. « Reus erit, inquit, gehennæ ig- » nis[1]. » Si parvum tibi videbatur aut modicum, fratri dicere, Fatue, vel gehenna ignis videatur tibi magna. Si contemnebas minus peccatum, vel pœnæ magnitudine deterrere. Sed dicis, Minora sunt, minuta sunt, sine quibus non potest esse ista vita. Congere minuta, et faciunt ingentem acervum. Nam et grana minuta sunt, et tamen massam faciunt : et guttæ minutæ sunt, et flumina implent, et moles trahunt. Ideo et ille considerans quam multa minuta peccata quotidiana committat homo, si nihil aliud, vel per cogitationes et linguam, attendit quam multa sint; et si attendit quam minuta sint, videt per multa minuta fieri acervum magnum; et non quasi peccata sua pristina cogitans, sed ipsam fragilitatem humanam, jam ascendens clamat, « De profundis clamavi ad te, Domine, Domine » exaudi vocem meam. Fiant aures tuæ intendentes in » vocem deprecationis meæ. Si iniquitates observaveris » Domine, Domine, quis sustinebit? » Vitare possum homicidia, adulteria, rapinas, perjuria, maleficia; idolola-

[1] Matth. v, 22.

triam : numquid et peccata linguæ? numquid et peccata cordis? Scriptum est, « Peccatum iniquitas est[1]. Quis ergo » sustinebit, si tu iniquitates observaveris? » Si nobiscum severus judex agere volueris, non misericors pater, quis stabit ante oculos tuos? Sed « Est apud te propitiatio, » propter legem tuam sustinui te Domine. » Qualis est lex ista? « Invicem onera vestra portate, et sic implebitis » legem Christi[2]. » Qui portant invicem onera sua? Qui fideliter dicunt, « Dimitte nobis debita nostra, sicut et » nos dimittimus debitoribus nostris[3]. »

VI. « Sustinuit anima mea in verbum tuum. » Nemo sustinet, nisi qui nondum accepit quod promissum est. Nam qui jam accepit, quid sustinet? Accepimus remissionem peccatorum, sed promissum est nobis regnum cœlorum : debita nostra deleta sunt, sed merces nostra adhuc futura est : accepimus veniam, sed æternam vitam nondum tenemus. Sed qui dedit veniam, ipse promisit et vitam æternam. Si verbum nostrum esset, deberemus timere : quia verbum Dei est, non fallit. Securi ergo speramus in verbum ejus, qui fallere non potest. « Speravit » anima mea in Dominum, a vigilia matutina usque » ad noctem[4]. » Quid est quod ait? Uno die speravit in Dominum, et finita est tota spes ipsius? « A vigilia matu» tina usque ad noctem, speravit in Dominum. » Ista vigilia matutina, finis noctis est : hinc « Usque ad noctem » speravit anima mea in Dominum. » Ergo intelligendum est, ne putemus uno die nobis sperandum esse in Dominum, « A vigilia matutina usque ad noctem. » Quid ergo putatis, fratres? Hoc est, « A vigilia matutina usque ad » noctem, speravit anima mea in Dominum : » quia Dominus per quem nobis dimissa sunt peccata, in vigilia matutina resurrexit a mortuis, ut hoc speremus in nobis

1 I Joan. III, 4. — 2 Gal. VI, 2. — 3 Matth. VI, 12. — 4 Psal. CXXIX, 5, 6.

futurum, quod præcessit in Domino. Jam enim peccata nostra dimissa sunt, sed nondum resurreximus. Si nondum resurreximus, nondum in nobis factum est quod præcessit in capite nostro. Quid præcessit in capite nostro? Quia et caro ipsius capitis resurrexit : spiritus illius capitis numquid mortuus est? Sed quod in eo mortuum est, resurrexit. Resurrexit autem tertia die : et quodam modo hoc nobis dixit Dominus, Quod in me vidistis, sperate in vobis : id est, quia ego resurrexi, resurgetis et vos.

VII. Sed sunt qui dicant, Ecce resurrexit Dominus, numquid propterea sperandum est et me posse resurgere? Utique propterea. In hoc enim resurrexit Dominus, quod ad te accepit. Non enim resurgeret, nisi mortuus esset : non autem mortuus esset, nisi carnem portaret. Quid accepit a te Dominus? Carnem. Quid venit ipse? Verbum Dei, quod erat ante omnia, per quem facta sunt omnia. Sed ut acciperet abs te aliquid, « Verbum caro factum est, et habitavit in nobis[1]. » Accepit abs te, quod offerret pro te : quomodo accipit sacerdos a te, quod pro te offerat, quando vis placare Deum pro peccatis tuis. Jam factum est, ita factum est. Sacerdos noster a nobis accepit, quod pro nobis offerret. Accepit enim a nobis carnem : in ipsa carne victima factus est, holocaustum factus est, sacrificium factus est. In passione sacrificium factus est : in resurrectione innovavit illud quod occisum est, et tanquam primitias tuas dedit Deo; et ait tibi, Consecrata sunt jam omnia tua, quando tales primitiæ de te datæ sunt Deo : spera ergo et in te futurum quod præcessit in primitiis tuis.

VIII. Ergo ille, quia a vigilia matutina resurrexit; cœpit anima nostra ex hoc sperare. Et quousque? « Usque in noctem : » quousque moriamur. Omnis enim

[1] Joan. I, 14.

mors nostra carnalis, quasi somnus est. Cœpisti sperare ex quo resurrexit Dominus, noli deficere sperare quousque exeas ab hac vita. Nam si non usque ad noctem speraveris, deletur totum quod speraveras. Sunt enim homines qui incipiunt sperare, sed non perseverant usque ad noctem. Incipiunt pati tribulationes aliquas, incipiunt pati tentationes, vident homines malos et iniquos felicitate pollere temporali : et quoniam talia sperabant de Domino, ut hic essent felices, attendunt eos qui scelera fecerunt, habere quod ipsi habere desiderabant; et deficiunt pedes eorum, et desinunt sperare. Quare? Quia non a vigilia matutina cœperunt sperare. Quid est hoc? Non hoc cœperunt sperare de Domino, quod præcessit in Domino ab illa vigilia matutina : sed sperabant de Domino, ut si essent Christiani, haberent plenam domum frumento, vino, oleo, argento, auro; nullus eorum moreretur immaturus; si quis non haberet filios, acciperet; si uxorem non duxisset, duceret; non abortiret non solum aliqua mulier in domo ejus, sed nec pecus ejus; non accescerent cupæ ejus, non grandinaretur vinea ejus. Qui sic sperabat in Dominum, animadvertit his rebus abundare eos qui non colunt Dominum et defecerunt pedes ejus [1], et non speravit usque ad noctem, quia non cœpit a vigilia matutina sperare.

IX. Quis ergo sic incipit a vigilia matutina sperare? Qui hoc sperat de Domino, quod cœpit ostendere a vigilia matutina, in qua resurrexit. Antea enim nemo resurrexerat semper victurus. Intendat Charitas Vestra. Resuscitati sunt mortui ante adventum Domini : nam et Elias resuscitavit mortuum, et Elisæus [2] : sed resurrexerunt iterum morituri. Dominus ipse quos resuscitavit, morituri resurrexerunt; sive ille juvenis filius Viduæ, sive illa puella duo-

[1] Psal. LXXII, 2, 3. — [2] 3 Reg. XVII, 22, et 4 Reg. IV, 35.

decim annorum filia Archisynagogi, sive Lazarus[1], aliter resuscitati sunt, omnes morituri : semel nati sunt, sed bis mortui sunt. Nemo resurrexerat nunquam moriturus, nisi Dominus. Quando autem resurrexit Dominus nunquam moriturus? « A vigilia matutina. » Hoc spera et tu de Domino, resurrecturum te, non quomodo Lazarus resurrexit, non quomodo filius Viduæ et Archisynagogi filia resurrexerunt, non quomodo quos suscitaverunt antiqui Prophetæ; sed resurrecturum te spera quomodo Dominus, ut post resurrectionem qua resurrexeris, non te jam timeas moriturum : et cœpisti sperare a vigilia matutina.

X. Spera autem usque ad noctem, quousque finiatur hæc vita, quousque sit nox universi generis humani in occasu sæculi. Quare hoc usque? Quia post istam noctem jam non erit spes, sed ipsa res. Spes enim quæ videtur, non est spes : Apostolus dicit : « Quod enim videt quis, » quid sperat? Si autem quod non videmus speramus, per » patientiam expectamus[2]. » Si ergo patienter expectare debemus quod non videmus, usque ad noctem speremus, id est, usque ad finem hujus vitæ nostræ vel sæculi. Cum autem nox ista transierit, jam veniet quod sperabamus; et non jam sperabimus, nec tamen desperati erimus. Est enim vituperatio desperatorum, et aliquando detestamur hominem, et dicimus, Non habet spem. Non semper malum est non habere spem. In hac vita cum sumus, malum est non habere spem. Qui enim modo spem non habet, rem postea non habebit. Ergo modo spem debemus habere. Sed cum res venerit, numquid spes erit? « Quod enim videt quis, quid sperat? » Veniet Dominus Deus noster, primo formam ipsam in qua crucifixus est et resurrexit, demonstraturus generi humano, ut videant

[1] Luc. VII, 15, et VIII, 55, et Joan. XI, 44. — [2] Rom. VIII, 24.

pii et impii: illi videant, et gratulentur invenisse se quod crediderunt antequam viderent, et illi erubescant non se credidisse quod videbunt. Erubescentes damnabuntur, et gratulati coronabuntur. Dicetur confusis, « Ite in ignem » æternum, qui paratus est diabolo et angelis ejus: » dicetur gaudentibus, « Venite benedicti Patris mei, percipite » regnum, quod vobis paratum est ab origine mundi[1]. » Quod cum acceperint, jam spes non erit, quia res tenebitur. Transacta ergo spe, transibit nox illa: sed donec fiat, a vigilia matutina speret anima nostra in Dominum.

XI. Et redit ad illud, « A vigilia matutina speret Israël in Dominum. A vigilia matutina usque ad noctem, » speravit anima mea in Dominum. » Sed quid speravit? « A vigilia matutina speret Israël in Dominum. » Non solum, « Speret Israël in Dominum; » sed, « A vigilia » matutina speret Israël. » Ergo culpo spem sæculi, quando speratur de Deo? Non: sed alia spes est Israël propria. Non pro summo suo bono speret Israël divitias, non salutem corporis, non abundantiam terrenorum: imo tribulationem hic habiturus est, si forte contigerit illi propter veritatem pati aliquas molestias. Non enim non sperabant in Deum Martyres, et tamen talia sunt passi, qualia latrones, qualia iniqui: subjecti ad bestias, ignibus concremati, gladio percussi, ungulis exarati, catenis obstricti, carcere necati, ista omnia mala passi, non sperabant in Dominum? Aut ideo sperabant, ut istis malis carentes, hac vita fruerentur? Non plane; quia a vigilia matutina sperabant. Quid est hoc? Considerabant illam vigiliam matutinam, qua resurrexit Dominus eorum, et videbant quia antequam resurgeret, talia et ipse passus erat, qualia ipsi patiebantur, et non desperabant etiam se post tales passiones resurrecturos ad

[1] Matth. xxv, 41 et 34.

vitam æternam. « Speravit Israël in Dominum a vigilia » matutina usque ad noctem. »

XII. « Quoniam apud Dominum misericordia : et multa » apud illum redemptio. » Magnifice ! Melius dici non posset loco suo, propter illud quod dixit, « A vigilia matu- » tina speret Israël in Dominum. » Quare ? Quia a vigilia matutina resurrexit Dominus ; et hoc debet sperare corpus, quod in capite præcessit. Sed ne suggeratur ista cogitatio : capiti licuit resurgere, quia peccatis non præmebatur, nullum peccatum erat in illo, quid nos facturi sumus ? Sperabimus talem resurrectionem, qualis in Domino præcessit, cum peccatis nostris aggravemur ? Sed vide quid sequitur : « Quoniam apud Dominum misericordia, et » multa apud illum redemptio. Et ipse redimet Israël ab » omnibus iniquitatibus ejus. » Ergo si premebatur peccatis suis, adest misericordia Dei. Ideo præcessit ille sine peccato, ut deleat peccata sequentium. Nolite in vobis præsumere, sed a vigilia matutina præsumite. Videte caput vestrum resurrexisse et ascendisse in cœlum. In illo culpa non erat, sed per illum vestræ culpæ delebuntur. « Ipse redimet Israël ab omnibus iniquitatibus ejus. » Quia Israël vendere se potuit, et fieri venumdatus sub peccato ; redimere se ab iniquitatibus non potest. Ille potuit redimere, qui se non potuit vendere. Qui non commisit peccatum, ipse est redemptor a peccato. « Ipse redimet » Israël. » Unde redimet ? Ab illa iniquitate, an ab illa ? « Ab omnibus iniquitatibus ejus. » Non ergo timeat accessurus ad Deum aliquas iniquitates suas : tantummodo accedat pleno corde, et desinat jam facere, quæ antea faciebat, et non dicat : Illa iniquitas non mihi dimittitur. Si enim hoc dixerit, propter ipsam quam putat sibi non dimitti, non se convertit, et faciendo cætera, non illi

[1] Psal. CXXIX, 7. — [2] Ibid. 8.

dimittitur et illud quod non timebat. Quia feci, inquit, scelus magnum, et non mihi potest dimitti; jam faciam et cætera : hoc enim perdo quod non facio. Noli timere : in profundo es, noli contemnere de profundis clamare ad Dominum, et dicere, « Si iniquitates observaveris, Do» mine, Domine, quis sustinebit? » Observa, illum et expecta illum et sustine propter legem ipsius. Quam legem tibi dedit? « Dimitte nobis debita nostra sicut et nos di» mittimus debitoribus nostris [1]. » Spera te resurrecturum, et tunc futurum omni modo sine peccato, quoniam ille resurrexit qui primus fuit sine peccato. A vigilia matutina spera. Noli dicere, Ego non sum dignus propter peccata. Non es dignus; sed « Multa apud illum redemptio, » et ipse redimet Israël ab omnibus iniquitatibus ejus. »

ENARRATIO

IN PSALMUM CXXX.

Sermo ad plebem.

I. In isto Psalmo commendatur nobis humilitas servi Dei et fidelis, cujus voce cantatur, quod est universum corpus Christi. Sæpe enim admonuimus Charitatem Vestram, non quasi unius hominis cantatis vocem accipi debere, sed omnium qui sunt in Christi corpore. Et quia in illius corpore sunt omnes, tanquam unus homo loquitur : et ipse est unus qui et multi sunt. Multi enim sunt in se ipsis, unus sunt in illo qui unus est. Ipsum est au-

[1] Matth. vi, 12.

tem etiam templum Dei, de quo dicit Apostolus, « Templum enim Dei sanctum est, quod estis vos[1] : » omnes qui credunt in Christum, et sic credunt ut diligant. Hoc est enim credere in Christum, diligere Christum : non quomodo dæmones credebant[2], sed non diligebant; et ideo quamvis crederent, dicebant, « Quid nobis et tibi est, » Fili Dei[3]? » Nos autem sic credamus, ut in ipsum credamus, diligentes eum, et non dicamus, Quid nobis et tibi est? sed dicamus potius, Ad te pertinemus, tu nos redemisti. Omnes ergo qui sic credunt, tanquam lapides sunt vivi, de quibus templum Dei ædificatur[4]; et tanquam ligna imputribilia, ex quibus arca illa compacta est, qui in diluvio mergi non potuit[5]. Hoc autem templum est, id est, ipsi homines, ubi rogatur Deus, et exaudit. Quisquis enim præter templum Dei oraverit Deum, non exauditur ad illam pacem supernæ Jerusalem, etsi exauditur ad quædam temporalia, quæ Deus et Paganis donavit. Nam et ipsi dæmones exauditi sunt, ut irent in porcos[6]. Exaudiri ad vitam æternam aliud est, nec conceditur nisi ei qui in templo Dei orat. Ille autem in templo Dei orat, qui orat in pace Ecclesiæ, in unitate corporis Christi, quod corpus Christi constat ex multis credentibus in toto orbe terrarum : et ideo exauditur, qui orat in templo. Ipse enim orat in spiritu et veritate, qui orat in pace Ecclesiæ[7]; non in illo templo, ubi figura erat.

II. Secundum figuram enim Dominus exclusit homines de templo, illos qui sua quærebant, id est, propter vendendum et emendum ibant in templum[8]. Si autem figura erat illud templum, manifestum est quia et corpus Christi, quod est verum templum, cujus illa imago erat, habet

[1] I Cor. III, 17. — [2] Jacob. II, 19. — [3] Matth. VIII, 29. — [4] I Petr. II, 5. — [5] Gen. VI, 14. — [6] Matth. VIII, 32. — [7] Joan. IV, 24. — [8] Id. II, 15.

permixtos ementes et vendentes, id est, sua quærentes, non quæ Jesu Christi[1]. Sed excluduntur inde flagello resticulæ. Restis enim peccata significat, sicut dicitur per Prophetam : « Væ eis qui trahunt peccata velut restem » longam[2]. » Illi autem trahunt peccata sicut restem longam, qui addunt peccata peccatis; qui cum fecerint unum peccatum, ut cooperiant illud, faciunt alterum. Quomodo enim ut restis fiat, additur spartum sparto, non autem in rectum it, sed torquetur : sic omnia prava facta, quæ sunt peccata cum adduntur sibi, et de peccato peccatum, et peccatum ad peccatum annectitur, fit restis longa. « Quorum semitæ pravæ, et flexuosi gressus eorum[3]. » Quo valet autem ista restis, nisi ut inde ligentur ei manus et pedes, et projiciatur quisque in tenebras exteriores? Meministis enim dictum de quodam peccatore in Evangelio, « Ligate illi manus et pedes, et projicite illum » in tenebras exteriores; ibi erit fletus et stridor den» tium[4]. » Non esset unde illi ligarentur manus et pedes, nisi ipse sibi restem fecisset. Unde apertissime alio loco scriptum est, « Criniculis peccatorum suorum unusquis» que constringitur[5]. » Ergo quia de peccatis suis homines vapulant, ideo Dominus flagellum de resticula fecit, et inde expulit de templo omnes qui sua quærebant, non quæ Jesu Christi[6].

III. Hujus ergo templi vox est in Psalmo. In hoc templo, ut dixi, rogatur Deus, et exaudit in spiritu et veritate; non in illo corporali. Nam illic umbra erat, in qua demonstraretur quod venturum erat. Ideo illud jam cecidit. Cecidit ergo domus orationis nostræ? Absit. Non enim illud templum quod cecidit, hoc potuit dici domus orationis, de qua dictum est, « Domus mea domus orationis

[1] Philip. II, 21. — [2] Isaï. v, 18 — [3] Job. VI, 18, — [4] Matth. XXII, 13. — [5] Prov. v, 22. — [6] Joan. II, 15, et Philip. II, 21.

» vocabitur omnibus gentibus. » Audistis enim quid dixerit Dominus Jesus Christus : « Scriptum est : Domus » mea domus orationis vocabitur omnibus gentibus, vos » autem fecistis eam speluncam latronum[1]. » Numquid illi qui voluerunt facere domum Dei speluncam latronum, fecerunt ut rueret templum[2]? Sic et illi qui male vivunt in Ecclesia catholica, quantum in ipsis est, domum Dei volunt facere speluncam latronum; nec ideo evertunt templum. Veniet enim tempus, quando de reste peccatorum suorum foras mittantur. Hoc autem templum Dei, hoc corpus Christi, hæc congregatio fidelium unam vocem habet, et tanquam unus homo cantat in Psalmo. Ejus vocem jam in multis Psalmis audivimus, audiamus et in isto. Si volumus, nostra vox est; si volumus, aure audimus cantantem, et nos corde cantamus. Si autem nolumus, erimus in illo templo tanquam ementes et vendentes, id est, nostra quærentes. Intramus Ecclesiam, non ad ea quæ placent oculis Dei. Viderit ergo in numero vestro quis quomodo audiat, utrum audiat irrideat, utrum audiat et post se ponat, utrum audiat et consonet, id est, sentiat hic vocem suam, et adjungat vocem cordis sui voci Psalmi hujus. Tamen vox Psalmi hujus non tacet; instruantur qui possunt, imo qui volunt; qui nolunt, non impediant. Commendetur nobis humilitas, inde cœpit :

IV. « Domine non est exaltatum cor meum. » Sacrificium obtulit. Unde probamus quia sacrificium obtulit? Quia humilitas cordis sacrificium est. Dicitur in alio Psalmo, « Quoniam si voluisses sacrificium, dedissem uti» que[3]. » Satis volebat facere Deo pro peccatis suis, propitiare illum volebat, ut acciperet indulgentiam peccatorum. Et quasi quærens unde illum propitiaret, Si voluisses, inquit, sacrificium, dedissem utique, holocaustis

[1] Matth. XI, 13. — [2] Joan. II, 19. — [3] Psal. L, 18.

non delectaberis. Ergo superflue quærebat aut arietes, aut tauros, aut aliquam talem victimam, unde placeretur Deus. Quid ergo, quia holocaustis non detectatur Deus, non accipit sacrificium, et sine sacrificio placatur? Si nullum sacrificium est, nullus sacerdos. Si autem habemus sacerdotem in cœlis, qui pro nobis interpellat Patrem[1]: (Intravit enim in Sancta sanctorum, in interiora veli, quo non intrabat Sacerdos in figura nisi semel in anno, sicut et Dominus in toto tempore semel oblatus est. Ipse obtulit se, ipse Sacerdos, ipse victima, et intravit in Sancta sanctorum[2] semel, et jam non moritur, nec mors ei ultra dominabitur.) Securi sumus quia habemus Sacerdotem, ibi offeramus et hostiam. Videamus quod sacrificium debemus offerre : quia holocaustis non delectatur Deus noster, sicut audistis in Psalmo. Sed ibi sequitur et ostendit quid offerat : « Sacrificium Deo spiritus contribu- » latus : cor contritum et humiliatum Deus non spernit[3]. » Si ergo humiliatum cor sacrificium Deo est, sacrificium obtulit, qui dixit, « Domine, non est exaltatum cor » meum. » Vide alio loco sic offerentem. Dicit Deo, « Vide humilitatem meam et laborem meum, et dimitte » omnia peccata mea[4]. »

V. « Domine, non est exaltatum cor meum, neque in al- » tum elati sunt oculi mei; neque ingressus sum in magnis, » neque in mirabilibus super me. » Hoc planius dicatur, et audiatur. Non fui superbus, nolui quasi in mirabilibus innotescere hominibus; nec quæsivi aliquid supra vires meas, unde me apud imperitos jactarem. Intendat Charitas Vestra : magna res commendatur. Quomodo Simon ille magus in mirabilibus ingredi volebat super se[5], propterea plus illum delectavit potentia Apostolorum, quam

[1] Hebr. IX, 12. — [2] Rom. VI, 9. — [3] Psal. L, 19. — [4] Id. XXIV, 18. — [5] Act. VIII, 18.

justitia Christianorum. At ubi vidit per manus impositionem Apostolorum et per orationes eorum Deum dare fidelibus Spiritum sanctum, et quia tunc per miraculum demonstrabatur adventus Spiritus sancti, ut linguis loquerentur, quas non didicerant, omnes super quos veniebat Spiritus sanctus : (Nec ideo modo non datur Spiritus sanctus, quia linguis non loquuntur qui credunt. Ideo enim tunc oportebat ut linguis loquerentur, ut significarent omnes linguas Christo credituras. Ubi impletum est quod significabatur, miraculum ablatum est.) Cum ergo hoc videret Simon, voluit talia facere, non talis esse[1]. Et nostis quia etiam pecunia putavit comparandum Spiritum sanctum. Erat ergo de talibus, qui in templum intrant ad emendum et vendendum : emere volebat, quod vendere disponebat. Et vere, fratres mei, quia talis ille erat, et sic intraverat ad eos. Dominus illos expulit de templo qui columbas vendebant[2] : columba autem Spiritum sanctum significat : volebat ergo Simon emere columbam, et vendere columbam[3] : accessit Dominus Jesus Christus, qui habitabat in Petro, et flagello resticulæ expulit foras malum mercatorem[4].

VI. Ergo sunt homines, quos delectat miraculum facere, et ab eis qui profecerunt in Ecclesia miraculum exigunt, et ipsi qui quasi profecisse sibi videntur, talia volunt facere, et putant se ad Deum non pertinere si non fecerint. Dominus autem Deus noster, qui novit quid cui tribuat, et ut servetur compago corporis in pace, alloquitur Ecclesiam per Apostolum : « Non potest dicere oculus manui, Opus te non habeo ; aut iterum caput pedibus, Opus vobis non habeo. Si totum corpus oculus, ubi auditus? Si totum corpus auditus, ubi odoratus[5]? »

[1] Act. VIII, 18.— [2] Matth. XXI, 12.— [3] Act. VIII, 18.— [4] Joan. II, 15, 16. — [5] I Cor. XII, 17.

Ergo in membris nostris videtis, fratres, quomodo singula officium suum habeant membra. Oculus videt, et non audit; auris audit; et non videt, manus operatur, nec audit, nec videt; pes ambulat, nec audit, nec videt, nec facit quod manus. Sed in uno corpore si sit satinas, et non adversum se litigent membra, auris videt in oculo, oculus aud in aure: nec objici potest auri quod non videt, ut dicatur ei, Nihil es, minor es; numquid videre et discernere colores potes, quod facit oculus? Respondet enim auris de pace corporis, et dicit, Ibi sum ubi est oculus, in eo corpore sum; in me non video, in illo cum quo sum video. Ita cum auris dicit, Oculus mihi videt: oculus dicit, Auris mihi audit: oculi et aures dicunt, Manus nobis operantur: manus dicunt, Oculi et aures nobis vident et audiunt: oculi et aures et manus dicunt, Pedes nobis ambulant: omnia in uno corpore cum operantur, si sit ibi sanitas et concordent membra, gaudent et congaudent sibi[1]. Etsi aliquid molestiæ sit in aliquo membro; non se deserunt, sed compatiuntur sibi. Numquid quia in corpore pes, quasi longe videtur ab oculis, (illi enim sunt locati in sublimitate, illi autem infra positi,) quando forte pes spinam calcaverit, deserunt oculi, et non sicut videmus, totum corpus contrahitur, et sedet homo, curvatur spina dorsi, ut quæratur spina quæ hæsit in planta? Omnia membra quidquid possunt faciunt, ut de infimo et exiguo loco spina, quæ inhæserat, educatur. Sic ergo, fratres, quisquis in corpore Christi non potest resuscitare mortuum, non illud quærat, sed quærat ne discordet in corpore: quomodo si auris quærat videre, discordare potest. Nam quod non accepit, non potest facere. Sed si ei objectum fuerit et dictum, Si justus esses, resuscitares mortuum, quomodo resuscitavit Petrus. In Christo enim

[1] I Cor. XII, 26.

majora videntur fecisse Apostoli, quam ipse Dominus[1]. Sed unde fieri potest, ut plus valeant sarmenta, quam radix? Quomodo autem quasi majora videntur fecisse illi, quam ille? Ad vocem Domini surrexerunt mortui, ad umbram transeuntis Petri surrexit mortuus[2]. Majus hoc videtur, quam illud. Sed Christus facere sine Petro poterat, Petrus nisi in Christo non poterat : « Quia sine me, » inquit, nihil potestis facere[3]. » Cum ergo hoc audierit homo qui proficit, quasi abjectam calumniam ab ignaris Paganis, ab hominibus nescientibus quid loquantur; in campage corporis Christi respondeat, et dicat, Qui dicis, Non es justus, quia non facis miracula; posses et auri dicere, Non es in corpore, quia non vides, faces, inquit, et tu, sicut et Petrus fecit. Sed Petrus et mihi fecit; quia in eo corpore sum, in quo Petrus fecit : in illo quod potest possum, a quo divisus non sum : quod minus possum, compatitur mihi; et quod plus potest, congaudeo illi[4]. Ipse Dominus desuper clamavit pro corpore suo, « Saule, » Saule, quid me persequeris[5]? » Et ipsum nemo tangebat, sed pro corpore in terra laborante caput de cœlo clamabat.

VII. Si ergo, fratres, unusquisque quod potest juste egerit, et in eo quod alius plus potest, non inviderit, sed congratulatus fuerit, tanquam in uno corpore cum eo constitutus; pertinet ad eum vox ista Psalmi, « Domine, non » est exaltatum cor meum, neque in altum elati sunt » oculi mei; neque ingressus sum in magnis, neque in » mirabilibus super me. » Quod enim excessit vires meas, ait : Non quæsivi; non ibi me extendi, nolui ibi magnificari. Nam ista exaltatio de abundantia gratiarum quam sit timenda, ne quis de dono Dei superbiat; sed magis

[1] Joan. XIV, 12. — [2] Act. V, 15. — [3] Joan. XV, 5. — [4] I Cor XII, 15, 16. — [5] Act. IX, 4.

servet humilitatem, et faciat quod scriptum est : « Quanto » magnus es, tanto humilia te in omnibus, et coram Deo » invenies gratiam[1]. » Quam ergo timenda sit superbia de dono Dei, etiam atque etiam commendandum est Charitati Vestræ, maxime quia Psalmus brevissimus permittit nos loqui. Paulus apostolus quamvis ex persecutore factus sit prædicator, abundantiorem gratiam consecutus est in omni labore apostolico, quam cæteri Apostoli : ut magis Deus ostenderet suum esse quod dat, non hominis. Quomodo solent medici potentiam suæ artis in desperatis ostendere : sic Dominus Jesus Christus, medicus et Salvator noster, in desperato, qui persecutor Ecclesiæ fuit, ostendit magnitudinem artis suæ, ut non solum eum Christianum faceret, sed et Apostolum ; nec tantum Apostolum, sed sicut ipse dicit, plus omnibus illis laboraret. Excellentissimæ ergo gratiæ fuit. Et videtis, fratres, quia modo in Ecclesia Pauli apostoli epistolæ vigent[2] ; magis quam Co-apostolorum ejus. Alii enim non scripserunt, sed tantum locuti sunt in Ecclesia. Nam quæ proferuntur ab errantibus sub nomine ipsorum, quia non sunt ipsorum, improbantur, nec acceptantur ab Ecclesia. Alii autem qui scripserunt, nec tantum, nec tanta gratia scripserunt. Cum ergo esset magnæ gratiæ, et magna dona meruisset a Deo, quid dicit quodam loco? « Propter mag» nitudinem revelationum ne extollar. » Intendite, rem tremendam vobis dico : « Propter magnitudinem, inquit, » revelationum ne extollar, datus est mihi stimulus car» nis meæ, angelus Satanæ, qui me colaphizet[3]. » Quid est hoc, fratres ? Ne extolleretur tanquam juvenis, colaphizabatur tanquam puer. Et a quo ? Ab angelo Satanæ. Quid est hoc ? Dolore quodam corporis traditur exagitatus vehementer : dolores autem corporum plerumque im-

[1] Eccli. III, 20. — [2] I Cor. XV, 10. — [3] 2 Cor. XII, 7.

mittuntur ab angelis Satanæ; sed hoc non possunt nisi permissi. Nam et Job sanctus sic probatus est [1]. Permissus est ad eum probandum Satanas, et percussit eum vulnere, ut vermibus putresceret. Immundus enim permittebatur, sed sanctus probabatur. Nescit diabolus quanta bona de illo fiant, etiam cum sævit. Sæviens intravit in cor Judæ, sæviens tradidit Christum [2], sæviens crucifixit: et crucifixo Christo, redemptus est orbis terrarum. Ecce sævitia diaboli diabolo obfuit, nobis autem profuit. Sæviendo enim quos tenebat amisit, redemptos sanguine Domini, quem cum sæviret effudit. Si sciret tantum damnum se passurum, non funderet in terram pretium, quo redemptum est genus humanum. Sic ergo ille angelus Satanæ quasi libenter permissus est colaphizare Apostolum; sed tamen Apostolus curabatur. Et quia illud quod medicus apposuerat, molestum erat infirmo; rogavit medicum ut auferret. Quomodo cum medicus apponit visceribus aliquod forte epithema molestum et ardens, unde tamen curandus est ille cujus viscera tumebant; cum ille ardere cœperit et cruciari medicamento, rogat medicum ut auferat: medicus autem consolatur, monet eum patientiam, quia novit quam utile sit quod apposuit. Ita et Apostolus sequitur et dicit, cum dixisset: « Datus est mihi stimulus » carnis meæ, angelus Satanæ, qui me colaphizet. » Prædixit autem quare: « Ne magnitudine revelationum extol- » lar, datus est mihi stimulus carnis meæ, angelus Sata- » næ, qui me colaphizet. Propter quod ter Dominum » rogavi, ait, ut auferret eum a me [3]. » Hoc est dicere: Rogavi medicum, ut auferret a me molestum epithema, quod mihi apposuerat. Sed audi vocem medici: « Et dixit » mihi, Sufficit tibi gratia mea: nam virtus in infirmi-

[1] Job. II, 7 — [2] Joan. XIII, 27. — [3] 2 Cor. XII, 7 et seq.

» tate perficitur. » Ego novi quid apposuerim, ego novi unde ægrotes, ego novi unde saneris.

VIII. Si ergo, charissimi, potuit Paulus apostolus extolli magnitudine revelationum, nisi acciperet angelum Satanæ qui se colaphizaret; quis de se possit esse securus? Tutius videtur ambulare qui minus accepit, sed si non perverse quærat quod recte non accepit : quærat sine quo non potest esse in corpore Christi, aut sine quo male est illic. Tutior est enim in corpore digitus sanus, quam lippiens oculus. Digitus exigua quædam res est; oculus magnifica, multum potest : et tamen melius est digitum esse et sanum esse, quam oculum esse et perturbari, lippire, excæcari. Non ergo quærat quisque in corpore Christi nisi sanitatem. Secundum sanitatem habeat fidem; ex fide mundatur cor ejus, ex mundatione cordis videbit illam faciem, de qua dictum est : « Beati mundo corde, quo» niam ipsi Deum videbunt[1]. » Et qui fecit miracula, et qui non fecit miracula in corpore Christi, non debet gaudere nisi de facie Dei. Redierunt Apostoli, et dixerunt Domino, cum missi essent a Domino, « Ecce, Domine, » in nomine tuo etiam dæmonia nobis subjecta sunt[2]. » Vidit Dominus quod tentaret eos superbia ex potentia miraculorum; et ille qui medicus venerat sanare tumores nostros, et ferre infirmitates nostras, continuo ait : « No» lite in hoc gaudere, quia dæmonia vobis subjecta sunt; » sed gaudete quia nomina vestra scripta sunt in cœlo[3]. » Non omnes Christiani boni dæmones ejiciunt : omnium tamen nomina scripta sunt in cœlo. Non eos voluit gaudere ex eo quod proprium habebant, sed ex eo quod cum cæteris salutem tenebant. Inde voluit gaudere Apostolos, unde gaudes et tu. Intendat Charitas Vestra. Nullus fide-

[1] Matth. v, 8. — [2] Luc. x, 17. — [3] Ibid. 20.

lis habet spem, si nomen ejus non est scriptum in cœlo. Omnium fidelium qui diligunt Christum, qui ambulant viam ejus humiliter, quam ipse docuit humilis, nomina scripta sunt in cœlo. Cujusvis contemptibilis in Ecclesia, qui credit in Christum, et diligit Christum, et amat pacem Christi, nomen scriptum est in cœlo; cujuslibet quem contemnis. Et quid simile ipsi et Apostolis, qui tanta miracula fecerunt? Et tamen Apostoli reprimuntur ex eo quod de bono proprio gaudebant, et jubentur hinc gaudere, unde gaudet et ille contemptibilis.

IX. Non immerito, fratres mei, cum ista humilitate dicit: « Domine, non est exaltatum cor meum, neque in » altum elati sunt oculi mei; neque ingressus sum in mag- » nis, neque in mirabilibus super me. Si non humiliter » sentiebam, sed exaltavi animam meam; quemadmo- » dum qui ablatus est a lacte super matrem suam; sic » retributio in animam meam [1]. » Videtur enim velut maledicto se obstrinxisse. Quomodo alio loco in Psalmo dicit; « Domine Deus meus, si feci istud, si est iniquitas » in manibus meis, si reddidi retribuentibus mihi mala; » decidam merito ab inimicis meis inanis [2], » et cætera: sic videtur et hic dixisse: « Si non humiliter sentiebam, » sed exaltavi animam meam. » Age: quasi dicturus esset, Illud mihi contingat. Quomodo et ibi: « Si reddidi retri- » buentibus mihi mala, contingat mihi illud; » quid? « Decidam merito ab inimicis meis inanis: » sic et hic, « Si non humiliter sentiebam, sed exaltavi animam meam; » quemadmodum qui ablatus est a lacte super matrem » suam, sic retributio in animam meam. » Intendite. Nostis quia quibusdam infirmis dicit Apostolus: « Lac vobis » potum dedi, non escam: nondum enim poteratis, sed

[1] Psal. CXXX, 1, 2. — [2] Id. VII, 4, 5.

» nec adhuc quidem potestis[1]. » Sunt infirmi, qui non sunt idonei valido cibo ; volunt se extendere ad id, quod capere non possunt : etsi aliquid utcumque cœperint, aut visi sibi fuerint capere quod non cœperunt ; extolluntur inde, et superbiunt inde, videntur sibi quasi sapientes. Hoc autem contingit omnibus hæreticis : qui cum essent animales et carnales, defendendo sententias suas pravas, quas falsas esse non potuerunt videre, exclusi sunt de Catholica. Dicam Charitati Vestræ quod possum. Dominus noster Jesus Christus nostis quia Verbum Dei est, secundum illud Joannis : « In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum : hoc erat » in principio apud Deum. Omnia per ipsum facta sunt, » et sine ipso factum est nihil[2]. » Panis ergo est, inde vivunt Angeli. Ecce panis paratus est tibi : sed cresce de lacte, ut ad panem pervenias. Et quomodo, inquis, cresco de lacte? Quod tibi factus est Christus ad infirmitatem tuam, hoc primo crede, et fortiter tene. Quomodo ergo mater cum viderit filium minus idoneum ad capiendum cibum, ipsos cibos ei dat, sed trajectos per carnem suam : nam ipse est panis quo infans pascitur, quo et mater ejus pascitur : sed ad mensam infans minus idoneus est, ad mamillam idoneus est. Panis ergo de mensa trajicitur per matris mamillam, ut sic perveniat idem alimentum ad parvum infantem. Sic Dominus noster Jesus Christus cum esset Verbum apud Patrem, per quod facta sunt omnia : qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse æqualis Deo[3] ; qualem caperent pro modo suo Angeli, et unde in cœlo Potestates et Virtutes, spiritus intellectuales pascerentur ; homo autem infirmus et carne involutus jaceret in terra, nec posset ad eum pervenire panis cœlestis : ut panem Angelorum manducaret homo[4], et

[1] I Cor. III, 2. — [2] Joan. I, 1-3. — [3] Philip. II, 6. — [4] Psal. LXXVII, 25.

manna descenderet ad veriorem populum Israël[1], « Verbum caro factum est, et habitavit in nobis[2]. »

X. Quapropter ipsis infirmis Paulus apostolus hoc dicit, quos dicit animales et carnales : « Numquid dixi me » scire aliquid in vobis, nisi Jesum Christum, et hunc » crucifixum[3]? » Nam Christus erat et non crucifixus, « In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, » et Deus erat Verbum. » Et quia ipsum verbum caro factum est, et ipsum Verbum crucifixum est, sed non est mutatum in hominem, homo in illo mutatus est. Mutatus est homo in illo, ut melior fieret quam erat, non ut in ipsam substantiam Verbi converteretur. Per id ergo quod homo erat, mortuus est Deus : et per id quod Deus erat, excitatus est homo, et surrexit, et ascendit in cœlum. Quidquid passus est homo, non potest dici non passus Deus, quia Deus erat hominem assumendo ; sed non est mutatus in hominem : quomodo non potes dicere non te passum injuriam, si vestis tua conscindatur. Et quando quereris vel amicis vel in judicio, hoc dicis judici : Conscidit me. Non dicis, Conscidit birrum meum : sed, Conscidit me. Si potuit et meruit vestis tua dici tu, quæ non es tu, sed vestis tua : quanto potius meruit audire caro Christi, templum Verbi unitum cum Verbo, ut quidquid in carne pateretur, Deus ipse pateretur : quamvis Verbum nec mori potuerit, nec corrumpi, nec mutari, nec occidi ; sed quidquid horum passum est, in carne passum est. Et noli mirari, quia Verbum nihil passum est : nec anima hominis potest pati aliquid occisa carne, dicente ipso Domino : « Nolite timere eos qui corpus occidunt, » animam autem non possunt occidere[4]. » Si anima non potest occidi, Verbum Dei poterat occidi ? Et tamen quid dicit ? Flagellavit me, colaphizavit me, percussit me, di-

[1] Exod. XVI, 14. — [2] Joan. I, 14. — [3] I Cor. II, 2. — [4] Matth. X, 28.

laniavit me : totum hoc non fit in anima ; et tamen non dicit nisi me, propter unitatem consortii ipsius.

XI. Dominus ergo noster Jesus Christus panis, se fecit nobis lac, incarnatus et apparens mortalis : ut in eo finiretur mors, et non aberraremus a Verbo, credentes in carnem quod factum est Verbum. Hinc crescamus, ipso lacte nutriamur : antequam validi simus ad capiendum Verbum, non recedamus a fide lactis nostri. Illi autem hæretici volentes disputare de eo, quod non poterant capere, dixerunt quia Filius minor est quam Pater, et dixerunt quia Spiritus sanctus minor est quam Filius ; et fecerunt gradus, et immiserunt in Ecclesiam tres deos. Non enim possunt negare Deum esse Patrem, nec possunt negare Deum esse Filium, nec possunt negare Spiritum sanctum Deum. At si Pater Deus et Filius Deus et Spiritus sanctus Deus inæquales sunt, et non sunt ejusdem substantiæ ; non est unus Deus, sed tres dii. Disputantes ergo quod capere non poterant, elati sunt in superbiam, et factum est in eis quod dicitur in isto Psalmo : « Si non » humiliter sentiebam, sed exaltavi animam meam : » quemadmodum qui ablatus est a lacte super matrem » suam, sic retributio in animam meam. » Mater enim Ecclesia Dei est, unde illi separati sunt : ibi lactari et nutriri debebant, ut crescerent ad capiendum Verbum Deum apud Deum, in forma Dei æqualem Patri.

XII. Visa est hic quidem ab his, qui ante nos ista tractarunt, et alia sententia, et alius intellectus in his verbis, quem non tacebo Charitati Vestræ. Hoc enim dixerunt : Omnis superbus displicet Deo, et debet se humana anima humiliare, ne Deo displiceat, et toto corde intueri quod dictum est : « Quanto magnus es, tanto humilia te in om» nibus, et coram Deo invenies gratiam [1]. » Sed rursus

[1] Eccli. III, 20.

sunt quidam homines, qui cum audierint quia humiles esse debent, dimittunt se, nihil volunt discere, putantes quia si aliquid didicerint superbi erunt : et remanent in solo lacte. Quos reprehendit Scriptura, dicens : « Et facti » estis opus habentes lacte, non solido cibo [1]. » Sic enim nos Deus vult nutriri lacte, ut non ibi remaneamus, sed crescendo per lac, ad solidum cibum perveniamus. Ergo non debet homo extollere cor suum in superbiam, sed debet levare in doctrinam verbi Dei. Nam si levanda anima non esset, non diceretur in alia voce Psalmi : « Ad te, Do» mine, levavi animam meam [2]. » Et nisi se ipsa anima super se effundat, non pervenit ad visionem Dei, et ad cognitionem substantiæ illius incommutabilis. Nam modo cum adhuc in carne est, dicitur ei : « Ubi est Deus tuus [3]? » Sed intus est Deus ejus, et spiritaliter intus est, et spiritaliter excelsus est; non quasi intervallis locorum, quomodo per intervalla loca altiora sunt. Nam si talis altitudo quærenda est, vincunt nos aves ad Deum. Ergo intus Deus altus est, et spiritaliter altus : nec pervenit anima ut contingat eum, nisi transierit se. Nam quidquid de Deo sentis secundum corpus, multum erras. Multum infans es, si sentis de Deo etiam secundum animam humanam, quod Deus aut obliviscatur, aut ita sapiat ut desipiat, aut faciat aliquid et pœniteat eum : omnia enim ista posita sunt in Scripturis, ut nobis lactentibus commendaretur Deus, non ut proprie de illo sic audiamus ista, et intelligamus quasi pœniteat Deum, et modo discat aliquid quod non noverat, et intelligat quod non intelligebat, et reminiscatur quod oblitus erat. Talia enim animæ sunt, non Dei. Nisi ergo transierit et modum animæ suæ, non videbit quia Deus est quod est; qui dixit : « Ego sum qui sum [4]. » Itaque ille cui dicebatur : « Ubi est Deus tuus, » quid

[1] Hebr. v, 12. — [2] Psal. xxiv, 1. — [3] Id. xli, 4. — [4] Exod. iii, 14.

dixit? « Factæ sunt mihi lacrymæ meæ panis die ac nocte, » dum dicitur mihi quotidie : Ubi est Deus tuus? » Ut autem inveniret Deum suum, quid egit? « Hæc meditatus » sum, inquit, et effudi super me animam meam [1]. » Ut inveniret Deum, effudit super se animam suam. Non ergo sic tibi dicitur : Humilis esto, ut non sapias. Humilis esto propter superbiam; altus esto, propter sapientiam. Audi evidentem sententiam de hac re : « Nolite pueri effici mentibus, sed malitia infantes estote, ut mentibus perfecti » sitis [2]. » Certe explicatum est, fratres mei, ubi nos Deus voluit esse humiles, ubi altos : humiles, propter cavendam superbiam; altos, propter capiendam sapientiam. Lactare, ut nutriaris; sic nutrire, ut crescas; sic cresce, ut panem manduces. Cum enim cœperis panem manducare, ablactaberis, id est, jam tibi non opus erit lac, sed solidus cibus. Et hoc videtur dixisse : « Si non humiliter sentiebam, sed exaltavi animam meam : » id est, si non mente, sed malitia parvulus fui. Quod significans, dixit superiora verba : « Domine, non est exaltatum cor meum, neque in » altum elati sunt oculi mei; neque ingressus sum in magnis, neque in mirabilibus super me. » Ecce quia malitia parvulus fui. Sed quia sensu non fui parvulus : « Si » non humiliter sentiebam, sed exaltavi animam meam : » retribuatur mihi quod retribuitur parvulo, qui ablactatur a matre, ut jam panem sim idoneus manducare.

XIII. Et hæc ergo, fratres, sententia non displicet, quia non est contra fidem. Movet me tamen, quia non tantum dictum est : « Quemadmodum qui ablatus est a lacte, sic » retributio in animam meam : » sed additum est : « Quemadmodum qui ablatus est a lacte super matrem suam, » sic retributio in animam meam. » Hic mihi nescio quid tale occurrit, ut videam quia maledictum est. Ablactatur

[1] Psal. XLI, 4, 5. — [2] I Cor. XIV, 20.

enim non infans, sed jam grandiusculus. Qui autem infirmus est prima infantia, quæ vera infantia est, super matrem suam est; si forte fuerit a lacte ablatus, extinguitur. Non frustra ergo additum est, « Super matrem suam. » Ablactari enim omnes possunt crescendo. Qui crescit, et sic ablactatur, bonum est illi : qui autem adhuc super matrem suam est, perniciosum. Ergo cavendum, fratres, et timendum est, ne quis ante tempus ablactetur. Nam omnis grandis puer separatur a lacte. Sed ne quis tunc a lacte separetur, quando adhuc super matrem suam est. Cum autem portatur manibus matris, qui portatus est utero, (portatus est enim utero, ut nasceretur; portatur manibus, ut crescat;) lacte opus habet, adhuc super matrem suam est. Non ergo velit tunc exaltare animam suam, cum forte minus idoneus est ad capiendum cibum, sed impleat præcepta humilitatis. Habet ubi se exerceat : credat in Christum, ut possit intelligere Christum. Videre Verbum non potest, capere non potest æqualitatem Verbi cum Patre, æqualitatem Spiritus sancti cum Patre et Verbo nondum potest videre : credat hoc et sugat. Securus est, quia cum creverit, manducabit, quod non poterat antequam sugendo cresceret : et habet ubi se extendat. « Altiora te ne quæsieris, et fortiora te ne scrutatus fueris : » id est, ad quæ capienda minus idoneus es. Et quid facio, inquis? Sic remanebo? « Sed quæ præcepit tibi Dominus » illa cogita semper [1]. » Quæ tibi præcepit Dominus? Fac misericordiam, pacem Ecclesiæ noli dimittere, in homine spem noli ponere, desiderando miracula noli tentare Deum. Si jam est in te fructus, cognoscis quia cum bonis toleras zizania usque ad messem [2], quia cum malis ad tempus potes esse, non in æternum. Palea hic tibi mixta est in hoc tempore in area, in horreo tecum non erit. « Hæc

[1] Eccli. III, 22. — [2] Matth. XIII, 30.

» quæ tibi præcepit Dominus, illa cogita semper. » A lacte non separaberis quoad usque super matrem tuam es; ne prius fame moriaris, antequam panem manducare sis idoneus. Cresce, erunt validæ vires tuæ; et videbis quod non poteras, et capies quod non capiebas.

XIV. Quid ergo, cum videro quæ non poteram capere, jam securus ero? perfectus ero? Non, quandiu hic vivis. Ipsa est perfectio nostra, humilitas. Audistis quo conclusit modo apostolica lectio, si hæsit in memoria vestra: quomodo ille qui accepit colaphum ne extolleretur in revelationibus, (quanta ei revelabantur?) propter ipsam magnitudinem revelationum, quia poterat extolli, nisi acciperet angelum Satanæ: et tamen cui tanta revelabantur, quid ait? Fratres, ego me ipsum non arbitror apprehendisse. Paulus dicit: « Fratres, ego me ipsum non » arbitror apprehendisse[1]: » qui ad hoc accepit colaphizantem angelum Satanæ, ne extolleretur in magnitudine revelationum suarum[2]. Quis audet dicere quia comprehendit? Ecce Paulus non apprehendit, et dicit: « Non me » arbitror apprehendisse. » Et quid ais, o Paule? « Adhuc curro, inquit, ut apprehendam. » Adhuc Paulus in via est, et tu te putas in patria? « Unum autem, inquit, » quæ retro sunt oblitus. » Hoc fac et tu, et vitam præteritam malam obliviscere. Si te delectavit aliquando vanitas, non te delectet. « Quæ retro oblitus, inquit, in ea » quæ ante sunt extentus, secundum intentionem sequor » ad palmam supernæ vocationis Dei in Christo Jesu[3]. » Audio vocem Dei desuper, et curro ut apprehendam. Non enim dimisit me in via remanere, quia non cessat alloqui me. Ergo, fratres, non cessat Deus alloqui nos. Nam si cessat, quid est quod agimus? Quid est quod agunt lectiones divinæ et cantica divina? Obliviscimini ergo quæ

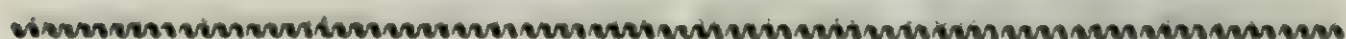
[1] Philip. III, 13. — [2] 2 Cor. XII, 7. — [3] Philip. III, 12-15.

retro sunt, et in ea quæ ante sunt vos extendite. Sic sugite lac, ut crescatis ad cibum. Cum ergo veneritis in patriam, gaudebitis. Et adhuc attendite Apostolum sequi ad palmam supernæ vocationis. Dicit enim : « Quotquot » ergo perfecti, hoc sapiamus [1]. » Non loquor, inquit, imperfectis, quibus adhuc non possum loqui sapientiam, qui adhuc lacte potantur, non solido cibo pascuntur : sed illis dico, qui jam manducant solidum cibum. Jam videntur esse perfecti, quia intelligunt æqualitatem Verbi cum Patre : adhuc non sic vident, quomodo videndum est, facie ad faciem ; adhuc ex parte in ænigmate [2]. Currant ergo, quia cum via finita fuerit, tunc redimus ad patriam. Currant, extendant se. « Quotquot » ergo perfecti, hoc sapiamus : et si quid aliter sapitis, » hoc quoque vobis Deus revelabit. » Si forte erras in aliquo, quare non redis ad lac matris ? Quia si non extollimini, quia si non exaltatis cor vestrum, quia si non ingredimini in mirabilibus super vos, sed servatis humilitatem, revelabit vobis Deus quod aliter sapitis. Si autem hoc ipsum quod aliter sapitis, defendere vultis, et pertinaciter astruere, et contra pacem Ecclesiæ ; fit vobis maledictum hoc quod dixit : super matrem cum estis et foris a lacte separamini, foris a visceribus matris fame moriemini. Si autem perseveratis in pace catholica, si quid forte aliter sapitis quam oportet sapere, Deus vobis revelabit humilibus. Quare? « Quia Deus superbis resistit, humilibus autem » dat gratiam [3]. »

XV. Ideo ad hoc conclusit hic Psalmus : « Speret Israël » in Dominum, ex hoc nunc et usque in sæculum. » Quod enim scriptum est græce : ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ ἕως τοῦ αἰῶνος ; hoc expositum est, « Ex hoc nunc et usque in sæculum. » Sed non semper sæculi nomen hoc sæculum significat, sed ali-

[1] Philip. III, 15. — [2] I Cor. XIII, 12.— [3] Jacob. IV, 6, et I Petr, V, 5.

quando æternitatem : quia æternum duobus modis intelligitur. Usque in æternum, id est, aut semper sine fine, aut quousque veniamus ad æternitatem. Hic ergo quomodo intelligendum est? Quousque veniamus ad æternitatem, speremus in Dominum Deum : quia cum venerimus ad æternitatem, jam spes non erit, sed ipsa res erit.

ENARRATIO

IN PSALMUM CXXXI.

Sermo ad plebem.

I. Justum quidem erat, charissimi, ut fratrem potius audiremus collegam meum (10), præsentem omnibus nobis. Et modo non negavit, sed distulit. Et ideo hoc indico Charitati Vestræ, ut mecum promissum teneatis. Non fuit autem absurdum Charitati Vestræ, ut prior obtemperarem jubenti. Extorsit enim mihi ut esset modo auditor meus, eo sane pacto ut et ego sim ipsius : quia in ipsa charitate omnes ejus auditores sumus, qui unus nobis in cœlo Magister est[1]. Ergo animum intendite ad Psalmum, quem in ordine, sicut nostis, tractandum habemus. Est etiam ipse prænotatus, « Canticum graduum : » et aliquanto cæteris sub eodem titulo prolixior. Non ergo immoremur, nisi ubi necessitas coëgerit ; ut totum, si Dominus permiserit, explicare possimus. Quia et vos non tanquam rudes omnia debetis audire, aliquid et de præteritis auditionibus adjuvare nos

[1] Matth. XXIII, 10.

debetis, ne omnia tanquam nova a nobis dici necesse sit. Et novi quidem esse debemus, quia vetustas nobis obrepere non debet; sed etiam crescendum et proficiendum est. De ipso quippe profectu ait Apostolus : « Et si exte» rior homo noster corrumpitur, sed interior renovatur » de die in diem[1].» Non sic proficiamus ut ex novis veteres efficiamur, sed ipsa novitas crescat.

II. « Memento, Domine, David, et omnis mansuetudi» nis ejus. Sicut juravit Domino, votum vovit Deo Ja» cob[2]. » David secundum fidem rerum gestarum unus homo erat, rex Israël, filius Jesse. Erat quidem et ipse mansuetus, sicut eum indicat atque commendat Scriptura divina, et ita mansuetus ut nec persecutori suo Saüli malum pro malo reddiderit[3]. Servavit autem erga eum tantam humilitatem, ut illum regem fateretur, se autem canem. Et non proterve, nec superbe, cum esset in Deo potentior, respondebat regi : sed eum placare potius affectabat humilitate, quam concitare superbia. Etiam in potestate datus est ei Saül, et hoc a Domino Deo, ut ei faceret quidquid vellet. Sed quia non præceptum illi erat ut occideret, sed tantum in potestate datus illi erat, (licet autem homini uti potestate sua;) ad lenitatem potius deflexit quod ei Deus concessit. Qui si vellet occidere, careret inimico, sed quomodo diceret : « Dimitte mihi de» bita, sicut et ego dimitto debitoribus meis[4] ? » In speluncam intravit Saül ubi erat David, nesciens quod illic esset David[5] : ad necessaria ventris ille intravit. Surrexit David sensim et lente post ipsum, præcidit illi de veste panniculum, quem illi ostenderet, ut nosset quia illum habuerat in potestate; et non necessitate, sed voluntate pepercerat, et noluit occidere. Forte ipsam mansuetudi-

[1] 2 Cor. IV, 16. — [2] Psal. CXXXI, 1, 2. — [3] 1 Reg. XXIV, 4, etc. — [4] Matth. VI, 12. — [5] 1 Reg. XXIV, 4.

nem commendavit modo dicens : « Memento, Domine, » David, et omnis mansuetudinis ejus. » Hoc secundum rerum gestarum fidem, quam Scriptura divina, ut diximus, continet. Sed solemus in Psalmis non ad litteram attendere, sicut in omni prophetia, sed per litteram scrutari mysteria. Et meminit Charitas Vestra, quia cujusdam hominis vocem in omnibus Psalmis solemus audire : qui unus habet caput et corpus. Caput autem in cœlo est, corpus in terra. Sed quo præcessit caput, et corpus secuturum est. Et jam non dico quis caput sit, qui corpus sint : quia scientibus loquor.

III. Commendatur ergo humilitas David, commendatur mansuetudo David ; et dicitur Deo : « Memento, Domine, » David, et omnis mansuetudinis ejus. » Ad quam rem « Memento, Domine, David ? Sicut juravit Domino, vo- » tum vovit Deo Jacob. » Ergo ad hoc memento, ut impleat quod promisit. Ipse David vovit tanquam in potestate habens, et rogat Deum ut impleat quod vovit. Est devotio voventis, sed est humilitas deprecantis. Nemo præsumat viribus suis se reddere quod voverit. Qui te hortatur ut voveas, ipse adjuvat ut reddas. Quid ergo vovit videamus, et hinc intelligimus quemadmodum sit accipiendus in figura David. David autem interpretatur, manu fortis. Erat enim magnus belligerator. Præsumens quidem de Domino Deo suo, confecit bella omnia, prostravit omnes inimicos suos, Deo se adjuvante, quemadmodum se habebat illius imperii dispensatio : præfigurans tamen fortem manu quemdam ad debellandos inimicos, diabolum et angelos ejus. Hos autem inimicos Ecclesia debellat. Et quomodo debellat ? Mansuetudine. Mansuetudine enim ipse rex noster vicit diabolum. Sæviebat ille, iste sufferebat. Victus est qui sæviebat, vicit qui sufferebat. In ista mansuetudine corpus Christi, quod est Ecclesia, vin-

cit inimicos. Sit manu fortis, operando vincat. Cum autem corpus Christi est et templum, et domus, et civitas : et ille qui caput corporis est, et habitator domus est, et sanctificator templi est, et rex civitatis est. Quomodo Ecclesia omnia illa, sic Christus omnia ista. Quid ergo vovimus Deo, nisi ut simus templum Dei? Nihil gratius ei possumus offerre, quam ut dicamus ei quod dicitur in Isaïa : « Posside nos[1]. » Et quidem in istis possessionibus terrenis patrifamilias præstatur, quando ei datur possessio : non sic est possessio quæ est Ecclesia : ipsi possessioni præstatur, ut a tali possideatur.

IV. Quid ergo dicit : « Sicut juravit Domino, votum » vovit Deo Jacob. » Videamus, quod votum. Jurare est autem firme promittere. Attendite votum hoc, id est, quod voverat quo ardore voverit, quo amore, quo desiderio : et tamen ad hoc implendum Dominum deprecatus est dicens : « Memento, Domine, David, et omnis man» suetudinis ejus. » In hac mansuetudine votum vovit, ut sit domus Dei : « Si introiero in tabernaculum domus » meæ, si ascendero super lectum stratus mei. Si dedero » somnum oculis meis. » Parum visus est dicere : « Som» num oculis meis. Et palpebris meis dormitationem, Et » requiem temporibus meis » si dedero, « Quoad usque » inveniam locum Domino, tabernaculum Deo Jacob[2]. » Ubi quærebat locum Domino? si mansuetus erat, in se quærebat. Quomodo est enim locus Domini? Audi Prophetam : « Super quem requiescet Spiritus meus? Super » humilem, et quietum, et trementem verba mea[3]. » Vis esse locus Domini? Esto humilis, et quietus, et tremens verba Dei, et tu ipse efficieris quod quæris. Si enim in te non fiat quod quæris, in altero quid tibi prodest? Operatur quidem Deus aliquando per Evangelistam salutem al-

[1] Isaï. xxvi, 13. — [2] Psal. cxxxi, 3-5. — [3] Isaï. lxvi, 2.

terius tantum, si ipse dicit et non facit : et fit per linguam ejus in alio locus Domino, non autem fit ipse locus Domino. Qui autem quæ docet bene facit, et sic docet, fit locus Domino cum eo quem docet ; quia omnes credentes unum locum faciunt Domino. In corde enim habet locum Dominus : quia unum cor est omnium in charitate copulatorum.

V. Quam multa millia crediderunt, fratres mei, quando pretia rerum suarum posuerunt ad pedes Apostolorum[1]. Sed quid de illis dicit Scriptura? Certe facti sunt templum Dei; non tantum templum Dei singuli, sed et omnes templum Dei simul. Facti sunt ergo locus Domino. Et ut noveritis quia unus locus factus est Domino in omnibus, Scriptura dicit, « Erat illis anima una et cor » unum in Deum[2]. » Multi autem ne faciant locum Domino, sua quærunt, sua diligunt, potestate sua gaudent, privatum suum concupiscunt. Qui autem vult facere locum Domino, non de privato, sed de communi debet gaudere. Hoc illi fecerunt de rebus suis privatis, fecerunt illas communes. Quod habebant suum, numquid amiserunt? Si soli haberent, et unusquisque suum haberet; hoc solum haberet, quod suum habebat : cum autem quod proprium erat, commune fecit; et ea quæ erat cæterorum, ipsius facta sunt. Intendat Charitas vestra. Quia propter illa quæ singuli possidemus, existunt lites, inimicitiæ, discordiæ, bella inter homines, tumultus, dissentiones adversum se, scandala, peccata, iniquitates, homicidia. Propter quæ? Propter ipsa quæ singuli possidemus. Numquid propter ista quæ communiter possidemus, litigamus? Aërem istum communiter ducimus, solem communiter omnes videmus. Beati ergo qui sic faciunt locum Domino, ut privato suo non gaudeant. Talem ergo describebat

[1] Act. IV, 35. — [2] Ibid. 32.

iste, qui dicebat, « Si introiero in tabernaculum domus » meæ. » Privatum hoc erat. Sciebat privato se impediri, ne faceret locum Domino, et ea commemorat quæ ad se ipsum pertinebant. « Non introibo in taberna- » culum domus meæ, donec inveniam? » quid cum inveneris locum Domino, intrabis in tabernaculum tuum? An ipsum erit tabernaculum tuum, ubi inveneris locum Domino? Quare? Quia ipse eris locus Domini, et cum eis qui fuerint locus Domini, unum eris.

VI. Abstineamus ergo nos, fratres, a possessione rei privatæ; aut ab amore, si non possumus a possessione; et facimus locum Domino. Multum est ad me, ait aliquis. Sed vide quis sis facturus locum Domino. Si vellet apud te hospitium habere aliquis senator, non dico senator, procurator alicujus magni secundum sæculum, et diceret, Offendit me quiddam in domo tua : etsi amares hoc, auferres tamen ne eum offenderes, ad cujus amicitiam ambires. Et quid tibi prodest hominis amicitia? Forte ibi non solum nullum auxilium, sed et periculum invenires. Nam multi non periclitabantur antequam majoribus jungerentur : exoptarunt majorum amicitias, ut majora pericula incurrerent. Securus opta amicitiam Christi. Hospitari apud te vult, fac illi locum. Quid est, Fac illi locum? Noli amare te ipsum, illum ama. Si te amaveris, claudis contra illum : si ipsum amaveris, aperis illi. Si autem aperueris et intraverit, non peries amando te, sed invenieris cum amante te.

VII. « Si introiero in tabernaculum domus meæ, si » ascendero super lectum stratus mei. » Privata enim res ipsa, ubi homo acquiescit, superbos facit : ideo dixit, « Si ascendero. » In re, quam privatam quisque possidet, necesse est superbus sit. Inde se enim tendit homo ad hominem, cum ambo sint caro. Quid est homo, fratres?

Caro. Et quid est alter homo? Altera caro. Et tamen caro dives extendit se contra carnem pauperem; quasi aliquid illa caro attulerit quando nata est, aut aliquid auferat quando moritur. Ad hoc plus habuit, ut plus tumeret. Iste autem qui vult invenire locum Domino, dicit, « Si » ascendero super lectum strati mei.

VIII. « Si dedero somnum oculis meis. » Multi enim, cum dormiunt, non faciunt locum Domino. Tales excitat Apostolus : « Surge qui dormis, et exurge a mortuis, et » illuminabit te Christus[1]. » Et alio loco, « Nos autem » qui diei sumus, vigilemus, et sobrii simus : nam qui » dormiunt, nocte dormiunt; et qui inebriantur, nocte » ebrii sunt[2]. » Noctem dicens iniquitatem, in qua illi obdormiunt cupiendo ista terrena. Et omnes istæ felicitates quæ videntur sæculi, somnia sunt dormientium. Et quomodo qui videt thesauros in somnis, dormiens dives est; sed evigilabit, et pauper erit : sic omnia ista vana hujus sæculi, de quibus homines gaudent, in somno gaudent : evigilabunt quando nolunt, si non modo evigilant quando utile est; et invenient somnia fuisse illa, et transisse, sicut dicit Scriptura, « Veluti somnium exurgentis.» Et alio loco, « Dormierunt somnum suum, et nihil inve- » nerunt omnes viri divitiarum in manibus suis[3]. Dormie- » runt somnum suum, finitus est somnus, et nihil inve- » nerunt in manibus suis; » quia in somnis videbant divitias transitorias. Iste ergo qui vult invenire locum Domino, dixit etiam, « Si dedero somnum oculis meis. » Sunt autem quidam qui non dormiunt, sed dormitant. Aliquantum retrahunt se ab amore temporalium, et rursus revolvuntur in eum ; quasi dormitantes, caput crebro inclinant. Evigila, excute somnum; dormitando casurus es. Non vult Psalmus, oculis suis dare somnum, nec palpe-

[1] Ephes. v, 14.—[2] I Thess. v, 5, etc. —[3] Psal. LXXII, 20.

bris dormitationem, eum qui vult invenire locum Domino.

IX. « Et requiem, inquit, temporibus meis. » A requie temporum somnus venit ad oculos. Tempora circa oculos sunt. Veluti futurus somnus, gravedo temporum est. Nam hominibus dormituris gravari tempora incipiunt; et cum senserint sibi gravari tempora, jam imminet somnus : qui si dandus est oculis, dant requiem temporibus suis, et venit somnus; si non dederint requiem temporibus suis, non venit somnus. Cum ergo cœperit te aliquid temporale delectare ad peccatum, jam gravantur tibi tempora. Vis evigilare, et non dormire, nec dormitare? Noli te credere tali delectationi : majores dolores habebit quam suavitates. Ista cogitatione quasi confricans frontem, excutis somnum, et paras locum Domino.

X. « Donec inveniam locum Domino, tabernaculum » Deo Jacob. » Quanquam aliquando dicitur tabernaculum Dei domus Dei, et domus Dei tabernaculum Dei : distinctius tamen accipitur, fratres charissimi, tabernaculum Ecclesia secundum hoc tempus; domus autem Ecclesia cœlestis Jerusalem; quo ibimus. Tabernaculum enim tanquam militantium et pugnantium; tabernacula militum in procinctu, in expeditione; unde contubernales dicuntur milites, quasi tabernacula eadem habentes et habitantes. Quandiu ergo habemus hostem cum quo pugnemus, tabernaculum Deo facimus. Cum autem transierit tempus pugnæ, et venerit pax illa quæ præcellit omnem intellectum, sicut dicit Apostolus, « Et » pax Christi quæ præcellit omnem intellectum[1]; » quantumcumque enim cogitaveris de pace illa, minus eam capit animus adhuc in ista corporis gravedine constitutus : cum venerit illa patria, jam domus erit, nullus adversarius tentabit, ut tabernaculum vocetur. Non pro-

[1] Philip. IV, 7.

cedemus ad pugnandum, sed permanebimus ad laudandum. Quid enim dicitur de illa domo? « Beati qui habitant » in domo tua, in sæcula sæculorum laudabunt te[1]. » In tabernaculo adhuc gemimus, in domo laudabimus. Quare? Quia gemitus est peregrinantium, laudatio jam in patria commanentium. Hic primo quæratur tabernaculum Deo Jacob.

XI. « Ecce audivimus eam in Ephrata. » Quam « Eam? » Sedem Domini. « Audivimus in Ephrata. Invenimus eam » in campis saltuum[2]. » Ibi audivit, ubi invenit: an alibi audivit, et alibi invenit? Quæramus ergo quid sit « Ephrata, » ubi audivit: item quæramus quid sit « In campis saltuum, » ubi invenit. Ephrata verbum hebræum, interpretatur latine speculum, sicut tradiderunt qui verba hebræa in Scripturis posita in aliam linguam transtulerunt, ut ad nos perveniret intellectus. Nam ex hebræa transtulerunt in græcam, et ex græca translata sunt nobis in latinam. Fuerunt enim qui vigilarent in Scripturis. Si ergo Ephrata speculum, illa domus quæ inventa est in campis saltuum, in speculo audita est. Speculum imaginem habet. Omnis prophetia imago futurorum. Domus ergo Dei futura, in imagine prophetiæ prædicata est. Audivimus enim illam in speculo, id est, « Audivimus in Ephrata. Invenimus in » campis saltuum. » Qui sunt campi saltuum? Campi sylvarum. Non enim quemadmodum vulgo dicitur, Saltus ille, verbi gratia, centurias habens tot. Saltus proprie, locus adhuc incultus et sylvester dicitur. Nam et quidam codices « In campis sylvæ » habent. Qui ergo erant campi saltuum, nisi gentes incultæ? Qui erant campi saltuum, nisi ubi adhuc vepres erant idololatriæ? Sic tamen quomodo vepres ibi erant idololatriæ, ibi invenimus locum Domino, tabernaculum Deo Jacob. Quod « Audivimus in

[1] Psal. LXXXIII, 5. — [2] Id. CXXXI, 6.

» Ephrata, invenimus in campis saltuum : » quod prædicatum est in imagine Judæis, manifestatum est in fide Gentium.

XII. « Intrabimus in tabernacula ejus[1]. » Cujus Domini Dei Jacob. Qui intrant ut inhabitent, ipsi sunt qui intrant ut inhabitentur. In domum tuam ut inhabites intras, in domum Dei ut inhabiteris. Est enim melior Dominus, qui cum te cœperit inhabitare, beatum te faciet. Nam si tu ab illo non inhabiteris, miser eris. In sua potestate esse voluit ille filius, qui dixit, « Da mihi partem » patrimonii quæ me tangit[2]. » Bene servabatur apud patrem, ne cum meretricibus dissiparetur. Accepit, facta est in ejus potestate : profectus in regionem longinquam, effudit omnia cum meretricibus. Passus est tandem famem, recordatus est patrem, reversus est, ut pane saturaretur. Ergo intra, ut inhabiteris ; et non quasi tuus sis, sed illius. « Intrabimus in tabernacula ejus. »

XIII. « Adorabimus in loco, ubi steterunt pedes ejus. » Cujus pedes ? Domini, an ipsius domus Domini ? Domus enim Domini est, ubi dicit quia debet adorari. « Adorabimus in loco, ubi steterunt pedes ejus. » Præterquam domum suam, non exaudit Deus ad vitam æternam. Ille enim ad domum Dei pertinet, qui est in charitate compaginatus lapidibus vivis. Qui autem charitatem non habuerit, ruinam facit : et illo ruente, domus stat. Nemo enim minetur domui, ubi esse quasi lapis cœpit, si ruere voluerit, quasi aliquid domui noceat. Sic enim superbierat et primus populus Judæorum, dicens, Neque enim fraudaturus est Deus patrem Abraham, cui promisit tanta de semine ejus et faciebant omnia mala tanquam securi de pollicitatione Dei, quod non pro illorum meritis qui scelera faciebant, sed pro meritis Abrahæ parceret eis,

[1] Psal. CXXXI, 7. — [2] Luc. XV, 12.

et qualescumque malos filios Abrahæ congregaret in domum suam ad vitam æternam. Sed quid Joannes? « Generatio, inquit, viperarum [1]. » Quando ad illum venerunt ipsi filii Abrahæ, ut baptizarentur in aqua pœnitentiæ, non eis dixit, Generatio Abrahæ, sed, viperarum. Tales enim erant, quales quos imitabantur : non filii Abrahæ, sed filii Amorrhæi, Chananæi, Gergesæi, Jebusæi, et omnium qui offenderunt Deum. Ipsorum filii erant, quia ipsorum facta sectabantur. « Generatio viperarum, quis » ostendit vobis fugere a ventura ira? Facite ergo fructum dignum pœnitentiæ. Et ne dixeritis, Patrem habemus Abraham. Potens est enim Deus de lapidibus istis » suscitare filios Abrahæ [2]. » Nescio quos lapides tunc videbat in campis saltuum, unde suscitati sunt filii Abrahæ. Filii enim magis qui fidem imitati sunt, quam qui de carne nati sunt. Nemo ergo minetur domui Dei, quasi dicat, Subtraho me, et ruet domus. Bonum est enim illi ut coædificetur, et habeat charitatem. Nam si ipse ruerit, stabit domus. Itaque, fratres, in his est domus Dei, quos prædestinavit et præscivit perseveraturos. De illis dictum est, « Ubi steterunt pedes ejus. » Sunt enim qui non perseverant, nec stant pedes ejus in eis. Non sunt ergo ipsi Ecclesia : non ipsi pertinent ad illud modo tabernaculum, tunc domum. Sed ubi steterunt pedes ejus? « Quoniam » abundavit iniquitas, refrigescet charitas multorum [3]. » In his in quibus charitas refrigescit, non stant pedes ejus. Sed quid secutus est? « Qui autem perseveraverit usque » in finem, hic salvus erit [4]. Ecce in quibus steterunt pedes ejus : in eo loco adora, id est, de talibus esto in quibus steterunt pedes Domini.

XIV. Si autem de ipsa domo intelligere volueris, « Ubi » steterunt pedes ejus » domus : pedes tui in Christo stent.

1 Matth. III, 7. — 2 Ibid. 8, 9. — 3 Id. XXIV, 12. — 4 Ibid. 13.

Tunc autem stabunt pedes, si perseveraveris in Christo. Quid enim dicitur de diabolo? « Ille homicida erat ab ini- » tio, et in veritate non stetit[1]. » Diaboli ergo pedes non steterunt. Item de superbis quid dicit? « Non veniat mihi » pes superbiæ, et manus peccatorum non moveat me. » Ibi ceciderunt qui operantur iniquitatem, expulsi sunt, » nec potuerunt stare[2]. » Ergo domus Dei, cujus pedes stant. Unde ille gaudens Joannes quid ait? « Qui habet » sponsam sponsus est, amicus autem sponsi stat et audit » eum. Si non stat, non audit eum. Et gaudio gaudet » propter vocem sponsi[3]. » Merito stat, quia propter vocem sponsi gaudet. Nam si propter vocem suam gauderet, caderet. Jam videtis ergo quare ceciderint, qui ad vocem suam gaudent. Amicus enim ille sponsi dicebat, « Hic est qui baptizat[4]. » Quidam dicunt, Nos baptizamus. Ad vocem suam gavisi stare non potuerunt : et non pertinent ad istam domum, de qua dicitur, « Ubi stete- » runt pedes ejus. »

XV. « Exurge, Domine, in requiem tuam[5]. » Domino dormienti dicit, « Exurge. » Jam nostis quis dormivit, et quis resurrexit. Ipse enim quodam loco dicit in Psalmo, « Dormivi conturbatus[6]. » Bene illi dicitur, « Exurge, » Domine, in requiem tuam. » Jam non conturbaberis : « Quia Christus surgens a mortuis, jam non moritur, » et mors ei ultra non dominabitur[7]. » Ipsius est vox in alio Psalmo : « Ego dormivi et somnum cœpi, et exur- » rexi, quoniam Dominus suscipiet me[8]. » Ipse dormivit, ipsi dicitur, « Exurge, Domine, in requiem tuam, tu et » arca sanctificationis tuæ. » Id est, Exurge, ut exurgat et arca sanctificationis tuæ, quam sanctificasti. Ipse caput nostrum ; arca ejus, Ecclesia ejus : surrexit prior, surget

[1] Joan. VIII, 44. — [2] Psal. XXXV, 12, 13. — [3] Joan. III, 29. — [4] Ibid. 26. — [5] Psal. CXXXI, 8. — [6] Id. LVI, 5. — [7] Rom. VI, 9. — [8] Psal. III, 6.

et Ecclesia. Non autem auderet sibi surrectionem corpus promittere, nisi prius resurgeret caput. « Exurge, Domine, » in requiem tuam, tu et arca sanctificationis tuæ. » Et corpus Christi quod ex Maria natum est, intellectum est a quibusdam arca sanctificationis : ut hoc diceret, « Exurge, Domine, in requiem tuam, tu et arca sanctifi- » cationis tuæ ; » Cum corpore exurge, ut palpent qui non credebant. « Exurge, Domine, in requiem tuam, tu et » arca sanctificationis tuæ. »

XVI. « Sacerdotes tui induantur justitiam, et sancti » tui lætentur [1]. » Te exurgente a mortuis, et eunte ad Patrem, « Regale illud sacerdotium induatur fidem ; quia, » Justus ex fide vivit [2] : » et accepto pignore Spiritus sancti, lætentur membra spe resurrectionis, quæ præcessit in capite. Eis enim Apostolus dicit, « Spe gaudentes [3]. »

XVII. « Propter David servum tuum, ne avertas faciem » Christi tui [4]. » Hoc Deo Patri dictum est, « Propter Da- » vid servum tuum, ne avertas faciem Christi tui. » Crucifixus est Dominus in Judæa; crucifixus est a Judæis; ab ipsis turbatus dormivit. Inter quorum sævientium manus dormivit, ad eos judicandos surrexit : et dicit quodam loco : « Et suscita me, et reddam illis [5]. » Et reddidit, et redditurus est. Nam quanta postea Judæi passi sunt occiso Domino norunt ipsi. De ipsa civitate, ubi illum occiderunt, omnes expulsi sunt. Quid ergo, etiam de stirpe David omnes perierunt, et de tribu Juda ? Non : nam crediderunt inde aliqui, et multa millia hominum crediderunt inde, et hoc jam post resurrectionem Domini. Sævierunt, ut crucifigerent, et postea cœperunt videre fieri miracula in nomine Crucifixi ; et plus contremuerunt tantum posse ejus nomen, qui quasi inter manus eorum nihil poterat ;

[1] Psal. CXXXI, 9. — [2] Rom. I, 17. — [3] Id. XII, 12. — [4] Psal. CXXXI, 10. — [5] Id. XL, 11.

et compuncti corde jam credentes Divinitatem occultam fuisse in illo[1], quem cæteris similem hominibus putaverunt, et consilium petentes ab Apostolis, audierunt, « Agite » pœnitentiam, et baptizetur unusquisque vestrum in » nomine Domini nostri Jesu Christi[2]. » Ergo quia ad judicandos eos, a quibus crucifixus est, surrexit Christus, et avertit faciem suam a Judæis, et convertit ad Gentes; tanquam rogatur Deus propter reliquias Israël, et dicitur ei, « Propter David servum tuum, ne avertas faciem » Christi tui. » Si palea damnata est, frumenta colligantur. « Reliquiæ salvæ fiant[3], » sicut dicit Isaïas. Et plane factæ sunt reliquiæ salvæ : inde erant duodecim Apostoli, inde plus quam quingenti fratres, quibus se Dominus demonstravit post resurrectionem[4] : inde tot millia baptizata, quæ pretia rerum suarum ante pedes Apostolorum ponebant[5]. Ergo impletum est quod hic rogatus est Deus, « Propter David servum tuum, ne avertas faciem Christi » tui. »

XVIII. « Juravit Dominus David veritatem, et non » pœnitebit eum[6]. » Qui est, « Juravit? » Promissum per se ipsum firmavit Quid est, « Non pœnitebit eum? » Non mutabit. Non enim dolorem pœnitentiæ patitur Deus, aut in aliquo fallitur, ut velit corrigere in quo erravit. Sed quomodo hominem cum pœnitet, mutare vult quod fecit : sic ubi audis quia pœnitet Deum, mutationem ipsam spera. Aliter illam facit Deus, quamvis nomine pœnitentiæ appellet, aliter tu. Tu enim facis, quia erraveras : ille autem facit, quia vindicat, aut quia liberat. Mutavit regnum Saül, cum pœniteret eum, sicut dictum est. Et in eo ipso loco ubi Scriptura dicit, « Pœnituit eum : » ibi paulo post

[1] Act. II, 37. — [2] Ibid. 38. — [3] Isaï. X, 21. — [4] Rom. IX, 27, et I Cor. XV, 6. — [5] Act. II, 41, et IV, 34. — [6] Psal. CXXXI, 11.

dicitur, « Non enim sic est ut homo, ut pœniteat eum[1]. » Cum ergo mutat opera sua per incommutabile consilium suum; propter ipsam, non consilii, sed operis mutationem, pœnitere dicitur. Hoc autem sic promisit, ut non mutaret. Quomodo dicitur et illud, « Juravit Dominus, et non » pœnitebit eum, Tu es sacerdos in æternum secundum » ordinem Melchisedech[2]. » Sic et hoc quia ita promissum est, ut non mutaretur, quia necessario futurum erat et permansurum; dixit: « Juravit Dominus David veritatem, » et non pœnitebit eum : Ex fructu ventris tui ponam » super sedem tuam. » Poterat dicere, « Ex fructu fe- » moris tui[3].» Quare, « Ex fructu ventris, » voluit dicere? Et illud quidem si diceret, verum diceret : sed significantius dicere voluit, « Ex fructu ventris; » quia de fœmina natus est Christus, quo vir non accessit.

XIX. Quid ergo? « Juravit Dominus David veritatem, « Ex fructu ventris tui ponam super sedem tuam : Si » custodierint filii tui testamentum meum, et testimonia » mea hæc quæ docebo illos; et filii eorum sedebunt us- » que in æternum super sedem tuam[4]. » Si filii tui custodierint, et filii eorum sedebunt in æternum. Meritum filiis parentes faciunt. Quid si filii ipsius custodirent, et filii eorum non custodirent? Quare ad meritum patrum promittitur beatitudo filiorum? Quid enim ait, « Si cus- » todierint filii tui, et filii eorum sedebunt in æternum : » (non ait, Si custodierint filii tui, sedebunt super sedem tuam; etsi custodierint filii eorum, et ipsi sedebunt super sedem tuam : sed ait, « Si filii tui custodierint, et filii » eorum sedebunt super sedem tuam :) nisi quia filios hic voluit intelligi fructus ipsorum? « Si filii tui, inquit,

[1] I Reg. XV, 11 et 29. — [2] Psal. CIX, 4. — [3] Luc. II, 7. — [4] Psal. CXXXI, 11, 12.

» custodierint legem meam, et mandata mea hæc quæ » docebo eos, servaverint filii tui; et filii eorum sedebunt » super sedem tuam : » id est, hic erit fructus ipsorum, ut sedeant super sedem tuam. Modo enim, fratres, omnes qui laboramus in Christo, omnes qui contremiscimus verba ipsius, qui quomodocumque conamur facere voluntatem ipsius, et ingemiscimus petentes ut adjuvet nos, quo impleamus quod jubet, numquid jam sedemus in illis sedibus beatitudinis, quæ nobis promittuntur? Non : sed mandata tenentes speramus hoc futurum. Ipsa spes tanquam in filiis dicta est : quia hominis in hac vita viventis spes filii sunt, fructus filii sunt. Propterea et homines excusantes avaritiam suam, dicunt se filiis suis servare quod servant; et nolentes dare inopi, pietatis nomine se excusant, quia filii eorum spes eorum sunt. Omnes homines enim qui secundum hoc sæculum vivunt : spem suam dicunt, filios generare et relinquere. Ideo nomine filiorum spem ipsam posuit, et ait, « Si custodierint filii tui testa» mentum meum, et testimonia mea hæc quæ docebo » illos; et filii eorum sedebunt in æternum super sedem » tuam : » id est, tales fructus habebunt, ut spes eos non fallat, ut illuc veniant quo sperant se venturos. Modo ergo tanquam patres sunt, homines spei futuræ : cum autem adepti fuerint quod sperant, filii sunt; quia illud quod adipiscuntur, pepererunt et generaverunt in operibus suis. Et hoc illis servatur in posterum, quia et ipsa posteritas in filiis appellari solet.

XX. Aut si filios ipsos homines accipis, intellige et de ipsis dictum, « Si custodierint filii tui testamentum meum, » et testimonia mea hæc quæ docebo eos : » ut iste sit sensus, « Si custodierint filii tui testamentum meum, et testimonia mea hæc quæ docebo illos, et filii eorum, » id est, si custodierint : ut hic subdistinguas, et deinde

inferas, « Sedebunt in æternum super sedem tuam, » id est, et filii tui et filii eorum, sed omnes si custodierint. Quid ergo si non custodierint? periit promissio Dei? Non : sed ideo dictum est, et ideo promissum est, quia prævidit Deus : quid, nisi credituros? Sed ne aliquis quasi minaretur promissis Dei, et in potestate sua vellet ponere quod promisit Deus ut impleretur; ideo et « Juravit » dixit. In quo ostendit, quia sine dubio venturum est. Quomodo ergo posuit ibi, « Si custodierint? » Ne jam glorieris de promissis, et dimittas te non custodire. Tunc eris filius David, si custodieris : si autem non, non eris filius David. Filiis David promisit Deus. Noli dicere, Filius sum David, si degeneras. Si Judæi illud non dicunt, qui de ipsa stirpe nati sunt : (imo dicunt illud, sed delirant. Aperte enim Dominus ait, « Si filii Abrahæ estis, facta Abrahæ facite[1]. » Inde illos negavit filios, quia facta non faciebant.) nos quomodo nos dicimus filios David, qui de ejus stirpe non sumus secundum carnem? Restat ut filii non simus, nisi imitando fidem, nisi colendo Deum, sicut ille coluit. Si ergo quod tibi per stirpem non speras, per facta non vis assequi; quomodo in te complebitur, quia sedebis super sedem David? Etsi non in te complebitur, putas quia non complebitur? Et quomodo invenit eam in campis saltuum? Et quomodo steterunt pedes ejus? Qualiscumque ergo fueris, illa domus stabit.

XXI. « Quoniam elegit Dominus Sion, præelegit eam » in habitationem sibi[2]. » Sion, ipsa est Ecclesia, ipsa est et illa Jerusalem, ad cujus pacem currimus, quæ non in Angelis, sed in nobis peregrinatur, quæ ex parte meliore expectat partem redituram : unde nobis Litteræ venerunt, quæ quotidie recitantur. Ipsa civitas, ipsa est Sion, quam præelegit Dominus.

[1] Joan. VIII, 39. — [2] Psal. CXXXI, 13.

XXII. « Hæc requies mea in sæcula sæculorum[1]. » Jam Dei verba sunt. « Requies mea, » ibi requiesco. Quantum nos amat Deus, fratres, ut quia nos requiescimus, se dicat requiescere. Non enim ipse aliquando turbatur, aut sic requiescit : sed ibi se dicit requiescere, quia nos in illo requiem habebimus, « Hic habitabo, quoniam præelegi » eam. »

XXIII. « Viduam ejus benedicens benedicam, et paupe- » res ejus saturabo panibus[2]. » Omnis anima quæ intelligit se desertam omni auxilio, nisi solius Dei, vidua est. Quomodo enim Apostolus describit vidaum? « Quæ autem » vere vidua est et desolata, speravit in Dominum. » Agebat autem de istis viduis, quas omnes dicimus in Ecclesia. Dixerat autem, « Quæ in deliciis agit, vivens mor- » tua est : » et non illam numeravit inter viduas. Describens autem viduas sanctas, quid ait? « Quæ autem » vere vidua est et desolata, speravit in Dominum, et per- » sistit in precibus et obsecrationibus nocte ac die. Ibi » subjecit. Quæ autem in deliciis agit, vivens mortua est[3]. » ergo Unde vidua est? Quia non habet auxilium aliunde, nisi solius Dei. Ille quæ habent viros, quasi superbiunt de auxilio virorum : desertæ videntur viduæ, et robustius est auxilium earum. Ergo tota Ecclesia una vidua est, sive in viris, sive in fœminis, sive in conjugatis, sive in maritatis fœminis, sive in adolescentibus, sive in senibus, sive in virginibus : omnis Ecclesia una vidua est, deserta in hoc sæculo; si sentit illud, si novit viduitatem suam, tunc enim auxilium præsto est illi. Nonne agnoscitis istam viduam in Evangelio, fratres mei, cum diceret Dominus oportere semper orare, et non deficere? « Erat quidam judex in » civitate, dixit, qui nec Deum timebat, nec hominem » reverebatur, et interpellabat eum quædam vidua quo-

[1] Psal. CXXXI, 14. — [2] Ibid. 15. — [3] I Tim. V, 6.

» tidie, et dicebat; Vindica me de adversario meo. » Et interpellando quotidie vidua, fregit illum. « Ait enim » ipse judex apud se, qui nec Deum timebat, nec homi- » nem reverebatur : Etsi Deum non timeo, nec hominem » erubesco, vel propter tædium quod mihi facit ista vi- » dua, vindicabo eam[1]. » Si audivit judex malus viduam, ne tædium pateretur; Deus non audit Ecclesiam quam hortatur ut deprecetur.

XXIV. Item « Pauperes ejus saturabo panibus. » Quid est, fratres? Simus pauperes, et tunc saturabimur. Multi præsumentes de sæculo et superbi, Christiani sunt : adorant Christum, sed non saturantur. Saturati enim sunt, et abundant in superbia sua. De talibus dicitur, « Op- » probrium eis qui abundant, et despectio superbis[2]. » Isti abundant; et ideo manducant, sed non saturantur. Et quid de illis dictum est in Psalmo? « Manducaverunt et om- » nes divites terræ[3]. » Adorant Christum, venerantur adoraverunt Christum, supplicant Christo; sed non saturatur sapientia et justitia ipsius. Quare? Quia non sunt pauperes. Pauperes autem, id est; humiles corde, quanto plus esuriunt, tanto plus manducant : tanto autem plus esuriunt, quanto a sæculo inanes sunt. Qui plenus est, quidquid illi daturus es, respuit : quia plenus est. Da mihi esurientem, da mihi de quibus dictum est, « Beati qui » esuriunt et sitiunt justitiam, quoniam ipsi saturabun- » tur[4] : » et erunt hi pauperes de quibus modo dicit, « Et pauperes ejus saturabo panibus. » Quia et in ipso Psalmo ubi dictum est, « Manducaverunt et adoraverunt » omnes divites terræ : » dictum est illic et de pauperibus, et prorsus eo modo quo et in isto Psalmo, « Edent pau- » peres, et saturabuntur, et laudabunt Dominum qui re-

[1] Luc. XVIII, 1-8. — [2] Psal. CXXII, 4. — [3] Id. XXI, 29. — [4] Matth. V, 6.

» quirunt eum [1]. » Ubi dictum est, « Manducaverunt et » adoraverunt omnes divites terræ : » ibi dictum est, « Edent pauperes, et saturabuntur. » Quare quando divites dicti sunt adorasse, saturati non dicti sunt; quando autem pauperes dicti sunt, saturati dicti sunt? Et unde saturati? Hæc saturitas, fratres, qualis est? Deus ipse est panis. Panis ut lac nobis fieret, descendit ad terram; et ait suis, « Ego sum panis vivus, qui de cœlo descendi [2]. » Ideo illic in Psalmo, « Edent pauperes, et saturabuntur. » De quo satiabuntur? Audi quod sequitur : « Et laudabunt » Dominum qui requirunt eum. »

XX. Estote ergo pauperes, estote in membris illius viduæ, non sit auxilium vestrum nisi in uno Deo. Pecunia nihil est, non inde auxilium habebitis. Multi propter pecuniam præcipitati sunt, multi propter pecuniam perierunt : multi propter pecuniam multam quæsiti sunt a raptoribus ; tuti essent, si non haberent quare quærerentur. Multi de amicis potentioribus præsumpserunt : ceciderunt illi de quibus præsumpserunt, et involverunt eos qui de se præsumpserunt. Respicite exempla generis humani. Quid magnum est quod vobis dicitur? Non solum de his Scripturis ea loquimur, legite ea in orbe terrarum. Attendite non præsumere de pecunia, de amico homine, de honore et jactantia sæculi. Tolle ista omnia : sed si habes illa ; age Deo gratias, si contemnis illa. Si autem inflaris inde, noli attendere quando eris præda hominum ; jam diabolo præda es. Si autem de his rebus non præsumpseris, eris in membris illius viduæ, quæ est Ecclesia, de qua dictum est, « Viduam ejus benedicens benedicam. » Eris et pauper, de qualibus dictum est, « Et pauperes ejus sa- » turabo panibus. »

XXVI. Aliquando autem, quod non est prætermitten-

[1] Psal. XXI, 27. — [2] Joan. VI, 41.

dum dicere, invenis pauperem superbum, et divitem humilem : quotidie patimur tales. Audis pauperem quasi gementem sub divite, et quando potentior premit dives, tunc illum humilem vides; aliquando nec tunc, sed et tunc superbum : unde vides, quis esset, si aliquid haberet. Ergo pauper Dei in animo est, non in sacculo. Procedit aliquando homo habens plenam domum, uberes terras, multa prædia, multum auri et argenti, novit quia in ipsis non est præsumendum, humiliat se Deo, facit inde bene; ita cor ipsius erigitur ad Deum, ut noverit quia non solum nihil illi prosunt divitiæ ipsæ, sed et impediunt pedes ipsius, nisi ille regat et ille subveniat : et numeratur inter pauperes qui saturantur panibus. Invenis alium mendicum inflatum, aut ideo non inflatum, quia nihil habet, quærentem tamen unde infletur. Non attendit Deus facultatem, sed cupiditatem : et judicat eum secundum cupiditatem, qua inhiat rebus temporalibus; non secundum facultatem, quam non ei contingit adipisci. Unde de divitibus dicit Apostolus, « Divitibus hujus sæculi præcipe » non superbe sapere, neque sperare in incerto divitiarum, » sed in Deo vivo, qui nobis præstat omnia abundanter » ad fruendum. » Quid ergo faciant de divitiis suis? Sequitur et dicit, « Divites sint in operibus bonis; facile » tribuant, communicent. » Et vide quia hic pauperes sunt : « Thesaurizent, inquit, sibi fundamentum bonum » in futurum, ut apprehendant veram vitam[1]. » Cum apprehenderint, tunc erunt divites : quando autem non non eam adhuc habent, noverint se pauperes. Ita fit ut omnes humiles corde, et in charitate gemina constitutos, quidquid habuerint in hoc sæculo, inter pauperes suos muneret Deus, quos saturat panibus.

XXVII. « Sacerdotes ejus induam salutari, et sancti

[1] 1 Tim. vi, 17-19.

» ejus exultatione exultabunt[1]. » Jam in fine Psalmi sumus, paululum advertat Charitas Vestra. « Sacerdotes » ejus induam salutari, et sancti ejus exultatione exultabunt. » Quis est salutaris noster, nisi Christus noster? Quid est ergo, « Sacerdotes ejus induam salutari? Quotquot in Christo baptizati estis, Christum induistis[2]. Et » sancti ejus exultatione exultabunt. » Unde « Exultabunt » exultatione? » Quia induti sunt salutari. Non in se. Lux enim facti, sed in Domino[3] : » nam erant ante tenebræ. Et ideo subjecit, « Ibi suscitabo cornu David[4]. » Ut de Christo præsumatur : ipsa erit altitudo David. Cornu enim significat altitudinem. Et qualem altitudinem? Non carnalem. Ideo omnia ossa carne involuta sunt : cornu excedit carnem. Altitudo spiritalis, cornu est. Quæ autem altitudo spiritalis est, nisi de Christo præsumere; non dicere, Ego facio, ego baptizo; sed, Hic est qui baptizat? Ibi est cornu David. Et ut noveritis, quia ibi est cornu David, attendite quid sequatur : « Paravi lucernam Christo » meo. » Quæ est lucerna? Jam nostis Domini verba de Joanne : « Ille erat lucerna ardens et lucens[5]. » Et quid ait Joannes? « Hic est qui baptizat. » In hoc ergo exultabunt sancti, in hoc exultabunt sacerdotes : quia omne quod ipsorum bonum est, non est ipsorum, sed illius qui habet potestatem baptizandi. Securus ergo accedit ad templum ejus omnis qui accepit baptismum : quia non hominis, sed illius est in quo suscitatum est cornu David.

XXVIII. « Super ipsum autem florebit sanctificatio » mea[6]. » Super quem? Super Christum meum. « Christo » enim meo cum dicit, vox est Patris, qui dicit, « Viduam ejus benedicens benedicam, et pauperes ejus » saturabo panibus. Sacerdotes ejus induam salutari, et

[1] Psal. CXXXI, 16. — [2] Gal. III, 27. — [3] Ephes. V, 8. — [4] Psal. CXXXI, 17. — [5] Joan. V, 35. — [6] Psal. CXXXI, 18.

» sancti ejus exultatione exultabunt. » Qui dicit, « Ibi » suscitabo cornu David, » Deus est. Ipse dicit, « Paravi » lucernam Christo meo, » quia et Christus noster est et Christus Patris : Christus noster est, cum salvat nos et regit nos, quomodo et Dominus noster, Filius autem Patris : Christus autem et noster et Patris. Nam si Patris Christus non esset, non diceretur superius, « Propter David servum tuum, » ne avertas faciem Christi tui[1]. Super ipsum autem flo» rebit sanctificatio mea. » Super Christum floret. Nemo hominum illam sibi assumat, quia ipse sanctificat : alioquin non erit verum, « Super ipsum autem florebit sanc» tificatio mea. » Gloria sanctificationis florebit. Sanctificatio ergo Christi in ipso Christo, potestas sanctificationis Dei in Christo. « Florebit » enim, quod dixit, ad gloriam vult pertinere. Quando enim florent arbores, tunc pulchræ sunt. Ergo sanctificatio in baptismo, inde floret, et claret. Unde cessit mundus huic pulchritudini? Quia in Christo floret. Nam pone illam in hominis potestate, quomodo floret, quando omnis caro fœnum, et omnis claritas carnis ut flos fœni[2]?

[1] Psal. XXXI, 10. — [2] Isaï. XL, 6.

ENARRATIO

IN PSALMUM CXXXII.

Sermo ad plebem[1].

I. Psalmus brevis est : sed valde notus et nominatus. « Ecce quam bonum et quam jucundum, habitare fratres » in unum[2]. » Ita sonus iste dulcis est, ut et qui Psalterium nesciunt, ipsum versum cantent. Tam dulcis est, quam dulcis est charitas, quæ facit fratres habitare in unum. Et hoc quidem, fratres, non indiget interpretatione, aut expositione, quam bonum et quam jucundum sit habitare in unum : sed ea quæ sequuntur, habent aliquid quod pulsantibus aperiatur. Verumtamen ut ab isto versu descendat nobis intellectus universæ texturæ Psalmi, hoc primum etiam atque etiam consideremus, utrum de omnibus Christianis dictum sit, « Quam bonum et quam jucundum ha» bitare fratres in unum : » an aliqui sint certi atque perfecti qui habitant in unum, nec ad omnes pertineat ista benedictio, sed ad quosdam, a quibus tamen descendat ad cæteros.

II. Ista enim verba Psalterii, iste dulcis sonus, ista suavis melodia, tam in cantico quam in intellectu, etiam monasteria peperit. Ad hunc sonum excitati sunt fratres, qui habitare in unum concupierunt : iste versus fuit tuba

[1] In Sermone isto ad plebem, adversus Donatistas disputat pro monachis Augustinus. — [2] Psal. cxxxii, 1.

ipsorum. Sonuit per omnem orbem terrarum, et qui divisi erant, congregati sunt. Clamor Dei, clamor Spiritus sancti, clamor propheticus non audiebatur in Judæa; et auditus est in toto orbe terrarum. Adversus istum sonum surdi erant, inter quos cantabatur; et apertis auribus inventi sunt, de quibus dictum est, « Quibus non est nun» tiatum de illo videbunt, et qui non audierunt intelli» gent[1]. » Verumtamen, dilectissimi, si considerenus, de illo pariete circumcisionis prius nata est ista benedictio. Num enim omnes Judæi perierunt? Et unde Apostoli, filii Prophetarum, « Filii excussorum[2]? » Sicut jam scientibus loquimur. Unde illi quingenti, qui Dominum post resurrectionem viderunt, quos commemorat apostolus Paulus[3]? Unde illi centum-viginti, qui simul erant in uno loco post resurrectionem Domini et ascensionem in cœlum, quibus in uno loco constitutis supervenit Spiritus sanctus die Pentecostes missus de cœlo; sic missus, sicut promissus? Omnes inde erant et ipsi primi habitaverunt in unum, qui omnia quæ habebant vendiderunt, rerumque suarum pretia ad pedes Apostolorum posuerunt, sicut in Actibus Apostolorum legitur, « Et distribuebatur uni» cuique sicut cuique opus erat, et nemo dicebat aliquid » proprium, sed erant illis omnia communia. » Et quid est, « In unum? Et erat illis, inquit, anima una et cor » unum in Deum[4]. » Ergo ipsi prius audierunt, « Ecce » quam bonum et quam jucundum, habitare fratres in » unum. » Primi audierunt, sed non soli audierunt, non enim usque ad illos ista dilectio et unitas fratrum venit. Venit enim et ad posteros ista charitatis exultatio, et votum Deo. Vovetur enim aliquid Deo, et dictum est, « Vovete, » et reddite Domino Deo vestro[5]. » Melius est autem non

[1] Isaï. LXV, 1. — [2] Psal. CXXVI, 4. — [3] 1 Cor XV, 6. — [4] Act, I, II, et IV. — [5] Psal. LXXV, 12.

vovere, quam vovere et reddere[1]. Sed debet esse impiger animus, ut et voveat, et reddat; ne cum se minus idoneum putat ad reddendum, piger sit ad vovendum. Plane nunquam reddet, si de suo se putaverit redditurum.

III. Ex voce hujus Psalmi appellati sunt et monachi, ne quis vobis de isto nomine insultet Catholicis. Quando vos recte hæreticis de Circellionibus insultare cœperitis, ut erubescendo salventur; illi vobis insultant de monachis. Primo si comparandi sunt, vos videte : si verbis vestris opus est, jam laboratis. Non opus est, nisi ut admoneatis unumquemque ut attendat : solum attendat, et comparet. Quid opus est verbis vestris? Comparentur ebriosi cum sobriis, præcipites cum consideratis, furentes cum simplicibus, vagantes cum congregatis. Sed tamen dicere consueverunt; Quid sibi vult nomen monachorum? Quanto melius dicimus nos, Quid sibi vult nomen Circellionum? Sed non, inquiunt, vocantur Circelliones. Forte corrupto sono nominis eos appellamus. Dicturi sumus vobis integrum nomen ipsorum? Forte Circumcelliones vocantur, non Circelliones. Plane si hoc vocantur, exponant quid sint? Nam Circumcelliones dicti sunt, quia circum cellas vagantur. Solent enim ire hac illac, nusquam habentes sedes; et facere quæ nostis, et quæ illi norunt, velint nolint.

IV. Verumtamen, charissimi, sunt et qui monachi falsi sunt; et nos novimus tales : sed non periit fraternitas pia, propter eos qui profitentur quod non sunt. Tam sunt enim monachi falsi, quam et clerici falsi, et fideles falsi. Omnia genera, fratres mei, tria quæ aliquando vobis commendavimus, et ut puto non semel, habent bonos suos[2], habent malos suos. De tribus enim ipsis generibus dictum est, « Duo in agro, unus assumetur, et unus re-

[1] Eccli. v, 4. — [2] Vide supra in Psal. xcix, 12, 13.

» linquetur ; et duo in lecto, unus assumetur, et unus » relinquetur [1] : et duæ in molendino, una assumetur, » una relinquetur [2]. » In agro sunt, qui gubernant Ecclesiam. Unde dicit Apostolus, (videte si non in agro erat :) Ego plantavi, Apollo rigavit : sed Deus incrementum « dedit [3]. » In lecto autem eos intelligi voluit, qui amaverunt quietem; per lectum enim quietem voluit intelligi ; non se miscentes turbis, non tumultui generis humani, in otio servientes Deo : et inde tamen unus assumetur, et unus relinquetur. Sunt ibi probi, et sunt ibi reprobi. Ne expavescatis quando ibi inveniuntur reprobi : nam et latent quidam, qui non inveniuntur nisi in fine. Duæ item in molendino : ex nomine generis fœminini appellavit; plebes enim intelligi voluit. Quare in molendino? Quia in isto mundo versantur, ubi molendinum intelligitur ; quia sic vertitur mundus iste, quomodo mola : væ enim quos conterit. Sic ibi versantur fideles boni, ut una ex eis consumatur, altera assumatur. Quasdam enim actiones mundi faciunt dilectores sæculi, fraudatores, simulatores. Alii autem sic ibi sunt, quomodo ait Apostolus, « Et qui » utuntur hoc mundo, tanquam non utentes sint : præ» terit enim figura hujus mundi : volo vos sine sollicitudine esse [4]. » Audis quæ assumetur de molendino? Certe enim multa peccata videntur ad divites pertinere. Cum enim plus agunt, et plus administrant, et plus ad eos pendet res familiaris ampla, difficile est ut non plura peccata contrahant : et de illis dictum est, « Quia facilius » est intrare camelum per foramen acus, quam divitem in regnum cœlorum [5]. » Et cum contristati essent Discipuli pro illis, de quibus jam desperabant, consolatus est eos Dominus dicens, « Quæ hominibus impossibilia sunt,

[1] Matth. XXIV, 40.— [2] Luc. VII, 34, 35.— [3] I Cor. III, 6.— [4] Id. VII, 31. — [5] Matth. XIX, 24.

» Deo facilia sunt[1]. » Quomodo autem illud facile facit Deus? Audi Apostolum, si non negligas quod præcepit : « Præcipite, inquit, divitibus hujus sæculi, non superbe » sapere[2]. » Invenis enim pauperem superbientem, divitem humilem, Christianum bene considerantem quia illa omnia prætereunt et præterfluunt, quia nihil attulit in hunc mundum, nihil potest de mundo auferre, cogitantem quemadmodum dives ille, qui ardebat in flamma apud inferos, guttam sibi distillari de digito desideravit ejus, qui micas de mensa ejus concupierat[3]. Cogitantes ista faciunt quod ait Apostolus, « Neque sperare in incerto » divitiarum, sed in Deo vivo, qui præstat nobis omnia » abundanter ad fruendum. Divites sint, inquit, in ope- » ribus bonis, facile tribuant, communicent, thesauri- » zent. » Et quid inde illis lucri? « Thesaurizent sibi fun- » damentum bonum in futurum, ut apprehendant veram » vitam[4]. » Ecce quæ assumetur de molendino. Qualis autem dives ille erat, qui induebatur purpura et bysso, et epulabatur quotidie splendide, et jacentem ad januam suam pauperem contemnebat, relinquetur. Quia de molendino una assumetur, et una relinquetur.

V. Sic dicit et Ezechiel de tribus personis, in quibus non absurde tria hæc genera intelligimus. « Cum miserit » Dominus gladium in terram, etsi fuerint in medio eo- » rum Noë, Daniel et Job, non liberabunt filios neque » filias; sed ipsi soli salvi erunt[5]. » Jam illi olim liberati sunt, sed in istis tribus nominibus tria genera quædam significavit. Noë significat rectores Ecclesiæ, quia ipse arcam in diluvio gubernavit[6]. Daniel autem vitam quietam elegit, in cœlibatu servire Deo, id est, uxorem non quærens. Erat vir sanctus, in desideriis cœlestibus vitam

[1] Matth. XIX, 24, 26. — [2] I Tim. VI, 17. — [3] Luc. XVI, 24. — [4] I Tim. VI, 17-19. — [5] Ezech. XIV, 13, 14. — [6] Gen. VII, 14.

gerens [1]; tentatus in multis, et inventus aurum obrizum. Quam quietus erat, qui et inter leones securus erat? Ergo in nomine Danielis, qui etiam « Vir desideriorum [2] » est appellatus, sed utique castorum atque sanctorum, significantur servi Dei, de quibus dicitur : « Ecce quam bo» num et quam jucundum habitare fratres in unum. » In nomine Job significatur una illa de molendino, quæ assumetur. Habebat enim uxorem, habebat filios, habebat multas divitias [3]; et tam multa habebat in isto sæculo, ut diabolus hoc ei objiceret, quia non gratis, sed propter ea quæ acceperat, colebat Deum. Hoc objecit adversarius sancto viro : et in tentationibus suis probatus est quam gratis Job coleret Deum, et non propter illa quæ acceperat sed propter eum qui dederat. Amissis itaque omnibus repentina afflictione et tentatione, amissa hæreditate, amissis hæredibus, sola conjuge sibi relicta, non ad consolationem, sed ad tentationem, ait quod nostris : « Do» minus dedit, Dominus abstulit; sicut Domino placuit, » ita factum est : sit nomen Domini benedictum [4]. » Impletum est in eo quod quotidie cantamus, si et moribus consonemus : « Benedicam Dominum in omni tempore, » semper laus ejus in ore meo [5]. » Ergo in istis tribus nominibus significata sunt tria genera hominum, et in illis tribus rursus in Evangelio, quæ commemoravi.

VI. Quid ergo dicunt illi qui nobis de nomine monachorum insultant? Fortasse dicturi sunt, nostri non vocantur Circumcelliones : vos illos ita appellatis contumelioso nomine; nam nos eos ita non vocamus. Dicant quid eos vocent, et audietis. Agonisticos eos vocant. Fatemur et nos honesto nomine, si et res conveniret. Sed interim illud videat Sanctitas Vestra : Qui nobis dicunt, Ostendite

[1] Dan. vi, 22, et xiv, 30. — [2] Dan. x, 11. — [3] Job. i, 2, 3. — [4] Job. i, 21. — [5] Psal. xxxiii, 2.

ubi scriptum sit nomen monachorum, ostendant ubi scriptum sit nomen Agonisticorum. Sic eos, inquiunt, appellamus propter agonem. Certant enim : et dicit Apostolus, « Certamen bonum certavi [1]. » Quia sunt qui certant adversus diabolum, et prævalent, milites Christi Agonistici appellantur. Utinam ergo milites Christi essent, et non milites diaboli, a quibus plus timetur [2]. Deo laudes, quam fremitus leonis. Hi etiam insultare nobis audent, quia fratres, cum vident homines, Deo gratias dicunt [3]. Quid est, inquiunt, Deo gratias? Ita-ne surdus es, ut nescias quid sit, Deo gratias? Qui dicit, Deo gratias, gratias agit Deo. Vide si non debet frater Deo gratias agere, quando videt fratrem suum. Num enim non est locus gratulationis, quando se invicem vident qui habitant in Christo? Et tamen vos Deo gratias nostrum ridetis : Deo laudes vestrum plorant homines. Sed certe reddidistis rationem de nomine, quare appelletis Agonisticos. Ita fiat, ut appellatis; ita fiat, omnino favemus. Præstet Dominus ut illi contra diabolum certent, et non contra Christum, cujus persequuntur Ecclesiam. Tamen quia certant, dicitis Agonisticos; et invenistis unde appelletis, quia dixit Apostolus, « Bonum agonem certavi [4]. » Quare ergo et nos non appellemus monachos, cum dicat Psalmus : « Ecce quam bonum et quam jucundum habitare fratres » in unum? Μόνος enim unus dicitur : et non unus quomodocumque; nam et in turba est unus, sed una cum multis unus dici potest, μόνος non potest, id est, solus : μόνος enim unus solus est. Qui ergo sic vivunt in unum, ut unum hominem faciant, ut sit illis vere quod scriptum est, « Una anima et unum cor [5]; » multa corpora, sed non multæ animæ; multa corpora, sed non multa corda;

[1] 2 Tim. IV, 7. — [2] Vox Circumcellionum. — [3] Vox Monachorum. — [4] 2 Tim. IV, 7. — [5] Act. IV, 32.

recte dicitur μόνος, id est unus solus. Unde et ille unus sanabatur in piscina. Respondeant nobis, et exponant, qui insultant nomini monachorum, quare ille qui inventus est trigenta octo annos habens in infirmitate, hoc respondisset Domino : « Cum mota fuerit aqua, non habeo qui » deponat me, alius ante me descendit [1]. » Descenderat unus, jam alius non descendebat. Unus solus sanabatur, unitatem Ecclesiæ figurabat. Merito insultant nomini unitatis, qui se ab unitate præciderunt. Merito illis displicet nomen monachorum, quia illi nolunt habitare in unum cum fratribus; sed sequentes Donatum, Christum dimiserunt. Hæc de uno, et uno solo audivit Charitas Vestra : jam jucundemur cum Psalmo, ut sequentia videamus. Brevis est, potest a nobis curri, quantum Dominus suggerit. Puto enim ex his quæ dicta sunt, patere posse quæ sequuntur, quamvis illa videantur obscura.

VII. « Ecce quam bonum et quam jucundum habitare fratres in unum. » Ostendebat, qui dicebat, « Ecce. » Videmus et nos, fratres, et benedicimus Deum; et oramus, ut dicamus et nos, « Ecce, » Et cui rei similes sunt, dicat Psalmus : « Sicut unguentum in capite, quod » descendit in barbam, barbam Aaron; quod descendit in » oram vestimenti ejus [2]. Aaron » quid erat? Sacerdos. Quis est sacerdos, nisi unus sacerdos, qui intravit in sancta sanctorum? Quis est iste sacerdos, nisi qui fuit et victima et sacerdos? nisi ille qui cum in mundo non inveniret mundum quod offerret, se ipsum obtulit? In capite ipsius unguentum; quia totus Christus cum Ecclesia : sed a capite venit unguentum. Caput nostrum Christus est, crucifixum et sepultum, resuscitatum ascendit in cœlum; et venit Spiritus sanctus a capite : quo? Ad barbam. Barba significat fortes, barba significat juvenes stre-

[1] Joan. v, 7. — [2] Psal. cxxxii, 2.

nuos, impigros, alacres. Ideo quando tales describimus, Barbatus homo est, dicimus. Ergo illud primum unguentum descendit in Apostolos, descendit in illos qui primos impetus sæculi sustinuerunt; descendit ergo in illos Spiritus-sanctus. Nam et illi qui primum in unum habitare cœperunt, persecutionem passi sunt : sed quia descenderat unguentum in barbam, passi sunt, non victi. Etenim et caput jam passum præcesserat, unde descendit unguentum. Præcedente tali exemplo, quis vinceret barbam?

VIII. Ex illa barba erat Stephanus sanctus. Et hoc est non vinci, ut charitas non vincatur ab inimicis. Nam visi sunt sibi vicisse, qui persecuti sunt sanctos. Illi cædebant, illi cædebantur; illi occidebant, illi occidebantur. Quis non putaret illos vincere, illos vinci? Sed quia non victa est charitas, ideo unguentum descendit in barbam. Attende Stephanum. Sæviebat in illo charitas : sæviebat in eos, cum audirent; rogavit pro eis, cum lapidarent. Quid enim ait, cum audirent : « Dura cervice et incircumcisi corde » et auribus, vos semper restitistis Spiritui sancto [1]. » Vide barbam. Numquid adulavit? numquid timuit? Illi cum audirent ista, quæ in illos dicebantur : (Quasi sæviebat enim Stephanus, sæviebat ore, corde diligebat; et non est victa charitas ipsa in eo. Nam illi) abhorrentes a verbo, tanquam tenebræ fugientes a lumine, ad lapides currere cœperunt, Stephanum lapidare. Sicut antea Stephani verba lapidabant illos, sic postea lapides eorum Stephanum. Quando debuit plus irasci Stephanus, quando lapidabatur, an quando audiebatur? Ecce mitis factus est cum lapidaretur, et sæviebat cum audiretur. Quare sæviebat cum audiretur? Quia mutare volebat eos, a quibus audiebatur. Venientibus in se lapidibus non victa est charitas : quia unguentum a capite in barbam descenderat, et audie-

[1] Act. VII, 51.

rat ab ipso capite, « Diligite inimicos vestros, et orate pro » eis qui vos persequuntur [1]. » Audierat ab ipso capite pendente in cruce, et dicente : « Pater ignosce illis, quia » nesciunt quid faciunt [2]. » Eo modo ergo unguentum a capite descenderat in barbam ; quia et ille cum lapidaretur, fixo genu ait : « Domine, ne statuas illis hoc peccatum[3]. »

IX. Ergo illi tanquam barba erant. Multi enim fortes erant, et multas persecutiones passi sunt. Sed si neque a barba descendisset unguentum, modo monasteria non haberemus. Sed quia descendit et in oram vestimenti : sic enim ait : « Quod descendit in oram vestimenti ejus : » secuta est Ecclesia, de veste Domini peperit monasteria. Nam vestis sacerdotalis Ecclesiam significat. Ipsa est vestis de qua dicit Apostolus : « Ut exhiberet sibi gloriosam » Ecclesiam, non habentem maculam, neque rugam [4]. » Mundatur, ut non habeat maculam ; extenditur, ut non habeat rugam. Ubi eam extendit fullo, nisi in ligno? Videmus quotidie a fullonibus tunicas quodam modo crucifigi : crucifiguntur, ut rugam non habeant. Quid est ergo ora vestimenti? Fratres mei, in ora vestimenti quid accepturi sumus? Ora, finis vestimenti est. Quid accepturi sumus in fine vestimenti? An quia in fine temporum habitura erat Ecclesia fratres habitantes in unum? An in ora perfectionem intelligimus, quia in ora vestimentum perficitur, et illi perfecti qui norunt habitare in unum? Illi perfecti qui legem implent. Quomodo autem impletur lex Christi ab eis qui habitant fratres in unum? Audi Apostolum, « Invicem onera vestra portate, et sic » implebitis legem Christi [5]. » Hæc est ora vestimenti. Quomodo, fratres mei, intelligimus, quam oram dicat, quo potuit descendere unguentum? Non puto quod oram

[1] Matth. v, 44. — [2] Luc. xxiii, 34. — [3] Act. vii, 59. — [4] Ephes. v, 27. — [5] Galat. vi, 2.

vestimenti in lateribus voluit intelligi. Sunt enim oræ in lateribus. Sed a barba descendere unguentum ad oram potuit, quæ in capite est, ubi aperitur capitium. Tales sunt qui habitant in unum : ut quomodo per oras istas intrat caput hominis, ut vestiat se; sic per concordiam fraternam Christus intrat, qui est caput nostrum, ut vestiatur, ut Ecclesia illi hæreat.

X. Quid aliud dicit? « Sicut ros Hermon, qui descen» dit super montes Sion[1]. » Hoc voluit intelligi, fratres mei, gratiam Dei esse quod fratres habitant in unum : non ex suis viribus, non ex suis meritis ; sed ex illius dono, sed ex illius gratia, sicut ros de cœlo. Non enim terra sibi posuit, aut non quidquid genuerit arescit, nisi pluvia desuper descendat. Dicit quodam loco in Psalmo, « Pluviam volun» tariam segregabis, Deus, hæreditati tuæ[2]. » Quare dixit voluntariam? Quia non meritis nostris, sed illius voluntate. Quid enim boni meruimus peccatores? Quid boni meruimus iniqui? Ex Adam Adam, et super Adam multa peccata nascuntur. Quisquis nascitur, Adam nascitur, damnatus de damnato, et addidit male vivendo super Adam. Quid enim boni meruit Adam? Et tamen misericors amavit, et sponsus dilexit, non pulchram, sed ut faceret pulchram. Ergo gratiam Dei dixit rorem Hermon.

XI. Sed Hermon quid sit, nosse debetis. Mons est quidam longe disjunctus ab Jerusalem, id est, a Sion. Itaque mirum est, quod sic ait : « Sicut ros Hermon, qui » descendit super montes Sion : » cum mons Hermon longe sit disjunctus ab Jerusalem : nam trans Jordanem esse dicitur. Ergo aliquid interpretatione Hermon quæramus. Nomen enim hebræum est, et habemus interpretationem ab eis qui illam linguam noverunt. Hermon interpretari dicitur, lumen exaltatum. A Christo enim ros.

[1] Psal. CXXXII, 3. — [2] Id. LXVII, 20.

Nam nullum lumen exaltatum, nisi Christus. Quomodo exaltatum est? Primo in cruce: postea in cœlo. Exaltatus in cruce, cum humiliaretur; sed humiliatio illius non potuit nisi alta esse. Hominis dispensatio minus minusque fiebat, quæ significabatur in Joanne; Dei dispensatio in Domino nostro Jesu Christo crescebat: quod et natalibus eorum ostenditur. Nam ille natus est, sicut tradit Ecclesia, octavo Kalendas Julias, cum jam incipiunt minui dies: Dominus autem natus octavo Kalendas Januarias, quando jam dies incipiunt crescere. Audi ipsum Joannem confitentem: « Illum oportet crescere, me au- » tem minui[1]. » Et passiones ipsorum hoc indicant. Dominus in cruce exaltatus est, ille cæso capite deminutus. Ergo lumen exaltatum, Christus: inde est ros Hermon. Sed quicumque vultis habitare in unum, optate rorem istum, compluimini inde. Alioquin non poteritis tenere quod profitemini, nec profiteri audere poteritis, nisi ille intonuerit; nec permanere poteritis, nisi ejus sagina non desit vobis: ipsa enim sagina descendit super montes Sion.

XII. Jam « Montes Sion, » magni in Sion. Quid est Sion? Ecclesia. Et qui ibi sunt montes? Magni. Quos significant montes, hos significat barba, hos significat ora vestimenti. Barba non intelligitur nisi in perfectis. Non ergo habitant in unum, nisi in quibus perfecta fuerit charitas Christi. Nam in quibus non est perfecta charitas Christi, et cum in uno sint, odiosi sunt, molesti sunt, turbulenti sunt, anxietate sua turbant cæteros, et quærunt quid de illis dicant: quomodo in junctura inquietum jumentum non solum non trahit, sed et frangit calcibus quod junctum est. Si autem habet « Rorem Her- » mon, qui descendit super montes Sion, » quietus, pla-

[1] Joan. III, 30.

catus, humilis, tolerans, pro murmure precem fundit. Nam murmuratores omnes magnifice descripti sunt quodam loco Scripturarum : « Præcordia fatui sicut rota » carri[1]. » Quid est, Præcordia fatui sicut rota carri? Fœnum portat, et murmurat. Non enim potest rota carri quiescere a murmure. Sic sunt multi fratres, non habitant in unum nisi corpore. Sed qui sunt, qui habitant in unum. Illi de quibus dictum est : « Et erat illis anima una, » cor unum in Deum : et nemo dicebat aliquid suum » esse, sed erant illis omnia communia[2]. » Designati sunt, descripti sunt qui pertineant ad barbam, qui pertineant ad oram vestimenti, qui numerentur inter montes Sion. Etsi sunt ibi alii murmuratores, meminerint dicti Do» mini : « Unus assumetur, et unus relinquetur[3]. »

XIII. « Quoniam ibi mandavit Dominus benedictio» nem[4]. » Ubi mandavit? In fratribus qui habitant in unum. Ibi præcepit benedictionem, ibi benedicunt Dominum qui habitant concorditer. Nam in discordia non benedicis Dominum. Sine causa dicis quia lingua tua sonat benedictionem Domini, si corde non sones. Ore benedicis, et corde maledicis. « Ore suo benedicebant, et » corde suo maledicebant[5]. » Numquid verba nostra sunt? Significati sunt quidam. Benedicis Dominum, cum oras; et sequeris in prece tua, et maledicis inimico tuo. Hoc est quod audistis ab ipso Domino : « Diligite inimi» cos vestros[6]? » Si autem facias, et diligas inimicum tuum, et ores pro eo, « Ibi mandavit Dominus benedic» tionem suam : » ibi habebis « Vitam in sæculum, » id est, in æternum. Multi enim amantes vitam istam, maledicunt inimicis suis : pro qua re, nisi pro ista vita, nisi pro commodis sæcularibus? Ubi te angustavit inimicus

[1] Eccli. xxxiii, 5. — [2] Act. iv, 32. — [3] Matth. xxiv, 40. — [4] Psal. cxxxii, 3. — [5] Id. lxi, 5. — [6] Matth. v, 44.

tuus, ut cogaris maledicere? In terra angustatus es? Migra, habita in cœlo. Quomodo, inquies, habito in cœlo, homo carne indutus, carni deditus? Corde præcede, quo sequaris corpore. Noli surdus audire, Sursum corda. Sursum cor habe, et nemo te angustabit in cœlo. Et ideo bene sequitur alius Psalmus.

ENARRATIO

IN PSALMUM CXXXIII.

Sermonis superioris continuatio.

I. « Ecce nunc benedicite Dominum omnes servi Do» mini, qui statis in domo Domini, in atriis domus Dei » nostri [1]. » Quare addidit, « In atriis? » Atria ampliora spatia domus intelliguntur. Qui stat in atriis, non angustatur, non premitur, quodam modo dilatatur. In latitudine mane, et potes diligere inimicum tuum : quia non ea diligis, ubi ab inimico angustias patiaris. Quomodo intelligeris stare in atriis? Sta in charitate, et stas in atriis. In charitate latitudo est, in odio angustia. Audi Apostolum : « Ira et indignatio, tribulatio et angustia in omnem ani» mam hominis operantis malum [2]. » De latitudine autem charitatis quid dicit? « Quoniam charitas Dei diffusa est » in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus » est nobis [3]. » Ubi audis diffusionem, intellige latitudinem : ubi audis latitudinem, intellige atria Domini : et habebis veram benedictionem Domini, quando non maledicis inimicis. Alloquitur enim Spiritus eos, qui patiun-

[1] Psal. CXXXIII, 1. — [2] Rom. II, 8, 9. — [3] Id. V, 5.

tur tribulationem, ut glorientur in tribulationibus, et dicit eis : Eccè nunc benedicite Dominum omnes servi » Domini. » Quid est, « Ecce nunc ? » In hoc tempore. Nam post transactas tribulationes, manifestum est quia benedictioni Domini vacabimus, ut dictum est : « Beati qui » habitant in domo tua, in sæcula sæculorum laudabunt » te[1]. » Qui tunc benedicturi sunt sine defectu, hic incipiunt benedicere Dominum; hic, in tribulationibus, in tentationibus, in molestiis, inter adversitates sæculi, inter insidias inimici, inter fraudes et impetus diaboli. Hoc est, « Ecce nunc benedicite Dominum omnes servi Domini, » qui statis in domo Domini. » Quid est, « Qui statis? » Qui perseveratis. Quia dictum est de quodam, qui Archangelus fuit, « Et in veritate non stetit[2]. » Et dictum est de amico sponsi : « Amicus autem sponsi stat, et audit » eum, et gaudio gaudet propter vocem sponsi[3]. »

II. Ergo, « Qui statis in domo Domini, in atriis domus » Dei nostri, in noctibus extollite manus vestras in sancta, » et benedicite Dominum[4]. » Facile est benedicere in diebus? In rebus prosperis. Nox enim tristis res est, dies res est læta. Quando tibi bene est, benedicis Dominum. Quando filium desideras et nascitur, benedicis Dominum. Liberata est uxor tua a periculo partus, benedicis Dominum. Ægrotabat filius, liberatur, benedicis Dominum. Ægrotabat filius, forte quæsisti mathematicum, sortilegum : forte non de lingua, sed de moribus tuis exiit maledictio in Dominum, exiit de moribus et vita tua. Noli gloriari quia lingua benedicis, si vita maledicis. Quomodo, inquis, vita maledico? Quia attenditur vita tua, et dicitur : Ecce Christianus, ecce quales sunt Christiani. Blasphematur propter te Christus. Ecce cum vita tua maledicat, quid prodest quod lingua tua benedicit? Bene-

[1] Psal. LXXXIII, 5.— [2] Joan. VIII, 44.— [3] Id. III, 29. — [4] Psal. CXXXIII, 2.

dicite ergo Dominum. Quando ? « In noctibus. » Quando benedixit Job ? Quando tristis nox erat. Ablata sunt omnia, quæ possidebantur : ablati filii, quibus servabantur. Quam tristis nox ! Sed videamus si non in nocte benedicit : « Dominus dedit, Dominus abstulit ; sicut Domino » placuit ita factum est : sit nomen Domini benedictum [1]. » Quam nox atra ! Percussus ulcere a capite usque ad pedes, putrefactus liquescebat in se. Tunc Eva ausa est eum tentare : « Dic aliquid in Deum tuum, et morere. » Audi benedicentem in noctibus : « Locuta es, inquit, quasi una » ex insipientibus mulieribus. Si bona suscepimus de » manu Domini, mala non tolerabimus ? Ecce quid est : » In noctibus extollite manus vestras in sancta, et bene» dicite Dominum. » Quid dixit Job ? « Locuta es tan» quam una ex insipientibus mulieribus [2]. » Adam putris repulit Evam, tanquam dicens : Sufficiat quod propter te mortalis effectus sum. Valueras in paradiso, sed vinceris in stercore [3]. Magna gratia Dei. Sed unde hoc, nisi quia ros Hermon compluerat illam animam, et dederat Dominus suavitatem, ut terra nostra daret fructum suum [4] ? « In noctibus extollite manus vestras in sancta, et bene» dicite Dominum. »

III. « Benedicat te Dominus ex Sion, qui fecit cœlum » et terram [5]. » Plures hortatur ut benedicant, et ipse unum benedicit, quia ex pluribus unum fecit : « Quia bo» num est habitare fratres in unum [6]. » Pluralis numerus, fratres ; sed singularis, « Habitare in unum. » Ideo, « Benedicat te Dominus ex Sion, qui fecit cœlum et ter» ram. » Nemo vestrum dicat : Ad me non pervenit. Putas quis est quem dixit : « Benedicat te Dominus ex Sion ? » Unum benedixit. Esto unum, et pervenit ad te benedictio.

[1] Job. I, 21. — [2] Id. II, 7-10. — [3] Gen. III, 6. — [4] Psal. LXXXIV, 13. — [5] Id. CXXXIII, 3. — [6] Id. CXXXII, 1.

ENARRATIO

IN PSALMUM CXXXIV.

Sermo ad plebem.

I. VALDE dulce nobis esse debet, et dulce nobis esse gaudendum est, quo nos Psalmus iste cohortatur. Dicit enim : « Laudate nomen Domini[1]. » Causamque ipsam quare justum sit ut laudemus nomen Domini, continuo subjecit : « Laudate servi Dominum. » Quid justius? quid dignius? quid gratius? Etenim si non laudaverint servi Dominum ; superbi, ingrati, irreligiosi erunt. Et quid faciunt non laudando Dominum, nisi ut severum sentiant Dominum? Neque enim servus ingratus, si Dominum suum laudare noluerit, ideo efficit ut servus non sit. Laudes, non laudes, servus es, sed si laudes, propitiabis ; si non laudes, offendes. Bona ergo exhortatio et utilis ; unde magis satagere debemus quemadmodum laudandus sit Deus, quam dubitare laudandum. « Laudate ergo nomen » Domini. » Hortatur nos Psalmus, hortatur nos Propheta, hortatur nos Spiritus Dei, hortatur postremo nos ipse Dominus, ut laudemus Dominum. Non enim laudibus nostris ille crescit, sed nos. Deus nec melior fit, si laudaveris ; nec deterior, si vituperaveris : sed tu laudando bonum, melior eris ; vituperando, deterior : bonus autem ille manet, ut est. Si enim servos suos ipsos bene de se meritos, prædicatores verbi sui, rectores Ecclesiæ

[1] Psal. CXXXIV, 1.

suæ, veneratores nominis sui, obtemperatores mandati sui id docet, ut in conscientia sua habeant dulcedinem bonæ vitæ suæ, ne corrumpantur laudibus, ne frangantur vituperationibus hominum; quanto magis ipse incommutabilis super omnia qui hæc docet, non utique major fit si laudaveris, nec minor si vituperaveris? Sed quoniam nobis expedit laudare Dominum, misericorditer jubet ut laudemus eum non arroganter. Audiamus ergo quod dicit : « Laudate nomen Domini, laudate servi Do» minum. » Non enim aliquid incongruum facitis, laudando servi Dominum. Etsi semper tantummodo servi essetis, deberetis laudare Dominum : quanto magis debetis laudare Dominum servi, ut esse mereamini et filii?

II. Sed quoniam scriptum est in alio Psalmo : « Rectos » decet laudatio[1] : » et item alibi scriptum est : « Non est » speciosa laus in ore peccatoris[2] : » itemque alibi dicitur : « Sacrificium laudis glorificabit me, et ibi via est in » qua ostendam illi salutare Dei[3] : » et consequenter, « Peccatori autem dixit Deus, Utquid tu enarras justitias » meas; et assumis testamentum meum per os tuum? Tu » autem odisti disciplinam, et projecisti sermones meos » post te[4] : » ne forte quisquam, quoniam dictum est : « Laudate servi Dominum, » etiamsi in domo ista magna fuerit malus servus, putet sibi prodesse laudem Domini, continuo quales sint qui laudare debeant Dominum, subjicit et docet : « Qui statis in domo Domini, in atriis » domus Dei nostri[5]. Qui statis, » non qui ruitis. Illi autem stare dicuntur, qui in mandatis ejus perseverant, qui in fide non ficta, et spe firma, et charitate sincera serviunt Deo, et honorant Ecclesiam ejus, et non dant offensionem male vivendo, eis qui venire volunt, et in

[1] Psal. XXXII, 1. — [2] Eccli. XV, 9. — [3] Psal. XLIX, 3. — [4] Ibid. 16, 17. — [5] Id. CXXXIV, 2.

via lapides offensionis inveniunt. Ergo, « Qui statis in do- » mo Domini, laudate nomen Domini. » Grati estote : foris eratis, et intus statis. Quia ergo statis, parum-ne est vobis, ubi laudandus est qui vos erexit jacentes, et fecit in domo sua stare, et ipsum agnoscere ipsumque laudare? Parvum-ne hoc beneficium est, quod stamus in domo Domini? Hic interim, in hac peregrinatione, in hac domo, quod etiam peregrinationis tabernaculum dicitur, quia hic stamus, numquid parum grati esse debemus? Nonne cogitandum est quia hic stamus? Nonne cogitandum est quid facti fuerimus? Nonne cogitandum est ubi jacebamus, et quo collecti sumus? Nonne cogitandum est quia omnes impii Dominum non quærebant, et ipse illos non quærentes quæsivit, ipse inventos excitavit, ipse excitatos vocavit, ipse vocatos introduxit, et in domo sua stare fecit? Hæc quisquis cogitat, et ingratus non est, omnino despicit se præ amore Domini sui, a quo sibi tanta præstita sunt. Et quoniam non habet quid pro tantis beneficiis Deo retribuat, quid ei restat nisi gratias agere, non rependere? Ad ipsam gratiarum actionem pertinet, et calicem Domini accipere, et nomen ejus invocare. Nam quid retribuat Domino servus, pro omnibus quæ retribuit illi[1]? Ergo, « Qui statis in domo Domini, » in atriis domus Dei nostri, laudate Dominum[2]. »

III. Quid dicturus sum quare laudetis? « Quoniam bo- » nus Dominus. » Breviter uno verbo explicata est laus Domini Dei nostri : « Bonus Dominus. » Sed bonus, non ut sunt bona quæ fecit. Nam fecit Deus omnia bona valde[3] : non tantum bona, sed et valde. Cœlum et terram et omnia quæ in eis sunt bona fecit, et valde bona fecit. Si hæc omnia bona fecit, qualis est ille qui fecit? Et tamen cum bona fecerit, multoque sit melior qui fecit, quam

[1] Psal. cxv, 12, 13. — [2] Id. cxxxiv, 3. — [3] Gen. i, 31.

ista quæ fecit ; non invenis melius quod de illo dicas, nisi « Quia bonus est Dominus : » si tamen intelligas proprie bonum, a quo sunt cætera bona. Omnia enim bona ipse fecit : ipse est bonus quem nemo fecit. Ille bono suo bonus est, non aliunde participato bono : ille se ipso bono bonus est, non adhærendo alteri bono. « Mihi autem ad» hærere Deo bonum est[1], » qui non eguit a quo fieret bonus; sed eguerunt illo cætera ut fierent bona. Vultis audire quam singulariter ille sit bonus? Dominus interrogatus dixit : « Nemo bonus, nisi unus Deus[2]. » Hanc singularitatem bonitatis ejus, et præterire breviter nolo, et commendare congrue non sufficio. Metuo ne si hinc cito transiero, ego ingratus inveniar : item metuo ne hoc cum explicandum suscepero, sub tanta laudis Dominicæ sarcina defatiger. Sic tamen, fratres, accipite me et laudantem et non sufficientem, ut etiamsi non impletur illius laudis explicatio, acceptetur laudatoris devotio. Approbet me ipse voluisse, ignoscat non implevisse.

IV. Ineffabili dulcedine teneor, cum audio « Bonus » Dominus : » consideratisque omnibus et collustratis quæ forinsecus video, quoniam ex ipso sunt omnia, etiam cum mihi hæc placent, ad illum redeo a quo sunt, ut intelligam « Quoniam bonus est Dominus. » Rursum cum ad illum, quantum possum, ingressus fuero, interiorem mihi et superiorem invenio : quia sic bonus est Dominus, ut istis non indigeat quo sit bonus. Denique ista non laudo sine illo : illum autem sine istis perfectum, non indigum, incommutabilem, nullius bonum quærentem quo augeatur, nullius malum timentem quo minuatur, invenio. Et quid dicam amplius? Invenio in creatura cœlum bonum, solem bonum, lunam bonam, stellas bonas, terram bonam, quæ gignuntur in terra et radicibus nixa sunt, bona;

[1] Psal. LXXII, 28. — [2] Matth. XIX, 17.

quæ ambulant et moventur, bona; quæ volitant in aëre et natant in aquis, bona. Dico et hominem bonum : « Homo enim bonus de bono thesauro cordis sui profert » bonum [1]. » Dico et Angelum bonum, qui non est lapsus superbia et diabolus factus est; sed inhæret obediendo ei a quo factus est. Omnia ista dico bona, sed tamen cum suis nominibus, cœlum bonum, Angelum bonum, hominem bonum : ad Deum autem cum me refero, puto melius nihil dicere quam bonum. Ipse quippe Dominus Jesus Christus dixit : « Homo bonus [2] : » et ipse item dixit : « Nemo bonus nisi unus Deus [3]. » Nonne stimulavit nos ad quærendum et ad distinguendum quid sit bonum alio bono bonum, et bonum se ipso bonum? Quam ergo bonum est, a quo sunt omnia bona? Omnino nullum invenias bonum, quod non ab illo sit bonum. Bonum bona faciens sicuti est proprie, sic et bonum est proprie. Neque enim ea quæ fecit, non sunt; aut injuria illi fit, cum dicimus non esse quæ fecit. Quare enim fecit, si non sunt quæ fecit? Aut quid fecit, si non est quod fecit? Cum ergo sint et illa quæ fecit, venitur tamen ad illius comparationem; et tanquam solus sit, dixit : Ego sum » qui sum : » et, « Dices filiis Israël : Qui est, misit » me ad vos [4]. » Non dixit, Dominus Deus ille omnipotens, misericors, justus : quæ si diceret, utique vera diceret. Sublatis de medio omnibus, quibus appellari posset et dici Deus, ipsum esse se vocari respondit : et tanquam hoc esset ei nomen, « Hoc dices eis, inquit : » Qui est, misit me. » Ita enim ille est, ut in ejus comparatione ea quæ facta sunt, non sint. Illo non comparato, sunt; quoniam ab illo sunt : illi autem comparata, non sunt; quia verum esse, incommutabile esse est, quod ille solus est. Est enim est, sicut bonorum bonum, bo-

[1] Matth. XII, 35. — [2] Ibid. — [3] Marc. X, 18. — [4] Exod. III, 14.

num est. Cogitate, et videte quoniam quidquid aliud laudatis, ideo laudatis quia bonum est. Insanit qui laudat quod non est bonum. Si laudes iniquum eo ipso quo iniquus est, nonne et tu iniquus eris? Si laudes furem eo ipso quo fur est, nonne et tu particeps eris? Si laudes justum in eo ipso quo justus est, nonne et tu habes inde partem laudando? Non enim laudares justum, nisi amares : non amares, si nihil inde haberes. Si ergo quidquid aliud laudamus, ideo laudamus quia bonum est; nulla tibi major causa et melior et firmior dari potuit, quare laudes Deum, nisi quia bonus est. Ergo, « Laudate Dominum, » quoniam bonus est. »

V. Quandiu dicamus ejus bonitatem? Quis corde concipiat, aut complectatur quam bonus sit Dominus? Sed ad nos redeamus, et in nobis illum agnoscamus, et in operibus artificem laudemus: quia ipsum contemplari idonei non sumus. Etsi contemplari idonei aliquando erimus : cum fuerit mundatum cor nostrum fide, ut postremo gaudeat veritate: nunc quoniam ipse a nobis videri non potest, opera ejus videamus, ne sine ejus laude remaneamus. Ergo dixi : « Laudate Dominum, quoniam » bonus est : psallite nomini ejus, quoniam suavis est. » Forte esset bonus et suavis non esset, si tibi non daret posse gustare. Talem autem se præbuit hominibus, ut etiam panem de cœlo miserit, et filium suum æqualem, qui hoc est quod ipse, dederit hominem faciendum, et pro hominibus occidendum[1]; ut per hoc quod tu es, gustes quod non es. Multum enim ad te erat gustare suavitatem Dei; quia remota erat illa et nimis alta, tu autem nimis abjectus et in imo jacens. In magna ista separatione missus est mediator. Non poteras ad Deum homo, Deus factus est homo; ut quoniam homo potes ad hominem,

[1] Joan. VI, 41 et 10.

qui non posses ad Deum, per hominem venires ad Deum : et factus est mediator Dei et hominum, homo Christus Jesus [1]. Sed si homo solum esset, hoc sequendo quod es, nunquam pervenires : si Deus solum esset, non comprehendendo quod non es, nunquam pervenires : Deus factus est homo, ut hominem sequendo, quod potes, ad Deum pervenias, quod non poteras. Ipse est mediator, inde factus est suavis. Quid suavius pane Angelorum? Quomodo non est suavis Dominus, quando panem Angelorum manducavit homo [2]? Non enim aliunde vivit homo, et aliunde vivit Angelus. Ipsa est veritas, ipsa est sapientia, ipsa est virtus Dei : sed quomodo ea perfruuntur Angeli tu non potes. Illi enim quomodo perfruuntur? Sicuti est, « In principio erat Verbum, et Verbum erat » apud Deum, et Deus erat Verbum, per quod facta » sunt omnia [3]. » Tu autem quomodo contingis? Quia, « Verbum caro factum est, et habitavit in nobis. » Ut enim panem Angelorum manducaret homo, Creator Angelorum factus est homo. « Psallite ergo nomini ejus, » quoniam suavis est. » Si gustastis, psallite ; si gustastis quam suavis est Dominus, psallite ; si bene sapit quod gustastis, laudate. Quis tam ingratus est vel coquenti vel pascenti, ut cum fuerit pulmento aliquo delectatus, non reddat gratiam laudando quod gustat? Si de his non tacemus, de illo qui dedit omnia tacebimus? « Psallite no» mini ejus, quoniam suavis est. »

VI. Et audite jam opera ejus. Tendebatis enim vos fortassis videre bonum omnium bonorum, bonum a quo sunt omnia bona, bonum sine quo nihil est bonum, et bonum quod sine cæteris bonum est : tendebatis vos ut videretis, et forte in extendenda acie mentis vestræ deficiebatis. Hoc enim ex me conjicio, sic patior. Sed etsi est

[1] I Tim. II, 5. — [2] Psal. LXXVII, 25. — [3] Joan. I, 1 et 14.

aliquis, sicut fieri potest, et valde potest, acie mentis fortior me, et contuitum cordis sui diu figit in eo quod est: laudet ille ut potest, et, quomodo nos non possumus, laudet. Gratias tamen illi, qui in hoc Psalmo temperavit laudem suam, ut et firmorum esset et infirmorum. Nam et in illa missione servi sui Moysi cum diceret : « Ego sum qui » sum : » et, « Dices filiis Israël, Qui est, misit me ad » vos[1] : » quia ipsum proprie esse menti humanæ difficile erat capere, et mittebatur homo ad homines, quamvis non ab homine; continuo Deus temperavit laudem suam, et hoc de se dixit quod capi dulciter posset : non in eo voluit remanere quod laudabatur, quo non posset laudator attingere. « Vade, inquit, dic filiis Israël : Deus » Abraham et Deus Isaac et Deus Jacob misit me ad vos: » hoc mihi nomen est in æternum[2]. » Certe, Domine, nomen illud habes : quia et tu dixisti; « Ego sum : Qui » est misit me ad vos. » Unde modo nomen mutasti, ut diceres : « Deus Abraham et Deus Isaac et Deus Jacob ? » Nonne tibi videtur ratio ejus respondere, et dicere : Quod dixi : « Ego sum qui sum : » verum est, sed non capis : quod autem dixi : « Ego sum Deus Abraham et Deus Isaac » et Deus Jacob ; » et verum est, et capis ? Quod enim, « Ego sum qui sum, » ad me pertinet: quod autem Deus » Abraham et Deus Isaac et Deus Jacob, » ad te pertinet. Et si deficis in eo quod mihi sum, cape quod tibi sum. Et ne forte quisquam putaret illud quod dixit Deus : « Ego » sum qui sum; » et, « Qui est misit me ad vos, » hoc solum æternum ei nomen esse : quod autem dixit : « Ego » sum Deus Abraham et Deus Isaac et Deus Jacob, » temporale nomen esse : non curavit Deus, cum dixisset: « Ego » sum, qui sum; » et, « Qui est misit me ad vos; » dicere quod hoc ei nomen sit in æternum : quia etsi hoc

[1] Exod. III, 14. — [2] Ibid. 15.

non diceret, intelligeretur. Est enim, et vere est, et eo ipso quod vere est, sine initio et sine termino est. Quod vero propter hominem est, « Ego sum Deus Abraham et » Deus Isaac et Deus Jacob, » ne ibi suboriretur humana sollicitudo, quia hoc temporale est, non sempiternum, securos nos fecit, quia de temporalibus ad æternam vitam nos perducit. « Hoc, inquit, mihi nomen est in æter- » num, » non quia æternus Abraham et æternus Isaac et æternus Jacob, sed quia Deus illos facit æternos postea sine fine. Habuerunt quippe initium, sed finem non habebunt.

VII. In Abraham et Isaac et Jacob totam Ecclesiam ejus cogitate, omne semen Israël cogitate : omne autem semen Israël, non solum quod est ex carne, sed etiam quod est ex fide. Apostolus enim Gentibus loquebatur, quibus dicebat : « Si ergo vos Christi, ergo semen Abrahæ » estis, secundum promissionem hæredes[1]. » Benedicimur ergo omnes in Deo Abraham et Isaac et Jacob. Arborem quidem benedixit quamdam, eamque olivam creavit, sicut dixit Apostolus, ipsos Patriarchas sanctos, unde effloruit populus Dei : sed hæc arbor olivæ putata est, non amputata, et inde superbi rami fracti sunt : ipse est blasphemus et impius populus Judæorum. Manserunt tamen rami boni et utiles : nam inde Apostoli, et cum ibi rami utiles relicti essent, per Dei misericordiam insertus est et oleaster Gentium cui dicit Apostolus : « Tu autem » cum esses oleaster insertus es in illis, et particeps pin- » guedinis olivæ factus es. Noli gloriari adversus ramos. » Quod si gloriaris, non tu radicem portas, sed radix te[2]. » Hæc una arbor est pertinens ad Abraham et Isaac et Jacob; et quod plus est, magis ad Abraham et Isaac et Jacob oleaster insertus, quam rami confracti. Illi enim per

[1] Gal. III, 29. — [2] Rom. XI, 17, 18.

fragmentum jam non ibi sunt, oleaster non ibi erat et ibi est : illi per superbiam frangi meruerunt, iste per humilitatem inseri meruit : illi amiserunt radicem, iste tenuit eam. Cum ergo audistis Israël Dei, Israël pertinentem ad Deum, inde nolite vos facere alienos. Oleaster quidem fuistis, sed oliva estis, participes pinguedinis olivæ. Nam vultis nosse in Abraham et Isaac et Jacob quomodo sit insertus oleaster, ne putetis vos ad hanc arborem non pertinere, quia non pertinetis carnaliter ad semen Abraham? Dominus quando miratus est fidem Centurionis illius, qui non erat de populo Israël, sed erat de populo Gentium : « Propterea, inquit, dico vobis, quia multi ab Oriente » et Occidente venient[1] : » Ecce jam oleaster in manu insertoris : « Multi ab Oriente et Occidente venient. » Videmus quid ferat inserendum, ubi inserat videamus : « Et » recumbent, inquit, cum Abraham, Isaac et Jacob, in » regno cœlorum. » Videmus et quid inseruit, et ubi inseruit. De ramis superbis naturalibus quid dicit? Filii autem regni ibunt in tenebras exteriores, ibi erit fletus et stridor dentium. Res prænuntiata, res impleta.

VIII. Ergo, « Psallite Domino, quoniam suavis est. » Et attendite quæ circa nos fecit. « Quoniam Jacob elegit » sibi Dominus, Israël in possessionem sibi[2]. » Laudate, psallite, quoniam fecit ista. Talia dico, quæ capere valeatis. Cæteras gentes sub Angelis posuit : « Jacob elegit » sibi Dominus, Israël in possessionem sibi. » Gentem suam fecit agrum, quem coleret, quem ipse seminaret : quamvis ipse omnes gentes condiderit, cæteras Angelis commisit, sibi istam possidendam servandamque deputavit : hunc populum, hunc Jacob. Merito illius, an gratia sua? De nondum natis ait : « Quia major serviet minori[3], » Apostolus dixit. Quod meritum habere nondum nati po-

[1] Matth. VIII, 11. — [2] Psal. CXXXIV, 4. — [3] Rom. IX, 13.

tuerunt, antequam quisquam eorum egisset aliquid boni aut mali? Non ergo se extollat Jacob, non glorietur, non suis meritis tribuat. Ante est præcognitus, ante prædestinatus, ante electus: non suis meritis electus, sed gratia Dei inventus et vivificatus. Sic et omnes gentes: nam ut insereretur, quid meruit oleaster, amaritudine baccarum, sterilitate sylvestri? Lignum quippe erat sylvæ, non agri dominici; et tamen ille per misericordiam suam et oleastrum inseruit in olivam. Sed adhuc non erat insertus oleaster, quando « Dominus elegit sibi Jacob, Israël in possessionem sibi. »

IX. Et quid Propheta? « Quoniam ego cognovi quod magnus est Dominus [1]. » Mente volante ad superna, erecta a carne transcendente creaturam, cognovit quia magnus est Dominus. Non omnes possunt videndo cognoscere: laudent quod fecit; « Suavis est: Jacob elegit sibi Dominus, Israël in possessionem sibi. » Et hinc illum lauda: Nam et « Ego cognovi, quia magnus est Dominus. » Propheta loquebatur, qui intravit in sanctuarium Dei, « Qui audivit forte ineffabilia verba, quæ non licet homini loqui [2]; » qui dixit quod posset hominibus dici, et tenuit apud se quod non posset dici. Ergo et audiatur ad quod possumus et credatur ad quod non possumus. Ad quod possumus audiatur, « Quoniam Jacob elegit sibi Dominus, Israël in possessionem sibi; » ad quod non possumus credatur, quia ipse cognovit « Quod magnus est Dominus. » Si illi diceremus, rogamus te, explica magnitudinem illius: nonne forte responderet nobis, non est valde magnus quem video, si a me poterit explicari. Redeat ergo ad opera ejus, et dicat nobis. Habeat ipse in conscientia magnitudinem Domini, quam vidit, quam nobis credendam commendavit; quo nostros oculos per-

[1] Psal. CXXXIV, 5. — [2] 2 Cor. XII, 4.

ducere non potuit : et enumeret quædam quæ hic Dominus fecit; ut et nobis, qui magnitudinem illius sicut ille videre non possumus, dulcescat ex operibus suis, quæ capere possumus. « Quoniam ego, inquit, cognovi quod » magnus est Dominus, et Deus noster super omnes deos. » Quos deos? Sicut dicit Apostolus, « Etsi sunt qui dicantur dii in cœlo et in terra, sicut sunt dii multi et domini multi; nobis tamen unus Deus, Pater ex quo » omnia, et nos in ipso, et unus Dominus noster Jesus » Christus, per quem omnia, et nos per ipsum [1]. » Dicantur dii homines. Dictum est enim, « Deus stetit in synagoga deorum. » Dictum est, « Ego dixi, Dii estis et » filii Altissimi omnes [2] : » nonne super homines Deus? Sed quid magnum si super homines Deus? Et super Angelos Deus : quia Angeli non fecerunt Deum, Angelos fecit Deus; et necesse est super omnia quæ fecit, sit ipse qui fecit. Cognoscens ergo magnitudinem Domini iste, et videns eum super omnem esse creaturam, non tantum corporalem, sed etiam spiritalem : « Rex magnus, inquit, » super omnes deos. » Ipse est summus Deus, qui super se non habet Deum. Opera ejus dicat, ipsa capiuntur.

X. « Omnia quæcumque voluit Dominus, fecit in cœlo » et in terra, in mari et in omnibus abyssis [3]. » Quis autem comprehendat hæc? Quis enumeret opera Domini in cœlo et in terra, in mari et in omnibus abyssis. Tamen si comprehendere omnia non possumus, inconcusse credere et tenere debemus, quoniam quidquid creaturarum in cœlo, quidquid in terra, quidquid in mari et in omnibus abyssis, a Domino factum est : quia « Omnia quæ » voluit, fecit in cœlo et in terra, in mari et in omnibus » abyssis, » sicut jam diximus. Non omnia quæ fecit, coactus est facere, sed « Omnia quæcumque voluit fecit. »

[1] I Cor. VIII, 5, 6. — [2] Psal. LXXI, I et 6. — [3] Id. CXXXIV, 6.

Causa omnium quæ fecit, voluntas ejus est. Facis tu domum, quia si nolles facere, sine habitatione remaneres : necessitas cogit te facere domum, non libera voluntas. Facis vestem, quia si non faceres, nudus ambulares : ad faciendam ergo vestem necessitate duceris, non libera voluntate. Conseris montem vitibus, semen spargis : quia nisi feceris, alimenta non habebis : omnia hæc necessitate facis. Deus bonitate fecit, nullo quod fecit eguit : ideo, « Omnia quæcumque voluit fecit. »

XI. Putas, habemus et nos quod libera voluntate faciamus? Ea enim quæ diximus, ex necessitate facimus : quia si non faceremus, egentes et inopes remaneremus. Invenimus aliquid quod libera voluntate faciamus? Invenimus plane, cum ipsum Deum amando laudamus. Hoc enim libera voluntate facis, quando amas quod laudas : non enim ex necessitate, sed quia placet. Unde justis et sanctis Dei placuit Deus, etiam flagellans eos. Quando iniquis omnibus displicet, placuit illis; et sub flagello ejus, in ærumna, in laboribus, in vulneribus, in egestate constituti laudaverunt Deum : non eis displicuit nec torquens. Hoc est gratis amare, non quasi proposita acceptione mercedis; quia ipsa merces tua summa Deus ipse erit, quem gratis diligis : et sic amare debes, ut ipsum pro mercede desiderare non desinas, qui solus te satiet; sicut Philippus desiderabat, cum diceret, « Ostende nobis Patrem, et sufficit nobis [1]. » Merito, quia hoc de libera voluntate facimus, et de libera voluntate facere debemus, quia delectati facimus, amando facimus : quia etsi corripimur ab illo, nobis nunquam displicere debet, qui semper est justus. Hoc dixit ille laudator ejus : « In me » sunt Deus vota tua, quæ red dam laudationis tibi [2]. » Et alio loco, « Voluntarie sacrificabo tibi [3]. » Quid est,

[1] Joan. XIV, 8. — [2] Psal. LV, 12. — [3] Id. LIII, 8.

« Voluntarie sacrificabo? » Voluntarie laudabo te. Quia, « Sacrificium laudis, inquit, glorificabit me [1]. » Si cogereris offerre Domino tuo sacrificium gratum illi et acceptum, sicut antea vovebantur sacrificia in umbra futurorum, forte non invenires in grege tuo placitum taurum, et in capris hircum aræ Domini dignum, nec in ovili tuo arietem dignum ad victimam Domino tuo; et non inveniens satageres quid faceres, et diceres forte Deo, Volui, et non habui. Numquid potes de laude dicere, Volui, et non habui? Ipsum voluisse, laudasse est. Non enim verba a te quærit Deus, sed cor. Denique potes dicere, et linguam non habui. Si quis obmutescit aliqua valetudine, linguam non habuit, et tamen laudem habuit. Si enim Deus aures carnales haberet, et sono tui corporis indigeret, ideo cum remansisses sine lingua, sine laude etiam remaneres : nunc vero quia cor quærit, cor inspicit, intus testis est, judex, approbator, adjutor, coronator [2]; sufficit ut offeras voluntatem. Cum potes, ore confiteris ad salutem : cum autem non potes, corde credis ad justitiam : corde laudas, corde benedicis, corde in aram conscientiæ victimas sacras imponis : et respondetur tibi, « Pax in terra hominibus bonæ voluntatis [3]. »

XII. Ille igitur Deus, qui omnipotens est, « In cœlo et » in terra omnia quæcumque voluit fecit : » tu in domo tua non facis omnia quæ vis. Ille « In cœlo et in terra » omnia quæcumque voluit fecit : » tu fac vel in agro tuo omnia quæ vis. Multa vis, et non potes in domo tua facere omnia quæ vis : contradicit forte uxor, contradicunt filii, aliquando et servulus contumacia contradicit, et non facis quod vis. Sed facio, inquis, quod volo : quia in non obediente ac contradicente vindico. Nec hoc facis, cum vis. Aliquando vindicare vis, et non potes : aliquando mina-

[1] Psal. XLIX, 23. — [2] Rom. X, 10. — [3] Luc. II, 14.

ris, et antequam facias quod minaris, moreris. Putamus in te ipso facis quod vis? Frenas omnes cupiditates tuas? Forsitan frenas : numquid efficis ut ipsæ cupiditates non surgant, quas frenas? Certe enim hoc vis, non titillari molestia cupidatum tuarum : et tamen « Caro concupis» cit adversus spiritum, et spiritus adversus carnem, ut » non ea quæ vultis faciatis [1]. » Tu in teipso non facis quod vis : « Deus autem noster in cœlo et in terra omnia » quæcumque voluit fecit. » Ipse tibi det gratiam, ut in te ipso facias quod vis : nisi enim ipso adjuvante, nec in te facis quod vis. Etenim cum ille non faceret in se quod vellet, qui ait : « Caro concupiscit adversus spiritum, » spiritus autem adversus carnem, ut non ea quæ vultis » faciatis : » cum de se ipse gemeret, dicens, « Conde» lector legi Dei secundum interiorem hominem, video » autem aliam legem in membris meis repugnantem legi » mentis meæ, et captivum me ducentem in lege peccati, » quæ est in membris meis [2] : » quia non solum in domo sua, nec solum in agro suo, sed in carne sua vel in spiritu suo non implevit quæ volebat, clamavit ad Deum, qui « Omnia quæcumque voluit fecit in cœlo et in terra : » et dixit : « Infelix ego homo [3], » quis me liberabit de corpore mortis hujus? Et ille bonus, et ille suavis tanquam responderet ei, continuo subjecit. « Gratia Dei per » Jesum Christum Dominum nostrum [4]. » Hanc ergo suavitatem amate, hanc suavitatem laudate. Intelligite Deum, qui « Omnia quæcumque voluit fecit in cœlo et in » terra : » ipse et in vobis faciet quod vultis, ipso adjuvante voluntatem vestram implebitis. Sed dum non potestis, confitemini; cum poteritis, gratias agite jacentes, clamate; erecti, superbire nolite. Ille ergo « In cœlo et

[1] Gal. v, 17. — [2] Rom. vii, 22, 23. — [3] Ibid. 24. — [4] Ibid. 25.

in terra omnia quæcumque voluit fecit, in mari et in om-
» nibus abyssis. »

XIII. « Suscitans nubes ab extremo terræ [1]. » Videmus ista opera Domini in ejus creatura. Veniunt enim nubes ab extremo terræ ad medium, et pluunt : unde surrexerint nescis. Ergo indicat illud Propheta, « Ab ex» tremo terræ, » sive ab imo, sive a circumdatione finium terræ, unde vult excitat nubes, tamen a terra. « Fulgura » in pulviam fecit. » Nam fulgura sine pluvia, terrerent te, et nihil tibi darent. « Fulgura in pluviam fecit. » Fulgura sunt, contremiscis : pluit, gaudes. « Fulgura in plu» viam fecit : » qui terruit, ipse ut gauderes fecit. « Qui » educit ventos de thesauris suis : » occultis causis, unde nescis. Quia enim flat ventus, sentis ; qua causa flat, vel de quo thesauro rationis eductus sit, nescis : debes tamen Deo pietatem credendi, quia non flaret nisi jussisset ille qui fecit, nisi produxisset ille qui creavit.

XIV. Videmus ergo hæc in creatura ista, laudamus, miramur, benedicimus Deum : videamus quæ fecit in hominibus propter populum suum. « Qui percussit primogenita Ægypti [2]. Etenim illa divina dicta sunt, quæ amares ; et non erant dicta, quæ timeres. Attende, quia et quando irascitur, facit quod vult. « Percussit primoge» nita Ægypti, ab homine usque ad pecus. Immisit signa » et prodigia in medio tui, Ægypte [3]. » Nostis, legistis quanta per Moysen fecerit manus Domini in Ægypto ad terrendos, ad contundendos, ad dejiciendos superbos Ægyptios. « In Pharaone et in omnibus servis ejus. » Parum est in Ægypto : quid posteaquam eductus est inde populus? « Qui percussit gentes multas : » quæ possidebant terram, quam volebat Deus dare populo suo.

[1] Psal. CXXXIV, 7. — [2] Ibid. 8. — [3] Ibid. 9.

« Et occidit reges fortes, Seon regem Amorrhæorum, et » Og regem Basan, et omnia regna Chanaan [1]. » Omnia ista quomodo commemorat breviter Psalmus, sic ea legimus in aliis libris dominicis, et magna ibi manus Domini. Quando tu vides quæ facta sunt in impios, cave ne fiant in te. Ad hoc enim in illos facta sunt, ut tu transires, et eos non imitareris, et talia non patereris. Tamen vide quia flagellum Domini est super omnem carnem. Ne putes te non videri quando peccas, ne putes te contemni, ne putes Dominum dormire : attende exempla beneficiorum Dei, cum ea recolis, et cum vindictam Dei recolis, time. Omnipotens est, et ad consolandum, et ad castigandum. Ideo sunt ista utilia cum leguntur. Quando autem pius videt quod passus est impius, purgat se ab omni impietate, ne veniat et ipse in talem pœnam talemque vindictam. Bene ergo hæc accepistis. Quid deinde fecit Deus? Expulit impios : « Et dedit terram eorum hæreditatem, hæreditatem Israël servo suo [2].

XV. Deinde exultatio laudis ejus : Domine, nomen tuum in sæculum [3] : post ista omnia quæ fecisti. Quid enim video quæ fecisti? Inspicio creaturam tuam, quam fecisti in cœlo; inspicio hanc imam partem, ubi habitamus : et hinc video beneficia tua, nubium, ventorum, pluviarum. Populum tuum attendo : eduxisti eos de domo servitutis, et signa et prodigia fecisti inter inimicos eorum, punisti eos quos molestos patiebantur, impios de terra sua ejecisti, reges eorum occidisti, terram eorum populo tuo dedisti : vidi omnia, et impletus laude dixi, « Domine, nomen tuum » in sæculum. »

XVI. Hæc quidem ad litteram quomodo scripta sunt videmus, novimus, laudamus. Si autem aliquid significant,

[1] Psal. CXXXIV, 10, 11. — [2] Ibid. 12. — [3] Ibid. 13.

non sim onerosus, dum explico ut potero. Ecce in ipsis hominibus possum agnoscere, quia « In cœlo et in terra » omnia quæcumque voluit fecit. » Cœlum enim æthereum, spiritales accipio; terram, carnales : ex his duobus tanquam cœlo et terra constat Ecclesia Dei, et ad spiritales pertinet prædicatio, ad carnales pertinet obsecundatio. « Nam et cœli enarrant gloriam Dei, et facta manuum » ejus annuntiat firmamentum [1]. » Si autem terra Dei non esset plebs Dei, non diceret Apostolus, « Dei ædificatio, » Dei agricultura estis : sicut sapiens architectus funda- » mentum posui, alius superædificat [2]. » Ergo ædificium Dei sumus, et ager Dei sumus. « Quis, inquit, plantat » vineam, et de fructu ejus non percipit? Ego plantavi, » Apollo rigavit, sed Deus incrementum dedit [3]. » Ergo et in Ecclesia sua, et in prædicatoribus suis, et in plebibus suis, tanquam in cœlo et in terra, omnia quæcumque voluit fecit. Parum est in eis : « In mari et in omnibus » abyssis omnia quæcumque voluit fecit. » Mare sunt omnes infideles, omnes nondum credentes; et in eis « Om- » nia quæcumque voluit fecit. » Non enim sæviunt infideles, nisi permittantur, aut vindicatur in eos, quando perversi sunt, nisi jusserit ille qui fecit omnes gentes. Puta quia mare est, et non terra, numquid ideo a potestate Dei omnipotentis alienum est? « Et in mari et in om- » nibus abyssis quæ voluit fecit. » Qui sunt abyssus? Latentia corda mortalium, profundæ cogitationes hominum. Quomodo et ibi facit Deus quod vult? « Quia Do- » minus interrogat justum et impium : qui autem diligit » iniquitatem, odit animam suam [4]. » Et ubi illum interrogat? Alibi scriptum est, « In cogitationibus impii interrogatio erit [5]. Ergo et in omnibus abyssis omnia quæ-

[1] Psal. XVIII, 2. — [2] I Cor. III, 9, 10. — [3] Ibid. IX, 7, et III, 6. — [4] Psal. X, 6. — [5] Sap. I, 9.

» cumque voluit fecit. » Latet cor bonum, latet cor malum, abyssus est et in corde bono, et in corde malo : sed hæc nuda sunt Deo, quem nihil latet. Consolatur cor bonum, torquet cor malum. « Omnia ergo quæ voluit fecit » in cœlo et in terra, in mari et in omnibus abyssis. »

XVII. « Suscitans nubes ab extremo terræ[1]. » Quas nubes? Prædicatores verbi veritatis suæ. De quibus nubibus alio loco irascens vineæ suæ dicit, « Mandabo nubibus » meis ne pluant super illam imbrem[2]. » Et parum est excitasse nubes de Jerusalem vel de Israël, quas misit prædicare Evangelium suum in toto orbe terrarum; de quibus nubibus dictum est, « In omnem terram exivit » sonus eorum; et in fines orbis terræ verba eorum[3]; » parum est hoc : sed quia ipse Dominus ait, « Prædicabitur » hoc Evangelium regni in toto orbe terrarum, in testi» monium omnibus gentibus, et tunc veniet finis[4], » excitat nubes ab extremo terræ. Nam crescente Evangelio, unde erunt prædicatores Evangelii in finibus terræ, nisi ibi excitet nubes ab extremo terræ? De ipsis autem nubibus quid operatur? « Fulgura in pluviam fecit. » Minas ad misericordiam flexit, de terroribus irrigavit. Quomodo de terroribus irrigavit? Quando tibi minatur Deus per Prophetam et per Apostolum, et times, nonne coruscatio terruit te? Sed cum pœnitendo corrigeris, et agnoscis hoc misericordia fieri, in pluviam vertitur fulguris terror. « Qui » educit ventos de thesauris suis. » Eosdem puto prædicatores et nubes et ventos, nubes propter carnem; ventos, propter spiritum. Nubes enim videntur, venti sentiuntur et non videntur. Denique quoniam carnem videmus esse de terra : « Nubes, inquit, excitat ab extremo terræ. » Expresserat unde excitet nubes : venit ad ventos quia spi-

[1] Psal. CXXXIV, 7. — [2] Isaï. V, 6. — [3] Psal. XVIII, 5. — [4] Matth. XXIV, 14.

ritus hominis ignoratur unde veniat. « Producens, inquit, » ventos de thesauris suis. » Paululum attendite, et cætera videamus[1].

XVIII « Qui percussit primogenita Ægypti, ab homine usque ad pecus[2]. » Primogenita nostra salva sint Domino, quoniam ipse ea dedit nobis. Molesta autem pœna est, et nimium terribilis plaga, mors primogenitorum. Quæ sunt primogenita nostra? Mores isti nostri, quibus nunc servimus Deo, ipsa sunt primogenita nostra. Primitias enim habemus ipsam fidem; unde incipimus. Ecclesiæ quippe » dictum est, « Venies et pertransies ab initio fidei[3]. » Et nemo incipit bene vivere, nisi a fide. Fides ergo nostra in primogenitis nostris est. Quando custoditur fides nostra, cætera subsequi possunt. Nam quod purgantur homines quotidie proficiendo in melius, meliusque vivendo, ipso interiore homine renovato de die in diem, sicut dicit Apostolus, « Etsi exterior noster homo corrumpitur, sed interior reno- » vatur de die in diem[4]: » ideo fit quia primogenita fides vivit, de qua primogenita fide et Apostolus ait, « Non solum » autem, sed et nos ipsi primitias spiritus habentes, id est, » dantes jam Deo primitias spiritus nostri, hoc est, ipsam fi- » dem tanquam primogenita nostra: tamen in nobismetipsis » ingemiscimus, adoptionem expectantes, redemptionem » corporis nostri[5]. » Si ergo magna Dei gratia est, ut conservetur fides nostra: magna pœna est occidere primogenita, quando homines in afflictione Ecclesiæ constituti perdunt fidem. Affligunt enim Ecclesiam, ut perdant fidem: nam et ipsa Ægyptus afflictio interpretatur. Quicumque ergo affligunt Ecclesiam, quicumque scandala Ecclesiæ immittunt, etsi Christiani appellentur, moriuntur primogenita eorum. Erunt infideles, erunt inanes,

[1] Joan. III, 8.— [2] Psal. CXXXIV, 8.— [3] Cant. IV, 8, juxta LXX.— [4] 2 Cor. IV, 16. — [5] Rom. VIII, 23.

habentes nomen tantum et signum : in corde autem primogenitum suum sepelierunt; usque adeo, ut quando ei aliquid dixeris, propter bonam vitam, propter spem vitæ æternæ, et propter timorem ignis æterni, apud se subsannet; aut si talis est ut audeat coram te, os torqueat et dicat, Quis huc inde reversus est? dicunt sibi homines quod volunt. Et Christianus est : sed quia affligens, occisus est primogenitus ejus, mortua est fides ejus : et hoc « Ab homine usque ad pecus. » Dicam, fratres, quod sentio. Homines intelligo spiritaliter significari tanquam doctos, propter rationalem animam, quod est homo : pecora vero indoctos, sed tamen habentes fidem, nam non haberent primogenita. Sunt docti qui affligunt Ecclesiam, schismata et hæreses faciendo. Proinde nec in illis invenis fidem, quoniam facti sunt Ægyptus, id est, afflictio populo Dei. Occisa sunt primogenita eorum : trahunt post se turbas indoctas, ipsa sunt pecora. In hac ergo afflictione, qua Ecclesia affligitur, moritur in affligentibus fides. Moriuntur primogenita et in ipsis doctis et indoctis; quia occidit Deus primogenita Ægyptiorum « Ab homine usque ad pecus. »

XIX. Immisit signa et prodigia in medio tui, Ægypte, » in Pharaone et in omnibus servis ejus [1] : » Pharao rex Ægyptiorum. Nomen attendite, et videte quemadmodum ista faciat Deus. Rex in omni gente prior est; Ægyptus afflictio est; Pharao dissipatio. Afflictio ergo regem habet dissipationem : quia illi qui affligunt Ecclesiam, dissipati affligunt. Ut enim affligant, dissipantur : quoniam rex ducit, populus sequitur; præcedit dissipatio, sequitur afflictio. Audite, audite nomina hæc, interpretatione typica et sapientia plena. Nec unum invenis ex istis nomini-

[1] Psal. CXXXIV, 19.

bus, quod boni aliquid interpretetur, ubi exercuit Deus iram suam.

XX. « Percussit gentes multas, et occidit reges fortes. » Dic quos reges et quas gentes? « Seon regem » Amorrhæorum[1]. » Audite nomina gravida sacramentis. « Seon regem, inquit, Amorrhæorum occidit. » Occidit plane : et nunc occidat a cordibus servorum suorum, et a tentationibus Ecclesiæ suæ, nec cesset manus ejus in occidendis talibus regibus et talibus populis : interpretantur enim Seon, Tentatio oculorum; Amorrhæi interpretatur, Amaricantes. Jam hic videte si intelligere possumus quomodo amaricantes regem habeant tentationem oculorum. Tentatio oculorum non est nisi mendacium : colorem habet, veritatem non habet. Jam quid mirum est, si amaricantes talem habeant regem, mendacem regem ? Nisi enim mendacium et simulatio præcedat, non sunt amaricantes in Ecclesia : inde enim amaricant, quia fingunt. Præcedit tentatio oculorum, amaricatio sequitur : et in ipso diabolo præcessit. Nam tentatio oculorum est, « Quod transfigurat se velut angelum lucis[2]? » Occidat manus Domini et illum et illos; illum, ne inducat; illos ut corrigantur. Etenim in unoquoque homine occiditur ille rex, quando damnat simulationem, et diligit veritatem. Manus Dei non quiescit id agere. Nam quemadmodum egit ad litteram tunc, sic agit nunc spiritaliter, ut impleat quod tunc prophetice prænuntiavit. Occidit etiam alium regem et alium populum ejus. « Et Og regem » Basan. » Et hic quam malus? Og interpretatur, conclusio : Basan interpretatur, Confusio. Malus est rex ille, qui intercludit viam ad Deum. Hoc enim agit diabolus, semper opponendo figmenta sua, opponendo idola sua,

[1] Psal. CXXXIV, 10, 11. — [2] 2 Cor. XI, 14.

opponendo se necessarium per arreptitios sortilegos, augures, haruspices, magos, sacra dæmoniorum, concludit viam. Quomodo per Christum id agitur, ut pateat via, quæ fuerat interclusa; nam per eum redemptus quidam dicit, « Et in Deo meo transgrediar murum[1] : » sic diabolus nihil aliud agit, nisi ut intercludat viam, ne credatur in Deum. Si enim creditur in Deum, patet via; et ipse Christus est via[2] : si autem non creditur in Deum, interclusa est via. Si autem interclusa fuerit, quia non creditur, quid restat, nisi ut, cum venerit qui non credebatur, confundantur qui non crediderunt? Quare? Quia conclusio præcedit, et sequitur confusio. Conclusio præcedit ut rex, sequitur confusio tanquam plebs. Quos modo concludit, ut non credant in Christum, quando apparuerit Christus, omnes confundentur, et traducent eos ex adverso iniquitates eorum. Tunc dicent impii confusi, « Quid nobis pro» fuit superbia[3] ? Magna mysteria, fratres mei, Dissipatio rex afflictionis; dissipantur ut affligantur. Magna mysteria. Tentatio oculorum, id est, fallacia rex amaricantium; fallunt enim ut amaricent. Conclusio rex confusionis : concluduntur enim ne transeant ad fidem, et cum venerit in quem credimus, confundentur. « Et omnia regna » Chanaan, » occidit Deus. Chanaan interpretatur, Paratus humilitati. Humilitas quasi bonum aliquod significat, sed si sit utilis humilitas : nam mala humiliato pœnalis est. Si enim humiliatio ad pœnam non pertineret, non diceretur, « Qui se exaltat, humiliabitur[4]. » Non enim beneficium illi præstatur, quando punitur ut humilietur. Chanaan ergo modo superbus est. Omnis impius, omnis infidelis exaltat cor suum : non vult credere in Deum. Sed hæc exaltatio parata est humilitati in diem judicii : tunc

[1] Psal. XVII, 30. — [2] Joan. XIV, 6. — [3] Sap. V, 8. — [4] Luc. XIII, 11, et XVIII, 14.

humiliabitur, quando non vult. Sunt enim vasa iræ, quæ perfecta sunt ad perditionem[1]. Modo extollant se, garriant, extendant se super fideles, irrideant fideles, blasphemant Christianos : dicant, Anicularia sunt ista, quæ dicunt de die judicii. Ista elatio eorum parata est humilitati. Quando venerit judex, qui modo annuntiatus irridetur, tunc ille qui modo superbit, non utiliter, sed pœnaliter humiliabitur. Modo autem non humiliatur, sed paratur humilitati, id est, paratur damnationi, paratur victimæ.

XXI. Omnia ergo ista evertit Deus; corporaliter tunc, quando patres nostri educti sunt de terra Ægypti; evertit spiritaliter nunc, nec cessat manus ejus usque in finem. Ideo ne istas potentias Dei tunc putes peractas cessasse : « Domine, nomen tuum, inquit, in sæculum. » Id est, non cessat misericordia tua, non cessat manus tua in sæculum facere ista, quæ tunc prænuntiasti figurando : « Omnia enim illa in figura contingebant illis; scripta sunt » autem ad correptionem nostram, in quos finis sæculo» rum obvenit[2]. Domine, memoriale tuum in generatio» nem et generationem. » Generatio ista et generatio altera : generatio qua fideles efficimur, et per baptismum renascimur; generatio qua a mortuis resurgemus, et Angelis conjuncti vivemus in æternum. Memoriale tuum, Domine, et super generationem istam, et super illam generationem : quia nec nunc nos oblitus est, ut vocaret; nec tunc obliviscetur, ut coronet. « Memoriale tuum, Domine, in ge» nerationem et generationem. »

XXII. « Quoniam judicavit Dominus plebem suam[3]. » Complevit certe omnia illa in populo Judæorum. Numquid jam remanserunt opera ejus, postquam induxit plebem suam in terram repromissionis? Adhuc plane judicabit :

[1] Rom. IX, 22. — [2] I Cor. X, 11. — [3] Psal. CXXXIV, 14.

« Judicavit Dominus plebem suam, et in servis suis advocabitur. » Jam judicavit ipsam plebem : excepto judicio futuro, judicata est plebs Judæorum. Quid est, judicata ? Separati inde sunt justi, et remanserunt injusti. Si autem mentior aut mentiri existimor, quia dixi, Jam judicata est : audi Dominum dicentem, « In judicium veni » in hunc mundum, ut qui non vident videant, et qui » vident cæci fiant[1]. » Excæcati sunt superbi, illuminati sunt humiles. « Judicavit ergo plebem suam. » Ipsum judicium dixit Isaïas : « Et nunc tu domus Jacob, venite, » ambulemus in lumine Domini[2]. » Parum est hoc, sed quid sequitur? Dimisit enim plebem suam domum Israël. Ipsa est domus Jacob, quæ est domus Israël : qui enim Jacob, ipse est Israël. Nostis sanctas litteras, et puto quod vobis veniat in mentem, quia ipse Jacob quando vidit Angelum secum luctari, tunc accepit nomen ut appellaretur Israël[3]. Unus homo est sive Jacob, sive Israël, una persona est : domus Jacob, et domus Israël, una gens, una plebs : hanc invitat, et hanc dimittit. Et nunc jam certe occidisti Christum, o domus Jacob, jam occidisti Christum, jam caput ante crucem agitasti, jam pendentem irrisisti, jam dixisti, « Si filius Dei est, descendat de cruce[4]. » Jam rogavit medicus pro phreneticis, « Pater ignosce illis, quia » nesciunt quid faciunt[5]. » Certe jam fecisti ista omnia, et nunc crede in eum quem occidisti, bibe sanguinem quem fudisti. Et nunc tu domus Jacob : testimonio Isaïæ exponere cupio quod hic dixit ; « Quoniam judicavit Do» minus plebem suam, et in servis suis advocabitur. » Judicasse enim intelligitur plebem suam, separando in ipsa plebe sua bonos a malis, fideles ab infidelibus, Apostolos a Judæis mendacibus. Hoc significavit, ut dicere

[1] Joan. IX, 39. — [2] Isaï. II, 5. — [3] Gen. XXXII, 28. — [4] Matth. XXVII, 39. — [5] Luc. XXIII, 35, etc.

cœperam, per Prophetam dicens, « Jam post illa mala » omnia tua, o tu domus Jacob, venite, ambulemus in » luce Domini. » Quare vobis dico, « Venite, ambulemus » in luce Domini? » Ne remanendo in judaïsmo, non perveniatis ad Christum. Quare enim? Non semper ibi prophetatus est Christus? Sed nunc dimisit plebem suam, domum Israël. Veni domus Jacob, quia dimisit plebem suam domum Jacob : veni domus Israël, quia dimisit plebem suam domum Israël. Quæ venit, et quæ dimissa est, nisi quia hoc est judicium, « Ut qui non vident videant, » et qui vident cæci fiant[1]? Judicavit ergo Dominus ple- » bem suam. » Separavit ergo, et non ibi inveniet quos in regnum suum restituat? Plane inveniet. « Et in servis » suis advocabitur. Non repulit, ait Apostolus, plebem » suam, quam præscivit[2]. » Et unde probat? « Nam et » ego Israëlita sum. » Ergo, « Judicavit Dominus plebem » suam, » separando bonos a malis : hoc est, « Et in ser- » vis suis advocabitur. » A quibus? A gentibus. Quantæ enim gentes credendo venerunt? Quanti fundi, quanta loca deserta modo veniunt? Veniunt inde nescio quanti, credere volunt, dicimus eis, Quid vultis? Respondent, Nosse gloriam Dei. Credite fratres, mirari nos et gaudere ad talem vocem rusticanorum. Veniunt nescio unde, excitati a nescio quo. Quid dicam, a nescio quo? Imo scio a quo : quia, « Nemo venit, inquit, ad me, nisi quem Pa- » ter attraxerit[3]. » Veniunt subito de sylva, de deserto, de remotissimis et arduis montibus ad Ecclesiam, et hanc vocem habent plerique et pene omnes eorum, ut videamus vere intus docentem Deum. Impletur Scriptura prophetica, qua dictum est, « Erunt omnes docibiles Deo[4]. » Quid desideratis, dicimus illis. Et illi, « Videre gloriam

[1] Joan. IX, 39. — [2] Rom. XI, 1. — [3] Joan. VI, 44. — [4] Isaï. LIV, 13.

» Dei[1]. Omnes enim peccaverunt, et egent gloria Dei[2]. » Credunt, consecrantur, clericos sibi ordinari exigunt. Nonne impletur, « Et in servis suis advocabitur. »

XXIII. Denique post istam totam dispositionem et dispensationem, convertit se Spiritus Dei ad exprobranda et irridenda idola, quæ jam irridentur a cultoribus suis : « Idola Gentium argentum et aurum. » Ista omnia Deo faciente, qui in cœlo et in terra omnia quæcumque voluit fecit, qui judicavit plebem suam, et in servis suis advocabitur; quid restat figmentum, nisi ridendum, non adorandum? Idola Gentium dicturus erat fortasse, ut contemneremus ista omnia; dicturus erat idola Gentium, lapides et ligna, gypsum et testam? Non hæc dico, vilis materia est : illud quod valde amant, vel quod valde honorant dico, « Idola Gentium argentum et aurum[3]. » Certe aurum est, certe argentum est : numquid quia lucet argentum, lucet aurum, ideo oculos habent et vident? Sic quomodo argentum est, quomodo aurum est, utile forte avaro, non religioso; imovero nec avaro utile, sed utile bene utenti, et per ejus erogationem cœlestem thesaurum acquirenti : tamen nunc cum ista insensata sint, quid facitis, homines, de argento et auro deos? « Quos » deos facitis, nonne videtis quod non videant[4]? Oculos » habent, et non videbunt; aures habent et non audient; » nares habent, et non odorabunt; os habent, et non » loquentur; manus habent, et non operabuntur; pedes » habent, et non ambulabunt[5]. » Omnia ista artifex, faber argentarius, aurifex facere potuit, et oculos, et aures, et nares, et os, et manus, et pedes : sed nec lucem oculis, nec auditum auribus, nec vocem ori, nec sensum naribus, nec motum manibus, nec iter pedibus dare potuit.

[1] Joan. VI, 45. — [2] Rom. III, 23. — [3] Psal. CXXXIV, 15. — [4] Sap. XV, 15. — [5] Psal. CXXXIV, 16, 17.

XXIV. O homo, rides jam procul dubio quod fecisti, si a quo factus es agnovisti. De illis autem qui non agnoverunt, quid dicitur? « Similes illi sint omnes qui faciunt » ea, et omnes qui confidunt in illis [1]. » Et creditis, fratres, exprimi in eis quamdam similitudinem idolorum, non quidem in carne eorum, sed in interiore homine eorum. Nam aures habent, et non audiunt : ad illos quippe clamat Deus, « Qui habet aures audiendi audiat [2]. Oculos » habent, et non vident : » habent enim oculos corporis, sed non habent oculos fidei. Denique impletur hæc prophetia per omnes gentes. Videte quomodo dictum sit per Prophetam. Nihil allegoricum, nihil figuratum commemoro. Propriam, expressam, simplicem manifestam audite propheticam prædictam, videte completam. « Prævaluit, » inquit, Dominus adversus eos : » Propheta dicit Sophonias. Adversus repugnantes, adversus rebellantes, et de occisione fidelium martyres facientes, sed tamen nescientes, « Prævaluit Dominus adversus eos. » Et quomodo prævaluit? « In Ecclesia sua, videmus quia prævaluit ad» versus eos [3]. » Volebant paucos Christianos extinguere, occidere; sanguinem fuderunt, de sanguine occisorum tanti exurrexerunt, a quibus illi interfectores Martyrum superarentur. Tamen et modo quærunt ubi abscondant idola sua, qui primo Christianos propter idola trucidabant. Nonne prævaluit adversus eos Dominus? Vide si facit quod sequitur, « Prævaluit Dominus adversus eos. » Et quid fecit? « Exterminavit omnes deos Gentium terræ, et ado» rabunt eum unusquisque de loco suo, omnes insulæ » Gentium [4]. » Quid est hoc? Nonne prædictum erat? nonne completum est? nonne ut legitur, sic videtur? Et illi qui remanserunt, oculos habent, et non vident; nares habent, et non odorant. Non sentiunt illum odorem : « Christi bo-

[1] Psal. CXXXIV, 18. — [2] Matth. XI, 15. — [3] Sophon. II, 11. — [4] Ibid.

nus odor sumus, sicut dicit Apostolus, in omni loco[1]. » Quid prodest, quia nares habent, et non odorant tam suavem odorem Christi? Vere in illis factum est et vere de illis dictum est, « Similes illis sint omnes qui faciunt » ea, et omnes qui confidunt in eis. »

XXV. Sed quotidie credunt per miracula Christi Domini, quotidie aperiuntur oculi cæcorum et aures surdorum, inspirantur nares insensatorum, dissolvuntur ora mutorum, constringuntur manus paralyticorum, corriguntur pedes claudorum, de lapidibus istis excitantur filii Abrahæ : quibus omnibus jam dicatur, « Domus Israël, » benedicite Dominum : » Omnes filii Abrahæ : etsi de lapidibus istis suscitantur filii Abrahæ [2]; manifestum est quia illi sunt magis domus Israël, qui pertinent ad domum Israël, qui pertinent ad semen Abrahæ, non carne, sed fide. « Domus Israël, benedicite Dominum. » Sed fac de domo illa dici, et populum Israël vocari : crediderunt inde Apostoli et millia circumcisorum. « Domus Israël, be» nedicite Dominum; Domus Aaron, benedicite Dominum; » domus Levi, benedicite Dominum [3].» Benedicite populi Dominum, hoc est, « Domus Israël » generaliter : benedicite præpositi, hoc est, « Domus Aaron : » benedicite ministri, hoc est « Domus Levi. » Quid de cæteris nationibus? « Qui timetis Dominum, benedicite Dominum. »

XXVI. Omnes ergo una voce dicamus quod sequitur : « Beneditcus Dominus ex Sion, qui habitat in Jerusa» lem [4]. » Ex Sion et Jerusalem. Sion speculatio, Jerusalem visio pacis. In qua Jerusalem nunc habitaturus est? In illa quæ cecidit? Non, sed in illa matre nostra, quæ est in cœlis, de qua dictum est, « Multi filii desertæ, » magis quam ejus quæ habet virum [5]. » Nunc ergo Do-

[1] 2 Cor. II, 15. — [2] Matth. III, 9. — [3] Psal. CXXXIV, 20. — [4] Ibid. 21. — [5] Isaï. LIV, 1, et Gal. IV, 26, 27.

minus ex Sion, quia speculamur quoad veniat : nunc tamen quandiu in spe vivimus, in Sion sumus. Finita via habitabimus in illa civitate, quæ nunquam ruitura est; quia et Dominus habitat in ea, et custodit eam : quæ est visio pacis æterna Jerusalem, pacis illius, fratres mei, cui laudandæ lingua non sufficit, ubi nullum hostem jam sentiemus nec in Ecclesia, nec extra Ecclesiam, nec in carne nostra, nec in cogitatione nostra. Absorbebitur mors in victoriam, et vacabimus ad videndum Deum in pace æterna, cives Jerusalem facti civitatis Dei.

ENARRATIO

IN PSALMUM CXXXV.

I. « Confitemini Domino, quoniam bonus, quoniam in » sæculum misericordia ejus [1]. » Psalmus iste laudem continet Dei, et eodem modo in omnibus suis versibus terminatur. Proinde quamvis hic in laudem Dei multa dicantur, maxime tamen ejus misericordia commendatur, sine cujus commendatione apertissima nullum versum claudi voluit, per quem Spiritus sanctus condidit Psalmum. Memini autem me in Psalmo centesimo-quinto, qui similiter incipit, quoniam codex, quem intuebar, non habet, « In æternum ; » sed, « In sæculum misericordia » ejus, » quæsisse quid potius intelligere deberemus. In græco enim sermone scriptum est, « εἰς τὸν αἰῶνα, » quod et « In sæculum, » et « In æternum » interpretari potest. Sed quid illic ut potui disseruerim, etiam hic retexere

[1] Psal. cxxxv, 1.

longum est. In isto autem Psalmo etiam idem ipse codex non habet « In sæculum, » quod plerique habent : sed, « In æternum misericordia ejus. » Quod etsi post judicium, quo in fine sæculi vivi et mortui judicandi sunt, missis justis in vitam æternam, iniquis autem in ambustionem æternam [1], non sint deinceps futuri quorum adhuc misereatur Deus; recte tamen intelligi potest in æternum futura misericordia ejus, quam suis sanctis fidelibusque largitur : non quia in æternum miseri sunt, et ideo in æternum misericordia ejus indigebunt; sed quia ipsa beatitudo, quam misericorditer miseris præstat, ut esse miseri desinant, et beati esse incipiant, non habebit finem, ideo « In æternum misericordia ejus. Quod enim justi erimus ex iniquis, sani ex infirmis, vivi ex mortuis, immortales ex mortalibus, beati ex miseris, misericordia ejus est. Hoc autem quod ita erimus, in æternum erit : ergo « In æternum misericordia ejus. » Proinde, « Confitemini Domino, » id est, confitendo laudate Dominum : « Quoniam bonus. » Nec pro hac confessione aliquid estis temporale sumpturi : « Quoniam in æternum misericordia ejus, » id est, beneficium, quod vobis misericorditer præstat, æternum est. Quod autem habet, « Quoniam » bonus, » græcus habet ἀγαθὸς : non sicut in Psalmo centesimo et quinto, quod ibi est, quoniam bonus, græcus habet χρηστὸς. Ideo nonnulli illud interpretati sunt, quoniam suavis est. Ἀγαθὸς autem non utcumque bonus, sed excellentissime bonus est.

II. Deinde sequitur, « Confitemini Deo deorum; quo» niam in æternum misericordia ejus. Confitemini Do» mino dominorum; quoniam in æternum misericordia » ejus [2]. » Quinam sint dii et domini, quorum deorum et dominorum sit Deus et Dominus, qui est verus Deus,

[1] Matth. v, 46. — [2] Psal. cxxxv, 2, 3.

merito quæri solet. Et scriptum invenimus in alio Psalmo, deos etiam homines appellatos, sicuti est, « Deus » stetit in synagoga deorum, in medio autem deos dis» cernit. » Et paulo post, « Ego dixi, Dii estis et filii » excelsi omnes, vos autem ut homines moriemini, et » sicut unus ex principibus cadetis [1]. » Quod testimonium etiam Dominus in Evangelio commemorat dicens : « Non» ne scriptum est in Lege vestra, quia, ego dixi : Dii » estis? Si illos dixit deos, ad quos sermo Dei factus est, » et non potest solvi Scriptura; quem Pater sanctificavit, » et misit in mundum, vos dicitis : quia Blasphemas, quia » dixi, Filius Dei sum [2]? » Non ergo quia boni sunt omnes, sed quia sermo Dei ad illos factus est, appellati sunt dii. Nam si propterea quia boni essent omnes, non sic eos dijudicaret. Cum enim dixisset : « Deus stetit in synagoga » deorum; » non ait, In medio deos et homines discernit, tanquam ostendens quid intersit inter deos et homines : sed, « In medio, inquit, deos discernit. » Deinde sequitur : « Usquequo judicatis iniquitatem [3]? » et cætera : quæ utique non omnibus, sed quibusdam dicit, quia discernens dicit; et tamen in medio deos discernit.

III. Sed quæritur, si homines, ad quos sermo Dei factus est, dii vocantur, utrum et Angeli vocandi sunt dii; cum hominibus justis et sanctis maximum præmium promittatur æqualitas Angelorum. Et in Scripturis quidem nescio utrum vel possit, vel facile possit reperiri, aperte dictos Angelos deos : sed cum de Domino Deo dictum esset, « Terribilis super omnes deos [5], » cur hoc dixerit, continuo velut exponendo conjunxit, « Quoniam dii « Gentium dæmonia. » Super tales deos dixit Dominum terribilem in sanctis suis, quos cœlos fecit, a quibus dæ-

1 Psal. LXXXI, 1 et 6, 7. — 2 Joan. X, 34-36. — 3 Psal. LXXXI 2. — 4 Id. XCV, 4, etc.

monia terrerentur. Sic enim sequitur, « Dominus autem » cœlos fecit. » Non ergo, « Dii sine additamento; sed, » Dii gentium dæmonia : » superius tamen, « Terribilis, » inquit, super omnes deos : » non ait, super omnes deos Gentium; quamvis intelligi hoc voluerit, addendo quod sequitur, « Quoniam dii Gentium dæmonia. » Quod quidem in hebræo dicitur non ita esse scriptum; sed, « Dii Gentium simulacra. » Quod si verum est, multo magis credendi sunt Septuaginta divino Spiritu interpretati, quo Spiritu et illa dicta sunt quæ in hebræis litteris sunt. Eodem namque operante Spiritu, etiam hoc dici oportuit quod dictum est, « Dii Gentium dæmonia : » ut intellegeremus sic etiam in hebræo positum, Dii Gentium simulacra; ut dæmonia potius quæ sunt in simulacris, significarentur. Nam quod attinet ad ipsa simulacra, quæ græce appellantur idola, quo nomine jam utimur pro latino, oculos habent et non vident; et cætera quæ de his ideo dicuntur, quia omni sensu carent : quocirca nec terreri possunt, quia nisi ea quæ sentiunt, terreri utique non possunt. Quomodo ergo dictum est de Domino, « Terribilis est super omnes deos, quoniam dii Gentium si» mulacra, » nisi per simulacra intelligantur dæmonia, quæ terreri possunt? Unde ait et Apostolus : « Scimus » quia nihil est idolum[1] : » hoc enim retulit ad materiam terrenam sensu carentem. Item ne quisquam putaret non esse aliquam viventem sentientemque naturam, quæ Gentium sacrificiis delectetur, adjunxit : « Sed quæ immo» lant Gentes, dæmoniis immolant et non Deo. Nolo vos » socios fieri dæmoniorum[2]. » Si ergo nusquam in eloquiis divinis reperitur sanctos Angelos appellatos deos, ea mihi causa potissimum occurrit, ne isto nomine homines ad hoc ædificarentur, ut ministerium vel servitium reli-

[1] I Cor. VIII, 4. — [2] Id. X, 20.

gionis, quæ græce liturgia, vel latria dicitur, sanctis Angelis exhiberent : quod nec ipsi exhiberi ab hominibus volunt, nisi illi Deo qui et ipsorum et hominum Deus est. Unde multo utilius Angeli vocantur, qui latine nuntii nuncupantur : ut per nomen non substantiæ, sed officii, satis intelligamus illum Deum a nobis eos coli velle, quem nuntiant. Totam ergo istam quæstionem breviter Apostolus solvit, ubi ait : « Nam etsi sunt qui dicantur dii, sive » in cœlo, sive in terra, quemadmodum sunt dii multi et » domini multi ; sed nobis unus Deus, Pater, ex quo om- » nia, et nos in ipso, et unus Dominus Jesus Christus, » per quem omnia, et nos per ipsum [1]. »

IV. Confiteamur ergo « Deo deorum, et Domino domi- » norum ; quoniam in æternum misericordia ejus. Qui fecit » mirabilia magna solus [2]. » Sicut in omnium versuum novissimis partibus positum est, « Quoniam in æternum mi- » sericordia ejus : » sic in omnium capitibus quamvis non sit positum, subaudiendum est, « Confitemini. » Quod in græco evidentius apparet. Appareret autem et in latino, si eamdem locutionem transferre potuissent interpretes nostri. Quod quidem in isto versu possent, si dicerent : « Facienti mirabilia. » Quod enim nos habemus, « Qui fecit mirabilia ; » græcus habet, « Facienti mira- » bilia [3] ; » ubi necessario « Confitemini » subauditur. Atque utinam vel pronomen adderent, ut dicerent, ei « Qui facit, » vel ei « Qui fecit, » vel ei « Qui firmavit : » quia etiam sic facile intelligeretur « Confitemini » esse subaudiendum. Nunc vero ita obscurum factum est, ut qui codicem græcum sive nescierit inspicere, sive neglexerit, possit putare, « Qui fecit cœlos, Qui firmavit ter- » ram, Qui fecit luminaria, quoniam in æternum mise- » ricordia ejus, » ideo dictum, quasi propterea ista

[1] I Cor. VIII, 4, 6. — [2] Psal. CXXXV, 4. — [3] τῷ ποιήσαντι.

fecerit, « Quoniam in æternum misericordia ejus[1] : » cum ad ejus misericordiam illi pertineant, quos de miseria liberat; non autem ut ejus misericordiæ fuisse intelligamus facere cœlum et terram et luminaria[2], cum illud sit bonitatis ejus qui creavit omnia bona valde[3]. Creavit autem ut essent omnia : hoc vero misericordiæ, ut a peccatis nostris mundet nos, et a miseria liberet in æternum. Ita ergo nos alloquitur Psalmus, « Confitemini Deo deorum, » confitemini Domino dominorum. » Confitemini ei « Qui » fecit mirabilia magna solus; » confitemini ei « Qui fecit » cœlos in intellectu, » confitemini ei « Qui firmavit terram » super aquas, » confitemini ei « Qui fecit luminaria magna » solus. » Cur autem confiteamur, in omnium versuum finibus ponit, « Quoniam in æternum misericordia ejus. »

V. Sed quid est, « Qui fecit mirabilia magna solus ? » An quia multa mirabilia per Angelos et per homines fecit? Sunt quædam magna quæ solus Deus facit, et ipsa exequitur dicens : « Qui fecit cœlos in intellectu, Qui firmavit » terram super aquas, Qui fecit luminaria magna solus[4]. » Ideo et hic addidit, « Solus, » quia cætera mirabilia quæ dicturus est per homines fecit. Cum enim dixisset : « Qui fecit luminaria magna solus : » quæ sint eadem luminaria secutus aperuit, « Solem in potestatem diei, lunam et » stellas in potestatem noctis. » Deinde incipit dicere quæ per Angelos vel per homines fecerit. « Qui percussit Ægyp- » tum cum primogenitis eorum[5] : » et cætera. Universam igitur creaturam, non utique Deus per aliquam creaturam, sed solus fecit. Cujus creaturæ quasdam partes excellentiores commemoravit, ex quibus universa cogitaremus, intelligibiles cœlos et visibilem terram. Et quoniam sunt etiam cœli visibiles, commemoratis eorum luminaribus totum cœ-

[1] Psal. CXXXV, 5. — [2] Gen. I, 31. — [3] Sap. I, 14. — [4] Psal. CXXXV, 5-7. — [5] Ibid. 8-10.

leste corporeum ut ab ipso factum acciperemus, admonuit.

VI. Quanquam id quod ait : « Qui fecit cœlos in intel- » lectu, » vel, sicut alii interpretati sunt : « In intelli- » gentia, » utrum cœlos intelligibiles significare hoc modo voluerit, an in suo intellectu, vel in sua intelligentia fecisse cœlos, hoc est, in sua Sapientia, sicut alibi scriptum est : « Omnia in Sapientia fecisti[1], » eo modo insinuans unigenitum Verbum, quæri potest. Sed si ita est, ut in suo intellectu fecisse accipiamus Deum cœlos, cur tantum de cœlis hoc ait, cum omnia in eadem Sapientia fecerit? An ibi tantum exprimendum fuit, ut in cæteris etiam tacitum posset intelligi : ut iste sit sensus, « Qui fecit cœlos in intellectu, Qui fundavit terram su- » per aquas : » ut et hic subaudias, « In intellectu. Qui » fecit luminaria magna solus, solem in potestatem diei, » lunam et stellas in potestatem noctis : » utique, « In » intellectu, » quomodo ergo « Solus, » si hoc est « In » intellectu, » vel « In intelligentia, » quod est in Sapientia, id est, in Verbo unigenito? An quia Trinitas non sunt tres dii, sed unus Deus, ad id refertur quod solus Deus fecit, quia non creaturam per creaturam fecit?

VII. Sed quid est, « Qui firmavit terram super aquas? » Obscura enim quæstio est : quia terra gravior videtur, ut non portari aquis, sed aquas potius portare credatur. De qua re ne adversus eos qui se putant ista certis rationibus comperisse, contentiose Scripturas nostras defendere videamur, sive illud ita, sive aliter sit, habemus quod de proximo intelligamus, terram quæ habitatur ab hominibus, et terrestria continet animalia, quæ alio modo in Scripturis arida dicitur, sicut scriptum est : « Appareat » arida, et vocavit Deus aridam terram[2], » super aquas esse fundatam, quod aquis circumfluentibus supereminet.

[1] Psal. CIII, 24. — [2] Gen. I, 9, 10.

Non enim quæ dicitur littoraria civitas super mare fundata, ita sub ea mare est, quemadmodum sunt aquæ sub speluncarum cameris, aut sub navibus supernatantibus : sed ideo super mare dicitur, quia inferiori mari supereminet. Sic dictus est Pharao exisse super aquam[1] ; ita enim habet græcus, quod quidam latini habent, ad aquam : sic Dominus super puteum sedebat[2] : quod ambo superiores essent quam flumen et puteus, ille juxta flumen, iste juxta puteum.

VIII. Si autem etiam aliquid aliud, quod ad nos magis pertinet, ista dicta significant : « Fecit Deus cœlos in intel» lectu, » spiritales sanctos suos, quibus non tantum credere, verumetiam intelligere divina donavit : hoc qui nondum possunt, et solam fidem firmissimam tenent, tanquam infra cœlos terræ nomine figurantur. Et quia in baptismo quem acceperunt, inconcussa credulitate consistunt : ideo dictum est : « Firmavit terram super aquas.» Item quia scriptum est de Domino Jesu Christo, quod in illo sint omnes thesauri sapientiæ et scientiæ absconditi[3] : hæc autem duo, id est, sapientiam et scientiam distare inter se aliquid, alia quoque Scripturarum testantur eloquia, maxime loquente sancto Job, ubi quodam modo singula definiuntur : ait enim : Dixit autem homini : Ecce pietas est sapientia, abstinere autem a malo scientia est : non incongruenter intelligimus sapientiam in cognitione et dilectione ejus quod semper est, atque incommutabiliter manet, quod Deus est. Nam et quod ait : Ecce pietas est sapientia[4], θεοσέβεια dicta est in græco : quod ut totum latine exprimatur, Dei cultus dici potest. Abstinere autem a malo[5], quod dixit esse scientiam, quid est aliud, quam in medio nationis tortuosæ et perversæ, tan-

[1] Exod. XIV. — [2] Joan. IV, 6. — [3] Coloss. II, 3. — [4] Job. XXVIII, 28. — [5] Philip. II, 15.

quam in nocte hujus sæculi, caute prudenterque versari : ut abstinendo quisque ab iniquitate non confundatur tenebris, proprii muneris luce discretus ? Cum ergo quodam loco Apostolus concordem gratiarum varietatem in hominibus Dei vellet ostendere, hæc in primis duo posuit dicens : « Alii quidem datur per Spiritum sermo sapien- » tiæ : » hoc esse arbitror, « Solem in potestatem diei. » Alii sermo scientiæ secundum eumdem Spiritum : hoc est, « Lunam. » Deinde quodam modo « Stellas » commemorari puto, in eo quod dicitur : « Alii fides in eodem spi- » ritu, alii curationum donatio in uno Spiritu, alii ope- » rationes virtutum, alii prophetia, alii dijudicatio spi- » spirituum, alii genera linguarum, alii interpretatio » sermonum [1]. » Nihil enim horum est, quod in hujus sæculi nocte non sit necessarium : quæ cum transierit, necessaria ista non erunt, ideo « In potestatem noctis. In » potestatem » quippe ait, vel « Diei » vel « Noctis, » ut potestas esset die lucere vel nocte : quod in spiritalibus donis sic intelligitur, quia dedit potestatem filios Dei fieri [2]. « Qui percussit Ægyptum, cum primogenitis eo- » rum. » Percussit et sæculum, cum his quæ præcipua putantur in sæculo.

IX. « Qui eduxit Israël de medio eorum. » Eduxit etiam sanctos ac fideles suos de medio malorum. « In manu po- » tenti et brachio excelso [3]. » Quid potentius, quid excelsius eo de quo dictum est : « Et brachium Domini cui » revelatum est [4] ? Qui divisit mare Rubrum in divisiones. » Dividit etiam, ut unus atque idem baptismus aliis sit in vitam, aliis sit in mortem. « Et eduxit Israël per medium » ejus. » Educit etiam in novatum populum suum per lavacrum regenerationis. « Et excussit Pharaonem et vir- » tutem ejus in mari Rubro. » Celeriter interimit et pec-

[1] I Cor. XII, 8-10. — [2] Joan. I, 12. — [3] Psal. CXXXV, 11, 12. — [4] Isaï. LIII, 1.

catum suorum reatumque ejus per baptismum. « Qui tra- » duxit populum suum in deserto. » Traducit et nos in hujus sæculi ariditate et sterilitate, ne in ea pereamus. « Qui percussit reges magnos, et occidit reges fortes [1]. » Percutit atque occidit etiam a nobis diabolicas et noxias potestates. « Seon regem Amorrhæorum. » Germen inutile vel tentationem calentem, quod interpretatur Seon : regem amaricantium, quod interpretatur Amorrhæorum. « Et Og regem Basan. » Coacervantem, quod interpretatur Og : et regem confusionis quod interpretatur Basan. Quid enim coacervat diabolus, nisi confusionem? « Et dedit terram eorum hæreditatem, hæreditatem Is- » raël servo suo. » Dat etiam quos diabolus possidebat, hæreditatem semini Abrahæ, quod est Christus. « Quia in » humilitate nostra memor fuit nostri. Et redemit nos ab » inimicis nostris [2] : » sanguine Unigeniti sui. « Qui dat » escam omni carni : » hoc est, omni hominum generi, non tantum Israëlitarum, sed et Gentium : de qua esca dicitur : « Caro mea vere est esca [3]. Confitemini Deo cœli, » quoniam in æternum misericordia ejus. Confitemini » Domino dominorum, quoniam in æternum misericor- » dia ejus [4]. » Quod hic ait : « Deo cœli, credo aliter dicere voluit quod supra jam dixerat : « Deo deorum. » Nam quod ibi deinde subjunxit, hoc etiam hic repetivit : « Confi- » temini Domino dominorum. » Sed etsi sunt qui dicuntur » dii, confitemini Domino dominorum. » Sed etsi sunt qui dicuntur dii, sive in cœlo, sive in terra, quemadmodum sunt dii multi ; et Domini multi ; sed nobis unus est Deus, Pater ex quo omnia et nos in ipsum, et unus Dominus Jesus Christus, per quem omnia, et nos per ipsum [5] : cui confitemur, « Quoniam in æternum misericordia ejus. »

[1] Psal. cxxxv, 13-18. — [2] Ibid. 19-24. — [3] Joan. vi, 56. — [4] Ibid. 26. — [5] 1 Cor. viii, 5, etc.

ENARRATIO

IN PSALMUM CXXXVI.

Sermo ad plebem[1].

I. Oblitos vos esse non arbitror, commendasse nos vobis, imo commemorasse vos, quod omnis eruditus in sancta Ecclesia nosse debet unde cives simus, et ubi peregrinemur, et peregrinationis nostræ causam esse peccatum, reversionis autem munus remissionem peccatorum et justificationem gratiæ Dei. Duas civitates permixtas sibi interim corpore et corde separatas currere per ista volumina sæculorum usque in finem, audistis et nostis; unam cui finis est pax æterna, et vocatur Jerusalem; alteram cui gaudium est pax temporalis, et vocatur Babylonia. Interpretationes etiam nominum, si non fallor, tenetis: Jerusalem interpretari, visionem pacis; Babyloniam, confusionem. Jerusalem in Babylonia captiva tenebatur non tota: cives enim ejus et Angeli sunt. Sed quod attinet ad homines prædestinatos in gloriam Dei, futuros per adoptionem cohæredes Christi, quos de ipsa captivitate redemit sanguine suo: particulam ergo istam civitatis Jerusalem captivam teneri in Babylonia pro peccato, incipere autem inde exire prius corde per confessionem iniquitatis et charitatem justitiæ, deinde postea in fine sæculi etiam corpore separandam, commendavimus in eo Psalmo, quem primo hic cum Vestra Dilectione tractavimus, qui ita in-

[1] Vide D. Guillon, tom. XXII, pag. 66-68.

cipit : « Te decet hymnus, Deus in Sion, et tibi reddetur » votum in Jerusalem [1]. » Hodierna autem die decantavimus : « Super flumina Babylonis ibi sedimus et flevi» mus, cum recordaremur Sion [2]. » Videte quia in illo dictum est : Te decet hymnus, Deus, in Sion : hic autem, « Super flumina Babylonis ibi sedimus et flevimus, cum » recordaremur Sion : » illam Sion, ubi decet hymnus Deum.

II. Quæ sunt ergo flumina Babylonis, et quid est nostrum sedere et flere in recordatione Sion? Si enim cives inde sumus, non tantum hoc cantamus, sed et agimus. Si cives sumus de Jerusalem, id est, de Sion, et in ista vita, in ista confusione sæculi hujus, in ista Babylonia non cives habitamus, sed captivi detinemur; oportet ut non tantum ista decantemus, sed et faciamus affectu cordis pio, religioso desiderio æternæ civitatis. Habet et hæc civitas quæ Babylonia dicitur, amatores suos consulentes paci temporali, et nihil ultra sperantes, totumque gaudium suum ibi figentes, ibi finientes, et videmus eos pro republica terrena plurimum laborare : sed et in ea quicumque fideliter versantur, si non ibi appetant superbiam et perituram elationem odiosamque jactantiam; sed veram fidem exhibeant, quam possunt, quandiu possunt, quibus possunt, ad quantum vident terrena, et ad quantum intelligunt speciem civitatis, non eos sinit Deus perire in Babylonia : prædestinavit enim eos cives Jerusalem. Intelligit captivitatem eorum Deus, et ostendit illis aliam civitatem, cui vere debeant suspirare, pro qua debeant cuncta conari, ad quam capessendam debeant cives suos secum peregrinos, quantum valuerint, adhortari. Propterea dicit Dominus Jesus Christus : « Qui in modico » fidelis est, et in magno fidelis est. » Et rursum dicit :

[1] Psal. LXIV, 2. — [2] Id. CXXXV, 1.

« Si in alieno fideles non fuistis, vestrum quis dabit » vobis [1]? »

III. Tamen, charissimi, attendite flumina Babylonis. Flumina Babylonis, sunt omnia quæ hic amantur et transeunt. Nescio quis amavit, verbi gratia, agriculturam ipsam exercere, inde ditescere, ibi occupare animum, inde percipere voluptatem : attendat exitum, et videat illud quod amavit non esse fundamentum Jerusalem, sed fluvium Babylonis. Alius dixit : Magna res est militare : omnes agricolæ formidant eos qui militant, obsequuntur eis, tremunt eos : si fuero agricola, timebo militarem; si fuero militaris, timebor ab agricola. O insane, in alium te Babylonis fluvium præcipitasti, et eum turbulentiorem et rapaciorem. Timeri vis a minore, time majorem : potest te ipso major fieri subito, qui te timet; nunquam autem erit minor, quem debes timere. Advocatum esse, inquit, magna res est, potentissima eloquentia, in omnibus habere susceptos pendentes ex lingua diserti patroni sui, et ex ejus ore sperantes vel damna, vel lucra, vel mortem, vel vitam, vel perniciem, vel salutem. Nescis quo te miseris : alius et iste fluvius Babylonis est; et quod multum sonat, strepitus aquæ saxa percutit. Attende quia fluit, attende quia labitur : et si attendis quia fluit et labitur, cave quia trahit. Navigare, inquit alius, et negotiari magnum est, scire multas provincias, lucra undique capere, non esse obnoxium in civitate alicui potenti, semper peregrinari, et diversitate negotiorum et nationum animum pascere, et augmentis lucrorum divitem remeare. Fluvius est et iste Babylonis. Lucra tua quando stabunt? Quando præsumpturus, quando securus eris ex his quæ acquiris? Quanto eris ditior, tanto timidior. Uno naufragio nudus exibis, et recte te planges in flumine Babylo-

[1] Luc. XVI, 10 et 12.

nis, quia noluisti sedere et flere super flumina Babylonis.

IV. Alii ergo cives sanctæ Jerusalem intelligentes captivitatem suam, attendunt humana vota et diversas hominum cupiditates hac atque illac rapientes, trahentes, impellentes in mare: vident hæc, et non se mittunt in flumina Babylonis; sed sedent super flumina Babylonis, et flent super flumina Babylonis, vel illos qui rapiuntur, vel se ipsos qui in Babylonia esse meruerunt: sedentes tamen, hoc est, humiliati. « Super flumina ergo Babylo- » nis ibi sedimus et flevimus, cum recordaremur Sion. » O sancta Sion, ubi totum stat, et nihil fluit! Quis nos in ista præcipitavit? Quare dimisimus Conditorem tuum et societatem tuam? Ecce inter fluentia et labentia constituti, vix quisquam raptus a flumine, si tenere lignum potuerit, evadet. Humiliati ergo in captivitate nostra sedeamus super flumina Babylonis, non nos audeamus in illis fluminibus præcipitare; nec nos audeamus in nostræ captivitatis malo atque tristitia superbe erigere, sed sedeamus, et sic fleamus. Sedeamus super flumina Babylonis, non infra flumina Babylonis: talis sit humilitas nostra, ut nos non mergat. Sede super flumen, noli in flumine, noli sub flumine: sed tamen sede humilis, loquere non quomodo in Jerusalem. Ibi enim stabis: quia de ipsa spe loquitur alius Psalmus, et cantat dicens: « Stantes erant » pedes nostri in atriis Jerusalem[1]. » Ibi erigeris, si te hic pœnitendo et confitendo humiliaveris. In atriis ergo Jerusalem stantes erant pedes nostri. « Super flumina vero » Babylonis sedimus et flevimus, cum recordaremur Sion. » Inde oportet ut fleas recordando Sion.

V. Multi enim flent fletu Babylonio, quia et gaudent gaudio Babylonio. Qui gaudent lucris et flent damnis, utrumque de Babylonia est. Flere debes, sed recordando

[1] Psal. CXXI, 2.

Sion. Si recordando Sion fles, et quando tibi secundum Babyloniam bene est oportet ut fleas. Propterea dicitur in quodam Psalmo : « Tribulationem et dolorem inveni, et » nomen Domini invocavi[1]. » Quid est quod dicit : « In- » veni ? » Nescio quam tribulationem quasi quærendam, invenit tanquam quæsitam. Et cum invenisset, quo lucro invenit ? Nomen Domini invocavit. Multum interest utrum invenias tribulationem, an inveniaris a tribulatione. Dicit enim alio loco : « Dolores inferni invenerunt me. » Quid est, « Invenerunt me dolores inferni ? » Quid est tribula- » tionem et dolorem inveni[2] ? » Quando te repente occupat tristitia, perturbatis tibi rebus sæcularibus quibus oblectabaris : quando te repentina ipsa invenit tristitia, unde te non putabas posse fieri tristem, accidit, et tristis efficeris, invenit te dolor inferni. Te enim sursum putabas, verumtamen deorsum eras : et cum te dolor inferni inveniret, ibi te invenisti deorsum, qui te sursum putabas. Invenisti enim te dolore affectum graviter, tristitia alicujus mali, unde forte præsumpseras te non fore tristem : invenit te dolor inferni. Cum autem bene est tibi, arrident omnia sæcularia, nullus tuorum obiit, nihil in vinea tua forte vel aruit, vel grandinatum est, vel sterile apparuit, non acuit cupa tua, non abortum passum est pecus tuum, non exhonoratus es in aliqua dignitate secundum sæculum constitutus, undique amici tui et vivunt et servant tibi amicitiam, clientes non desunt, filii obsequuntur, servi contremiscunt, conjux concors, felix dicitur domus : ibi inveni tribulationem, si aliquid potes, ut, inventa tribulatione, invoces nomen Domini. Perversum aliquid videtur docere sermo divinus, flere in lætitia, et in mœrore lætari. Audi in mœrore lætantem : « Gloriamur, inquit, in tribulationibus[3]. » Flentem au-

[1] Psal. CXIV, 3, 4. — [2] Id. XVII, 6. — [3] Rom. V, 3.

tem in lætitia, vide, si invenit tribulationem. Attendat quisque ipsam felicitatem suam, qua exultavit anima ejus, et tumuit quodam modo gaudio, et extulit se, et dixit: Felix sum. Attendat, si non fluit illa felicitas, si potest certus esse de illa quia manet in æternum. Si autem non est certus, et videt fluere unde gaudet; fluvius Babylonis est : sedeat supra, et fleat. Sedebit autem et plorabit, si recordatus fuerit Sion. O pax illa, quam videbimus apud Deum! o illa sancta æqualitas Angelorum! o illa visio et spectaculum pulchrum! Ecce in Babylonia pulchra sunt quæ tenent : non teneant, non decipiant. Aliud est solatium captivorum, aliud gaudium liberorum. « Super flu» mina Babylonis ibi sedimus et flevimus, cum recorda» remur Sion. »

VI. « In salicibus in medio ejus suspendimus organa » nostra[1]. » Habent organa sua cives Jerusalem. Scripturas Dei, præcepta Dei, promissa Dei, meditationem quamdam futuri sæculi : sed cum agunt in medio Babyloniæ, organa sua in salicibus ejus suspendunt. Salices ligna sunt infructuosa; et hoc loco ita posita, ut non aliquid boni possit intelligi de salicibus; alibi autem forsitan potest. Modo ligna intelligite sterilia, nascentia super flumina Babylonis. Rigantur hæc ligna de fluminibus Babylonis, et nullum fructum ferunt. Sicut sunt homines cupidi, avari, steriles in opere bono : ita cives Babyloniæ, ut etiam ligna sint illius regionis, ex istis voluptatibus rerum transeuntium pascuntur, tanquam rigata a fluminibus Babyloniæ. Quæris fructum, et nusquam invenis. Quando tales patimur, versamur cum eis qui sunt in medio Babylonis. Multum enim inter medium Babylonis, et exteriora Babyloniæ. Sunt qui non sunt in medio ejus, id est, non tanta concupiscentia sæculi et delecta-

[1] Psal. CXXXVI, 2.

tionibus obruuntur. Qui vero, ut aperte dixerim et breviter, multum mali sunt, in medio Babylonis sunt, et ligna sterilia, tanquam salices Babylonis. Quando illos videmus et tam steriles eos invenimus, ut difficile nobis appareat in eis aliquid unde possint duci ad fidem rectam, vel ad bona opera, vel ad spem futuri sæculi, vel ad concupiscentiam liberationis a captivitate mortalitatis; Scripturas novimus, quas eis dicamus : sed quia nullum fructum in eis invenimus, unde, incipiamus, avertimus ab ipsis faciem, et dicimus : Adhuc isti non sapiunt, non capiunt; quidquid illis dixerimus, sinistrum et adversum habebunt. Ergo differendo circa eos Scripturas, suspendimus organa nostra in salicibus : non enim dignos habemus, qui organa nostra portent. Non ergo eis organa nostra inserendo alligamus, sed differendo suspendimus. Salices enim sunt Babyloniæ ligna infructuosa, pasta temporalibus voluptatibus, tanquam fluminibus Babyloniæ.

VII. Et videte si non hoc sequitur Psalmus : « In sali» cibus, inquit, in medio ejus suspendimus organa nos» tra. Quoniam ibi interrogaverunt nos qui captivos duxe» runt nos, verba canticorum; et qui abduxerunt nos, » hymnum[1] : » subaudis, « Interrogaverunt nos. » Verba canticorum et hymnum interrogaverunt nos, qui captivos duxerunt nos. Qui nos duxerunt captivos, fratres? Quos sensimus aliquando captivatores nostros? Sensit quidem illa Jerusalem Babylonios, Persas, Chaldæos, et illarum gentium et regionum homines captivatores suos : et hoc postea, non quando isti Psalmi cantabantur. Sed jam diximus Charitati Vestræ omnia quæ secundum litteram in illa civitate contingebant, figuras nostras fuisse : et facile potest demonstrari captivos nos esse. Non enim respiramus jam in auras illius libertatis : non enim fruimur

[1] Psal. cxxxvi, 3.

puritate veritatis, et illa sapientia quæ in se ipsa manens innovat omnia[1]. Delectationibus temporalium rerum tentamur, et colluctamur quotidie cum suggestionibus illicitarum voluptatum : vix respiramus vel in oratione ; captivos nos esse intelligimus. Sed qui nos captivos duxerunt? qui homines? quæ gens? qui rex? Si redimimur, captivi eramus. Quis nos redemit? Christus. A quo nos redemit? A diabolo. Diabolus ergo et angeli ejus captivos nos duxerunt; nec ducerent nisi consentientes. Nos ducti sumus captivi. Captivatores nostri dixi qui sint. Ipsi sunt etiam latrones vulnerantes illum viatorem, qui descendit ab Jerusalem in Jericho : quem sauciatum semivivum reliquerunt[2]. Hunc ille custos noster, id est, Samaritanus, (Samaritanus enim custos interpretatur,) cui objectum est a Judæis, et dictum : « Nonne verum dicimus; Quia Samaritanus es, et dæmonium habes[3]? » Et ille objectorum duorum unum respuit, et unum tenuit : Ego, inquit, dæmonium non habeo. » Non autem dixit : Ego non sum Samaritanus. Si enim ille Samaritanus non custodierit, utique perimus. Samaritanus ergo transiens vidit saucium et vulneratum derelictum a latronibus, et sicut nostis, collegit. Sicut aliquando latronum nomine ponuntur, qui nobis plagas peccatorum inflixerunt, jam per consensionem nostræ captivitatis : sic et captivatores nostri ipsi dicuntur.

VIII. Isti ergo « Qui captivos duxerunt nos, » diabolus et angeli ejus, quando nobis dixerunt, et quando « Nos interrogaverunt verba canticorum? » Quid ergo intelligimus? Quia, cum tales nos interrogant, in quibus diabolus operatur, intelligendus est ipse nos interrogare, qui in eis operatur. Apostolus dicit : « Et vos cum essetis mortui in delictis et peccatis vestris, cum viveretis in illis se-

[1] Sap. VII, 27. — [2] Luc. X, 30 et seqq. — [3] Joan. VIII, 8.

» cundum sæculum mundi hujus, secundum principem » potestatis aëris hujus, spiritus qui nunc operatur in » filiis diffidentiæ, in quibus et nos, inquit, aliquando » conversati sumus [1]. » Ostendit se redemptum de Babylonia cœpisse jam exire. Sed tamen adhuc quid dicit? Quia cum hostibus nostris confligimus. Et ne irascamur hominibus, qui nobis ingerunt persecutiones, tulit intentionem nostram Apostolus ab odio hominum, et direxit in luctam quorumdam spirituum, quos non videmus, et cum ipsis confligimus. Ait enim : « Non est vobis colluctatio adver- » sus carnem et sanguinem, » id est, adversus homines quos videtis, a quibus mala videmini pati, qui vobis important persecutiones : nam pro ipsis orare præcepti sumus. « Non est vobis, inquit, colluctatio adversus carnem » et sanguinem, id est, adversus homines : sed adversus » principes, et potestates, et rectores mundi, tenebrarum » harum [2]. » Quid dixit, mundi? Dilectorum mundi. Hos appellavit et tenebras, id est, iniquos, sceleratos, infideles, peccatores : quibus jam credentibus gratulatur hoc modo, ut dicat : « Fuistis enim aliquando tenebræ, nunc » autem lux in Domino [3]. » Ergo constituit nos luctam habere cum illis principibus : ipsi nos duxerunt captivos.

IX. Quomodo autem diabolus intravit in cor Judæ, ut traderet Dominum [4], non autem intraret, nisi illi locum daret : sic multi mali homines de media Babylonia per desideria carnalia et illicita locum dando diabolo et angelis ejus in cordibus suis, ut in illis et de illis operetur, aliquando interrogant nos, et dicunt nobis : Exponite nobis rationem. Pagani plerique dicunt ista nobis : Exponite rationem, quare venit Christus, et quid profuit Christus generi humano? Nonne ex quo venit Christus pejora sunt in rebus humanis, quam fuerunt antea, et feliciores tunc

[1] Ephes. II, 1-3. — [2] Id. VI, 12. — [3] Id. V, 8. — [4] Joan. XIII, 27.

erant res humanæ quam modo? Dicant nobis Christiani, quid boni attulit Christus? unde feliciores putent res humanas, quia venit Christus? Vides enim si theatra et amphitheatra et circi starent incolumes, si nihil caderet de Babylonia, si ubertas esset circumfluentium voluptatum hominibus cantaturis et saltaturis ad turpia cantica, si libido scortantium et meretricantium haberet quietem et securitatem, si non timeret famem in domo sua qui clamat ut pantomimi vestiantur; si hæc omnia sine labe, sine perturbatione aliqua fluerent, et esset securitas magna nugarum, felicia essent tempora, et magnam felicitatem rebus humanis Christus attulisset. Quia vero cæduntur iniquitates, ut extirpata cupiditate plantetur charitas Jerusalem; quia miscentur amaritudines vitæ temporali, ut æterna desideretur, quia erudiuntur in flagellis homines, paternam accipientes disciplinam, ne judiciariam inveniant sententiam; nihil boni attulit Christus, et labores attulit Christus. Et incipis dicere homini quanta bona fecerit Christus, et non capit. Proponis enim illi eos qui faciunt, quod modo audistis in Evangelio: « Vendunt omnia sua » et dant pauperibus; ut habeant thesaurum in cœlis, et » sequantur Dominum[1]. » Dicis illi: Ecce quod attulit Christus. Quam multi faciunt ista, ut distribuant res suas egenis, et fiant pauperes, non necessitate, sed voluntate, sequentes Deum, sperantes regnum cœlorum. Irrident isti quasi stultos: Et talia, inquiunt, bona attulit Christus, ut perdat homo res suas, et cum dat egenis, remaneat egenus? Quid ergo facies? Bona Christi non capis. Alius enim te implevit, qui adversarius est Christo, cui dedisti locum in corde tuo. Priora tempora respicis, et quasi lætiora tibi videntur fuisse tempora pristina, quæ sic erant tanquam olivæ pendentes in arbore, ducentibus

[1] Matth. XIX, 21.

ventis, quasi quadam libertate auræ perfruentes vago quodam desiderio suo. Ventum est ut oliva mitteretur in torcular. Non enim semper pendere habebat in arbore, jam finis est anni. Non sine causa inscribuntur Psalmi quidam, « Pro torcularibus[1] : » in arbore libertas, in torculari pressura. Cum enim res humanæ conteruntur et premuntur, attendis quia crescit avaritia : attende quia crescit et continentia. Quare tam cæcus es, ut amurcam fluentem per plateas videas, oleum in gemellaria non videas? Et hoc non sine causa. Qui enim male versantur, publice noti sunt : qui autem se convertunt ad Deum, et a sordibus malarum cupiditatum purgantur, occulti sunt : quia et in ipso vel ex ipso torculari amurca aperte fluit, oleum occulte eliquatur.

X. Acclamatis ad ista, et gaudetis ad ista : quia jam potestis sedere super flumina Babylonis, et flere. Illi autem qui captivos duxerunt nos, quando intrant in corda hominum, et interrogant nos per linguas eorum quos possident; et dicunt nobis : « Cantate nobis verba canticorum; » reddite nobis rationem adventus Christi, et quæ est alia vita? volo credere, doce me rationem, quare mihi imperas ut credam? Respondeo illi, et dico : O homo, quomodo non vis tibi imperem ut credas? Plenus es malis cupiditatibus : si dicam bona illa Jerusalem, non ea capis : oportet ut exinaniaris quo plenus es, ut possis impleri quo inanis es. Ergo noli facile huic aliquid dicere : lignum est salicis, lignum est sterile. Noli percutere organum ut sonet, suspende potius. Sed ille dicturus est : Dic mihi, canta mihi, redde mihi rationem. Non vis, inquit, ut discam? Non bono animo audis, non sic pulsas ut tibi dignum sit aperiri. Ille te implevit qui me captivum duxit, ipse me interrogat de te. Astutus est, dolose

[1] Psal. VIII, LXXX et LXXXIII.

quærit : non quærit quod discat, sed quid reprehendat. Ergo ego non dicam, suspendam organum meum.

XI. Sed quid dicturus est adhuc? « Cantate nobis verba » canticorum, cantate nobis hymnum, cantate nobis de » canticis Sion. » Quid respondemus ? Babylonia te portat, Babylonia te continet, Babylonia te nutrit, Babylonia de te loquitur : non nosti capere nisi quod fulget ad tempus, æterna meditari ignoras, non capis quod interrogas. « Quomodo cantabimus canticum Domini in terra » aliena[1] ? » Vere, fratres, sic est. Incipite velle prædicare veritatem quantulamcumque nostis, et videte quam necesse sit ut tales patiamini irrisores, exactores veritatis, plenos falsitatis. Respondere illis exigentibus a vobis quæ capere non possunt, et dicite ex fiducia sancti cantici vestri, « Quomodo cantabimus canticum Domini in terra » aliena ? »

XII. Sed vide quomodo verseris inter eos, o popule Dei, o corpus Christi, o generosa peregrinatio : (non es hinc, aliunde es :) ne cum illi qui tibi dicunt, « Cantate » nobis verba canticorum, dicite nobis hymnum, cantate nobis de canticis Sion, » quasi amantur a te, et affectas amicitias eorum, et times talibus displicere, incipiat te delectare Babylonia, et obliviscaris Jerusalem. Hoc ergo timens vide quid subjiciat, vide quid sequatur. Passus est enim homo iste qui cantabat; et iste homo nos sumus, si volumus : passus est undique talia interrogantes et adulatione blandientes, mordaciter reprehendentes, falso laudantes, quod non capiunt exigentes, quo pleni sunt fundere nolentes : et inter turbas talium tanquam periclitans, erexit animum ad recordationem Sion, et constrinxit se talis anima juratione quadam, et ait, « Si obli- » tus tui fuero, Jerusalem[2] : » inter verba captivantium,

[1] Psal. cxxxvi, 4. — [2] Ibid. 5.

inter verba dolosorum, inter verba male interrogantium, quærentium et discere nolentium.

XIII. Ecce inde erat dives ille, qui Dominum interrogavit, « Magister bone, quid faciam, ut vitam æternam » consequar [1]? » Nonne de vita æterna quærens quasi canticum Sion interrogavit? Serva mandata, ait illi Dominus. Et ille de fastu, cum audisset, Jam omnia hæc, inquit, implevi a juventute mea. Et Dominus dixit illi quiddam de canticis Sion; et noverat quod non caperet: sed exemplum dedit nobis, quomodo multi quærant quasi consilium ad vitam æternam, et tandiu nos laudent, quandiu respondeamus quod quærunt. Dedit de illo documentum, tanquam nobis dicturis aliquando talibus hominibus, « Quomodo cantabimus canticum Domini in » terra aliena? » Ecce ait, « Vis esse perfectus? Vade, » vende omnia quæ habes, et da pauperibus, et habebis » thesaurum in cœlo, et veni, sequere me. » Ut discat multa cantica de canticis Sion, prius impedimenta rejiciat, expeditus ambulet, ne ullo onere prægravetur; et discet aliquid de canticis Sion. Ille autem contristatus abscessit. Dicamus post illum, « Quomodo cantabimus canticum » Domini in terra aliena? » Et ille quidem discessit, spem tamen divitibus Dominus dedit. Nam contristati Discipuli dixerunt, et Quisnam potest salvus fieri? « Respondit eis, » Quod hominibus impossibile est, facile est Deo. » Habent enim et divites quemdam modum suum, et acceperunt canticum de Sion, canticum de quo Apostolus dicit, « Præcipe divitibus hujus sæculi non superbe sapere, » neque sperare in incerto divitiarum, sed in Deo vivo, » qui præstat nobis omnia abundanter ad fruendum. » Adjungens quid debeant agere, jam tangit organum, non suspendit: « Divites sint in operibus bonis, facile tribuant,

[1] Matth. xix, 16.

» communicent, thesaurizent sibi fundamentum bonum in futurum, ut apprehendant veram vitam [1]. » Hoc canticum de canticis Sion divites acceperunt, primo non superbe sapere. Extollunt enim divitiæ : et quos extollunt, flumina illa tollunt. Quid ergo his præcipitur? Ante omnia non superbe sapere. Quod faciunt divitiæ, hoc caveant in divitiis : caveant in divitiis superbiam. Ipsum enim malum est, quod important maxime divitiæ incautis hominibus. Non enim aurum malum est, quod Deus condidit : sed malus est homo avarus relinquens Creatorem, conversus ad creaturam. Hoc ergo ibi præcaveat, ne sit superbus, et super fluvium Babylonis sedeat. Hoc illi enim dictum est, Non superbe sapere : ergo sedeat. Neque sperare in incerto divitiarum : ergo super flumina Babylonis sedeat. Si enim speravit in incerto divitiarum, trahitur a flumine Babylonis. Si vero humiliaverit se, et non superbierit, et non speraverit in incerto divitiarum, sedet super fluvium, suspirat æternæ Jerusalem recordatus Sion; et ut perveniat ad Sion, erogat. Ecce habes canticum, quod divites acceperunt de canticis Sion. Operentur, tangant organum, non vacent, cum invenerint hominem dicentem sibi, Quid est quod facis? Perdis res tuas tanta erogando : thesauriza filiis tuis. Cum viderint non capere, et intellexerint lignum esse salicis : non facile dicant quare agant, et quid agant, suspendant organa in salicibus Babylonis. Præter salices autem cantent, non cessent, operentur. Non enim perdunt quod erogant. Servo commendant, et tutum est; Christo commendant, et perit?

XIV. Audistis canticum divitum de canticis Sion, audite et canticum pauperum. Idem Paulus loquitur, « Nihil intulimus in hunc mundum, sed nec auferre ali-

[1] I Tim. VI, 17-19.

» quid possumus : victum et tegumentum habentes, his » contenti simus. Nam qui volunt divites fieri, incidunt » in tentationem et desideria multa, stulta et noxia, quæ » mergunt hominem in interitum et perditionem[1]. » Hæc sunt flumina Babylonis. « Radix est enim omnium malo» rum avaritia, quam quidam appetentes naufragaverunt a fide, et inseruerunt se doloribus multis[2]. » Ergo contraria sunt ista cantica? Non sunt contraria. Videte quid divitibus dictum sit, « Non superbe sapere, neque spe» rare in incerto divitiarum[3], » bona operari, tribuere, » thesaurizare sibi fundamentum bonum in futurum. » Pauperibus autem quid dictum est? « Qui volunt divites » fieri, incidunt in tentationem. » Non dixit, Qui divites sunt : sed, « Qui volunt divites fieri. » Nam si jam divites essent, alterum canticum audirent. Dives audit ut eroget, pauper audit ne desideret.

XV. Sed cum inter tales versamini, qui non capiunt canticum Sion, suspendite, ut dixi, organa in salicibus in medio ejus : differte quæ dicturi estis. Incipiunt esse ligna fructuosa, mutantur arbores, et habebunt fructum bonum ; ibi jam licet nobis cantare in aures audientium. Sed cum inter istos obstrepentes, male interrogantes, veritati resistentes versamini, obstringite vos non eis velle placere, ne obliviscamini Jerusalem : et dicat una anima vestra, facta una ex multis pace Christi, dicat ipsa captiva Jerusalem hic agens in terra, « Si oblitus tui fuero, » Jerusalem, obliviscatur me dextera mea[4]. » Vehementer se constrinxit, fratres mei : « Obliviscatur me dextera » mea : » atrociter se obligavit. Dextera nostra est vita æterna, sinistra nostra est vita temporalis. Quidquid facis propter vitam æternam, dextera operatur. Si charitati vitæ æternæ in operibus tuis miscueris concupiscentiam

[1] I Tim. VI, 7-9. — [2] Ibid. 10. — [3] Ibid. 17, 18. — [4] Psal. CXXXVI, 5.

vitæ temporalis, aut laudis humanæ, aut alicujus commodi sæcularis, cognovit sinistra tua quid faciat dextera tua. Et nostis esse in præcepto Evangelii, « Nesciat si- » nistra tua quid faciat dextera tua[1]. Si oblitus ergo, » inquit, tui fuero, Jerusalem, obliviscatur me dextera » mea. » Et vere sic contingit : prænuntiavit, non optavit. Talibus qui obliviscuntur Jerusalem, hoc contingit quod dixit, obliviscitur illos dextera eorum. Vita enim æterna manet in se : illi remanent in delectatione temporali, et faciunt sibi dextrum quod sinistrum est.

XVI. Intendite ad ista, fratres, propter dexteram insinuem hoc vobis, quantum Dominus donat, ad salutem omnium. Meministis fortasse hic me aliquando tractasse de quibusdam, qui quod sinistrum est, faciunt dextrum : id est, qui temporalia bona plus habent, et in istis beatitudinem ponunt, ignorantes quæ sit vera felicitas, vera dextera[2]. Hos Scriptura filios alienos dicit, tanquam cives non Jerusalem, sed Babyloniæ : dicit enim quodam loco Psalmus, « Domine, libera me de manu filiorum alieno- » rum, quorum os locutum est vanitatem, et dextera » eorum dextera iniquitatis. » Sequitur enim et dicit, « Quorum filii eorum sicut novellæ constabilitæ; filiæ » eorum ornatæ sicut similitudo templi; cellaria eorum » plena, eructantia ex hoc in hoc; oves eorum fœcundæ, » multiplicantes in exitibus suis ; boves eorum crassæ : » non est ruina sepis, nec clamor in plateis eorum[3]. » Numquid habere istam felicitatem, hoc est peccare? Non, sed facere illam dexteram, cum sit sinistra. Propterea secutus quid ait? « Beatum dixerunt populum cui hæc » sunt. » Ecce unde locutum est os eorum vanitatem, quia beatum dixerunt populum cui hæc sunt. Tu quidem

[1] Matth. vi, 3. — [2] Vide Enarrat. in Psalm. cxx, n. 8. — [3] Psal. cxliii, 7, 8.

civis es Jerusalem, qui non oblivisceris Jerusalem, ne obliviscatur te dextera tua; ecce illi qui locuti sunt vanitatem, beatum dixerunt populum cui hæc sunt : dic mihi tu canticum Sion. « Beatus, inquit, populus cujus Domi» nus Deus ipsius[1]. » Interrogate corda vestra, fratres, si desideratis bona Dei, si desideratis civitatem illam Jerusalem, si concupiscitis vitam æternam. Omnis ista terrena felicitas sinistra vobis sit, illa sit dextera quam semper habebitis. Etsi habueritis sinistram, nolite de sinistra præsumere. Nonne corripis eum qui de sinistra voluerit manducare? Si mensæ tuæ injuriam putas fieri manducante conviva de sinistra; quomodo non fit injuria mensæ Dei, si quod dextrum est, sinistrum feceris, et quod sinistrum est, dextrum feceris? Quid ergo? « Si oblitus tui fuero, Jeru» salem, obliviscatur me dextera mea. »

XVII. « Adhæreat lingua mea faucibus meis, nisi tui » meminero[2]. » Id est, obmutescam, inquit, nisi tui tui meminero. Ut quid enim loquitur, ut quid sonat, qui cantica, Sion non sonat? Ipsa est lingua nostra, canticum Jerusalem. Canticum dilectionis sæculi hujus, lingua aliena, lingua barbara est, quam in captivitate didicimus. Ergo mutus erit Deo, qui oblitus fuerit Jerusalem. Et parum est meminisse : nam et hostes meminerunt ejus, volentes eam evertere. Quæ est civitas ista, dicunt? Qui sunt Christiani? et quales sunt Christiani? O si non essent Christiani! Vicit jam captiva turba captivatores suos, et tamen murmurant, et sæviunt, et volunt interficere apud se peregrinantem sanctam civitatem : sicut voluit ipsum populum interficere Pharao, quando masculos occidebat natos, et fœminas relinquebat; virtutes præfocabat, concupiscentias nutriebat. Parum ergo est meminisse : vide quomodo memineris. Quædam cum odio meminimus, quæ

[1] Psal. CXLIII, 15. — [2] Id. CXXXVI, 6.

dam cum amore. Cum ergo dixisset, « Si oblitus tui fuero, Jerusalem, obliviscatur me dextera mea. Adhæreat lingua » mea faucibus meis, nisi tui meminero : » addidit statim, « Si non præposuero Jerusalem in principio jucunditatis » meæ. » Ibi est enim summa jucunditas, ubi Deo perfruimur, ubi de fraternitate cohærente et civica societate securi sumus. Nullus ibi tentator nos violabit, nullus vel ad aliquam illecebram percellere poterit, nihil ibi delectabit nisi bonum. Morietur ibi omnis necessitas, orietur ibi summa felicitas. « Si non præposuero Jerusalem in prin- » cipio jucunditatis meæ : »

XVIII. Et convertit se ad Dominum contra hostes ipsius civitatis : « Memento, Domine, filiorum Edom [1]. » Edom ipse dictus est qui et Esaü : audistis enim modo cum Apostolus legeretur, « Jacob dilexi, Esaü autem odio » habui [2]. » Duo filii erant in uno utero, ambo gemini, in utero Rebeccæ, filii Isaac, nepotes Abrahæ : nati sunt ambo, unus ad hæreditatem, alter ad exhæredationem. Fuit autem hostis fratris sui iste Esaü, quia prævenit benedictionem ejus filius minor : et impletum est, « Major » serviet minori [3]. » Major ergo quis est, et minor quis est, et quis est major qui serviet minori, modo intelligimus. Major videbatur populus Judæorum, minor ex tempore populus Christianorum. Et videte quomodo major servit minori. Illi portant codices nostros, nos vivimus de codicibus ipsorum. Sed ut generaliter de omnibus intelligatis, fratres, majorem et minorem ; major dicitur homo carnalis, et minor dicitur homo spiritalis ; quia prius est carnalis, et postea spiritalis. Habes Apostolum aperte dicentem : « Primus homo de terra terrenus, secundus ho- » mo de cœlo cœlestis. Qualis terrenus, tales et terreni ; » et qualis cœlestis, tales et cœlestes. Sicut portavimus

[1] Psal. CXXXVI, 7. — [2] Gen. XXV, 30. — [3] Rom. IX, 13, et Gen. XXV, 23.

» imaginem terreni, portemus et imaginem ejus qui de » cœlo est. » Ibi autem supra dixerat : « Sed non prius » quod spiritale est, sed quod animale, postea spiritale [1]. » Animalem autem eumdem dicit, quem carnalem ostendit. Homo qui nascitur, animalis esse incipit, carnalis esse incipit. Si se convertat a captivitate Babyloniæ, in reditum Jerusalem, renovatur, et fit renovatio quædam secundum novum et interiorem hominem : et fit minor tempore, major potestate. Ergo Esaü omnes carnales, Jacob autem omnes significat spiritales : minores electi, majores illi reprobati. Vult et ipse eligi? Fiat minor. Edom autem appellatus est de cibo quodam lenticulæ rubro, id est, roseo quodam cibo. Bene cocta erat lenticula defricata, concupivit iste Esaü a fratre suo Jacob, et cessit illi primatum suum, victus concupiscentia manducandæ illius lenticulæ. Ille autem cessit cibum voluptatis, et sumpsit honorem dignitatis. Ita ex placito quodam inter eos factum est, ut ille major, ille minor sit, ut major serviret minori : et appellatus est Edom [2]. Interpretatur autem, quantum dicunt qui illam linguam noverunt, Edom, sanguis : nam et punice Edom, sanguis dicitur. Noli mirari. Ad sanguinem pertinent omnes carnales. « Caro et sanguis regnum » Dei non possidebunt [3]. » Non illuc pertinet Edom, pertinet illuc Jacob, qui caruit cibo carnali, et sumpsit honorem spiritalem. Ille vero factus est inimicus. Omnes carnales spiritalibus inimici sunt : omnes tales concupiscentes præsentia, insequuntur eos quos vident meditari æterna. Contra hos iste respiciens in Jerusalem, et rogans Deum ut eruatur a captivitate, quid dicit? « Memento, » Domine, filiorum Edom. » Libera nos a carnalibus, ab eis qui imitantur illum Edom, qui fratres majores sunt,

[1] I Cor. xv, 46-49. — [2] Gen. xxv, 29-34, et xxvii, 36, 37. — [3] I Cor. xv, 50.

sed hostes sunt. Prius nati sunt, sed posterius nati vicerunt ad primatum : quia concupiscentia carnis illos dejecit, contempta concupiscentia istos erexit. Vivunt, et invident, et persequuntur.

XIX. « Memento, Domine, filiorum Edom, in diem » Jerusalem. » Diem Jerusalem, quo laboravit, quo captivata est; an diem illum felicitatis Jerusalem, quo liberatur, quo pervenit, quo æternitati sociatur? « Memento, inquit, Domine, noli oblivisci, filiorum Edom. » Quorum? « Dicentium, evacuate, evacuate, usque dum fundamentum in ea. » Istum ergo diem memento, quando evertere volebant illi Jerusalem. Quantas enim persecutiones passa est Ecclesia? Quomodo dicebant filii Edom, id est, carnales homines, subditi diabolo et angelis ejus, colentes lapides et ligna, sequentes concupiscentias carnis, extinguite Christianos, tollite Christianos, nec unus remaneat, evertite usque ad fundamentum? Nonne dicta sunt hæc? Et cum ista dicerentur, persequentes improbati sunt, martyres coronati sunt. « Dicentium : Evacuate, evacuate usque dum fundamentum in ea. » Filii Edom dicunt, » Evacuate, evacuate : » Et Deus dicit, « Servite [1]. » Cujus verba possunt superare, nisi Dei, qui dixit, « Quia major serviet minori [2]? Evacuate, evacuate » usque dum fundamentum in ea.

XX. Et convertit se ad illam : « Filia Babylonis infe- » lix [3]. » Infelix ipsa exultatione tua, ipsa præsumptione tua, et inimicitiis tuis. « Filia Babylonis infelix. » Civitas ipsa dicitur Babylon et filia Babylonis : quomodo Jerusalem et filia Jerusalem, et quomodo Sion et filia Sion, hoc more appellatur Ecclesia et filia Ecclesiæ. Propter successionem dicitur filia, propter prælationem dicitur mater. Fuit prima quædam Babylonia, numquid ipse

[1] Gen. XXV, 23. — [2] Rom. IX, 13. — [3] Psal. CXXXVI, 8.

populus in ea permansit? Per successionem Babyloniæ, facta est filia Babylonis. « O filia Babylonis infelix tu! » Beatus qui retribuet tibi retributionem tuam [1]. » Infelix tu, beatus ille.

XXI. Quid enim tu fecisti, et quid retribuetur tibi? Audi : « Beatus qui retribuet tibi retributionem tuam, » quam retribuisti nobis [2]. » Quam retributionem dicit? Ad hoc claudit Psalmus : « Beatus qui tenebit, et elidet » infantes tuos ad petram. » Illam dicit infelicem, beatus autem qui retribuet ei retributionem quam retribuit nobis. Quærimus, quam retributionem : « Beatus, inquit, » qui tenebit et elidet infantes tuos ad petram. » Ipsa est retributio. Quid enim fecit nobis Babylonia ista? Jam cantavimus in illo Psalmo : « Sermones iniquorum prævaluerunt adversus nos [3]. »Quando enim nati sumus, parvulos nos invenit ista confusio sæculi hujus; et offocavit nos errorum diversorum vanis opinionibus adhuc infantes. Natus infans futurus civis Jerusalem, et in prædestinatione Dei jam civis, sed interim captivatus ad tempus, quando discit amare nisi quod insusurraverint parentes? Instruunt et docent illum avaritiam, rapinas, mendacia quotidiana, diversas culturas idolorum et dæmoniorum, remedia illicita præcantationum et ligaturarum. Quid facturus est adhuc infans, anima tenera, attendens ad majores quid agant, nisi ut quod eos viderit agere hoc sequatur? Babylonia ergo persecuta est parvulos nos : sed Deus dedit nobis agnitionem sui jam grandibus, ut non sequeremur errores parentum nostrorum. Quod et tunc commemoravi prædictum a Propheta [4] : « Ad te gentes venient ab extremo terræ, et » dicent : Vere mendacium coluerunt patres nostri, va- » nitatem quæ illis non profuit [5]. » Jam juvenes dicunt,

[1] Psal. CXXXVI, 9. — [2] Ibid. — [3] Id. LXIV, 4. — [4] Vide Enarrat. in Psal. LXIV, n. 6. — [5] Jerem. XVI, 19.

qui occisi erant parvuli sequendo ipsas vanitates : projiciendo autem vanitates, et reviviscendo in Deum proficiant, et retribuant Babyloniæ. Qualem retributionem ei retribuent? Quam retribuit nobis. Parvuli ejus vicissim offocentur : imo parvuli ejus vicissim elidantur, et moriantur. Qui sunt parvuli Babyloniæ? Nascentes malæ cupiditates. Sunt enim qui cum vetere cupiditate rixantur. Quando nascitur cupiditas, antequam robur faciat adversum te mala consuetudo, cum parvula est cupiditas, nequaquam pravæ consuetudinis robur accipiat; cum parvula est, elide illam. Sed times ne elisa non moriatur : ad petram elide. « Petra autem erat Christus [1]. »

XXII. Fratres, organa in operando non cessent, vobis invicem cantate cantica Sion. Quam libenter audistis, tam libentius agite quod audistis; si non vultis esse salices Babyloniæ, pasti de fluminibus ejus, et fructum nullum afferentes. Sed suspirate in æternam Jerusalem : quo præcedit spes vestra, sequatur vita vestra : ibi erimus cum Christo. Christus nobis modo caput est; gubernat nos modo desuper : amplectetur secum in illa civitate; æquales erimus Angelis Dei. Non auderemus hoc suspicari de nobis, nisi promitteret Veritas. Hoc ergo concupiscite, fratres, hoc die noctuque cogitate. Quidquid de mundo feliciter arriserit, nolite præsumere : nolite libenter colloqui cum cupiditatibus vestris. Hostis major est, occidatur ad petram : brevis hostis est, elidatur ad petram. Et majores ad petram occidite, et minores ad petram elidite. Petra vincat. In petra ædificamini, si non vultis tolli aut a fluvio, aut a ventis, aut a pluvia. Si vultis armati esse contra tentationes in sæculo, crescat et roboretur desiderium Jerusalem æternæ in cordibus vestris. Transiet cap-

[1] I Cor. x, 4.

tivitas, veniet felicitas : damnabitur hostis extremus, et cum Rege sine morte triumphabimus.

ENARRATIO

IN PSALMUM CXXXVII.

Sermo ad plebem[1].

I. Titulus Psalmi hujus brevis et simplex est, neque nos tenet, scientes cujus figuram portaverit David, et in eo etiam nos ipsos agnoscentes, quia et nos membra sumus illius corporis. Agnoscamus ergo hic vocem Ecclesiæ, simulque gaudeamus quod in ea esse meruimus, cujus vocem cantantis audivimus. Totus titulus, est, « Ipsi » David. » Videamus ergo quid ipsi David.

II. « Confitebor tibi, Domine, in toto corde meo[2] . » Solet nobis Psalmi titulus indicare quid agatur intus : hic autem quoniam titulus non hoc indicat, sed tantum cui cantetur indicat; quid agatur in toto Psalmo primus versus annuntiat, « Confitebor tibi, Domine, in toto » corde meo. » Hanc ergo confessionem audiamus, Sed prius commemoro vos confessionem in Scripturis, cum confitemur Deo, duobus modis dici solere, vel peccatorum, vel laudis. Sed confessionem peccatorum omnes noverunt, laudis autem confessionem pauci advertunt.

[1] Sermo iste ad plebem habitus est in solemnitate Crispinæ martyris. — [2] Psal. CXXXVII, 1.

Nam ita nota est confessio peccatorum, ut in quocumque Scripturarum loco auditum fuerit, « Confitebor tibi, Do- » mine; » aut, « Confitebimur tibi : » continuo jam consuetudine sic intelligendi,manus currant ad pectus tundendum ; usque adeo non solent homines intelligere confessionem esse nisi peccatorum. Sed numquid et ipse Dominus noster Jesus Christus peccator fuit, qui ait in Evangelio, « Confiteor tibi, Pater, Domine cœli et terræ? » Secutus enim ait quid confiteretur; ut intelligeremus confessionem laudis, non iniquitatis. « Confiteor, inquit, » tibi, Pater, Domine cœli et terræ, quia abscondisti hæc » a sapientibus et prudentibus, et revelasti ea parvulis [1]. » Laudavit Patrem, laudavit Deum; quia non despicit humiles, sed despicit superbos. Et hic talem confessionem audituri sumus, laudis Dei et gratulationis. « Confitebor » tibi, Domine, in toto corde meo. » Totum cor meum in aram tuæ confessionis impono, holocaustum laudis tibi offero. Holocaustum enim dicitur sacrificium, ubi totum incenditur. Græce quippe ὅλον, latine totum dicitur. Vide quemadmodum offerat holocaustum spiritale, qui dicit, « Confitebor tibi, Demine, in toto corde meo. » Totum, inquit, cor meum flamma tui amoris accendat : nihil in me relinquatur mihi, nec quo respiciam ad me ipsum; sed totus in te æstuem, totus in te ardeam, totus diligam te, tanquam inflammatus abs te. « Confitebor tibi, Do- » mine, in toto corde meo : quoniam audisti verba oris » mei. » Cujus « Oris mei, » nisi cordis mei? Ibi enim habemus vocem, quam Deus exaudit, quam prorsus auris humana non novit. Clamabant certe qui Susannam accusabant, et ad cœlum oculos non levabant : illa tacebat, et corde clamabat. Unde illa meruit exaudiri, inde isti puniri [2]. Est ergo os intus : ibi rogamus, inde rogamus,

[1] Matth. XI, 25. — [2] Dan. XIII, 34, et seqq.

Et si hospitium vel domum Deo præparavimus, ibi loquimur, ibi exaudimur. Non enim est ille longe ab unoquoque nostrum positus, « In quo vivimus, movemur et su- » mus [1]. » Longe te a Deo non facit, nisi iniquitas sola. Dejice medium parietem peccati, et cum illo es quem rogas. « Audisti, inquit, verba oris mei : confitebor tibi. »

III. « Et coram Angelis psallam tibi. » Non coram hominibus psallam, sed coram Angelis psallam. Psalterium meum, gaudium meum. Sed gaudium meum de inferioribus, coram hominibus est ; gaudium meum de superioribus, coram Angelis est. Non enim novit impius gaudium justi : « Non est gaudere impiis, dicit Dominus [2]. » Gaudet iniquus in popina, gaudet Martyr in catena. Quomodo gaudebat sancta ista Crispina, cujus hodie solemnitas celebratur [3] ? Gaudebat cum tenebatur, cum ad judicem ducebatur, cum in carcerem mittebatur, cum ligata producebatur, cum in catasta levabatur, cum audiebatur, cum damnabatur : in his omnibus gaudebat ; et eam miseri miseram putabant, quæ coram Angelis gaudebat.

IV. « Adorabo ad templum sanctum tuum [4]. » Quod templum sanctum tuum ? Ubi habitabimus, ubi adorabimus. Currimus enim, ut adoremus. Gravidum cor nostrum parturit, et ubi pariat quærit. Quis est ille locus ubi adorandus est Deus ? qui mundus ? quod ædificium ? quæ denique sedes in cœlo et inter stellas ? Quærimus in Scripturis sanctis, et invenimus in verbis Sapientiæ, « Ego, inquit, eram cum illo ; ego eram ad quam adgau- » debat quotidie. » Et dicit opera ejus, et exponit nobis sedem ipsius. Quam ? « Quando validas, inquit, faciebat » in summo nubes, quando sedem suam segregabat su-

[1] Act. XVII, 27, 28. — [2] Isaï. XLVIII, 22, et LVII, 21. — [3] Solemnitas S. Crispinæ, in cujus natali habitus est Sermo in Psal. CXX. — [4] Psal. CXXVII, 2.

» per ventos [1]. » Sedes autem ejus templum ejus. Quo ergo ibimus? Super ventos adoraturi sumus? Si super ventos adoratur, aves non vincunt. Si autem intelligamus ventos animas, id est, ventorum nomine significatas animas, sicut ait quodam loco Scriptura, « Volavit super » pennas ventorum [2] : » hoc est, super virtutes animarum : unde et flatus Dei dicitur anima tanquam ventus [3], non ut iste intelligatur ventus, quo corpus propellente sentimus, sed ut ejus nomine significetur aliquid invisibile, quod neque oculis cerni potest, nec sentiri auribus, nec odoratu duci, nec palato gustari, nec manu contrectari : quod est utique vita quædam, qua vivimus, quæ anima dicitur. Si hos ventos intellexerimus, non est quare quæramus pennas visibiles, ut cum avibus volemus ad adorandum ad templum Dei : sed super nos ipsos inveniemus Deum sedere, si ejus fideles esse voluerimus. Videte si hoc non est : « Templum enim Dei sanctum est, » ait Apostolus, quod estis vos [4]. » Certe tamen, quod manifestum est, in Angelis habitat Deus. Ergo cum gaudium nostrum de spiritalibus rebus, non de terrenis bonis assumit canticum Deo, ut psallat coram Angelis; ipsa congregatio Angelorum templum Dei est, adoramus ad templum Dei. Ecclesia deorsum et Ecclesia sursum : Ecclesia deorsum in omnibus fidelibus, Ecclesia sursum in omnibus Angelis. Sed descendit ad Ecclesiam deorsum Dominus Angelorum, et ei Angeli in terra ministraverunt ministranti nobis [5]. « Non enim veni, inquit, ministrari, » sed ministrare [6]. » Quid nobis ministravit, nisi quod hodieque manducamus et bibimus? Cum ergo Dominus Angelorum nobis ministrarit, non desperemus nos futuros æquales Angelis. Major enim Angelis descendit ad ho-

[1] Prov. VIII, 27-30. — [2] Psal. XVII, 11. — [3] Gen. II, 7. — [4] I Cor. III, 17. — [5] Matth. IV, 11. — [6] Id. XX, 28.

minem, et Creator Angelorum suscepit hominem, Dominus Angelorum mortuus est pro homine. « Adorabo ergo » ad templum sanctum tuum : » intelligo templum tuum non manu factum [1], sed quod tu fecisti tibi.

V. « Et confitebor nomini tuo, in misericordia tua et » veritate tua. » In duobus istis confitemur : sic enim et in alio Psalmo legitur, « Universæ viæ Domini misericordia » et veritas [2]. » In duobus istis confitemur : In tua miseri» cordia, et in tua veritate. » Misericordia peccatorem respexisti, veritate promissionem reddidisti. « In tua ergo » misericordia et veritate confitebor tibi. » Has etiam ego pro meis viribus reddo, quas mihi donasti, faciens misericordiam et veritatem; misericordiam in subveniendo, veritatem in judicando. His adjuvamur a Deo, his promeremur Deum. Merito ergo misericordia et veritas universæ viæ Domini. Non sunt aliæ viæ, quibus ad nos veniat : non sunt aliæ viæ, quibus ad illum veniamus.

VI. « Quoniam magnificasti super omne nomen sanc» tum tuum. » Qualis ista gratulatio, fratres? Magnificavit nomen suum sanctum super Abraham. « Credidit » enim Abraham Deo, et deputatum est illi ad justitiam [3]. » Cæteræ omnes gentes idolis immolabant, dæmonibus serviebant. Natus est ex Abraham Isaac, magnificatus est super illam domum Deus : inde Jacob; magnificatus est Deus, qui dicit, « Ego sum Deus Abraham, et Deus Isaac, » et Deus Jacob [4] : » inde duodecim filii, inde populus Israël liberatus ab Ægypto, ductus per mare Rubrum, exercitatus in eremo, ejectis Gentibus in terra promissionis collocatus est. Magnificatum est nomen Domini super Israël. Sed inde et virgo Maria, inde Dominus Christus, mortuus propter peccata nostra, resurgens propter justi-

[1] Psal. v, 8. — [2] Id. xxiv, 10. — [3] Gen. xv, 6, et Rom. iv, 3. — [4] Exod. iii, 6.

ficationem nostram [1], implens fideles Spiritu sancto, mittens prædicari per gentes, « Agite pœnitentiam, appro» pinquavit enim regnum cœlorum [2]. » Et ecce « Magni» ficavit super omne nomen sanctum suum. »

VII. « In quacumque die invocavero te, cito exaudi » me [3]. » Quare, cito? Quia tu dixisti, « Adhuc loquente » te dicam : Ecce adsum [4] » Quare, « cito? » Quia jam non peto felicitatem terrenam, didici sanctum desiderium de Novo Testamento. Non peto terram, non fœcunditatem carnalem, non salutem temporalem, non inimicorum subjectionem, non divitias, non honores, nihil horum peto : ideo « Cito exaudi me. » Quia docuisti quid petam, da quod peto. Dicamus huic, Tale aliquid petis? Audiamus nos, eructet petitionem suam, et videamus quid petat; et discamus per eum petere, ut mereamur accipere. Veneras ad Ecclesiam, nescio quid hodie petiturus. Quid putamus veneras periturus? Veneras cum desiderio tuo, nescio quo, utinam innocenti, etsi carnali. Sed remove iniquitatem, remove carnalitatem : disce quid petas, quid hodie celebres attende. Natalitium sanctæ et beatæ fœminæ celebras, et forte felicitatem terrenam desideras. Illa propter desiderium sanctum dimisit felicitatem, quam habebat in terra : dimisit filios flentes et tanquam crudelem matrem dolentes, quia velut perdiderat humanam misericordiam, quæ ad divinam festinabat coronam. Nesciebat vero illa quid desideraret, quid calcaret? Imovero noverat psallere coram Angelis Dei, eorumque desiderare consortium, amicitiam sanctam et puram, ubi ulterius non moreretur, ubi judicem nosset apud quem non valere posset mendacium. Quid ergo, in illa vita nulla sunt bona? Imovero ibi sola sunt bona, non malis mixta bona,

[1] Rom. IV, 25. — [2] Matth. III, 2. — [3] Psal. CXXXVII, 3. — [4] Isaï. LVIII, 9.

securitates in quibus gaudeas quantum vis, et nemo dicat tibi : Tempera te. Hic autem de bonis terrenis gaudere molestum est, et periculosum nimis; ne sic gaudeas ut hæreas, et gaudendo male pereas. Nam unde Deus miscet tribulationes gaudiis terrenis, nisi ut tribulationem sentientes et amaritudinem, discamus æternum desiderare dulcedinem?

VIII. Quid ergo petit videamus : quo merito dixerit, « Cito exaudi me. » Quid enim petis, ut cito exaudiaris? « Multiplicabis me. » Multis modis multiplicatio intelligi potest. Est multiplicatio terrenæ generationis, secundum primam naturæ nostræ benedictionem, quam audivimus : « Crescite et multiplicamini, et implete terram, et domi- » namini ejus[1]. » Sic ne ille volebat multiplicari, qui dicebat, « Cito exaudi me? » Et ista plane multiplicatio fructuosa est, et non venit nisi de benedictione Domini. Jam quid dicam de aliis multiplicationibus? Multiplicatus est ille auro, ille argento, ille pecore, ille familia, ille possessionibus, ille his omnibus. Multæ sunt terrenæ multiplicationes, felicior autem filiorum : quanquam hominibus avaris etiam ipsa fœcunditas molesta est. Timent enim ne pauperes relinquantur, qui multi nasci potuerunt. Quæ sollicitudo plerosque ad impietatem coëgit, ut obliviscerentur quod parentes essent, omnique humanitatis affectu expoliati, exponerent filios suos, ut eos facerent alienos; projiceret quæ peperit, colligeret quæ non peperit; illa contemneret, illa diligeret; illa frustra mater carne, illa verior voluntate. Cum ergo sint multæ multiplicationes, et multa genera multiplicationum, quam multiplicationem quærit qui dixit, « Cito exaudi me ? » Ait enim, « Multiplicabis me. » Expectamus audire in quibus. Audi ergo : « In anima mea. » Non in carne mea, sed « In

[1] Gen. 1, 28.

» anima mea. Multiplicabis me in anima mea. » Est-ne adhuc quod addatur, ne forte et multiplicatio in anima mea non continuo felicitatem significet? Etenim curis homines in anima multiplicantur. Multiplicatus videtur in anima, in quo etiam multiplicata sunt vitia. Ille tantummodo avarus est, ille tantummodo superbus, ille tantummodo luxuriosus; iste et avarus et superbus et luxuriosus: multiplicatus est in anima sua, sed malo suo. Multiplicatio ista egestatis est, non ubertatis. Ergo quid tu qui dixisti, « Cito exaudi me, » et te abstulisti ab omni corpore, ab omni terrena re, ab omni desiderio sæculari, ut diceres Deo, « Multiplicabis me in anima mea? » Adhuc explana quid desideres. « Multiplicabis me, inquit, in anima mea, » virtute. » Expressum votum, expressum desiderium ab omni confusione circumcisum. Si diceret, « Multiplicabis » me; » terrena nescio quæ cogitares: addidit, « In anima » mea. » Rursus, ne in anima vitia cogitares; addidit, « Virtute. » Nihil est quod amplius a Deo desideres, si vis bona et vera fronte dicere, « Cito exaudi me. »

IX. « Confiteantur tibi, Domine, omnes reges terræ. » Ita fiet, et ita fit, et quotidie fit; et ostenditur non frustra dictum, nisi quia erat futurum. « Confiteantur tibi, » Domine, omnes reges terræ[1]. » Sed et ipsi cum tibi confitentur, cum laudant te, non terrena desiderent a te. Quid enim reges terræ desideraturi sunt? Nonne jam habent ipsum imperium? Quidquid amplius desideraverit homo in terra, usque ad imperium est desiderium ejus. Quid amplius potest? Altior sublimitas necessaria est. Sed fortasse quanto altior, tanto periculosior. Ideoque reges quanto sunt in majore sublimitate terrena, tanto magis humiliari Deo debent. Ut quid faciunt? « Quoniam audie- » runt omnia verba oris tui. » O Domine, « Omnia verba

[1] Psal. CXXXVII, 4.

» oris tui ! » Nescio in qua gente abscondita erant Lex et Prophetæ, « Omnia verba oris tui. Sed in gente Judæorum sola erant « Omnia verba oris tui : » quam gentem laudans Apostolus ait, « Quid ergo amplius est Judæo ? » Aut quæ utilitas circumcisionis? « Multum per omnem » modum. Primum quidem, quia credita sunt illis elo» quia Dei [1]. » Ibi erant verba Dei. Sed da mihi Gedeon quemdam sanctum virum tempore Judicum : videte quale signum petivit a Domino : « Ponam, inquit, » vellus in area, compluatur vellus, area sicca sit. » Et factum est : complutum est vellus solum, area sicca erat. Petiit iterum signum : « Area tota compluta sit, et solum » vellus siccum inveniatur. » Et hoc factum est : com» pluta est area, sicco vellere [2]. Primo complutum vellus sicca area, postea compluta area sicco vellere. Quid vobis videtur area, fratres? Nonne orbis terrarum? Quid vellus? Tanquam gens Judæa in medio orbe terrarum, habens gratiæ sacramentum, non in manifestatione, sed in nube secreti, tanquam in velamento pluviam in vellere. Venit tempus quando revelaretur pluvia in area : manifestata est, non operta. Factum est ergo quod dictum est, « Confi» teantur tibi, Domine, omnes reges terræ : quoniam » audierunt omnia verba oris tui. » Quid est, Israël, quod abscondebas? Quandiu abscondebas? Expressum est vellus, et exiit de te pluvia. Solus Christus suavitas pluviæ : ipsum solum non agnoscis in Scripturis, propter quem factæ sunt Scripturæ. At vero « Omnes reges terræ con» fiteantur tibi, Domine : quoniam audierunt omnia » verba oris tui. »

X. « Et cantent in viis Domini, quoniam magna est » gloria Domini [3]. » Cantent in viis Domini reges terræ. In quibus viis cantent? De quibus supra dictum est, « In

[1] Rom. III, 1, 2. — [2] Judic. VI, 36-40. — [3] Psal. CXXXVII, 5.

» misericordia tua et veritate tua : quoniam universæ viæ » Domini misericordia et veritas [1]. » Non ergo sint reges terræ superbi, sed humiles sint. Tunc cantent in viis Domini, si humiles sint : ament, et cantabunt. Novimus viatores cantatores : cantant, et pervenire festinant. Sunt cantica mala tanquam veteris hominis, sed canticum novum pertinet ad hominem novum. Ambulent ergo et reges terræ in viis tuis, ambulent et cantent in viis tuis. Quid cantent? « Quoniam magna est gloria Domini : » non regum.

XII. Vide quomodo reges voluit cantare in viis, humiliter portantes Dominum, non se extollentes adversus Dominum. Nam si se extulerint, quid sequitur? « Quo» niam excelsus Dominus, et humilia respicit [2]. » Volunt ergo reges respici? Humiles sint. Quid, si se extulerint in superbiam, latere ipsius oculos possunt? Ne forte quia audisti, « Humilia respicit, » superbus velis esse; et dicas in anima tua, Humiles respicit Deus, me non respicit, faciam quod volo. Quis enim me videt? hominem latet; Deus non vult me videre, quia humilis non sum, ille autem humilia respicit : quod volo facio. O importune, numquid hoc diceres, si scires quid amare deberes? Ecce si nolit te videre Deus, hoc ipsum non times, quia te non vult te dicere? Si salutes aliquem majorem patronum tuum, et intentus in aliud non te videat, quomodo tibi anima dolet? Si autem Deus te non videat, securum te putas? Non te videt Salvator, et videt deprædator. Et tamen et ipse te Deus videt. Non te putes non videri; imo roga, ut merearis videri a quo videris. Dictum est enim, « Oculi Domini super justos. » Quia non super injustos, faciant ergo quod volunt injusti. « Oculi Domini super » justos. » Sequatur adhuc : « Et aures ejus ad preces

[1] Psal. XXIV, 10. — [2] Id. CXXXVII, 5.

» eorum[1]. » Injusti ergo qui securos se putabant, quia non erant oculi Domini super eos, non timent, quia non sunt aures ejus ad preces eorum? Nonne melius et oculi ejus super nos, et aures ejus ad preces nostras? Sed cum facis ea super quæ non vis esse oculos Domini, non mereris precibus tuis et aures Domini : et tamen male faciendo a te non avertis oculos Domini. Quid enim ibi sequitur? « Vultus autem Domini super facientes mala.» Sed ad quid? « Ut perdat de terra memoriam eorum. » Vides te videri, vides te latere non posse : cum ergo quidquid feceris videaris, quare hoc non facis unde placere merearis? Ergo et hic quid? « Quoniam magna est gloria Domini, quo-» niam excelsus Dominus, et humilia respicit. » Excelsa autem quasi non respicit. « Humilia enim respicit. Excelsa, » quid? a longe cognoscit. » Quid sibi ergo præstat superbus? Ut a longe videatur; non ut non videatur? Nec putes te ideo securum esse debere, quod minus bene te videt, qui a longe te videt. Tu enim quod a longe vides, non bene vides : Deus etsi a longe te videt, perfecte te videt, et tecum non est. Hoc agis, non ut minus perfecte videaris; sed ut non sis cum illo a quo videris. At vero humilis quid sibi præstat? « Prope est Dominus his qui ob-» triverunt cor[2]. » Erigat se ergo superbus, quantum voluerit : certe in alto habitat Deus, in cœlo est Deus : vis tibi propinquet? Humilia te. Nam tanto a te erit altior quanto tu elatior. « Excelsa autem a longe cognoscit. »

XII. « Si ambulavero in medio tribulationis, vivifica-» bis me. » Verum est : in quacumque tribulatione fueris, confitere, invoca; liberat te, vivificat te. Sed tamen aliquid hic debemus melius intelligere, quo jam familiarius inhæreamus Deo, dicamusque illi, Cito exaudi me. Dixerat enim « Excelsa a longe cognoscit : » et excelsa

[1] Psal. xxxiii, 16. — [2] Ibid. 17, 19.

superba non norunt tribulationem. Non norunt, inquam, tribulationem, de qua dicitur alio loco, « Tribulationem » et dolorem inveni, et nomen Domini invocavi[1]. » Quid enim magnum, si tribulatio te inveniat? Si aliquid potes, tu inveni tribulationem. Et quis est, inquis, qui inveniat tribulationem? aut quis illam vel quærat? In medio tribulationis est, et nescis? Vita ista parva tribulatio est? Si non est tribulatio, non est peregrinatio : si autem peregrinatio est aut parum patriam diligis, aut sine dubio tribularis. Quis enim non tribuletur; non se esse cum eo quod desiderat? Sed unde tibi non videtur ista tribulatio? Quia non amas. Ama alteram vitam, et videbis quia ista vita tribulatio est : quacumque prosperitate fulgeat, quibuslibet deliciis abundet atque circumfluat; quando nondum est illud gaudium sine ulla tentatione certissimum, quod nobis in fine servat Deus, sine dubio tribulatio est. Ergo intelligamus et hujus tribulationem, fratres, « Si » ambulavero in medio tribulationis, vivificabis me. » Non sic ait, tanquam diceret, Si forte evenerit mihi tribulatio aliqua, liberabis inde me. Sed quomodo? Si ambulavero » in medio tribulationis, vivificabis me : » id est, aliter non vivificabis me, nisi in medio tribulationis ambulavero. « Si ambulavero in medio tribulationis, vivificabis me. » Væ ridentibus; » Beati lugentes[2]. « Si ambulavero in » medio tribulationis, vivificabis me. »

XIII. « Super iram inimicorum meorum extendisti » manum tuam, et salvum me fecit dextera tua. Sæviant inimici, quid possunt facere inimici? Pecuniam tollere, expoliare, proscribere, in exilium mittere, doloribus tormentisque cruciare; ad postremum, si permissi fuerint, et occidere : numquid amplius? Tu autem Domine « Super » iram inimicorum meorum extendisti manum tuam : »

[1] Psal. CXIV, 3. — [2] Luc. VI, 21 et 25.

super id quod mihi possunt facere inimici, tu extendisti manum tuam. Non enim inimici possunt me separare a te : tu autem amplius vindicas, quia adhuc differs me : « Su» per iram inimicorum meorum extendisti manum tuam. Sæviat quantum potest inimicus, non me separat a Deo. Tu autem, Domine, adhuc me non recipis, adhuc me in peregrinatione conteris, adhuc gaudium dulcedinemque tuam non præbes : nondum inebriasti ab ubertate domus tuæ, et torrente voluptatis tuæ nondum potasti. « Apud » te enim est fons vitæ, et in lumine tuo videbimus lu» men [1]. » Sed ecce dedi primitias spiritus, et credidi in te, et servio mente legi Dei [2] : tamen in nobismetipsis adhuc ingemiscimus, adoptionem expectantes, redemptionem corporis nostri [3]. Hanc vitam nobis peccantibus dedit Deus, ubi etiam necesse est ut conteratur Adam in sudore et labore vultus sui, cum terra ei tribulos et spinas parit [4]. Numquid aliquis inimicus plus potuit procurare? « Super iram inimicorum meorum extendisti » manum tuam : » sed tamen non ad desperationem. Sequitur enim, « Et salvum me fecit dextera tua. »

XIV. Potest et sic intelligi, « Super iram inimicorum » meorum extendisti manum tuam : » irascebantur inimici, vindicasti me de inimicis. « Peccator videbit et » irascetur, dentibus suis frendet et tabescet [5]. » Ubi sunt qui dicebant, Pereat nomen Christianorum de terra? Certe aut moriuntur, aut convertuntur. Ergo, « Super » iram inimicorum extendisti manum tuam, quandiu diceretur quod scriptum est, « Inimici mei dixerunt mala » mihi : Quando morietur et peribit nomen ejus [6]; » quando delebitur nomen Christianorum de terra? Cum dicunt ista, partim crediderunt, partim perierunt, pauci

[1] Psal. XXXV, 9, 10. — [2] Rom. VII, 25. — [3] Id. VIII, 23. — [4] Gen. III, 18, 19. — [5] Psal. CXI, 10. — [6] Id. XL, 6.

timidi remanserunt. Quanta ira inimicorum sæviebat, quando sanguis Martyrum fundebatur? Quomodo se putabant nomen Christianorum delere de terra? « Super » iram inimicorum meorum extendisti manum tuam, et » salvum me fecit dextera tua. » Ecce illi qui Martyres persequebantur, memorias Martyrum inquirunt, aut ubi adorent, aut ubi se inebrient : quærunt tamen. « Super » iram inimicorum meorum extendisti manum tuam, et » salvum me fecit dextera tua. » Secundum desiderium « Salvum me fecit dextera tua. » Est quædam salus in dextera : nam est altera salus in sinistra. Salus temporalis et carnalis, in sinistra est; salus æterna cum Angelis, in dextera est. Ideo jam in ipsa immortalitate positus Christus, dicitur sedere ad dexteram Dei [1]. Non enim Deus habet in se ipso dexteram aut sinistram : sed dextera Dei dicitur felicitas illa, quæ quoniam ostendi oculis non potest, tale nomen accepit. Hac dextera tua salvum me fecisti, non secundum salutem temporalem. Nam Crispina occisa est : sed numquid deseruit illam Deus? Non illam fecit salvam in sinistra, sed fecit in dextera. Machabæi quanta tormenta perpessi sunt [2]! Tres autem pueri in mediis ignibus deambulando laudaverunt Deum [3]. Illorum salus in dextera, istorum etiam in sinistra. Aliquando ergo non salvat in sinistra sanctos suos, sed semper salvat in dextera. Impios autem plerumque salvat in sinistra, non salvat in dextera. Nam illi qui persequebantur Crispinam, sani erant in corpore : illa occisa est, illi vivunt. Illorum salus in sinistra, illius in dextera. « Et » salvum me fecit dextera tua. »

XV. « Domine, retribues pro me [4] » Ego non retribuo, tu retribues pro me. Sæviant inimici, quantumlibet : tu

[1] Marc. xvi, 19. — [2] 2 Mach. vii, 3 et seqq. — [3] Dan. iii, 24. — [4] Psal. cxxxvii, 8.

retribues quod ego non possum. « Domine, retribues pro » me. » In ipso capite nostro attendite. Reliquit enim nobis exemplum, ut sequamur vestigia ejus. « Qui pec» catum non fecit, nec inventus est dolus in ore ejus : » qui cum malediceretur, non remaledicebat dicens, Do» mine retribues pro me. Cum judicaretur, non commi» nabatur, sed commendabat se illi judicanti juste [1]. » Quid est, Domine retribues pro me. Ego, inquit, non » quæro gloriam meam, est qui quærat et judicet [2]. Non » vosmetipsos vindicantes, charissimi, Apostolus dicit : » sed date locum iræ. Scriptum est enim, mihi vindic» tam, et ego retribuam, dicit Dominus [3]. Domine, re» tribues pro me. »

XVI. Est hic alius intellectus non negligendus, et forte magis eligendus. « Domine Christe, retribues pro me. » Ego enim si reddam, rapui : tu quo non rapuisti, solvisti. « Domine, retribues pro me. » Vide illum retribuentem pro nobis. Venerunt qui tributum exigerent; exigebant tributum didrachmam, id est, duas drachmas in uno homine : ventum est ad Dominum, ut solveret tributum; imo non ad ipsum, sed ad Discipulos; et dictum est illis, « Magister vester non solvit tributum? » Illi retulerunt ad eum. Et ille, « Reges terræ a quibus exigunt tribu» tum? a filiis suis, an ab alienis? Responderunt, ab » alienis. Ergo, inquit, liberi sunt filii. Sed tamen ne » scandalizemus eos, ait Petro : Vade, mitte hamum in » mare, et qui primus piscis ascenderit, aperi os ejus, » et invenies staterem, » id est, duas didrachmas. Stater ponderis genus est, habens quatuor drachmas. « Invenies » ibi, da illis pro me et te [4]. « Domine retribues pro me. » Merito habemus primum piscem hamo captum, hamo

[1] I Petr. II, 21-23. — [2] Joan. VIII, 50. — [3] Rom. XII, 19, et Deut. XXXII, 35. — [4] Matth. XVII, 23-26.

comprehensum : primum surgentem de mari, primogenitum a mortuis. In ejus ore invenimus duas didrachmas, id est, quatuor drachmas : in ejus ore invenimus quatuor Evangelia. Istis quatuor drachmis ab exactione hujus sæculi liberamur : per quatuor Evangelia debitores non remanebimus. Ibi enim peccata nostra omnia solvuntur. Retribuit ergo pro nobis. Gratias misericordiæ ipsius. Nihil debebat : pro se non reddidit, sed pro nobis reddidit. « Ecce, inquit, venit princeps mundi hujus, et in me » nihil inveniet. » Quid est, « In me nihil inveniet? » Nullum peccatum in me inveniet : quare occidat me, non habet. « Sed ut sciant omnes, ait, quia voluntatem Patris » mei facio, surgite, eamus hinc [1]. » Quid est, « Surgite, » eamus hinc? » Id est, non necessitate, sed voluntate patior, reddens quod non debeo. « Domine, retribues pro » me. »

XVII. « Domine, misericordia tua in æternum. » Quid desiderem? Non diem hominum. « Non laboravi subsequens te, Domine, et diem hominum non concupivi, » tu scis [2]. » Ecce martyr sancta Crispina si desideraret diem hominum, negaret Christum. Plus hic viveret, sed in æternum non viveret. Maluit in æternum vivere, quam paulo amplius temporaliter vivere. Denique, « Domine, » misericordia tua in æternum, » non ad tempus volo liberari. « Misericordia tua in æternum, qua Martyres liberasti, et sic cito de hac vita abstulisti. « Domine, mise» ricordia tua in æternum. »

XVIII. « Opera manuum tuarum ne despicias. » Non dico, Domine, ne despicias opera manuum mearum, non me jacto de operibus meis. « Exquisivi quidem Dominum » manibus meis nocte coram eo, et non sum deceptus [3] : » Sed tamen non commendo opera manuum mearum, Ti-

[1] Joan. XIV, 30, 31. — [2] Jerem. XVII, 16. — [3] Psal. LXXVI, 3.

meo ne cum inspexeris, invenias plura peccata quam merita. Hoc solum rogo, hoc dico, hoc impetrare desidero : « Opera manuum tuarum ne despicias. » Opus tuum in me vide, non meum. Nam meum si videris, damnas : tuum si videris, coronas. Quia et quæcumque sunt bona opera mea, abs te mihi sunt, et ideo tua magis quam mea sunt. Audio quippe ab Apostolo tuo, « Gratia salvi facti » estis per fidem, et hoc non ex vobis, sed Dei donum » est; non ex operibus, ne forte quis extollatur. Ipsius » enim sumus figmentum, creati in Christo Jesu in ope» ribus bonis [1]. » Ergo sive in eo quod homines simus, sive in eo quod ex nostra impietate mutati et justificati sumus, Domine, « Opera manuum tuarum ne despicias. »

ENARRATIO

IN PSALMUM CXXXVIII.

Sermo ad plebem.

I. Psalmum nobis brevem paraveramus [2]; quem mandaveramus cantari a lectore : sed ad horam, quantum videtur, perturbatus, alterum pro altero legit. Maluimus nos in errore lectoris sequi voluntatem Dei, quam nostram in nostro proposito. Si ergo vos in ejus prolixitate aliquandiu tenuerimus, nobis non imputetis; sed credatis Deum nos non infructuose laborare voluisse. Neque enim frustra in primo peccato nostro pœnam accepimus, ut in sudore

[1] Ephes. II, 8-10. — [2] Vide D. Guillon, tom. XXII, pag. 68-70.

vultus nostri panem manducemus [1]. Tantum si panis est, attendite. Panis autem est, si Christus est : « Ego sum, » inquit, panis vivus qui de cœlo descendi [2]. » Quem manifestatum habemus in Evangelio, ipsum quæramus et in Prophetis. Hunc ibi non vident super quorum cor adhuc velamen positum est [3], unde audivit Charitas Vestra hesterno die. Nobis autem quia sacrificium vespertinum crucis Domini conscidit velum [4], ut pateant jam templi secreta; quandiu nobis Christus prædicatur, etsi cum labore et sudore, manducandus est panis.

II. Loquitur autem Dominus noster Jesus Christus in Prophetis aliquando ex persona capitis nostri, qui est ipse Christus salvator, sedens ad dexteram Patris ; qui etiam propter nos natus de Virgine, et sub Pontio Pilato, qualia nostis, passus est; fuso innocente sanguine, quod est pretium nostrum, redemit nocentes a captivitate, in qua detinebamur a diabolo, donans nobis delicta, et ipso pretio nostro sanguine suo delens chirographum, quo debitores tenebamur [5]. Ipse est rector et sponsus et redemptor Ecclesiæ, caput nostrum. Et utique si caput est, habet corpus. Corpus autem ejus sancta Ecclesia, quæ etiam conjux ejus : cui dicit Apostolus, « Vos autem estis corpus Christi » et membra [6]. » Totus itaque Christus caput et corpus, tanquam integer vir : quia et fœmina de viro facta est, et ad virum pertinet; et dictum est de primo conjugio, « Erunt duo in carne una [7]. » Hoc autem ad mysterium interpretatur Apostolus non frustra esse dictum de illis duobus hominibus, nisi quia in eis jam figurabatur Christus et Ecclesia, nam hoc sic exponit Apostolus : « Erunt » duo in carne, inquit, una : sacramentum hoc magnum

[1] Gen. III, 19.— [2] Joan. VI, 41.— [3] 2 Cor. III, 14. — [4] Matth. XXVII, 51. — [5] Coloss. II, 13, 14. — [6] 1 Cor. XII, 27. — [7] Gen. II, 24.

« est ; ego autem dico, in Christo et Ecclesia [1]. » Dicit etiam ipsum Adam formam futuri : « Qui est, inquit, » forma futuri [2] : » Si ergo Adam forma futuri, quomodo de latere dormientis Eva facta est [3], sic ex latere Domini dormientis, id est, in passione morientis, et in cruce percusso de lancea [4], manaverunt sacramenta, quibus formaretur Ecclesia. Nam de futura eadem passione sua sic dicit in alio Psalmo, « Ego dormivi, et somnum cepi, et exur- » rexi, quoniam Dominus suscipiet me [5]. » Ergo dormitio intelligitur passio. Eva de latere dormientis, Ecclesia de latere patientis. Loquitur ergo Dominus noster Jesus Christus in Prophetis aliquando ex voce sua, aliquando ex voce nostra, quia unum se facit nobiscum ; sicut dictum est, « Erunt duo in carne una [6] » Unde dicit, et ipse Dominus in Evangelio, cum de conjugio loqueretur. « Igi- » tur jam non sunt duo, sed una caro [7]. » Una caro, quia de nostra mortalitate carnem suscepit. Non autem una divinitas ; quia ille Creator, nos creatura. Quidquid igitur Dominus loquitur ex persona susceptæ carnis, et ad illud caput pertinet, quod jam ascendit in cœlum, et ad ista membra, quæ adhuc in terrena peregrinatione laborant : pro quibus laborantibus membris, cum ea Saulus insequeretur, clamavit de cœlo, « Saule, Saule, quid me perse- » queris [8]? » Audiamus ergo loquentem Dominum Jesum Christum in prophetia. Cantati enim sunt ipsi Psalmi longe antequam Dominus de Maria nasceretur, non antequam Dominus esset. Semper enim Creator omnium, aliquando autem et natus ex creatura. Divinitatem illam credamus, et quantum possumus, intelligamus æqualem Patri. Sed illa Divinitas Patri æqualis, facta est particeps

1 Ephes. v, 31, 32. — 2 Rom. v, 14. — 3 Gen. II, 21, 22. — 4 Joan. XIX, 34. — 5 Psal. III, 6. — 6 Gen. II, 24. — 7 Matth. XIX, 6. — 8 Act. IX, 4.

nostræ mortalitatis, non de suo, sed de nostro : ut et nos efficeremur participes divinitatis ejus, non de nostro, sed de ipsius.

III. « Domine, probasti me, et cognovisti me[1]. » Dicat hoc ipse Dominus Jesus Christus, dicat et ipse, « Domine, » Patri. Non enim Dominus ejus Pater ejus, nisi quia dignatus est nasci secundum carnem. Pater est Dei, Dominus hominis. Vis nosse cui Pater est? Æqualis sibi Filio. Apostolus dicit, « Qui cum in forma Dei esset, non rapinam » arbitratus est esse æqualis Deo. » Huic formæ Pater est Deus, æquali sibi formæ, unigenito Filio nato de substantia sua. Propter nos autem, ut reficeremur, et efficeremur participes divinitatis ejus, reparati ad vitam æternam, quia ipse, ut dixi, factus est particeps mortalitatis nostræ ; quid de illo ait Apostolus ibi, ubi dixerat, « Qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est » esse æqualis Deo? Sed semetipsum, inquit, exinanivit, » formam servi accipiens, in similitudine hominum factus, » et habitu inventus ut homo[2]? » Erat autem in forma Dei æqualis Patri ; et accepit formam servi, qua minor esset Patre. Unde utrumque dicit in Evangelio, et, « Ego » et Pater unum sumus[3] : » et, « Quoniam Pater major me » est[4]. Ego et Pater unum sumus, » secundum formam Dei : « Pater major me est, » secundum formam servi. Ergo quia et Pater et Dominus est, Pater formæ Dei, Dominus formæ servi : dicat ergo ipse, nec miremur, nec scandalizemur, quia Filius Dei unicus dicit, « Domine, » probasti me, et cognovisti me. Probasti, et cognovisti : » non quia non noverat, sed quia notum aliis fecerat. « Pro» basti me, inquit, et cognovisti me. »

IV. « Tu cognovisti sessionem meam et resurrectionem

[1] Psal. CXXXVIII, 1. — [2] Philip. II, 6, 7. — [3] Joan. X, 30. — [4] Id. XIV, 28.

» meam[1]. » Quid hic sessio? Quid hic resurrectio? Qui sedet, humiliat se. Sedit ergo Dominus in passione, surrexit in resurrectione. « Tu, inquit, hoc cognovisti : » id est, tu voluisti, tu approbasti, secundum voluntatem tuam factum est. Si autem volueris accipere vocem capitis ex persona corporis, dicamus et nos, « Tu cognovisti sessionem meam » et resurrectionem meam. » Sedet enim homo, quando humiliat se in pœnitentia : surgit autem remissis peccatis, quando erigitur in spem vitæ æternæ. Propterea et in alio Psalmo dicitur, « Surgite posteaquam sedistis, qui man» ducatis panem doloris[2]. » Panem doloris pœnitentes manducant, qui cantant in alio Psalmo, et dicunt, « Factæ » sunt mihi lacrymæ meæ panis die ac nocte[3]. » Quid est ergo, « Surgite posteaquam sedistis? » Nolite exaltari, nisi humiliati fueritis. Multi enim volunt surgere, antequam sederint : volunt se justos videri, antequam peccatores se esse confessi sint. Ergo si ex persona capitis nostri accipis, sic intellige : « Tu cognovisti sessionem meam et » resurrectionem meam, » passionem meam et resurrectionem meam. Si ex persona corporis : « Tu cognovisti sessionem meam et resurrectionem meam, » coram oculis tuis et peccata confessus sum, et tua gratia justificatus sum.

V. « Intellexisti cogitationes meas de longinquo : semi» tam meam et limitem meum investigasti, et omnes vias » meas prævidisti[4]. » Quid est, « De longinquo? » Cum adhuc in peregrinatione sum, antequam ad illam patriam veniam, tu cognovisti cogitationem meam. Attende illum Filium minorem : quia ipse etiam factus est corpus Christi, Ecclesia de Gentibus veniens. Ierat quippe in longinquum filius minor. Duos enim filios habebat quidam paterfa-

[1] Psal. CXXXVIII, 2. — [2] Id. CXXVI, 2. — [3] Id. XLI, 4. — [4] Id. CXXXVIII, 3, 4.

milias : major non longe ierat, sed in agro operabatur, et significat sanctos in Lege facientes opera et præcepta Legis. Genus autem humanum, quod deflexerat in idolorum culturam, in longinquo fuerat peregrinatum. Quid tam longe ab eo qui fecit te, quam figmentum quod tibi ipse fecisti? Profectus est ergo filius minor in regionem longinquam, portans secum substantiam suam, et sicut novimus in Evangelio, dissipavit eam vivens prodige cum meretricibus; et famem passus applicuit se cuidam principi regionis illius; et ille eum porcis pascendis præposuit, de quorum siliquis cupiebat saturari, nec poterat. Post laborem et trituram et tribulationem et egestatem, venit illi in mentem pater, et voluit redire; et sic ait : « Surgam, et ibo ad patrem meum. Surgam, » dixit, sederat enim. Ejus ergo vocem hic agnosce dicentis, « Tu cognovisti sessionem meam et resurrectionem meam. » Sedi in egestate, surrexi in desiderio panis tui. « Intellexisti cogitationes meas de longinquo. » Longe enim eram profectus : sed ubi non est quem deserueram? « Intellexisti cogitationes meas de longinquo. » Propterea sic dicit Dominus in Evangelio, « Quia occurrit illi pater venienti[1]. » Vere, quia intellexerat cogitationes ejus de longinquo. « Semitam meam et limitem meum investigasti. Semitam, inquit, meam : » quam, nisi malam, quam ille ambulaverat, ut patrem desereret, quasi occultus esse posset ab oculis vindicantis; aut vero in illa egestate contereretur, aut porcos pascere poneretur, nisi pater vellet flagellare longinquum, ut reciperet propinquum? Ergo tanquam deprehensus fugitivus, sequente se vindicta legitima Dei vindicantis in affectiones nostras, quacumque ierimus et quocumque progressi fuerimus; tanquam ergo deprehensus fugitivus loquitur : « Semitam meam, et li-

[1] Luc. xv, 11-20.

» mitem meum investigasti. » Quid est, « Semitam meam? » Qua profectus sum. Quid est, « Limitem meum? » Quo usque perveni. « Semitam meam et limitem meum inves» tigasti. » Limes meus ille longinquus, non fuit longe ab oculis tuis. Multum ieram, et tu ibi eras. « Semitam » meam et limitem meum investigasti. »

VI. Et omnes vias meas prævidisti [1]. » Non dixit, vidisti; sed, « Prævidisti. » Antequam eas irem, antequam eas ambularem, prævidisti eas : et permisisti me in labore ire vias meas, ut si nollem laborare, redirem in vias tuas. « Quoniam non est dolus in lingua mea. » Quare hoc dixit? Quia ecce fateor tibi, ambulavi semitam meam, factus sum longinquus a te; discessi a te, cum quo mihi bene erat, et bono meo male mihi fuit sine te. Nam si mihi bene esset sine te, nollem forsitan redire ad te. Ergo iste confitens peccata sua, dicens corpus Christi justificatum, non in se, sed in illius gratia, dixit, « Non est dolus in » lingua mea. »

VII. « Ecce tu, Domine, cognovisti omnia novissima et » antiqua [2]. » Cognovisti novissima mea, quando porcos pavi : cognovisti antiqua mea, quando a te partem substantiæ meæ expetivi. Antiqua mihi fuerunt exordia malorum novissimorum. Antiquum peccatum, quando lapsi sumus : novissima pœna, quando in istam mortalitatem laboriosam periculosamque pervenimus. Atque utinam nobis ista sit novissima. Erit ista novissima, si jam redire voluerimus. Est enim alia quibusdam impiis novissima, quibus dicetur, « Ite in ignem æternum qui præparatus est diabolo et angelis ejus [3]. » Nos autem, fratres, huc usque deseruimus Deum : usque ad hujus vitæ mortalitatem sufficiat labor noster. Recordemur panem Patris nostri, recolamus beatitudinem domus patris nostri : non

[1] Psal. CXXXVIII, 4. — [2] Ibid. 5. — [3] Matth. 25. 41.

nos delectent siliquæ porcorum, doctrinæ dæmoniorum. « Ecce tu, Domine, cognovisti omnia novissima et anti» qua : novissima, » quo perveni; « Antiqua, » ubi te offendi. « Tu finxisti me, et posuisti super me manum » tuam. Finxisti me : » ubi? In ista mortalitate, jam ad labores, ad quos omnes nati sumus. Non enim quisquam nascitur, nisi quem Deus finxerit in utero matris suæ, aut ulla creatura est, cujus non est ille psalmator. Sed « Fin» xisti me, » in isto labore : « Et posuisti super me ma» num tuam, » vindicem manum, gravantem superbum. Ita enim salubriter dejecit elatum, ut erigat humilem. « Tu finxisti me, et posuisti super me manum tuam. »

VIII. « Mirificata est scientia tua ex me; invaluit, non » potero ad illam. Aliquid, quod obscurum quidem est, sed cum non parva dulcedine intelligitur, advertentes audite. Moyses sanctus Dei famulus, cum quo loquebatur Deus per nubem, quia temporaliter loquens utique per assumptam creaturam loquebatur servo suo; id est, non per substantiam suam, sed per assumptam aliquam corporalem creaturam, per quam voces ille fierent, et humanis atque mortalibus auribus personarent : (Sic enim loquebatur tunc Deus, non quomodo loquitur in substantia sua. Qumodo enim loquitur in substantia sua? Locutio Dei, Verbum Dei est : Verbum Dei Christus est : Verbum illud non sonat et transit, sed semper incommutabiliter manet Verbum, per quod facta sunt omnia[1]. Cui Verbo dicitur, ipsa est enim et sapientia Dei, « Mutabis ea, et » mutabuntur, tu autem idem ipse es[2]. » Et alio loco de Sapientia cum Scriptura diceret, « In se ipsa manens, ait, » innovat omnia[3]. » Illa ergo Sapientia stans, (si dici debet vel stans, dicitur, autem propter incommutabilitatem, non propter immobilitatem :)et eodem modo se semper

[1] Joan. I, 3. — [2] Psal. CI, 27. — [3] Sap. VII, 27.

habens, nullo loco, nullo tempore variata, nusquam aliter quam hic aut ibi, nunquam aliter quam nunc aut antea, ipsa est locutio Dei. Locutio vero illa, quæ fiebat ad Moysen, ad hominem fiebat per syllabas, per transeuntes sonos. Non aut fierent ista, nisi Deus assumeret talem creaturam, per quam hujusmodi sermonem et voces emitteret.) Moyses sanctus noverat istam locutionem Dei assumptis quibusdam corporeis creaturis fieri : et desideravit et concupivit videre ipsam speciem Dei, et loquenti secum Deo dixit, « Si inveni gratiam ante te, ostende mihi te» metipsum. » Cum hoc vehementer concupisceret, et hoc quadam, si dicendum est, amica familiaritate, qua ipse dignatus est, extorquere vellet Deo, ut videret ejus majestatem et faciem, quomodo dici potest facies Dei : ait illi, « Non potes videre faciem meam. Nemo enim vidit faciem » meam, et vixit : sed ponam te in spelunca petræ, et » transibo, et ponam super te manum meam : cum autem » transiero, posteriora mea videbis [1]. » Et ex his verbis natum est alterum ænigma, id est, obscura quædam figura rerum. « Cum transiero, posteriora mea videbis, » dicit Deus : quasi ex alia parte habeat faciem, ex alia dorsum. Absit a nobis tale aliquid de illa Majestate sentire. Nam qui hoc sentit de Deo, quid ei prodest, quod templa clausa sunt? Idolum in corde suo fabricat. Sunt ergo in illis verbis magna mysteria. Loquebatur Dominus, ut dixi, per creaturam, quomodo vellet famulo suo. Intellecta est illic persona ipsius Domini et Salvatoris nostri Jesu Christi. Qui quidem secundum formam Dei, qua æqualis est Patri[2]. Similiter oculis humanis invisibilis est, sicut et Pater. Si enim sapientia humana videri oculis non potest, Virtus et Sapientia Dei videri oculis carneis potest? Sed quia erat Dominus opportuno tempore carnem suscepturus, ut oculis

[1] Exod. XXXIII, 9-23. — [2] Philip. II, 6.

etiam carneis propter salubritatem curandæ intus mentis appareret, quando ita apparere opus esset; hoc prædicens Moysi figurate ait, « Faciem meam videre non potes, » posteriora mea videbis, sed cum transiero. » Ut autem non videas faciem meam, manus mea erit super te. Transire quid fuit Domino, nisi quod Evangelista dicit, « Cum » autem venisset hora, ut transiret Jesus de hoc mundo » ad Patrem [1]? » Nam ipsum transitum significat Pascha. Quod enim hebraïco verbo dicitur Pascha, latine transitus interpretatur. Quid est, « Faciem meam non videbis, » sed posteriora mea videbis? » Cujus personam gerebat ille Moyses, quando ei dictum est, « Faciem meam non vi» debis, sed posteriora mea videbis, et hoc cum tran» siero. » Ut autem non videas faciem meam, « Ponam » super te manum meam? » Faciem suam, dixit prima sua; et quodam modo posteriora sua, transitum de hoc mundo passionis suæ. Apparuit Judæis, non eum cognoverunt. Eorum personam gerebat Moyses, quando ei dicebatur, « Faciem meam non potes videre. » Unde autem non viderunt Deum in carne positum? Quia gravata erat super eos manus Domini. De illis enim dixerat Isaïas, « In» crassa cor populi hujus, et oculos ejus grava [2]. » Et eorum vox est in alio Psalmo, « Quoniam gravata est super me » manus tua [3]. » Ut ergo non cognoscerent tunc divinitatem Christi, (« Si enim cognovissent, nunquam Dominum » gloriæ crucifixissent [4]. » Non crucifixo autem Domino, sanguis illius non redimeret orbem terrarum.) quid egit Deus, nisi quod ait Apostolus, altitudinem divitiarum sapientiæ et scientiæ Dei? ubi exclamat, « O altitudo divi» tiarum sapientiæ et scientiæ Dei, quam incomprehensi» bilia sunt judicia ejus, et investigabiles viæ ejus! Quis enim » cognovit sensum Domini, aut quis consiliarius ejus fuit?

[1] Joan. XIII, 1. — [2] Isaï. VI, 10. — [3] Psal. XXXI, 4. — [4] I Cor. II, 8.

» aut quis prior dedit illi, et retribuetur ei? Quoniam ex » ipso et per ipsum et in ipso sunt omnia, ipsi gloria in » sæcula sæculorum. » Apostolus hoc dicit : quia superius dixerat, « Cæcitas ex parte Israël facta est, ut plenitudo » Gentium intraret, et sic omnis Israël salvus fieret [1]. » Excæcati sunt ergo ex parte Judæi, merito superbiæ suæ, quia se justos dicebant; et excæcati crucifixerunt Dominum. Posuit super eos manum suam, ne viderent eum, donec transiret, scilicet de hoc mundo ad Patrem. Videamus si posteaquam transiit videntur posteriora ejus. Resurrexit Dominus, apparuit Discipulis suis [2], et omnibus qui in eum jam crediderant : non eis a quibus crucifixus erat, quia super illos manum posuerat, donec transiret. Ascendit autem in cœlum, quadraginta diebus factis cum Discipulis suis. Impleto autem die Pentecostes, misit eis Spiritum sanctum. Repleti Spiritu sancto, cœperunt omnium linguis loqui, qui in una nati erant, et unam solam didicerant. Expaverunt, et exhorruerunt tantum miraculum millia eorum qui crucifixerant Dominum : compuncti corde de tanto miraculo, quæsierunt consilium ab Apostolis, quid facerent, posteaquam eis prædicatus est Christus, mirantibus unde idiotæ homines linguis omnibus loquerentur. Per Petrum igitur apostolum annuntiato eis Christo, quem in cruce contempserant, quem tanquam mortalem hominem irriserant; cui propterea insultabant, quia de cruce non descendebat, cum utique majus multo fuerit, quod fecit, de sepulcro resurgere, quam de cruce descendere : annuntiato ergo sibi Christo dixerunt, « Quid » faciemus ? » Illi qui sævierunt in Dominum, quem videbant, jam consilium petunt salutis : et dictum est eis, « Agite pœnitentiam, et baptizetur unusquisque vestrum » in nomine Domini nostri Jesu Christi, et dimittentur

[1] Rom. xi, 25, 26 et 33-36. — [2] Joan. xx, 14, et xxi, 1 et seq.

» vobis peccata vestra[1]. » Ecce viderunt posteriora ejus, cujus faciem videre non potuerunt. Manus enim ejus erat super oculos eorum; non semper, sed donec transiret. Posteaquam transiit, abstulit manum ab oculis eorum. Ablata manu ab oculis suis, dicunt Discipulis, « Quid fa- » ciemus? » Primo sævi, postea pii; primo irati, postea timidi; primo duri, postea flexi; primo cæci, postea illuminati.

IX. Puto quod agnoscamus et in hoc Psalmo voces hujusmodi etiam Gentium, recordantium infidelitatem suam. « Conclusit enim Deus omnes in infidelitate, ut omnium » misereatur[2]. Tu finxisti me, et posuisti super me ma- » num tuam. Mirificata est scientia tua ex me, invaluit, » non potero ad illam. » Veluti posuisti super me manum tuam: mirus mihi factus es, non te comprehendo cum quo eram. Quam facilis mihi erat vultus patris, quando dixi: « Da mihi substantiam meam, quæ me contingit. » Ecce profecto in regionem longinquam et fame contrito[3], multum mihi est, et labor est ante me, non possum percipere quod dimisi. « Mirificata est enim, inquit, scientia » tua ex me. » Ex peccato meo factum est, ut mirificata mihi esset, et incomprehensibilis mihi existeret. Nam erat mihi facilitas contemplandi te, quando non superbia reliqueram te. « Mirificata est scientia tua ex me, invaluit, » non potero ad illam: » sed subaudis « Ex me. Non po- » tero ad illam ex me. » Cum ergo potero, non potero nisi ex te.

X. Ecce invenis in longinquo fugitivum non latere oculos ejus, a quo fugit. Et quo iturus est jam, cujus limes est investigatus? Videte quid dicit: « Quo ibo a Spiritu » tuo? Spiritus enim Domini replevit orbem terrarum[4]. » Quis potest fugere in mundo ab illo Spiritu, quo plenus

[1] Act. II, 38. — [2] Rom. XI, 32. — [3] Luc. XXXV, 12-17. — [4] Sap. I, 7.

est mundus? « Quo ibo a Spiritu tuo, et quo a facie » tua fugiam? » Locum quærit, quo fugiat ab ira Dei. Quis est locus recepturus fugitivum Dei? Homines qui suscipiunt fugitivos, quærunt ab eis a quo fugerint, et quem servum invenerint alicujus domini minus potentis, tanquam sine ullo timore suscipiunt, dicentes in corde suo : Non habet iste talem dominum, a quo possit investigari. Cum autem audierint dominum potentem, aut non suscipiunt, aut cum magno timore suscipiunt : quia et homo potens falli potest. Ubi non est Deus? Quis fallit Deum? Quem non videt Deus? A quo fugitivum suum non repetit Deus? Quo ergo ibit fugitivus iste a facie Dei? Vertit se hac atque illac, quasi quærens locum fugæ suæ.

XI. « Si ascendero, inquit, in cœlum, tu ibi es; si » descendero in infernum, ades[1]. » Tandem cognovisti male fugitive, nullo pacto te posse fieri longe ab eo, a quo longinquare voluisti. Ecce ille ubique est : tu quo iturus es? Invenit consilium, et hoc ab illo qui eum jam revocare dignatur inspiratum. « Si ascendero in cœlum, tu » ibi es; si descendero in infernum, ades. » Si me extulero, te invenio repressorem; si me abscondero, te invenio inquisitorem; et non inquisitorem tantum, sed et investigatorem. Si enim superbiero de justitia mea, tu ibi es, cujus est vera justitia. Si peccando venero in profundum malorum, et confiteri contempsero[2], dicens : « Quis » me videt? In inferno enim quis confitebitur tibi[3]? » Etiam illic ades, ut vindices. Quo ergo iturus sum, ut a facie tua fugiam, id est, iratum te non sentiam?

XII. Hoc consilium invenit : Sic fugiam, inquit, a facie tua, sic fugiam a Spiritu tuo; ab ultore Spiritu, a vindice facie, sic fugiam. Quomodo? « Si recipiam pennas » meas in directum, et habitabo in extrema maris[4]. » Sic

[1] Psal, CXXXVIII, 8.— [2] Prov. XVIII, 3. — [3] Psal. VI, 6.— [4] Id. CXXXVIII, 9.

possum fugere a facie tua. Si in extrema maris vult fugere a facie Dei, ibi non erit ille a quo fugit, de quo dixit: « Si descendero in infernum, ades? » Mirum si in extremis maris non est, qui nec apud inferos deest. Sed novi inquit, quomodo fugiam ab ira tua. Recipiendæ sunt pennæ meæ non in pravum, sed in directum, ut nec in superbam erigar præsumptionem, nec in perditam mergar desperationem. Quas pennas vult assumere, nisi duas alas, duo præcepta charitatis? In quibus duobus præceptis tota Lex pendet et Prophetæ[1]. Has, inquit, alas, has pennas si recipiam sic, et habitabo in extrema maris, possum fugere a facie tua ad faciem tuam, a facie irati ad faciem placati. Quid enim est extremum maris, nisi finis sæculi? Illuc jam volemus spe et desiderio, habentes alas geminæ charitatis: non sit nobis requies, nisi in extremo maris. Nam si alibi requiem voluerimus, in mare præcipitabimur. Volemus quousque finiatur mare, suspendamus nos pennis geminæ dilectionis: ad Deum interim spe volemus, et illum finem maris spe fideli præmeditemur.

XIII. Quis autem nos perducat, attendite: ille ipse, cujus faciem irati volumus fugere. Quid enim sequitur? « Si descendero in infernum, ades. Si recipiam pennas » meas in directum. Recipiam, » inquit: ergo amiserat. « Si recipiam pennas meas in directum, et habitabo in » novissima maris. Etenim illuc manus tua deducet me; » et adducet me dextera tua[2]. » Hoc meditemur, fratres charissimi, hæc sit spes nostra, hæc sit consolatio nostra. Recipiamus pennas per charitatem, quas amisimus per cupiditatem. Cupiditas enim viscum facta est pennarum nostrarum: elisit nos de libertate aëris nostri, id est, aurarum illarum liberarum Spiritus Dei. Inde elisi perdidi-

[1] Matth. xxii, 40. — [2] Psal. cxxxviii, 10.

mus pennas, et fuimus quodam modo captivati in aucupis potestate : inde nos sanguine suo redemit, quem fugimus ut caperemur. Nutrit nobis pennas de præceptis suis : erigimus eas jam sine visco. Non amemus mare, sed volemus in extrema maris. Nemo trepidet, sed nemo de pennis suis præsumat : quia et pennatos nisi ipse erigat, nisi ipse deducat, præcipitabimur in profunda maris, lassati et fatigati, quasi præsumentes de viribus nostris. Opus ergo est ut habeamus pennas, et opus est ut ipse deducat : adjutor enim noster est. Habemus liberum arbitrium : sed illo ipso libero arbitrio quantum possumus, nisi nos adjuvet ille qui jubet? « Etenim illuc manus tua » deducet me, et adducet me dextera tua. »

XIV. Et considerans longinquitatem viæ, quid sibi dixit? « Et dixi : Fortasse tenebræ conculcabunt me[1]. » Ecce enim jam credidi in Christum, jam erigor duabus alis geminæ charitatis, et abundat iniquitas hujus sæculi; et quoniam abundavit iniquitas, refrigescit charitas multorum. Sic dixit Dominus : « Quoniam abundabit iniqui» tas, refrigescet charitas multorum[2]. » In ista vita inter tanta scandala, inter tam multa peccata, inter tantas turbas quotidianarum tentationum, quotidianarum suggestionum malarum, quid facio, inquit? Quomodo perveniam ad extrema maris? Audio terribiliter a Domino : « Quoniam abundabit iniquitas, refrigescet charitas mul» torum. » Deinde subjecit, « Qui perseveraverit usque » in finem, hic salvus erit[3]. » Attendens longitudinem viæ, dixi mihi : « Fortasse tenebræ conculcabunt me. Et » nox illuminatio in deliciis meis. » Facta est mihi nox illuminatio : quia in nocte me desperaveram posse transire tantum mare, et tantam viam superare, et venire ad extremum perseverando usque in finem. Gratias illi qui

[1] Psal. CXXXVIII, 11. — [2] Matth. XXIV, 12. — [3] Ibid. 13.

me quæsivit fugitivum, qui terga mea flagelli plaga percussit, qui me vocando ab interitu revocavit, qui fecit mihi illuminatam noctem. Nox est enim quandiu ista vita agitur. Quomodo est nox illuminata? Quia Christus descendit in noctem. Accepit Christus carnem de isto sæculo, et illuminavit nobis noctem. Perdiderat enim drachmam mulier illa, accendit lucernam[1]. Sapientia Dei perdiderat drachmam. Quid est drachma? Nummus, in quo nummo imago erat ipsius Imperatoris nostri. Factus est enim homo ad imaginem Dei[2], et perierat. Et quid fecit mulier sapiens? Accendit lucernam. Lucerna de luto est, sed habet lucem, qua inveniatur drachma. Lucerna ergo sapientiæ, caro Christi, de luto facta est; sed Verbo suo lucet, invenit perditos. « Et nox illuminatio in deliciis » meis: » facta est mihi nox in deliciis. Deliciæ nostræ Christus. Videte quemadmodum de illo modo gaudeamus. Clamores isti vestri, gaudia ista vestra unde sunt, nisi de deliciis? Unde autem istæ deliciæ, nisi quia nox illuminata est, nisi quia nobis Christus Dominus prædicatur? Quia quæsivit vos antequam quæreretis eum, et invenit vos ut inveniretis eum. « Et nox illuminatio in deliciis » meis. »

XV. « Quoniam tenebræ non obtenebrabuntur a te[3]. » Tu ergo noli tenebrare tenebras tuas; et Deus illas non tenebrat, sed magis illuminat, quia illi dictum est in alio Psalmo, « Tu illuminabis lucernam meam, Domine, » Deus meus, illuminabis tenebras meas[4]. » Qui autem tenebrant tenebras suas, quas Deus non tenebrat? Homines mali, homines perversi: cum peccant, utique tenebræ sunt; dum non confitentur peccata quæ fecerunt, sed insuper defendunt, tenebrant tenebras suas. Ergo jam si peccasti, in tenebris es: sed confitendo tenebras tuas,

[1] Luc. xv, 8. — [2] Gen. i, 27. — [3] Psal. cxxxviii, 12. — [4] Id. xvii, 29.

mereberis illuminari tenebras tuas : defendendo autem tenebras tuas, tenebrabis tenebras tuas. Et quando evades a duplicibus tenebris, qui in simplicibus laborabas? Unde autem Dominus non tenebrat tenebras nostras? Quia non nos sinit impunita habere peccata : flagellat nos in istis laboribus, et erudit nos. Tota ista miseria generis humani, in qua gemit mundus, noveritis, fratres, quia dolor medicinalis est, non sententia pœnalis. Videtis quia dolor ubique, ubique metus, ubique necessitas, ubique labores. Crescit avaritia, sed in malis. Si ad hoc Deus hic talibus flagellis erudit nos, ut non tenebrentur tenebræ nostræ, agnoscamus nos sub pœna flagelli esse, et benedicamus Deum miscentem amaritudines dulcedini vitæ temporalis, ne temporalium deliciarum delectatione cæcati, non desideremus delicias æternas, nec velimus finiri mare et habitare in novissima maris. Sæviant ergo fluctus maris : quanto plus sæviunt fluctus maris, tanto se illa cum pennis columba suspendit. Non ergo tenebrat Deus tenebras nostras : quia miscet flagella peccatis nostris, et amaritudines pravis dulcedinibus nostris. Non nos tenebremus tenebras nostras defendendo peccata nostra : et nox illuminatio in deliciis nostris. « Quoniam tenebræ » non obtenebrabuntur a te. »

XVI. « Et nox tanquam dies illuminabitur. Nox tanquam dies : » dies nobis prosperitas sæculi, nox nobis adversitas sæculi : sed si cognoscamus merito peccatorum nostrorum nos adversitates pati, et dulcia nobis sint flagella Patris, ne sit amara sententia judicis ; sic habebimus tenebras noctis hujus, quomodo lumen noctis hujus. Si nox est, quomodo ibi lux est? Nox est, quia erratur hic a genere humano. Nox est, quia nondum venimus ad illum diem, quem non coarctat hesternus et crastinus ; sed est dies perpetuus, sine ortu, quia sine occasu. Nox est

ergo hic : sed quamdam lucem suam nox ista habet, et tenebras suas. Quare sit generaliter nos diximus : quæ est lux noctis hujus? Prosperitas et felicitas sæculi hujus, gaudium temporale, honor temporalis, quasi lux est noctis hujus. Adversitas autem et amaritudo tribulationum vel ignobilitas, tanquam tenebræ sunt noctis hujus. In hac nocte, in hac mortalitate vitæ humanæ habent homines lucem, habent homines tenebras; lucem prosperitatem, tenebras adversitatem. Sed ubi venerit Christus Dominus et habitaverit animam per fidem, et promiserit aliam lucem, et inspiraverit et donaverit patientiam, et monuerit hominem non delectari prosperis, ne frangatur adversis; incipit homo fidelis indifferenter uti mundo isto, nec extolli quando res prosperæ accidunt, nec frangi quando res adversæ sunt, sed ubique Dominum benedicere; non solum quando abundat, sed etiam quando amittit; non solum quando sanus est, sed etiam quando ægrotat; ut sit in illo vera illa cantatio, « Benedicam Dominum in omni » tempore, semper laus ejus in ore meo[1]. » Si ergo semper, et quando lucet nox ista, et quando obscura est nox ista; quando arridet prosperitas, quando tristis est adversitas, semper sit laus ejus in ore tuo : et fiet tibi quod modo dictum est : « Sicut tenebræ ejus, sic et lumen » ejus. » Non me conculcant tenebræ ejus, quia non me extollit lumen ejus.

XVII. Ecce habes lumen ipsius in Job : abundabat omnibus rebus. Lux noctis in illius divitiis prima describitur. Quantis rebus et quanta copia redundabat, lux erat noctis ejus. Putavit inimicus propterea illum talem virum colere Deum, quia illa omnia donaverat ei; et petivit ut auferrentur ab eo. Factæ sunt tenebræ noctis illius, quæ primo habebat lucem. Noverat tamen ille, sive lux ibi esset, sive

[1] Psal. XXXIII, 2.

tenebræ, illam noctem esse, in qua peregrinaretur a Deo suo ; et habebat interiorem lucem ipsum Deum suum, per quam lucem interiorem indifferenter haberet sive tenebras noctis illius, sive lucem. Propterea, quia in luce noctis illius, id est, in rerum abundantia colebat Deum, ablatis illi omnibus rebus, posteaquam factæ sunt tenebræ illius, quid dixit ille? « Dominus dedit, Dominus » abstulit; sicut Domino placuit, ita factum est : sit no- » men Domini benedictum [1]. » In nocte sum quadam vitæ hujus : Dominus meus, inquit, habitat cor meum, illuminavit mihi solatiis quibusdam noctem istam, quando dedit copias rerum temporalium : subtraxit ipsam lucem temporalem, et quasi tenebrata est nox. Sed quia, « Sicut » tenebræ ejus, sic et lumen ejus : Dominus dedit, Do- » minus abstulit; sicut Domino placuit, ita factum est; » sit nomen Domini benedictum. » Non sum tristis in nocte hac : quia, « Sicut tenebræ ejus, sic et lumen ejus. » Utrumque transit, ut qui gaudent tanquam non gaudentes sint, et qui flent tanquam non flentes sint [2] : quia, « Sicut tenebræ ejus, sic et lumen ejus. »

XVIII. « Quoniam tu possedisti renes meos, Domine [3]. » Non sine causa « Sicut tenebræ ejus, sic et lumen ejus. » Intus est possessor, non solum cor tenet, sed etiam renes; non solum cogitationes, sed etiam delectationes. Ipse ergo possidet unde me delectaret aliquid lucis in nocte, ipse tenet renes meos : non novi delectari nisi de luce interiore sapientiæ ipsius. Quid ergo? non delectaris de prosperitate rerum, de felicitate temporum, de honoribus, de divitiis, de familia? Non delector, inquit. Quare? Quia, « Sicut tenebræ ejus, sic et lumen ejus. » Unde tibi ista indifferentia, ut sicut tenebræ ejus, sic sit tibi et lumen ejus; unde? « Quoniam tu possedisti renes meos, Do-

[1] Job. I, 21. — [2] I Cor. VII, 30. — [3] Psal. CXXXVIII, 13.

» mine : suscepisti me ex utero matris meæ. » Dum essem in utero matris meæ, non indifferenter habebam tenebras illius noctis et lucem illius noctis. Etenim uterus matris meæ, consuetudo civitatis meæ fuit. Quæ est illa civitas? Quæ nos primo genuit in captivitate. Novimus Babyloniam illam, de qua hesterno die locuti sumus, unde proficiscuntur omnes, qui credunt et suspirant illi luci Jerusalem cœlesti. Ego ergo dixi : Ex utero matris meæ susceptus sum a Domino : inde mihi tenebræ noctis hujus et lux hujus noctis indifferentes factæ sunt. Qui autem est in utero matris illius Babyloniæ, gaudet prosperis sæculi, frangitur adversitatibus sæculi, non novit gaudere nisi aliquid prosperum eveniat secundum tempus, nec novitcontristari nisi aliquid adversum eveniat secundum tempus. Jam exi de utero Babyloniæ, incipe cantare hymnum Domino : egredere, et nascere; suscipiet te Deus ex utero matris tuæ. Quis Deus? Deus ille apostoli Pauli, qui dixit : « Cum autem placuit Deo, qui me segregavit » de utero matris meæ, revelare Filium suum in me[1]. » Quæ enim erat mater ejus? Synagoga. Et ibi quid didicerat, nisi quod habebant et didicerant ipsi Judæi et ipse populus? Nomen in illis remanserat laudis Dei, facta autem in eis non inveniebantur : erant in eis verba Dei, quasi folia in arbore, et fructus nusquam. Talem arborem fici, sicut nostis, cum Dominus invenisset, maledicto arefecit[2]. Invenit enim in ea folia, et fructum non invenit : quamdam nobis arborem figurabat. Nam fructuum illorum tempus nondum erat[3] : quod omnes homines noverant, artifex cœli et terræ non noverat? Ergo ille qui Paulum segregavit ab utero matris suæ, ipse et nos segregavit ab utero matris nostræ. Cujus matris nostræ? Illius Babyloniæ. Suscepti ergo ex utero illo, jam incipia-

[1] Gal. I, 15. — [2] Matth. XXI, 19. — [3] Marc. XI, 13.

mus habere aliam spem. Promisit, fratres, quare gaudeatis, fructus facite positi in alia spe. Jam non novimus malum nisi offendere Deum, et non perduci ad illa quæ promisit; nec novimus bonum nisi promereri Deum, et perduci ad illa quæ promittit. Quid illa bona mundi hujus, et mala mundi hujus? Indifferenter habeamus: quia jam suscepti ab utero illius matris nostræ indifferenter ea habentes, dicimus: « Sicut tenebræ ejus, » sic et lumen ejus. » Nec felicitas sæculi nos facit beatos, nec adversitas miseros. Opus est justitiam tenere, fidem diligere, sperare in Deum, diligere Deum, diligere et proximum. Post istos labores habebimus indefessam lucem, habebimus diem sine occasu: transit quidquid est in ista nocte lucidum et tenebrosum. « Quoniam tu possedisti renes meos, Domine: suscepisti me ex utero » matris meæ. »

XIX. « Confitebor tibi, Domine, quoniam terribiliter » mirificatus es [1]. Terribiliter mirificatus es: » eo ipso quod te miramur, tu terribilis es, cum tremore gaudemus. Timemus enim ne de donis tuis nos extollentes per superbiam, mereamur amittere quod humilitate percepimus. « Confitebor tibi, Domine, quoniam terribiliter » mirificatus es: mirabilia opera tua, et anima mea cog» noscit valde. » Jam cognoscit anima mea valde; quoniam suscepisti me ex utero matris meæ: antea vero mirificata est scientia tua ex me, invaluerat, nec poteram ad illam. Ergo ex me invaluerat, nec poteram ad illam. Unde modo anima mea cognoscit valde, nisi quia nox illuminatio in deliciis meis est? nisi quia venit mihi gratia tua, et illuminavit tenebras meas? nisi quia tu possedisti renes meos? nisi quia tu suscepisti me ex utero matris meæ?

[1] Psal CXXXVIII, 14.

XX. « Non est absconditum os meum a te, quod fecisti » in abscondito [1]. » Os suum dicit : quod vulgo dicitur ossum, latine os dicitur. Hoc in græco invenitur [2]. Nam possemus hic putare os esse, ab eo quod sunt ora ; non os correpte, ab eo quod sunt ossa. « Non est ergo abs» conditum, inquit, os meum a te, quod fecisti in abs» condito. » Habeo in abscondito quoddam ossum. Sic enim potius loquamur : melius est reprehendant nos grammatici, quam non intelligant populi. Ergo est, inquit, quoddam ossum meum intus in abscondito : tu fecisti intus ossum mihi in abscondito, et non est absconditum a te. In abscondito enim fecisti, sed numquid et tibi hoc abscondisti? Hoc ossum meum factum a te in abscondito homines non vident, homines non noverunt : tu autem nosti, qui fecisti. Quod ergo os dicit, fratres? Quæramus illud, in abscondito est. Sed quia Christiani in nomine Domini Christianis loquimur, modo invenimus quod sit ossum hujusmodi. Firmitas quædam est interior : quia in ossibus firmitas et fortitudo intelligitur. Est ergo quædam animæ interior firmitas, ubi non frangitur. Quælibet tormenta, quælibet tribulationes, quælibet hujus sæculi adversitates undique sæviant, illud quod Deus in abscondito fecit firmum, in nobis frangi non potest, non cedit. A Domino enim facta est quædam firmitas patientiæ nostræ, de qua dicitur in alio Psalmo : « Verumtamen » Deo subjicietur anima mea, quoniam ab ipso patientia » mea [3]. » Et attende apostolum Paulum, habentem intus hoc genus firmitatis. « Quasi tristes, inquit, semper » autem gaudentes [4]. » Unde quasi tristes? Contumeliis, opprobriis, persecutionibus, flagellis, plagis, lapidationibus, carceribus, catenis. Quis non eos miseros tunc existimaret? Nec illi ipsi persecutores sævirent in eos, nisi

[1] Psal. CXXXVIII, 15. — [2] ὀστοῦν. — [3] Psal. LXI, 6. — [4] 2 Cor. VI, 10.

putarent eos miseros fieri persecutionibus suis. Illi enim eos ex sua infirmitate conjiciebant, qui non habebant ossum absconditum interius : illi vero, qui habebant, hominibus foris tristes videbantur, intus autem gaudebant Deo; cui non erat absconditum ossum ipsorum, quod fecerat in abscondito. Aperit autem hoc ossum in abscondito factum a Deo idem apostolus Paulus, his verbis : « Non so» lum autem, inquit, sed etiam gloriamur in tribulatio» nibus. » Parum est quia non es tristis, sed et gloriaris? Sufficiat tibi tristem non esse. Parum est, inquit, Christianis : tale ossum mihi fecit in abscondito, ut parum sit non frangi, nisi etiam glorier. Unde gloriaris? In tribulationibus, scientes quia tribulatio patientiam operatur. Vide quomodo formata sit illa firmitas intus in corde : « Scientes quoniam tribulatio patientiam operatur, pa» tientia probationem, probatio spem, spes autem non » confundit : quoniam charitas Dei diffusa est in cordi» bus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est no» bis[1]. » Sic formatum atque firmatum est ossum illud absconditum, ut faciat nos etiam gloriari in tribulationibus. Sed videmur hominibus miseri, quia absconditum est eis quod habemus intrinsecus. « Non est absconditum » os meum a te, quod fecisti in abscondito : et substan» tia mea, in inferioribus terræ. » Ecce in carne est substantia mea, in inferioribus terræ est substantia mea : et habeo tamen ossum intrinsecus, quod formasti, quod faciat me non cedere omnibus persecutionibus inferioris hujus regionis, ubi est adhuc substantia mea. Quid enim magnum est, si fortis est Angelus? Magnum est, si fortis est caro. Et unde fortis caro, unde forte vas fictile, nisi quia factum est ibi ossum in abscondito? « Et substantia » mea in inferioribus terræ. »

[1] Rom v, 3-5.

XXI. Quid de illis qui minus firmi sunt? Loquitur enim, ut jam commendavi, Christus. Sed multa dicta sunt ex persona corporis; audi et ex persona capitis: et non quasi distinguit, ut inducat ipsas personas, modo caput, modo corpus. Si enim distinguit, quasi dividit, non erunt duo in carne una [1]. Si autem duo sunt in carne una; noli mirari si duo sunt in voce una. Quando Dominus noster Jesus Christus passus est, Discipuli nondum habebant illud ossum interius, nondum illis erat firmatum robur patientiæ: et latebant se, nesciebant vires suas; et ausus est Petrus promittere societatem mortis cum Domini passione, et non se noverat ægrotus, medicus autem noverat ægrotum. Quid autem factum est? Tecum, inquit, usque ad mortem. « Amen dico tibi, prius quam gallus cantet, ter » me negabis [2]. » Responsio medici verior inventa est, quam ægroti præsumptio: De his ergo dicit: « Non est » absconditum os meum a te, quod fecisti in abscondi- » to: » in quibus est ipsum os firmatum intrinsecus, et maxime robur passionis in ipso Domino nostro et Salvatore Jesu Christo, qui cum voluit sedit, cum voluit surrexit, cum voluit dormivit, cum voluit evigilavit: quia, « Potestatem, inquit, habeo ponendi animam meam, et » potestatem habeo iterum sumendi eam [3]. » Quid de illis, in quibus non erat fortitudo illa formata atque firmata? quid de illis dicit? Vide quid dicat Patri Deo. « Imperfec- » tum meum viderunt oculi tui [4]. Imperfectum meum, » Petrum meum pollicentem et negantem, præsumentem et deficientem: viderunt tamen eum oculi tui. Nam quod eum et ipse Dominus respexit, sicut scriptum est in Evangelio, jam post tertiam negationem commonitus quid ei prædixerit Dominus: « Exiit foras, et flevit amare [5]: »

[1] I Cor. VI, 16. — [2] Matth. XXVI, 25. — [3] Joan. X, 18. — [4] Psal. CXXXVIII, 16. — [5] Luc XXII, 61, 62.

fletus ille de respectione Dei fuit ; quia, « Imperfectum » meum, inquit, viderunt oculi tui. » Nam ille imperfectus titubans in Domini passione, procul dubio periret : sed viderunt eum oculi tui : non solum ipsum, sed et omnes qui imperfecti fuerunt, donec Christi resurrectione firmarentur. Apparuit enim oculis eorum non perisse in Domino quod mortuum erat : et factum est os illud in abscondito eorum, ut nec ipsi jam timerent mori. « Im» perfectum meum viderunt oculi tui ; et in libro tuo » omnes scribentur : » non solum perfecti, sed etiam imperfecti. Non timeant imperfecti, tantum proficiant. Nec quia dixi : Non timeant, ament imperfectionem, et ibi remaneant ubi inventi sunt. Tantum proficiant, quantum in ipsis est. Quotidie addant, quotidie accedant : tamen a corpore Domini non recedant ; ut in uno corpore, et in his membris compaginati possint mereri de se dictam esse vocem istam : « Imperfectum meum viderunt oculi tui ; » et in libro tuo omnes scribentur. »

XXII. « Per diem errabunt, et nemo in eis. » Dies hic adhuc erat Dominus noster Jesus Christus. Unde dicebat, « Ambulate dum diem habetis [1]. » Sed « Per diem erra» bunt » imperfecti ipsius. Putaverunt et ipsi Dominum nostrum Jesum Christum tantummodo hominem esse, non habere in se occultam divinitatem, non esse occulte Deum, sed hoc solum esse quod videbatur : hoc et ipsi putaverunt. Nam et ipse Petrus : (De illo enim potissimum loquimur, in quo nobis etiam non desperatæ infirmitatis exemplum propositum est :) dixerat Domino idem Petrus, cum interrogasset quid illum dicerent homines, « Tu es Christus Filius Dei vivi. » Et dixerat ei Dominus, « Beatus es Simon Barjona, quia non tibi revelavit caro » et sanguis, sed Pater meus qui in cœlis est. » Quare?

[1] Joan. XII, 35.

Quia dixerat eum Filium Dei. Ibi paulo post eodem loco, in ipsa contextione verborum, cœpit Dominus de passione sua futura dicere. Ille autem Petrus, qui jam illum confessus fuerat Filium Dei, timuit ne sicut filius hominis moreretur. Erat Filius Dei, erat et filius hominis : Filius Dei, in forma Dei, æqualis Patri ; filius hominis in forma servi[1], qua minor sit Patre[2]. » Venturus erat ad passionem utique ex forma servi : quid timuit Petrus, ne in forma servi periret forma Dei, et non potius præsumpsit, quia ex forma Dei revivisceret forma servi? Ait illi, « Absit » a te, Domine, propitius tibi esto. » Et Dominus, qui illum beatum dixerat in illa voce : « Vade post me Satanas, inquit; neque enim sapis quæ Dei sunt, sed quæ » sunt hominum[3]. » Jamdudum quia dixerat, « Tu es » Christus Filius Dei vivi; » audivit, « Non tibi revelavit » caro et sanguis, sed Pater meus qui in cœlis est : » ideo petra, ideo beatus. Modo autem quia non ex Patris revelatione, sed ex carnis infirmitate responderat; Satanas appellatus est. « Non sapis, inquit, quæ Dei sunt, sed » quæ sunt hominum. Et hic erat Christus, fratres : inter illos ambulaverat, ventis imperaverat[4], ante oculos ipsorum fluctus calcaverat[5], ante oculos ipsorum quatriduanum mortuum suscitaverat[6], ante oculos ipsorum tanta miracula fecerat; et tamen trepidaverunt in passione ejus quasi amisissent eum, de quo frustra præsumpserant. Sed « Per diem errabunt, et nemo in eis, » Nemo prorsus, nec ipse qui dixerat, « Tecum usque ad mortem. » Dixerat enim illis, « Veniet hora, ut me relinquatis solum, » et eat unusquisque in viam suam. Sed non sum solus, » quia mecum est Pater[7]. » Cum illo erat Pater, et ipse cum Patre; et in illo Pater, et ipse in Patre; et ipse et Pater

[1] Philip. II, 6, 7. — [2] Joan. XIV, 28. — [3] Matth. XVI, 13-23. — [4] Id. VIII, 26. — [5] Id. XIV, 25. — [6] Joan. XI, 39-44. — [7] Id. XVI, 32.

unum[1], et illi timuerunt cum moreretur. Quare, nisi quia per diem erraverunt, et nemo fuit in eis? « Per diem er- » rabunt, et nemo in eis. »

XXIII. Sed quid est, « Errabunt per diem? » Numquid peribunt? Et ubi est, « Imperfectum meum viderunt » oculi tui, et in libro tuo omnes scribentur? » Ergo quando per diem erraverunt? Cum hic positum Dominum non intellexerunt. Et quid sequitur? « Mihi autem valde » honorificati sunt amici tui, Deus[2]. » Idem ipsi qui per diem erraverunt et nemo fuit in eis, amici tui facti sunt, et valde mihi honorificati sunt. Factum est in eis os illud post resurrectionem Domini in abscondito, et pro ejus nomine passi sunt, in cujus passione trepidaverunt. « Mihi » autem valde honorificati sunt amici tui Deus : valde » confortati sunt principatus eorum. » Facti Apostoli, facti duces Ecclesiæ, facti arietes ducentes greges : « Valde » confortati sunt principatus eorum. »

XXIV. « Dinumerabo eos, et super arenam multipli- » cabuntur[3] : » Per illos qui per diem erraverunt, et nemo erat in eis, ecce nata est tanta ista multitudo, quæ jam sicut arena numerari non potest, nisi Deo. Dixit enim « Su- » per arenam multiplicabuntur : et tamen dixerat, « Di- » numerabo eos. » Illi ipsi numerati, « Super arenam » multiplicabuntur. » Ei quippe arena numerata est, cui numerati sunt capilli capitis nostri[4]. « Dinumerabo eos, » et super arenam multiplicabuntur. »

XXV. Exurrexi, et adhuc sum tecum. Exurrexi, et ad- » huc sum tecum, » quid est? Jam passus sum, inquit, sepultus sum; ecce surrexi, et adhuc me non intelligunt secum. « Adhuc tecum sum, » id est, nondum cum ipsis : quia nondum agnoscunt. Sic enim legitur in Evangelio : quia post resurrectionem Domini nostri Jesu Christi, sibi

[1] Joan. x, 30 et 38. — [2] Psal. cxxxviii, 17. — [3] Ibid. 18. — [4] Matth. x, 30.

apparentem non continuo cognoverunt. Est et alius sensus : « Exurrexi, et adhuc sum tecum, » ut hoc tempus significare voluerit, quo adhuc in occulto est ad dexteram Patris, antequam reveletur in claritate, qua venturus est ad judicandum de vivis et mortuis.

XXVI. Et deinde dicit, quid interea per totum hoc tempus, dum jam resurrexit et adhuc cum Patre est, patiatur hic per commixtionem peccatorum in corpore suo, quod est Ecclesia, et per separationem hæreticorum. Sequitur enim, et dicit, « Si occideris, Deus, peccatores, viri » sanguinum, declinate a me, quoniam dices in cogitatione, » accipient in vanitate civitates suas[1]. » Videtur sic connecti ordo verborum : « Si occideris, Deus, peccatores, ac» cipient in vanitate civitates suas. » Sic enim occisos vult intelligi, cum per superbiam, qua intumescunt, amittunt gratiam, qua vivunt. « Spiritus enim sanctus disciplinæ effugiet fictum, et auferet se a cogitationibus quæ sunt » sine intellectu[2]. » Sic occiduntur peccatores, quia obscurari intelligentia alienantur a vita Dei[3]. Amittunt enim confessionem propter elationem : atque ita in eis occisis fit quod scriptum est, « A mortuo, tanquam qui non sit, » perit confessio[4]. » Et sic « Accipiunt in vanitate civitates » suas, » id est, populos suos vanos, eorum vanitatem sectantes : cum inflati justitiæ nomine persuadent, ut disrupto unitatis vinculo, eos tanquam justiores cæci et imperiti sequantur. Et quia plerumque hinc inveniunt occasionem separandi se ab unitate Christi, dum malos accusant, cum quibus se communionem nolle habere confingunt : et quia fieri potest, ut non tantum infament innocentes, quos tanquam malos se fugere simulant, sed etiam vera de quibusdam malis sui similibus dicant, inter

[1] Psal. CXXXVIII, 19, 20. — [2] Sap. I, 5. — [3] Ephes. IV, 18. — [4] Eccli. XVII, 26.

quos triticum Christi servato unitatis vinculo gemit[1] : propterea interposuit, « Viri sanguinum, declinate a me, » quoniam dices in cogitatione, accipient in vanitate ci- » vitates suas : » id est, ideo seducent in separationem propriam populos suos, vanitate propria corrumpendos, « Quia tu in cogitatione dices, Viri sanguinum, declinate » a me : » ut scilicet merito superbiæ peccatores in spiritu occisi, propterea civitates suas, hoc est, populos suos in vanum accipiant, hoc est, in erroris vanitatem separando traducant, et quasi offensi commixtione palearum, disrupta unitate triticum deserant : quia ipsum triticum, id est, bonos fideles monet, ut ante ventilationem, quæ novissima futura est, non aperte se a malis segreget, ne adhuc eis commixtos deserat bonos ; sed per bonam conversationem et dissimilitudinem vitæ quodam modo tacite illis dicat, « Viri sanguinum, declinate a me. » Hoc enim eis voce Dei dicit, quæ vox in cogitatione est, sicut eam Deus dicit in cogitatione sancti populi sui. Viri autem sanguinum qui sunt, nisi qui oderunt fratres? Sicut Joannes dicit, « Qui odit » fratrem suum, homicida est[2]. » Hoc ergo non intelligentes occisi peccatores, quomodo dicat Deus malis in cogitatione bonorum, « Viri sanguinum, declinate a me, » accusant in eis communionem malorum ; et se per has calumnias separando, « Accipiunt in vanitate civitates » suas. » Hæc vox quæ modo in cogitatione bonorum dicitur malis, aperta erit in illa die, quando eis dicetur a capite ipso nostro : « Nunquam novi vos, discedite a me » omnes qui operamini iniquitatem[3]. »

XXVII. Nunc autem dicit corpus Christi, quod est Ecclesia, Quid est quod mihi calumniantur superbi, quasi me maculent aliena peccata, et propterea separando se, Accipiunt « In vanitate civitates suas? Nonne eos qui ode-

[1] Matth. III, 22. — [2] I Joan. III, 15. — [3] Matth. VII, 23.

» rant te, Domine, odio habui[1]? » Utquid a me pejores exigunt etiam corporalem a malis separationem, ut ante tempus messis simul cum zizaniis eradicetur et triticum[2]; ut ante tempus ventilationis perdam sustinentiam tolerandi paleam[3]; ut antequam omnia genera piscium ad finem sæculi tanquam ad littus separanda perveniant, retia pacis unitatisque disrumpam[4]? Numquid malorum sunt sacramenta quæ accipio? Numquid eorum vitæ factisque consentiendo communico? « Nonne eos qui oderant te, Domine, odio habui? Et super inimicis tuis tabescebam? » Nonne cum zelus domus tuæ comederet me[5], videbam insensatos, et tabescebam? Nonne et tædium detinebat me a peccatoribus derelinquentibus legem tuam[6]? Qui enim sunt inimici tui, nisi qui vita sua indicant quam oderint legem tuam? Hos ergo cum odissem, cur mihi calumniantur qui « Accipiunt in vanitate civitates suas, » quod mihi imputari possint eorum peccata, quos oderam, et super quibus zelo domus Dei tabescebam? Sed ubi est, Diligite inimicos vestros? An quia vestros dixit, non Dei? « Benefacite, inquit, eis qui oderunt vos[7]. » Non ait, qui oderunt Deum. Ideo iste secutus dixit, « Nonne eos qui » oderunt te, Domine, odio habui? » Non dixit, qui oderunt me. « Et super inimicis tuis tabescebam : tuis » dixit; non meis. Sed qui nos propterea oderunt, et propterea inimici nobis sunt, quia Deo servimus, quid aliud quam eum oderunt, et ejus inimici sunt? Numquid ergo tales inimicos nostros diligere non debemus? Aut non propter Deum persecutionem patiuntur, quibus dicitur, Orate pro persequentibus vos? Ergo attende quod sequitur.

XXVIII. « Perfecto odio oderam illos[8]. » Quid est,

[1] Psal. CXXXVIII, 21.— [2] Matth. XIII, 30.— [3] Id. III, 12.— [4] Ibid. 47.— [5] Psal. LXVIII, 10. — [6] Id. CXVIII, 53. — [7] Matth. V, 44. — [8] Psal. CXXXVIII, 22.

« Perfecto odio? » Oderam in eis iniquitates eorum, diligebam conditionem tuam. Hoc est perfecto odio odisse, ut nec propter vitia homines oderis, nec vitia propter homines diligas. Nam ecce vide quid adjungat, « Inimici » facti sunt mihi. » Non jam tantum Dei, sed suos inimicos ostendit. Quomodo ergo in eis implebit, et quod ipse dixit, « Nonne eos qui oderant te, odio habui; » et quod Dominus præcepit, Diligite inimicos vestros? Quomodo implebit hoc, nisi illo perfecto odio; ut hoc in eis oderit quod iniqui sunt, hoc diligat quod homines sunt? Nam et tempore Veteris Testamenti, quo visibilibus suppliciis carnalis populus coërcebatur, homo ad Novum Testamentum per intelligentiam pertinens famulus Dei Moyses, quomodo oderat peccantes, cum pro eis orabat, et quomodo non oderat, cum eos occidebat, nisi quia perfecto odio oderat eos? Ea namque perfectione sic oderat iniquitatem, quam puniebat, ut diligeret humanitatem, pro qua orabat.

XXIX. Cum ergo corpus Christi ab impiis et iniquis etiam corporaliter in fine separandum, nunc inter eos interim gemat: et cum illi occisi peccatores tanquam de malorum communione bonis calumniando, et se quasi per occasionem malorum magis a bonis et innocentibus separando, sic accipiant in vanitates civitates suas, ut multi mali adhuc restent, qui eorum separationem non sequantur, sed a bonis usque in finem tolerandi, in eadem permixtione remaneant: quid inter hæc agit corpus Christi, sive centenum, sive sexagenum, sive tricenum fructum afferens cum tolerantia[1]? Quid agit proxima Christi in medio filiarum, sicut lilium in medio spinarum[2]? Quæ sunt voces ejus? quæ conscientia? quæ species filiæ regis intrinsecus[3]? Ecce audi quid dicat: « Proba me

[1] Matth. XIII, 23, et Luc. VIII, 15. — [2] Cant. II, 2. — [3] Psal. XLIV, 14.

» Deus, et scito cor meum [1]. » Tu Deus, tu proba, tu scito : non homo, non hæreticus, qui nec probare novit, nec scire potest cor meum, ubi tu probas et scis quia non consentiam factis malorum, et illi me putant contaminari posse peccatis aliorum : ut dum ego in longinqua peregrinatione mea facio, quod in alio Psalmo gemo, id est, Cum iis qui oderant pacem sum pacificus [2], donec perveniam ad illam visionem pacis, quod interpretatur Jerusalem, quæ est mater omnium nostrum, civitas æterna in cœlis; ipsi litigando et calumniando seque separando, « Accipiant, » non plane in æternitate, sed « In vanitate » civitates suas. Proba ergo me, Deus, et scito cor meum : » scrutare me, et cognosce semitas meas. » Utquid hoc? Attende quid sequitur.

XXX. « Et vide, inquit, si via iniquitatis sit in me, » et deduc me in via æterna [3]. Scrutare, inquit, semitas » meas, » id est, consilia et cogitationes meas : « Et vide » si via iniquitatis sit in me, » sive faciendo, sive consentiendo : « Et deduc me in via æterna. » Quid aliud dicit, quam, deduc me in Christo? Quis est enim via æterna, nisi qui est vita æterna? Æternus enim est qui dixit, « Ego sum via, veritas et vita [4]. » Si ergo aliquid inveneris in via mea, quod displiceat oculis tuis, quoniam via mea mortalis est; tu « Deduc me in via æterna, » ubi nulla est iniquitas : « Quia etsi quis peccaverit, advocatum » habemus apud Patrem Jesum Christum justum. Ipse est » exoratio pro peccatis nostris [5] : » ipse est via æterna sine peccato : ipse est vita æterna sine supplicio.

XXXI. Magna sacramenta, fratres. Quomodo nobiscum loquitur Spiritus Dei? quomodo nobis facit in hac nocte delicias? Quid est hoc, rogamus vos, fratres, unde dul-

[1] Psal. cxxxviii, 23. — [2] Id. cxix, 7. — [3] Id. cxxxviii, 24. — [4] Joan. xiv, 6. — [5] I Joan. ii, 1.

ciora, quo obscuriora? Conficit nobis potionem ad amorem suum, quibusdam modis miris. Mirificat ipsa dicta sua, ut cum ea diceremus quæ jam noveratis, tamen quia ex illis locis eruebantur quæ obscura videbantur, tanquam nova fieret ipsa cognitio. Numquid non noveratis, fratres, quia in Ecclesia Dei tolerandi sunt mali, et schismata non sunt facienda? Numquid non jam sciebatis, quia intra illa retia quæ capiunt bonos et malospi s ces[1], perdurandum est usque ad littus, nec retia rumpenda sunt; quia in littore separabuntur boni ad vasa, et mali projicientur? Jam ista noveratis, versus autem istos Psalmi hujus non intelligebatis : expositum est quod non intelligebatis, et innovatum est quod noveratis.

ENARRATIO

IN PSALMUM CXXXIX.

Sermo ad plebem.

I. Jusserunt domini fratres (11), et in ipsis Dominus omnium, ut istum Psalmum afferam ad vos intelligendum, quantum Dominus donat. Adjuvet orationibus vestris, ut ea dicam quæ oportet me dicere, et vos audire : uti omnibus nobis utilis sit sermo divinus. Non enim omnibus utilis est; quia non est omnium fides[2]. Fides autem sic est in anima, ut radix bona, quæ pluviam in fructum ducit : perfidia vero et error diabolicus et cupiditas mala

[1] Matth. XIII, 14. — [2] 2 Thess. III, 2.

radix omnium malorum [1], sicut radix spinarum, etiam dulcem pluviam ad punctiones convertit.

II. Quid habet Psalmus iste, credo, cum cantaretur, advertisse vos; quoniam conqueritur et gemit, et precem Deo fundit inter malos constitutum corpus Christi. Ejus enim vox est in omni tali prophetia, tanquam illius inopis, id est egentis, nondum satiati, esurientis et sitientis justitiam [2], cui quædam saturitas promissa in fine servatur. Interim hic nunc sitiat et esuriat, gemat et pulset et quærat. Peregrinationis illecebris non delectetur, non putet patriam sæculum, unde ut liberetur Christus advenit : quia Christus caput nostrum esse voluit, caput scilicet cujusdam corporis. Non enim potest dici caput, ubi corpus nullum est cui sit caput. Proinde si caput Christus, et alicujus corporis caput est Christus. Corpus illius capitis sancta Ecclesia est, in cujus nos membris sumus, si caput nostrum diligimus. Audiamus ergo voces corporis Christi, hoc est, voces nostras, si sumus in Christi corpore : quia quisquis ibi non fuerit, in eis erit inter quos illud corpus gemit. Proinde aut in illo corpore eris, ut gemas inter malos, aut non eris in illo corpore, et in eis eris inter quos malos gemit corpus, quod gemit inter malos : aut membrum Christi, aut hostis corporis Christi. Nec isti inimici et adversarii corporis Christi uno modo intelliguntur, aut uno modo agunt. Versipellis est enim qui in eis regnat, et qui eis utitur tanquam vasis suis. Cæterum multi ab illo liberantur, et in corpus Christi transeunt, et qui sint, et quot futuri sint novit ille qui illos redemit sanguine suo nescientes. Sunt autem quidam perseveraturi in malitia sua, ad Christi corpus non pertinentes, et ipsi noti ei utique, cui nihil ignotum est. Interim illi qui jam compaginati sunt cum membris ejus, nondum habentes re-

[1] I Tim. VI, 10. — [2] Matth. V, 6.

surrectionem futuram, in qua perit omnis gemitus, et laus succedit, in qua omnis tribulatio morietur, et erit sine fine exultatio : nondum ergo habentes hoc in re, sed tamen tenentes in spe, gemunt ex desiderio quodam, et orant se liberari ab hominibus malis, inter quos necesse est vivere et bonis. Non enim separatio jam cuique tuta est. Illius enim erit separatio, qui non novit errare. Quid est, qui non novit errare? Ut nec malum trajiciat ad dexteram, nec bonum ad sinistram. Nos autem in hac vita difficile est ut nos ipsos noverimus, quanto minus debemus de quoquam præproperam ferre sententiam? Quia si hodie malum novimus, cras qualis futurus sit ignoramus : et forte quem vehementer odimus, frater noster est, et nescimus. Securi ergo odimus in malis malitiam, et diligimus creaturam : ut quod ibi fecit Deus amemus, quod ibi fecit ipse homo, oderimus. Fecit enim Deus ipsum hominem, fecit autem homo peccatum. Dilige quod fecit Deus, oderis quod fecit homo. Sic enim persequeris quod fecit homo, ut liberetur quod fecit Deus.

III. « In finem Psalmus ipsi David[1]. » Finem non intendas aliud, quam tibi ab Apostolo præstitutum est. « Finis enim Legis Christus, ad justitiam omni credenti[2]. » Ergo cum audis Psalmum dicere, « In finem, » corda convertantur ad Christum. Tanquam enim præco Psalmi est, titulus Psalmi, veluti dicens, Ecce veniet, inde dicturus sum, de Christo cantaturus. Nam et, « Ipsi David, » non intelligo nisi ipsum qui factus est ex semine David secundum carnem[3]. Interim propter genus congruit nomen. Genus carnale a David, genus spiritale supra David. Et non solum ante David, sed ante Abraham[4]; nec ante Abraham tantum, sed ante Adam; nec ante Adam tantum, sed ante cœlum et terram, ante omnes Angelos, ante

[1] Psal. CXXXIX, 1. — [2] Rom. X, 4. — [3] Id. I, 3. — [4] Joan. VIII, 58.

omnes Potestates et Virtutes, ante omnia visibilia, et invisibilia. Quare? Quia ut hæc essent, « Omnia per ipsum » facta sunt, et sine ipso factum est nihil[1]. » Ergo quia ex semine David, non secundum divinitatem, qua Creator est ipsius David, sed secundum carnem; David dignatus est vocari in prophetia : in ipsum finem intende, quia « Ipsi David » Psalmus canitur : et corporis ejus vocem audi, et esto in corpore ejus. Vox quam audisti tua fiat, et ora, et dic quod sequitur.

IV. « Exime me, Domine, ab homine maligno[2]. » Non ab uno, sed ab ipso genere : nec a vasis tantum, sed ab ipso principe, id est, ab ipso diabolo. Quare enim ab homine, si a diabolo? Quia et ipse in figura homo dictus est : « Venit inimicus homo, et superseminavit zizania; » et cum dixissent servi ad patremfamilias, « Nonne bonum » semen seminasti, unde apparuerunt zizania? ». Responsum est, « Inimicus homo hoc fecit[3]. » Ab isto ergo homine maligno ora, quantum potes, ut libereris. « Quia » non est tibi colluctatio adversus carnem et sanguinem, » sed adversus principes et potestates, et rectores mundi » tenebrarum harum, id est, rectores peccatorum[4]. » Quod quidem et nos fuimus; nam audivimus modo vocem Apostoli, « Fuistis aliquando tenebræ, nunc autem lux in » Domino[5]. » Jam ergo lux facti, non in nobis, sed in Domino, oremus non tantum contra tenebras, id est, contra peccatores, quos adhuc diabolus possidet; sed etiam contra ipsum principem eorum diabolum, qui operatur in filiis diffidentiæ[6]. « A viro injusto erue me. » Hoc est, « Ab homine maligno; » quod est, « A viro » injusto. » Malignum enim ideo dixit, quia injustum : ne forte aliquem injustum bonum esse putes. Sunt enim

[1] Joan. I, 3.— [2] Psal. CXXXIX, 2.— [3] Matth. XIII, 25 et 27, 28.— [4] Ephes. VI, 12. — [5] Id. V, 8. — [6] Id. II, 2.

multi injusti quasi non nocentes, non sunt sævi, non sunt asperi, non sunt persequentes et pressuras hominibus facientes : sed tamen inde injusti, quia alio quodam modo luxuriosi, ebriosi, voluptatibus dediti. Quomodo nulli nocet, qui sibi non parcit? Innocens enim ille est, qui non nocet; non autem qui sibi nocet. Tibi autem quomodo potest non nocere, qui sibi nocet? Sed respondes, In quo mihi nocet? Non enim invasit rem meam, aut appetivit salutem meam : luxuria sua pascitur, suis voluptatibus delectatur : sed si inquinatas habet voluptates, ipse inquinatur : mihi quid pertinet, cui molestus non est? Nocet tibi saltem vel exemplo, quia vivit tecum, et ad quod agit invitat. Nonne cum eum vides forte in illis sordibus prosperari, duceris talium delectatione factorum? Etsi non consentis, saltem invenisti quod expugnes. Quomodo ergo tibi non nocebat, qui laboras vincere quod fecit in corde tuo? Malignus est ergo omnis injustus, et necesse est noxius sit, sive sit blandus, sive sit ferox. Quisquis in illum incurrerit, quisquis laqueis ejus fuerit captus, inveniet quam sit noxium quod putabat lene. Etenim, fratres, et spinæ non pungunt in radicibus. Erue spinas de terra, contrecta radices ipsarum, et vide si sentis dolorem. Tamen illud unde dolorem sentis in superficie, de illa radice processit. Itaque non vobis placeant homines quasi lenes et blandi, amatores tamen carnalium voluptatum, et inquinatarum cupiditatum sectatores, non vobis placeant. Etsi adhuc videntur lenes, radices spinarum sunt. Nam talibus factis per luxuriam plerumque quod effundunt quod habebant : et quomodo quærunt implere effuderunt? Numquid jam parcunt rapinis et cogitationibus fraudum, omni generi malignitatis exquirendæ? Jam vides malum hominem, quem putabas antea lenem. Quando illum videbas inebriari, bonus erat : modo jam furem

vides, latronem times : processerunt spinæ de illis radicibus. Quando sentiebas lenes radices spinarum, tunc si posses incenderes, et non esset unde prodiret quod te modo pungeret. Proinde, fratres mei, corpus Christi vel membra Christi gementia inter tales malos, quoscumque inveneritis proclives ferri in malas libidines et in perniciosas voluptates, tunc reprehendite, et tunc castigate, tunc urite. Incendatur radix, et non est unde spina procedat. Si autem non potueritis, certi estote quod eos habebitis inimicos. Tacere possunt, occultare inimicitias suas possunt, amare vos non possunt. Sed quoniam amare vos non possunt, et necesse est ut qui oderunt vos mala vobis quærant, non vacet lingua et cor vestrum dicere Deo, « Exi» me me, Domine, ab homine maligno, a viro injusto » libera me. »

V. « Qui cogitaverunt injustitias in corde[1]. » Quid enim quia non audent proferre in lingua, et servant in corde? Propter eos enim dixit, qui plerumque in labiis bona loquuntur. Audis vocem justi, sed non est cor justi. Nam quid profuit hoc addere, ut diceret : « Qui cogitaverunt » injustitias in corde? » Ab eis me libera, ibi sit potentissima manus tua ad eruendum me. Facile est enim devitare apertas inimicitias, facile est averti ab inimico prompto et manifesto, cujus iniquitas jam etiam in labiis est : ille est molestus, ille est occultus ; ille difficile devitatur, qui in labiis bona portat, et in corde occultat mala. « Qui co» gitaverunt injustitias in corde. Tota die constituebant » bella. » Quid est, « Bella? » Contra quæ pugnarem tota die mihi constituebant. Inde enim hoc nascitur de talibus cordibus, quidquid est contra quod pugnat Christianus. Si seditio, si schisma, si hæresis, si contradictio turbulenta, non hoc erumpit nisi de illis cogitationibus

[1] Psal CXXXIX, 3.

quæ tegebantur : et quando labia bona loquebantur : « Tota die constituebant bella. » Pacata audis verba : sed belli constitutio a cordibus non discedit. Quod enim dictum est : « Tota die, » sine intermissione significat, id est, toto tempore.

VI. « Acuerunt linguas suas sicut serpentes[1]. » Si adhuc quæris hominem, aspice similitudinem. In serpente maxime astutia est et dolus nocendi ; propterea etiam serpit. Non enim vel pedes habet, ut ejus vestigia cum venit audiantur. In ejus itinere velut lenis est tractus, sed non est rectus. Ita ergo repunt et serpunt ad nocendum, habentes occultum venenum et sub leni contractu. Et ideo sequitur : « Venenum aspidum sub labiis eorum. » Ecce est illud sub labiis : ut aliud sub labiis, aliud in labiis advertamus. Quos etiam aperte manifestat alio loco, ubi dicit : « Qui loquuntur pacem cum proximo suo, mala au- » tem in cordibus suis[2]. »

VII. « Conserva me, Domine, de manu peccatoris, ab » hominibus injustis erue me[3]. Ipsi sunt, noti sunt : non hic opus est intelligere, sed agere : orare opus est, non quærere qui sint. Sed quomodo ores adversus hujusmodi homines, aperit tibi in consequenti. Multi enim adversus malos imperite orant. « Qui cogitaverunt, inquit, sup- » plantare gressus meos. » Adhuc potest carnaliter accipi. Habet quisque inimicum, in negotio cogitat ei fraudem facere, et ei auferre pecuniam, qui versatur in communi negotio : habet quisque inimicum vicinum, et cogitat malum ingerere domui ejus, aliquid de re ipsius minuere ; et utique dolo cogitat, fraude cogitat, machinamentis diaboli hæc ipsa gestit implere, nemo dubitat. Sed tamen propter ista isti cavendi sunt, sed ne insidiando tibi adducant te ad se, id est, a corpore Christi separent te, et

[1] Psal. CXXXIX, 4. — [2] Id. XXVII, 3. — [3] Id. CXXXIX, 5.

faciant de corpore suo. Sicut enim bonorum caput Christus est, sic illorum caput diabolus. « Qui cogitaverunt, » inquit, supplantare gressus meos. » Quid est, « Supplantare gressus meos? » Non quasi ut erres in negotio, quod cum illo habes, et decipiat te in causa quæ tibi communis est in foro cum illo. Supplantavit gressus tuos, si te impedierit in via Dei, ut illud quod rectum intendebas titubet, aut labatur a via, aut cadat in via, aut recedat de via, aut remaneat in via, aut retro revertatur unde venerat. Quidquid tibi tale fecerit, supplantavit te, decepit te. Contra hujusmodi insidias ora, ne perdas cœleste patrimonium, ne amittas Christum cohæredem, quia victurus es in æternum cum eo, qui te fecit hæredem. Non enim talis te fecit hæredem, cui mortuo succedas, sed cum quo in æternum vivas.

VIII. Absconderunt superbi muscipulam mihi[1]. » Totum corpus diaboli explicavit breviter, cum ait : « Superbi. » Inde est quod et justos plerumque se dicunt, cum sint iniqui. Inde est quod nihil illis tam noxium est, quam confiteri peccata. Ipsi sunt qui cum sint falsi justi, necesse est ut invideant veris justis. Nemo enim invidet alteri in eo quod non vult vel esse vel videri. Alius tibi invidet, quia dives es, aut dives vult esse ut tibi invideat, aut putari vult dives : alius tibi invidet, quia clarus es et nobilis, aut hoc esse affectat, aut hoc se putari cupit. Et sic omnia quæ videntur bona in hoc sæculo et putantur ; quod quisque vult habere, et in quo vult excellere, vel cujus rei famam captat, in eo tibi invidet. Isti autem qui falsi justi sunt, videri volunt justi, cum sint ; et necesse est ut quem viderint verum justum, invideant illi, et hoc cum illo agant, quomodo amittat unde gloriatur. Inde veniunt omnes seductiones et supplantationes. Hoc prior

[1] Psal. CXXXIX, 6.

ipse diabolus voluit, qui cadens stanti homini invidit : et quia ipse amisit regnum cœlorum [1], hominem illuc pervenire noluit, et non vult : et id agit nunc, ut homo illuc non perveniat, unde ipse dejectus est. Quia ergo superbus est ipse, et ideo invidus quia superbus, omne corpus ipsius talium corpus est. Sed nos oremus contra illum, qui corrigi non potest, et pro ipsis qui possunt, ut dicamus homini injusto, Quare invides justo, o homo injuste? Quia vis videri justus? Cito fac quod melius est, et facilius eris quod vis videri. Esto justus : ita diliges cui invidebas ; quia quod illum doles esse, eris et tu, et amabis in eo te ; et ipsum in te. Etenim si invideres diviti, non esset in potestate tua ut dives esses : si invideres honesto alicui senatori nobili, non esset in potestate tua ut nobilis tu esses et clarus : si invideres pulchro, nunquam te pulchrum faceres : si invideres forti et valido, nunquam tibi vires dares : si invides justo, res in voluntate est ; esto quod doles esse alterum. Non enim empturus es quod tu non es, et alius est : gratis constat, cito constat : « Pax » in terra hominibus bonæ voluntatis [2]. »

IX. Illi autem « Superbi absconderunt muscipulam : » quæsierunt supplantare gressus meos. Et quid fecerunt? « Et restes extenderunt muscipulas pedibus meis. » Quas restes? Notum est hoc verbum in Scripturis, et invenimus alibi quid significent restes. Dominus flagellum de resticulis fecit, unde expulit eos de templo, qui ibi male versabantur [3] ; et significavit nobis quomodo intelligamus restes : quia, « Criniculis peccatorum suorum unusquis- » que confringitur [4], » dicit alia Scriptura. Et aperte Isaïas, « Væ iis qui trahunt peccata sicut restem lon- » gam [5]. » Quare autem dicitur restis? Quia omnis pec-

[1] Gen. III, 1, etc. — [2] Luc. II, 14. — [3] Joan. II, 15. — [4] Prov. V, 22. — [5] Isaï. V, 18.

cator perseverans in peccatis suis, addit peccata peccatis; et cum deberet accusatione peccati sui corrigi, defensione duplicat quod confessione posset auferri, et plerumque aliis peccatis vult munitus esse propter illa quæ commisit. Fecit adulterium, et ne occidatur, parat homicidium: addit peccato peccatum. Rursum si ei contigerit facere homicidium, jam qui unum crimen timebat, duo timet: et utique cum videat se plura timere, quam antea timebat, non cogitat minuere quod fecit, sed addere quod nondum fecit; quærit forte et maleficium. Tria ecce habet. Inde jam quis cogitet? quis finiat restem peccatorum? Et optime dicitur restis. Ut enim torqueatur restis, additur, et non adduntur recta fila, sed torta. Pravitas sibi connexa ducitur in longum, et non cogitat præcidere quod male texuit; sed addere, producere, in longum protendere: ut habeat in fine unde illi ligentur manus et pedes, et projiciatur in tenebras exteriores [1]. Hæc autem peccata sua tendunt justis, quando eis suadent facere mala, quæ ipsi faciunt. Ideo dixit: « Res» tes extenderunt muscipulas pedibus meis: » id est, de peccatis suis me dejicere voluerunt. Et ubi hoc? « Juxta semitas scandalum posuerunt mihi: » non in semitis, sed « Juxta semitas. » Semitæ tuæ, præcepta Dei sunt. Illi scandala juxta semitas posuerunt: tu noli recedere a semitis, et non irrues in scandala. Nec volo dicas: Et prohiberet illos Deus ponere mihi scandala juxta semitas, et non ibi ponerent. Imo permisit Deus ponere scandala illos juxta semitas, ut tu non recedas a semitis. « Juxta semitas scandala posuerunt mihi. »

X. Et quid restat? quod remedium inter tanta mala, in istis tentationibus, in istis periculis? « Dixi Domino, » Deus meus es tu. » Illi homines sunt, et non mei: tu

[1] Matth. XXII, 13.

et Deus, et meus es. « Dixi Domino, Deus meus es tu[1]. » Magna vox orationis, movet fiduciam. Numquid illorum non est Deus? Cujus enim non est Deus, qui est verus Deus? Sed tamen proprie eorum est, qui eo fruuntur, qui ei serviunt, qui libenter sub ipso sunt. Nam et mali quamvis inviti, sub ipso sunt. Illi appellant Deum, a quo coronentur; sub illo illi fugiunt, a quo damnentur. Et iniquus qui non vult habere Dominum Deum suum, quo fugiet Deum omnium? Bonum est illi ergo, ut convertatur ad Deum omnium, faciatque illum conversione suum; et positus inter tales peccatores, seductores, hypocritas, superbos, dicat ad Deum, quem sui conversione sibi fecit Deum suum : « Dixi Domino, Deus meus es tu. Per» cipe auribus, Domine, vocem deprecationis meæ. » Simplex quidem sententia est, et facilis ad intelligendum : sed tamen delectat forte cogitare, quare non dixerit : Percipe auribus deprecationem meam; sed velut evidentius exprimens affectum animi sui, ait : « Vocem » deprecationis meæ, » vitam deprecationis meæ, animam deprecationis meæ, non quod sonat in verbis meis, sed unde vivunt verba mea. Cæteri enim strepitus sine anima, soni dici possunt, voces non possunt. Vox proprie animatorum est, vivorum est. Quam multi autem deprecantur Deum, et non sentiunt Deum, nec bene cogitant de Deo! Sonum deprecationis habere possunt, vocem non possunt; quia vita ibi non est. Hujus qui vivebat : quia Deum suum intelligebat, et a quo liberaretur videbat, et a quibus liberaretur sentiebat, ipsa erat vox deprecationis ejus.

XI. Ipsam commendans auribus Dei dicat : « Domine, » Domine. » Tu Domine, Domine, id est, tu verissime Domine, non quales domini homines, non quales domi-

[1] Psal. CXXXIX, 7.

ni, qui emunt saccello : sed qualis Dominus, qui emit sanguine. « Domine, Domine, virtus salutis meæ[1] : » id est, qui das vires saluti meæ. Quid sibi vult, « Virtus sa» lutis meæ? » Conquerebatur de scandalis et insidiis peccatorum, de circumlatrantibus et circuminsidiantibus malignis hominibus vasis diaboli, de superbis invidentibus justis, inter quales necesse est vitam ducere, cum hic vivimus in peregrinatione nostra hac. Talia vero scandala abundantia futura Dominus prædixit, et ait : « Abun» dabit iniquitas, et quoniam abundabit iniquitas, » refrigescet charitas multorum. » Sed adjunxit statim solatium : « Qui perseveraverit usque in finem, hic salvus » erit[2]. » Attendit iste, et timuit, et abundantia iniquitatum turbatus respexit spem : quia qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit. Extendit se perseverare, et vidit longam viam; et quia perseverare magnum est difficile, ipsum oravit ad perfectionem perseverantiæ suæ, a quo illi jussum est, ut perseveraret. Certe salvus ero, si perseveravero usque in finem : sed perseverantia ad virtutem pertinet, ut merear salutem : tu es virtus salutis meæ, tu me facis perseverare, ut perveniam ad salutem. « Domine, Domine, virtus salutis meæ. » Et unde spero, quia tu es virtus salutis meæ? « Obumbrasti super caput » meum in die belli. » Ecce modo adhuc pugno, pugno foris contra fictos bonos, pugno intus contra concupiscentias meas : « Quoniam video aliam legem in membris » meis repugnantem legi mentis meæ, et captivum me » ducentem in lege peccati, quæ est in membris meis. » Miser ego homo, quis me liberabit de corpore mortis » hujus? Gratia Dei, per Jesum Christum Dominum nos» trum[3]. » Igitur laborans in hoc bello, respexit ad gratiam Dei : et quia jam cœperat æstuare et arescere, tan-

[1] Psal. CXXXIX, 8. — [2] Matth. XXIV, 12, 13. — [3] Rom. VII, 23-25.

quam umbram invenit, sub qua viveret. « Obumbrasti » super caput meum in die belli : » id est, in æstu, ne fatigarer, ne arescerem.

XII. « Ne tradas me, Domine, a desiderio meo pecca- » tori[1]. » Ecce quo mihi valebit umbraculum tuum, ut æstum non patiar a me ipso. Et quid mihi peccator faceret ille, quantumlibet sæviret? Sævierunt enim in Martyres iniqui, traxerunt eos, catenis ligaverunt, carceribus incluserunt, gladio ferierunt, bestiis subrexerunt, ignibus consumpserunt. Hæc omnia fecerunt : sed non eos tradidit Deus peccatoribus, quia non sunt traditi a desiderio suo. Illud ergo ora, quantum potes, ut a desiderio tuo non te tradat Deus peccatori. Tu enim desiderio tuo locum diabolo das. Ecce enim diabolus proposuit lucrum, et invitavit ad fraudem : lucrum habere non potes, nisi fraudem feceris. Sed lucrum esca est, fraus laqueus. Sic attende escam, ut videas et laqueum : quia lucrum non potes adipisci, nisi fraudem feceris ; fraudem autem si feceris, capieris. Non ideo, dico, capieris, quia invenieris. Aliquando enim non invenieris, sed ab hominibus : numquid a Deo? Capieris et traheris et occideris. Omnis enim qui talia facit, perimit se ipsum. Ibi est ergo esca, ibi est et laqueus : frena desiderium, et non cades in laqueum : si autem vicerit te desiderium escæ, mittit tibi collum in laqueum, et capiet te auceps animarum. « Ne tradas » me a desiderio meo peccatori. » Inde inumbratur in die belli. Desiderium enim æstus facit : umbraculum autem Domini temperat desiderium, ut possimus refrenare quo rapiebamur, ut non ita exæstuemus, ut ad laqueum perducamur. « Cogitaverunt adversum me : ne derelinquas » me, ne forte exaltentur. » Habes alio loco : « Qui me » premunt, exultabunt si motus fuero[2]. » Tales sunt et

[1] Psal. CXXXIX, 9. — [2] Id. XII, 5.

isti, quia talis est et ipse diabolus. Quando seduxerit hominem, gaudet, triumphat de illo : exaltatur ipse, quia ille humiliatus est. Quare autem ille humiliatus est? Quia male exaltatus fuit : et ille qui de illo triumphat, humiliabitur. Tales sunt enim omnes, qui gaudent de malo : videntur sibi ad tempus gloriari, superbire, cervicem erigere. Non vos delectat exaltatio eorum, escam habent in faucibus et hamum. Ibi est quo delectantur, ibi est quo trahuntur. « Ne derelinquas me, ne forte exaltentur : » id est, non de me triumphent, non de me gaudeant.

XIII. « Caput circuitus eorum, labor labiorum ipso» rum teget eos [1]. » Me, inquit, umbra alarum tuarum teget. Obumbrasti enim mihi in die belli. Ipsos quid teget? « Caput circuitus eorum. » Ipsa est superbia. Quid est « Circuitus ipsorum? » Ut circumeant, et non stent; in gyrum eant erroris, ubi iter est sine fine. Qui enim in longum it, alicunde incipit, alicubi finit : qui in gyrum it, nusquam finit. Ipse est labor impiorum, qui demonstratur in alio Psalmo evidentius : « In circuitu impii am» bulant [2]. » Sed circuitus eorum caput, superbia est : quia initium omnis peccati superbia. Unde autem superbia « Labor labiorum ipsorum? Omnis enim superbus » fictus est, omnis fictus mendax [3]. » Laborant homines loqui mendacium : nam veritatem tota facilitate loquerentur. Ille enim laborat, qui fingit quod dicit. Nam qui verum vult dicere, non laborat : ipsa enim veritas sine labore loquitur. De homine ergo hoc dixit Deo : Me proteget umbraculum tuum, ipsos teget mendacium ipsorum : sed ipsum mendacium ipsorum, labor est labiorum ipsorum. « Ecce parturivit injustitiam, concepit dolorem, » et peperit iniquitatem [4]. » In omni enim opere malo la-

[1] Psal. CXXXIX, 10. — [2] Psal. XI, 9. — [3] Eccli. X, 15. — [4] Psal. VII, 15.

bor est, et omne opus malum cogitatum, mendacium ducem habet. Non enim est veritas, nisi in opere bono. Et propterea quia omnes laborant in mendacio, Veritas quid clamavit? « Venite ad me omnes qui laboratis et onerati » estis, et ego reficiam vos [1]. » Ipsa est vox clamans ad laborantes in alio Psalmo, « Filii hominum usquequo » gravi corde, ut quid diligitis vanitatem, et quæritis » mendacium [2]? » Aperte audi alio loco laborem in mendacio : « Docuerunt linguas suas loqui mendacium, ut » inique agerent laboraverunt [3]. Caput circuitus eorum, » labor labiorum ipsorum teget eos. »

XIV. « Decident supra eos carbones ignis in terra, et » dejicies eos [4]. » Quid est, « In terra? » Hic adhuc in hac vita, hic « Supra illos decident carbones ignis, et » dejicies eos. » Qui sunt carbones ignis? Novimus istos carbones. An alii sunt isti, et alii illi de quibus dicturi sumus? Istos enim video ad pœnam valere : illos autem, quos commemoraturus sum, ad salutem. Dictum est enim de quibusdam carbonibus cum homo peteret adversum linguam subdolam auxilium : « Qui detur tibi, aut quid » adjicietur tibi ad linguam subdolam? Sagittæ potentis » acutæ, cum carbonibus vastatoriis [5] : » id est, verba Dei cor transfigentia et vetustatem perimentia amoremque gignentia, et exempla hominum qui mortui erant et revixerunt, et nigri erant et fulgentes effecti sunt. Carbones enim tenebræ sunt, color indicat. Sed cum ad eos accesserit flamma charitatis, et ex mortuis revixerint, audiant ab Apostolo : « Fuistis enim aliquando tenebræ, » nunc autem lux in Domino [6]. » Ipsi sunt carbones, fratres, quos intuemur, quando volumus mutare vitam transfixi sagitta Dei, et impediunt nos malæ linguæ ho-

[1] Matth. XI, 28. — [2] Psal. IV, 3.— [3] Jerem. IX, 5.— [4] Psal. CXXXIX, 11. — [5] Id. CXIX, 3, 4. — [6] Ephes. V, 8.

minum, de qualibus hic modo quærebatur, et volunt seducere a via veritatis, potiusque inducere ad errores suos, et dicere nobis, quia si professi fuerimus, non implebimus. Attendimus carbones illos. Qui erat heri ebriosus, hodie sobrius est : qui erat heri adulter, hodie castus est : qui erat heri raptor, hodie largitor. Omnes isti carbones ignis sunt. Accedunt exempla carbonum ad vulnus sagittarum : (Non enim timeam dicere vulnus, cum clamet ipsa sponsa : « Vulnerata charitate ego sum [1]. » Et fit ibi vastatio fœni, propter quod et dicuntur carbones vastatorii. Vastatur fœnum, sed purgatur aurum : et mutat homo ex morte vitam, et incipit esse etiam ipse carbo flagrans : qualis carbo erat Apostolus, qui prius fuit persecutor et blasphemus et injuriosus, niger et extinctus ; misericordiam vero consecutus [2], accensus est de cœlo ; vox Christi accendit illum : periit in eo tota nigritudo, cœpit fervens spiritu, quo accendebatur, accendere. Tales ergo et hic intellecturi sumus carbones ignis, qui cadunt super istos malos, et dejiciunt illos? Plane non prohibemur hunc habere intellectum. Video hic nobis elucescere non improbabilem et irreprehensibilem sententiam. Intelligo illos carbones cadere super istos, ut dejiciantur. In alios enim veniunt, ut accendantur ; in alios, ut dejiciantur. Ipse enim carbo dicebat : « Quibusdam sumus odor mortis in » mortem, quibusdam sumus odor vitæ in vitam [3]. » Vident enim justos flammantes spiritu, candentes luce, et eis invidendo cadunt : hoc est quod supervenient illis carbones ignis in terra, et dejicientur. Quid est, « In » terra? » Adhuc hic sunt in hac vita, excepta illa pœna quæ servatur impiis, carbones isti illos dejiciunt, antequam veniat ignis æternus. « Decident super eos carbones » ignis in terra, et dejicient eos. In miseriis non subsis-

[1] Cant. II, 5, juxta LXX — [2] I Tim. I, 13. — [3] 2 Cor. II, 16.

» tent. » Venit illis miseria et non tolerant : justus autem subsistit; quomodo ille subsistit, qui dicit : « Sed etiam » gloriamur in tribulationibus, scientes quoniam tribu- » latio patientiam operatur, patientia probationem, pro- » batio spem; spes autem non confundit : quoniam cha- » ritas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum » sanctum, qui datus est nobis[1]. » At vero super illos cum ceciderit aliqua pressura, aliqua miseria, non subsistunt, cadunt. Quando enim tales patiuntur hujusmodi pressuras, non valent tolerare, decidunt in iniquitates malas; quia traduntur a desiderio suo peccatori.

XV. « Vir linguosus non dirigetur super terram[2]. » Vir linguosus amat mendacia. Quid enim illi est voluptas, nisi loqui? Non enim attendit quid loquatur, dum loquatur. Non potest fieri ut iste dirigatur. Qualis ergo esse debet servus Dei, accensus illis carbonibus, et ipse carbo salutaris effectus? Qualis esse debet? Ut magis optet audire quam dicere, sicut scriptum est. « Sit autem omnis » homo velox ad audiendum, tardus ad loquendum[3]. » Et si fieri potest hoc cupiat, non habere necessitatem loquendi et dicendi et docendi. Ecce enim dico Charitati Vestræ : fratres mei, loquimur nos modo ad vos, ut aliquid doceamus vos. Quanto melius, omnes sciremus, et nemo doceret alterum; ut non esset alius loquens, alius audiens, sed omnes audientes unum illum, cui dicitur : « Auditui meo dabis exultationem et lætitiam[4]? » Unde et ille Joannes, non tam gaudebat quia prædicabat, et quia loquebatur; sed gaudebat quia audiebat. Ait enim : « Amicus autem sponsi stat, et audit eum, et gaudio gau- » det propter vocem sponsi[5]. » Itaque, fratres, cito dixerim Charitati Vestræ, ubi unusquisque probet se, non ut

[1] Rom. v, 3-5. — [2] Psal. cxxxix, 12. — [3] Jacob. i, 19. — [4] Psal. l, 10. — [5] Joan. iii, 29.

non loquatur, sed ut de illo locutionis officium exigat : gaudium autem taciturnitatis habeat in voluntate, vocem doctrinæ in necessitate. Quando enim opus est voce doctrinæ ? Quando poteris imperitum? Quando pateris indoctum. Si semper te delectat docere, semper vis habere imperitum quem doceas. Si autem benevolus es, et vis omnes doctos esse, non vis semper habere quos doceas; et non erit in voluntate exercitatio vel probatio doctrinæ tuæ, sed in necessitate. Gaudium tibi sit in auditione Dei, necessitas tibi sit in locutione tua : et non eris vir linguosus, ne non dirigaris. Quare loqui, audire non vis? Semper foras exis, intro redire detrectas. Qui enim te docet, intus est : quando tu doces, tanquam foras exis ad eos qui foris sunt. Ab interiore enim audimus veritatem, et ad eos qui foris a nostro corde sunt, loquimur. Quod enim dicimur eos in corde habere, de quibus cogitamus : secundum quamdam imaginem dicimur, quam de illis habemus impressam. Nam si omnino intus ipsi essent, scirent utique quid in corde nostro esset; atque ita ut eis loqueremur, opus non esset. Si autem hoc te delectat, quod foris agis : vide ne tumescas foris, et non possis redire per angustam et non possit tibi dicere Deus tuus : « Intra in gaudium Do» mini tui[1] : » sed dicat tibi, quia forinsecus erat quod amasti, « Ligate ei manus et pedes, et mittite eum in » tenebras exteriores[2]. » Ubi enim ostendit malum esse mitti exterius, ibi ostendit bonum esse intrare interius. Nam servo bono quid dixit? Intra in gaudium Domini tui. Malo autem servo, Projicite illum in tenebras exteriores. Non ergo amemus magis exteriora, sed interiora. De interioribus gaudeamus : in exterioribus autem necessitatem habeamus, non voluntatem. « Vir linguosus non » dirigetur super terram. »

[1] Matth. xxv, 21 et 23. — [2] Id. xxii, 13.

XVI. « Virum injustum mala venabuntur in interitum. » Veniunt mala, et non subsistit : ideo dixit : « Venabun» tur in interitum. » Multis enim bonis, multis justis evenerunt mala ; et tanquam invenerunt eos mala. Nam ideo dixit : « Venabuntur, » quia unusquisque abscondere se vult a malo : sed cum invenitur a malo, quasi factus est in venationem. Numquid autem soli mali fugiunt a malis, quando quæruntur a malis? Nonne et bonis dictum est : « Si vos persecuti fuerint in hac civitate, fugite in aliam[1]? » Ergo quando mali persequebantur bonos, id est, Martyres nostros, cum eos comprehenderunt, venati sunt eos ; sed non ad interitum. Pressa est enim caro : coronata est anima : et ejecta est anima de carne, nec carni aliquid factum est, quod obesset in posterum. Incensa sit caro, percussa sit caro, laniata sit caro : numquid ideo subtracta est Creatori, quia data est in manus persecutoris? Ille qui creavit ex eo quod non erat, non reparabit melius quam erat? Ergo quandocumque capti sunt justi, venati sunt illos quidem mali, sed non ad interitum. At vero illi, qui non dirigentur et linguosi sunt, mala eos venabuntur ad interitum. Quare? Quia in miseriis non subsistent.

XVII. « Cognovi quia faciet Dominus judicium egen» tis[2]. » Egens iste non est linguosus. Qui enim linguosus est, abundare vult, esurire nescit. Illi autem egentes sunt, quibus dicitur : « Pulsate, et aperietur vobis ; quæ» rite, et invenietis ; petite, et dabitur vobis[3]. » Ille egens est, de quo dicitur : « Beati qui esuriunt et sitiunt » justitiam, quoniam ipsi saturabuntur[4]. » Gemunt inter scandala malorum, ipsi precantur ad caput suum, ut eruantur ab homine malo, et ab homine maligno liberentur, et de manibus injustorum eruantur. Ipsi ergo sunt,

[1] Matth. x, 23. — [2] Psal. cxxxix, 13. — [3] Matth. vii, 7. — [4] Id. v, 6.

quorum causam Dominus non negliget : etsi modo pressuras patiuntur, apparebit gloria ipsorum, cum apparuerit caput ipsorum. Talibus enim hic constitutis dicitur : « Mortui estis, et vita vestra abscondita est cum Christo » in Deo[1]. » Ergo pauperes sumus, abscondita est vita nostra, clamemus ad panem. Est enim panis vivus, qui de cœlo descendit[2] : et qui in via reficit nos, in patria saturabit nos. Modo enim, ut duremus, reficimur. Nam necesse est esuriamus, quoadusque satiemur. « Cognovi » quia faciet Dominus judicium egentis. » Certus erat iste, « Quoniam faciet Dominus judicium egentis, et causam » pauperum. » Ostendet iniquis quomodo diligit justos suos, ostendet divitibus quomodo diligat pauperes suos. Divites dixit, superbos ; pauperes dixit, humiles : divites dixit, per abundantiam non quærentes ; pauperes dixit, per desiderium suspirantes. Faciet Dominus causam ipsorum.

XVIII. « Verumtamen justi confitebuntur nomini » tuo[3]. » Et quando ages causam ipsorum, et quando facies judicium ipsorum, tuo nomini confitebuntur : meritis suis nihil tribuent, non tribuent totum nisi misericordiæ tuæ. « Verumtamen justi confitebuntur nomini » tuo. » Et quia confitebuntur nomini tuo, ut quantumcumque justi fuerint, nihil sibi assumant de suo, nihil sibi tribuant de suo ; quid fiet, ut dirigant cor? Quia quando ad se flectunt, torquent cor : quando autem in Dominum intendant, dirigunt cor. Et ubi erit voluptas, ubi requies, ubi gaudium, ubi beatitudo? numquid in se? Non : sed in quo sunt lux. « Nunc autem lux in Do» mino[4], » dixit. Ideo vide quid sequitur, vide quo concludit. « Inhabitabunt recti cum vultu tuo. » Male enim

[1] Coloss. III. 3. — [2] Joan. VI, 41. — [3] Psal. CXXXIX, 14. — [4] Ephes. V, 8.

illis fuit in vultu suo, bene illis erit cum vultu tuo. Quando vultum suum amaverunt, in sudore vultus sui panem manducaverunt[1]. Redeant, et deterso sudore, finitis laboribus, pereunte gemitu, veniet illis facies tua abundans sufficientia. Nihil quærent amplius, quia melius non habent; amplius non te deserent, nec deserentur a te. Etenim post resurrectionem de Domino quid dictum est? « Adimplebis me lætitia cum vultu tuo[2]. » Sine vultu suo non nobis daret lætitiam. Ad hoc purgamus vultum nostrum, ut gaudeamus ad vultum ipsius. « Filii enim » Dei sumus, et nondum apparuit quid erimus : scimus » quia, cum apparuerit, similes ei erimus, quoniam vi» debimus eum sicuti est[3]. » Quia « Inhabitabunt recti » cum vultu tuo. » Putamus-ne cum vultu Patris, et non cum vultu Filii? an cum vultu Filii, et cum vultu Patris? an unus quodam modo vultus Patris et Filii et Spiritus sancti? Videamus si non nobis ipse Filius promittit vultum suum, unde nos lætos faciet. Modo hoc capitulum in Evangelio, quod huic Psalmo attestaretur, Dominus Deus inspiravit, ut legeretur. Ait enim ipse Dominus: « Qui audit præcepta mea, et custodit ea, ipse est qui » diligit me : et qui diligit me, diligetur a Patre meo, » et ego diligam eum, et ostendam illi me ipsum[4]. » Quale promisit præmium, dilectissimi? Numquid eum non videbant, quibus se ostendere promittebat? Nonne ante illos erat? Nonne facies carnis illius adjacebat oculis eorum? Quid est quod volebat ostendere videntibus se? Sed quia talem videbant Discipuli, qualem crucifixerunt Judæi; erat autem Deus in carne illa occultus; hominem autem possent videre homines, Deum vero non possent, quamvis in homine; quia « Beati mundo corde, quoniam

[1] Gen. III, 19. — [2] Psal. XV, 10. — [3] I Joan. III, 2. — [4] Joan. XIV, 21.

» ipsi Deum videbunt[1] : » dedit formam hominis, et piis et impiis, servavit formam Dei mundatis et piis; ut jucundemur in illo, et bene nobis in æternum sit cum vultu ipsius.

ENARRATIO

IN PSALMUM CXL.

Sermo ad populum.

I. AUDISTIS, fratres[2], admonitionem et petitionem nostram ex ore Apostoli, cum ejus modo Epistola legeretur. Ait enim, « Orationi instantes, vigilantes in illa, orantes simul et pro nobis, ut Deus aperiat nobis ostium » verbi ad loquendum mysterium ejus, ut manifestem » illud, sicut oportet me loqui[3]. » Hæc verba etiam mea deputare dignemini. Sunt enim in Scripturis sanctis profunda mysteria, quæ ad hoc absconduntur, ne vilescant; ad hoc quæruntur, ut exerceant; ad hoc aperiuntur, ut pascant. Psalmus quem modo cantavimus, in multis sententiis subobscurus est. Cum, adjuvante Domino, ea quæ dicta sunt, erui et exponi cœperint, videbitis hoc vos audire, quod jam noveratis. Sed ideo multipliciter dicta sunt, ut varietas locutionis fastidium tolleret veritatis.

II. Quid enim amplius, fratres, vel salubrius audituri et cognituri estis, quam, « Diliges Dominum Deum tuum » ex toto corde tuo, et ex tota anima tua, et ex tota

[1] Matth. v, 8. — [2] Vide D. Guillon, tom. XXII, pag. 70-74. — [3] Coloss. IV, 2-4.

» mente tua; et diliges proximum tuum tanquam te » ipsum? » Sed ne putetis hæc duo præcepta parva esse, « In his duobus præceptis tota Lex pendet et Prophetæ[1]. » Quidquid ergo salubriter mente concipitur, vel ore profertur, vel de qualibet divina pagina exculpitur, non habet finem nisi charitatem. Hæc autem charitas non qualiscumque est. Nam et male viventes irretiuntur sibi societate perditæ conscientiæ, et dicuntur amare se, nolle discedere ab invicem, suis collocutionibus conciliari, desiderare se absentes, gaudere ad præsentiam suam. Amor iste tartareus est. Viscum habet, quo dejiciat in profundum; non pennas, quibus levat in cœlum. Quæ est autem charitas, ut a cæteris, quæ appellantur charitates, segregetur et distinguatur? Ea quæ charitas dicitur vera Christianorum, a Paulo definita est, atque ita suis quibusdam terminis circumscripta, cum sit divinitate infinita, ut omnino discernatur a cæteris. « Finis enim, inquit, præ» cepti est charitas[2]. » Posset huc usque dicere. Nam aliis locis ubi tanquam scientibus loquebatur, huc usque dixit: « Plenitudo, inquit, Legis charitas[3]. » Et non dixit qualis charitas. Ideo ibi non dixit, quia dixit alibi. Non enim ubique omnia dici aut possunt, aut debent. Ergo hic, Plenitudo Legis charitas. Quærebas forte, quæ charitas? qualis charitas? Audis alio loco, « Finis præcepti est cha» ritas de corde puro. » Jam videte utrum inter se latrones habeant charitatem de puro corde. Purum cor in charitate hoc est, quando diligis hominem secundum Deum: quia et te ipsum sic debes diligere, ut non erret regula, « Diliges proximum tuum tanquam te ipsum[4]. » Si enim male te diligis et inutiliter, ita et proximum diligendo quid ei consulis? Quomodo autem te male diligis? Quo-

[1] Matth. xxii, 37-40. — [2] I Tim. i, 5. — [3] Rom. xiii, 10. — [4] Matth. xxii, 39.

modo innuit Scriptura, quæ neminem palpat, et convincit quia non te diligis; imo convincit quia et odisti te. « Qui » autem, inquit, diligit iniquitatem, odit animam suam[1]. » Si ergo diligis iniquitatem, putas quod te ipsum diligas? Erras. Ita et proximum diligens, ad iniquitatem duces, et dilectio tua laqueus erit dilecti. « Charitas ergo de puro » corde est, quæ est secundum Deum, et conscientia » bona, et fide non ficta[2]. » Ista charitas definita ab Apostolo, habet duo præcepta, dilectionis Dei, et dilectionis proximi. In nullis Scripturis aliud requiratis, nemo vobis aliud præcipiat. Quidquid obscurum est in Scriptura, hæc ibi occulta est : quidquid ibi planum est, hæc ibi aperte est. Si nusquam aperta esset, non te pasceret : si nusquam occulta, non te exerceret. Hæc charitas clamat de corde puro, de corde talium in his verbis, qualis hic modo orat. Et quis iste sit, cito dixerim, Christus est.

III. Audituri autem estis verba quæ de Domino nostro Jesu Christo indigne accipiuntur, et putabit parum intelligens temere me dixisse Christi esse personam in hoc Psalmo. Quomodo enim potest de Domino nostro Jesu Christo, de illo Agno immaculato, de illo in quo solo non est inventum peccatum, qui solus verissime dicere potuit, « Ecce venit princeps mundi hujus, et in me nihil inve» niet[3]. » id est, nullam culpam, nullum reatum : qui solus quod non rapuit, exolvebat[4]; qui solus innocentem sanguinem fudit, Filius Dei unicus carnem accipiens, non qua ipse minueretur, sed qua nos augeret : quomodo ergo de ista persona recte accipitur, « Pone, Domine, » custodiam ori meo, et ostium continentiæ circum labia » mea, ut non declines cor meum in verba maligna ad » excusandas excusationes in peccatis[5]? » Manifestissime

[1] Psal. x, 6. — [2] I Tim. I 5. — [3] Joan. xiv, 30. — [4] Psal. LXVIII, 5. — [5] Id. CXL, 3, 4.

quippe iste est sensus, Custodi, Domine os meum janua quadam et ostio præcepti tui, ut in verba maligna non declinetur cor meum. Quæ verba maligna? Quibus excusantur peccata, Ne, inquit, peccata mea malim excusare, quam accusare. Hæc verba in ipsum Dominum nostrum Jesum Christum non cadunt. Quæ enim ille peccata commisit, quæ confiteri potius quam defendere debuisset? Nostra verba ista sunt : certe Christus loquitur : si nostra verba sunt, quomodo Christus loquitur? Et ubi est charitas de qua loquebar? Nescitis quia ipsa unum nos fecit in Christo? Charitas clamat ad Christum de nobis, charitas clamat de Christo pro nobis. Quomodo charitas clamat ad Christum de nobis? « Et erit, omnis qui invoca- » verit nomen Domini, salvus erit[1]. » Quomodo charitas de Christo pro nobis? « Saule, Saule, quid me perse- » queris[2]? » Vos, inquit Apostolus, estis corpus Christi » et membra[3]. » Si ergo ille caput, nos corpus, unus homo loquitur; sive caput loquatur, sive membra, unus Christus loquitur. Et capitis est proprium loqui etiam in persona membrorum. Ipsam nostram consuetudinem advertite. Primo quomodo loqui in membris nostris non potest nisi caput. Jamvero caput nostrum quomodo loquatur in persona omnium membrorum, advertite. In angusto tibi pedem aliquis calcat : Calcas me, dicit caput. Vulneravit tibi aliquis manum : Vulnerasti me, dicit caput. Caput tuum nullus tetigit, sed loquitur unitas compaginis corporis tui. Omnium membrorum tuorum personam illa, quæ in capite est, lingua suscepit, ipsa pro omnibus verbo fungitur. Sic ergo audiamus Christum loquentem : sed unusquisque agnoscat ibi vocem suam, tanquam hærens in Christi corpore. Aliquando enim dicturus est verba, in quibus nullus nostrum inveniat personam suam, sed ad

[1] Joël. II, 32. — [2] Act. IX, 4. — [3] I Cor. XII, 27.

solum caput pertineant, non se tamen separat ex verbis nostris et ad sua propria tollit, vel a suis propriis non ad nostra redit. De ipso enim et de Ecclesia dictum est, « Erunt » duo in carne una[1]. » Unde et ipse in Evangelio dicit de hac ipsa re, « Jam igitur non sunt duo, sed una caro[2]. » Hæc nova non sunt, a vobis semper audita sunt; sed per occasiones necesse est commemorentur, primo quia ipsæ Scripturæ, quas tractamus, ita sibi sunt innexæ, ut multa in multis repetantur : et utile est. Cura enim mundi spinas habet, et offocat semina : oportet sæpius a Domino commemorari, quod cogit mundus oblivisci.

IV. « Domine, clamavi ad te, exaudi me[3], » Hoc omnes possumus dicere. Hoc non dico, totus Christus dicit. Sed magis ex persona corporis dictum est : quia et cum hic esset, carnem portans oravit, et ex persona corporis oravit Patrem, et cum oraret globi sanguinis de toto corpore ejus destillabant. Sic scriptum est in Evangelio : « Oravit » Jesus intenta oratione, et sudavit sanguinem[4]. » Quid est, de toto corpore sanguinis effluxio, nisi de tota Ecclesia Martyrum passio? « Domine, clamavi ad te, exaudi » me : intende voci deprecationis meæ, dum clamavero » ad te. » Jam finitum negotium clamandi putabas, cum diceres, « Clamavi ad te. » Clamasti, jam noli esse securus. Si finita est tribulatio, finitus est clamor : si autem manet tribulatio Ecclesiæ et corporis Christi usque in finem sæculi, non tantum dicat, « Clamavi ad te, exaudi » me : sed Intende voci deprecationis meæ, dum clama- » vero ad te. »

V. « Dirigatur oratio mea tanquam incensum in cons- » pectu tuo, elevatio manuum mearum sacrificium vesper- » tinum[5]. » Hoc de ipso capite solere intelligi, omnis Chris-

[1] Gen. II, 24. — [2] Matth. XIX, 6. — [3] Psal. CXL, 1. — [4] Luc. XXII, 44. — [5] Psal. CXL, 2.

tianus agnoscit. Declinante enim jam die in vesperum, Dominus in cruce animam deposuit recepturus, non amisit invitus [1]. Sed tamen et ibi nos figurati sumus. Quid enim illius pependit in ligno, nisi quod de nobis accepit? Et unde fieri potest, ut aliquando Deus Pater dimittat et deserat unicum Filium, qui utique cum illo unus Deus est? Et tamen nostram infirmitatem figens in cruce, ubi vetus homo noster, sicut dicit Apostolus, confixus est cruci cum illo [2], ex voce ipsius hominis nostri clamavit, « Deus meus, Deus meus, utquid me dereliquisti [3]? » Illud ergo est sacrificium vespertinum, passio Domini, crux Domini, oblatio victimæ salutaris, holocaustum acceptum Deo. Illud sacrificium vespertinum fecit in resurrectione munus matutinum. Oratio ergo pure directa de corde fideli, tanquam de ara sancta surgit incensum. Nihil est delectabilius odore Domini : sic oleant omnes qui credunt.

VI. Vetus ergo homo noster, Apostoli verba sunt, con- » fixus est cruci cum illo, ut evacuaretur, inquit, corpus » peccati, ut ultra non serviamus peccato [4]. » Inde et in ipso Psalmo cum dictum esset, « Deus meus, Deus meus, utquid » dereliquisti me, longe a salute mea : » statim subjectum est, « Verba dilectorum meorum. » Quorum dilectorum, si caput attendas? Et tamen ejus fuisse vocem in Psalmo, ipse testatus est in cruce, ipsa verba dixit, ipsum versum pronuntiavit. Non est relictus humanæ conjecturæ locus, nullus negandi aditus qualiscumque Christiano. Quod lego in Psalmo, hoc audio a Domino. In ipso etiam Psalmo agnosco quod in Evangelio lego, « Foderunt manus meas, » et pedes; dinumeraverunt omnia ossa mea. Ipsi vero » consideraverunt, et conspexerunt me, diviserunt sibi vestimenta mea, et super vestem meam miserunt sortem [5]. »

[1] Matth. XXVII, 46 et 50. — [2] Rom. VI, 6. — [3] Psal. XXI, 2, et Matth. XVII, 46. — [4] Rom. VI, 6. — [5] Psal. XXI, 17-19.

Hæc omnia sicut prædicta, ita facta; « Sicut audivimus, » ita et vidimus[1]. » Ergo si Dominus noster Jesus Christus nos figurans in charitate corporis sui, quamvis esset ipse sine peccato, dixit, Verba delictorum meorum : dixit autem hoc ex persona corporis sui : quis audet in membris ejus dicere non se habere peccatum, nisi qui fuerit ausus se falsæ justitiæ nomine efferre, et Christum falsitatis arguere? Fatere ergo, o membrum, quod pro te pronuntiavit caput tuum. Quod ut fateamur, quod ut faciamus, nec nos justificemus ante conspectum solius justi, qui justificat impium[2], subjecit jam sui corporis vocem : « Pone, Domine, custodiam ori meo, et ostium conti- » nentiæ circa labia mea[3]. » Non dixit claustrum continentiæ, sed « Ostium » Ostium et aperitur, et clauditur : ergo si ostium est, et aperiatur, et claudatur; aperiatur ad confessionem peccati, claudatur ad excusationem peccati. Ita enim erit ostium continentiæ, non ruinæ.

VII. Quid enim nobis prodest hoc ostium continentiæ? Quid ora ex persona corporis Christus? « Ut non declines, » inquit, cor meum in verba maligna. » Quid est, « Cor » meum[4]? » Cor Ecclesiæ meæ, cor utique corporis mei. Verba illa attendite ubi nobis regula figitur, « Saule, Saule, » quid me persequeris[5]? » cum ipsum nemo tetigisset. Esurivi, et cibastis me; sitivi, et potum dedistis mihi : » et cætera. Et illi, « Quando te vidimus esurientem aut » sitientem? Et ille. Cum uni ex minimis meis fecistis, » mihi fecistis[6]. » Hæc Christianis inusitata esse non debent, maxime in quibus regulæ fixæ sunt et cæterorum intelligendorum, et aut non turbabuntur, aut cito corrigentur. Sicut ergo ibi dicturi sunt justi, Domine, quare dixisti, « Esurivi, et dedistis mihi manducare? Quando

[1] Psal. XLVII, 9. — [2] Rom. IV, 5. — [3] Psal. CXL, 3. — [4] Ibid. 4. — [5] Act. IX, 4. — [6] Matth. XXV, 35-40.

» vidimus te esurientem? » Et ille responsurus est, « Cum » uni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis. » Sic et hic dicamus Christo intus in interiore homine nostro, quia ibi per fidem habitare dignatur[1]. Non enim absens est a » nobis, et non est cui dicamus, cum ipse dicat, « Ecce » ego vobiscum sum usque ad consummationem sæculi[2]. » Dicamus ergo illi et nos, quoniam vocem ejus in hoc Psalmo accepimus. Ejus enim vox est, quod nemo negat, « Ele- » vatio manuum mearum sacrificium vespertinum. » Dic ergo consequenter, « Pone, Domine, custodiam ori meo, » et ostium continentiæ circum labia mea : ut non declines » cor meum in verba maligna, ad excusandas excusa- » tiones in peccatis. » Quare sic oras, Domine? Quæ peccata tua excusaturus es? Respondet, Cum unum ex membris meis sic orat, ego sic oro : sicut ibi respondit, « Cum » uni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis[3]. »

VIII. Cum autem non declinatum fuerit cor tuum, o membrum Christi, cum cor tuum non fuerit declinatum « In verba maligna, ad excusandas excusationes in pec- » catis, cum hominibus operantibus iniquitatem, et non combinabis cum electis eorum. » Hoc enim sequitur, « Et » non combinabo cum electis eorum. » Qui sunt electi eorum? Qui se ipsos justificant. Qui sunt electi eorum? Qui sibi justi videntur, et contemnunt cæteros, sicut Pharisæus ille in templo dixit, « Deus, gratias ago tibi, » quia non sum sicut cæteri homines[4]. » Qui sunt electi eorum? « Hic homo si propheta esset, sciret quæ mulier illi » accessit ad pedes[5]. » Agnoscitis vocem alterius Pharisæi, qui Dominum invitaverat, quando mulier illa quæ erat in civitate peccatrix, venit et accessit ad pedes ejus? Illa impudica, quondam frontosa ad fornicationem, fronto-

[1] Ephes. III, 17. — [2] Matth. XXVIII, 20 — [3] Id. XXV, 40. — [4] Luc. XVIII, 11. — [5] Luc. VII, 39.

sior ad salutem, irrupit in domum alienam. Sed ille qui ibi discumbebat, non erat alienus. Non extranea quemlibet convivam, sed ancilla Dominum suum secuta est. Accessit ad pedes, quia ejus vestigia sequi cupiebat : lavit lacrymis, tersit capillis. Pedes Christi qui sunt, nisi per quos peragravit totum mundum? « Quam speciosi » pedes eorum, qui annuntiant pacem, qui annuntiant » bona[1]! Pedes ergo Domini quanti susceperunt, ut suscipiendo justum in nomine justi mercedem justi acciperent? Et susceperunt prophetam in nomine prophetæ, ut mercedem prophetæ acciperent. « Et quicumque po» tum dederit, inquit, uni ex minimis istis, calicem » aquæ frigidæ tantum in nomine Discipuli, amen dico » vobis, non perdet mercedem suam[2]. » Qui ergo tali humanitate pedes Domini suscepit, quid impendit, nisi quæ habebat in domo superflua? Merito quia capilli quasi superflui sunt, inde illa pedes Domini detergebat. Superflua tua necessaria fiunt tibi, si inde fueris obsecutus pedibus Domini. Ergo illa curari volebat, conscia magni vulneris. Sed numquid magnum vulnus, et parvus medicus? Pharisæi autem nolebant se tangi ab immundis, vitabant omnem contactum peccatorum; etsi quando forte necessitate tangebantur, abluebant se. Et prope baptizabant per omnes horas non tantum se, sed et vasa sua, lectos suos, calices, paropsides, sicut Dominus in Evangelio commemorat[3]. Cum ergo ille Pharisæus nosset hanc mulierem, quæ utique si ad pedes illius Pharisæi accederet, repelleret eam, ne sanctitas ejus pollueretur; habebat enim eam in corpore, non in corde, et quia non habebat eam in corde, utique falsam habebat in corpore : quia ergo ille eam repulsurus esset, cum hoc Dominus non fecit, existimavit eum nescire quæ illa esset, et dixit apud

[1] Isaï. LII, 7, et Rom. x, 15. — [2] Matth. x, 41, 42. — [3] Id. XXIII, 25.

semetipsum, « Hic si esset propheta, sciret quæ mulier » illi accessit ad pedes [1]. » Non dixit : repulisset eam : sed, « Sciret quæ esset : » tanquam esset consequens, ut si sciret, repelleret. Ex illo ergo quod non eam repulit, etiam nescisse eum pro certo suspicatus est. Dominus autem sic habebat oculos in illam mulierem, ut aures haberet in cor Pharisæi. Itaque audita cogitatione ejus, proposuit similitudinem quam nostis. « Duo debitores erant cuidam » fœneratori, unus ei debebat quingentos denarios, alter » quinquaginta : cum non haberent ambo unde redde- » rent, donavit ambobus. Quæro abs te, inquit, quis eum » plus dilexit? Et ille respondit, jam coactus veritate ad- » versus se ipsum proferre sententiam : Credo, inquit, Do- » mine, quia ille cui plus donavit. Et conversus ad mulierem, » dixit ad Simonem : Vides istam mulierem? Introivi in do- » mum tuam, osculum mihi non dedisti, illa autem non » intermisit pedes meos osculari : aquam mihi ad pedes non » dedisti, illa lacrymis suis lavit mihi pedes : oleum mihi » non dedisti, illa unxit unguento. Propter quod dico » tibi, dimittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit » multum [2]. » Quare? Quia confessa est, quia flevit, quia non declinatum est cor ejus in verba maligna ad excusandas excusationes in peccatis, non combinata est cum electis eorum, id est, defendentibus se.

IX. Non enim et huic ipsi mulieri, si declinaretur cor ejus in verba maligna, deesset defensio peccatorum. Annon quotidie pares ejus in turpitudine, sed non pares in confessione, meretrices, adulteræ, flagitiosæ defendunt peccata sua? Si latuerint, negant : si autem vel deprehensæ atque convictæ fuerint, vel publice id egerint, defendunt. Et quam facilis defensio earum, quam cita, sed quam præceps, quam quotidiana et quam sacrilega? O si

[1] Luc. VII, 39. — [2] Ibid. 36-47.

Deus hoc nollet, non facerem! Hoc voluit Deus, fortuna hoc voluit, hoc voluit fatum. Non dicit, « Ego dixi, Do- » mine, miserere mei : » non quomodo illa peccatrix ad pedes medici veniens, « Sana animam meam, quoniam » peccavi tibi[1]. » Et ista, fratres mei, defensio qualium est? Non solum indoctorum, sed etiam doctorum. Sedent, et computant sidera, intervalla, cursus, volubilitates, status, motus, intendunt, describunt, conjiciunt. Docti, magni videntur. Totum hoc doctum et magnum, defensio peccati est. Eris adulter, quia sic habes Venerem. Eris homicida, quia sic habes Martem. Mars ergo homicida, non tu : et Venus adultera, non tu. Vide ne et pro Marte et pro Venere tu damneris. Deus enim qui damnaturus est, novit quia tu es, qui dicis, Non ego, judici scienti. Porro ipse mathematicus qui tibi fabulas laqueorum tuorum etiam vendit, ut non vel gratuitam compares mortem : (Emis enim mortem a mathematico pretio, qui contempsisti vitam a Christo gratis.) ipse ergo mathematicus, si uxorem suam paulo petulantius viderit conversari, aut aliquos alienos improbe attendere, aut senestram crebro repetere; nonne arripit, verberat, et dat disciplinam in domo sua? Respondeat illi uxor, Si potes, Venerem cæde, non me. Nonne et ille respondebit? Fatua, aliud est quod competit rectori, aliud quod profertur emptori. Ergo electi eorum qui sunt? Electi malorum, electi impiorum, cum quibus non est combinandum, id est, cum quibus non est habenda societas. Qui sunt autem? Arbitrantes se justos, et contemnentes cæteros quasi peccatores, sicut erant illi Pharisæi[2]; aut quia ipsa peccata manifeste vel deprehenduntur, vel publice fiunt, defendentes et asserentes, ne aliquid culpæ eorum tribuatur; et ut ipsi nihil mali fecisse judicentur, sed totum Deus, qui vel sic creavit

[1] Psal. XL, 5. — [2] Luc. XVIII, 9.

hominem, dicunt, vel stellas composuit, vel res humanas negligit. Defensiones sunt electorum sæculi. Sed dicat membrum Christi, dicat corpus Christi, dicat Christus ex persona corporis sui, « Non declines cor meum in verba » maligna, ad excusandas excusationes in peccatis, cum » hominibus operantibus iniquitatem, et non combinabo » cum electis eorum. »

X. Nostis fratres, quod non est prætermittendum, quasi justos, eminentiores in se tenentes velut primum gradum justitiæ, Electos vocari apud Manichæos. Qui noverunt recognoscant, qui nesciebant audiant. Electi quidem Dei sunt omnes sancti, et habemus hoc in Scripturis: Sed usurparunt sibi illud nomen, et quasi familiarius sibi applicaverunt, ut tanquam proprie jam Electi appellentur[1]. Qui sunt isti Electi? Quibus si dixeris, Peccasti: statim illam defensionem impiam et pejorem cæteris magisque sacrilegam proferunt, Non ego peccavi, sed gens tenebrarum. Quæ est ista gens tenebrarum? Quæ bellum gessit cum Deo. Et ipsa peccat, cum tu peccas? Ipsa, inquit, quia commixtus sum illi. Deus enim qui te commiscuit, quid timuit? Hoc enim dicunt, quod illa gens tenebrarum rebellaverit adversus Deum, antequam mundus fieret; et ille cavens ne regna ejus loco adveniente hostili impetu vastarentur, misit huc membra sua, substantiam suam, hoc quod ipse est; si aurum, aurum; si lux, lucem: quidquid illud est, hoc misit, et miscuit visceribus gentis tenebrarum, dicunt, et fabricavit inde mundum. Et nos animæ, inquiunt, de ipsis membris Dei sumus : sed premimur hic visceribus gentis tenebrarum, et quidquid peccare dicimur, illa gens peccat. Se quidem videntur excusare a peccato : sed Deum suum non excusant a crimine timoris, nec ipsam substantiam Dei sui a crimine corrup-

[1] Matth. xx, 16.

tibilitatis. Si enim incorruptibilis Deus, si incommutabilis, si incontaminabilis, si immaculabilis, si impenetrabilis, quid ei factura erat gens illa? Fecisset illa quem vellet impetum, quomodo terreret impenetrabilem, inviolabilem, incontaminabilem, incommutabilem et incorruptibilem? Si ergo talis Deus, crudelis; quia sine causa huc vos misit, cui nihil noceri poterat. Quare vos misit? Ecce gens tenebrarum illi nocere non poterat: ipse autem vobis graviter nocuit, et ipse magis quam illa hostis vester fuit: quanquam et ipsa vobis nocere potuit. Potuistis premi, potuistis captivari, potuistis inquinari, potuistis corrumpi: potuit ergo et ille. Frustum enim quodam modo, et portiuncula naturæ ipsius convincit massam. Quale est illud quod huc misit, tale est et illud quod ibi remansit. Hoc ipsi dicunt: ipsi fatentur quia duæ substantiæ sunt; una illa, et una ista. Libri eorum hoc habent: et si negant, leguntur, et convincuntur.

XI. Quid ergo? Ut in hoc uno exordio nihil amplius dicam, non dicam pejora, non dicam sceleratiora: in hoc ipso exordio quo bellum inducunt, videte quemadmodum debellentur, et ubi pugnatum adversus Deum a gente tenebrarum dicunt, ipsi in eorum verborum pugna capiuntur. Non enim est quod dicant, aut quo refugiant. Sed vis, o nefande, false Electe, defendere peccatum tuum, ut quando aliquid mali feceris, non tu fecisse videaris: quæris in quem peccatum tuum refundas, et refundis in gentem tenebrarum. Sed ad Deum attende, si non in illum refundis. Si enim posset gens tenebrarum, quam fingitis, hoc tibi diceret, quid me accusas? Potui aliquid facere Deo tuo, annon potui? Si potui, fortior illo sum: si non potui, quare me timuit? si non timuit, quare huc te misit, ut tanta hic patiaris, cum sis membrum ipsius, cum sis substantia ipsius? si non timuit, invidit: si hoc timore

non fecit, crudelitate fecit. Quam ergo iniquus est, cui nihil noceri poterat, et fecit ut membris suis hic ita noceretur? An poterat noceri? Ergo incorruptibilis non est. Cum vis ergo te defendere de peccato tuo, laudare non potes Deum. In laude Dei non capereris, nisi in tua jactareris. Transi ad vituperationem tuam, et laudabis Deum. Redi ad verba Psalmorum quos execramini, dic, « Ego » dixi, Domine, miserere mei, sana animam meam, quo- » niam peccavi tibi. » Ego dixi : Ego peccavi, non fortuna, non fatum, non gens tenebrarum. Si ergo tu peccasti, jam vide quemadmodum pateat laus Dei, in qua angustabaris, cum te velles defendere. Melius in peccatis tuis angustaris, et in illius laude dilataris. Jam ergo confesso peccato tuo, vide quemadmodum laudetur Deus : quia et justus est, cum te punit perseverantem ; et misericors, cum liberat confitentem. « Non ergo, inquit, de- » clines cor meum in verba maligna, ad excusandas ex- » cusationes in peccatis : » ut dicam quia gens tenebrarum fecit, quod ego feci.

XII. « Cum hominibus operantibus iniquitatem. » Quam iniquitatem? Dicamus aliquam eorum iniquitatem nefandam. Audite iniquitatem nefariam Manichæorum publicam, quam confitentur. Expedire dicunt homini fœneratorem esse, quam agricolam. Quæris causam, et reddunt rationem. Vide si ratio illa non dementia nominanda est. Qui enim in usuram, inquiunt, dat pecuniam, non lædit crucem luminis : (multi non intelligunt, sed exponam :) qui autem, inquiunt, agricola est, multum lædit crucem luminis. Quæris quam crucem luminis? Membra, inquiunt, illa Dei, quæ capta sunt in illo prælio, mixta sunt universo mundo, et sunt in arboribus, in herbis, in pomis, in fructibus. Dei membra vexat, qui terram sulco discindit ; Dei membra vexat, qui herbam de terra vellit : Dei

membra vexat, qui pomum carpit de arbore. Hæc ne faciat in agro falsa homicidia, facit in fœnore vera homicidia. Panem mendicanti non porrigit. Videte si potest esse major iniquitas ista justitia. Panem mendicanti non porrigit : quæris, quare? Ne vitam quæ est in pane, quam dicunt membrum Dei, substantiam divinam, mendicus ille accipiat, et liget eam in carne. Quid ergo vos? quid, quare manducatis? Carnem non habetis? Sed nos, inquiunt, quia fide Manichæi illuminati sumus, orationibus et Psalmis nostris, qui electi sumus, purgamus inde vitam quæ est in illo pane, et mittimus illam ad thesauros cœlorum. Tales sunt electi, ut non sint salvandi a Deo, sed salvatores Dei. Et ipse est Christus, dicunt, crucifixus in toto mundo. Ego in Evangelio Salvatorem acceperam Christum, vos autem estis in libris vestris salvatores Christi. Estis plane blasphematores Christi, et ideo a Christo non salvandi. Ergo buccella ne detur mendico, et ploret in buccella membrum Dei, mendicus fame moriturus est? Falsa misericordia in buccellam, facit verum homicidium in hominem. Sed qui sunt isti electi eorum? « Non declines » cor meum in verba maligna, et non combinabo cum » electis eorum. »

XIII. « Emendabit me justus in misericordia, et arguet » me[1]. » Videte peccatorem confessorem. Emendari se vult misericorditer, potius quam laudari fallaciter. « Emendabit » me justus in misericordia : » si justus est, si misericors est, quando me videt peccantem. Hoc utique quædam membra Christi dicunt, de quibusdam membris Christi dicunt, in uno corpore dicunt. Dignatur loqui Dominus ex persona emendatoris, nec respuit personam emendati vel emendandi. Omnia enim membra in illo, et ipse

[1] Psal. CXL, 5.

dicit, « Emendabit me justus. » Quis justus te emendaturus est? Caput emendat omnia membra. « Emen» dabit me justus in misericordia, et arguet me. » Arguet sed in misericordia : arguet, sed non odit : et eo magis arguet, quia non odit. Et iste quare inde gratias agit? Quia, « Corripe sapientem, et amabit te[1]. Emendabit me » justus : » quia persequitur? Absit. Hic est potius emendandus, si odio emendat. Quare ergo emendat? « In mi» sericordia. Et arguet me. » In quo? In misericordia. « Oleum autem peccatoris non impinguabit caput meum. » Quid est, « Oleum peccatoris non impinguabit caput » meum? » Non crescet caput meum de adulatione. Falsa laus adulatio est : falsa laus adulatoris, hoc est, oleum peccatoris. Propterea et homines, cum falsa laude aliquem irriserint, hoc etiam de illo dicunt, Unxi illi caput. Amate ergo argui a justo in misericordia, nolite ergo amare laudari a peccatore cum irrisione. Habetote oleum vobiscum, et non quæretis oleum peccatoris. Sapientes enim illæ virgines secum portabant oleum : sapientes virgines secum oleum portabant[2], id est, conscientia illarum illis testimonium perhibebat. Oleum gloria est, fulget, nitet in superficie. Sed bona debet esse gloria, et vera gloria, ut ibi sit intus in vasis suis. Audi quid est in vasis : « Pro» bet autem se homo, et tunc in semetipso habebit glo» riam, et non in altero[3]. » Quid est in vasis suis? Audi ipsum Apostolum : « Nam gloria nostra hæc est, testi» monium conscientiæ nostræ[4]. »

XV. Postremo quia in corpore Christi est, et adhuc portas mortalitatem quamdam : tu tibi esto justus, et in te esto justus. Peccator es, vindica in te; redi ad conscientiam tuam, exige de te pœnas, crucia te ipsum. Ita enim offers sacrificium Deo. « Quia si voluisses sacrifi-

[1] Prov. IX, 8. — [2] Matth. XXV, 4. — [3] Gal. VI, 4. — [4] 2 Cor. I, 12.

» cium, dedissem utique, ait peccator, holocaustis non » delectaberis[1]. » Quid ergo? Nullum accipit sacrificium? « Sacrificium Deo spiritus contribulatus, cor contritum » et humiliatum Deus non spernit[2]. » Humilia cor tuum, contere cor tuum, crucia cor tuum; et tu te ipsum emendabis in misericordia. Non enim odisti te, cum sævis in te. Eris in parte emendante justus, quamvis sis adhuc in emendanda peccator. Ex qua parte enim tibi displices, injustus es : ex qua tibi displicet in te quod injustum est, justus es : Vis videre quam justus es? Hoc in te tibi displicet quod et Deo : jam conjunxisti te voluntati Dei, et in te ipso non quod ille fecit, sed quod ille odit odisti. Ex eo quod odisti in te quod fecisti, quod odit et ille qui hoc non fecit, cœpisti in te esse severus, erit ille misericors : parcet, quia tu non pepercisti. Ergo ex quo conjunctus es oculis ejus, et condelectaris legi ejus, et hoc in te arguis quod lex ejus arguit, et hoc in te tibi displicet quod et oculis Dei displicet, vide quam justus es : ex quo autem lapsus, fecisti ea quæ displicent Deo, et fragilitate quadam infirmitatis humanæ prolaberis in illa, et adhuc portas infirmitatem carnis, et gemis cujusdam reluctationis conscientia, ex hac parte iniquus et peccator es.

XV. Quomodo, inquies, ex quadam parte justus, ex quadam parte peccator? quid est quod dicis? Laboramus, videmur loqui contraria, nisi nobis subveniat apostolica auctoritas. Audi illud ab Apostolo, ne me malus intellector accuses : « Condelector enim, inquit, legi Dei secundum interiorem hominem[3]. » Ecce justus. Annon est justus, qui condelectatur legi Dei? Unde ergo peccator? « Video aliam legem in membris meis repugnantem legi » mentis meæ, et captivum me ducentem in lege peccati. »

[1] Psal. L, 18. — [2] Ibid. 19. — [3] Rom. VII, 22.

Adhuc bellum adversus me gero, nondum sum totus instauratus ad imaginem fabricatoris mei, cœpi resculpi, et ex ea parte qua reformor, displicet mihi quod deforme est. Ergo quandiu ita sum, quid spero? « Infelix ego homo, » quis me liberabit de corpore mortis hujus? Gratia Dei » per Jesum Christum Dominum nostrum [1]. » Gratia Dei quæ cœpit jam resculpere, gratia Dei quæ infundit suavitatem, ut jam per interiorem hominem condelecteris legi Dei : inde cætera sanabuntur, unde et ista sanata sunt. Geme adhuc vulneratus, castiga te, displice tibi.

XVI. « Non sic pugno, inquit, quasi aërem cædens; » sed castigo corpus meum et in servitutem redigo, ne » forte aliis prædicans ipse reprobus inveniar [2]. » Numquid qui castigat corpus, odit corpus? Si quis castigat servum, odit servum? Si quis verberat filium, odit filium? Et ut aliquid conjunctius eloquamur, caro tua tanquam conjux tua est. Hoc ipse Apostolus dicit, « Nemo unquam » carnem suam odio habuit, sed nutrit et fovet eam, » sicut et Christus Ecclesiam [3]. » Certe caro tanquam conjux est, et nemo carnem suam odio habet. Tamen quid alio loco? « Caro concupiscit adversus spiritum, et spiritus » adversus carnem [4]? » Concupiscit adversus te, tanquam conjux tua : ama et castiga, donec fiat in una reformatione una concordia. Quando istud erit? Quonam modo clamas, « Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore » mortis hujus [5]? » Numquid separabitur a te hoc corpus, et tunc securus eris? Et quid est, « In nobismetipsis in» gemiscimus, adoptionem expectantes, redemptionem » corporis nostri [6]? » Reparatur ergo a mortalitate ad immortalitatem, et jam non resistit, quia non est mortalitas quæ resistat. Propterea castiga corpus tuum; modo

[1] Rom. VII, 22-25. — [2] I Cor. IX, 26. — [3] Ephes. V, 29. — [4] Gal. V, 17. — [5] Rom. VII, 24. — [6] Id. VIII, 23.

doma, quod postea recipias; modo deficiat, ut tunc sufficiat. Nam in hac vita reparari non potest, quandiu mortale geritur. Non te deponat, non te abrumpat : porta, erudi, castiga : reparabitur in fine. « Et quia nemo un- » quam carnem suam odio habuit, » resurget et caro. Sed quomodo? Etiam tunc luctaturus sum[1]? « Oportet, inquit, » corruptibile hoc induere incorruptionem, et mortale » hoc induere immortalitatem[2]. »

XVII. Ergo cum dicitur, « Emendabit me, et arguet » me : » sive sit frater, sive sit proximus, sive sit vicinus, sive tu ipse, in misericordia debes argui, et emendari. « Oleum autem peccatoris non impinguet caput meum. » Sed quid facio, dicis mihi? Patior adulatores, non cessant perstrepere, laudant in me quæ nolo, quæ ego parvipendo laudant in me, quod ego charum habeo reprehendunt in me, adulatores, fallaces, deceptores. Magnus vir ille, verbi gratia, Gaïus Seïus (12), magnus, doctus, sapiens; sed quare Christianus? Nam magna doctrina, et magnæ litteræ, et magna sapientia. Si magna sapientia, approba quod Christianus est. Si magna doctrina, docte elegit. Postremo quod tu vituperas, hoc ei placet quem laudas. Sed quid? Laudatio illa non indulcat, oleum peccatoris est. Sed non cessat dicere. Non inde impinguet caput tuum, id est, noli gaudere ad talia, id est, noli annuere, noli consentire, noli inde gratulari : etsi ille attulit oleum adulationis, sed caput tuum integrum mansit, non inflatum est, non tumuit. Si enim inflatum fuerit et tumuerit, facit pondus et præcipitat te. « Oleum autem peccatoris non impinguet caput meum. »

XVIII. « Quoniam adhuc et oratio mea in beneplacitis » eorum. » Expecta, modo me vituperant, ait Christus. In primis temporibus Christianorum undique reprehen-

[1] Ephes. v, 29. — [2] I Cor. xv, 53

debantur Christiani. « Adhuc » expecta : « Et oratio mea » in beneplacitis eorum » erit. Veniet tempus, quando superent hominum millia tundentium sibi pectus et dicentium, « Dimitte nobis debita nostra, sicut et nos di» mittimus debitoribus nostris[1]. » Jam quot remanserunt qui sibi erubescunt pectus tundere? Ergo reprehendant : toleremus. Reprehendant, oderint, accusent, detrahant : « Adhuc et oratio mea in beneplacitis eorum : » veniet tempus, quando oratio mea placebit illis. Erigent se enim quasi justi viribus suis, vincentur in lucta ; quia superbe se erexerunt, elidentur, trahentur a peccatis, videbunt se iniquos, implebuntur quæ dicta sunt per Prophetas, incipiet timeri judicium, convertet se animæ acies ad conscientiam peccatorum, et placebit illa oratio, « Di» mitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debi» toribus nostris. » O verbosa defensio iniquitatis ! Certe jam hoc populi dicunt, et populum pectora tundentium tonitruus non quiescit. Recte nubes tonant, in quibus jam habitat Deus. Ubi est illa verbositas, ubi est illa jactantia, Justus sum, nihil mali feci? Certe cum in Scripturis sanctis fueris contemplatus normam justitiæ, quantumcumque profeceris, invenies te peccatorem. Profecisti, jam unum Deum colis, optime ; non fornicaris ab eo ad idola, ad mathematicos, ad sortilegos, ad haruspices, ad augures, ad maleficos ; ista enim fornicatio est a Domino Deo : jam es in aliquo numero membrorum Christi. Jam incipe videre etiam illa peccata societatis humanæ. Non occidis quemquam, non adulteras cujusquam uxorem, non uxori tuæ, eundo ad alteram, injuriam facis, non ulla pessima corruptela te contaminas, abstinuisti manus a furto, linguam a perjurio, cor a concupiscenda re proximi tui : jam justus es. Attende cætera, noli jam superbire. Nihil-ne pec-

[1] Matth. VI, 12.

casinlingua? non prolaberis in verbum durum? Sed quid magnum dicis? Quid magnum? « Qui dixerit fratri suo, Fa» tue, reus erit gehennæ ignis [1]. »Contremiscit jam tota illa superbia. Ecce jam non valde facit unde Deus videatur impietate aliqua blasphemari; non irruit in aliquem lædendum, non facit alteri quod pati non vult : quid de lingua ? quis illam domat? Sed ecce jam et ipsam frenasti; quanquam quis tantus ut hoc omni modo perficiat? Sed ecce jam et ipsam frenasti : quid facis de cogitationibus tuis? quid facis de tumultu et caterva rebellantium desideriorum? non eis das membra? Ita credo, et video: sed tamen cogitationes aliquando inclinant et auferunt te, plerumque in oratione genibus fixis. Corpus prosternis, collum curvas, confiteris peccata, Deum adoras : video corpus ubi jaceat, quæro ubi volitet animus. Video membra jacentia : videamus si stat conscientia, videamus si fixa est in eum quem adorat; si non cogitationibus plerumque, tanquam æstu maris abripitur, et tempestate tollitur in aliud atque aliud. Modo si mecum loquereris, et subito averteres te ad servum tuum, et dimitteres me, non dico a quo aliquid petebas, sed cum quo ex æquo loquebaris; non mihi injuriam factam deputarem? Ecce quid facis quotidie Deo. Qualem modo dixi, fratres? Jam eum qui solum Deum colit, qui Christum confitetur, qui Patrem et Filium et Spiritum sanctum unum Deum novit, qui non post eum fornicatur, qui non adorat dæmones, qui auxilia sibi a diabolo non requirit, qui tenet Ecclesiam catholicam; de cujus fraude nemo conqueritur, de cujus pressura non gemit vicinus infirmus, qui uxorem alienam non tentat, qui contentus est sua, aut qui nec ipsa sua, sed quomodo licet et quomodo permittit apostolica disciplina, ubi consensus est ambo-

[1] Matth. v, 22.

rum, aut ubi nondum ducta est[1]. Qui jam talis est, deprehenditur tamen in istis quæ dixi.

XIX. Venit ergo tempus quod dictum est, « Adhuc et » oratio mea in beneplacitis eorum, » sive quam docuit, sive quam interpellat pro nobis. In istis ergo quotidianis peccatis omnibus quæ spes est, nisi humili corde dicamus in oratione Dominica, quæ jam in beneplacitis nostris est, non defendentium peccata nostra, sed confitentium, « Dimitte » nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus » nostris[2] : » et advocatum habeamus apud Patrem Jesum Christum justum, ut ipse sit propitiatio pro peccatis nostris[3]? Modo loquantur superbi, vincuntur numero, vincuntur populis, tota terra a solis ortu usque ad occasum laudante nomen Domini. Quid faciunt pauci aliter disputantes? Judices sunt impiorum. Sed quid ad te? Vide quid sequitur : « Absorpti sunt juxta petram judices eo» rum[4]. » Quid est, « Absorpti sunt juxta petram ? » Petra autem erat Christus[5]. « Absorpti sunt juxta petram. » Juxta, » id est, comparati judices, magni, potentes, docti : ipsi dicuntur « Judices eorum, » tanquam judicantes de moribus, et sententiam proferentes. Dixit hoc Aristoteles. Adjunge illum petræ, et absorptus est. Quis est Aristoteles? Audiat, Dixit Christus; et apud inferos contremiscit. Dixit hoc Pythagoras, dixit hoc Plato. Adjunge illos petræ, compara auctoritatem illorum auctoritati evangelicæ, compara inflatos Crucifixo. Dicamus eis, Vos litteras vestras conscripsistis in cordibus superborum, ille crucem suam fixit in cordibus regum. Postremo mortuus est, et resurrexit : mortui estis, et nolo quærere quemadmodum resurgatis. Ergo, « Absorpti sunt juxta » petram istam judices eorum. » Tandiu videntur aliquid

[1] I Cor. VII, 5. — [2] Matth. VI, 12. — [3] I Joan. II, I. — [4] Psal. CXL, 6. — [5] I Cor. X, 4.

dicere, donec comparentur petræ. Propterea si inventus fuerit aliquis eorum hoc dixisse, quod dixit et Christus; gratulamur illi, non sequimur illum. Sed prior fuit ille quam Christus. Si quis vera loquitur, prior est quam ipsa veritas? O homo attende Christum, non quando ad te venerit, sed quando te fecerit. Potest et ægrotus dicere, Sed prius ego cecidi in lectum, quam medicus ad me venisset. Utique ideo ille posterior venit, quia tu prius cecidisti.

XX. Videte itaque textum Psalmi, «Adhuc et oratio mea » in beneplacitis eorum. » Sed erunt multi qui contradicant. « Absorpti sunt juxta petram judices eorum. » Quid ergo erit? « Audient verba mea, quoniam prævaluerunt. » Prævaluerunt verba mea verbis eorum. Dicta sunt ab eis quædam diserte, sed a me vera. Aliud est laudare loquacem, aliud laudare veracem. « Audient verba mea, quo» niam prævaluerunt. » Unde prævaluerunt? Quis eorum comprehensus est in sacrificio, cum his legibus ista prohiberentur, et non negavit? Quis eorum comprehensus est adorare idolum, et non clamavit, Non feci, et timuit ne convinceretur? Tales ministros diabolus habebat. Unde autem prævaluerunt verba Domini? « Ecce ego mitto vos si» cut agnos in medio luporum. Nolite timere eos qui oc» cidunt corpus, animam autem non possunt occidere; » sed eum timete, qui et corpus et animam potest mittere » in gehennan ignis[1].» Dedit timorem, subjecit spem, inflammavit charitatem. Nolite, inquit, timere mortem. Mortem timetis? Prior morior. Ne vel capillus vester pereat, formidatis? Prior integer in carne resurgo. Merito audistis verba ejus, quoniam prævaluerunt. Dicebant et occidebantur, cadebant et stabant. Et quid est factum de tot mortibus Martyrum, nisi ut ipsa verba prævalerent, et tanquam irrigata terra sanguine testium Christi, pullu-

[1] Matth. x, 16 et 28.

laret ubique seges Ecclesiæ? « Audient, inquit, verba mea, » quoniam prævaluerunt. » Unde prævaluerunt? Jam diximus, cum prædicantur a non timentibus. Quid non timentibus? nec exilia, nec damna, nec mortem, nec crucem. Non enim nec mortem solam; sed nec crucem, qua morte nihil videbatur execrabilius. Ipsam Dominus suscepit, ne Discipuli ejus mortem quidem non timerent, sed nec genus mortis horrescerent. Ergo a non timentibus cum dicuntur hæc prævaluerunt.

XXI. Quid ergo mortes illæ omnium Martyrum, quid fecerunt? Audi : « Sicut crassitudo terræ disrupta est su» per terram, dissipata sunt juxta infernum ossa nostra[1]. » Juxta infernum dissipata sunt ossa Martyrum, id est, corpora testium Christi. Occisi sunt enim Martyres, et quasi prævaluerunt qui occiderunt. Prævaluerunt illi persequendo, ut prævalerent verba Christi prædicando. Et quid factum est de mortibus sanctorum? « Sicut crassitudo » terræ disrupta est super terram, dissipata sunt juxta in» fernum ossa nostra. » Quid est, « crassitudo terræ dis» rupta est super terram? » Novimus crassitudinem terræ, contemptibilia quæque esse. Quæ sunt quasi contemptibilia hominibus, fœcundant terram. Nam dictum est et in quodam Psalmo jacuisse mortes sanctorum; et non fuit qui sepeliret. Sed illæ omnes mortes factæ sunt crassitudo terræ[2]. Quomodo accipit terra quamdam pinguedinem de rebus contemptibilibus et abjectis, sic ex eo quod contempsit hic mundus, accepit crassitudinem terra, ut inde seges Ecclesiæ feracius pullularet. Jam nostis, fratres, quia contemptibilia terræ hujus, de quibus pinguescit terra, nec appellare volo, nec dicere decet : talis est quædam sagina terræ, et quædam pinguedo; et contemptibile est hominibus, et quasi sordidum est, et abjicitur. Sed

[1] Psal. CXL, 7. — [2] Id. LXXVIII, 3.

quid fecit hic, ut jam et ipsius verbis utar? De terra erexit inopem, et de stercore exaltavit pauperem [1]; ut collocaret eum cum principibus, cum principibus populi sui. Prostratus enim est in terra, tanquam pinguedo terræ, disruptus est super terram : sic jacuit ille Lazarus ulcerosus, sed tamen ab Angelis sublatus est in sinum Abrahæ [2]. « Pretiosa est in conspectu Domini mors sanctorum ejus [3]. » Sicut contemptibilis est sæculo, ita pretiosa est agricolæ. Novit enim ibi utilitatem et uberem succum, et novit quid affectet, quid eligat, unde seges fertilis surgat : sed contemnit eam iste mundus [4]. Nescitis quia contemptibilia mundi elegit Deus, et ea quæ non sunt tanquam quæ sunt, ut ea quæ sunt evacuentur? De stercore erectus Petrus, et Paulus; et cum occiderentur, contemnabantur : modo jam saginata inde terra, exurgente segete Ecclesiæ, ecce quod est nobile et præcipuum in mundo, et Imperator venit Romam, quo festinat? Ad templum Imperatoris, an ad memoriam Piscatoris? « Sicut enim crassitudo terræ » disrupta est super terram, dissipata sunt juxta infernum » ossa nostra. »

XXII. « Quoniam ad te, Domine, oculi mei, in te spe» ravi, ne auferas animam meam [5]. » Cruciati sunt enim in persecutionibus, et multi defecerunt. Et quia de captivitate persecutionis dixit, « Sicut crassitudo terræ dis» rupta est super terram, dissipata sunt juxta infernum » ossa nostra : » occurrit multos defecisse et multos periclitatos esse, et tanquam in mediis tribulationibus persecutionum emissa est vox precantis, « Quoniam ad te, » Domine, oculi mei. » Non curo quid minentur qui circumstant : « Ad te, Domine, oculi mei. » Plus figo oculum meum in promissis tuis, quam in minis eorum. Novi quid

[1] Psal. CXI, 7. — [2] Luc. XVI, 20-22. — [3] Psal. CXV, 15. — [4] I Cor. I, 28. — [5] Psal. CXL, 8.

pro me passus sis, quid mihi promiseris. « Ad te, Domine, » oculi mei, in te speravi, ne auferas animam meam. »

XXIII. « Custodi me a muscipula, quam statuerunt » mihi[1]. » Quæ erat muscipula? Si consentis, parco. In muscipula posita est esca vitæ hujus : si amat avis hanc escam, cadit in muscipulam : si autem avis talis est, ut dicat, « Et diem hominis non concupivi, tu scis[2]; » oculi ejus non recedent a Deo, et ipse evellet de laqueo pedes ejus[3]. « Custodi me a muscipula, quam statuerunt mihi, » et ab scandalis eorum qui operantur iniquitatem. » Duas res dixit, ambas inter se distinguendas : muscipulam statuisse persecutores dixit, scandala vero ab eis qui consenserunt et apostataverunt : et ex utriusque vult se custodiri. Hinc sæviunt minantes, hinc labuntur consentientes: timeo ne talis sit iste, quem timeam; ne talis sit iste, quem imiter. Hæc tibi facio, si non consenseris : « Custodi » me a muscipula, quam statuerunt mihi. » Ecce frater tuus jam consensit : « Et ab scandalis eorum qui operan» tur iniquitatem. »

XXIV. « Cadent in retia ejus peccatores[4]. » Quid est ergo, fratres, « Cadent in retia ejus peccatores? » Sed non omnes peccatores; quidam peccatores : qui usque eo sunt peccatores, ut sic ament vitam istam, ut præponant illam vitæ æternæ, cadent in muscipulam ejus. Sed quid dicis? Putas isti tales cadunt in retia ejus? Sed quid de discipulis tuis, o Christe? Ecce cum ferveret persecutio, quando dimiserunt te omnes solum, et ierunt unusquisque in sua : (Prædixisti hoc, quia prævidisti. Non enim quia tu prænuntiasti, tu fecisti, aut tu in quoquam te negasti.) Sed ecce illi qui tibi cohærebant, in tua tentatione et persecutione, qua te inimici requirebant crucifigendum, defecerunt. Et unus ille audax, qui tibi promiserat, quia

[1] Psal. CXL, 9. — [2] Jerem. XVII, 16. — [3] Psal. XXIV, 15. — [4] Id. CXL, 10.

tecum esset usque ad mortem, audivit quidem a medico quid in se ageretur ægrotus. Febriens enim sanum se dixerat, cordis venam ille tangebat. Ventum est ad tentationem, ventum est ad probationem, ventum est ad accusationem; et jam ipse interrogatus, non ab aliqua magna potestate, sed ab infimo mancipio, et hoc fœmina, ab ancilla interrogatus succubuit. Negavit ter. Semel negato, cum memoraretur negavit iterum : bis negato, cum memoraretur, negavit tertio. Hoc prædixerat Dominus : non præceperat, non coëgerat. Aut si propterea putatur Petrus recte fecisse, quia hoc prædixerat Dominus : recte fecit et Judas qui tradidit eum, quia et hoc prædixerat Dominus. Absit, fratres mei. Hæc vox illorum electorum est, qui etiam peccata sua defendunt potius, quam fatentur. Petrum ipsum potius attendamus. Si nihil peccavit, quare flevit? Non interrogemus de Petro, nisi lacrymas Petri : fideliores testes de illo non invenimus. « Flevit » amare, inquit[1]. » Nondum idoneus erat passioni : « Se- » queris me postea[2], » illi dictum erat. Adhuc futurus erat firmus, confirmatus Domini resurrectione.

XXV. Ergo nondum erat tempus, ut dispergerentur illa ossa juxta infernum. Nam videte quam multi defecerunt usque ad ipsos primos hærentes ori ejus : etiam ipsi defecerunt. Quare hoc? « Singularis ego sum, donec tran- » seam. » Hoc enim sequitur in Psalmo. Supra dixerat, « Custodi me, Domine, a muscipula, quam statuerunt » mihi, et ab scandalis qui operantur iniquitatem. » A muscipula, et ab scandalis; et a terrentibus, et a lapsis. Sed quia in ejus passione etiam illi primi, qui futuri erant duces Ecclesiæ et columnæ terræ, defecerunt, nondum factum erat quod ait in alio Psalmo, « Ego confirmavi » columnas ejus[3]. » Quid ait? « Singularis ego sum, donec

[1] Matth. XXVI, 31-75. — [2] Joan. XIII, 3. — [3] Psal. LXXIV, 4.

» transeam. » Hæc vox ex persona capitis, « Singularis » ego sum, donec transeam. » Quid est? « singularis? » In passione tu solus pateris, tu solus occideris ab inimicis. « Singularis ego sum, donec transeam. » Quid est, « Do» nec transeam! » Evangelista dicit, « Cum autem venisset hora, ut Jesus transiret de hoc mundo ad Patrem[1]. » Quid est ergo, « Donec transeam, » nisi de hoc mundo ad Patrem? Tunc enim confirmavi columnas ejus, id est, columnas terræ, quando in mea resurrectione plane didicerunt mortem non esse timendam. « Donec ergo tran» seam, singularis sum : » cum transiero, multiplicabor; multi me imitabuntur, multi patientur pro nomine meo. Unus ego sum donec transeam, multi in me unus erunt dum transiero. « Singularis ego sum, donec transeam. » Audite etiam mysterium verbi ejus. Secundum græcam locutionem Pascha videtur passionem significare, πάσχειν enim pati dicitur : secundum hebræam autem linguam, sicut interpretati sunt qui noverunt, Pascha Transitus interpretatur. Nam et si interrogetis bene Græcos, negant græcum esse Pascha. Sonat ibi quidem πάσχειν, id est, pati, sed non solet sic deflecti. Passio enim πάθος græce dicitur, non Pascha. Ergo Pascha, sicut dicunt qui noverunt, et qui nobis quod legeremus interpretati sunt, transitus interpretatur. Ideo ventura passione Domini, tanquam ipso verbo loqueretur Evangelista, « Cum venisset, inquit, hora » ut transiret Jesus de hoc mundo ad Patrem. » Pascha hic ergo sonuit in hoc versu, « Singularis ego sum, donec » transeam. » Post Pascha jam non ero singularis, post transitum non ero singularis. Multi imitabuntur, multi consequentur. Et si postea sequentur, quid erit? « Sin» gularis ego sum, donec transeam. » Quid est quod Dominus ait in hoc Psalmo, « Singularis ego sum,

[1] Joan. XIII, I.

» donec transeam? » quid est quod exposuimus? Si intelleximus, attende ipsius verba in Evangelio: « Amen, » amen dico vobis, inquit, nisi granum frumenti cadens » in terram mortuum fuerit, ipsum solum manet; si au- » tem mortuum fuerit, multum fructum affert. » Hoc ibi ait, ubi etiam dixit, « Cum exaltatus fuero a terra, om- » nia traham ad me ipsum [1]. Nisi granum frumenti, inquit, » cadens in terram mortuum fuerit, ipsum solum manet; » si autem mortuum fuerit, multum fructum affert. » Ergo illi grano multa seges debebatur : sed expecta, mortificetur adhuc; quia granum nisi in terram ceciderit et mortificatum fuerit, solum remanet.

XXVI. Ergo solus erat, antequam esset mortificatus. Propterea et Petrus nondum habebat tales vires : accepturus erat vires sequendi, non habebat præcedendi. Propter Christum enim, id est, propter confessionem nominis Christi, quo Christiani sumus, nemo mortuus est ante Christum : ne forte occurrat vobis. Multi enim mortui sunt et Martyres sunt, multi Prophetæ talia passi sunt; non tamen ideo moriebantur, quia prænuntiabant Christum, sed quia peccata hominum dicebant in eos, et eorum iniquitatibus liberius resistebant, et habentur inter Martyres. Juste etenim, si non pro nominis Christi confessione, tamen pro veritate occisi sunt. Usque adeo autem pro ipso nomine, id est, pro confessione nominis Christi nemo mortuus est, antequam granum illud caderet in terram, cujus ex persona dictum est : « Singularis ego sum, donec » transeam, » ut et ipse Joannes, qui recens interfectus erat, ab iniquo rege donatus puellæ saltatrici, non propter hoc occisus sit, quia confessus est Christum. Potuit utique et inde occidi, et hoc a multis. Si propter aliud occisus est ab uno, quanto potius propter Christum po-

[1] Joan. XII, 24, 25 et 32.

tuit occidi ab his ipsis, qui occiderunt Christum? Perhibebat enim Christo testimonium Joannes. Illi qui audiebant Christum, ipsum occidere volebant, et eum qui testimonium perhibebat non occidebant. Quia enim si fieret impetus propter Christum in Joannem, non negaret. Erant quippe in illo vires magnæ, quibus appellatus est amicus sponsi[1]. Magna in illo gratia, magna excellentia: « In natis mulierum nemo exurrexit major Joanne Bap» tista[2]. » Ergo in illum impetus factus est, qui non habebat tales vires: fit impetus in Petrum, non fit in Joannem. Etenim vires ipsas Petrus post accepit, tunc autem infirmus fuit. Pro Christi nomine ille interrogatur, qui vires non habebat: ille qui habebat vires, non patitur persecutionem propter Christum; ne pro nomine Christi antecederet Christum. Non occiditur a Judæis, qui perhibeat liberum testimonium Christo, quem occiderunt Judæi: et occiditur ab Herode, quia dicebat ei: « Non » tibi licet habere uxorem fratris tui[3]. » Neque enim frater ejus sine posteritate decesserat. Pro lege quidem veritatis, pro æqualitate, pro justitia. Ideo Sanctus, ideo Martyr: sed non tamen pro illo nomine, quo Christiani sumus. Quare hoc, nisi ut impleretur, « Singularis ego » sum, donec transeam? »

[1] Joan. III, 29. — [2] Matth. XI, 11. — [3] Id. XIV, 3-11.

ENARRATIO

IN PSALMUM CXLI.

Sermo ad plebem.

I. Solemnitati Martyrum, sicut devotio celebritatis vestræ, ita nostræ servitutis sermo debetur. Sed meminisse oportet Charitatem Vestram, hesterno die quam multa dicta sint. Non enim quia propter aviditatem interioris oris vestri per totum sermonem tanquam recentes affuistis, propterea oblivisci debemus infirmitatis communis : primo quia et honorare oportet verba præclara, sicut scriptum est, Præclara autem verba sapientiæ Domini Dei sunt. Per nos tanquam per vascula vobis ministrantur : et si fictilia sunt vasa, sed panis cœlestis est. Apostolus dicit : « Habemus thesaurum istum in vasis fic- » tilibus, ut eminentia virtutis sit Dei [1]. » Qui autem thesaurus, idem et panis. Nam si non idem esset thesaurus et panis, non de ipso thesauro alibi scriptum esset : « Thesaurus desiderabilis requiescit in ore sapientis, vir » autem stultus glutit illum [2]. » Unde admonemus Charitatem Vestram, ut ea quæ audiendo tanquam ventre memoriæ conditis, rursus revolvendo et cogitando quodam modo ruminetis. Hoc est enim : « Thesaurus deside- » rabilis requiescit in ore sapientis, vir autem stultus » glutit illum [3]. » Breviter dixit : Sapiens ruminat, stultus non ruminat. Hoc autem aperte et latine quid est ?

[1] 2 Cor. iv, 7. — [2] Prov. xxi, 20. — [3] Levit. xii, 2-8.

Sapiens cogitat ea quæ audierit, stultus autem audita oblivioni tradit. Neque enim propter aliud in Lege, munda ea dicta sunt animalia quæ ruminant, immunda quæ non ruminant : nam creatura Dei omnis munda est. Artifici Deo tam mundus est porcus quam agnus. Creavit enim omnia bona valde [1] : et, « Omnis creatura Dei bona est [2], » dicit Apostolus : et, « Omnia munda mundis [3]. » Cum ergo in natura utrumque sit mundum ; significatione tamen agnus significat aliquid mundum, porcus significat aliquid immundum : agnus significat innocentiam sapientiæ ruminantis ; porcus significat immuuditiam stultitiæ obliviscentis. Brevis Psalmus pro solemnitate dictus est, videamus an possit etiam breviter tractari.

II. « Voce mea ad Dominum clamavi. » Sufficeret « Voce » ad Dominum clamavi : » forte non frustra additum est, « mea. » Multi enim clamant ad Dominum, non voce sua, sed voce corporis sui. Homo ergo interior, in quo cœpit habitare Christus per fidem [4], voce sua, non in strepitu labiorum, sed in affectu cordis clamet ad Dominum. Non ubi homo audit, ibi Deus audit : nisi voce pulmonum et laterum et linguæ clames, homo te non audit ; cogitatio tua clamor est ad Dominum. « Voce mea ad Dominum » clamavi : voce mea ad Dominum deprecatus sum [5]. » Quod dixit : « Clamavi ; » exposuit, cum dixit : « Deprecatus sum. » Clamant enim ad Dominum et qui blasphemant. In superiori versu clamorem posuit, in sequenti clamorem exposuit. Quasi exigeretur, Quo clamore clamasti ad Dominum ? « Ad Dominum, inquit, deprecatus sum. » Clamor meus, deprecatio mea : non convicium, non murmur, non blasphemia.

III. « Effundam ante eum precem meam [6]. » Quid est

[1] Gen. I, 31. — [2] I Tim. IV, 4. — [3] Tit. I, 15. — [4] Ephes. III, 17. — [5] Psal. CXLI, 2. — [6] Ibid. 3.

« Ante eum ? » In conspectu ejus. Quid est, in conspectu ejus? Ubi videt. Ubi autem non videt? Ita enim dicimus, Ubi videt, quasi alicubi non videat. Sed in isto cœtu rerum corporalium vident et homines, vident et animalia : ille autem videt, et ubi homo non videt. Nam cogitationem tuam nullus hominum videt, Deus autem videt. Ibi ergo effunde precem tuam, ubi solus ille videt, qui remunerat. Nam in abscondito te Dominus Jesus Christus jussit orare : sed si agnoscas cubiculum tuum, et mundes, ibi rogas Deum. « Cum autem oratis, inquit, nolite » esse sicut hypocritæ, qui stant in plateis et vicis orantes, ut videantur ab hominibus. Tu autem cum oras, » intra in cubiculum tuum, et claude ostium, et deprecare Deum tuum in occulto; et qui videt in occulto, » reddet tibi[1]. » Si homines reddituri sunt, effunde ante homines precem tuam : si Deus redditurus est, effunde ante eum precem tuam, et claude ostium, ne tentator ingrediatur. Tentator non cessat pulsare, ut irrumpat; si clausum invenerit, transit. Ideo Apostolus, quia nostra potestate est ostium claudere, ostium cordis, non parietum, ibi enim et cubiculum; quia ergo in potestate nostra est hoc ostium claudere, « Neque detis, inquit, locum » diabolo[2]. » Etenim si intravit et possedit; attende quia tu negligenter clausisti, aut claudere neglexisti.

IV. Quid est autem claudere ostium? Hoc ostium tanquam duas habet valvas, cupiditatis et timoris. Aut cupis aliquid terrenum, et hac intrat : aut times aliquid terrenum, et hac intrat. Timoris ergo et cupiditatis januam claude contra diabolum, aperi ad Christum. Quomodo ipsas valvas aperis ad Christum? Cupiendo regnum cœlorum, timendo ignem gehennarum. Per cupiditatem sæculi diabolus intrat : per desiderium vitæ æternæ Chris-

[1] Matth. VI, 5, 6. — [2] Ephes. IV, 17.

tus intrat : per timorem pœnarum temporalium diabolus intrat, per timorem ignis æterni Christus intrat. Ecce Martyres clauserunt januam contra diabolum, Christo aperuerunt. Promisit eis multa mundus iste : riserunt, clauserunt valvam cupiditatis adversus diabolum. Minatus est mundus iste bestias, ignes, cruces : non timuerunt, clauserunt timoris valvam contra diabolum. Videamus si aperuerunt eas Christo : « Qui confessus me, » inquit, fuerit coram hominibus, confitebor illum et » ego coram Patre meo, qui est in cœlis[1]. » Amaverunt ergo regnum cœlorum, ubi eos confitebitur Christus. Quomodo eos confessurus est? « Venite, benedicti Patris » mei, percipite regnum quod vobis paratum est ab ori» gine mundi[2]. » Confitebitur illos ad dexteram positos. Videamus si et timoris valvam Christo aperuerunt, quam diabolo clauserunt. Uno eodemque loco Dominus monet hoc, ut et diabolo claudatur, et sibi aperiatur. « Nolite, » inquit, timere eos qui corpus occidunt, animam autem » non possunt occidere. » Monuit ut timoris valva in faciem diabolo elideretur. Ergo nihil est timendum? Non ergo aperitur aditus timoris Christo, qui clausus est diabolo? Statim subjecit, tanquam dicens, Exclusisti illum, aperi mihi : « Sed eum timete, inquit, qui habet potesta» tem et animam et corpus occidere in gehenna ignis[3]. » Jam ergo si credidisti, et aperuisti Christo, claude contra diabolum. Intus est Christus, ibi habitat : effunde ante eum precem tuam, noli quærere ut de longe te exaudiat. Non enim longe est Sapientia Dei, « Quæ pertendit » a fine usque ad finem fortiter, et disponit omnia sua» viter[4]. » Ergo intus apud te ante eum effunde precem tuam : ibi sunt aures ejus. « Quia neque ab Oriente, » neque ab Occidente, neque a desertis montibus, quo-

[1] Matth. x, 32. — [2] Id. xxv, 34. — [3] Id. x, 28-37. — [4] Sap. viii, 1.

niam Deus judex est[1]. » Si autem judex est, qualem causam geras in corde tuo, vide.

V. « Effundam ante eum precem meam : tribulationem » meam in conspectu ejus annuntiabo[2]. » Repetitio est, et in superioribus duobus versibus, et in his consequentibus; sententiæ duæ sunt, sed utraque bis dicta. Una est illa, « Voce mea ad Dominum clamavi, voce mea ad » Dominum deprecatus sum. » Altera est, « Effundam » ante eum precem meam, tribulationem meam in cons- » pectu ejus annuntiabo. » Quod enim est, « Ante eum ;» hoc est, « In conspectu ejus : » et quod est, « Precem » meam effundam ; » hoc est, « Tribulationem meam » annuntiabo. » Quando hoc facis? In persecutione positus loquitur : « Dum defecit a me spiritus meus. » Quare defecit spiritus tuus, o Martyr in tribulatione posite? Ut non mihi arrogem vires meas, ut sciam quod alius in me operatur ipsam virtutem. « Cum autem vos tradent judicibus, » (sic monuit Dominus quos Martyres facere volebat,) » nolite cogitare quid loquamini; non enim vos estis qui » loquimini, sed Spiritus Patris vestri qui loquitur in » vobis[3]. » Ergo deficiat spiritus tuus, loquatur Spiritus Dei. Merito eos pauperes facere volebat spiritu : « Beati » pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cœlo- » rum[4]. » Beati ergo pauperes spiritu suo, divites Spiritu Dei. Omnis enim homo qui spiritum suum sequitur, superbus est. Subdat spiritum suum, ut capiat Spiritum Dei. Ibat in culmen, residat in valle. Si ierit in culmen, denatat ab illo aqua : si in valle resederit, implebitur ea, et fit ille venter de quo dictum est, « Flumina aquæ vivæ » fluent de ventre ejus[5]. » Ergo ; « Dum defecit a me spi- » ritus meus, in conspectu tuo annuntiavi tribulationem

[1] Psal. LXXIV, 7. — [2] Id. CXLI, 4. — [3] Matth. X, 19, 20. — [4] Id. V, 3. — [5] Joan. VII, 38.

» meam , » humilis factus, confitens tibi deficiente spiritu meo, cum sum plenus Spiritu tuo.

VI. Et audierunt forte homines, quia defecit in me spiritus meus, et desperaverunt de me , et dixerunt, Cepimus eum, oppressimus eum : « Et tu cognovisti semitas meas. » Illi me dejectum putabant, tu me stantem cernebas. Illi qui persequebantur et comprehenderant, implicatos putabant pedes meos : sed illis obligati sunt pedes, et ceciderunt ; » nos autem surreximus, et erecti sumus[1]. Oculi enim mei » semper ad Dominum, quoniam ipse evellet de laqueo » pedes meos[2]. » Perseveravi ambulando : « Qui enim » perseveraverit usque in finem, hic salvus erit[3]. » Illi oppressum me putabant, sed ego ambulabam. Ubi ambulabam ? In semitis, quas illi non videbant, qui me captum putabant ; in semitis justitiæ tuæ, in semitis præceptorum tuorum. « Tu enim cognovisti semitas meas : » persecutor non eas cognovit. Nam non in eis mihi invideret, sed in eis mecum ambularet. Quæ sunt istæ semitæ, nisi viæ illæ, de quibus alio loco dicitur, « Novit Dominus viam justo» rum, et via impiorum peribit[4]? » Non dixit, Viam impiorum non novit : « Novit justorum, impiorum autem » peribit. » Quod enim non novit, perit. Multis locis Scripturæ invenimus, quia Dei agnoscere, servare est ; Dei agnoscere, custodire est ; non agnoscere, damnare est. Unde enim qui novit omnia, dicturus est in fine, « Non » novi vos[5]? » Non inde gaudeant et dicant, Non puniemur, quia non novit nos judex. Jam puniti sunt, si eos non novit judex. Quæ ergo dictæ sunt viæ, quas novit Dominus, ipsæ hic dictæ sunt semitæ, cum ait, « Tu cogno» visti semitas meas. » Omnis enim semita, via est ; non omnis via, semita est. Quare ergo viæ illæ semitæ sunt

[1] Psal. XIX, 9. — [2] Id. XXIV, 15. — [3] Matth. X, 22. — [4] Psal. I, 6. — [5] Matth. VII, 23.

dictæ, nisi quia angustæ sunt? Via lata impiorum, via angusta justorum.

VII. Quæ via, ipsæ et viæ : quemadmodum quæ Ecclesia, ipsæ Ecclesiæ; et quod cœlum, ipsi cœli. Pluraliter dicuntur, et singulariter dicuntur. Propter unitatem Ecclesiæ, una Ecclesia : «Una est columba mea, una est matri suæ[1].» Propter congregationes fraternas per loca, multæ sunt Ecclesiæ : « Ecclesiæ, inquit, Judææ quæ in Christo, » gaudebant, quod ille qui nos persequebatur, nunc » evangelizat fidem, quam aliquando vastabat, et in me » glorificabant Deum[2]. » Ecclesias sic dixit, et unam Ecclesiam sic dicit, « Sine offensione estote Judæis et Græ- » cis, et Ecclesiæ Dei[3]. » Sic ergo et viæ, et via, et semitæ, et semita. Quare semitæ, et quare semita? Quomodo quare Ecclesiæ et Ecclesia rationem reddidimus, debemus et hinc reddere rationem. Semitæ dictæ sunt Dei, quia multa præcepta sunt : et quia eadem multa præcepta ad unum rediguntur, quia « Plenitudo legis charitas[4], » propterea viæ istæ in multis præceptis ad unam colliguntur, et una dicitur, quia via nostra charitas est. Videamus si charitas via est. Audiamus Apostolum : « Et adhuc super- » eminentiorem viam vobis demonstro[5]. » Quam dicis, » o Apostole, « Supereminentiorem viam? » Quam dico audi : « Si linguis hominum loquar et Angelorum, chari- » ritatem autem non habeam, factus sum velut æramentum » sonans, aut cymbalum tinniens : etsi habuero prophe- » tiam, et sciero omnia sacramenta, et omnem scientiam, » etsi habuero omnem fidem, ita ut montes transferam : » charitatem autem non habeam, nihil sum : etsi distri- » buero omnia mea pauperibus, etsi tradidero corpus » meum ut ardeam, charitatem autem non habeam, nihil

[1] Cant. vi, 8. — [2] Gal. i, 22-24. — [3] i Cor. x, 32. — [4] Rom. xiii, 10 — [5] i Cor. xii, 31.

» mihi prodest[1]. » Ergo charitatem dixit, « Superemi» nentiorem viam. » Magna ista via, fratres, magnum miraculum habet. Hæc via certe, quia supereminentior est, et excellentior est : hoc enim supereminet, quod excelsum est. Nihil excelsius via charitatis, et non in illa ambulant nisi humiles. Has ergo semitas, dicit præcepta charitas. « Tu, inquit, cognovisti semitas meas : » tu nosti quia quod pro te patior, amore patior : tu nosti, quia charitas in me omnia tolerat : tu nosti, quia etsi trado corpus meum ut ardeam, habeo illam, sine qua illud non prodest homini.

VIII. Quis autem novit vias istas hominis, fratres mei, nisi vere ille cui dictum est, « Tu cognovisti semitas » meas? » Omnia enim facta humana ante oculos hominum, incertum est quo corde fiant. Et quam multi impii metientes semetipsos ex semetipsis, dicunt de nobis, quod ista in Ecclesia quærimus, honores, laudes, utilitates temporales? Quam multi dicunt, me propterea loqui vobis, ut acclametis et laudetis me, et hunc me habere finem et hanc intentionem, cum loquor? Et quomodo eis ostendo non ea intentione me loqui? Restat ut dicam, « Tu cognovisti semitas meas. » Quomodo illi sciunt, quod nec vos scitis? Quomodo illi sciunt, quod vix ego scio? Neque enim ego me ipsum dijudico : qui enim dijudicat me, Dominus est[2]. » Nescio quid de se Petrus nesciens præsumit, et aliud videbat medicus in viribus ejus. Ergo pie pureque clametur ad Dominum, quia vere clamatur, « Tu cognovisti semitas meas. » Sed vis ut ducat te per ipsas semitas? Esto mitis? esto mansuetus; noli esse ferox, noli superbus, noli excussa et erecta cervice, « Sicut equus et mulus, quibus non est intellec» tus[3]. » Cum enim fueris mitis, cum fueris mansuetus,

[1] I Cor. XIII, 1-3. — [2] Id, IV, 3, 4. — [3] Psal. XXXI, 9.

insidet Dominus, et ducet te per vias suas[1]. Diriget enim mites in judicio, docebit mansuetos vias suas. » Tu ergo » cognovisti semitas meas. »

IX. « In via hac, qua ingrediebar, absconderunt mihi muscipulam. » Via hæc qua ingrediebatur, Christus est : ibi illi absconderunt muscipulam, qui persequuntur in Christo, propter nomen Christi. Ibi ergo « Absconderunt » muscipulam mihi. » Quid in me zelant ? quid in me persequuntur ? Quod Christianus sum. Si ergo hoc persequuntur, quod Christianus sum, « In via, qua ingrediebar absconderunt mihi muscipulam. » Quantum in ipsis est, in via qua ingrediebar, ipsi absconderunt muscipulam mihi : quantum ad eorum cupiditatem pertinet, quantum ad eorum conatum, quantum ad eorum votum, in ipsa via me voluerunt habere muscipulam, qua caperer. « Sed novit Dominus viam » justorum[2] : » et, « Tu cognovisti semitas meas. » Hoc quidem illi voluerunt : sed tu eos non permittis in te ponere scandalum, quia tu es via mea. Nam et hæretici in nomine Christi nobis volunt abscondere scandalum, et ipsi falluntur. Quod se in via putant ponere, extra viam ponunt, quia et ipsi extra viam sunt. Muscipulam ponere non possunt, ubi ipsi non sunt. Sed dictum est hoc secundum cupiditatem ipsorum, secundum votum et opinionem eorum : nam expresse alibi dictum est, « Juxta semitas scandala posuerunt » mihi[3]. » Hoc quod dictum est, « In via, » secundum cupiditatem eorum et votum dictum est : illud quod dictum est, juxta viam, id est, juxta semitas, secundum veritatem dictum est. Revera enim non ponunt in semita, non ponunt in ipsa via, quia Christus est via[4] : sane juxta semitas ponunt. Non eos Christus sinit ponere in via, ne non sit qua eamus : sinit tamen eos ponere juxta viam, ut de via non declinemus. In via se putat ponere scandalum Paganus,

[1] Psal. XXIV, 9. — [2] Id. I, 6. — [3] Id. CXXXIX, 6. — [4] Joan. XIV, 6.

quando mihi dicit, Colis Deum crucifixum. Reprehendit crucem Christi, quam non intelligit. In Christo se putat ponere, quod juxta viam ponit. Non egrediar a Christo, et non incidam a via in muscipulam. Insultet ille crucifixo Christo, videam ego in frontibus regum crucem Christi. Quod irridet, ibi salvor. Nihil est superbius ægroto, qui deridet medicamentum suum. Si non derideret, acciperet et ipse, et sanaretur. Crux illa signum est humilitatis, ille autem superbia nimia non agnoscit unde sanetur tumor animæ ipsius. Si autem ego agnosco, in via ambulo. Usque adeo de cruce non erubesco, ut non in occulto loco habeam crucem Christi, sed in fronte portem. Multa sacramenta aliter atque aliter accipimus : quædam sicut nostis ore accipimus, quædam per totum corpus accipimus. Quia vero in fronte erubescitur, ille qui dixit. « Qui me erubuerit coram hominibus, erubescam eum coram Patre meo, qui in cœlis est [1] : » ipsam ignominiam quodam modo, quam, Pagani derident, in loco pudoris nostri constituit. Audis hominem insultare impudenti, et dicere, Frontem non habet. Quid est, frontem non habet? Impudens est. Non habeam nudam frontem, tegat eam crux Domini mei. Ergo « In via, qua ingrediebar, absconderunt muscipulam mihi, » quantum in ipsis est ; nam juxta viam posuerunt : ego autem tutus ero, si de via non recessero. « Ignoras quia in medio laqueorum ingrederis [2], » ait Scriptura. Quid est, « In medio laqueorum? » in via Christi, et hinc laquei, et hinc laquei : laquei a dextris, laquei a sinistris : laquei a dextris, prosperitas sæculi ; laquei a sinistris, adversitas sæculi : laquei a dextris, promissiones ; laquei a sinistris, terrores. Tu in medio laqueorum ingredere, a via noli recedere : nec promissio

[1] Luc. IX, 26. — [2] Eccli IX, 20.

te capiat, nec terror elidat. « In via hac, qua ingredie-» bar, absconderunt muscipulam mihi. »

X. « Considerabam in dexteram et videbam [1]. » In dexteram considerabat, et videbat : in sinistram qui considerat, excæcatur. Quid est in dexteram considerare? Ubi erunt illi, quibus dicetur, « Venite, benedicti Patris » mei possidete regnum [2]. » Erunt enim quidam in sinistra, quibus dicetur, « Ite in ignem æternum, qui paratus est » diabolo et angelis ejus [3]. » Fremente ergo toto mundo et minante in persecutionibus, crebrescentibus undique insultationibus hominum atque terroribus, ille contemnens præsentia, respiciebat in futura, attendebat in dexteram, ubi futurus est ; ibi esse meditabatur, illuc attendebat, et videbat, et ideo omnia ferebat : illi autem qui persequebantur, non videbant. Ideo cum diceret, « Con-» siderabam in dexteram, et videbam : » secutus ait, « Et » non erat qui cognosceret me. » Cum enim toleras omnia, quis novit quid attendas, utrum in dexteram oculum dirigas, an in sinistram? In eo quod toleras, si laudem hominum quæris, in sinistram attendisti : in eo quod toleras, si promissa Dei quæris, in dexteram attendisti. Attendisti in dexteram, videbis : attendisti in sinistram, excæcaberis. Sed et cum vides in dexteram, non erit qui te agnoscat. Quis enim te consolatur, nisi Dominus cui dicis, » Et tu cognovisti semitas meas? Nec erat qui cognosce-» ret me. »

XI. « Periit fuga a me. » Tanquam circumclusum se dicit. « Periit fuga a me. » Insultent persecutores, oppressus est, captus est, circumclusus est, victus est, periit fuga ab illo. Ab illo periit fuga, qui non fugit. Qui autem non fugit, patitur quidquid potest pro Christo : id est, non fugit animo. Nam corpore fugere licet, conces-

[1] Psal. CXLI, 5. — [2] Matth. XXV, 34. — [3] Ibid. 41.

sum est, permissum est, Domino dicente, « Si vos per» secuti fuerint in una civitate, fugite in aliam[1]. » Qui ergo non fugit animo, periit ab illo fuga. Sed interest quare non fugiat, quia circumclusus est, quia captus est, an quia fortis est. Et a capto enim periit fuga, et a forti periit fuga. Quæ ergo fuga cavenda est? quæ fuga a nobis pereat? De qua Dominus dicit in Evangelio, « Quia pas» tor bonus animam suam ponit pro ovibus suis : mer» cenarius autem et qui non est pastor, cum viderit lu» pum venientem, fugit. » Cum viderit prædonem, quare fugit? « Quia non est ei cura de ovibus[2]. » Talis fuga ab isto perierat, sive ab ipsius capitis persona accipiamus hanc vocem illius Christi Domini, qui pro omnibus mortuus est; sive a membris ejus Martyribus nostris, quia et ipsi pro fratribus passi sunt. Audi Joannem dicentem, « Si» cut enim ille animam suam pro nobis posuit, sic et nos » debemus animas pro fratribus ponere[3]. » Sed cum illi ponunt, Christus ponit : quia cum illi patiuntur persecutionem, ipse clamat, « Quid me persequeris[4]? Periit » fuga a me : et non est qui exquirat animam meam. » Ergo non est qui exquirat animam ipsius? Videt homines velle sævire in necem suam, velle effundere sanguinem ipsius, quomodo non est qui requirat animam ejus? Et hoc duobus modis accipitur. Quomodo perire fugam accipitur duobus modis, quia et a capto et a forti perit fuga : sic duobus modis quæritur anima hominis, aut a persecutoribus, aut a dilectoribus. Ita ergo, « Non est qui requirat » animam meam : » de illis dixit, Certe persequuntur animam meam, et non quærunt animam meam. Si autem requirant animam meam, invenient inhærentem tibi : etsi norunt eam quærere, norunt et imitari. Nam ut noveritis quæri animam hominis, et a persecutoribus, inde alibi

[1] Matth. x, 23. — [2] Joan. x, 11-13. — [3] I Joan. III, 16. — [4] Act. IX, 4.

dicitur, « Confundantur, et revereantur, qui quærunt » animam meam[1]. »

XII. « Clamavi ad te, Domine : dixi, Tu es spes mea[2]. » Quando tolerabam, quando tribulabar, « Dixi, Tu es spes » mea. » Spes mea hic, ideo tolero. « Portio » autem « Mea, » non hic, sed « In terra viventium. » Dat Deus portionem in terra viventium, sed non aliquid a se extra se. Quid dabit amanti se, nisi se?

XIII. « Intende ad orationem meam; quia humiliatus » sum nimis[3]. » Humiliatus a persecutoribus, humiliatus in confessione. Humiliat se invisibiliter, humiliatus ab hostibus visibiliter. Erigitur ergo ab illo visibiliter et invisibiliter. Invisibiliter erecti sunt jam Martyres : visibiliter erigentur, cum corruptibile hoc induerit incorruptionem in resurrectione mortuorum, cum et hoc ipsum in quod solum persecutores sævire potuerunt, instaurabi» tur[4]. « Nolite timere eos, qui corpus occidunt, ani» mam autem non possunt occidere[5]. » Et quid perit? quid occidunt? Vel hoc eis permittitur, ut quod occiderint pereat? Non periet. Audi ipsius Domini promissionem : « Amen dico vobis, capillus capitis vestri non » periet[6]. » Quid ergo de cæteris membris sollicitus es, ubi damnum capilli non erit?

XIV. « Erue me a persequentibus me. » A quibus putatis quod oret ut eruatur? Ab hominibus qui persequebantur? Ita vero, ipsi homines sunt hostes nostri? Habemus alios hostes invisibiles, qui aliter persequuntur. Homo persequitur, ut occidat corpus; persequitur alius, ut illaqueet animam. Et ideo per vasa sua, quia de illo dictum est, « Operatur in filiis diffidentiæ[7] » per vasa sua, id est, homines, in quibus operatur, agit persecutionem cor-

[1] Psal. XXXIX, 15. — [2] Id. CXLI, 6. — [3] Ibid. 13. — [4] 1 Cor. XV, 23. — [5] Matth. X, 28. — [6] Luc. XXI, 18. — [7] Ephes. II, 2.

poris, ut intus fiat ruina cordis. Nam si cadente corpore stat anima, muscipula comminuta est, et nos liberati sumus. Ergo sunt et alii hostes nostri, a quibus deprecari debemus Deum ut eruat nos, ne seducant nos, vel fractos molestiis sæcularibus, vel inductos illecebris. Qui sunt isti hostes? Videamus si ab aliquo servo Dominico aperte describuntur, ab aliquo milite perfecto, qui cum illis congressus est. Audi Apostolum dicentem: « Non est vobis » colluctatio adversus carnem et sanguinem[1]. » Nolite quasi odia vestra convertere in homines, et eos vobis hostes existimare, et eorum inimicitiis vos conteri putare: isti homines quos timetis, caro et sanguis sunt; « Non est vo» bis colluctatio adversus carnem et sanguinem. » Sic voluit dicere, contemnens hominum mortalitatem. Et adversus quos? « Adversus principes, inquit, et potesta» tes, et rectores hujus mundi tenebrarum harum[2]. » Expaveras, cum audires, rectores mundi. Si rectores mundi istius, numquid præter mundum iturus es, ubi illos non patiaris? Præter mundum iturus es, ubi ab eis eruaris? Sic ergo accipe mundi et tenebrarum harum rectores, non rectores cœli et terræ: nam ipsa fabrica Dei est. Cœlum et terra mundus dicitur, et homines mali mundus. Quare et isti mundus? Quia diligunt mundum: et ideo tenebræ, quia impii. Ideoque jam ex ipso numero credentibus multis, quid dicit Apostolus? « Fuistis ali» quando tenebræ, nunc autem lux in Domino[3]. » Antequam essetis ergo lux, cum tenebræ essetis, attendite quem rectorem habuistis. Quem rectorem habent iniqui, nisi diabolum, quomodo pii et fideles rectorem habent Christum? Ergo diabolum et angelos ejus rectores mundi appellavit, id est, rectores dilectorum mundi, rectores peccatorum, quod est, tenebrarum harum: ipsos habe-

[1] Ephes. VI, 12. — [2] Ibid. — [3] Id. V, 8.

mus inimicos, a quibus debemus deprecari Dominum ut eruamur.

XV. Audi mundum et mundum aperte, uno loco in Scriptura sancta, in Evangelio; mundum quem fecit Deus, mundum quem regit diabolus, id est, dilectores mundi. Homines enim ipsos fecit Deus, dilectores mundi non eos fecit. Mundum enim diligere peccatum est, peccatum autem non fecit Deus. Audi ergo, ut dicere cœperam, mundum et mundum. « In hoc mundo erat[1], dictum est. De quo dictum est, In hoc mundo erat nisi de Sapientia Dei, quod est Christus Jesus; de qua dictum est, quod paulo ante commemoravi, « Pertendit a fine » usque ad finem fortiter, et disponit omnia suaviter[2]? » Attingit enim ubique propter suam munditiam, et nihil » inquinatum in illam incurrit[3]. » Ergo, « In hoc mundo » erat, et mundus per ipsum factus est, et mundus eum non » cognovit. » Audisti duos mundos : « Mundus per eum » factus est, et mundus eum non cognovit. » Non mundus qui factus est per Jesum, ab illis principibus et potestatibus tenebrarum regitur[4]; sed mundus qui non cognovit Jesum, id est, dilectores mundi, peccatores, iniqui, superbi et infideles. Unde mundus peccatores? Quia diligunt mundum, et diligendo inhabitant mundum : quomodo domus dicitur et fabrica et inhabitantes. Bona domus, plerumque bona fabrica; et bona domus, quia boni conversantur in ea. Et cave domum istam, quia mala est, duobus modis dicitur : Mala est domus hæc, cave; forte propter ruinam, ne aliquid cadat et te premat : dicitur et sic alio modo, Cave domum istam malam, ne incurras in laqueum venantium, ne pauper opprimaris a divite, ne fraudem aliquam patiaris. Quomodo ergo domus et domus, sic mundus et mundus. Quare autem et

[1] Joan. I, 10. — [2] Sap. VIII, 1. — [3] Id. VII, 24. — [4] Ephes. VI, 12.

justi, cum sint et ipsi in mundo, non dicuntur mundus? Quia dicit Apostolus, « In carne autem ambulantes non » secundum carnem militamus; conversatio enim nostra » in cœlis est [1]. » Habitat hic justus carne, sed corde cum Deo est. Et ipse appellatur mundus; si sine causa audit, Sursum cor : si autem est causa quare audit, sursum habitet. « Mortui enim estis, dicit, et vita vestra abscondita » est cum Christo in Deo [2]. » Quorum autem vita hic est, id est, quorum desiderium et amor hic hæret, hic conteritur, hic implicatur, bene dicuntur habitatores mundi. Et bene dicuntur mundus, illi qui habitant mundum : sicut bene dicuntur domus, illi qui habitant domum. Mundus ergo et mundus : « Mundus per eum factus est, » et mundus eum non cognovit. » Ecce mundus factus per Dominum, ecce mundus qui non cognovit Dominum. Lauda tu fabricam, et ama fabricatorem; et noli amare habitare in fabrica, sed habita in fabricatore.

XVI. « Erue me a persequentibus me : quoniam corro» borati sunt super me. » Quis dixit, « Corroborati sunt su» per me? » Corpus Christi clamat, Ecclesiæ vox est, membra Christi clamant : Multum crevit numerus peccatorum. « Quoniam abundavit iniquitas, refrigescet cha» ritas multorum [3]. « Erue me a persequentibus me : quo» niam corroborati sunt super me. »

XVII. « Educ de carcere animam meam, ut confitea» tur nomini tuo. » Carcer iste a prioribus varie intellectus est. Et forte ipse est carcer qui scribitur in titulo, « Spe» lunca. » Titulus enim Psalmi hujus ita se habet : « In» tellectus ipsi David, cum esset in spelunca, oratio. » Quæ spelunca, ipse et carcer. Duo quædam intelligenda proposuimus, sed unum cum intellexerimus, utrumque erit. Merita carcerem faciunt. Nam in uno quodam habi-

[1] 2 Cor. x, 3. — [2] Coloss. iii, 3. — [3] Matth. xxiv, 12.

taculo, alteri domus est, alteri carcer est. Illi qui custodiunt homines inclusos, etsi in domo sua custodiant, illi qui arctius custodiuntur, in carcere sunt : numquid et illi in carcere esse dicendi sunt? Unum habitaculum est et illi et illi : alteri facit domum libertas, alteri carcerem servitus. Quibusdam ergo visum est, quod spelunca et carcer mundus iste sit : et hoc orat Ecclesia, ut de carcere educatur, id est, de hoc mundo, de sub sole, ubi omnia vanitas. Dicitur enim, « Omnia vanitas, et præsumptio » spiritus in omni opere hominis, quod ipse laborat sub » sole[1]. » Ergo extra istum mundum in nescio qua requie pollicetur nobis Deus quod futuri simus : forte ideo de loco isto clamamus, « Educ de carcere animam meam. » Anima nostra per fidem et spem in Christo est, sicut paulo ante dixi : « Vita vestra abscondita est cum Christo in » Deo[2]. » Corpus autem nostrum in isto carcere, in isto mundo. Si diceret, Educ de carcere corpus meum : securi acciperemus carcerem mundum. Fortasse tamen propter aliqua, quæ nos tenent, desideria terrena, contra quæ luctamur et dimicamus, quia, « Video aliam legem in » membris meis repugnantem legi mentis meæ[3]; » recte dicimus, Educ animam meam de hoc mundo, id est, de laboribus et pressuris hujus sæculi. Non enim caro quam tu fecisti, sed corruptela carnis et pressuræ et tentationes carcer mihi sunt.

XVIII. « Aliqui autem dixerunt carcerem istum et speluncam corpus hoc esse, ut hoc sit, « Educ de carcere » animam meam. » Sed et iste intellectus vacillat ali quantum. Quid enim magnum, » Educ de carcere ani» mam meam, » educ de corpore animam meam? Latronum animæ et sceleratorum nonne exeunt de corpore, et eunt in pejores pœnas quam hic pertulerunt? Quid

[1] Eccli. I, 2, etc. — [2] Coloss. III, 3. — [3] Rom. VII, 23.

ergo magnum petitur, « Educ de carcere animam meam : » cum sive sero, sive cito, necesse sit exire? Forte justus dicit, Jam moriar, educ de carcere isto corporis animam meam? Si nimis festinat, non habet charitatem. Desiderare quidem hoc debet et concupiscere, sicut Apostolus ait, « Concupiscentiam habens dissolvi et esse cum Christo, » multo enim magis optimum[1]. » Sed ubi est charitas? Ergo sequitur, « Manere in carne, necessarium propter » vos[2]. » De corpore ergo educat Deus, quando voluerit. Posset dici et corpus nostrum carcer, non quia carcer est quod fecit Deus, sed quia pœnale et mortale. Duo enim consideranda sunt in nostro corpore, figmentum Dei, et pœna meriti. Tota ista forma, status, incessus, membra ordinata, sensuum dispositiones, videre, audire, olfacere, gustare, contingere : omnis hæc compago et fabricæ distinctio, non potuit fieri nisi a Deo, qui omnia operatus est, cœlestia, terrestria, summa et ima, visibilia et invisibilia. Quid ergo ibi pœnale nostrum? Quod corruptibilis caro, quod fragilis, quod mortalis, quod indigens : hoc non erit in præmio. Non enim corpus non erit, cum corpus resurgat. Sed quid ibi non erit? Corruptio. Corruptibile enim hoc induet incorruptionem[3]. Ergo si caro tibi carcer est, non corpus est carcer tuus, sed corruptio corporis tui. Corpus enim tuum fecit Deus bonum, quia bonus est : corruptionem intulit justus, quia judex est : illud habes de beneficio, illud habes de supplicio. Hoc ergo forte dixit, « « Educ de carcere animam meam, » educ de corruptione animam meam. Si sic intelligamus, non est blasphemia, intellectus constat.

XIX. Ad extremum, fratres, sicut arbitror, hoc dixit, « Educ de carcere animam meam, » educ ab angustia. Gaudenti enim homini et carcer latus est, et tristi pratum

[1] Philip. I, 23. — [2] Ibid. 24. — [3] I Cor. xv, 53.

angustum est. Ergo orat se educi ab angustia. Quamvis enim in spe latitudinem habeat, in re tamen præsenti angustatur. Attende angustias Apostoli : « Non habui re- » quiem spiritui meo, » dixit; « Quia non inveni Titum » fratrem meum [1]. » Alio loco : « Quis infirmatur, et ego » non infirmor? quis scandalizatur, et ego non uror [2] ? » Qui ergo et infirmabatur et urebatur, nonne in pœnis et carcere erat? Sed istæ pœnæ ex charitate coronam parturiunt. Unde iterum dicit, « Superest mihi corona justitiæ, » quam reddet mihi Dominus in illa die justus judex [3]. » Ad hoc valet, « Educ de carcere animam meam, ut con- » fiteatur nomini tuo. » Jam educta de corruptione, quid habet confiteri? Peccata ibi non sunt, sed laudes sunt. Duobus autem modis confessio intelligitur, et in peccatis nostris, et in laude Dei. In peccatis nostris nota est confessio, et ita nota omni populo, ut quando auditum fuerit nomen confessionis in lectione, sive in laude dicatur, sive de peccatis dicatur, currant pugni ad pectus. Notum est ergo nomen confessionis de peccato : confessionem in laude quæramus. Ubi invenimus? Habes in Scripturis : « Et hæc dicetis in confessione, « Opera » Domini universa, quoniam bona valde [4]. » Ergo hic confessio laudis est. Alio loco ipse Dominus dicit, « Con- » fiteor tibi, Pater, Domine, cœli et terræ [5], Quid confitebatur? numquid peccata? Christi ergo confiteri, erat laudare. Et audi laudem Patris : « Quia abscondisti hæc, » inquit, a sapientibus et prudentibus et revelasti ea par- » vulis. » Quia ergo post istas corruptionis angustias habitabimus in domo Dei, tota vita nostra non erit nisi laus Dei. Jam sæpe vobis expositum est [6], quia recedente necessitate omnia negotia necessitatis intercidunt : quoniam

[1] 2 Cor. II, 13. — [2] Id. XI, 29. — [3] 2 Tim. IV, 8. — [4] Eccli. XXXIX, 20, 21. — [5] Matth. XI, 25. — [6] Supra in Psal. LXXXIII.

non erit quid ibi agamus. Non dico die ac nocte, ubi nox non est; sed toto die, cum unus dies est, non erit quid ibi agamus, nisi laudemus quem diligimus, quia tunc et videbimus. Modo non-visum desideramus, et laudamus : tunc visum quod amamus, quomodo laudabimus? Sine fine erit laus, quia sine fine amor. Quia ergo hoc ibi agemus, ideo, « Educ de carcere animam meam, ut confiteatur nomini tuo. Beati enim qui habitant in domo » tua, in sæcula sæculorum laudabunt te [1]. » Modo impedit carcer, quia, « Corpus quod corrumpitur, aggravat animam : » non corpus aggravat animam (nam et tunc habebimus corpus :) sed corpus quod corrumpitur. Ergo carcerem facit non corpus, sed corruptio. « Educ de carcere animam » meam, ut confiteatur nomini tuo. » Jam vox quæ sequitur, ex capite sonat Domini nostri Jesu Christi. Et est talis ipsa, qualis hesterna ultima. Hesterna enim ultima, si meministis, hæc fuit : « Singularis ego sum donec » transeam [2]. » Et hic quæ est ultima? « Me sustinebunt » justi, quoadusque retribuas mihi. »

[1] Sap. IX, 15. — [2] Psal. CXL, 10.

ENARRATIO

IN PSALMUM CXLII.

Sermo ad populum.

I. De Psalmo, quem cantavimus, loquar quod Dominus dederit, Charitati Vestræ. Hesterno die Psalmus brevior tractabatur, sed spatium temporis dabat nobis copiam etiam de paucis multa dicendi : nunc quoniam prolixior Psalmus est, non debemus, tantum in singulis versibus immorari ; ne forte non concedat Dominus facultatem, ut totum peragere valeamus.

II. Titulus Psalmi est, « Ipsi David, quando eum filius » suus persequebatur[1]. » In Regnorum libris novimus hoc factum esse, extitisse inimicum Abessalon patri suo[2], gessisse contra illum non solum civile, verumetiam domesticum bellum : illum autem non dejectum inique, sed humiliatum pie, accepisse a Domino disciplinam ; sustinuisse medicinam, non retribuentem iniquitati iniquitatem, sed paratum cor habuisse ad sequendam Domini voluntatem. Ille David ita laudabilis : sed alius David vere manu fortis, quod interpretatur David, Dominus noster Jesus Christus agnoscendus est nobis. Præterita enim illa facta figuræ fuerant futurorum : nec diu commendandum est quod sæpe audistis, quod optime retinetis. Quæramus ergo in hoc Psalmo Dominum et Salvatorem nostrum Je-

[1] Psal. CXLII, 1. — [2] 2 Reg. XV, 14 et seq.

sum Christum prænuntiantem se per hanc prophetiam, et quid futurum esset in hoc tempore, per ea quæ pridem facta sunt prædicantem. Ipse enim se in Prophetis prædicabat; quoniam ipse est Verbum Dei: nec illi tale aliquid dicebant, nisi pleni Verbo Dei. Annuntiabant ergo Christum, pleni Christo: et illi eum venturum præcedebant, quos præcedentes non deserebat. Agnoscamus ergo quemadmodum et Christum persequebatur filius suus: habebat enim filios, de quibus dicebat, « Non jejunant » filii sponsi, quandiu cum eis est sponsus: cum autem » ab eis ablatus fuerit sponsus, tunc jejunabunt filii » sponsi[1]. » Ergo filii sponsi, Apostoli: et inter hos persecutor Judas diabolus. Passionem itaque suam in hoc Psalmo prædicaturus est Christus, audiamus.

III. Rursus autem ad hoc intentam facimus Charitatem Vestram, non docendo quod ignoratis, sed admonendo quod nostis; Dominum et Salvatorem nostrum Jesum Christum caput esse corporis sui, illum unum mediatorem esse Dei et hominum, hominem Jesum[2], natum ex virgine, tanquam in solitudine, sicut in Apocalypsi audivimus. Per solitudinem quippe arbitror, quod solus ita natus est. Hunc enim illa mulier peperit, recturum populum in virga ferrea[3]. Hæc autem mulier, antiqua est civitas Dei, de qua in Psalmo dicitur: « Gloriosa dicta sunt » de te, civitas Dei[4]. » Hæc civitas initium habet ab ipso Abel, sicut mala civitas a Caïn[5]. Antiqua ergo ista civitas Dei, semper tolerans terram, sperans cœlum, quæ etiam Jerusalem vocatur et Sion. Utique de nato quodam in Sion, et conditore ipsius Sion, Psalmus quidam dicit: « Mater Sion, dicet homo. » Quis homo? « Et homo factus est in ea, et ipse fundavit eam Altissimus[6]. » De-

[1] Matth. IX, 15. — [2] I Tim. II, 5. — [3] Apoc. XII, 5, 6. — [4] Psal. LXXXVI, 3. — [5] Gen. IV, 8 et 17. — [6] Psal. LXXXVI, 5.

nique ipse in Sion factus est homo, sed humilis factus est homo; et idem ipse Altissimus fundavit eam civitatem in qua factus est homo. Itaque et illa mulier sole cooperiebatur[1], Sole ipso justitiæ, quem non cognoscunt impii: qui dicturi sunt in fine, « Ergo erravimus a via veritatis, » et justitiæ lumen non luxit nobis, et sol non ortus est » nobis[2]. » Est ergo quidam Sol justitiæ, qui non oritur impiis. Cæterum istum solem facit oriri super bonos et malos[3]. Ergo et amicta erat sole, et gestabat visceribus masculum paritura. Idem ipse erat condens Sion, et nascens in Sion : Et illa mulier civitas Dei, ejus luce protegebatur, cujus carne gravidabatur. Merito et lunam sub pedibus habebat, quia mortalitatem crescentis et decrescentis carnis virtute calcabat. Ergo ipse Dominus Jesus Christus caput et corpus : voluit enim etiam loqui in nobis, qui dignatus est mori pro nobis : membra sua nos fecit. Aliquando itaque ex persona membrorum suorum loquitur, aliquando ex persona sua, tanquam capitis nostri. Habet aliquid ille quod dicat sine nobis, nos sine illo nihil possumus dicere. Apostolus dicit : « Ut suppleam quæ de» sunt pressurarum Christi, in carne mea[4]. Ut suppleam, » inquit, quæ desunt pressurarum, non mearum, sed » Christi : in carne, non jam Christi, sed mea. » Patitur, inquit, adhuc Christus pressuram, non in carne sua, in qua ascendit in cœlum, sed in carne mea, quæ adhuc laborat in terra. Christus, inquit, pressuram patitur in carne mea : « Vivo enim non jam ego, vivit vero in me » Christus[5]. » Nisi enim Christus et in membris suis, hoc est, fidelibus suis pressuram ipse pateretur, Saulus in terra Christum in cœlo sedentem non persequeretur. Denique aperte hoc exponens quodam loco : « Sicut enim

[1] Apoc. XII, 1. — [2] Sap. V, 6. — [3] Matth. V, 45. — [4] Coloss. I, 24. — [5] Gal. II, 20.

» corpus unum est, inquit, et membra multa habet, om- » nia autem membra corporis cum sint multa, unum est » corpus : ita et Christus [1]. » Non ait : Ita et Christus et corpus : sed, « Corpus unum membra multa, ita et Chris- » tus. » Totum ergo Christus. Et quia totum Christus, ideo caput de cœlo, « Saule, inquit, Saule, quid me per- » sequeris [2]? » Tenete hoc, et fixum omnino commendate memoriæ, tanquam filii ecclesiasticæ eruditionis et fidei catholicæ, ut agnoscatis Christum caput et corpus, eumdemque Christum verbum Dei unigenitum æqualem Patri; et inde videatis quanta gratia pertingatis ad Deum, ut ipse voluerit esse nobiscum unus, qui est cum Patre unus. Quomodo cum Patre unus? « Ego et Pater unum su- » mus [3]. » Quomodo nobiscum unus? « Non dicit, inquit, » Et seminibus, tanquam in multis; sed tanquam in uno, » Et semini tuo, quod est Christus [4]. » Sed ait aliquis, si Christus semen Abrahæ, numquid et nos? Mementote, quia semen Abrahæ Christus : ac per hoc si et nos semen Abrahæ, ergo et nos Christus. « Quomodo unum corpus » multa membra, ita et Christus. Et quotquot in Christo » baptizati estis, Christum induistis. » Nempe semen Abrahæ Christus : nec contradici potest apostolicis apertissimis verbis, « Et semini tuo quod est Christus. » Videte quid nobis dicat : « Si autem vos Christi, ergo semen » Abrahæ estis [5]. » Ideo magnum est illud sacramentum : » Erunt duo in carne una [6]. » Apostolus dicit : « Sacra- » mentum hoc magnum est : ego autem dico in Christo et » in Ecclesia [7]. » Christus et Ecclesia, duo in carne una. Refer ad distantiam majestatis duo. Duo plane. Non enim et nos Verbum, non enim et nos in principio Deus apud Deum, non enim et nos ille per quem facta sunt omnia [8].

[1] I Cor. XII, 12. — [2] Act. IX, 4. — [3] Joan. X, 30. — [4] Gal. III, 16. — [5] Ibid. 16 et 27-29. — [6] Gen. II, 24. — [7] Ephes. V, 32. — [8] Joan I, 1.

Venitur ad carnem, et ibi Christus et ille et nos. Non ergo miremur in Psalmis : multa enim dicit ex persona capitis, multa ex persona membrorum : et hoc totum tanquam una persona sit, ita loquitur. Nec mireris, quia duo in voce una, si duo in carne una.

IV. Judas filius sponsi persequens sponsum. Hoc tunc contigit ; an et futurorum exemplum præmissum est? Multos enim falsos fratres passura erat Ecclesia, ut et adhuc et usque in finem sponsum illum filius persequatur. « Si enim inimicus exprobrasset mihi, sustinuissem » utique, ait ; et si is, qui oderat me, super me magna » locutus fuisset, abscondissem me utique ab eo[1]. » Quis est inimicus? quis est qui oderat me? Qui dicit, Quis est Christus? Homo fuit Christus, nec vivere potuit, cum vellet vivere : et mortuus est, inquiunt, nolens, evictus, crucifixus, occisus. Inimici ista dicunt. Apertus iste inimicus est, ait Christus, odit me, apertas mihi indicit inimicitias : facile est istum vel tolerare vel vitare : quid facio de Abessalon? quid facio de Juda? quid de falsis fratribus? quid de malis filiis et tamen filiis, qui non contra nos blasphemant Christum, sed nobiscum adorant Christum, et in nobis persequuntur Christum? De quibus consequenter in eodem Psalmo dicitur : Alium facile erat perferre, eum qui oderat me ; vel abscondere me ab eo. Abscondis enim te a pagano intrans Ecclesiam. Quando autem et ibi invenis quod times, quid quæris ubi te abscondas? Denique ille ipse Apostolus, qui gemit in periculis a falsis fratribus, « Foris, inquit, » pugnæ, intus timores. Si ergo is qui oderat me, super » me magna locutus fuisset, abscondissem me utique ab » eo : tu vero unianimis meus[2]. » Unianimem dicit, tanquam unum in Christo. Est ergo Ecclesiæ quod ferat foris, gemat intus : inimicos tamen suos deputet foris et

[1] Psal. LIV, 13. — [2] 2 Cor. VII, 5, et Psal. LIV, 13, 14.

intus; foris facilius evitabiles, intus difficilius tolerabiles.

V. Dicat ergo Dominus noster, dicat Christus nobiscum totus Christus. « Domine, exaudi orationem meam, » percipe auribus precem meam[1]. » Hoc est, « Exaudi; » quod, « Percipe auribus. » Repetitio, confirmatio est. « In veritate tua exaudi me, in tua justitia.» Ne utcumque accipiatis, cum dicitur : « In tua justitia.» Commendatio est enim gratiæ, ne unusquisque nostrum justitiam suam putet. Hæc enim justitia Dei est, quam ut habeas Deus dedit. Nam qui voluerunt de sua justitia gloriari, quid de illis dicit Apostolus? Testimonium eis, inquit, perhibeo, quia zelum Dei habent. De Judæis loquens : « Zelum Dei, inquit, habent, sed non secundum scien- » tiam[2]. » Quid est, « Non secundum scientiam? » Quam enim tu commendas utilem scientiam? Numquid illam, quæ cum sola fuerit inflat; quæ nisi comitata fuerit charitate, non ædificat[3]? Non utique ipsam: sed illam scientiam comitem charitatis, magistram humilitatis. Vide si ipsa est : « Zelum, inquit, Dei habent, sed non secun- » dum scientiam. » Exponat quam dicat scientiam : « Ignorantes Dei justitiam et suam volentes constituere, » justitiæ Dei non sunt subjecti[4]. » Qui ergo volunt constituere justitiam suam? Qui quod bene fecerint, sibi imputant, quod male, Deo : omnino perversi. Denique recti erunt, cum hoc ipsum converterint. Perversus ideo, quia quod male, Deo; quod bene, tibi : rectus eris, quando quod male feceris, tibi; quod bene feceris, Deo. Non enim ex impio juste viveres, nisi ab illo justus factus, qui justificat impium[5]. Ergo, inquit, « In veritate tua exaudi » me, in tua justitia, non in mea : ut inveniar in illo » non habens meam justitiam, quæ ex lege est, sed eam

[1] Psal. CXLII, 1. — [2] Rom. X, 2. — [3] I Cor. VIII, 1. — [4] Rom. X, 3. — [5] Id. IV, 5.

» quæ est ex fide[1]. » Ecce, « In tua justitia exaudi me.» Ad me enim cum respicio, nihil aliud meum quam peccatum invenio.

VI. « Et ne intres in judicium cum servo tuo[2]. » Qui cum illo volunt intrare in judicium, nisi qui ignorantes Dei justitiam, suam volunt constituere? « Quid est, quod » jejunavimus, et non vidisti, defraudavimus animas nos- » tras, et nescisti[3]? » Tanquam dicentes: Fecimus quod jussisti, quare non reddis quod promisisti? Respondet tibi Deus : Ut accipias quod promisi, ego dabo : ut faceres, quare acciperes, ego dedi. Denique superbis talibus loquitur Propheta : « Quid vultis mecum judicio conten- » dere? Omnes dereliquistis me, dicit Dominus[4]. » Quid vultis mecum in judicium intrare, et vestras justitias commemorare? Commemorare justitias vestras, ego novi facinora vestra. Quomodo approbabo justitiam, ubi damnabo superbiam? Merito iste humilis in corpore Christi, discens a capite quoniam mitis est et humilis corde[5], « Ne » intres, inquit, in judicium cum servo tuo. » Non litigemus, nolo tecum habere causam, ut ego proponam justitiam meam, tu convincas iniquitatem meam : « Ne » intres in judicium cum servo tuo. » Quare hoc? quare timet? « Quoniam non justificabitur coram te omnis vi- » vens. Omnis vivens, » hic utique vivens, in carne vivens, moriturus vivens, natus homo, ex hominibus vivens, de Adam, Adam vivens : omnis ita vivens justificari forte potest coram se, non coram te. Quomodo, coram se? Sibi placens, tibi displicens : « Coram te autem non justifi- » cabitur omnis vivens. » Noli ergo mecum intrare in judicium, Domine, Deus meus. Quantumlibet rectus mihi videar, producis tu de thesauro tuo regulam, coaptas me

[1] Philip. III, 9. — [2] Psal. CXLII, 2. — [3] Isaï. LVIII, 3. — [4] Jerem. II, 29. — [5] Matth. XI, 29.

ad eam, et pravus invenior. « Ne intres in judicium cum » servo tuo. » Bene, « Cum servo tuo. » Indignum est tibi cum servo tuo intrare in judicium, nec quidem cum amico tuo : quia, « Vobis dico amicis meis [1], » non diceres, nisi ex servis amicos tu ipse fecisses. Tu licet dicas amicum, ego confiteor servum. Misericordia indigeo, fugitivus redeo, pacem quæro, non sum dignus vocari filius tuus [2]. « Ne intres in judicium cum servo tuo ; quoniam » non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens. Ante » mortem ne laudes hominem quemquam [3] : » Omnino « Omnis vivens. » Quid ipsi arietes, quid ipsi Apostoli, de quorum prole dicitur : « Afferte Domino filios arie- » tum [4] ? » Ex his Paulus est, qui dicit non se esse perfectum : « Non quia jam acceperim, inquit, aut jam per- » fectus sim [5]. » Denique, fratres, ut cito agnoscatis, ipsi didicerunt orare quod oramus, ipsis data est regula postulandi, a Jurisperito cœlesti. « Sic orate [6], inquit. » Et cum quædam præmisisset, posuit et hoc ut dicerent arietes nostri, duces ovium, et præcipua membra Pastoris, et congregatoris unius gregis : ipsi didicerunt dicere, « Di- » mitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus de- » bitoribus nostris [7]. » Non dixerunt : Gratias tibi, qui dimisisti nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris, sed, Dimitte, sicut dimittimus. Orabant autem utique jam fideles, utique jam Apostoli : nam ista oratio Dominica magis fidelibus datur. Si debita illa tantummodo dicerentur, quæ per baptismum dimittuntur : catechumenis congrueret magis orare, « Dimitte nobis de- » bita nostra. » Dicant ergo Apostoli, dicant, « Dimitte nobis » debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nos- » tris. » Et cum eis dictum fuerit, Quare hoc dicitis? quæ

[1] Luc. XII, 4. — [2] Id. XV, 21. — [3] Eccli. XI, 30. — [4] Psal. XXVIII, 1. — [5] Philip. III, 12. — [6] Matth. VI, 9. — [7] Ibid. 12.

debita vestra? Respondeant : « Quoniam non justificabi-» tur in conspectu tuo omnis vivens. »

VII. « Quoniam persecutus est inimicus animam meam, » humiliavit in terra vitam meam [1]. » Vide nos, vide caput nostrum pro nobis : « Quoniam persecutus est inimi-» cus animam meam. » Persecutus est plane et diabolus animam Christi, et Judas animam magistri : et nunc ad persecutionem corporis Christi idem diabolus manet, Judas autem Judæ succedit. Non ergo deest de quo dicat et corpus, « Quoniam persecutus est inimicus animam meam, » humiliavit in terra vitam meam. Humiliavit, inquit, in » terra vitam meam. » Alio loco dicitur : « Curvaverunt » animam meam [2]. » Quid enim nobiscum agit, quisquis persequitur, nisi ut relicta spe cœlesti terram sapiamus, persecutori cedentes terrena diligamus? Et illi quidem, quantum in ipsis est, hoc agunt : nobis autem hoc non contingat, quibus dicitur : « Si resurrexistis cum Christo, » quæ sursum sunt sapite, ubi Christus est in dextera » Dei sedens; quæ sursum sunt quærite, non quæ super » terram : mortui enim estis [3]. » Nam non justificabitur coram Deo omnis vivens. Illi ergo vel aperte sæviendo, vel occulte insidiando conantur perducere vitam nostram ad terram. Contra hos vigilemus, ut dicere possimus : « Nostra enim conversatio in cœlis est [4]. Humiliavit, in-» quit, in terra vitam meam » inimicus.

VIII. « Collocaverunt me in tenebrosis, sicut mortuos » sæculi. » Hoc a capite expeditius auditis, et expeditius hoc in capite agnoscitis. Ille enim pro nobis mortuus factus est, sed non mortuus sæculi. Qui enim mortui sunt sæculi? Et quomodo ille non erat mortuus sæculi? Mortui sæculi, merito mortui, mercedem recipientes iniquitatis, et mortem ducentes ex peccati propagine; ex illa

[1] Psal. CXLII, 7. — [2] Id. LVI, 7. — [3] Coloss. III, 1. — [4] Philip. III, 20.

voce qua dicitur : « Ego enim in iniquitatibus conceptus » sum, et in peccatis mater mea in utero me aluit[1]. » Venit autem ille per Virginem, assumens carnem, non iniquitatem carnis, assumens carnem mundam mundatricem. Illi autem quem peccatorem putabant, tanquam mortuum sæculi deputabant. At ille qui in alio Psalmo dixit : « Quæ non rapui, tunc exolvebam[2] : » et qui dixit in Evangelio, « Ecce venit princeps mundi, præ» positus mortis, operis mali persuasor, supplicii exactor, » Venit, inquit, et in me nihil inveniet[3]. » Quid est, « In » me nihil inveniet ? » Nullam culpam, nihil quare mori debeam. « Sed ut sciant omnes quia voluntatem, inquit, » Patris mei facio, surgite, eamus hinc[4]. » Ut moriar, inquit, voluntatem Patris mei facio, non autem morte sum dignus. Nihil feci unde moriar, sed facio ut moriar : ut illi per innocentis mortem liberentur, qui habebant quare morerentur. « Collocaverunt me in tenebrosis, » tanquam in infernis, tanquam in sepulcro, tanquam in ipsa passione, « Velut mortuos sæculi, » eum qui dicit : « Factus sum sicut homo sine adjutorio inter mortuos » liber[5]. » Quid est, liber ? quare liber ? Quia omnis qui facit peccatum, servus est peccati[6]. Denique non solveret a vinculis, nisi liber a vinculis. Ille liber mortem occidit, vinculum vinxit, captivitatem captivavit, et collocaverunt eum in tenebrosis tanquam mortuos sæculi.

IX. « Et tædium, inquit, passus est in me spiritus » meus[7]. » Recordamini, « Tristis est anima mea usque » ad mortem[8]. » Videte vocem unam. Numquid non apparet ipse transitus a capite ad membra, a membris ad caput ? « Tædium, inquit, passus est in me spiritus meus. »

[1] Psal. L, 7. — [2] Id. LXVIII, 5. — [3] Joan. XIV, 30. — [4] Ibid. 31. — [5] Psal. XXXVII, 5. — [6] Joan. VIII, 34. — [7] Psal. CXLII, 4. — [8] Matth. XXVI, 38.

Agnoscimus, « Tristis est anima mea usque ad mortem. » Sed et illic nos eramus. « Transfiguravit enim in se corpus » humilitatis nostræ, conformans corpori gloriæ suæ[1] : » et vetus homo noster confixus est cruci cum illo[2]. « In me » turbatum est cor meum. In me, » inquit, non in aliis. Illi enim me deseruerunt, et illi qui inhæserant recesserunt, et me ipsum quia mori videbant, aliud aliquid putaverunt, et a latrone victi sunt, qui tunc credidit[3], quando illi defecerunt.

X. Inde ad membra. « Memoratus sum dierum anti- » quorum. » Numquid memoratus est ille dierum antiquorum, per quem factus est omnis dies? Sed loquitur corpus, loquitur unusquisque illius gratia justificatus, inhærens illi in charitate, et devota humilitate ; loquitur, et dicit : « Memoratus sum dierum antiquorum, medita- » tus sum in omnibus operibus tuis[4]. » Quia utique omnia bona tu fecisti, et nihil constitisset, quod a te constitutum non esset. Creatura tua spectaculum mihi facta est : quæsivi in opere artificem, et in conditis omnibus conditorem. Quare hoc? ut quid hoc, nisi ut hoc intelligeret quidquid in se boni esset, ab illo factum esse ; ne ignorans justitiam Dei et suam volens constituere, justitiæ Dei subjectus non esset[5] ; ut ei conveniret vox illa superior, « In veritate tua et in justitia tua? » In omnibus ergo Dei operibus, et meditatione omnium operum Dei gratiam insinuat, gratiam commendat, gratiam se invenisse gloriatur, gratiam qua gratis salvi facti sumus : quia et gratis salvi facti sumus. Quid gloriaris in tua justitia? quid te extollis, ignorans Dei justitiam? Dedisti forte aliquid, ut salvus esses? Quid dedisti, ut homo esses? Respice ergo conditorem vitæ tuæ, substantiæ et justitiæ et

[1] Philip. III, 21. — [2] Rom. VI, 6. — [3] Luc. XXIII, 40. — [4] Psal. CXLII, 5. — [5] Rom. X, 3.

salutis auctorem. « Meditare in facturis manuum ejus, » quia et justitiam, quæ in te est, ad manum ejus invenies pertinere. Audi Apostolum hoc te docentem : « Non ex » operibus, inquit, ne forte quis extollatur[1]. » Opera bona non habemus ? Habemus plane : sed vide quid sequitur : « Ipsius enim sumus figmentum[2], » dixit. Ipsius sumus figmentum : forte naturam, qua homines sumus, commemorare voluit, hoc appellato figmento. Non plane : de operibus loquebatur. Non, inquit, ex operibus, ne quis forte extollatur. Sed non conjiciamus, sequatur : Ipsius enim sumus figmentum, creati in Christo Jesu in operibus bonis. Noli ergo putare te aliquid operari, nisi in quantum malus es. Averte ab opere tuo te, ad opus illius qui fecit te : ipse format, et ipse quod formaverat et tu exterminasti, reformet. Ut enim sis, ipse operatus est : ut bonus sis, si bonus es, ipse operatur. « Cum tremore, » inquit, et timore vestram ipsorum salutem operamini[3]. » Si nostram ipsorum salutem operamur, quare cum timore, quare cum tremore, cum sit in potestate nostra quod operamur ? Audi quare cum timore et tremore : « Deus est » enim qui operatur in vobis et velle et operari, pro bona » voluntate[4]. » Ergo cum timore et tremore, ut delectet in convalle operari artificem nostrum. Sic enim operatur tanquam in dejectis, qui judicat in gentibus, et replet ruinas. « In facturis manuum tuarum meditatus sum. » Vidi ergo, et inspexi opera tua ; quia nihil boni esse in nobis potest, nisi abs te fiat, qui nos fecisti.

XI. Et quid feci, cum viderem a te omne datum optimum, et omne donum perfectum de sursum esse, descendens a Patre luminum[5], apud quem non est commutatio, nec momenti obumbratio ? Cum hoc viderem,

[1] Ephes. II, 9. — [2] Ibid. 10. — [3] Philip. II, 12. — [4] Ibid. 13. — [5] Jacob. I, 17.

aversus ab opere malo quod feceram in me, « Extendi » manus meas ad te. Extendi, inquit, manus meas ad » te : anima mea velut terra sine aqua tibi [1]. » Compluc, inquit, me ad faciendum fructum bonum. « Dominus » enim dabit suavitatem, ut terra nostra det fructum » suum [2]. Extendi manus meas ad te : anima mea velut » terra sine aqua, » non mihi, sed « tibi. » Sitire tibi possum, me irrigare non possum. « Anima mea velut terra » sine aqua tibi : quia sitivit anima mea in Deum vi- » vum [3]. » Quando veniam nisi quando venerit? Sitivit anima mea in Deum vivum : quia « Anima mea velut » terra sine aqua tibi. » Abundat mare, inundat, copiosum est, fluctuat, sed amarum est. Discreta est aqua, apparuit arida [4] anima mea : irriga eam, quia « Velut » terra sine aqua tibi. »

XII. « Cito exaudi me, Domine [5]. » Quæ enim mora quando sic sitio, ad inflammandam sitim meam? Pluviam differebas, ut hauriens imbiberem, non respuerem quod influeres. Si ergo ideo differebas, jam da : quoniam « Ani- » ma mea velut terra sine aqua tibi. Cito exaudi me, Do- » mine : defecit spiritus meus. » Impleat me spiritus tuus, quia « Defecit spiritus meus. » Ipsa est causa, ut cito exaudias, quia « Defecit spiritus meus. » Factus sum jam pauper spiritu, beatum me fac in regno cœlorum [6]. In quo enim vivit spiritus ejus, superbus est, spiritu suo extollitur contra Deum. Fiat in illo bene quod alibi scriptum est : « Auferes spiritum eorum, et deficient, et in » pulverem suum convertentur [7] : » ut confitentes dicant : « Memento quia pulvis sumus [8]. » Cum autem dixerint : « Quia pulvis sumus memento : » tunc dicant : « Ani- » ma mea velut terra sine aqua tibi. » Quid enim tam

[1] Psal. CXLII, 6. — [2] Id. LXXXIV, 13. — [3] Id. XLI, 3. — [4] Gen. I, 9. — [5] Psal. CXLII, 7. — [6] Matth. V, 3. — [7] Psal. CIII, 29. — [8] Id. CII, 14.

terra sine aqua quam pulvis? Sed, « Cito exaudi me, » Domine, » complue me, confirma me, ne sim pulvis quem projicit ventus a facie terræ[1]. « Cito exaudi me, » Domine, defecit spiritus meus : » non differatur inopia mea. Abstulisti spiritum meum, ut deficerem, et in pulverem meum converterer, et dicerem tibi : « Anima mea » velut terra sine aqua tibi : » fac etiam quod in illo Psalmo sequitur : « Emittes spiritum tuum, et creabun» tur, et renovabis faciem terræ[2]. » Si qua igitur in Christo nova creatura, vetera transierunt. In spiritu suo vetera transierunt, in spiritu tuo nova facta sunt[3].

XIII. « Ne avertas faciem tuam a me. » Avertisti a superbo. Etenim aliquando abundabam, et in abundantia mea elatus eram. « Ego enim dixi aliquando in abundan» tia mea : Non movebor in æternum. Dixi : Non move» bor in abundantia mea, » ignorans justitiam tuam, et constituens meam : « Sed tu, Domine, in voluntate tua » præstitisti decori meo virtutem. Dixi in abundantia » mea, Non movebor : » verum autem a te mihi erat quidquid abundabam. Et ut hoc probares a te mihi fuisse, « Avertisti faciem tuam a me, et factus sum conturba» tus[4]. » Post hanc conturbationem in qua factus sum, quia avertisti faciem tuam; post tædium spiritus mei, post conturbatum cor meum in me, ex eo quod avertisti faciem tuam, jam factus sum sicut terra sine aqua tibi : « Ne avertas faciem tuam. » Avertisti a superbo, redde humili. « Ne avertas faciem tuam a me : » quia si averteris, « Similis ero descendentibus in lacum. » Quid est » Descendentibus in lacum? Peccator cum venerit in pro» fundum malorum, contemnet[5]. » Illi descendunt in lacum, qui etiam confessionem perdunt : contra quod di-

[1] Psal. I, 4. — [2] Id. CIII, 30. — [3] 2 Cor. V, 17. — [4] Psal. XXIX, 7, 8. — [5] Prov. XVIII, 3.

citur : « Ne coarctet super me puteus os suum [1]. » Hanc profunditatem lacum appellat plerumque Scriptura, in quam profunditatem cum venerit peccator, contemnit. Quid est, contemnit? Jam nec ullam providentiam deputat; aut si deputat, ad eam se pertinere non putat. Proponit sibi peccandi licentiam, sine spe veniæ habenis iniquitatis effusis. Non dicit: Revertar ad Deum, ut revertatur ad me : nec audit, « Convertimini ad me, et rever- » tar ad vos [2]: » quoniam veniens in profundum malorum contemnit. « A mortuo enim, inquit, tanquam si non sit, » perit confessio [3]. Ne ergo avertas faciem tuam a me, et » similis ero descendentibus in lacum. »

XIV. « Auditam fac mihi mane misericordiam tuam ; » quoniam in te speravi [4]. » Ecce in nocte sum, sed in te speravi, donec nocturna transeat iniquitas [5]. « Habemus » enim, ut dicit Petrus, certiorem propheticum sermo- » nem, cui bene facitis intendentes tanquam lucernæ » lucenti in obscuro loco, donec dies illucescat, et luci- » fer oriatur in cordibus vestris [6]. » Mane ergo appellat, post finem sæculi, cum viderimus quod in sæculo credimus. « Mane enim exaudies vocem meam, mane astabo » tibi, et contemplabor [7]. Auditam fac mihi mane mise- » ricordiam tuam ; quoniam in te speravi. Si enim quod » non videmus speramus, per patientiam expectamus [8]. » Patientiam quærit nox, lætitiam donabit dies. « Auditam » fac mihi mane misericordiam tuam ; quoniam in te » speravi. »

XV. Sed hic quid, donec veniat mane? Non enim sufficit mane sperare : aliquid opus est agere. Quare aliquid agere? Quoniam dicit in alio Psalmo : « Deum exquisivi

[1] Psal. LXVIII, 16.— [2] Malach. VII, 3. — [3] Eccli. XVII, 26. — [4] Psal. CXLII, 8. — [5] Id. LVI, 2. — [6] 2 Petr. I, 19. — [7] Psal. V, 5. — [8] Rom. VIII, 25.

» in die tribulationis meæ [1] : tanquam in tempore noctis » meæ Deum exquisivi. » Quomodo exquisisti ? Manibus meis nocte coram eo ; et non sum deceptus. Manibus quærendus est in nocte Deus. Quid est, manibus ? Bonis operibus. Coram eo : « Cum enim facis eleemosynam, noli » tuba canere ; et Pater tuus qui videt in occulto, reddet » tibi [2]. » Quia ergo ita sperandum est mane, et ita nox ista toleranda est, et in ipsa patientia donec dies lucescat perseverandum est, quid interea hic agendum ? Ne forte per te ipsum acturus es aliquid, ut merearis perduci ad mane ? « Notam fac mihi, Domine, viam, in qua ingre» diar. » Ideo lucernam propheticam accendit, ideo ipsum Dominum tanquam in testa carnis misit, qui etiam diceret : « Exaruit velut testa virtus mea [3]. » Ambula ad prophetiam, ambula ad lucernam prædictorum futurorum, ambula ad verba Dei. Nondum vides Verbum in principio, Deum apud Deum [4] : ambula ad formam servi, perduceris ad formam Domini. « Notam fac mihi, Domine, » viam, in qua ingrediar ; quoniam ad te levavi animam » meam. Levavi ad te, » non contra te. Apud te fons vitæ [5] : « Ad te levavi animam meam, » tanquam vas ad fontem attuli : imple ergo me ; « Quoniam ad te levavi » animam meam. »

XVI. « Exime me de inimicis meis, Domine ; quia ad » te confugi [6]. » Qui aliquando a te fugi, « Ad te con» fugi. » Fugit enim Adam a facie Dei, et abscondit se inter ligna paradisi [7], ut de illo diceretur in libro Job, « Tanquam servus fugiens Dominum suum, et consecutus » umbram [8]. » Fugit a facie Domini sui, et consecutus est umbram : ad umbram enim fugit inter ligna paradisi.

[1] Psal. LXXVI, 3. — [2] Matth. VI, 2. — [3] Psal. XXI, 16. — [4] Joan. I, 1. — [5] Psal. XXXV, 10. — [6] Id. CXLII, 9. — [7] Gen. III, 8. — [8] Job. VII, 2, juxta LXX.

Væ si permanserit in umbra, ne postea dicatur : « Transierunt omnia tanquam umbra[1]. Exime me de inimicis » meis. » Non ego hic inimicos homines cogito. « Non est » vobis colluctatio adversus carnem et sanguinem. » Sed adversus quos? « Adversus principes et potestates, recto- » res mundi. » Cujus mundi? Non enim cœli et terræ : non enim regunt quod non fecerunt. « Rectores mundi : » sed cujus mundi? « Tenebrarum harum[2]. » Quarum tenebrarum? Utique iniquorum. « Fuistis enim aliquando » tenebræ, nunc autem lux in Domino[3]. Rectores mundi, » tenebrarum harum, » rectores iniquorum : contra hos habetis luctamen, « Magnum prælium vobis est[4], » hostem non videre et vincere. « Adversus rectores mundi, » tenebrarum harum, » diabolum scilicet et angelos ejus : non illius mundi rectores, de quo dicitur : Et mundus per eum factus est[5]; sed illius mundi, de quo dicitur : « Et mundus eum non cognovit. Exime me de inimicis » meis, Domine, quia ad te confugi. De inimicis meis, » non Juda, sed qui implevit Judam. Illum patior visum, illum expugno non visum. Accepit enim buccellam Judas, et intravit in eum Satanas[6] : ut iste David persecutionem pateretur a filio suo. Quam multos Judas implet Satanas, indigne accipientes buccellam ad judicium suum? « Qui » enim manducat et bibit indigne, judicium sibi mandu- » cat et bibit[7]. » Non malum est, quod datur, sed bonum malo in judicium datur. Bene esse non potest male accipientis quod bonum est. Ergo, « Exime me ab inimi- » cis meis, quia ad te confugi. » Quo enim fugerem? « Quo ibo a Spiritu tuo? Si ascendero in cœlum, tu ibi » es : si descendero in infernum, ades. » Quid ergo restat? « Si assumpsero pennas meas ut columba, et volabo

[1] Sap. v, 9. — [2] Ephes. vi, 12. — [3] Ibid. 8. — [4] Ibid. 14. — [5] Joan. i, 10. — [6] Id. xiii, 27. — [7] I Cor. xi, 29.

» in extrema maris ; » id est, ut spe habitem in finem sæculi, « Etenim illuc manus tua deducet me, et perducet » me dextera tua [1]. Exime me de inimicis meis, quoniam » ad te confugi, Domine. »

XVII. « Doce me ut faciam voluntatem tuam ; quoniam » tu es Deus meus [2]. » O confessio, o præscriptio ! « Quoniam tu es, inquit, Deus meus. » Ad alium curram refici, si ab alio factus sum. Tu es totum meum ; « Quia tu » es Deus meus. » Patrem quæram propter hæreditatem ? « Tu es Deus meus, » non solum dator hæreditatis, sed ipsa hæreditas : « Dominus pars hæreditatis meæ [3]. » Dominum quæram propter redemptionem ? « Tu es Deus » meus. » Patronum quæram propter liberationem ? « Tu » es Deus meus. » Postremo creatus recreari cupio ? « Tu » es Deus meus, » qui Creator meus, qui creasti me per Verbum tuum, et recreasti me per Verbum. Sed creasti me per Verbum Deum manentem apud te ; recreasti per Verbum carnem factum propter nos. « Doce ergo me ut » faciam voluntatem tuam ; quoniam tu es Deus meus. » Si non me docueris, faciam voluntatem meam, et deseret me Deus meus. « Doce me ut faciam voluntatem tuam ; » quoniam tu es Deus meus. Doce me. » Non enim tu es Deus meus, et ego ero magister meus. Videte quemadmodum gratia commendetur. Hoc tenete, hoc imbibite, hoc vobis de corde nullus excutiat : ne habeatis zelum Dei, sed non secundum scientiam : ne ignorantes Dei justitiam, et vestram volentes constituere [4], justitiæ Dei non sitis subjecti. Verba certe Apostoli agnoscitis. Dicite ergo ista : « Doce me ut faciam voluntatem tuam ; quoniam tu es » Deus meus. »

XVIII. « Spiritus tuus bonus, » non meus malus : « Spi» ritus tuus bonus deducet me in terram rectam. » Quia

[1] Psal. CXXXVIII, 7-10. — [2] Id. CXLII, 10. — [3] Id. XV, 5. — [4] Rom. X, 2.

spiritus meus malus deduxit me in terram perversam. Et quid ego merui? Quæ mea opera bona sine tuo adjutorio computantur, unde impetrarem dignusque essem deduci a Spiritu tuo in terram rectam? Quæ opera mea, vel quæ merita mea? « Propter nomen tuum, Domine, vivificabis » me. » Attendite ergo, quantum potestis, gratiæ commendationem, qua gratis salvi facti estis. « Propter no» men tuum, Domine, vivificabis me. Non nobis, Do» mine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam [1]. Propter » nomen tuum, Domine, vivificabis me: in tua justitia, » non in mea; non quia ego merui, sed quia tu misereris. Nam si meum ostendere meritum, nihil abs te mererer, nisi supplicium. Avulsisti merita mea, inseruisti dona tua. « Propter nomen tuum, Domine, vivificabis me: in tua » justitia educes de tribulatione animam meam: et in tua » misericordia ad interitum deduces inimicos meos. Et » perdes omnes tribulantes animam meam; quoniam ser» vus tuus sum ego [2]. »

ENARRATIO

IN PSALMUM CXLIII.

Sermo ad plebem.

1. Psalmi hujus titulus brevis est numero verborum, sed gravis pondere mysteriorum. « Ipsi David ad Goliam [3]. » Prælium hoc factum tempore Patrum nostrorum, de Scripturis sanctis recolit mecum Charitas Vestra. Cum

[1] Psal. cxiii, 1. — [2] Id. cxlii, 12. — [3] Id. cxliii, 1.

enim adversus populum Dei alienigenæ dimicarent, provocavit unus unum, Golias David : in quo certamine voluntas Dei pro cujusque partis victoria probaretur. Sed quid de victoria satagimus, quando provocantem provocatumque cernamus? Provocavit impietas pietatem, provocavit superbia humilitatem, postremo provocavit diabolus Christum. Quid miramini diabolum victum? Ille erat grandis statura corporis : iste autem statura parvus, fide magnus. Accepit arma bellica sanctus David, ut adversus Goliam procederet. Hæc arma per ætatem, et parvam, ut diximus, staturam corporis, portare non valuit. Abjecit onerantia, non adjuvantia : accepit quinque lapides de flumine, et posuit in vase pastorali. His armatus corporaliter, nomine autem Dei spiritaliter, processit, et vicit[1]. » Hoc quidem ille David : sed mysteria perscrutemur. Proposueramus enim titulum istum brevem numero verborum, sed gravem pondere mysteriorum. Veniat in mentem apostolica illa sententia, « Omnia hæc in fi- » gura contingebant in illis[2] : » ne impudenter videamur quærere aliquid absconditum, ubi possit dici totum sine mysterii profunditate simpliciter dictum. Habemus ergo auctoritatem facientem nos intentos ad quærendum, vigiles ad investigandum, devotos ad audiendum, fideles ad credendum, impigros ad faciendum. In David Christus : sed sicut soletis intelligere eruditi in schola ejus, Christus caput et corpus : Non ergo sic audiatis aliquid ex persona Christi, quasi ad vos non pertineat, qui estis membra Christi. Hoc tanquam fundamento posito, videte quæ sequantur.

II. Nostis multis sacramentis visibilibus et corporalibus oneratum esse populum primum, circumcisione, negotioso illo quodam sacerdotio, et templo figuris pleno, multi-

[1] 1 Reg. XVII, 4. — [2] 1 Cor. X, 11.

plicibus holocaustorum sacrificiorumque generibus. Hæc David noster tanquam arma prementia, non adjuvantia, posuit. « Si enim data esset Lex, quæ posset vivificare, » vere ex Lege esset justitia. » Ut quid ergo Lex? Sequitur : « Sed conclusit Scriptura omnia sub peccato, ut pro- » missio ex fide Jesu Christi daretur credentibus [1]. » Denique iste David, scilicet Christus caput et corpus, tempore revelationis novi Testamenti, tempore insinuandæ et commendandæ gratiæ Dei, quid fecit? Arma posuit, quinque lapides tulit [2] : arma, ut diximus, onerantia posuit; ergo sacramenta Legis, sacramenta illa Legis, quæ non sunt imposita Gentibus, posuit, quæ non observamus. Meministis enim quanta in veteri Lege legamus, et non observemus, sed tamen ad aliquam significationem præmissa et proposita intelligamus : non ut abjiciamus Legem Dei, sed ut sacramenta promittentia, impleta promissione non celebremus. Quod enim promittebant, venit. Gratia enim Novi Testamenti in Lege velabatur, in Evangelio revelatur. Velum removimus, quod velabatur agnovimus : agnovimus autem in gratia Domini nostri Jesu Christi, capitis et Salvatoris nostri, qui pro nobis crucifixus est; quo crucifixo etiam velum templi conscissum est [3]. » Denique arma ille posuit, tanquam onera sacramentorum veteris Legis; et ipsam Legem accepit. Quinque enim lapides quinque libros Moysi significant. Tulit ergo illos quinque lapides de flumine. Nostis quid sit fluvius. Labitur enim mortale sæculum, et præterfluit quidquid venit in mundum. Erant ergo in flumine; tanquam in populo illo primo, lapides; illic erant inutiles, vacabant, nihil proderant, transibant super fluvios, Quid fecit David, ut Lex ipsa utilis esset? Accepit gratiam. Lex enim sine gra-

[1] Gal. III, 21, 22. — [2] I Reg. XVII, 39, 40. — [3] Matth. XXVII, 51.

tia impleri non potest. « Plenitudo enim legis charitas [1]. » Et unde ista charitas? Vide si non ex gratia. « Charitas, » inquit, Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum » sanctum, qui datus est nobis [2]. » Quia ergo gratia fecit impleri Legem, significatur autem gratia lacte : hoc enim est in carne gratuitum, ubi mater non quærit accipere, sed satagit dare; hoc mater gratis dat, et contristatur si desit qui accipiat : quomodo ergo ostendit David Legem sine gratia operari non posse, nisi cum illos lapides quinque, quibus significabatur Lex in libris quinque, conjungere volens gratiæ, posuit in vase pastorali, quo lac mulgere consueverat? His armatus, gratia utique armatus, et ideo præsumens non de se, sed de Domino suo, processit adversus Goliam superbum, se jactantem, de se præsumentem. Tulit unum lapidem, jecit; inimicum in fronte percussit, cecidit ex eo loco corporis, ubi signum Christi non habuit. Hoc quoque licet attendas : Quinque lapides posuit, unum misit. Libri quinque lecti sunt, sed unitas vicit. « Plenitudo enim Legis, ut paulo ante com» memoravimus, charitas. » Et Apostolus ait, « Suffe» rentes invicem in dilectione, studentes servare unitatem » spiritus in vinculo pacis [3]. » Deinde illo percusso atque dejecto, gladium ejus abstulit, et inde caput illi abscidit. Et hoc fecit noster David, dejecit diabolum de suis : quando autem credunt magni ejus, quos ille in manu habebat, et de quibus cæteras animas trucidabat, convertunt linguas suas contra diabolum; et sic Goliæ de gladio suo caput inciditur. Mysterium tituli pro temporis brevitate tractavimus, videamus quid habeat ipse Psalmus.

III. « Benedictus Dominus Deus meus, qui docet ma» nus meas in prælium, digitos meos ad bellum [4]. » Vox

[1] Rom. XIII, 10. — [2] Id. V, 5. — [3] Ephes. IV, 2, 3. — [4] Psal. CXLIII, 1.

nostra est, si corpus Christi nos sumus. Benedicamus Dominum Deum nostrum, « Qui docet manus nostras in » prælium, digitos nostros ad bellum. » Repetitio sententiæ videtur : quod est, « Manus nostras in prælium ; » hoc est, « Digitos nostros ad bellum. » An aliquid interest inter manus et digitos ? Digitis utique operantur et manus. Non itaque absurde accipimus digitos pro manibus positos. Verumtamen in digitis agnoscimus divisionem operationis, et tamen radicem unitatis. Vide illam gratiam : dicit Apostolus, « Alii quidem per Spiritum da» tur sermo sapientiæ, alii sermo scientiæ secundum eum» dem Spiritum, alii fides in eodem Spiritu, alii dona» tiones curationum in uno Spiritu, alii genera lingua» rum, alii prophetia, alii dijudicatio spirituum. Omnia » autem hæc operatur unus atque idem Spiritus, dividens » propria unicuique prout vult[1]. Alii illud, alii hoc, » divisiones sunt operationis. » Omnia hæc operatur unus atque idem Spiritus : radix est unitatis. His ergo digitis pugnat corpus Christi, procedens in bellum, procedens in prælium.

IV. Jam præliorum et bellorum genera commemorare fortasse longum est, et gerere facilius quam explicare. Habemus unum bellum quod commemorat Apostolus : « Non est vobis colluctatio adversus carnem et sangui» nem[2], » id est, adversus homines a quibus videmini pati molestias, non adversus ipsos pugnatis : « Sed adversus » principes et potestates et rectores mundi. » Et ne intelligeres mundi, cœli et terræ, ostendit quid diceret ; « Tenebrarum, inquit, harum. » Mundi scilicet, non qui per ipsum factus est ; quia, « Et mundus per eum » factus est[3] : » sed mundi qui eum non cognovit ; quia, « Et mundus eum non cognovit. » Hæ tenebræ non sunt

[1] I Cor. XII, 8. — [2] Ephes. VI, 12. — [3] Joan. I, 10.

natura : sed voluntate. Anima enim per semetipsam non lucet : quia humiliter et veraciter cantat. « Tu illuminabis » lucernam meam, Domine; Deus meus illumina tenebras » meas[1]. » Et, « Apud te, inquit, fons vitæ; in lumine tuo » videbimus lumen : non in lumine nostro, sed in lumine » tuo[2]. » Nam et oculi nostri lumina vocantur : et tamen lux extrinsecus si desit, etiam sani et patentes, in tenebris remanebunt. Ergo bellum gerimus adversus rectores tenebrarum harum, rectores scilicet infidelium, diabolum et angelos ejus, rectores gladii ejus, de quo pugnat diabolus adversus fideles. Sed quomodo Goliæ prostrato tollitur gladius, ut ipsi Goliæ caput de gladio suo amputetur[3] : » ita cum credunt ipsi infideles, dicitur eis, « Fuistis aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino[4]. » Pugnastis de manu Goliæ, jam in manu Christi tollite caput Goliæ.

V. Hoc unum prælium : alterum autem unicuique in se ipso. Modo genus hoc belli ex apostolica Epistola legebatur : « Caro concupiscit adversus spiritum, et spiritus » adversus carnem, ut non ea quæ vultis, faciatis[5]. » Et hoc grave bellum, et quod est molestius, internum. In quo bello si sit quisque victor, illos quos non videt inimicos, continuo superabit. Non enim tentat diabolus vel angeli ejus, nisi quod in te carnale dominatur. Nam quomodo vincimus illos hostes, quos non videmus, nisi quia carnales interiores motus nostros sentimus? Cum his confligimus, et illos percutimus. In amore pecuniæ dominatur avaritia ; dominanti tibi avaritiæ diabolus forinsecus lucrum cum fraude proponit. Plerumque enim ad lucrum non pervenis, nisi fraudem feceris. Proponit ergo ille forinsecus avaritiæ tuæ, quam intus non vicisti, quam

[1] Psal. XVII, 29. — [2] Id. XXXV, 10. — [3] 1 Reg. XVII, 51. — [4] Ephes. V, 8. — [5] Gal. V, 17.

non domuisti, quam non tibi subjecisti; proponit tanquam athletæ suo malus agonotheta fraudem et lucrum, opus et præmium: Fac, et tolle. Tu autem si calcas avaritiam, si tibi interius non dominatur, quam sentiens vincis, nam diabolum insidiantem non sentis: si ergo edomuisti avaritiam, attendis alterum proponentem opus et præmium. Quid ille proposuit? Fraudem et lucrum. Quid iste proponit? Innocentiam et coronam. Fac et tolle, et ille dicit, et iste. Jam tu præliator interior, si non es victus avaritia, sed victor avaritiæ; illum attendis, hunc vincis. Discernis enim utrumque, et dicis: Hic video opus et præmium, illic autem escam, et laqueum. Neque enim aliquid dicis in te, quod non pertineat ad te. Etenim ex peccato divisus es adversum te. Trahis concupiscentiæ propaginem et traducem mortis: habes contra quod pugnes in te, habes quod expugnes in te. Sed habes quem invoces, ut pugnantem adjuvet te, et vincentem coronet te, qui non existentem fecit te.

VI. Quomodo, inquis, vincam? Ecce ipse Apostolus difficillimum prælium proponit, et quam laboriosum sit aut forte insuperabile, si non intelligo, ipse ostendit. « Caro, inquit, concupiscit adversus spiritum, et spiritus » adversus carnem, ut non ea quæ vultis, faciatis [1]. » Quomodo me jubes vincere, cum ille dicat, « Ut non ea quæ » vultis, faciatis? » Quæris quomodo? Attende ad gratiam vasis pastoralis, lapidem de flumine in exceptorio lactis pone. Ecce et ego tibi dico, imo tibi ipsa veritas dicit: Prorsus non facis quod vis, pugnante carne adversus spiritum tuum. Si ad istam pugnam de te præsumis, admonendus es, ne frustra audieris, « Exultate Deo adjutori » nostro [2]. » Si enim per te impleres totum, non esset necessarius adjutor. Rursus si tu ipse tua voluntate ni-

[1] Gal. v, 17. — [2] Psal. LXXX, 2.

hil ageres, non vocaretur adjutor : adjutor enim aliquid agentem adjuvat. Denique cum dixisset, « Caro concu-» piscit adversus spiritum, et spiritus adversus carnem, » ut non ea quæ vultis, faciatis ; » et proposuisset te ante te, veluti deficientem te in te, continuo misit ad adjutorem : « Quod si spiritu ducimini, non adhuc estis sub » Lege. » Qui enim sub Lege est, non implet Legem, sed premitur a Lege : sicut ille David sub armis erat. Ergo si spiritu duceris, vide quis te adjuvabit, ut impleas quod velis. Adjutor tuus, susceptor tuus, spes tua, qui docet manus tuas in prælium, et digitos tuos ad bellum. « Manifesta enim sunt, inquit, opera carnis, quæ » sunt fornicationes, immunditiæ, idolorum servitus, » luxuria, veneficia, contentiones, inimicitiæ, ebrietates, » comessationes, et his similia; quæ prædico vobis, sicut » prædixi, quoniam qui talia agunt, regnum Dei non pos-» sidebunt[1]. » Non qui adversus talia confligunt, sed qui talia agunt. Cum enim confligis, aliud est opus; cum vincis, aliud opus est; cum pacem et requiem habes, aliud opus est. Hæc dum exemplis demonstro paucis, advertite. Suggeritur aliquod lucrum, delectat; habet fraudem, sed magnum est lucrum; delectat, non consentis; pugnam vide; adhuc suadetur, adhuc instatur, adhuc deliberatur : ergo qui pugnat, periclitatur. Vidimus pugnam, cætera videamus. Contempsit justitiam, ut fraudem faceret ; victus est : contempsit lucrum, ut justitiæ serviret; vicit. In his tribus, victum doleo, pugnanti metuo, victori congaudeo. Sed etiam ille qui vicit, numquid omnino egit in se, ut prorsus eum pecunia non attentet, aut nihil in eo excitet delectationis, quamvis superabilis, quamvis contemptibilis, quamvis non solum cui non consentiat, sed cum qua nec pugnare dignetur? Inest tamen aliqua de-

[1] Gal. v, 17-19.

lectationis titillatio. Ista titillatio, et ille hostis jam nec pugnat, nec regnat : inest tamen, et quasi moratur in carne mortali, quod non erit. Ducetur enim totum in victoriam, sed postea : modo autem, « Corpus quidem » mortuum est, propter peccatum ; » et ideo eidem corpori inest peccatum, etsi non regnat peccatum : « Spiri» tus autem vita est propter justitiam. Si autem qui sus» citavit Christum a mortuis, habitat in vobis ; qui suscitavit » Christum a mortuis, vivificabit et mortalia corpora ves» tra, propter inhabitantem Spiritum ejus in vobis[1]. » Ibi jam nec quod pugnet erit, nec quod titillet : totum cedet in pace. Non enim contraria natura contra aliam naturam pugnat, sed tanquam in domo maritus et uxor. Si adversus se dissentiant, molestus et periculosus labor ; si maritus vincatur et uxor dominetur, pax perversa : si autem uxor marito dominanti subjiciatur, pax recta : non tamen aliud ex alia natura, quia ex homine facta mulier viro. Caro tua, conjux tua, famula tua ; quodlibet deputa, opus est ut subjicias : etsi pugnas, ut prosit pugna. Hoc enim expedit, inferius subjici superiori : ut et ille qui sibi subjici vult quod est inferius se, subjiciatur superiori se. Agnosce ordinem, quære pacem. Tu Deo, tibi caro. Quid justius? quid pulchrius? Tu majori, minor tibi : servi tu ei qui fecit te, ut tibi serviat quod factum est propter te. Non enim hunc ordinem novimus, neque hunc ordinem commendamus, Tibi caro et Tu Deo : sed, Tu Deo, et Tibi caro. Si autem contemnis Tu Deo, nunquam efficies ut Tibi caro. Qui non obtemperas Domino, torqueris a servo. Numquid si non prius Tu Deo, ut deinde Tibi caro, poteris dicere hæc verba, « Benedictus Dominus Deus » meus, qui docet manus meas in prælium, et digitos » meos ad bellum? » Præliari vis indoctus, damnaberis

[1] Rom. VIII, 10 et seq.

victus. Primo ergo te subdas Deo, deinde illo docente te et adjuvante prælieris, et dicas, « Qui docet manus meas » in prælium, et digitos meos ad bellum. »

VII. Et cum præliaris, quia dum præliaris, periclitaris, dic quæ sequuntur, in præliandi periculo constitutus. « Misericordia mea. » Non vincar. Quid est hoc, « Mise- » ricordia mea[1]? » Præbes mihi misericordiam, et in me existis misericors; an donasti mihi ut et ipse sim misericors? De nulla enim re sic vincitur inimicus, quam cum misericordes sumus. Omnino parat calumnias ad judicium et non potest falsa objicere, quia non est apud quem. Si enim apud hominem judicem nobiscum ageret, posset eum mentiendo fallere, et nos gravare criminationibus falsis : quia vero apud talem judicem causa nostra cum illo est, qui falli non potest : ideo ambit ut ad peccatum seducat, ut habeat vera quæ objiciat. Et ubi forte aliquibus ejus fraudibus succumbit humana fragilitas, sequatur in confessione opus humilitatis, exerceatur in operibus misericordiæ et pietatis. Omnia delentur, cum ex vero corde et plena fiducia dicimus illi qui videt, « Dimitte nobis, sicut » et nos dimittimus[2]. » Dic toto corde, dic tota fiducia, dic securus, Dimitte nobis, sicut et nos dimittimus; aut noli dimittere, si non dimittimus. Quod etsi non dixeris, Noli dimittere, si non dimittimus : prorsus non dimittit, si non dimittimus. Neque enim ut tu sis impunitus peccator, erit ille mendax promissor. Vis, inquit, ut dimittam? Dimitte. Est aliud opus misericordiæ : Vis ut dem? Da. Uno loco positum est in Evangelio « Dimitte, et di- » mittetur vobis; date, et dabitur vobis[3]. » Aliquid, inquit, contra te teneo, aliquid et tu contra alterum tenes : dimitte, et dimitto. Aliquid petis a me, aliquid petit alter a te : da, et do. Et quæ dimittit, quæ dat? nonne cha-

[1] Psal. CXLIII, 2. — [2] Matth. VI, 12. — [3] Luc. VI, 37.

ritas? « Et unde charitas nisi per Spiritum sanctum qui » datus est nobis[1]? » Si ergo per opera misericordiæ noster vincitur inimicus, et opera misericordiæ habere non possemus, nisi charitatem haberemus; charitas autem nobis nulla esset, nisi per Spiritum sanctum acciperemus: ille docet manus nostras in prælium, et digitos nostros ad bellum; illi recte dicimus, « Misericordia mea, » a quo habemus etiam ut misericordes simus. « Judicium » enim sine misericordia illi, qui non fecit misericordiam[2]. »

VIII. Parva putatis opera misericordiæ? Libet et de his aliquid dicere. Attendite primo istam sententiam de sancta Scriptura depromptam, quam modo commemoravi. « Judicium enim sine misericordia illi, qui non fecit misericordiam: » Sine misericordia judicabitur, qui misericordiam non fecit antequam judicaretur. Quid deinde? quid sequitur? « Superexaltat autem misericordia judicio. » Quid est hoc, fratres, « Superexaltat misericordia judicio? » Superponitur misericordia judicio: in quo inventum fuerit opus misericordiæ, etsi habuerit aliquid forte in judicio quo puniatur, tanquam unda misericordiæ peccati ignis extinguitur. « Superexaltat enim misericordia judicio. » Quid autem, et cum talibus subvenit, et cum tales liberat, et cum talibus ignoscit, injustus est Deus? Absit. Et ibi justus est. Non ei tollit misericordia justitiam, nec justitia misericordiam. Vide enim si non justus est: Dimitte[3], et dimitto, da, et do. Vide si non justus est: « In qua mensura mensi fueritis, in ea remetietur vobis[4]. » Ad hoc enim, In qua mensura. Non enim mensura ejusdem generis est: sed ad hoc eadem mensura, Ignosce, et ignosco. Est apud te mensura veniæ dandæ, invenies apud me mensuram veniæ accipiendæ: est apud te mensuram tri-

[1] Rom. v, 5. — [2] Jacob. II, 13. — [3] Luc. VI, 37. — [4] Matth. VII, 2.

buendi quod habes, invenies apud me mensuram accipiendi quod non habes.

IX. « Misericordia mea, et refugium meum, susceptor » meus et erutor meus. » Multum laborat præliator hic, tenens concupiscentem adversus spiritum carnem. Tene quod tenes. Tunc erit plene quod vis, cum absorpta fuerit mors in victoriam : quando resuscitatum mortale hoc corpus transfertur in habitudinem angelicam, et in cœlestem subvolat qualitatem. « Mortui, inquit, in » Christo resurgent primi, deinde et nos viventes qui » reliqui sumus, in adventu Domini simul rapiemur cum » illis in nubibus obviam Christo in aëra, et sic semper » cum Domino erimus[1]. » Ibi absorbebitur mors in victoriam. Ibi dicetur : « Ubi est, mors, contentio tua ? ubi » est mors, aculeus tuus[2] ? » Non enim relinquetur, nec in animo, nec in corpore, quod rebellet adversus amorem Dei. Plena victoria, plena pax. De hac nobis præliantibus dicitur : « Venite, filii, audite me, timorem Domini » docebo vos[3]. » In prælio estis, in contentione confligitis : et tamen quamdam requiem desideratis. « Quis est » homo qui vult vitam, et diligit videre dies bonos[4]? » Quis est qui non dicat : Ego ? Ibi vita, ibi dies boni, ubi nihil concupiscit adversus spiritum : ubi non dicitur : Pugna ; sed, Gaude. Sed quis est qui hos dies velit ? Omnis homo certe dicit : Ego. Audi quid sequitur. Video quia laboras, video quia in pugna, in periculo diversaris : audi quid sequitur ; docet manus in prælium, digitos in bellum. « Contine linguam tuam a malo, et labia tua » ne loquantur dolum ; declina a malo, et fac bonum[5]. » Quomodo enim poteris facere bonum, nisi declinaveris a malo ? Quid quæro ut vestias, quando adhuc expolias ?

[1] I Thess. IV, 15, 16. — [2] I Cor. XV, 54, 55. — [3] Psal. XXXIII, 12. — [4] Ibid. 13. — [5] Ibid. 14, 15.

Quid quæro ut dones, quando adhuc rapis? « Declina a » malo, et fac bonum. » Non sub te ploret primo pauper, ut gaudeat de te pauper. « Declina a malo, et fac » bonum. » Qua mercede? Nam modo pugnas. « Quære » pacem, et sequere eam. » Disce, dic, « Misericordia » mea et refugium meum, susceptor meus et erutor » meus, protector meus. Susceptor, » ne cadam; « Erutor, » ne hæream; « Protector, » ne feriar. « Protector meus, et in ipso speravi. » In his omnibus, in toto labore meo, in omnibus præliis meis, in omnibus difficultatibus meis in ipso speravi. « Qui subdit populum » meum sub me. » Ecce caput nostrum loquitur nobiscum.

X. « Domine, quid est homo, quoniam innotuisti ei[1]? » Totum quod est, hoc est, « Quoniam innotuisti ei. Quid » est homo, quoniam innotuisti ei; aut filius hominis, » quoniam æstimas eum? » Æstimas eum, tanti facis, tanti pendis : ordinas, nosti sub quo ponas, supra quid ponas. Æstimatio enim est, quanti pretii sit quidque. Quanti æstimavit hominem, qui pro eo Unici sanguinem fudit? « Quid est homo, quoniam innotuisti ei? » Cui, quis innotuisti? Quid est « Filius hominis, quoniam æstimas » eum? » Quoniam tanti eum pendis, tanti eum æstimas, pretiosum quiddam esse ostendis. Non enim Deus sic æstimat hominem, quomodo homo æstimat hominem : quando invenit servum venalem, carius emit equum, quam hominem. Ille quanti te æstimet vide, ut possis dicere : « Si » Deus pro nobis, quis contra nos? » Et quanti te æstimavit, « Qui Filio proprio non pepercit, sed pro nobis » omnibus tradidit eum? Quomodo non et cum illo omnia nobis donavit[2]? » Qui hanc annonam dedit pugnanti, quid servat vincenti? « Ego sum, inquit, panis vi-

[1] Psal. CXLIII, 3. — [2] Rom. VIII, 31, 32.

» vivus, qui de cœlo descendi [1]. » Hæc est annona præliantium, de horreis invecta dominicis, unde pascuntur Angeli : quia, « Panem Angelorum manducavit homo [2]. » Post prælia vero et hanc annonam quid servat? quid dabit victoribus, nisi quod in alio Psalmo dicitur : « Unam » petii a Domino, hanc requiram, ut inhabitem in domo » Domini per omnes dies vitæ meæ ; ut contempler delec- » tationem Domini, et protegar templum ejus [3] ? Quid est » homo, quoniam innotuisti ei, aut filius hominis, quo- » niam æstimas eum? »

XI. « Homo vanitati similis factus est [4] : » et tamen innotuisti ei, et æstimas eum. « Homo vanitati similis factus » est. » Cui vanitati? Temporibus præterlabentibus et præterfluentibus. Vanitas enim ista dicitur in comparatione semper manentis et nunquam deficientis veritatis. Nam et ista creatura est loci sui. « Implevit enim Deus » terram, sicut scriptum est, bonis suis [5]. » Quid est, suis? Sibi congruentibus. Sed hæc omnia terrena, volatica, transitoria, si comparentur illi veritati, ubi dictum est: « Ego sum qui sum [6] : » totum hoc quod transit, vanitas dicitur. Evanescit enim per tempus, tanquam in auras fumus. Et quid dicam amplius, quam id quod Apostolus Jacobus dixit, volens homines superbos ad humilitatem redigere? « Quæ est enim, inquit, vita vestra? Vapor est » ad modicum apparens, deinceps exterminabitur [7]. » Ergo, « Homo vanitati similis factus est. » Peccando « Va- » nitati similis factus est. » Nam quando est primum conditus, veritati similis factus est : sed quia peccavit, quia recepit digna, « vanitati similis factus est. Pro iniquitate » enim erudisti hominem, dixit in alio Psalmo, et tabes- » cere fecisti sicut araneam animam ejus [8]. » Inde et hoc,

[1] Joan. VI, 41.— [2] Psal. LXXVII, 25.— [3] Id. XVI, 4. — [4] Id. CXLIII, 4. — [5] Eccli. XVI, 30.— [6] Exod. III, 14.— [7] Jacob. IV, 15. — [8] Psal. XXXVIII, 12.

« Homo vanitati similis factus est. » Ibi quid ait? « Ecce » veteres posuisti dies meos[1]. » Hic quid ait? « Dies ejus » sicut umbra prætereunt. » Attendat sibi homo in diebus umbræ suæ, ut faciat aliquid dignum desideratæ lucis suæ : et si in noctis umbra est, quærat diem. Dies enim hujus vanitatis, cognoscenti homini, dies est tribulationis; sive aliqua incommoditate et aliqua molestia noceat nobis, sive aliqua prosperitate mundus arrideat, totum timendum et gemendum est; « Quoniam tentatio est vita » humana super terram[2]. » Unde dicitur : « Tota die » contristatus ambulabam[3]. » Solatiis opus habemus, et quidquid nobis nunc exhibet Deus, cum prospere exhibet, non est gaudium beatorum, sed consolatio miserorum. Itaque agat aliquid, inquam, homo dignum desiderata luce in istis diebus umbræ suæ, et in nocte inquirat Deum, sicut scriptum est : « In die tribulationis meæ » Deum exquisivi manibus meis nocte coram eo, et non » sum deceptus[4]. » Quam dicit diem tribulationis, nisi quam dicit et noctem? Manibus meis nocte coram eo. Adhuc in nocte sumus, et ad prophetiæ lucernam vigilamus. Aliquid promissum est, quod adhuc expectatur : sed quid ait apostolus Petrus? « Habemus certiorem pro» pheticum sermonem, cui benefacitis intendentes tan» quam lucernæ lucenti in obscuro loco, donec dies » lucescat, et lucifer oriatur in cordibus vestris[5] : » ipse dies, præmium nostrum ibi est. « Mane exaudies vocem » meam, mane astabo tibi, et contemplabor[6]. » Ergo operare, quamvis in nocte, manibus tuis, id est, bonis operibus inquire Deum, antequam veniat dies ille qui te lætificet, ne veniat qui te mœstificet. Vide enim quam securus opereris, quia non desereris ab illo quem quæ-

[1] Psal. xxxviii, 6. — [2] Job. vii, 1. — [3] Psal. xxxvii, 7. — [4] Id. lxxvi, 3. — [5] 2 Petr. i, 19. — [6] Psal. v, 5.

ris : « Manibus meis, inquit, Deum exquisivi nocte co- » ram eo. Ut Pater tuus, qui videt in occulto, reddat » tibi[1] ; » ideo, coram eo. Intus habeas misericordiam, charitatem, ne aliquid facias quasi studio placendi hominibus : manibus meis, operibus meis. In umbra, in hac vita : ubi ipse videt, non ubi placere hominibus studeo. Et quid sequitur ? « Et non sum deceptus. Homo vani- » tati similis factus est, dies illius tanquam umbra tran- » seunt : » et tamen innotuisti ei, et æstimas eum.

XII. « Domine, inclina cœlos tuos, et descende : tange » montes, et fumigabunt. Corusca coruscationem, et » disperge eos ; emitte sagittas tuas, et conturbabis eos. » Emitte manum tuam ex alto : et exime me, et erue me » de aquis multis[2]. » Corpus Christi, humilis David, gratia plenus, de Deo præsumens, pugnans in hoc sæculo, invocat adjutorium Dei, « Inclina cœlos tuos, et » descende. » Qui sunt cœli inclinati ? Apostoli humiliati. « Isti enim cœli enarrant gloriam Dei : » et de his cœlis enarrantibus gloriam Dei mox dicitur : « Non sunt » loquelæ neque sermones, quorum non audiantur voces » eorum : in omnem terram exivit sonus eorum, et in » fines orbis terræ verba eorum[3]. » Cum ergo isti cœli emitterent voces suas per omnes terras, et facerent mirabilia, coruscante de illis et intonante Domino miraculis et præceptis, putati sunt dii descendisse de cœlo ad homines. Nam quidam ex Gentibus hoc putantes, eis etiam sacrificare voluerunt. Tunc illi videntes sibi deferri indebitum honorem, et expavescentes, et detestantes, et eos qui sic errabant corrigentes, ut ostenderent eis motum animi sui, consciderunt vestimenta sua, et dixerunt : « Quid hoc facitis ? Homines et nos sumus passibiles, » sicut et vos[4]. » Et cœperunt sub his verbis commen-

[1] Matth. VI, 4. — [2] Psal. CXLIII, 5-7. — [3] Id. XVIII, 2-4. — [4] Act. XIV, 13.

dare excellentiam Domini nostri Jesu Christi, humiliantes se ut commendaretur Deus : quia inclinati erant cœli, ut descenderet Deus. « Inclina ergo cœlos tuos, et des» cende.» Factum est. « Tange montes, et fumigabunt : » montes superbos, elationes terrenas, tumidas granditates : « Tange, » inquit, tange istos montes, de gratia tua da istis montibus : « Et fumigabunt, » quia fatebuntur peccata sua. Fumus confitentium peccatorum, extorquebit et lacrymas humiliatorum superborum. « Tange montes, » et fumigabunt. » Quandiu non tacti, magni sibi videntur. Dicturi sunt : « Tu magnus, Domine[1] : » dicturi sunt et montes, « Tu solus altissimus super omnem terram[2]. »

XIII. Sed sunt quidam conspirantes, convenientes in unum adversus Dominum, et adversus Christum ejus[3]. Convenerunt, conspiraverunt. « Corusca coruscationes, » et disperges eos. » Crebresce miraculis tuis, et solvetur conspiratio eorum. « Corusca coruscationes, et disperges » eos[4]. » Jam miraculis territi, non audebunt aliquid contra te, et in ipsis miraculis expavescentes hæsitabunt. Quis est iste, qui tanta potest ? quis est iste, qui sic exaltatur, cujus nomen tantum valet ? Cum dicunt, Quis est iste, credituri sunt : coruscasti miraculis, et dispersisti malam consensionem eorum. « Emitte sagittas tuas et con» turbabis eos. Sagittæ potentis acutæ[5], » præcepta tua, dicta tua feriant cor eorum. « Emitte sagittas tuas, et » conturbabis eos. » Vulnerentur male sani, ut sanentur bene vulnerati : et dicant jam in Ecclesia et in corpore Christi constituti, dicant cum Ecclesia : « Quoniam vul» nerata charitate ego sum[6]. Emitte sagittas tuas et con» turbabis eos. »

XIV. « Emitte manum tuam ex alto[7]. » Quid postea ?

[1] Psal. XLVII, 2. — [2] Id. VIII, 19. — [3] Id. II, 2 et Act. IV, 26, 27. — [4] Psal. CXLIII, 6. — [5] Id. CXIX, 4. — [6] Cant. II, 5, juxta LXX. — [7] Psal. CXLIII, 7.

quid in fine? Quomodo vincit corpus Christi? Cœlesti adjutorio. « Veniet enim ipse Dominus in voce Archangeli, » et in tuba Dei descendet de cœlo[1] : » ipse Salvator corporis, manus Dei. « Emitte manum tuam ex alto; et exime » me, et erue me de aquis multis. » Quid est, « De aquis » multis? » De populis multis. Quibus populis? Alienigenis, infidelibus, sive foris oppugnantibus, sive intus insidiantibus. « Exime me de aquis multis, » in quibus me exercebas, in quibus me ad exuendum a sordibus volvebas. Hæc est illa aqua contradictionis[2]. « Exime me et » erue me de aquis multis. »

XV. Audiamus jam de istis aquis multis, a quibus eruet Deus corpus Christi sui, a quibus eruet Deus humilitatem David. Quid est, « De aquis multis? » Quid dixisti, ne aquæ aliter intelligantur? quid dixisti aquas multas? Quid dixi, audi. « De manu filiorum alienorum. » Audite, fratres, inter quos simus, inter quos vivamus, a quibus erui desideremus. « Quorum os locutum est vanitatem. » Hodie vos omnes, si non ad hæc divina spectacula verbi Dei congregati essetis, et eis hac hora permixti viveretis, quantas vanitates audiretis? « Quorum os locutum est vanita» tem. » Quando denique loquentes illi vanitatem, audirent vos loquentes veritatem? « Quorum os locutum est » vanitatem, et dextera eorum dextera iniquitatis[3]. »

XVI. Quid tu inter eos cum vase pastorali, habente quinque lapides? Dic mihi aliter : eamdem Legem quam significasti quinque lapidibus, significa et aliter. « Deus, » canticum novum cantabo tibi. » Canticum novum, gratiæ est; canticum novum, hominis novi est; canticum novum, Testamenti Novi est. « Cantabo tibi, inquit, can» ticum novum. » Sed ne putes gratiam a Lege discedere, cum magis per gratiam Lex impleatur : « In psalterio de-

[1] Thess. IV, 15. — [2] Num. XX, 13. — [3] Psal. CXLIII, 8.

» cem chordarum psallam tibi[1]. In psalterio decem chor» darum, » in Lege decem præceptorum : ibi tibi psallam, ibi tibi gaudeam, ibi tibi cantem Canticum novum; « Quia plenitudo Legis charitas est[2]. » Cæterum qui non habent charitatem, portare psalterium possunt, cantare non possunt. Ego itaque, inquit, inter aquas contradictionis cantabo tibi Canticum novum : et nunquam strepitu suo facient aquæ contradictionis, ut obmutescat psalterium meum. « In psalterio decem chordarum psallam » tibi. »

XVII. « Qui dat salutem regibus : » jam fumantibus montibus. « Qui redimit David servum suum. » Agnoscitis David, estote David. Unde redimit David servum suum? unde redimit Christum? unde redimit corpus Christi? « De » gladio maligno erue me[3]. De gladio, » non sufficit, addit, « Maligno. » Procul dubio est gladius benignus. Quis est gladius benignus? De quo Dominus dicit : « Non veni » pacem mittere in terram, sed gladium[4]. » Separaturus enim erat fideles ab infidelibus, filios a parentibus, et cæteras necessitudines dirempturus, gladio putredinem abscindente, membra autem Christi sanante. Est ergo benignus gladius bis acutus, utroque acumine præpotens, Veteris et Novi Testamenti, narratione præteritorum et promissione futurorum. Est ergo iste gladius benignus : ille autem malignus est, quo illi loquuntur vanitatem; quia benignus est, quo Deus loquitur veritatem. Ergo, « A gladio ma» ligno erue me. Filii quippe hominum dentes eorum » arma et sagittæ, et lingua eorum gladius acutus[5]. » Ab hoc gladio maligno erue me. Quem dixit modo gladium, ipsas superius dixit aquas multas : « Erue me de aquis » multis. » Quas dixi aquas multas, ipsum dico gladium

[1] Psal. CXLIII, 9. — [2] Rom. XIII, 10. — [3] Psal. CXLIII, 10, 11. — [4] Matth. X, 34. — [5] Psal. LVI, 5.

malignum. Denique de aquis multis cum dixisset; secutns est, « De manu filiorum alienorum, quorum os locutum » est vanitatem. » Et ut noveris ipsos dici, cum et hic dixisset: « De gladio maligno erue me; » secutus est. « Et » exime me de manu filiorum alienorum, quorum os lo- » cutum est vanitatem: » similiter sicut ibi. Et quod sequitur, « Dextera eorum dextera iniquitatis: » hoc et supra posuerat, quando eos dixerat aquas multas. Tu enim ne aquas multas bonas putares, exposuit eas in gladio maligno. Nunc ergo exponat, quod dixit: « Quorum os lo- » cutum est vanitatem, et dextera eorum dextera iniqui- » tatis. » Quam vanitatem locutum est os eorum? Et quomodo « Dextera eorum dextera iniquitatis? »

XVIII. « Quorum filii ipsorum velut novellæ constabi- » litæ in juventute sua [1]. » Felicitatem ipsorum vult enumerare. Attendite filii lucis, filii pacis; attendite filii Ecclesiæ, membra Christi; attendite quos dicat alienigenas, quos dicat filios alienos, quos dicat aquas contradictionis, quos dicat gladium malignum. Attendite obsecro; quia inter istos periclitamini, inter horum linguas adversus carnis vestræ desideria dimicatis: inter horum linguas positas in manu diaboli, de quibus pugnat, colluctationem habetis, « Non adversus carnem et sanguinem, sed » adversus principes et potestates, et rectores mundi » tenebrarum harum, hoc est, iniquorum [2]. » Attendite, ut discernatis vos: attendite, ne putetis veram felicitatem esse, quam sibi optant homines aut infirmi aut maligni. Ecce, fratres, certe filios alienos dixit, certe aquas multas, certe gladium malignum. Videte vanitatem, quam loquuntur, et cavete ne talia loquamini, cavete ne talia loquentes imitemini. « Quorum os locutum est vanitatem, » et dextera eorum dextera iniquitatis. » Quam vanitatem

[1] Psal. CXLIII, 12. — [2] Ephes. VI, 12.

locutum est os eorum, et quæ dextera eorum iniquitatis est dextera? Audi, « Quorum filii ipsorum velut novellæ » constabilitæ a juventute sua : filiæ eorum compositæ, » et ornatæ sicut similitudo templi : cellaria eorum ple- » na, eructantia ex hoc in hoc : oves eorum fœcundæ, » multiplicantes in egressibus suis; boves eorum crassi. » Non est ruina sepis, nec exitus, neque clamor in pla- » teis eorum[1]. » Ergo non est ista felicitas? Interrogo filios regni cœlorum, interrogo progeniem resurrectionis in æternum, interrogo corpus Christi, membra Christi, templum Dei : Ergo non est ista felicitas, habere filios incolumes, filias ornatas, plena cellaria, abundantia pecora, nullam ruinam, non dico parietis, sed nec sepis; nullum tumultum et clamorem in plateis, sed quietem, pacem, abundantiam, copiam rerum in domibus, in civitatibus? Ergo non est ista felicitas? aut debent eam justi defugere? aut non invenis et domum justi abundantem rebus his omnibus, plenam ista felicitate? Non erat domus Abrahæ abundans auro, argento, filiis, familia, pecoribus[2]? Nonne Jacob sanctus patriarcha fugiens a facie Esaü fratris sui in Mesopotamiam, serviens ditatus, regressus est, et egit gratias Domino Deo suo, quia in virga sua transiit fluvium, et regressus est cum tanta abundantia pecorum atque filiorum[3]? Quid dicimus? non est ista felicitas? Sit licet, sed sinistra. Quid est, sinistra? Temporalis, mortalis, corporalis. Nolo illam jam diffugias, sed neque dexteram putes. Non enim isti ideo maligni, ideo vani, quia his abundabant : sed quia id quod sinistrum esse debuit, in dextera ponebant. Ideo « Et » dextera eorum dextera iniquitatis ; » ideo « Os eorum » locutum est vanitatem : » quia hoc in dextera posuerunt, quod in sinistra habere debuerunt. Quid enim in

[1] Psal. CXLIII, 12-14. — [2] Gen. XII, 5, et XIII, 2. — [3] Id. XXXI, 18.

dextera ponere debuerunt? Deum, æternitatem, annos Dei non deficientes, de quibus dicitur : « Et anni tui non » deficient [1]. » Ibi dextera, ibi esse debet desiderium nostrum. Sinistra utamur ad tempus, dexteram desideremus in æternum. Divitiæ si fluant, ne apponatis cor [2]. Si enim divitiis fluentibus cor apposueritis, quod sinistrum est, dexterum facietis. Corrigite vos, agnoscite sapientiam amplectentem vos : cui dictum est : « Sinistra » ejus sub capite meo, et dextera ejus complectetur me [3]. » Videte amatoria sancta Cantica, videte Cantica canticorum, nuptiarum cœlestium Christi et Ecclesiæ. Quid dicit sponsa de sponso? « Sixistra ejus sub capite meo, et » dextera ejus complectetur me. » Sinistra sub capite, dextera super caput. Amplectentis enim desuper brachium super caput, sinistra autem subter caput. Sinistra, inquit, ejus sub capite meo. Non enim me deseret in temporalibus necessariis : sed tamen ipsa sinistra sub capite erit, non capiti præponetur, sed erit sub capite; ut dextera ejus complectatur me, pollicens vitam æternam. Ita enim sinistra sub capite, si dextera super caput : impleturque quod ad Timotheum scriptum est : « Promissio» nem habens vitæ præsentis et futuræ. Promissionem, » inquit, habens vitæ præsentis et futuræ [4]. » Quid in præsenti? Sinistra sub capite. Quid in futuro? Dextera ejus complectetur me. Tempori necessaria quæritis? « Quærite primum regnum Dei, id est, dexteram; et » hæc omnia apponentur vobis [5]. » Habebitis hic, inquit, et divitias et gloriam, et in futuro sæculo vitam æternam : et sinistra continebo infirmitatem vestram, et dextera coronabo perfectionem vestram. An forte Apostoli relinquentes omnia sua, aut pauperibus quod habebant

[1] Psal. CI, 28. — [2] Id. LXI, 11. — [3] Cant. II, 6. — [4] I Tim. IV, 8. — [5] Matth. VI, 33.

distribuentes, sine divitiis in hoc sæculo remanserunt? Et ubi est illa promissio sinistræ, « Accipiet in hoc sæ- » culo septies tantum[1]? » Multiplicationem promisit. Et revera quid desit homini Dei? Si quis forte infidelis est, unam domum aut paucas habet : « Fidelis hominis totus » mundus divitiarum est[2]. » Vide sinistram ejus plenam sub capite : « Accipiet in hoc sæculo septies tantum. » Vide dexteram complectentem : « Et in futuro sæculo vi- » tam æternam. » Merito et alio loco de ipsa Sapientia dicitur : « In dextera ejus anni vitæ, et in sinistra ejus » divitiæ et honor[3]. »

XIX. Unde ergo isti vaniloqui ; quare vanitatem locutum est os eorum? Quia « Dextera eorum dextera iniqui- » tatis. » Non ergo eos arguo, quia filii eorum velut novellæ constabilitæ a juventute sua, nec quia filiæ eorum ornatæ sicut similitudo templi, nec quia cætera abundantia et pax terrena aderat eis. Sed quare arguo? « Bea- » tum dixerunt populum cui hæc sunt[4]. » O loquentes homines vanitatem! « Beatum dixerunt populum cui hæc » sunt. » Perdiderunt veram dexteram, maligni, perversi, beneficia Dei inverse vestierunt. O maligni, o vaniloqui, o filii alieni! « Beatum dixerunt populum cui » hæc sunt. » Quod ad sinistram erat, ad dexteram posuerunt. « Beatum dixerunt populum cui hæc sunt. » Quid tu David? quid tu corpus Christi? quid vos membra Christi? quid vos, non filii alieni, sed Dei? Quoniam vaniloqui filii alieni, « Beatum dixerunt populum cui hæc » sunt. » Vos quid dicitis? « Beatus populus cujus Do- » minus Deus ipsius. » Habete ergo sinistram, sed in sinistra : desiderate dexteram, ut ponamini ad dexteram. In sinistra enim habuerunt sinistram, apud quos esurivit,

[1] Matth. XIX, 29. — [2] Prov. XVII, 6, juxta LXX. — [3] Prov. III, 16. — [4] Psal. CXLIII, 15.

et dederunt ei manducare ; sitivit, potum dederunt ; hospes fuit, susceperunt ; nudus fuit, vestierunt[1]. Hoc totum de sinistra abstulerunt, et ad dexteræ opera transtulerunt, ut ad dexteram ponerentur. « Dixerunt » ergo vaniloqui filii alieni ; « Beatum populum cui hæc sunt : » vos dicite nobiscum : « Beatus populus cujus Dominus » Deus ipsius. »

ENARRATIO

IN PSALMUM CXLIV.

Sermo ad plebem[2].

I. LAUDARE vobiscum Dominum (13) desideravimus[3] : et quoniam hoc concedere dignatus est, ut laus quam illi dicimus habeat ordinem suum, ne forte aliquo excessu quem laudat offendat, melius iter laudis in Scriptura Dei quærimus, ne ab ipsa via, nec in dexteram nec in sinistram digrediamur. Audeo enim dicere Charitati Vestræ : ut bene ab homine laudetur Deus, laudavit se ipse Deus : et quia dignatus est laudare se, ideo invenit homo quemadmodum laudet eum. Neque enim hoc potest dici Deo, quod dictum est homini : « Non te laudet os tuum[4]. » Ut enim se homo laudet, arrogantia est : ut Deus se laudet, misericordia est. Prodest amare, quem laudamus : bonum amando, nos meliores efficimur. Itaque quoniam hoc no-

[1] Matth. xxv, 35. — [2] Sermo iste ad plebem Uticensem, habitus est in basilica Massæ candidæ. — [3] Vide D. Guillon, pag. 74-75. — [4] Prov. xxvii, 2.

bis prodesse novit, ut amemus eum, laudando se amabilem se facit : et in eo nobis consulit, quia se amabilem facit. Exhortatur ergo cor nostrum in laudem suam : et spiritu suo implevit servos suos, ut laudarent eum. Et quoniam spiritus ejus in servis ejus laudat eum, quid aliud quam ipse se laudat ? Incipit ergo Psalmus iste ita :

II. « Exaltabo te, Deus meus, rex meus ; et benedicam » nomen tuum in sæculum, et in sæculum sæculi[1]. » Videtis inchoatam esse laudem Dei, et usque ad finem Psalmi laus ipsa perducitur. Denique titulus Psalmi est, « Laus » ipsi David. » Et quoniam dictus est David, qui venit ad nos ex semine David[2], ipse autem rex noster est, regens nos, et introducens nos in regnum suum : intelligitur « Laus ipsi David, » Laus ipsi Christo. Christus autem secundum carnem David, quia filius David : secundum divinitatem autem Creator David, et Dominus David. Denique et Apostolus cum honoraret primum populum Dei, unde et Apostoli ipsi crediderunt, et multæ Ecclesiæ primæ factæ sunt, facientes in multis hominum millibus, quod modo in Evangelio dives unus audivit, et tristis abscessit ; id est, vendentes omnia quæ habebant, et distribuentes pauperibus, et perfectionem in Domino requirentes : cum ergo laudaret ipsum populum primum, sic ait : « Quorum patres et ex quibus Christus secundum » carnem, qui est super omnia Deus benedictus in sæ» cula[3]. » Quia itaque ex ipsis Christus secundum carnem, ideo David : quia vero ipse est super omnia Deus benedictus in sæcula, ideo, « Exaltabo te, Deus meus, » rex meus ; et benedicam, inquit, nomen tuum in sæ» culum, et in sæculum sæculi. » Forte « In sæculum, hic, « In sæculum » autem « sæculi, » in æternum. Modo ergo incipe laudare, si in æternum laudaturus es. Qui

[1] Psal. CXLIV, 1. — [2] Rom. I, 3. — [3] Id. IX, 5.

laudare non vult in transitu hujus sæculi, obmutescet cum venerit sæculum sæculi. Proinde sequentibus versibus prope hoc dixit.

III. Ne quis etiam aliter intelligeret quod ait : « Laudabo nomen tuum in sæculum[1] : » et quæreret aliud sæculum, quando laudaret : « Per singulos, inquit, dies » benedicam te. » Lauda ergo et benedic Dominum Deum tuum per singulos dies ; ut cum finiti fuerint singuli dies, et venerit sine fine unus dies, eas ex laudibus in laudem, sicut ex virtutibus in virtutem[2]. « Per singulos, inquit, » dies benedicam te : » non transiet dies, quo te non benedicam. Nec mirum est, si læto die tuo benedicis Deum tuum. Quid, si forte illuxerit aliquis tristis dies, sicut se habent humanæ res, sicut est abundantia scandalorum, sicut est multiplicatio tentationum ; quid, si ergo aliquid accidat triste homini, desines laudare Deum ? desines benedicere Creatorem tuum ? Si desines, mentitus es dicendo : « Per singulos dies benedicam te, Domine. » Si autem non desines, etsi tibi videtur in die tristi male, erit tibi in Deo tuo bene. Est enim, et quando male est tibi, ubi bene tibi sit. Si enim in aliquo malo male est tibi, procul dubio in aliquo bono bene tibi erit. Et quid tam bonum, quam Deus tuus, de quo dictum est : « Nemo bonus, nisi unus Deus[3] ? » Nam quam sit secura ista laudatio, et quam sit securum hoc bene, intellige de ipso bono. Nam si gaudes de bono, quod tibi accidit per diem ; fortasse transit alio die bonum hoc, unde gaudes. Bene fuit mihi, bonum diem duxi : quia forte lucra venerunt, aut invitatus es, aut in epulis diu fuisti : gaudes, quia in epulis diu fuisti ; alter te dolet, quia non erubuisti. Verumtamen de quocumque tali bono gaudeas, certe transitorium est. Si autem gaudeas in Domino Deo

[1] Psal. CXLIV, 2. — [2] Id. LXXXIII, 8. — [3] Luc. XVIII, 19.

tuo, audies dicentem Scripturam : « Delectare in Domino[1]. » Tanto firmius gaudebis, quanto est ille certior in quo gaudebis. Si enim gaudes de nummo, times furem : si autem gaudes de Deo, quid times? Ne tibi quisquam auferat Deum? Deum tibi nemo auferet, si tu eum non dimiseris. Non enim sic est Deus, quomodo lux ista de cœlo fulgens. Non quando volumus ad eam accedimus, quia non in omni loco lucet. Per infirmitatem nostram forte fit, ut hyeme nos delectet esse in ipsa luce : nunc autem per æstatem videtis, quia magis eum locum quæsivimus, ut in ipsa luce non staremus. In Deo autem tuo quando stas, et in lumine veritatis ejus delectaris, non quæris locum quo ad eum accedas; sed conscientia accedit, conscientia recedit. Quod dictum est : « Accedite » ad eum, et illuminamini[2] : » animo dictum est, non vehiculo; affectibus dictum est, non pedibus. Et cum in eo stabis, æstus non patieris. Spiritus enim spirabit tibi, et sub alis ejus sperabis[3].

IV. Vides ergo habere te quomodo delecteris per singulos dies. Non enim te dimittet Deus tuus, etiam si aliquid triste acciderit. Quam enim triste erat, quod sancto viro Job acciderat! Quam repente, quam multa mala, quemadmodum omnia de quibus gaudere putabatur, non de quibus gaudebat, diabolo tentante subtracta sunt! quemadmodum et filii mortui sunt! Periit quod servabatur, perierunt quibus servabatur; nec tamen periit qui et illud et illos dedit. Et ipsi filii præsenti sæculo perierunt, agnoscendi et recipiendi in futuro. Ille tamen vir habens aliud unde gauderet, in quo verum erat, quod modo commemoravimus, « Per singulos dies benedicam te : » numquid quia ille dies, quo totum perierat, tristis illuxit,

[1] Psal. xxxvi, 4. — [2] Id. xxxiii, 6. — [3] Id. xc, 4.

ideo lux interior in corde defecit? Stetit quippe in illa luce, et ait : « Dominus dedit, Dominus abstulit : sicut » Domino placuit, ita factum est : sit nomen Domini be- » nedictum [1]. » Ergo per singulos dies laudavit, qui etiam in die tam tristi laudavit. Breve magisterium est, ut semper laudes Deum, veroque corde, non falso dicas : « Benedicam Dominum in omni tempore, semper laus » ejus in ore meo[2]. » Breve magisterium est, scilicet ut noveris eum misericorditer dare cum dat, misericorditer auferre cum tollit; nec te credas a misericordia ejus derelinqui, qui tibi aut blanditur dando, ne deficias; aut corripit exultantem, ne pereas. Sive ergo in ejus donis, sive in ejus flagellis, lauda tu. Laus flagellantis, medicina est vulneris. « Per singulos, inquit, dies benedicam » te. » Prorsus per singulos dies, fratres, benedicite : omnino quidquid acciderit, benedicite Deum. Etenim ne accidat aliquid, quod ferre non potestis, ipse facit. Ideo cum timore debes esse, quando tibi bene est; neque te ad hoc parare, quasi ut nunquam tenteris. Si enim nunquam tentaris, nunquam probaris. Nonne melius est tentari et probari, quam non tentatum reprobari? « Et lau- » dabo nomen tuum in sæculum, et in sæculum sæculi.»

V. « Magnus Dominus et laudabilis valde [3]. » Quantum dicturus erat? quæ verba quæsiturus? Quantam conceptionem conclusit in uno « Valde? » Cogita quantum vis. Quando autem potest cogitari, qui capi non potest? « Lau- » dabilis est valde; et magnitudinis ejus non est finis. » Ideo dixit, « Valde; » quia, « Magnitudinis ejus non est » finis : » ne forte incipias velle laudare, et putes te laudando posse finire, cujus magnitudo finem non potest habere. Noli ergo te putare eum, cujus magnitudinis finis non est, sufficienter posse laudare. Nonne ergo melius

[1] Job. I, 21. — [2] Psal. XXXIII, 2. — [3] Id. CXLIV, 3.

est, ut quomodo ipse non finitur, nec laus ipsius finiatur? Illius magnitudo sine fine est, et tua laudatio sine fine sit. De magnitudine ejus quid dictum est? « Magni- » tudinis ejus non est finis. » De tua laude quid? « Lau- » dabo nomen tuum in sæculum, et in sæculum sæculi. » Ergo sicut ejus magnitudinis non est finis, sic tuæ laudis non erit finis. Non enim, cum mortuus fueris in hac carne, desines laudare Dominum. Dictum est quidem: « Non » mortui laudabunt te, Domine[1]: » sed illi de quibus dicitur: « A mortuo velut qui non sit, perit confessio[2]: » non illi de quibus ait: « Qui credit in me, licet moria- » tur, vivet[3]. Quia Deus Abraham et Deus Isaac et Deus » Jacob, non est Deus mortuorum, sed vivorum[4]. » Si enim nunquam nisi ipsius eris, nunquam a laude ipsius tacebis. Timere poteris, ne dum hic vivis ipsius sis, et cum mortuus fueris, non ipsius sis? Audi Apostolum promittentem tibi securitatem, « Sive vivimus, Domino vivimus, sive mori- » mur, Domino morimur: sive ergo vivimus, sive mori- » mur, Domini sumus[5]. » Et unde factum est, ut ejus sis et mortuus? Quia pretio sui sanguinis te redemit et mortuus. Quomodo perdit servum mortuum, cujus mors est pretium tuum? Ideo cum dixisset: « Sive vivimus, sive » morimur, Domini sumus; » ut ostenderet ipsum pretium, « Ad hoc enim, inquit, Christus mortuus est et re- » surrexit, ut et vivorum et mortuorum dominetur[6]. »

VI. Verumtamen, quia « Magnitudinis ejus non est » finis, » et eum quem non capimus, laudare debemus: (si enim capimus, magnitudinis ejus est finis: si autem magnitudinis ejus non est finis, capere ex eo aliquid possumus, Deum tamen totum capere non possumus:) tanquam deficientes in ejus magnitudine, ut reficiamur ejus

[1] Psal. CXIII, 17. — [2] Eccli. XVII, 26. — [3] Joan. XI, 25. — [4] Matth. XXII, 32. — [5] Rom. XIV, 8. — [6] Ibid. 9.

bonitate, ad opera respiciamus, et de operibus laudemus operantem, de conditis conditorem, de creatura creatorem. Videamus quæ hic fecerit, quæ nobis nota sunt, quæ nobis manifesta sunt. Illius enim immensa bonitas et interminabilis magnitudo, quanta alia fecit, quæ nos non novimus? Quando quidem aciem oculorum nostrorum usque ad cœlum extendimus, et a sole et a luna et a stellis rursus revocamus ad terram; et hoc totum spatium est ubi vagatur acies nostra : ultra cœlos quis extendat vel aciem mentis, non dicam carnis? Ergo quantum nota sunt nobis opera ejus, laudemus eum per opera ejus. Invisibilia enim ejus a constitutione mundi per ea quæ facta sunt intellecta conspiciuntur [1]. « Generatio et » generatio laudabit opera tua [2]. » Omnis generatio laudabit opera tua. Forte enim omnis generatio dicta est, « Generatio et generatio. » Non enim tandiu dicturus erat : « Generatio et generatio, » quandiu finiret numerum omnium generationum : sed repetitio loquentis, in infinitum misit animum cogitantis. Ecce ista generatio quæ nunc in carne est, transitura hinc sicut venit, laudat opera Dei; et illa cui succedenti cedit, laudabit utique opera Dei; et post illam erit alia; et usque in finem sæculi quam multæ generationes! Hoc significans ait : « Generatio et generatio, laudabit opera tua. » An forte duas quasdam generationes insinuare voluit ista repetitione? Sumus enim in ista generatione filii Dei, erimus in alia generatione filii resurrectionis. Appellavit Scriptura filios resurrectionis, ipsam resurrectionem regenerationem vocavit. « In regeneratione, inquit, cum sederit » Filius hominis in majestate sua [3]. » Item in alio loco : « Non enim nubent, neque uxores ducent, cum sint filii » resurrectionis [4]. » Ergo, « Generatio et generatio lau-

[1] Rom. I, 20. — [2] Psal. CXLIV, 4. — [3] Matth. XIX, 28. — [4] Luc XX, 36.

» dabit opera tua. » Laudamus nunc opera Domini, cum in hac mortalitate vivimus : et si laudamus compediti, quomodo laudabimus coronati? Ergo hæc nunc attendamus in hac generatione opera Domini, in cujus laude dicitur : « Generatio et generatio laudabit opera tua : » quoniam magnitudinis tuæ non est finis. Opera tua intueri licet, ut tu lauderis, qui talia operaris.

VII. « Et virtutem tuam annuntiabunt. » Neque enim opera tua laudabunt, nisi ut virtutem tuam annuntient. Proponuntur laudes pueris in schola, et omnia talia proponuntur quæ laudentur, quæ Deus est operatus : proponitur homini laus solis, laus cœli, laus terræ, ut ad minora etiam veniam, laus rosæ, laus lauri : omnia ista opera Dei sunt, proponuntur, suscipiuntur, laudantur; opera celebrantur, de operatore tacetur. Ego in operibus volo laudari creatorem, ingratum non amo laudatorem. Laudas quod fecit, taces de illo qui fecit? Quasi vero, nisi ille tantus esset, invenires quod laudares. In eo quod vides, quid ibi laudatur? Species, utilitas, aliqua virtus, aliqua potentia rerum istarum. Si pulchritudo te delectat, quid pulchrius faciente? Si utilitas laudatur, quid illo utilius, qui fecit omnia? Si virtus laudatur, quid illo potentius, a quo facta sunt omnia; a quo etiam facta non dimittuntur, sed reguntur et gubernantur omnia? Non ergo quemadmodum quidam eloquentes muti, laudantes creaturam, obliviscentes Creatorem; non sic te laudat generatio et generatio in servis tuis, cum laudat opera tua. Sed quomodo laudat? « Et virtutem tuam annuntia» bunt. » In laudandis operibus tuis, virtutem tuam annuntiabunt. Laudatores isti, sancti et boni fideles, veri laudatores, non ingrati gratiæ, cum laudant opera Dei hæc atque illa, summa et ima, cœlestia et terrestria, inter ipsa opera Dei quæ laudant, et se ipsos inveniunt,

quia in operibus Dei et ipsi sunt. Qui enim fecit omnia, ipse nos fecit inter omnia. Proinde si laudas opera Dei, et te laudaturus es; quia et tu opus Dei es. Ubi est ergo, « Non te laudet os tuum [1]? » Ecce inventum est quomodo et te laudare possis, et arrogans non sis. Deum in te lauda, non te : non quia tu es talis, sed quia ille fecit te; non quia tu aliquid potes, sed quia potest ille in te et per te. Ac per hoc laudabunt te, « Et virtutem tuam annuntiabunt; » non « suam » sed « tuam. » Discite ergo laudare. Intuentes opera, miramini artificem; gratias agendo, non arrogando. Laudate quia ipse fecit, quia sic constituit, quia talia donavit.

VIII. Denique vide quæ sequuntur; « Virtutem, inquit, tuam annuntiabunt, et magnificentiam gloriæ sanctitatis tuæ loquentur, et mirabilia tua narrabunt. Et virtutem metuendorum tuorum dicent, et magnitudinem tuam enarrabunt eam. Memoriam abundantiæ suavitatis tuæ eructabunt [2] : » nonnisi tuam. Iste operum considerator, vide si deflexus est ab operante ad opus : vide si decidit ab eo qui fecit, ad ea quæ fecit. Ab his quæ facta sunt, gradum sibi fecit ad eum, non ab illo ad ista casum. Si enim amaveris hæc plus quam illum, non habebis illum. Et quid tibi prodest abundare operibus, si te deserit operator? Certe ama et hæc; sed plus illum ama, et hæc propter illum ama. Annuntia virtutem ejus, magnificentiam gloriæ sanctitatis ejus loquere, mirabilia ejus enarra, virtutem metuendorum dic. Iste enim amabilis est et terribilis. Non enim blanditur et non minatur. Si non blandiretur, nulla esset exhortatio : si non minaretur, nulla esset correptio. Dicent ergo laudatores tui, « Et virtutem metuendorum; » virtutem creaturæ tuæ punientis et disciplinam dantis dicent, non tacebunt.

[1] Prov. XXVII, 2. — [2] Psal. CXLIV, 5-7.

Non enim prædicabunt regnum tuum æternum, et tacebunt ignem æternum. Laus enim Dei in via te constituens, ostendere tibi debet et quid diligas, et quid timeas; et quid appetas, et quid fugias; quid eligas, et quid rejicias. Tempus electionis nunc est, acceptionis postea erit. Dicatur ergo virtus metuendorum. « Et magnitudi» nem tuam, inquit, enarrabunt eam. » Sic infinitam, sic quomodo magnitudinis tuæ non est finis; non de illa tacebunt. Illam, inquam, « Magnitudinem tuam, » de qua superius dixeram : « Et magnitudinis tuæ non est finis, » enarrabunt eam, » quomodo enarrabunt eam, si finis non est? Enarrabunt eam, cum laudabunt eam : et quia finis ejus non est, sic et laudis ejus non erit finis. Probemus quia non erit finis laudis ejus. « Beati, inquit, qui habitant in » domo tua, in sæcula sæculorum laudabunt te[1]. Et magni» tudinem tuam» illam, illam infinitam, « Enarrabunt eam. »

IX. « Memoriam abundantiæ suavitatis tuæ eructa» bunt[2]. » O epulas felices! Quid manducabunt, qui sic eructabunt? « Memoriam abundantiæ suavitatis tuæ. » Quid est, « Memoriam abundantiæ suavitatis tuæ. » Quia nos oblitus non es, cum obliti te nos fuerimus. Omnis enim caro oblita erat Deum, ille tamen opera sua non est oblitus. Hæc memoria ejus super nos, quia non nos oblitus est, prædicanda est, enarranda est : et quia valde dulcis est, manducanda et eructanda est. Sic manduca, ut eructes; sic accipe, ut des. Manducas, cum discis, eructas, cum doces; manducas, cum audis, eructas, cum prædicas : hoc tamen eructas, quod manducasti. Denique ille avidissimus epulator Joannes apostolus, cui non sufficiebat ipsa mensa Domini, nisi discumberet super pectus Domini[3], et de arcano ejus biberet divina secreta, quid eructavit? « In principio erat Verbum, et Verbum

[1] Psal. LXXXIII, 5. — [2] Id. CXLIV, 7. — [3] Joan. XIII, 23.

» erat apud Deum [1]. Memoriam ergo abundantiæ suavi- » tatis tuæ eructabunt. » Quomodo non sufficit, memoriam tuam; nec memoriam abundantiæ tuæ, vel memoriam suavitatis tuæ; sed « Memoriam abundantiæ » suavitatis tuæ? » Etenim quid prodest si abundat et insuave est? Item molestum, si suave et parum est.

X. Ergo, « Memoriam abundantiæ suavitatis tuæ eruc- » tabunt : » quia non es tu oblitus nostri; et non oblitus commonuisti nos, ut et nos reducas in memoriam. « Commemorabuntur enim et convertentur ad Dominum » universi fines terræ [2]. » Quia ergo « Memoriam abun- » dantiæ suavitatis tuæ eructabunt, » intelligentes in se nihil boni esse, quod a te non sit; nec potuisse converti ad te, nisi commonerentur abs te; nec reduci potuisse in memoriam tui, si tu oblivisceris illorum : hæc considerantes in gratia tua, « Et justitia tua exultabunt. » Hæc, inquam, in tua gratia considerantes, « Exultabunt justi- » tia tua, » non sua. Fratres, si vultis eructare gratiam, bibite gratiam. Quid est, bibite gratiam? Discite gratiam, intelligite gratiam. Nos antequam essemus, omnino non eramus; et facti sumus homines, cum ante nihil essemus. Deinde jam ipsi homines ex traduce illius peccatoris et maligni eramus, et filii iræ natura, sicut et cæteri [3]. Attendamus ergo gratiam Dei, non solum qua fecit nos, verumetiam qua refecit. Cui ergo debemus, quia sumus : illi debemus, quia et justificati sumus. Nemo quasi tribuat Deo, quia est; et sibi tribuat, quia justus est. Melius est enim quod tibi vis tribuere, quam quod illi. Melius enim aliquid es quia justus es, quam quia homo es. Inferius aliquid das Deo, et superius tibi. Totum illi da, in toto ipsum lauda : non cadas de manu artificis. Ut esses quis fecit? Nondum scriptum est, quia sumpsit Deus limum

[1] Joan. I, I. — [2] Psal. XXI, 28. — [3] Ephes. II, 3.

de terra, et formavit hominem[1]? Antequam homo esses, limus eras; antequam limus esses, nihil eras. Sed non de isto solo figmento gratias agas artifici tuo : audi aliud figmentum ubi te fecit. « Non ex operibus, ait, ne forte » quis extollatur. » Sed quid dixit : « Non ex operibus, » ne forte quis extollatur : » superius quid commemoravit? « Gratia salvi facti estis per fidem : et hoc non ex vo» bis. « Apostoli verba sunt, non mea, » Gratia salvi facti » estis per fidem : et hoc (ut salvi essetis per fidem) non » ex vobis. » Quamvis hoc ipsum quod dixerat, « Gratia; » utique, non ex vobis : » sed ne quis aliter intelligeret, planius hoc aperire dignatus est. Da intellectorem, et totum dixit. « Gratia salvi facti estis. » Ubi audis, gratia, gratis intellige. Si ergo gratis, nihil tu attulisti, nihil meruisti. Nam si meritis aliquid redditum est, merces est, non gratia. « Gratia, inquit, salvi facti estis per fidem. » Expone illud apertius propter arrogantes, propter sibi placentes, propter ignorantes Dei justitiam et suam volentes constituere[2]. Audi hoc idem apertius. « Et hoc, » inquit, quod gratia salvi facti estis, non ex vobis, sed » Dei donum est[3]. » Sed et nos forte aliquid fecimus, ut dona Dei mereremur. « Non ex operibus, inquit, ne » forte quis extollatur. » Quid ergo, nos bene non operamur? Imo operamur. Sed quomodo? Ipso in nobis operante : quia per fidem locum damus in corde nostro ei qui in nobis et per nos bona operatur. Audi enim unde opereris bona : « Ipsius enim sumus figmentum, creati in » Christo Jesu in operibus bonis, ut in illis ambulemus[4]. » Ista est suavitas abundans memoriæ ipsius circa nos. Hanc eructando, prædicatores ejus justitia ejus exultabunt, non sua. Quid ergo ut simus, ut laudemus, ut justitia tua exultemus, ut memoriam abundantiæ suavitatis tuæ

[1] Gen. II, 7. — [2] Rom. X, 3. — [3] Tit. III, 5. — [4] Ephes. II, 8-10.

eructemus, quid erga nos fecisti, Domine, quem laudamus? Dicamus, et cum dicimus, laudemus.

XI. « Misericors et miserator Dominus, longanimis et » multum misericors. Suavis Dominus omnibus, et mise- » rationes ejus in omnia opera ejus [1]. » Nisi ille talis esset, de nobis repetitio nulla esset. Attende ad te ipsum : quid merebaris peccator? contemptor Dei, quid merebaris? Vide si occurrit tibi nisi pœna, si occurrit tibi nisi supplicium. Vides ergo quid tibi debebatur, et quid dederit qui gratis dedit. Data est venia peccatori, datus est Spiritus justificationis, data est charitas et dilectio, in qua omnia bona facias; et super hæc dabit et vitam æternam, et societatem Angelorum : totum de misericordia. Merita tua nusquam jactes, quia et ipsa tua merita illius dona sunt. « Et justitia tua exultabunt. Misericors et » miserator Dominus : » qui fecisti omnia gratis, « Lon- » ganimis : » quantos enim sustinet peccatores? « Mise- » ricors et miserator Dominus, » in his quibus veniam dedit : in his quibus adhuc non dedit, « Longanimis, » non damnans, sed expectans, ipsa expectatione clamans, » Convertimini ad me, et convertar ad vos [2]. » Et nimia longanimitate, « Nolo, inquit, mortem impii, quantum ut » revertatur et vivat [3]. Ille quidem longanimis : tu au- » tem secundum duritiam cordis tui et cor impœnitens » thesaurizas tibi iram in die iræ et revelationis justi » judicii Dei, qui reddet unicuique secundum opera » sua [4]. » Non enim modo sic longanimis in sustinendo, ut nunquam justus in vindicando. Distribuit tempora : vocat te nunc, exhortatur te nunc; expectat donec resipiscas, et tu tardas? Magna ejus misericordia, et in hoc quod diem vitæ tibi incertum fecit, ut nescias quando

[1] Psal. CXLIV, 8, 9.— [2] Zach. I, 3, et Malach. III, 7.— [3] Ezech. XXXIII, 11. — [4] Rom. II, 5, 6.

hinc emigrabis; et cum quotidie speras te migrare, aliquando convertaris : et in hoc magna ejus misericordia. Cæterum si statuisset diem omnibus, faceret abundare peccata de securitate. Dedit ergo spem veniæ, ne desperando amplius pecces. Et spes, et desperatio timenda est in peccatis. Videte vocem desperantis ad augenda peccata, et videte vocem sperantis ad augenda peccata, et quomodo utrique voci occurrit providentia et misericordia Dei. Audi vocem desperantis : Jam, inquit, damnandus sum, quare non facio quidquid volo? Audi et vocem sperantis : Misericordia Domini magna est, quando me convertero, dimittet mihi omnia; quare non facio quidquid volo? Desperat, ut peccet; sperat ut peccet. Utrumque metuendum est, utrumque periculosum : væ a desperatione, væ a perversa spe. Utrique huic periculo et utrique malo quomodo occurrit misericordia Dei? Quid dicis tu, qui desperando volebas peccare? Jam damnandus sum, quare non facio quidquid volo. Audi Scripturam : « Nolo mortem impii, quantum ut revertatur et vivat. » Hac voce Dei reducitur in spem : sed timendus est alius laqueus, ne ipsa spe amplius peccet. Quid ergo et tu dicebas, qui spe magis peccas? Quando me convertero, omnia mihi Deus dimittet,, faciam quidquid volo. Audi et tu Scripturam : « Ne tardes converti ad Dominum, » neque differas de die in diem : subito enim veniet ira » illius, et in tempore vindictæ disperdet te [1]. » Noli ergo dicere : Cras me convertam, cras Deo placebo; et omnia hodierna et hesterna dimittuntur mihi. Verum quidem dicis, quia Deus conversioni tuæ indulgentiam promisit : sed dilationi tuæ diem crastinum non promisit.

XII. « Suavis Dominus omnibus : et miserationes ejus » in omnia opera ejus [2]. » Quare ergo damnat? quare

[1] Eccli. v, 8, 9. — [2] Psal. CXLIV, 9.

flagellat? An quos damnat, an quos flagellat, non sunt opera ejus? Plane opera ejus. Et vis nosse quia « Super » omnia opera ejus miserationes ejus? » Inde est illa longanimitas, qua « Facit solem suum oriri super bonos » et malos [1]. » Nonne « Miserationes ejus in omnia opera » ejus, » qui pluit super justos et injustos? Nonne « Mi-» serationes ejus in omnia opera ejus? » Longanimis expectat peccatorem, dicens, « Convertimini ad me, et » convertar ad vos [2]. » Nonne « Miserationes ejus in » omnia opera ejus? » Et cum dicit, « Ite in ignem æter-» num, qui paratus est diabolo et angelis ejus [3] : » hic non miseratio ejus, sed severitas ejus. Miseratio ejus reddita est operibus ejus : severitas ejus est non in opera sua, sed in opera tua. Denique si tollas opera tua mala, et non in te remaneat nisi opus ejus, non te dimittet miseratio ejus : si autem tu non dimittis opera tua, erit severitas ejus in opera tua, non in opera sua.

XIII. « Confiteantur tibi, Domine, omnia opera tua, » et sancti tui benedicant te. Omnia opera tua confi-» teantur tibi [4] : » Quid enim, terra non est opus ejus? Ligna non sunt opera ejus? Pecora, bestiæ, pisces, volatilia non sunt opera ejus? Plane et hæc opera ejus. Et quomodo ei confitebuntur et hæc? Video quidem in Angelis confiteri illi opera ejus : etenim opera ejus sunt Angeli : et homines opera ejus sunt; et cum confitentur illi homines, opera ejus illi confitentur : numquid ligna et lapides vocem habent confessionis? Prorsus confiteantur ei omnia opera ejus. Quid dicis? Et terra et ligna? Omnia opera ejus. Si omnia laudant, cur non omnia confitentur? Confessio enim non peccatorum tantum dicitur, sed et laudis : ne forte ubicumque auditis confessionem,

[1] Matth. v, 45. — [2] Malach. III, 7, et Zach. I, 3. — [3] Matth. xxv, 41. — [4] Psal. CXLIV, 10.

putetis jam non esse nisi peccati. Usque adeo enim hoc putatur, ut quando sonuerit de divinis eloquiis, continuo sit consuetudo pectora tundere. Audi quia est et laudis confessio : Numquid Dominus Jesus Christus habebat peccatum? Et tamen ait : « Confiteor tibi, Pater, Domine » cœli et terræ [1]. » Confessio est ergo in laude. Proinde quid accipiendum, « Confiteantur tibi, Domine, omnia » opera tua? » Laudent te omnia opera tua. Sed talis quæstio redit ad laudem, qualis erat in confessione. Si enim propterea confiteri non poterunt terra, ligna et quæque insensata, quia vocem non habent confitendi, ideo nec laudabunt, quia vocem non habent prædicandi. Nonne tamen omnia tres illi pueri enumerant, deambulantes inter flammas innoxias, quibus spatium erat, non solum non ardendi, sed etiam laudandi Deum? Omnibus dicunt a cœlestibus usque ad terrena, « Benedicite, hym- » num dicite, et superexaltate eum in sæcula [2]. » Ecce quomodo dicunt hymnum. Nemo hoc sentiat, quod mutus lapis aut mutum animal habeat rationem intelligendi Deum. Hoc qui putaverunt, multum a veritate aberraverunt. Deus ordinavit omnia, et fecit omnia : quibusdam dedit sensum et intellectum et immortalitatem, sicut Angelis; quibusdam dedit sensum et intellectum cum mortalitate, sicut hominibus; quibusdam dedit sensum corporis, nec intellectum, nec immortalitatem dedit, sicut pecoribus; quibusdam vero nec sensum, nec intellectum, nec immortalitatem, sicut herbis, lignis, lapidibus : tamen et ipsa in genere suo deesse non possunt, et gradibus quibusdam ordinavit creaturam, a terra usque ad cœlum, a visibilibus ad invisibilia, a mortalibus ad immortalia. Ista contextio creaturæ, ista ordinatissima pulchritudo, ab imis ad summa conscendens, a summis ad ima descen-

[1] Matth. XI, 25. — [2] Dan. III, 88.

dens, nusquam interrupta, sed dissimilibus temperata, tota laudat Deum. Quare ergo tota laudat Deum? Quia cum eam consideras et pulchram vides, tu in illa laudas Deum. Vox quædam est mutæ terræ, species terræ, attendis et vides ejus speciem, vides ejus fecunditatem, vides ejus vires, quomodo concipiat semen, quomodo plerumque afferat quod non est seminatum : vides, et consideratione tua tanquam interrogas eam; et ipsa inquisitio interrogatio est. Cum autem inquisieris admirans, et perscrutatus fueris, et magnam vim, magnam pulchritudinem, præclaramque virtutem inveneris, quoniam apud se et a se habere hanc virtutem non posset; continuo tibi venit in mentem, quia non potuit a se esse, nisi ab illo Creatore. Et hoc quod in ea invenisti, vox confessionis ipsius est, ut laudes Creatorem. Nonne considerata universa pulchritudine mundi hujus, tanquam una voce tibi species ipsa respondet : Non me ego feci, sed Deus?

XIV. Ergo, « Confiteantur tibi, Domine, omnia opera » tua, et sancti tui benedicant te. » Ut in confessione operum tuorum sancti tui te benedicant, ipsi sancti tui inspiciant creaturam confitentem. Et illorum vocem audi benedicentem. Etenim cum sancti tui benedicunt te, quid dicunt? « Gloriam regni tui dicent, et potentiam » tuam loquentur [1]. » Quam potens Deus, qui fecit terram! quam potens Deus, qui implevit terram bonis! quam potens Deus, qui dedit vitas tuas proprias animalibus! quam potens Deus, qui semina diversa dedit visceribus terræ, ut germinarent tantam varietatem fruticum, tantam speciem arborum! quam potens Deus, quam magnus Deus! Tu interroga, creatura respondet! et de responsione, tanquam confessione creaturæ, tu, sancte Dei, benedicis Deum, et potentiam loqueris.

[1] Psal. CXLIV, 11.

XV. « Ut notam faciant filiis hominum potentiam tuam » et gloriam magnitudinis decoris regni tui[1]. » Sancti ergo tui commendant gloriam magnitudinis decoris regni tui; magnitudinis decoris gloriam. Est quædam magnitudo decoris regni tui : hoc est, regnum tuum habet decorem et magnum decorem. Quando quidem quidquid habet decorem, a te habet decorem; ipsum regnum tuum qualem decorem habet? Non nos terreat regnum, habet et decorem quo delectemur. Etenim quale illud decus est, quo perfruentur sancti? quibus dicetur, « Venite, » benedicti Patris mei, percipite regnum[2]. » Unde ibunt? quo ibunt? Videte, fratres; etsi potestis quantum potestis, cogitate decorem regni illius quod venturum est : unde est in oratione nostra, « Adveniat regnum tuum[3]. » Ipsum enim regnum optamus ut veniat, hoc regnum venturum sancti prædicant. Mundum istum attendite, decorem habet. Quem decorem habet terra, mare, aër, cœlum, sidera? Omnia hæc nonne omnem consideratorem terrent? Nonne pulchritudo ipsa sic eminet, ut quasi pulchrius nihil inveniri possit? Et hic vivunt in isto decore, in ista pulchritudine prope jam ineffabili, hic vivunt tecum et vermiculi et mures, et omnia terræ repentia, ista tecum vivunt in decore isto. Quale decus est illius regni, ubi tecum non vivunt nisi Angeli? Ideo parum fuit, ut diceret gloriam decoris. Potuit enim dici et gloria decoris cujuslibet speciei etiam in hoc mundo constitutæ, vel de terra virentis, vel de cœlo fulgentis : sed « Magnitudinis decoris » regni tui, » aliquid commendat, quod nondum videmus, quod nondum visum credimus, quod creditum desideramus, propter cujus desiderium omnia sustinemus. Est ergo magnitudo decoris cujusdam : ametur antequam videatur, ut cum visa fuerit teneatur.

[1] Psal. CXLIV, 12. — [2] Matth. XXV, 34. — [3] Id. VI, 10.

XVI. « Regnum tuum. » Quod regnum dico? « Regnum » omnium sæculorum[1]. » Nam et regnum hujus sæculi habet decorem suum : sed non est ibi magnitudo illa decoris, qualis est in regno omnium sæculorum. « Et dominatio tua in omni generatione et generatione. » Hæc est illa repetitio, vel omnem generationem significans, vel generationem illam quæ erit post hanc generationem.

XVII. « Fidelis Dominus in verbis suis, et sanctus in » omnibus operibus suis. Fidelis Dominus in verbis suis[2] : » quid enim promisit, et non dedit? « Fidelis Dominus in » verbis suis. » Adhuc quædam promisit et non dedit : sed credatur illi ex his quæ dedit. « Fidelis Dominus in » verbis suis. » Possemus illi credere tantummodo dicenti : noluit sibi credi dicenti, sed voluit teneri Scripturam suam : quomodo si diceres alicui homini, cum aliquid promitteres, Non mihi credis, ecce scribo tibi. Etenim quia generatio vadit, et generatio venit, et sic transcurrunt ista sæcula cedentibus succedentibusque mortalibus; Scriptura Dei manere debuit, et quoddam chirographum Dei, quod omnes transeuntes legerent, et viam promissionis ejus tenerent. Et quanta sunt quæ reddidit ex isto chirographo? Dubitant homines credere illi de resurrectione mortuorum et de futuro sæculo, quod solum jam reddendum restat, quando si faciat rationem cum infidelibus, erubescunt infideles? Si dicat tibi Deus, Chirographum meum tenes, judicium promisi, diremptionem bonorum et malorum regnum sempiternum fidelibus, et non vis credere? Ibi in chirographo meo lege omnia quæ promisi, deduc mecum rationem : certe vel computando quæ reddidi, potes me credere redditurum esse quod debeo. In ipso chirographo habes promissum unicum Filium, cui non peperci, sed pro vobis omnibus

[1] Psal. CXLIV, 13. — [2] Ibid.

tradidi eum[1] : jam computa in redditis. Lege chirographum : promisi ibi pignus Spiritus sancti me daturum per Filium meum : computa redditum. Promisi ibi sanguinem et coronas Martyrum gloriosissimorum[2], computa redditum ; admoneat te Massa redditi debiti mei (13). Sed et hæc gloria Martyrum ut redderetur, tibi promissa in chirographo, ubi scriptum est, « Propter te mortificamur » tota die[3] ; » ut hoc redderetur, « Fremuerunt gentes, » et populi meditati sunt inania, astiterunt reges terræ, » et pincipes convenerunt in unum adversus Dominum, » et adversus Christum ejus[4]. » Principes convenerunt in unum, conspirantes adversus Christianos. Quid, ipsorum regum fidem, nonne et promisi in chirographo, et reddidi in effectu ? Attende ubi promisi : « Adorabunt eum » omnes reges terræ, omnes gentes servient illi[5]. » Ingrate, legis debitum cernis redditum, non credis promissum ? Lege aliud in chirographo meo : « Quoniam fremuerunt gentes : Quoniam inimici mei dixerunt mala » mihi, hoc est Christo : Quando morietur et peribit nomen ejus[6]? » Quoniam hæc omnia fecerunt atque dixerunt, lege quod promisi, cui me solvendo obstrinxi. « Prævalebit Dominus adversus eos, et exterminabit » omnes deos gentium terræ, et adorabunt eum unusquisque de loco suo[7]. » Nempe jam prævaluit, exterminavit omnes deos gentium terræ. Nonne et hoc facit, et hoc reddit? Ante oculos omnium ponit solutionem debitorum suorum : quædam reddidit sub majoribus nostris, quæ nos non vidimus ; quædam reddidit temporibus nostris, quæ illi non viderunt : per omnes generationes reddidit quæ scripta sunt. Et quid restat ? Non ei creditur, his omnibus redditis? Quid restat? Ecce fecisti ratio-

[1] Rom. VIII, 32.— [2] Act. II, 2, etc.— [3] Psal. XLIII, 22. — [4] Id. II, 1, 2. — [5] Id. LXXI, 11. — [6] Id. XL, 6. — [7] Soph. II, 11.

nem, tanta reddidit : numquid propter pauca residua infidelis est factus? Absit. Quare? Quia, « Fidelis Domi- » nus in verbis suis, et sanctus in omnibus operibus » suis. »

XVIII. « Confirmat Dominus omnes decidentes[1]. » Sed quos « Omnes decidentes? » Omnes omnino decidentes, sed modo quodam decidentes. Etenim multi decidunt ab eo : « Multi autem decidunt a cogitationibus suis[2]. » Si habebant malas cogitationes, decidunt ab eis, et « Con- » firmat Dominus omnes decidentes. » Qui aliquid amittunt in isto sæculo et sancti sunt, veluti exhonorantur in isto sæculo, ex divitibus fiunt pauperes, ex honoratis fiunt abjecti, et tamen sancti Dei sunt, tanquam decidentes sunt. Sed « Confirmat Dominus omnes decidentes. Septies enim cadit justus et resurgit, impii autem infirmabuntur in malis[3]. Quando mala accidunt impiis, infirmantur ibi : quando mala accidunt justis, « Confirmat Dominus » omnes decidentes. » Deciderat Job a gloria pristinæ lucis temporalium rerum, quibus nitebat ad tempus, deciderat a gloria domus suæ. Vultis nosse quantum deciderat? In stercore sedebat : et confirmavit Dominus decidentem. Quantum confirmavit? Ut et in ipso gravi vulnere, quo per totum corpus percussus erat, responderet uxori tentanti, quam solam sibi diabolus reliquerat adjutricem : « Locuta es tanquam una ex insipientibus mulie- » ribus : si bona percepimus de manu Domini, mala non » sustinebimus[4]? » Quomodo confirmaverat decidentem? » Confirmat Dominus omnes decidentes. Cum ceciderit, » inquit, justus, non conturbabitur, quoniam Dominus » confirmat manum ejus[5]. Et erigit omnes elisos : » omnes ad se pertinentes. Nam Deus superbis resistit.

[1] Psal. CXLIV, 14. — [2] Id. V, 11. — [3] Prov. XXIV, 16. — [4] Job. II, 7-10. — [5] Psal. XXXVI, 24.

XIX. « Oculi omnium in te sperant, et tu das escam » illis in opportunitate[1]. » Prorsus tanquam reficiens? ægrotum in opportunitate, quando debet accipere, tunc das; et quod debet, hoc das. Itaque aliquando desideratur ab illo, et non dat : novit horam dandi, qui curat. Quare ista dico, fratres? Ne quisquando forte non fuerit exauditus aliquid justum petens a Deo : nam quando injustum aliquid petit, in pœnam suam exauditur : sed aliquid non injustum petens, si forte non fuerit exauditus, non minuatur animo, non deficiat; expectent oculi ejus ad escam, quam ille dat in opportunitate. Quando non dat, ideo non dat ne obsit quod dat. Neque enim aliquid injustum petebat Apostolus, quando rogabat ut auferretur ab eo stimulus carnis, angelus Satanæ a quo colaphizabatur : et tamen rogavit, et non accepit; quia tempus adhuc erat exercendæ infirmitatis, non escæ opportunitatis. « Sufficit, » inquit, tibi gratia mea; nam virtus in infirmitate perfi» citur[2]. » Petiit Job tentandum diabolus, et accepit[3]. Attendite, fratres mei, magnum mysterium, discendum, repetendum, tenendum animo, nunquam obliviscendum, propter abundantiam tentationum in isto sæculo. Quid dicam? Revera comparandus Apostolus diabolo? Apostolus rogat, et non accipit; diabolus petit, et accipit. Sed non accepit Apostolus propter perfectionem suam, accepit diabolus ad damnationem suam. Denique ipse Job accepit sanitatem in opportunitate. Dilatus tamen, ut probaretur, et diu sedit in vulnere, et multa dixit; et rogabat Deum ut auferrentur ab eo ista, et Deus non auferebat. Citius diabolum exaudivit ad eum tentandum, quam ipsum Job ad sanandum. Discite ergo non murmurare adversus Deum, et quando non exaudimini, ne deficiat in vobis quod supra scriptum est, « Per singulos dies be-

[1] Psal. CXLIV, 15. — [2] 2 Cor. XII, 9. — [3] Job. II, 9.

» nedicam te. » Ipse Filius, ipse Unicus, pati utique venerat, solvere quod non debebat, mori in manibus peccatorum, sanguine suo delere chirographum mortis nostræ ; ad hoc venerat ; et tamen ut tibi ostenderet exemplum patientiæ, transfiguravit corpus humilitatis nostræ conforme corpori gloriæ suæ[1]. » Pater, inquit, si fieri potest, transeat calix iste a me[2]. » Et ut impleret, quamvis non acciperet quod petere videbatur, « Per singulos dies benedicam te : Verum non quod ego volo, ait, sed quod » tu vis, Pater. Oculi omnium in te sperant, et tu das escam illis in opportunitate. »

XX. « Aperis tu manum tuam, et imples omne animal » benedictione[3]. » Etsi non das aliquando, das tamen in opportunitate : differs, non aufers, et hoc in opportunitate.

XXI. « Justus Dominus in omnibus viis suis[4]. » Et quando cædit, et quando curat, justus est, et apud eum iniquitas non est. Denique omnes sancti in tribulationibus constituti, prius justitiam ejus laudaverunt, et sic beneficia petiverunt. Prius dixerunt, Justum est quod facis. Sic rogavit Daniel, sic alii sancti : Justa sunt judicia tua, bene passi sumus, recte passi sumus[5]. Non dederunt Deo injustitiam, non ei dederunt iniquitatem et insipientiam. Laudaverunt primo flagellantem, et sic senserunt cibantem. « Justus Dominus in omnibus viis suis. » Nemo putet illum injustum, quando mali aliquid forte patitur : sed ipsius justitiam laudet, et suam injustitiam accuset. « Justus Dominus in omnibus viis suis, et sanctus in omnibus operibus suis. »

XXII. « Prope est Dominus omnibus invocantibus eum[6]. » Et ubi est illud, « Erit enim cum invocabunt me, et non

[1] Philip. III, 21. — [2] Matth. XXVI, 39. — [3] Psal. CXLIV, 16. — [4] Ibid. 17. — [5] Dan. III, 27, et IX, 5, etc. — [6] Psal. CXLIV, 18.

» exaudiam eos[1]? » Ergo vide quod sequitur : « Omni-
» bus qui invocant eum in veritate. » Nam multi eum invocant non in veritate. Aliud ab illo quærunt, et ipsum non quærunt. Quare amas Deum? Quia dedit mihi sanitatem. Istud manifestum est, ipse dedit. Non enim ab ullo est ulla salus, nisi ab illo. Quia dedit mihi, inquit, uxorem divitem, qui nihil habebam, et servientem mihi. Et hoc ipse dedit, verum dicis. Dedit, inquit, filios, et multos et bonos, dedit familiam, dedit omnia bona. Ideo amas? Ideo nihil amplius quæris? Esto esuriens, adhuc pulsa ad januam patrisfamilias, habet adhuc quod det. In mendicitate es cum omnibus his quæ accepisti, et nescis. Pannosam carnem mortalitatis adhuc portas, stolam illam gloriæ immortalitatis numquid accepisti, et quasi jam satiatus non rogas? « Beati qui esuriunt et sitiunt justitiam, quia
» ipsi saturabuntur[2]. » Ergo si bonus est Deus, quia ista tibi dedit : quanto beatior eris, cum se ipsum tibi dederit? Desiderasti tanta ab illo, rogo te, desidera et ipsum. Neque enim vere dulciora sunt ista, quam ille, aut ex aliqua parte comparanda sunt illi. Ergo qui Deum ipsum, a quo accepit de quibus gaudet, præponit his omnibus rebus quas accepit, ipse invocat Deum in veritate. Nam ut noveritis, si talibus hominibus proponatur, et dicatur, Quid si ista omnia, de quibus gaudes, velit tibi auferre Deus? Jam non amabitur : non erit qui dicat, « Dominus
» dedit, Dominus abstulit; sicut Domino placuit, ita fac-
» tum est : sit nomen Domini benedictum[3]. » Sed forte cui abstulit quid dicit? Deus quid tibi feci? Quare mihi abstulisti, et illis dedisti? Iniquis das, et tuis tollis. Accusas Deum quasi injustum, et te laudas quasi justum. Convertere, accusa te, lauda illum. Tunc eris rectus, cum in omnibus bonis quæ facit, Deus tibi placet; in omnibus ma-

[1] Prov. I, 28. — [2] Matth. V, 6. — [3] Job. I, 21.

lis quæ pateris, Deus tibi non displicet. Hoc est invocare Deum in veritate. Qui sic invocant Dominum, exaudit eos : « Prope est, » id est, nondum dedit quod vis, ibi est tamen. Quomodo medicus si forte aliquid imponat vel oculo vel visceribus, quod urendo sanet, si roget æger ut tollatur illi, medicus expectat tempus, non facit quod rogat æger; non tamen recedit. Et prope est, et non facit : et ideo magis non facit, quia prope est. Curando enim imposuit quod imposuit, et curando non facit quod rogatur. Non te exaudit ad præsentem voluntatem se exaudiendo ad futuram sanitatem; et hoc utique ad voluntatem. Nam utique sanus esse vult, etiam qui uri non vult. « Prope est ergo Do- » minus omnibus invocantibus eum. » Sed quibus « Omni- » bus? Omnibus qui invocant eum in veritate. » Tales omnes confirmat decidentes, « Qui invocant eum in veritate. »

XXIII. « Voluntatem timentium se faciet. » Faciet, faciet : etsi non faciat ad horam, faciet tamen. Certe, si ideo times Deum, ut tu facias ipsius voluntatem, ecce et ipse quodam modo ministrat tibi, facit voluntatem tuam. Et preces eorum exaudiet, et salvos faciet eos[1]. » Vides ad hoc exaudire medicum, ut salvos faciat. Quando hoc? Audi Apostolum dicentem : « Spe enim salvi facti sumus : » spes autem quæ videtur, non est spes : si autem quod » non videmus speramus, per patientiam expectamus[2]. » Salutem scilicet, quam dicit Petrus paratam revelari in tempore novissimo[3].

XXIV. « Custodit Dominus omnes diligentes se, et omnes » peccatores disperdet. » Videtis quia est apud eum severitas, apud quem tanta suavitas. Salvos faciet omnes sperantes in se, omnes fideles, omnes timentes se, omnes invocantes se in veritate : « Et omnes peccatores disperdet[4]. » Quos « Omnes peccatores, » nisi perseverantes in peccatis; Deum,

[1] Psal. CXLIV, 19.— [2] Rom. VIII, 24.— [3] 1 Petr. 1, 5.— [4] Psal. CXLIV, 20.

non se, reprehendere audentes, contra Deum quotidie disputantes; veniam delictorum desperantes, et ex ipsa desperatione delicta cumulantes, aut veniam sibi perverse promittentes, et ex ipsa promissione a peccatis et impietate non recedentes? Veniet tempus ut separentur isti omnes, et fiant illæ duæ partes, una ad dexteram, altera ad sinistram; accipiant justi regnum æternum, eant illi in ignem æternum [1]. « Et omnes peccatores disperdet. »

XXV. Quoniam hæc ita sunt, et audivimus benedictionem Domini, opera Domini, mirabilia Domini, misericordias Domini, severitatem Domini, providentiam in omnibus operibus ejus, confessionem omnium operum ejus; quid in laude ejus concludat attendite: « Laudem » Domini loquetur os meum, et benedicat omnis caro nomen sanctum ejus in sæculum, et in sæculum sæculi [2]. »

ENARRATIO

IN PSALMUM CXLV.

Sermo ad plebem.

I. Deliciæ spiritus nostri divina cantica, ubi et fletus sine gaudio non est. Fideli homini et peregrino in sæculo, nulla est jucundior recordatio, quam civitatis illius unde peregrinatur: sed recordatio civitatis in peregrinatione, non est sine dolore atque suspirio. Spes tamen certa reditus nostri, etiam peregrinando tristes consolatur et exhortatur. Rapiant cor vestrum verba Dei, et possessor

[1] Matth. xxv, 32-46. — [2] Psal. cxliv, 21.

vester vindicet sibi possessionem suam, id est, mentes vestras, ne avertantur in aliud. Unusquisque vestrum totus hic sit ut hic non sit : id est, totus sit in verbo Dei, quod sonat in terra, ut ab eo exaltetur, et non sit in terra. Ideo enim Deus nobiscum, ut et nos cum illo. Qui enim ut nobiscum esset, descendit ad nos, facit, ut cum illo simus, ascendere ad se. Interim ipse peregrinationem nostram non fastidivit; quia nusquam est peregrinus, qui condidit omnia.

II. Ecce Psalmus sonat : cujusdam vox est, quæ si vultis vestra est, exhortantis animam suam ad laudandum Deum, et dicentis sibi, «Lauda, anima mea, Dominum[1].» Aliquando enim in tribulationibus atque in tentationibus præsentis vitæ, velis nolis, conturbatur anima : cujus perturbationem in alio Psalmo alloquitur, dicens, « Quare tristis es, » anima mea, et quare conturbas me? » Ut autem auferat ei eamdem perturbationem, suggerit gaudium nondum de re, sed de spe, et ait illi perturbatæ et anxiæ, tristi et mœrenti, « Spera in Dominum, quoniam adhuc confite» bor illi[2]. » Spem qua se erexit, in confessione constituit, quasi diceret ei anima sua, quæ illum tristitia conturbabat, Quid mihi dicis, spera in Dominum? Revocat me conscientia peccatorum : ergo novi quæ commisi, et dicis, Spera in Dominum. Commisisti, verum est. Unde tamen speras? « Quoniam confitebor illi. » Sicut odit Deus peccata sua defendentem, sic sublevat confitentem. Hac ergo spe accepta, quæ spes non potest esse sine gaudio; quamvis in rebus simus difficilibus secundum istam vitam, et plenis procellarum et tempestatum : hac tamen spe erecta anima, quia gaudet in spe, sicut dicit Apostolus, « Spe gaudentes, in tribulatione patientes[3], » accepit

[1] Psal. CXLV, 2. — [2] Id. XLII, 5. — [3] Rom. XII, 12.

erectionem quamdam in Deum, ut laudet Deum; et dicitur ei, « Lauda, anima mea, Dominum. »

III. Sed quis dicit, et cui dicit? Quid dicimus, fratres? Caro dicit, « Lauda, anima mea, Dominum? » Et potest caro bonum consilium animæ suggerere? Ut multum sit edomita caro, et a Domino impertitis viribus nostræ servituti subjecta, ut omnino ita serviat nobis sicut conditionale mancipium; sufficit ut non impediat. Deinde, Charissimi, utique consilia a melioribus petuntur. Etsi bonum quiddam est anima nostra, et bonum quiddam est caro nostra, quia utrumque ille creavit, qui fecit omnia bona valde[1]; quamvis ergo in generibus propriis utrumque sit bonum, tamen dicit Apostolus, « Corpus quidem » mortuum est, propter peccatum. » Est utique et illud corpus, quale nobis promittitur, et nondum habemus, in cujus redemptione spe gaudemus, dicente Apostolo, « In » nobismetipsis ingemiscimus, adoptionem expectantes, » redemptionem corporis nostri. Spe enim salvi facti su» mus. Spes autem quæ videtur, non est spes. Quod enim » videt quis, quid sperat? Si autem quod non videmus spe» ramus, per patientiam expectamus[2]. » Quamvis ergo bonum aliquod sit corpus nostrum; tamen quandiu mortale propter peccatum, quandiu indigens, quandiu corruptibile, quandiu ita mutabile, ut ne puncto quidem temporis consistat in se, procul dubio tale est, ut optemus redemptionem illius, qua sit aliquando non tale. Sed quale erit aliquando? Quale idem Apostolus dicit alio loco, « Oportet corruptibile hoc induere incorruptionem, et » mortale hoc induere immortalitatem[3]. » Sed etiam cum fuerit tale corpus nostrum, corpus jam cœleste et spiritale, corpus angelicum in societate Angelorum, nec sic dabit consilium animæ. Semper enim corpus, quoniam corpus

[1] Gen. I, 13. — [2] Rom. VIII, 10, et 23-25. — [3] I Cor. XV, 55.

est, infra animam est, et quævis anima vilis excellentissimo corpore excellentior invenitur.

IV. Nec vobis hoc quasi mirabile videatur, quia et vilis anima quælibet peccatrix melior est quolibet magno et præstantissimo corpore. Non est melior meritis, sed natura. Est quidem anima peccatrix, est quibusdam concupiscentiarum sordibus inquinata : tamen melius est, etsi sordidum, aurum quam purgatissimum plumbum. Ita currat animus vester per cunctas creaturas, et videbitis quod dicimus non esse incredibile, ut quamvis anima vituperabilis, laudabilior sit tamen laudabili corpore. Duo quædam sunt, anima et corpus. Animam vitupero, corpus laudo : animam vitupero, quia iniqua est; corpus laudo, quia sanum est. Tamen in suo genere animam laudo, vel in suo genere animam culpo ; et in suo genere corpus laudo, vel culpo. Si me interroges quid sit melius, utrum quod vituperavi, an quod laudavi : mirabilem responsionem recepturus es. Ego certe illud vituperavi, et ego hoc laudavi : interrogatus tamen quid sit melius, respondeo esse melius quod vituperavi, eo quod laudavi. Si miraris in his duobus, attende illa duo in promptu posita, quæ commemoravi de auro et plumbo. Ecce vituperavi aurum : Non bonum aurum, sordidum est, non ita fulget, non ita purgatum; hoc plumbum optimum, nihil purgatius. Illud vituperavi, hoc laudavi; et posui ante te utrumque, vituperans unum, laudans aliud. Post hanc vituperationem laudationemque meam interroga me quid horum sit melius; respondebo, Aurum melius est etiam sordidum, quam plumbum purgatum. Unde melius? et quare vituperasti? Quare vituperavi? Quia nondum est aurum quod potest esse. Quid potest esse? purgatum et melius. Quia nondum purgatum est, vituperatum est. Plumbum quare laudatum est? Quia jam ita purgatum est, ut

melius esse non possit. Item dicis equum optimum, et hominem pessimum; tamen equo laudato præponis hominem vituperatum. Si enim interrogeris ex his duobus quid sit melius, responsurus es, Homo : non meritis, sed natura. In artibus dicis optimum sutorem, verbi gratia, et reprehendis aliquem jurisperitum, quod multas leges ignoret; sutorem laudasti, jurisperitum reprehendisti : ex his tamen duobus quære quis sit melior; imperitior jurisperitus perfecto sutori præponitur. Intendat Charitas Vestra. Ita multis rebus laudatis, aliisque vituperatis, interrogati plerumque res vituperatas præponimus rebus laudatis. Natura animæ præstantior est quam natura corporis, excellit multum res, spiritalis est, res incoporea est, vicina est substantiæ Dei. Invisibile quiddam est, regit corpus, movet membra, dirigit sensus, præparat cogitationes, exerit actiones, capit rerum infinitarum imagines : et quis est tandem, fratres charissimi, qui sufficiat laudibus animæ? Etsi in animæ laudibus deficitur, quæ laus est ejus qui animam condidit? Et tamen tanta est ejus gratia, ut dicat homo iste, « Lauda, anima mea, Dominum. » Quis potest laudare Deum? Si diceret : Te ipsam lauda, fortasse deficeret : « Lauda, inquit, Deum. » Conare pietatis affectu, deficies in laudibus ejus. Expedit tibi deficere laudando Deum, quam proficere laudando te. Cum enim laudas Deum, et non explicas quod vis, extenditur in interiora cogitatio tua, ipsa extensio capaciorem te facit ejus quem laudas.

V. Quis ergo est, ut dicere cœperam, qui dicit : « Lauda anima mea Dominum? » Caro non dicit. Sit licet corpus angelicum, inferius est quam anima, consilium superiori dare non potest. Infelix est ipsa anima, si a corpore expectat consilium. Caro bene obediens, famula est animæ; illa regit, hæc regitur; illa imperat, ista fa-

mulatur : quando potest caro dare hoc consilium animæ? Quis est ergo qui dicit : « Lauda, anima mea, Dominum ? » Nihil invenimus amplius in homine, quam carnem et animam : totus homo hoc est, spiritus et caro. An forte ipsa anima sibi dicit, et sibi quodam modo imperat, et se exhortatur atque excitat ? Quibusdam enim perturbationibus ex quadam sui parte fluitabat, ex quadam vero parte, quam vocant mentem rationalem, illam qua cogitat sapientiam, inhærens Domino jam et suspirans in illum, animadvertit quasdam suas inferiores partes perturbari motibus sæcularibus, et cupiditate quadam terrenorum desideriorum ire in exteriora, relinquere interiorem Deum : revocat se ab exterioribus ad interiora, ab inferioribus ad superiora, et dicit : « Lauda, anima mea, » Dominum. » Quid tibi placet in sæculo? quid est quod vis laudare? quid est quod vis amare? Quacumque corporeis sensibus te converteris, occurrit tibi cœlum, occurrit tibi terra : quod amas in terra, terrenum est; quidquid amas et in cœlo, corporeum est. Ubique amas, et ubique laudas : quomodo laudandus est ille, qui fecit ista quæ laudas? Jam ergo diu occupata vixisti, et desideriorum diversitate verberata, portas plagas saucia, divisa per amores multos, ubique inquieta, nusquam secura; colligere ad te ipsam : quidquid tibi foris placebat, quære quem habeat auctorem. Nihil melius in terra, verbi gratia, quam hoc et illnd : aurum, argentum, animalia, arbores, amœnitates, totam terram cogita. Quid melius in cœlo sole, luna, sideribus? Totum cœlum cogita. Omnia ista simul bona valde, quia fecit Deus omnia bona valde[1]. Undique pulchritudo operis, quæ tibi commendat artificem. Miraris fabricam, ama fabricatorem. Non occuperis in eo quod factum est, et recedas ab illo qui fecit. Hæc enim quibus occuparis,

[1] Gen. I, 31.

sub te fecit quia sub se ipso te fecit. Si hærebis superiori, calcabis inferiora : si autem recedas a superiori, ista tibi in supplicium convertentur. Sic enim factum est, fratres mei : accepit homo corpus tanquam in famulatum, Deum autem Dominum habens, servum corpus, habens supra se Conditorem, infra se quod sub illo conditum est; in medio quodam loco rationalis anima constituta, legem accepit, hærere superiori, regere inferiorem. Regere non potest inferiorem, nisi regatur a meliore. Trahitur ab inferiore, deseruit ergo meliorem. Non potest regere quod regebat, quia regi noluit a quo regebatur. Modo ergo redeat, laudet. Consilium sibi ex luce Dei dat ipsa anima per rationalem mentem, unde concipit consilium fixum in æternitate auctoris sui. Legit ibi quiddam tremendum, laudandum, amandum, desiderandum et appetendum : nondum tenet, nondum capit; coruscatione quadam perstringitur, non est tam valida ut maneat ibi. Itaque colligit se ad sanitatem quamdam, et dicit : « Lauda, anima mea, Dominum. »

VI. Et quid est, fratres? Nonne laudamus Dominum? Nonne quotidie hymnum nos cantamus? Nonne quotidie pro modulo nostro sonat os nostrum, parturit cor nostrum laudes Dei? Et quid est quod laudamus? Magnum est quod laudamus, sed quo laudamus adhuc infirmum est. Quando implet laudator excellentiam laudati? Ecce homo stat, cantat Deo aliquanto prolixius, et sæpe labia moventur ad cantum, cogitatio autem per nescio quæ desideria volat. Stabat ergo mens nostra quodam modo ad laudem Dei, et anima nostra per diversas cupiditates vel curas negotiorum hac atque illac fluitabat. Quasi desuper attendit ipsa mens ad fluitantem hac atque illac, et ejus inquietudinem molestiarum quasi conversa alloquitur : « Lauda, anima mea, Dominum. » Quid est quod de

aliis rebus satagis? Quid est quod te occupat cura rerum terrenarum atque mortalium? Sta mecum, lauda Dominum. Et quasi ipsa anima prægravata, et non valens ita consistere ut dignum est, respondet menti : « Laudabo « Dominum in vita mea. » Quid est, « In vita mea? » Quia modo in morte mea sum. Ergo prius exhortare te, et dic, « Lauda, anima mea, Dominum. » Respondet tibi anima tua : Laudo quantum possum, tenuiter, exiliter, infirmiter. Quare? « Quia quandiu sumus in corpore, » peregrinamur a Domino [1]. » Quare sic laudas Dominum, non perfecte, non stabiliter? Interroga Scripturam : « Quia corpus quod corrumpitur, aggravat animam, et » deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitan- » tem [2]. » Tolle mihi corpus quod aggravat animam, et laudo Dominum : tolle mihi terrenam habitationem deprimentem sensum multa cogitantem, ut a multis in unum confluam, et laudo Dominum : quandiu autem ita sum, non possum, prægravor. Quid ergo? Silebis, et non laudabis perfecte Dominum? « Laudabo Dominum in » vita mea. »

VII. Quid est, « In vita mea? » Spes mea tu es hic. « Spes mea es tu, hic dicimus : portio autem mea non » hic, sed in terra viventium. Nam ista terra morientium » est [3] : » Hinc transimus ; sed interest quo. Quoniam et malus homo peregrinatur hic, et bonus homo peregrinatur hic. Non enim bonus transit, et malus hic permanet; aut malus transit, et bonus hic permanet : ambo transeunt, sed non ambo ad unum. Duo erant, pauper ulcerosus ad januam jacens divitis, et dives indutus purpura et bysso, in epulis quotidie splendidis : ambo hic erant, ambo hinc transierunt, sed non ad unum locum : diversa loca suscipiunt, quia diversa merita perducunt. Transiit

[1] 2 Cor. v, 6. — [2] Sap. ix, 15. — [3] Psal. cxli, 6.

pauper in sinum Abrahæ, et transiit dives in tormenta inferorum. Vicini corpore in terra; ille in domo, ille ante januam : post mortem tantum separati, ut dicat Abraham : Inter nos et vos chaos magnum firmatum est[1]. Ergo, fratres, quoniam spes hic pascit, vita autem nostra perfecta non est, nisi illa quæ promittitur; hic gemitus, hic tentationes, hic angustiæ, hic mœrores, hic pericula : laudabit anima nostra Dominum quomodo laudandus est, secundum quod dicitur in alio Psalmo : « Beati qui habitant in domo tua, in sæcula sæculorum laudabunt te [2]; » quando totum negotium nostrum ipsa laus erit. Sed quando hoc? « In vita mea. » Modo enim quid est? Posset tibi dicere, mors mea. Unde mors tua? Quia peregrinor a Domino. Si enim hærére illi, vita est; recedere ab illo, mors est. Sed quid te consolatur? Spes. Jam vivis in spe : de spe lauda, de spe canta. Unde mors tua est non cantes, unde vivis canta. Mors tua est de mœrore hujus sæculi, vivis in spe sæculi futuri. « Laudabo, inquit, Dominum » in vita mea. »

VIII. Et quomodo laudabis Dominum tuum? « Psallam Deo meo quandiu sum. » Qualis illa laudatio, « Psallam Deo meo quandiu sum? » Videte, fratres mei, quale erit illud esse. Ubi sempiterna laudatio erit; sempiternum esse erit. Ecce modo es : numquid psallis Deo tuo quandiu es? Ecce psallebas; avertisti te ad aliquod negotium, jam non psallis, et es : ecce es, et non psallis. Fortassis etiam cupiditate inclinatus ad aliquid, non solum non psallis, sed et offendis auditum ejus; et es tamen. Quæ erit illa laudatio, ubi quandiu es laudes? Sed quid ait, « Quandiu sum? Aliquando forte non erit? Imo æternum erit ipsum diu, et ideo vere diu erit. Nam quid-

[1] Luc. XVI, 19-26. — [2] Psal. LXXXIII, 5.

quid finem habet in tempore, quamlibet longum sit, diu non est. « Psallam Deo meo quandiu sum. »

IX. Interim bene, laudabis Dominum in vita tua, psallis de futuro Deo tuo quandiu es. Bene: quidquid hic præsumendum est, de illo spera. Non nos deserat spes in ista peregrinatione et tentatione, in istis improbitatibus et insidiis inimici, circumstrepentibus undique tentationibus sæculi, undique in laboribus et angoribus constitutos. Quid ergo faciemus? Audi quid sequatur: « Nolite con- » fidere in principes. » Fratres, magnum negotium hic accipimus; divina vox est, et desuper sonat nobis. Modo enim nescio qua infirmitate anima humana, quando fuerit tribulata, hic desperat de Domino, et vult præsumere de homine. Dicatur homini in afflictione aliqua constituto, Est quidam homo magnus, per quem possis liberari: arridet, gaudet, erigitur. Quod si dicatur illi: Liberat te Deus: quasi desperatione frigescit. Promittitur auxilium mortalis, et gaudes: promittitur immortalis, et tristis es? Promittitur tibi quod liberet te tecum liberandus, et tanquam aliquo magno auxilio exultas: promittitur ille liberator, qui liberatore non indiget, et quasi ad fabellam desperas. Væ talibus cogitationibus: longe peregrinantur: vere misera et magna mors in eis. Appropinqua, incipe desiderare, incipe quærere et agnoscere eum, a quo factus es. Non enim deseret opus suum, si ab opere suo non deseratur. Converte ergo ad te illum, cui dicis: « Laudabo Dominum in vita mea, psallam Deo » meo quandiu sum. » Monet enim nos jam impletus tanto spiritu iste, et dicit quasi longe remotis, et longe peregrinantibus, et non solum Deum non volentibus laudare, sed nondum vel de Deo sperantibus: « Nolite con- » fidere in principes, et in filios hominum, quibus non

» est salus[1]. » In uno filio hominis salus ; et in ipso non quia filius hominis, sed quia Filius Dei ; non propter id quod suscepit ex te, sed propter id quod servavit in se. Ergo in nullo homine salus : quia et in illo ideo salus, quia « Deus, qui est super omnia Deus benedictus in sæ» cula. » De Christo dictum est : « Ex quibus Christus » secundum carnem[2]. » Ex quibus? Ex Judæis, ex Patribus « Christus secundum carnem : » sed numquid hoc totum Christus, quod secundum carnem? Non. Neque enim secundum carnem, id est, « Super omnia Deus be» nedictus in sæcula. » Ideo in illo salus, « Quia Domini » est salus. » Dicit enim alius Psalmus : « Domini est » salus, et super populum tuum benedictio tua[3]. » Et sine causa sibi arrogant homines, quia dant salutem. Sibi dent. Responde superbo homini : Gloriaris, quia dicis te dare mihi salutem ; tibi da. Vide si habeas eam. Considerans bene fragilitatem tuam, vides quia nondum habes. Ergo noli monere ut expectem a te, sed expecta mecum. « Nolite confidere in principes, et in filios homi» num, quibus non est salus. » Ecce nescio qui principes procedunt, nescio unde, et dicunt : Ego baptizo, et ego quod dedero, hoc est, sanctum : et si ab alio acceperis, nihil accepisti ; si a me acceperis, aliquid accepisti. O homo, o princeps, inter filios hominum vis esse, et inter principes quibus non est salus? Ideo ergo habeo salutem, quia tu mihi das? Tuum est enim quod das? Aut vero etiam tu das? vel hoc dicendum est, quia tu das? Dicat et fistula, quia et ipsa dat aquam ; dicat et canalis, quia ipse manat ; dicat et præco, quia et ipse liberat. Ego in aqua attendo fontem, in voce præconis agnosco judicem. Non eris tu plane auctor salutis meæ : ille erit de quo securus sum, de te incertus sum. Si non sis arrogans, non

[1] Psal. CXIV. 3. — [2] Rom. IX, 5. — [3] Psal. III, 9.

ego solus de te incertus sum, sed et tu de te. Ab illo ergo mihi salus, « Qui est super omnia ; quia Domini est sa- » lus. » Tu inter filios hominum, tu inter principes : sed audio vocem Psalmi, « Nolite confidere in principes, et » in filios hominum, a quibus non est salus. »

X. Secundum turbam hominum, quid sunt isti filii hominum? Quid sunt vis scire? « Exiet spiritus ejus, et re- » vertetur in terram suam[1]. » Ecce totum quod loquitur, nesciens quandiu loquatur : minatur, nesciens quandiu vivat. Subito exiet spiritus ejus, et revertetur in terram suam. Numquid quando vult, exiet spiritus ejus? Exiet, et quando non vult exiet, et quando nescit revertetur in terram suam. Exeunte spiritu, caro revertetur in terram. Sed quia caro erat, quæ sic loquebatur : (De me enim præsume, et ego tibi do, non dicerent nisi illi de quibus dictum est : « Quia caro sunt[2] :) Exiet spiritus ejus, et » revertetur in terram suam : in illa die peribunt omnes » cogitationes ejus. » Ubi est typhus? ubi est superbia? ubi est jactantia? Sed forte ad locum bonum transierit, ad justos : si tamen transiit. Nam qui sic loquebatur, nescio quo transierit. Loquebatur enim superbia : et nescio quo transeant tales homines, nisi quia inspicio alterum Psalmum, et video malum eorum esse transitum. « Vidi » impium exaltari super cedros Libani, et transivi, et ecce » non erat, et quæsivi eum, et non est inventus locus » ejus[3]. » Iste pius qui transiit, et non invenit impium, illuc pervenit ubi non est impius. Ergo, fratres, omnes audiamus; fratres dilecti Deo, omnes audiamus : in qualibet tribulatione, in quolibet desiderio muneris divini, non fidamus in principes, nec in filios hominum, in quibus non est salus. Totum hoc mortale, transitorium et caducum est. « Exiet spiritus ejus, et revertetur in terram

[1] Psal. CXLV, 4. — [2] Gen. VI, 3. — [3] Psal. XXXVI, 35, 36.

» suam : in illa die peribunt omnes cogitationes ejus. »

XI. Quid ergo facimus, si in filios hominum, si in principes non est sperandum? Quid facimus? « Beatus » cujus Deus Jacob adjutor est ejus [1].» Non ille homo aut ille homo, non ille Angelus aut ille Angelus; sed, « Beatus cujus Deus Jacob adjutor est : » quia et ipsi Jacob sic fuit adjutor, ut de Jacob faceret Israël. Magnum adjutorium, Israël jam videns Deum. Hic ergo positus et peregrinus nondum videns Deum, si habueris adjutorem Deum Jacob, ex Jacob eris Israël, et eris videns Deum : et periet omnis labor et omnis gemitus, transient curæ mordaces, succedent laudes felices. « Beatus cujus Deus Jacob adjutor est ejus : » hujus Jacob. Quare iste beatus? Interim adhuc in hac vita gemens : « Spes illius in Dominum Deum ipsius. » Ideo beatus, quia « Spes ipsius in » Dominum Deum ipsius. » In quo est spes ipsius, ipse erit res ipsius. Fratres, an forte erravi, quia dixi rem nostram futurum Deum? Quid si dicerem hæreditatem nostram futurum? « Spes mea es tu, portio mea in terra » viventium [2]. » Tu eris portio mea. Eris tu possessio, et possidebitis : possessio Dei eris, et possessio tua erit Deus: tu eris possessio ejus, ut colaris ab eo; et ipse erit possessio tua, ut colas eum. Nam et tu colis Deum, et coleris a Deo. Recte dicitur : Colo Deum. Quomodo autem color a Deo? Invenimus apud Apostolum, « Dei, inquit, agri- » cultura, Dei ædificatio estis [3]. » Et Dominus, « Ego » sum, inquit, vitis, vos estis sarmenta, et Pater meus » agricola [4]. » Colit te ergo Deus, ut sis fructuosus; et colis Deum, ut sis fructuosus. Tibi bonum est quod te colit Deus, tibi bonum est quod colis Deum. Cultor Deus si recedat ab homine, desertus fit homo : cultor homo si recedat a Deo, desertus fit ipse homo. Nec crescit Deus

[1] Psal. CXLV, 5. — [2] Id. CXLI, 6. — [3] 2 Cor. III, 9. — [4] Joan. XV, 1 et 5.

accedente te, nec decrescit discedente te. Ergo erit ipse possessio nostra, ut nos pascat; et erimus possessio ejus, ut nos regat.

XII. « Spes illius in Dominum Deum ipsius. » Quis est iste Dominus Deus ipsius? Attendite, fratres. Multi enim habent multos deos, et dicunt eos dominos suos et deos suos. Sed dicit Apostolus : « Etsi sunt qui dicuntur dii, » sive in cœlo, sive in terra, quemadmodum sunt dii » multi, et domini multi; nobis tamen unus Deus, Pater » ex quo omnia, et unus Dominus Jesus Christus, per » quem omnia[1]. » Ergo sit ipse spes tua, Dominus Deus tuus, in illo sit spes tua. In domino deo suo est spes etiam illius, qui colit Saturnum; in domino deo ipsius est spes, qui colit Martem, qui colit Neptunum, qui colit Mercurium : plus addo, qui colit ventrem, de quibus dictum est : « Quorum deus venter est[2]. » Ergo ille illius Deus, atque ille illius. Quis hujus beati? Quia, « Spes ipsius in » Domino Deo ipsius. » Sed quis est iste? « Qui fecit cœ» lum et terram, mare et omnia quæ in eis sunt[3]. » Fratres mei, magnum Deum habemus : benedicamus nomen sanctum ejus, quia dignatus est facere nos possessionem suam. Nondum vides Deum, non potes amare plene quod nondum vides. Quæ vides, ipse fecit. Miraris mundum, quare non artificem mundi? Suspicis cœlum, et exhorrescis; cogitas universam terram, et contremiscis; maris magnitudinem quando cogitatione occupas? Respice innumerabilitatem stellarum : respice tanta genera seminum, tantas diversitates animalium, quidquid natat in aquis, repit in terra, volitat in aëre, circuit in cœlo, omnia ista, quam magna, quam præclara, quam pulchra, quam stupenda? Ecce qui fecit hæc omnia, Deus tuus est. Pone ibi spem tuam, ut sis beatus. « Spes illius in Domi-

[1] Cor VIII, 5, 6. — [2] Philip. III, 19. — [3] Psal. CXLV, 6.

» num Deum ipsius. » Quem? « Qui fecit cœlum et terram, mare et omnia quæ in eis sunt. » Magnum habemus Deum.

XIII. Attendite, fratres, magnum Deum, bonum, facientem talia. Quid ergo hinc cogitavit Deus, ut faceret, (si tamen dicendum est de Deo, Cogitavit,) « Cœlum, » terram, mare, et omnia quæ in eis sunt? » Forte dicturus erat homo iste, Video quidem omnia magna ista, cœlum et terram, mare fecit Deus : quando me computat Deus inter ea quæ fecit? Et vere ego pertineo ad curam ipsius, et modo de me cogitat Deus, aut scit an vivam? Quid est hoc quod dicis? Non subrepat tibi mala cogitatio in cor : de his esto, de quibus paulo ante loquebamur : « Laudabo Dominum in vita mea, psallam Deo » meo quandiu sum. » Sed iste alios alloquitur, nescio quos tepidos, quos exhortatur, et quasi veretur ne desperent de se, quia vel non sunt in computo Dei. Multorum enim tales sunt cogitationes. Sed ideo deserunt Deum, et pergunt per quælibet peccata, quia non credunt curare Deum quid agant. Audi eloquia divina, noli de te desperare. Qui curavit facere te, non curat reficere te? Nonne Deus tuus est, qui fecit cœlum et terram et mare? Si ista sola diceret, forte responderes tu, Deus qui fecit cœlum et terram et mare, magnus Deus : sed numquid cogitat de me? Ipse te fecit, diceretur tibi. Quomodo? numquid ego sum cœlum, aut ego sum terra, aut ego sum mare? Et quidem manifestum est, nec cœlum sum, nec terra sum, nec mare sum ; sed in terra sum. Vel hoc concedis mihi, quia in terra es. Audi, quia non tantum cœlum et terram et mare Deus fecit. « Fecit enim cœlum et terram et mare, et omnia quæ in eis sunt. » Si ergo « Omnia quæ » in eis sunt, » et te. Parum dico, te : passerem, locustam, vermiculum ; nihil horum non ille fecit, et cura est

illi de omnibus. Non ad præceptum cura est; nam præceptum soli homini dedit. Dicit enim Psalmus, « Homi» nes et jumenta salvos facies, Domine, secundum mul» titudinem misericordiæ tuæ, Deus[1]. Multitudinem : » inquit, misericordiæ tuæ, secundum hanc salvos facies » homines et jumenta. » Et Apostolus, « Numquid de » bobus cura est Deo[2]? » Hac, « De bobus cura non est » Deo; » hac, « Homines et jumenta salvos facies, Do» mine : » numquid contraria sunt ista? Quid enim ait Apostolus? « Numquid de bobus pertinet ad Deum? » Ubi est præceptum, « Bovi trituranti os non infrenabis[3] : » [4] ibi de bobus non cogitavit Deus? Itaque quosdam boves voluit significari. Non enim hoc curat Deus monere quid agas cum bobus: habet hoc natura ipsa humana. Sic factus est homo, ut norit consulere jumentis suis : nec inde præcepta a Deo accepit, sed insinuatum est illi in mentem a Deo, ut possit et sine præcepto facere; fecit illum talem Deus. Sed quomodo regit pecus, regendus est ab alio; ab eo a quo regitur, præceptum accepit. Ad præcepti ergo tenorem, « Non est de bobus cura Deo : » ad providentiam universitatis, qua creavit omnia et mundum regit, « Homines et jumenta salvos facies, Domine. »

XIV. Intendat Charitas Vestra. Hic forte aliquis dicat mihi : De Novo testamento est, « Quia de bobus non per» tinet ad Deum : Homines et jumenta salvos facies, Do» mine, » de Veteri Testamento est. Sunt qui calumnientur, et dicant, non sibi consonare ista duo Testamenta. Ne forte aliud dicat in Vetere, aliud in Novo, et flagitet de me sententiam de Novo talem qualis hæc est, « Homi» nes et jumenta salvos facies, Domine : » quid facio? Nihil tam in capite Novi Testamenti, quam Evangelium. In Evangelio invenio quia omnia ista pertinent ad Deum,

[1] Psal. xxxv, 7, 8. — [2] 1 Cor. ix, 9. — [3] Deut. xxv, 4. — [4] Manichæi.

nemo erit jam qui contradicat. Numquid enim Apostolus Evangelio contrarius erit? Audiamus ipsum Dominum, principem et magistrum Apostolorum : « Respicite, in- » quit volatilia cœli, quia non seminant, neque metunt, » neque congregant in horrea, et Pater vester cœlestis » pascit illa [1]. » Ergo et præter hominem, animalia ista pertinent ad curam Dei, ut pascantur, non ut legem accipiant. Quod ergo ad dandam legem attinet, de bobus cura Deo non est : quod autem ad creanda, pascenda, gubernanda et regenda, omnia ad Deum pertinent. « Nonne duo passeres asse veneunt, Dominus Jesus Chris- » tus dicit, et unus ex eis non cadet in terram sine vo- » luntate Patris vestri? Quanto magis vos pluris estis » illis? » Noli ergo dicere, Non pertineo ad Deum. Pertinet ad Deum anima tua, pertinet ad Deum corpus tuum : quia Deus fecit et animam tuam et corpus tuum. Dicis forte : Non me numerat Deus in magna multitudine. Accedit ibi mirum de Evangelio : « Capilli capitis vestri » omnes numerati sunt [2]. »

XV. Ergo Deus meus est, et in illo spes mea, « Qui » fecit cœlum et terram, mare et omnia quæ in eis sunt. » Quod autem ad me pertinet, quid agit mecum? « Qui » custodit veritatem in æternum [3]. » Et amandum Deum commendavit, et timendum. « Qui custodit veritatem in » æternum. » Quam veritatem in æternum ; quam, et quo custodit veritatem? « Facientem judicium injuriam » accipientibus. » Vindicat injuriam accipientes, fratres mei, facit illis judicium. Quibus? Qui accipiunt injuriam, puniens omnes injuriosos. Si ergo favebit injuriam accipientibus et puniet injuriosos, vide modo de quorum numero esse vis. Vide, attende utrum in eis velis esse, qui injuriam accipiunt, an in eis qui injuriam faciunt. Statim

[1] Matth. VI, 26. — [2] Id. X, 29-31. — [3] Psal. CXLV, 7.

enim ad te procedit vox apostolica, et dicit tibi : « Jam » quidem omnino delictum est, quia judicia habetis vo» biscum. Quare non magis injuriam patimini[1]? » Corripit homines, quia non patiuntur injuriam. Non ut patiaris molestiam te hortatur, sed ut patiaris injuriam : non enim omnis molestia injuria est. Quidquid enim jure pateris, non est injuria. Ne forte diceres : Et ego inter injuriam passos numeror; nam illud in illo loco, et illud causa illa passus sum. Vide si injuriam passus es. Latrones multa patiuntur, sed non injuriam. Scelerati, malefici, effractores, adulteri, corruptores, omnes patiuntur multa mala, sed nulla est injuria. Aliud est pati injuriam, aliud pati tribulationem, aut pœnam, aut molestiam, aut supplicium. Considera ubi sis, quid egeris vide, quare patiaris vide, et ibi vides quid patiaris. Jus et injuria contraria sunt. Jus enim est quod justum est. Neque enim omne quod jus dicitur, jus est. Quid si aliquis condat jus iniquum? Nec jus dicendum est, si injustum est. Illud ergo verum jus, quod etiam justum est. Vide quid feceris, non quid patiaris. Si jus fecisti, injuriam pateris : si injuriam fecisti, jus pateris.

XVI. Quare ista dixi, fratres? Ut non se extollant hæretici[2], quando forte aliquid patiuntur ex jussionibus principum terrenorum; non se numerent inter eos qui injurias accipiunt, et dicant : Ecce Psalmus consolatur me, ego enim Deum colo, « Qui judicium faciet injuriam acci» pientibus. » Recte quæro utrum injuriam accipias. Si jus fecisti, injuria est quam pateris. Jus est exsufflare Christum? Jus est rebelli superbia erigere altare? Jus est, parcentibus persecutoribus tunicæ Christi[3], Ecclesiam Christi conscindere? Porro si hoc jus non est, quidquid pro hoc pateris, jus est. Non es ergo de his, qui patiun-

[1] I Cor. VI, 7. — [2] Hæc contra Donatistas. — [3] Joan. XIX, 24.

tur injuriam. Lego aliquid manifestius ex Evangelio : « Beati, inquit, qui persecutionem patiuntur. » Expecta : quid festinas ? Quid dicis, Ego sum ? Expecta, inquam : totum legam. Audisti, « Beati qui persecutionem patiun- » tur : » jam tibi nescio quid cœperas arrogare. Si permittis, totum lego : vide quid sequatur : « Beati qui » persecutionem patiuntur propter justitiam[1]. » Modo dic, Ego sum. Si audes dicere, Ego sum : superiora quæ dixi retractemus : aut ne longum sit, hoc unum interrogo, Si damnares unum hominem, cujus causam nescires, auderes te dicere tenere justitiam ? aut si quid pro hac re passus esses, injuriam nominares ? Erigis te in temerarium tribunal cordis tui, unde præcipiteris ; et audes ferre sententiam de homine, cujus causam nescis ? Hoc si de uno homine faceres, esses injustus : facis hoc de toto orbe terrarum, et justus es ? Fratres charissimi, et quæ est quæ patitur injuriam, nisi Ecclesia catholica, quæ tanta ista perpetitur ? Inter tot scandala hæreticorum gemit, videt per malas suasiones et fraudes rapi de gremio suo infirmos, parvulos pertrahi per nescio quæ secreta malarum speluncarum, rebaptizari ; exsufflari in eis Christum, occidi in eis non mortale illud suum, quo homines sunt, sed illud quo in æternum victuri sunt. Suadetur homini dicere : Non sum Christianus, et justitia vocatur. Accessurus es ad episcopum, ait illi, vide ne dicas te esse Christianum. Si enim dixeris te esse Christianum, non es accepturus : ut autem accipias, dic te non esse. Quid mones, Christiane ? Quid doces ? Certe persecutionem pateris. Quanto tu verior persecutor ? Quando imperatores persequebantur Christianos, minando cogebant, quod tu efficis suadendo. Persuades Christiano ut neget se esse Christianum : quod tu suadendo facis, hoc persecutor occidendo

[1] Matth. v, 10.

non fecit. Sub te vivit homo, qui negat se esse Christianum. Negat, et vivit? Perdidit jam vitam, cadaver tibi loquitur. Qui percussus est gladio persecutoris, cecidit, et vivit : cui loqueris, stat, et cecidit. Hæc faciens, quidquid passus fueris, injuria erit? Nolo tibi blandiaris : si hæc injusta sunt omnia quæ facis, quidquid pateris justum erit. Cui autem facit judicium, « Qui custodit verita» tem in æternum? Injuriam accipientibus. »

XVII. Jam tu procede; et dic ratiocinationibus illis tuis bonis, et quasi acutis et subtilibus, quia tu pascis, et dic, Famelicus potest pascere, id est, peccator potest dare sanctum? Famelicus potest pascere? Languidus potest sanare? Ligatus potest solvere? Ista sunt veluti magna et subtilia, quibus decipiunt imperitos. Claudat illis os Psalmus iste : « Dantem escam esurientibus. » Ecce nihil a te expecto, Deus « Dat escam esurientibus. » Quibus esurientibus? Omnibus. Quid est, omnibus? Omnibus animalibus, omnibus hominibus ipse dat escam; et nullam escam servat dilectis suis? Si habent aliam famem, habent et aliam escam. Quæramus primo famem ipsorum, et inveniemus escam ipsorum : « Beati qui esuriunt et si» tiunt justitiam, quoniam ipsi saturabuntur [1]. » Famelici Dei esse debemus. Ante januam conspectus illius in orationibus mendicemus, ipse « Dat escam esurientibus. » Quid est quod te, hæretice, jactas, quia tu solvis, tu erigis, tu illuminas? Videlicet quia tu liberatus jam es, et tu stas, et tu lumen es? Absit. Superius attende : « No» lite confidere in principes, et in filios hominum, a qui» bus non est salus. » Non ipsi dant salutem. Ergo recedant hæretici de medio. « Dominus solvit compeditos, » Dominus erigit elisos, Dominus sapientes facit cæcos [2] : » id est, eos qui cæci sunt facit sapientes. Optime per hanc

[1] Matth. v, 6. — [2] Psal. CXLV, 8.

sententiam exposuit nobis omnes superiores: ne forte cum dixisset : « Dominus solvit compeditos, » ad illos compeditos referremus, qui forte propter aliquam noxam ligantur ferro a dominis suis : quia autem dixit : « Erigit » elisos, » occurreret nobis aliquis, aut offendens et cadens, aut equo lapsus. Est alius casus, sunt aliæ compedes : quomodo sunt aliæ tenebræ et alia lux. In eo quod dixit : « Sapientes facit cæcos; » noluit dicere : Illuminat cæcos, et ne hoc carnaliter intelligeres: sicut illuminatus est a Domino, cujus oculos luto de sputo facto inunxit, et salvum eum fecit[1] : ne tale aliquid sperares, cum de spiritalibus loquitur, ostendit quamdam lucem sapientiæ, qua illuminantur cæci. Ergo quomodo illuminantur cæci luce sapientiæ, sic solvuntur compediti, sic eriguntur elisi. Unde sumus ergo compediti? unde elisi? Corpus nostrum ornamentum nobis fuit : peccavimus, et compedes inde accepimus. Quæ sunt compedes nostræ? Mortalitas ipsa. Audi apostolum Paulum, quia et ipse adhuc in hac peregrinatione compeditus erat. Quanta peragravit compeditus iste? Non illi fuerunt graves compedes, cum ipsis compedibus toto orbi Evangelium prædicavit : spiritus charitatis rapuit compedes, et circuivit quantum potuit. Sed tamen quid ait? « Concupiscentiam habens dissolvi, » et esse cum Christo. » Quid est, « Dissolvi? » A compedibus mortalitatis. Et tamen misericordia adhuc volebat esse in compedibus, propter alios compeditos, quibus ministraret : « Manere, inquit, in carne, necessarium » propter vos[2]. Dominus ergo solvit compeditos, » id est, ex mortalibus immortales facit, « Dominus erigit elisos. » Quare elisi sunt? Quia erecti erant. Quare eriguntur? Quia humiliati sunt. Cecidit atque elisus est Adam[3] : ille cecidit, Christus descendit. Quare descendit qui non cecidit,

[1] Joan. IX, 6, 7. — [2] Philip. I, 23, 24. — [3] Gen. III, 6.

nisi ut levaretur qui cecidit? « Dominus sapientes facit » cæcos. Dominus diligit justos. » Ideo facit judicium injuriam accipientibus.

XVIII. Et qui sunt ipsi justi? Modo quatenus justi? Quemadmodum habes : « Dominus custodit proselytos [1].» Proselyti, advenæ sunt. Omnis Ecclesia Gentium proselyta est. Adventitia enim est ad patres, non de carne eorum nata, sed imitando filia. Dominus tamen custodit, non aliquis homo. « Orphanum et viduam suscipiet. » Nemo putet quasi pupillum propter hæreditatem, aut viduam propter nescio quod negotium suum. Equidem et istis Deus opitulatur, et in omnibus officiis generis humani bonum opus facit, qui pupillo consulit, qui viduam non deserit: sed secundum quemdam modum omnes pupilli sumus, absente patre, non mortuo. Pupillus enim secundum homines, mortuo patre fit. Et si verum quæratis, fratres, quia anima non moritur, vivunt parentes nostri; et magis absentibus patribus sunt pupilli, qui pupilli sunt : si mali fuerint, in pœnis vivunt; si boni fuerint, in requie vivunt : omnia integra sunt Creatori. Tamen nos quandiu sumus in corpore hoc, et peregrinationis locum incolimus, absens est Pater noster, ad quem clamamus : « Pater noster qui es in cœlis [2]. » Ideo Ecclesia vidua, quasi absente sponso, absente viro. Veniet ille, qui illam modo protegit, non visus, sed desideratus. Magno enim desiderio rapimur, et amore ejus quem non videmus, desideramus. Inhærebimus amplexibus visi, si nondum visi fide detinemur. Ergo « Et pupillum et vi- » duam » quid voluit intelligi, fratres? Destitutos omni ope et auxilio. Destituta anima in sæculo, ipsa sibi speret adjutorium Dei. Quidquid hic habueris, aurum habeas, præsumpsisti inde? Jam non es proselytus, non es orpha-

[1] Psal. CXLV, 9. — [2] Matth. VI, 9.

nus, non in vidua numeraris. Amicum habes : si de illo præsumpseris, et Deum dimiseris, non es destitutus. Habes hæc omnia, non inde præsumis, non inde superbis? Pupillus Dei es, et vidua Dei. Suscipit ergo destitutos, hoc dixit : Suscipit pupillum, suscipit et viduam.

XIX. « Et viam peccatorum exterminabit. » Quæ est via peccatorum? Irridere ista quæ dicimus. Quis pupillus, quæ vidua? Quod regnum cœlorum, et quæ pœna inferorum? Fabellæ istæ Christianorum sunt. Ad quod video, ad hoc vivam : « Manducemus et bibamus, cras enim moriemur. » Vide ne tales aliquid persuadeant; ne per aurem in cor intrent : spinas inveniant in auribus tuis; qui cœperit sic intrare, punctus abscedat. « Corrumpunt enim mores bonos colloquia mala[1]. » Sed forte hic dicturus es, Quare ergo felices sunt? Ecce nec Deum colunt, et omnia mala quotidie committunt; abundant rebus his, quibus ego egens laboro. Noli zelari in peccatores. Quid accipiant, vides : quid illis servetur, non vides? Et unde, inquit, video, quod non videtur? Omnino habet oculos fides; et majores oculos, et potentiores et fortiores. Hi oculi neminem deceperunt, hi oculi sint semper in Dominum, ut et ipse evellat de his laqueis pedes tuos[2]. Via peccatorum placet tibi, quia lata est, et multi per illam ambulant : latitudinem ejus vides, finem ejus non vides. Ecce ubi finitur, præcipitium est; ubi finitur, profunditas quædam barathri est : lætantes, expatiantes in ista via, illo fine merguntur. Sed extendere oculos non potes, ut videas ipsum finem : crede ei qui videt. Et quis est homo qui videt? Forte nemo homo : sed Dominus tuus ad te venit, ut crederes Deo. Num enim et Domino Deo tuo non es crediturus, qui ait : « Lata et spatiosa est via, » quæ ducit ad interitum, et multi sunt qui ingrediuntur

[1] I Cor. XV, 32, 33. — [2] Psal. XXIV, 15.

» per illam[1] ? » Hanc viam exterminabit Dominus ; quia ipsa est via peccatorum.

XX. Et dum exterminata fuerit via peccatorum, quid nobis restat? « Venite, benedicti Patris mei, percipite » regnum, quod vobis paratum est ab origine mundi[2]. » Ad hoc concludit Psalmus : « Et viam peccatorum exter- » minabit. » Et qui tu ? « Regnabit Dominus in æter- » num[3]. » Gaude, quia tibi regnabit : gaude, quia tu eris regnum ejus. Vide enim et quid sequitur. Es certe civis de Sion, non de Babylonia, id est, non de civitate peritura hujus sæculi, sed de Sion ad tempus laborante et peregrinante, in æternum autem regnatura. Audisti ergo finem, inde es. « Regnabit Dominus in æternum, Deus tuus, » Sion. » O Sion, Deus tuus regnabit in æternum : numquid sine te regnabit Deus tuus? « In generationem et » generationem. » Bis dixit, quia non potuit semper dicere. Nec putes quia verbis finitis finitur æternitas. Æternitas in verbo quatuor syllabis constat, in se sine fine est. Non potuit tibi nisi sic commendari, « Deus tuus regnabit in » generationem et generationem. » Parum dixit : si tota die diceret, angustum esset : si tota vita sua diceret, nonne aliquando conticesceret? Ama æternitatem : nullo fine regnabis, si finis tibi Christus est, cum quo regnabis in sæcula sæculorum. Amen.

[1] Matth. VII, 13. — [2] Id. XXV, 34. — [3] Psal. CXLV, 10.

ENARRATIO

IN PSALMUM CXLVI.

Sermo ad populum [1].

I. INTENTI audiebamus, cum Psalmus præsens cantaretur : et non omnes qui audiebamus, etiam intelligebamus. Quanto magis ergo intente nunc audiendus est, si ut spero et cupio, adjuvantibus omnium audientium orationibus, si quid hic forte obscurum est, Deo donante revelabitur ; ut sit fructuosus auditus, nec inanis redeat auditor, qui intentus affuit cum audiret? Unde cœpit? Nobis dicitur : « Laudate Dominum. » Dicitur hoc omnibus gentibus, non solis nobis. Et istam vocem per loca quidem singula sonantem a lectoribus, singillatim audiunt Ecclesiæ : una vox tamen Dei super omnes non tacet, ut laudemus eum. Et quasi quæreremus quare laudare Deum debeamus, videte quam causam attulit : « Laudate Dominum, inquit, » quoniam bonus Psalmus [2]. » Hæc est merces tota laudantium? Laudemus Dominum. Quare? « Quoniam bo» nus Psalmus. » Vellem ego, inquit aliquis, laudare Dominum, si mihi aliquid pro ista laude donaret. Quis enim laudet gratis vel hominem? Expectant ergo aliquam mercedem laudatores hominum : nullam-ne mercedem expectare, aut petere, aut sperare debet laudator Dei? Laudatur infirmus, et speratur de eo aliquid : laudatur

[1] Sermo ad populum forte carthaginensem, ex n. 17. — [2] Psal. CXLVI, 1.

Omnipotens, et nulla merces est? An forte hoc cupio, quod ille dare non potest? Quid homo desiderat, quod in manu Dei non sit? Cum laudaveris hominem, forte hoc cupis quod ab illo præstari non potest : Deum securus lauda, quem nemo potest dicere non posse præstare, quod tu poteris desiderare. Proposita ergo spe mercedis alicujus laudare debemus Deum, non tamen daturum quidquid cupimus. Pater est enim, et quod mali cupiunt filii, non dat. Laudemus, et speremus, et desideremus, non illud aut illud ; sed quod judicat dandum esse, quem laudamus. Ille enim novit quid nobis dari expediat, nos autem intendamus quid nobis prosit accipere. Apostolus ait : « Quid enim oremus sicut oportet, nescimus[1]. » Et ipse idem apostolus Paulus sperabat sibi prodesse, si auferretur ab eo stimulus carnis suæ, angelus Satanæ a quo colaphizabatur, sicut ipse confitetur, et ait : « Propter » quod Dominum ter rogavi, ut auferret eum a me ; et » dixit mihi : Sufficit tibi gratia mea, nam virtus in infir- » mitate perficitur[2]. » Desideravit aliquid, non concessum est ad voluntatem, ut consuleretur ad sanitatem. Hic ergo quid nobis propositum est? « Laudate, inquit, Do- » minum. » Quare laudemus Dominum? « Quoniam bo- » nus est Psalmus. » Ipse Psalmus laus Domini est. Hoc ergo ait : Laudate Dominum, quoniam bonum est laudadare Dominum. Non sic prætereamus laudare Dominum. Dictum est, et transiit ; factum est, et siluimus ; laudavimus, et tacuimus ; cantavimus, et conquievimus. Imus in aliud forte agendum quod restat, et aliæ actiones cum occurrerint nobis, laudatio divina cessabit in nobis? Non sic : nam lingua tua ad horam laudat, vita tua semper laudet. Inde ergo bonus Psalmus.

II. Psalmus quippe cantus est, non quilibet, sed ad

[1] Rom. VIII, 26. — [2] 2 Cor. XII, 7-9.

psalterium. Psalterium autem quoddam organum est cantilenæ, sicut lyra, sicut cithara, et hujusmodi organa, quæ inventa sunt ad cantandum. Qui ergo psallit, non sola voce psallit; sed assumpto etiam quodam organo, quod vocatur psalterium, accedentibus manibus voci concordat. Vis ergo psallere? Non solum vox tua sonet laudes Dei, sed opera tua concordent cum voce tua. Cum ergo voce cantaveris, silebis aliquando : vita sic canta, ut nunquam sileas. Negotium agis, et fraudem cogitas; siluisti a laude Dei : et quod gravius est, non solum a laude siluisti, sed in blasphemiam perrexisti. Cum enim Deus laudatur de bono opere tuo, opere tuo laudas Deum; et cum blasphematur Deus de malo opere tuo, opere tuo blasphemas Deum. Itaque ad aurium exhortationem canta voce : corde ne sileas, vita ne taceas. Non cogitas in negotio fraudem, psallis Deo. Cum manducas et bibis, psalle; non intermiscendo sonorum suavitates ad aures aptas, sed modeste et frugaliter et temperanter manducando et bibendo. Quia hoc dicit Apostolus : « Sive manducatis, sive bibitis, sive quid facitis, omnia in gloriam Dei facite[1]. » Si ergo bene agis quod et manducas et bibis, et ad refectionem corporis sumis reparationemque membrorum, gratias agens ei qui tibi præbuit mortali et fragili ista supplementorum solatia; et cibus tuus et potus tuus laudat Deum : si vero modum naturæ debitum immoderatione voracitatis excedas, et vinolentia te ingurgites; quantaslibet laudes Dei lingua tua sonet, vita blasphemat. Post cibum et potum requiescis, ut dormias; nec in lecto aliquid turpiter agas, nec excedas ultra concessam licentiam in lege Dei : sit castus cum conjuge torus : et si est cura propagandi liberos, non sit effrenata

[1] I Cor. x, 31.

luxuries libidinum : defer in lecto tuo conjugi tuæ ; quia membra Christi estis ambo [1], ambo ab illo conditi, ambo sanguine ipsius reparati : Hæc agens laudas Deum, nec omnino silebit laudatio tua. Quid cum somnus advenerit? Et cum dormis, non te excitet a quiete mala conscientia tua ; et innocentia somni tui laudat Deum. Si ergo laudas, non tantum lingua canta, sed etiam assumpto bonorum operum psalterio : « Quoniam bonus Psalmus. » Laudas cum agis negotium, laudas cum cibum et potum capis, laudas cum in lecto requiescis, laudas cum dormis : quando non laudas ? Perficietur in nobis laudatio Dei, cum ad illam civitatem venerimus, quando effecti fuerimus æquales Angelis Dei [2] ; quando nos nulla corporalis necessitas ulla ex parte sollicitat, non fames, non sitis interpellat, non æstus fatigat, non frigus constringit, non febris dejicit, non mors finit. Ad illam perfectissimam laudem exerceamus nos laudatione ista in bonis operibus.

III. Propterea cum dixisset : « Laudate Dominum, » quoniam bonus Psalmus : Deo nostro, inquit, jucunda » sit laus. » Quomodo erit Deo nostro jucunda laus? Si bene vivendo laudetur. Audi quia tunc erit illi jucunda laus. Alio loco dicitur : « Non est speciosa laus in ore pec» catoris [3]. » Si ergo in ore peccatoris speciosa laus non est, jucunda non est : hoc enim jucundum, quod speciosum. Vis ergo ut Deo tuo jucunda sit laus? Noli bonæ cantilenæ tuæ obstrepere moribus malis. « Deo nostro » jucunda sit laus. » Quid dixit? Qui laudatis, bene vivite. Laudatio impiorum offendit Deum. Plus ille attendit quid vivas, quam quid sones. Certe cum eo quem laudas, pacem habere vis : quomodo cum illo quæris pacem, quando a te ipso dissonas? Quomodo, inquies, a memetipso dissono? Aliud sonat lingua, aliud indicat vita. « Deo

[1] I Cor. VI, 15. — [2] Matth. XXII, 30. — [3] Eccli. XV, 9.

» nostro jucunda sit laus. » Potest enim laus jucunda esse homini, cum audit concinnis acutisque sententiis et suavi voce laudantem : sed « Deo nostro jucunda sit laus ; » cujus aures, non ad os, sed ad cor ; non ad linguam, sed ad vitam laudatoris patent.

IV. Quis est Deus noster, cui jucunda sit laus? Dulcessit nobis, commendat se nobis : gratias dignationi ejus. Dignatur enim commendare se nobis, non quasi aliquid præstaturis, sed multa ab illo potius accepturis. Quomodo ergo commendat se nobis Deus? Audite apostolum Paulum : « Commendat autem, inquit, dilectionem suam » Deus in nobis. » Quomodo commendat? Audite, ipse dicat Apostolus, ut comparetur et Psalmo : « Commen» dat, inquit, dilectionem suam Deus in nobis. » Quomodo commendat? « Quoniam cum adhuc peccatores » essemus, Christus pro nobis mortuus est[1]. » Quid ergo servat laudatoribus, qui sic se commendat peccatoribus? Quia ergo sic dixit Apostolus commendasse Deum nobis dilectionem suam, ut Christus moreretur pro impiis ; non ut impii remanerent, sed ut morte justi ab injustitia sanarentur : hic quid audis, cum dixisset : « Deo nostro » jucunda sit laus? » Videamus si ipsa est commendatio, quam dixit Apostolus : « Quia Christus pro peccatoribus » et pro impiis mortuus est. Ædificans, inquit, Jerusa» lem Dominus, et dispersiones Israël colligens[2]. » Ecce ædificans Jerusalem Dominus, colligens dispersiones populi ipsius. Populus enim Jerusalem, populus Israël. Est Jerusalem æterna in cœlis, ubi cives etiam Angeli sunt. Quid ergo ibi Israël? Si hominem illum nepotem Abrahæ consideres, qui dictus est et Jacob ; quomodo Angelos intelligimus Israël? Si interpretationem nominis discutiamus, quia et ipse Jacob mutato nomine vocatus est Is-

[1] Rom. v, 8, 9. — [2] Psal. CXLVI, 2.

raël[1], magis ibi nomen Israël : et utinam et nos sequentes simus Israël. Quid enim interpretatur Israël? Videns Deum. Omnes ergo cives illius civitatis, videndo Deum gaudent in illa magna civitate et ampla et cœlesti, spectaculum eis Deus ipse est. Sed nos ab illa civitate peregrinamur, peccato expulsi, ne ibi maneremus; et mortalitate prægravati, ne illo rediremus. Respexit Deus peregrinationem nostram, et ille qui ædificat Jerusalem, restituit lapsam partem. Unde restituit lapsam partem? « Dispersiones Israël colligens. » Cecidit enim pars quædam, et facta est peregrina : hanc peregrinam misericorditer vidit Deus, et quæsivit non quærentes se. Unde quæsivit? quem misit ad captivitatem nostram? Misit Redemptorem, secundum quod ait Apostolus : « Commen- » dat Deus dilectionem suam in nobis, quoniam cum » adhuc peccatores essemus, Christus pro nobis mortuus » est[2]. » Misit ergo ad captivitatem nostram Redemptorem Filium suum. Porta, inquit, tecum saccum, ferto ibi pretium captivorum. Induit enim se ille mortalitatem carnis, et ibi erat sanguis, quo fuso redimeremur. Illo sanguine collegit dispersiones Israël. Et si ille collegit olim dispersos, quomodo satagendum est ut colligantur modo dispersi? Si collecti sunt dispersi, ut in manu artificis ad ædificium formarentur; quomodo colligendi sunt, qui de manu artificis inquietudine ceciderunt? « Ædificans Jerusalem Dominus. » Ecce quem laudamus, ecce cui laudem tota vita nostra debemus. « Ædificans » Jerusalem Dominus, et dispersiones Israël colligens. »

V. Quomodo colligit? quid agit, ut colligat? « Qui sa- » nat contritos corde[3]. » Ecce quomodo colliguntur dispersiones Israël, ut sanentur contriti corde. Qui cor non conterunt, non sanantur. Quid est conterere cor? Notum

[1] Gen. xxxii, 28. — [2] Rom. v, 8. — [3] Psal. cxlvi, 3.

sit, charissimi : fiat, ut sanari possitis. Dictum est enim multis aliis Scripturarum locis; et maxime illo loco, voce nostra quidam cantans, dicebat : « Quoniam si voluisses » sacrificium, dedissem utique. » Deo dicebat : « Si vo» luisses sacrificium, dedissem utique, holocaustis autem » non delectaberis. » Quid ergo? Sine sacrificii oblatione remanebimus? Audi quid te velit offerre. Sequitur, et dicit : « Sacrificium Deo spiritus contribulatus, cor con» tritum et humiliatum Deus non spernet [1]. Sanat ergo » contritos corde : » quia illis propinquat ut sanet; sicut dicitur alio loco : « Prope est Dominus his qui obtrive» runt cor [2]. » Qui obtriverunt cor? Humiles. Qui non obtriverunt cor? Superbi. Contritum sanabitur, elidetur elatum. Ad hoc enim forte eliditur, ut contritum sanetur. Ne velit ergo, fratres, cor nostrum esse erectum, antequam sit rectum. Male erigitur, quod non primo corrigitur.

VI. « Qui sanat contritos corde, et alligat contritiones » eorum. Sanat, inquit, contritos corde : » sanat ergo humiliatos corde, sanat confitentes, sanat se ipsos punientes, in se severum judicium exercentes, ut possint esse illius misericordiam sentientes. Tales sanat, sed perfecta eorum sanitas transacta mortalitate fiet, quando corruptibile hoc induerit incorruptionem, et mortale hoc induerit immortalitatem [3]; quando nihil erit quod ex carnis labe sollicitet, non solum nihil cui consentiamus, sed nihil quod suggeratur ex carne. Etenim modo, fratres mei, quantæ illicitæ delectationes animum tangunt? Quamvis eis non consentiamus, ut membra nostra justitiæ serviant, non iniquitati : tamen vel delectari talibus, etsi non consentis, nondum est perfecta sanitas. Sanaberis ergo, corde contrito sanaberis. Noli erubescere, con-

[1] Psal. L, 18, 19. — [2] Id. XXXIII, 19. — [3] I Cor. XV, 53, 54.

tere cor : tales sanat Deus. Sed quid ago, inquies, modo? « Condelector enim legi Dei secundum interiorem homi- » nem ; video autem aliam legem in membris meis re- » pugnantem legi mentis meæ, et captivum me ducen- » tem in lege peccati. » Quid agis ? Contere cor, confitere ; age, dic sequentia : « Infelix ego homo, quis me liberabit » de corpore mortis hujus ? » Hoc enim dicere « Infelix ho- » mo » jam cor conterere est. Ille speret felicitatem, qui confitetur infelicitatem. Dic ergo : « Infelix ego homo, quis » me liberabit de corpore mortis hujus : » ut respondeatur tibi : « Gratia Dei per Jesum Christum Dominum nostrum[1]. » Quomodo autem liberabit ipsa gratia Dei, unde nunc pignus accepimus ? Audi eumdem Apostolum : « Corpus, qui- » dem, inquit, mortuum est propter peccatum, spiritus » autem vita est propter justitiam. Si ergo Spiritus ejus qui » suscitavit Jesum Christum ex mortuis, habitat in vobis ; » qui suscitavit Jesum Christum a mortuis, vivificabit et » mortalia corpora vestra, per inhabitantem Spiritum » ejus in vobis[2]. » Hoc ergo pignus accepit spiritus noster ; ut incipiamus fide servire Deo, et ex fide appellari justi, « Quoniam justus ex fide vivit[3]. » Quidquid autem nobis adhuc repugnat et resistit, de mortalitate carnis est ; et hoc sanabitur. « Vivificabit enim, inquit, et mor- » talia corpora vestra, per inhabitantem Spiritum ejus » in vobis. » Ad hoc pignus dedit, ut compleat quod promisit. Quid ergo nunc in hac vita, quando adhuc confessores sumus, nondum possessores, quid in hac vita, quid fiet? Quomodo curabitur ? « Sanat contritos corde : » sed perfecta sanitas tunc erit, quando diximus. Nunc ergo quid ? « Alligat contritiones eorum. » Qui curat, inquit, contritos corde, quorum perfecta sanitas in resurrectione justorum erit ; alligat modo contritiones eorum.

[1] Rom. VII, 22-25. — [2] Id. VIII, 10, 11. — [3] Id. I, 17.

VII. Quæ sunt alligamenta contritionum? Sicut medici alligant fracturas. Aliquando enim, intelligat et hoc Charitas Vestra, et notum est eis qui animadverterunt, vel a medicis audierunt : aliquando prave et distorte firmata, ut corrigant medici, frangunt, et faciunt vulnus novum, quia mala erat sanitas prava. « Sic ergo rectæ sunt, » inquit Scriptura, viæ Domini, sed pravicordius in » illis scandalizabitur. » Quid est pravicordius? Torticordius, tortum cor habens. Putat torta esse omnia quæ dicuntur a Deo, putat prava esse omnia quæ fecit Deus, et displicent illi omnia judicia Dei, maximeque in quibus ipse corripitur; et sedet, et disputat quam male faciat Deus, quia non pro ejus voluntate facit. Distortum cor, parum est quod non se corrigit ad Deum; et Deum vult distorquere ad se. Quid ergo dicit Deus desuper? Tortus es, æquus sum. Si tu rectus esses, sentires æquitatem meam. Quemadmodum si in pavimento æquali poneres distortum lignum, non collocaretur, undique nutaret, undique agitaretur; quod non loci inæqualitas, sed distortio ligni facit : sicut ait Scriptura, « Quam bonus » Israël Deus rectis corde [2]. » Quid ergo, tortum cor quomodo dirigitur; Et tortum est, et durum : jam ergo tortum et durum frangatur, conteratur, ut dirigatur. Tu dirigere cor tuum non potes : tu frange, ille dirigat. Quomodo tu frangis? quomodo tu conteris? Confitendo, puniendo peccata tua. Quid aliud significat pectorum tunsio? Nisi forte putamus ossa nostra aliquid peccasse, cum cædimus pectus. Sed significamus nos cor conterere, ut a Domino dirigatur.

VIII. « Sanat ergo contritos corde, » et contritum cor habentes : Et sanitas ipsius cordis tunc erit perfecta, cum et corporis reparatio implebitur, quæ promissa est. Nunc

[1] Oseæ XIV, 10. — [2] Psal. LXXII, 1.

interea quid facit medicus? Alligat contritiones tuas, ut possis pervenire ad plenissimam firmitatem, donec consolidetur quod fractum est, quod alligatum est. Quæ sunt ista alligamenta? Temporalia sacramenta. Alligamenta medicinalia sunt contritionis nostræ, sacramenta interim temporalia, quibus habemus consolationem : et ista omnia quæ loquimur vobis, ipsa quæ sonant et transeunt, quidquid in Ecclesia geritur temporaliter, alligamenta sunt contritionum. Quemadmodum enim medicus perfecta sanitate detrahit ligaturam : sic in illa civitate Jerusalem, cum æquales Angelis facti fuerimus, numquid putatis ibi accepturos nos esse quod hic accipimus? Aut ibi recitandum est nobis Evangelium, ut fides nostra permaneat? aut imponenda est manus ab aliquo præposito? Ista omnia alligamenta fracturæ sunt, perfecta sanitate detrahentur : sed ad eam non perveniretur, nisi alligarentur. « Sanat ergo contritos corde, et alligat contritiones » eorum. »

IX. « Qui numerat multitudinem stellarum, et om» nibus eis nomina vocans[1]. » Quid magnum Deo, numerare multitudinem stellarum? Hoc et homines conati sunt : viderint utrum implere potuerint; non tamen conarentur, nisi se impleturos esse sperarent. Illis dimittamus quid potuerint, et quousque pervenerint : Deo autem puto non esse magnum numerare omnes stellas. An forte numerum, ne obliviscatur, recenset? Magnum est aliquid Deo stellas numerare, cui capilli capitum numerati sunt[2]? Manifestum est, fratres, aliquid velle Deum intelligere nos, in eo quod ait : « Qui numerat multitudinem stella» rum, et omnibus eis, inquit, nomina vocans. » Sunt stellæ quædam lumina in Ecclesia consolantia noctem nostram, omnes de quibus dicit Apostolus : « In quibus

[1] Psal. CXLVI, 4. — [2] Matth. X, 30.

» apparetis tanquam luminaria in mundo. In ista, inquit, » natione tortuosa et perversa, in quibus apparetis tan» quam luminaria in mundo, verbum vitæ habentes [1]. » Ipsas stellas numerat Deus : Omnes secum regnaturos, omnes aggregandos corpori Unigeniti sui numeratos habet, et numerat eos. Qui indignus est, nec numeratur. Et multi crediderunt, vel multi se qualicumque adumbrata specie fidei, populo ejus applicuerunt : novit tamen ille quid numeret, et quid ventilet. Nam tanta est celsitudo Evangelii, ut fieret quod dictum est, « Annuntiavi et » locutus sum, multiplicati sunt super numerum [2]. » Sunt ergo in populis et supernumerarii quodam modo. Quid est, supernumerarii? Plus quam ibi futuri sunt. Intra parietes istos plures sunt, quam futuri sunt in regno Dei, in illa Jerusalem cœlesti : ipsi super numerum sunt. Animadvertat quisque utrum luceat in tenebris, utrum iniquitate sæculi tenebrosa non seducatur : si non fuerit seductus nec victus, tanquam stella erit, quam jam numerat Deus.

X. « Et omnibus, inquit, eis nomina vocans : » ibi est totum præmium. Habemus nomina quædam apud Deum : ut noverit Deus nomina nostra, hoc optare debemus, hoc agere, hoc satagere, quantum possumus, non de aliis rebus gaudere, nec de donis quibusdam spiritalibus. Videat Charitas Vestra : multa dona sunt in Ecclesia, sicut Apostolus dicit : « Alii quidem per Spiritum datur sermo » sapientiæ, alii sermo scientiæ secundum eumdem Spi» ritum, alii fides in eodem Spiritu, alii donatio cura» tionum, alii dijudicatio spirituum, id est, ut dijudicet » inter bonos et malos spiritus; alii linguarum genera, » alii prophetia [3]. » Quanta dixit? quam multa dixit? Multi donis talibus male usi, audient in fine, « Non novi

[1] Philip. II, 15, 16. — [2] Psal. XXXIX, 6. — [3] I Cor. XII, 8-10.

» vos. » Et quid dicturi sunt in fine, qui audient, « Non » novi vos? Domine, nonne in nomine tuo prophetavi» mus, et in nomine tuo dæmonia ejecimus, et in no» mine tuo virtutes multas fecimus? » In nomine tuo omnia ista. Et quid dicet eis? « Nunquam novi vos, dis» cedite a me qui operamini iniquitatem [1]. » Quid est ergo esse jam lumen cœli consolans noctem, et quod non vincatur a nocte? « Adhuc, inquit, supereminentiorem » viam vobis demonstro [2]. Si linguis hominum loquar et » Angelorum, charitatem autem non habeam, factus sum » ut æramentum sonans, aut cymbalum tinniens. » Quale donum est loqui linguis Angelorum et hominum? « Ta» men si charitatem, inquit, non habeam, æramentum » sum sonans, aut cymbalum tinniens. Si sciero, inquit, » omnia sacramenta et omnem scientiam, et si habuero » omnem phophetiam, et omnem fidem, ita ut montes » transferam; (quanta ista dona sunt?) charitatem au» tem non habeam, inquit, nihil sum. » Quale est illud donum martyrii, et distributionis rerum suarum? « Et » tamen si distribuero, inquit, omnia mea pauperibus, » et tradidero corpus meum ut ardeam, charitatem autem » non habeam, nihil mihi prodest [3]. » Qui ergo non habet charitatem, et si ad tempus habet hæc dona, auferentur ei. Auferetur ei quod habet, quia quiddam non habet. Et ipsum quiddam hoc non habet, unde cætera teneantur, et ipse non pereat. Quid est illud quod modo ait Dominus : « Qui habet, addetur ei : qui autem non » habet, et quod habet auferetur ab eo [4]? » Qui ergo non habet, et quod habet auferetur ab eo. Habet gratiam possidendi, sed non habet charitatem utendi : quia ergo illud non habet, et quod habet auferetur ab eo. Propterea

[1] Matth. VII, 22, 23. — [2] I Cor. XII, 31. — [3] Id. XIII, 1-3. — [4] Matth. XIII, 12.

disciputi, ut haberent charitatem, quos volebat facere in cœlo stellas ambulantes supereminentem viam, ille « Qui numerat multitudinem stellarum, et omnibus eis » nomina vocans, » cum redirent Discipuli quo missi erant, exultaverunt, et dixerunt : « Domine, ecce spi» ritus immundi subjecti sunt nobis propter nomen » tuum. » Et ille « qui numerat multitudinem stellarum, » et omnibus eis nomina vocans, » sciens multos dicturos esse : « Nonne in nomine tuo dæmonia ejecimus? » quibus dicturus est in fine, « Non novi vos : » quia eos non numeravit in multitudine stellarum, nec eis nomina vocavit : « Nolite, inquit, in hoc gaudere, quia spiritus » vobis subjecti sunt, sed gaudete quia nomina vestra » scripta sunt in cœlo [1]. Qui numerat multitudinem stel» larum, et omnibus eis nomina vocans. »

XI. « Magnus Dominus noster. » Impletus est gaudio, eructavit ineffabiliter : Nescio quid dicere non valebat, et cogitare quomodo valebat? « Magnus Dominus noster, » et magna virtus ejus, et intelligentiæ ejus non est nu» merus [2]. « Ille ipse qui numerat multitudinem stellarum, numerari non potest. « Magnus Dominus noster, » et magna virtus ejus, et intelligentiæ ejus non est nu» merus. » Quis hoc exponat? quis digne vel cogitet quod dictum est : « Et intelligentiæ ejus non est numerus? » Atque utinam infundat se vobis, et ubi nos deficimus, quia ipse potens est, ipse illustret mentes vestras, ut sciatis quid sit, « Intelligentiæ ejus non est numerus. » Videtis enim, fratres, numquid est numerus arenæ? Nobis non est, Deo est. Cui capilli capitis nostri numerati sunt [3], et arena numerata est. Quidquid ergo infinitum mundus iste complectitur. etiamsi homini, non tamen Deo : parum dico, Deo; Angelis numeratum est. « Intelligentiæ

[1] Luc x, 17-20. — [2] Psal. CXLVI, 5. — [3] Matth. x, 30.

» ejus non est numerus. » Excedit omnes numerarios intelligentia ejus, numerari a nobis non potest. Ipsum numerum quis numerat? Numero numerantur, quæcumque numerantur. Si quidquid numeratur, numero numeratur; numeri non potest esse numerus, numerari numerus nullo pacto potest. Quid ergo est apud Deum, unde fecit omnia, et ubi fecit omnia, cui dicitur : « Omnia in mensura et numero et pondere disposuisti [1]? » Aut quis ipsam mensuram, et ipsum numerum, et ipsum pondus, ubi Deus omnia disposuit, aut numerare potest, aut metiri, aut appendere? Ergo, « Intelligentiæ ejus non » est numerus. » Conticescant humanæ voces, requiescant humanæ cogitationes : ad incomprehensibilia non se extendant quasi comprehensuri, sed tanquam participaturi : participes enim erimus. Non hoc quod capimus erimus, nec totum capiemus : sed participes erimus; quia dictum est de Jerusalem, cujus dispersiones colligit, dictum est de illa quiddam magnum : « Jerusalem quæ » ædificatur ut civitas, cujus participatio ejus in idipsum [2]. In idipsum, » quid ait : nisi quod mutari non potest? Cætera quæ sunt creata, aliter et aliter possunt esse : qui autem creavit, aliter et aliter non potest esse. Idipsum ergo ille est, quoniam dictum est ei : « Mutabis ea, et mutabuntur; tu autem idem » ipse es, et anni tui non deficient [3]. » Igitur si ipse idem ipse est, et mutari ex nulla parte potest; participando ejus Divinitatem erimus et nos immortales in vitam æternam. Et hoc nobis pignus datum est de Filio Dei, quod jam dixi Sanctitati Vestræ, ut antequam efficeremur participes immortalitatis ipsius, fieret ipse prius particeps mortalitatis nostræ. Sicut autem ille mortalis, non de sua substantia, sed de nostra : sic nos immortales,

[1] Sap. XI, 21. — [2] Psal. CXXI, 3. — [3] Id. CI, 27, 28.

non de nostra substantia, sed de ipsius. Participes ergo erimus, nemo dubitet, Scriptura hoc dixit. Et cujus rei participes erimus, quasi partes sint apud Deum, aut per partes dividatur Deus? Quis ergo explicat quomodo sint participes unius simplicis multi? Non ergo exigatis quod apte dici non posse, puto quia videtis : sed redite ad remedium Salvatoris; conterite cor, confringatur animi duritia, conteratur animi pertinacia, accusetur in malo, renascatur in bono. Diriget ipse, alligabit fracturam, consolidabit sanitatem : et non erunt jam impossibilia nobis, quæ modo impossibilia sunt. Bonum est enim ut confiteatur infirmitatem, qui vult pervenire ad divinitatem. « Intelligentiæ ejus non est numerus. »

XII. Ideo quid debeas facere in difficultate intelligendi, ostendit tibi, cum consequenter dicit, « Suscipiens man- » suetos Dominus. » Verbi gratia, non intelligis, parum intelligis, non consequeris : honora Scripturam Dei, honora verbum Dei, etiam non apertum : differ pietate intelligentiam. Noli protervus esse accusare aut obscuritatem, aut quasi perversitatem Scripturæ. Perversum hic nihil est, obscurum autem aliquid est; non ut tibi negetur, sed ut exerceat accepturum. Ergo quando obscurum est, medicus illud fecit, ut pulses. Voluit, ut exercereris in pulsando; voluit, ut pulsanti aperiret[1]. Pulsando exerceberis; exercitatus latior efficieris; latior factus, capies quod donatur. Ergo noli indignari quod clausum est : mitis esto, mansuetus esto. Noli recalcitrare adversus obscura, et dicere, Melius diceretur, si sic diceretur. Quando enim potes tu sic dicere aut judicare, quomodo dici expediat? Sic dictum est, quomodo dici debuit. Non corrigat æger medicamenta sua; novit ea medicus modificare : ei crede, qui te curat. Ideo quid sequitur? « Suscipiens

[1] Matth. VII, 7.

» mansuetos Dominus. » Noli ergo resistere adversus clausa Dei : mansuetus esto, ut suscipiat te. Si autem resistis, audi quod sequitur : « Humilians autem peccatores usque » ad terram. » Multa genera sunt peccatorum : « Humi- » lians autem peccatores usque ad terram[1] : » quos peccatores, nisi contrarios mansuetis? Ex eo quippe quod ait, « Suscipiens mansuetos Dominus, humilians autem pec- » catores usque ad terram : » speciem quamdam peccatorum ex prædicta mansuetudine voluit intelligi. Peccatores ergo hoc loco immites, et eos qui mansueti non sunt, intelligimus. Quare humiliat usque ad terram? Reprehendunt intelligibilia, terrena sensuri sunt.

XIII. Hoc fecit hominibus, qui voluerunt irridere Legem antequam nossent : non enim fuerunt mansueti. Intelligat Charitas Vestra. Existit quædam perditissima secta Manichæorum, acceptas Scripturas et lectas irrisit : reprehendere voluit quod non intelligebat, et exagitando et reprehendendo non intellecta, multos illaqueavit. Sed humiliati sunt qui hoc facere voluerunt, usque ad terram. Non sunt permissi intelligere cœlestia, terrena sapuerunt. Quidquid audis in fabulis ipsorum, nonnisi blasphemia est, et quædam figmenta imaginum corporalium : quandoquidem volentes intelligere Deum, usque ad lucis istius visibilis cogitationem venerunt, ultra ire non potuerunt; et tales campos lucis fecerunt in regno Dei, qualem videbant hunc solem, quasi fructum lucis illius. Totum autem hoc quod per terram carnis tangitur, terra est Deo. Habemus enim unde videamus, unde audiamus, unde odoremus, unde gustemus, unde tangamus. Caro ista per quinque nuntios quosdam, quos appellamus sensus, percipit nonnisi corporalia : intelligibilia vero et spiritalia mente capiuntur. Quia ergo illi obscuritatem Scripturarum

[1] Psal. CXLVI, 6.

irriserunt, quæ propterea clausæ erant, ut pulsantes exercerentur, non ut parvulis negarentur, humiliati sunt usque ad terram, ut cogitare amplius non possent, quam quod per terram percipitur. Per terram quid dico? Per carnem. Caro enim ista terra est, et de terra facta est. Quidquid per oculos capis, ad terram pertinet; quidquid per aures, quidquid per olfactum, quidquid per gustum, quidquid per tactum, ad terram pertinet : quia per terram percipitur. Illi ergo non valebant intelligere intelligentiam, cujus non est numerus; quia, « Intelligentiæ ejus non est numerus. » Reprehendentes Scripturas mysticis quibusdam rebus salubriter tegentes intelligentiam, ut parvuli exerceantur, et ipsa reprehensione immites facti, quod contrarium est mansuetis, humiliati sunt usque ad terram, ut in corporalem Deum sentire non possent, et quidquid de Deo cogitarent, nonnisi corporaliter cogitarent.

XIV. « Humilians ergo est Deus peccatores usque ad » terram. » Quid ergo debemus facere nos, si nolumus humiliari usque ad terram? Quia magnum est proficere usque ad intelligibilia, magnum est proficere usque ad spiritalia, magnum est eo pervenire cor, ut noverit esse aliquid quod non per loca extendatur, nec per tempora varietur. Qualis est enim species sapientiæ? quis illam cogitat? Longa est? quadra est? rotunda est? modo hic et modo ibi est? Cogitat sapientiam noscio quis in Oriente, cogitat illam alius in Occidente; si bene illam cogitant, in tanta locorum diversitate positi, ambobus tota præsto est. Quid est hoc? quis illud capit? Istam substantiam, istam quamdam divinam incommutabilemque naturam quis capit? Noli festinare, poteris capere. Audi quod sequitur : « In» cipite Domino in confessione[1]. » Hinc incipe, si vis pervenire ad intelligentiam perspicuam veritatis. Si vis a

[1] Psal. CXLVI, 7.

via fidei perduci ad possessionem speciei, incipe in confessione. Te prius accusa : te accusato, Deum lauda. Invoca, quem nondum nosti, ut veniat, et sciatur : non ut ipse veniat, sed ut te ad se perducat. Quomodo ipse venit, unde nunquam discedit? Ipsa est enim perfectio sapientiæ, ubique est, et longe est a malis. Ubique est, inquam, et longe est a malis qui ubique sunt. Rogo vos, a quibus longe est quod ubique est? Ubi putatis, nisi quia jacent in dissimilitudine sua, exterminantes in se similitudinem Dei? Dissimiles facti recesserunt, reformati redeant. Unde, inquit, reformabimur? quando reformabimur? « Incipite » Domino in confessione. » Post confessionem quid? Sequantur bona opera. « Psallite Deo nostro in cithara. » Quid est, « In cithara? » Quod jam exposui, sicut illud in psalterio Psalmus, sit et cithara; non solum voce, sed et opere. « Psallite Deo nostro in cithara. »

XV. Ecce confitemini, operamini opera misericordiæ, « Psallite Deo nostro. Cui Deo nostro? Qui cooperit » cœlum nubibus[1]. » Quid est, « Qui cooperit cœlum » nubibus? » Qui contegit Scripturam figuris et sacramentis. Ille qui humiliat peccatores usque ad terram, ille qui suscipit mansuetos, « Cooperit cœlum nubibus. » Et quis videat cœlum, quod coopertum est nubibus? Noli timere, audi quod sequitur : « Qui cooperit cœlum nubi» bus, qui parat terræ pluviam. Qui cooperit cœlum » nubibus : » expavisti, quia non vides cœlum; cum pluerit, fructificabis, et serenum videbis. « Cooperit » cœlum nubibus, qui parat terræ pluviam : » forte hoc fecit Dominus Deus noster. Nisi enim haberemus occasionem obscuritatis Scripturarum; ista vobis non diceremus, quibus gaudetis. Hæc ergo fortasse pluvia est, ad quam gaudetis. Exprimi vobis per linguam nostram non posset,

[1] Psal. CXLVI, 8.

nisi Deus nubibus figurarum cœlum Scripturarum cooperiret. Ad hoc ergo ille cooperit cœlum nubibus, ut paret terræ pluviam. Ad hoc obscura esse voluit dicta Prophetarum, ut haberent postea servi Dei, quod interpretando influerent super aures et corda hominum, excipientium de nubibus Dei saginam lætitiæ spiritalis. « Qui cooperit » cœlum nubibus, qui parat terræ pluviam. »

XVI. « Qui exoriri facit in montibus fœnum, et herbam » servituti hominum. » Ecce fructus pluviæ. « Qui exoriri, » inquit, facit in montibus fœnum. » Numquid non et in terra humili? Sed quod magnum est, « In montibus, » Montes dicit excelsos sæculi : aliqua magna dignitate præditos, hoc loco montes accipe. Et non est mirum, quia duo minuta misit nescio quæ vidua in gazophylacium[1]; terra attulit fœnum, terra humilis : et mons attulit, Zacchæus ille major Publicanorum[2]. Hoc enim erat mirabilius, quia mons attulit fœnum. Quanto enim elati sunt homines, tanto avari sunt; et quanto in hoc sæculo majores, tanto plus amant divitias suas. Unde ille tristis abscessit, qui consilium vitæ æternæ petebat a Domino, et appellavit eum magistrum bonum, dicens, « Quid faciam » ut vitam æternam habeam? » Et ille, « Serva mandata. » Quæ? » Et dixit : Mandata legis. « Hæc omnia feci a juventute mea. Unum, inquit, tibi deest. Vis esse per» fectus? Vade, vende omnia tua quæ habes, et da pau» peribus, et habebis thesaurum in cœlo; et veni, se» quere me. » Quid dixit Dominus? Ecce mons es, accipe pluviam, et da fœnum. Quid enim daturus es? nonne fœnum? Etenim ista omnia, quæ Ecclesiæ ad necessitates servientium Deo dantur a divitibus, quid sunt nisi fœnum? Carnalia enim sunt, et ad tempus apparentia : sed non

[1] Marc. XII, 42. — [2] Luc. XIX, 2-8.

inde aliquid carnale conquiritur. De rebus vilibus quid emas attende. Apostolus enim ait, ostendens fœnum esse illud, « Si nos vobis spiritalia seminavimus, magnum est » si vestra carnalia metamus[1]? » Et audi quia carnalia fœnum sunt. « Omnis caro fœnum, et omnis claritas ho» minis ut flos fœni[2]. » Ergo ille tristis abscessit; et ait Dominus, « Quam difficile dives intrat in regnum cœlorum. » Hoc ergo magnum, quia « Exoriri facit in montibus fœ» num, » Et quomodo « Exoriri facit in montibus fœ» num, » si dives ille audito quod res suas deberet dare pauperibus, tristis abscessit? Quomodo postea respondit Apostolis contristatis? « Quæ hominibus difficilia sunt, » Deo facilia sunt[3]. » Ergo ille « Exoriri facit in monti» tibus fœnum, » cui omnia facilia sunt. Nam nihil esset sterilius durissimis montibus. Pluit ille, « Qui facit exo» riri in montibus fœnum, et herbam servituti hominum. » Cui « Servituti? » Ipsum Paulum attende. « Nos autem, » inquit, servos vestros per Jesum Christum[4]. » Qui dicebat, « Si nos vobis spiritalia seminavimus, magnum est » si vestra carnalia metamus? » servum se dixit. Servimus enim vobis, fratres. Nemo se nostrum dicat quasi majorem vobis esse. Erimus majores, si fuerimus humiliores. « Quicumque autem vult esse major vestrum, Domini » sententia est, erit vester servus[5]. » Ergo « Exoriri fa» cit in montibus fœnum et herbam servituti hominum. » Paulus quidem apostolus manibus suis vivens, ipsum fœnum montium noluit accipere, voluit indigere : sed tamen montes dabant fœnum. Num quia ille noluit accipere, propterea montes dare non deberent, ut steriles remanerent? Debetur pluviæ fructus, debetur servo cibus, sicut Dominus ait, « Manducate quæ ab ipsis sunt. » Et

[1] I Cor. IX, II. — [2] Isaï. XL, 6. — [3] Matth. XIX, 16-26. — [4] 2 Cor. IV, 5. — [5] Matth. XX, 26.

ne putarent aliquid de suo donare, « Dignus est enim, » inquit, operarius mercede sua[1]. »

XVII. Itaque, fratres, quoniam contigit jam ex ista occasione aliquid loqui vobis (15), maxime quia loquimur, talia nos non quærentes a vobis, et ideo liberius dicimus : sed etsi quæreremus, fructum vestrum quæreremus, et non vestras opes, sed vestram justitiam : tamen admoneo breviter, quoniam jam multa diximus, et aliquando sermo finiendus est; si vultis non esse steriles, ut reddatis pro pluvia fœcunditatem, ne damnetur postea sterilitas vestra : (Minatur enim Deus terræ sterili et spinosæ ignem[2], sicut fructuosæ horreum parat.) efficite ut vos ipsos exigatis, efficimini exactores vestri. Christus tacitus exigit : et major est vox tacentis, quia in Evangelio non tacet. Non enim vere tacet, cum dicit, « Facite vobis amicos de » mammona iniquitatis, ut et ipsi recipiant vos in æterna » tabernacula[3]. » Non tacet ipse, audite vocem ejus. Nemo enim vos potest exigere : nisi forte exactione opus est, ut qui vobis in Evangelio serviunt, petant a vobis. Si ad hoc ventum fuerit, ut petant; videte ne quod vos a Deo petitis, frustra petatis. Ergo estote exactores vestri, ne aliquid illi qui vobis in Evangelio serviunt, non dico petere cogantur, nam forte nec coacti petunt; sed ne silentio vos arguant. Unde scriptum est, « Beatus qui in» telligit super egenum et pauperem[4]. » Cum dicit, « Qui » intelligit super egenum et pauperem, » non expectat ut petat. Intellige super illum. Alius te quærit indigens, alium tu debes quærere indigentem. Utrumque dictum est, fratres mei : et, « Omni petenti te da[5], » modo lectum est : et alio loco Scriptura dicit, « Sudet eleemosyna » in manu tua, quousque invenias justum, cui eam tra-

[1] Luc. x, 7, 8. — [2] Hebr. vi, 7, 8. — [3] Luc. xvi, 9. — [4] Psal. xl, 2. — [5] Luc. vi, 30.

» das. » Alius est qui te quærit, alium tu debes quærere. Nec eum qui te quærit relinquas inanem ; « Omni enim » petenti te da : » sed alius est quem tu debes quærere ; « Sudet eleemosyna in manu tua, quousque invenias » justum cui des? » Nunquam hoc facietis, nisi aliquid de rebus vestris sepositum habueritis, quod cuique placet pro necessitate rei familiaris suæ, tanquam debitum quasi fisco reddendum. Si non habet rempublicam suam Christus, non habet fiscum suum. Fiscus enim scitis quid sit? Fiscus saccus est : unde et fiscellæ et fiscinæ dicuntur. Ne putetis quia aliquis draco est fiscus, quia cum timore auditur exactor fisci : fiscus saccus est publicus. Ipsum habebat Dominus hic in terra, quando loculos habebat : et ipsi loculi Judæ erant commisi[1]. Judam traditorem patiebatur Dominus et furem, et in ipso ostendens ubique patientiam suam : tamen illi qui conferebant, in loculos Domini conferebant. Nisi forte putatis, quia Dominus ibat, et petebat, aut indigebat, cui Angeli serviebant, qui de quinque panibus tot millia hominum pavit. Quare ergo egere voluit, nisi ut daret exemplum montibus, ut parerent fœnum, ne contra pluviam sterilitatem redderent? Præcidite ergo aliquid, et deputate aliquid fixum, vel ex annuis fructibus, vel ex quotidianis quæstibus vestris. Nam quasi de vivo videris dare, et necesse est ut trepidet manus tua, quando illam porrigis ad id quod non devoveras. Exime aliquam partem reddituum tuorum. Decimas vis? decimas exime, quanquam parum sit. Dictum est enim, quia Pharisæi decimas dabant, « Jejuno bis in sab» bato, decimas do omnium quæcumque possideo[2]. » Et quid ait Dominus? « Nisi abundaverit justitia vestra » plus quam Scribarum et Pharisæorum, non intrabitis » in regnum cœlorum[3]. » Et ille super quem debet abun-

[1] Joan. XII, 6. — [2] Luc. XVIII, 12. — [3] Matth. V, 20.

dare justitia tua, decimas dat; tu autem nec millesimam das. Quomodo superabis eum, cui non æquaris? « Qui » cooperit cœlum nubibus. Qui parat terræ pluviam, qui » exoriri facit in montibus fœnum, et herbam servituti » hominum. »

XVIII. « Et dat pecoribus escam ipsorum[1]. » Pecora ista dicit, greges Dei. Non fraudat Deus gregem suum esca sua per homines, quorum servituti herbam facit exoriri. Unde dicit Apostolus, « Quis pascit gregem, et de » lacte gregis non percipit[2]? « Qui dat pecoribus escam » ipsorum, et pullis corvorum qui invocant eum. » Hoc forte putabimus, quia corvi Deum invocant, ut det illis escam? Ne hoc cogitetis irrationalem animam invocare Deum; non novit anima invocare Deum, nisi sola rationalis. In figura accipite dictum, ne putetis, sicut impii cuidam dicunt, revolvi animas humanas ad pecora, ad canes, ad porcos, ad corvos. Hoc a cordibus vestris excludite, et a fide vestra. Anima humana facta est ad imaginem Dei[3], non dabit imaginem suam cani et porco. Quid est ergo, « Et pullis corvorum qui invocant eum? » Qui sunt pulli corvorum? Israëlitæ se solos justos esse dicebant, quia legem acceperant: cæteros omnes omnium gentium homines peccatores dicebant. Et vere omnes gentes in peccato, in idololatria, in adoratione lapidum atque lignorum erant: sed numquid sic remanserunt? Etsi non ipsi corvi patres nostri, tamen pulli corvorum nos ipsi invocamus Deum. « Dat pecoribus escam ipsorum, et pullis » corvorum qui invocant eum. » Ipsi sunt pulli corvorum, quibus dicit Petrus, « Quia non corruptibili argento » vel auro redempti estis de supervacua vestra consuetu- » dine a parentibus vestris tradita[4]. » Proficientes enim pulli corvorum qui simulacra colere videbantur parentum

[1] Psal. CXLVI, 9 — [2] I Cor. IX, 7. — [3] Gen. I, 26. — [4] I Petr. I, 18.

suorum conversi sunt ad Deum. Et audis modo pullum corvi invocantem unum Deum. Quid ergo? Dimisisti patrem tuum, dicis pullo corvi? Dimisi plane : ille enim corvus non invocans Deum, ego pullus corvi invoco Deum. « Et pullis corvorum qui invocant eum. »

XIX. « Non in potentatu equi voluntatem habebit[1]. » Potentatus equi est superbia. Videtur enim equus veluti ad suggestum hominis accommodatus, ut altior incedat. Et revera est in eo cervix, indicans quamdam superbiam. Non se extollant homines in suis dignitatibus, non se sublimes putent honoribus; caveant ne equo indomito præcipitentur. Vide enim quid dictum est in alio Psalmo : « Hi in curribus, et hi in equis; nos autem in » nomine Domini Dei nostri magnificabimur. » Hoc est, illi in honoribus temporalibus, nos in nomine Domini Dei nostri magnificabimur. Propterea illis quid accidit? Videte quid sequitur : « Illis obligati sunt pedes, et ceciderunt; nos vero surreximus, et erecti sumus. Non in » potentatu equi voluntatem habebit; nec in tabernaculis viri bene sentiet[2]. In tabernaculis, inquit, viri. » Est enim tabernaculum Domini ipsa sancta Ecclesia toto orbe diffusa. Hæretici dividentes se ab Ecclesiæ tabernaculis, sibi tabernacula posuerunt : non in ipsis tabernaculis viri bene sentiet Deus. Sed pullum corvorum attende dicentem, « Elegi abjici in domo Domini, magis quam » habitare in tabernaculis peccatorum[3]. » Etenim si alicui bono, pio, confitenti infirmitatem suam, pullo corvi invocanti Deum, contingit forte in Ecclesia carere honore temporali; non it extra Ecclesiam, non sibi facit extra Ecclesiam tabernaculum, in quo non bene sentiat Deus. Sed quid dicit? « Elegi abjici in domo Domini magis,

[1] Psal. CXLVI, 10. — [2] Id. XIX, 8, 9. — [3] Id. LXXXIII, 11.

» quam habitare in tabernaculis peccatorum. Nec in ta-
» bernaculis viri bene sentiet. »

XX. Sed quid adjungit? « Bene sentiet Dominus in timentibus eum, et in his qui sperant in misericordia ejus[1]. » Bene sentit Dominus in timentibus eum. Sed numquid sic timetur Deus, quomodo et latro? Nam et latro timetur, et bestia timetur, et homo injustus et potens multum timetur : « Bene sentiet Dominus in timentibus eum. » Sed quomodo timentibus eum? « Et in his qui sperant in misericordia ejus. » Ecce timuit eum Judas traditor Christi, sed non speravit in misericordia ipsius. Postea enim pœnituit eum, quod tradiderit Dominum; et dixit, « Peccavi, quia tradidi sanguinem justum. » Bene quidem timuisti; sed si sperares in misericordia ejus, quem timuisti. Ille desperando abiit, et laqueo se suspendit[2]. Ergo sic time Dominum, ut speres in misericordia ejus. Si times latronem, ab alio speras auxilium, non ab eo quem times : poscis auxilium ab eo quem non times, adversus eum quem times. Si sic times Deum, et ideo times Deum quia peccator es, a quo accepturus es auxilium adversus Deum? Quo iturus es? quid facturus? Vis ab illo fugere? Ad ipsum fuge. Vis fugere ab irato? Fuge ad placatum. Placabis autem eum, si speres in misericordia ipsius; atque ita de cætero peccare caveas, ut de præteritis depreceris, ut tibi dimittantur a Domino, cui est honor et imperium cum Patre et Spiritu sancto in sæcula sæculorum. Amen.

[1] Psal. CXLVI, 11. — [2] Matth. XXVII, 15.

FINIS TOMI CENTESIMI DECIMI-NONI.

ANNOTATIONES.

ANNOTATIO (1) pag. 6.

Hic Parisienses et Venetæ quædam antiquæ editiones, post *non a montibus,* prosequentur sic : *Salus igitur nostra et auxilium nostrum Christus filius summi Patris : et cum eodem Patre Deus omnipotens est, et cum ipso permanens semper secundum id quod est. In illos denique, quos commemoravi montes, nisi levaveris oculos, etc.*

ANNOTATIO (2) pag. *Ibid.*

Plerique manuscripti habent : *non admoneberis.*

ANNOTATIO (3) pag. 7.

In Venetis et Parisiensibus vetustis editionibus hæc leguntur, *aut lapsus cadas. Auxilium, inquit, meum a Domino. Non a qualicumque; quia dicuntur Domini multi, mortales, caduci, miseri : sed a Domino dominorum, ab illo videlicet, qui fecit cœlum et terram. Ecce summum Dominum, qui est Deus et Dominus : dicitur Deus, quia quæcumque facta sunt, per ipsum sunt, et ab ipso sunt ut sint; Dominus au-*

tem : eo quod omnia quæ sunt, possidet ineffabiliter. Igitur bonus et summus Dominus, qui et Deus. Si ad hunc per prænominatos montes levaveris oculos, auxilium tuum sempiternaliter erit. Ut ergo auxilium tuum sit, roga et dic quod sequitur : Ne des, etc.

ANNOTATIO (4) pag. 7.

Editiones illæ Ven. et Par. *Superbia cecidit de cœlo in terram. Angelus erat in cœlo, cadens in terram diabolus a se ipso per suam superbiam effectus est. Quisquis superbit, diabolo participat : si participat, idem est : igitur omnis superbus diabolus per bicipitem portionem est ; et hoc quandiu superbus est. Non ergo movet. etc.*

ANNOTATIO (5) pag. *Ibid.*

Hoc item loco in illis editionibus Ven. et Par. habetur istud glossema, *O lepidi ac lipidissimi pedes charitatis, qui humiles ad celsitudinem provehunt. Hos pedes, charissimi, semper imitando et amando sequamur, ut ad illum cujus sunt, pervenire mereamur, quia ut Joannes ait, Deus charitas est. Superbiam omnino fugiamus, quæ movet pedes ad cadendum, ne et nos simul superbiendo cadamus. Ideo et ille, etc.*

ANNOTATIO (6) pag. 18.

Parisienses et Venetæ antiquiores editiones, *maxime Arianorum, qui tres* ἀποστάσας ἀποστάσει, *id est, tres subsistentes substantias introduxerunt, sed Dei miserante auxilio primus hujus auctor erroris exilio*

damnatus catholicorum Patrum perpetuo, nunquam ad communionem dicitur morte interveniente pervenisse. Alius vero per totam Orientis regionem digna et consimili mulctatus est pœna. Sed si aliquis horum vel aliorum, ut dixi, deceptus erroris vœsania, aliquid minus in Filio, aut, etc.

Annotatio (7) pag. 19.

Hic Parisienses et Venetæ antiquiores editiones id insertum habent, *De hoc sole pater Athanasius Alexandrinus episcopus ita pulchre locutus est, Filius, inquit, Dei a Patre solo est; non factus, nec creatus, sed genitus.* Ex quo videlicet Possevinus in Appar. voce *Athanasius*, et Torrensis in præfat. ad Confessionem Aug. ac Bellarminus in lib. 2. de Christo cap. 25. Symbolum vulgo Athanasii dictum, eidem ipsi assertum Augustini auctoritate putant. Contra vero Petavius in Theolog. dogmat. de Trinit. I. 7, c. 8, n, 7, verba illa dicit fuisse Augustino temere assuta : quæ revera absunt a nostris omnibus MSS. nec reperiuntur in editis Am. Er. et Lov.

Annotatio (8) pap. 57.

Edit, *Paragozigamur.* MSS. plures, *Panegorizamur* : alii vero, *Paregorizamur* : ad quod verbum in Christinæano MS. additur, *id est*, *mulcemur.* Nempe a παρηγορεῖν, quod est *consolari*, duxerunt me dici paregozare, pro *mitigare*, *lenire* et *temperare.* Anonymus medicus a V. C. Cangio in Glossario relatus, *Paregozica*, ait, *sunt, quæ paregorizant, ne malum crescat, non sanant.*

ANNOTATIO (9) pag. 126.

Martyrium ille Thinissæ seu Thimisæ in Africa non procul Hippone subiisse narratur octavo idus Novembris.

ANNOTATIO (10) pag. 186.

Severum Milevitanum episcopum hic laudari visum nobis est, considerato sermone in Psal. xcv. n. 1. et 5.

ANNOTATIO (11) pag. 334.

His ex verbis merito conjicias sermonem habitum fuisse in aliquo episcoporum consessu.

ANNOTATIO (12) pag. 373.

Amalii et Er. *Caius æneus* : MSS. *Gaïus æneus;* alii habent Lov. *Gaius. onæus; Gaius Genus;* sed in potioribus legi solet *Gaiuseius,* uno verbo pro quavis in genere persona posito, uti supra in Psal. LXX, serm. 1, n. 14, et Tract. 7. in Joan. n. 25. Quanquam Tertulliani Apologeticus cap. 3. unde isthic locus acceptus videtur, sic in editis habet, *Bonus vir Caïus Seïus, tantum quod Christianus,* (vel) *sed malus tantum quod Christianus.*

ANNOTATIO (13) pag. 446.

Hoc certe exordio non apud suos utebatur : sed sermo iste, sicuti in pervetusto Floriacensi codice prænotatur, *habitus est Uticæ in basilica Massæ Candidæ.* Vide annotationem sequentem de num. 17.

ANNOTATIO (14) pag. 465.

Hic Martyres, vulgo Massa Candida, laudantur, quorum in basilica, apud Uticam, sermonem habitum esse ex Floriacensi MS. deprehendimus. De iisdem Martyribus jam supra in Psal. XLIX. n. 9. Confer sermonem 112. de diversis : necnon ser. 115. cujus cap. 10. *Uticensis Massa Candida* appellatur.

ANNOTATIO (15) pag. 515.

Hac de re superius egit apud Carthaginenses, in Psal. CIII. ser. III, n. 9-12.

CONCORDANTIA

BIBLIOTHECÆ LATINÆ CUM GALLICA.

BIBLIOTHECA LATINA.			BIBLIOTHECA GALLICA.	
Enarrat.	in Psalmum cxx. Pag.	3	Ejusdem fragmenta, tom. xxii, pag.	38-39
—	in Psalmum cxxi.	23	Ibid.	39-41
—	in Psalmum cxxii.	43	Ibid.	41-44
—	in Psalmum cxxiv.	74	Ibid.	44-55
—	in Psalmum cxxviii.	141	Ibid.	55-66
—	in Psalmum cxxxvi.	264	Ibid.	66-68
—	in Psalmum cxxxviii.	302	Ibid.	68-70
—	in Psalmum cxl.	355	Ibid.	70-74
—	in Psalmum cxliv.	446	Ibid.	74-75

INDEX

TOMI CENTESIMI DECIMI-NONI.

ENARRATIONES IN PSALMOS.

FXPLICIT INDEX.

